

CHARLES R. CROSS

**A MENNYEKNÉL SÚLYOSABB
KURT COBAIN ÉLETRAJZA**

Heavier Than Heaven – A Biography of Kurt Cobain
Copyright © by Charles R. Cross, 2001
Fordította: Stern Gabriella

A fordítást ellenőrizte: Pék Zoltán

Borító: Bányász Éva

Szerkesztette: Bajtai Zoltán és Moldován László

Cartaphilus Könyvkiadó, Budapest, 2003
Felelős kiadó: Szász Zsolt

Hungarian translation
© by Stern Gabriella, 2002

ISBN 963 9303 67 4

A könyvet tervezte: Oszoli Judit
Nyomdai előkészítés: Jonatán Press Bt.

Nyomás: Regiszter Kiadó és Nyomda Kft.

*A családomnak.
Christinának
és Ashlandnek*

TARTALOM

A szerző jegyzete	9
Előszó: A mennyeknél súlyosabb	13
1.	Először kiabált 17
2.	Gyűlölöm anyát,
gyűlölöm apát	26
3.	A hónap húspogácsája
38	
4.	Prérin döngető
kolbászfű	47
5.	Az ösztön hatalma 63
6.	Nem szerettem őt eléggé
80	
7.	Leves esett a legyembe
87	
8.	Újra az iskolapadban 93
9.	Túl sok ember 108
1.	Illegális a rock 'n' roll
127	
2.	Cukorka, kölyökkutyák,
szerelem	143
3.	Annyira szeretlek 155
4.	A Richard Nixon
könyvtár	170
5.	Égethetnénk amerikai
zászlókat	181
6.	Amikor csak lenyeltem
194	
7.	Moss fogat 207
8.	Az a kis szörny ott belül
221	
9.	Rózsavíz, pelenkaillat
236	
10.	A legendás válás 251
11.	Szív alakú koporsó 265
12.	Ok a mosolyra 279
13.	A Cobain-kór 293
14.	Mint Hamlet 308
15.	Angyalhaj 322
16.	Epilógus – Egy Leonard
Cohen-utókor	336

Forrásjegyzék	345
Köszönetnyilvánítás	355

A SZERZŐ JEGYZETE

Még egy mérföldre sincs az otthonomtól az az épület, mely láttán olyan túlvilági borzongás fut végig a hátamon, mint egy Alfred Hitchcock-filmtől. A szürke, egyemeletes építményt magas drótkerítés fogja körül, ami szokatlan elővigyázatosság egy középosztálybeli környék szendvicsboltjai és lakóháza között. A kerítés mögött három üzletet találunk: egy fodrászszalont, a State Farm Biztosítótársaság irodáit és Stan Baker sportlövészeti üzletét. E harmadik az, ahol Kurt Cobain 1994. március 30-án egy barátja társaságában megvett egy Remington vadászpuskát. A tulajdonos később elmesélte egy újságnak, csodálkozott is, hogy ilyen fegyvert vesz valaki, hisz nem volt „vadászidény”.

Amikor csak elhajtok Stan Baker boltja mellett, úgy érzem, mintha egy különösen kegyetlen közúti baleset szemtanúja lennék – és bizonyos értelemben ez igaz is. A Kurt fegyvervásárlását követő események mély nyugtalanságot keltettek bennem, és felszították a kutatás vágyát olyan dolgok után, melyekről tudom, hogy alaptermészetüknél fogva megismerhetetlenek. Spirituális kérdésekről van szó: az örület szerepe a művészi zseniben, a drognak a lélekben véghez vitt rombolása s a vágy, hogy megismerjük a belső és a külső ember közötti szakadékot. Ezek a kérdések nagyon is valóságosak minden olyan család számára, amelyet valamilyen módon megérintett a függőség, a depresszió vagy az öngyilkosság. Az efféle szerencsétlenség sújtotta családokat – beleértve az enyémet is – a megválaszolhatatlan kérdések feltevésének kényszere kísérti.

Ezek a misztériumok táplálták e könyvet, a történet azonban évekkel korábban, ifjúságom idején kezdődött egy kis washingtoni városkában, ahol a Columbia lemez- és kazettaklub havonta érkező küldeményekben kínálta körülményeimre a rock 'n' roll-megváltást. Részben e postán rendelt albumok ösztönzésére elhagytam a vidéki tájat, hogy író és szerkesztő legyek Seattle-ben. Néhány évvel később az állam másik végében ugyanez a lemezklub hasonló lépésre készítette Kurt Cobaint, aki tehetségét zenészi karrierré formálta. Útjaink 1989-ben találkoztak, amikor az én folyóiratom közölt első ízben a Nirvanát bemutató címlapsztorit.

Nem volt nehéz szeretni a Nirvanát, hisz hírnevük és dicsőségük legfényesebb napjaiban is úgy néztek ki, mint a kóbor kutyák, s ugyanez Kurtre is érvényes volt. Művészelete kezdetén egy Norman Rockwell-illusztrációt idéző, dupla széles lakókocsiban élt, ott fejlesztve tovább mesemondó-tehetségét, mely különleges szépséggel töltötte el zenéjét. Még a rocksztárok sorából is mindig kilógott, én azonban nagyon élveztem, ahogy kamaszos humorát egy öregember zsémbelésével ötvözte. Mikor feltűnt Seattle környékén – nevetséges, fülére boruló sapkájában lehetetlen volt eltéveszteni –, egyéniség volt egy olyan iparágban, melynek futószalagjáról kevés igazi egyéniség kerül ki.

E könyv megírása közben sokszor előfordult, hogy sziszifuszi munkámnak

az ő humora volt egyetlen fénysugara. *A mennyeknél súlyosabb* négy év kutatómunkáját öleli fel, négyszáz interjút, több szekrényre való dokumentumot, zenei felvételek százait, sok álmatlan éjszakát és levezetett végtelen mérföldeket Aberdeen és Seattle között. A kutatás olyan helyekre juttatott el – érzelmi és fizikai értelemben egyaránt –, melyekről álmodni sem mertem volna. Voltak hihetetlenül emelkedett pillanatok – mint például amikor először hallottam a kiadatlan **You Know You're Right** című dalt, melyről bátran állíthatom, hogy Kurt legjobbjai közé tartozik. De minden örömteli felfedezést szinte elviselhetetlen fájdalom követett, mint mikor kezemben tartottam Kurt búcsúüzenetét, amelyet egy szív alakú doboz rejtett, szőke hajának egy tincsével együtt.

A mennyeknél súlyosabb Kurt Cobain tiszteletére született, s szándékom szerint ítélkezés nélkül mesél az életéről – arról a hajtincsről és arról a búcsúlevélről. Ezt csakis Kurt legközelebbi barátainak, családjának és együttese tagjainak nagylelkű segítségével valósíthattam meg. Végül szinte mindenki megosztotta velem emlékeit, akit erre kértem – kivéve azt a néhány embert, akik maguk tervezték megírni saját történeteiket. Nekik a legjobbakat kívánom erőfeszítéseikhez. Kurt élete bonyolult kirakójáték volt, annál is inkább, mivel oly sok részletét titokban tartotta. Ez az eljárás egyszerre volt drogfüggőségének következménye és annak táptalaja. Olykor az a képzetem támadt, hogy egy szuperkémet, egy rendkívül ügyes kettős ügynököt tanulmányozok, aki tökélyre vitte a rejtőzködés művészetét, hogy soha senki ne ismerhesse meg élete minden részletét.

Egy barátom, aki maga is drogfüggőségből szabadult, egyszer leírta nekem azt a jelenséget, melyet az övéhez hasonló családok „nem beszélünk róla” szabályának nevezett. – Olyan otthonokban nőttünk fel – mesélte –, ahol három dologhoz kellett tartanunk magunkat: „ne kérdezz, ne beszélj, ne mondd el”. Ez egyfajta titkos kód volt, és a sok titkolózás meg hazugság miatt lassan erős szégyenérzet uralkodott el rajtam. – Ez a könyv mindazoknak szól, akiknek van bátorságuk elmondani az igazat, feltenni fájdalmas kérdéseket, és kitörni a múlt árnyainak fogságából.

*Charles R. Cross Seattle,
Washington,
2001 áprilisa*

ELŐSZÓ: A MENNYEKNÉL SÚLYOSABB

NEW YORK, NEW YORK

1992. január 12.

A mennyeknél súlyosabb

„Heavier Than Heaven”: ezt a szlogent a brit koncertszervezők használták a Nirvana 1989-es, a Tad együttesel közös turnéjának jellemzésére. Ez mind a Nirvana „heavy” hangzását, mind Tad Doyle 150 kilós testsúlyát kifejezte

Pontosan hat órával és ötvenhét perccel az után a pillanat után, mikor egy egész generáció szerelmes lett belé, látta meg először a mennyországot. Ez volt első halála, a legkorábbi az ezután következő sok kis halál sorában. A hatása alá került nemzedék számára ez egy szenvedélyes, hatalmas és lebilincselő áhítat volt – az a fajta szerelem, melyről már az elején tudni lehet: arra hivatott, hogy összetörje a szíved, s úgy végződik majd, mint egy görög tragédia.

1992. január 12. volt, egy napos, szeles vasárnap reggel. A hőmérő aznap New York Cityben elérte a 6 °C-ot, de reggel hétkor az Omni Hotel egy kis lakosztályában majdnem fagypont körül járt. Az ablakot nyitva hagyták, hogy kiszellőztessék a cigarettabűzt, s a manhattani reggel minden meleget ellopott. Maga a szoba úgy nézett ki, mintha szélvihar söpört volna rajta végig: a padlón szétszórva heverték ingek, ruhák és cipők halmai, mint egy vakoknak rendezett használtruha-vásáron. A lakosztály dupla ajtaja mellett vagy fél tucat tálca, rajtuk a felszolgált étkezések többnapos maradékai. A tálcák tetején kenyérdarabok és avas sajtszeletek díszeltek, gyümölcslegyek raja zümmögött az elfonnyadt saláták fölött. Ez nem a négycsillagos szállodai szoba átlagos képe volt – sokkal inkább annak eredménye, hogy a takarítókat kiutasították a szobából. A „Ne zavarj” táblát valaki így írta át: „SOHA ne zavarj! Dugunk!”

De ezen a reggelen mégsem ezt tették. A huszonhat éves Courtney Love a hatalmas nászágyban aludt antik, viktoriánus kombinében, hosszú, szőke haja úgy omlott szét a párnán, mint valami mesebeli királylánynak. Mellette mélyen benyomódott az ágy, mint ahonnan nemrég keltek fel. Akár egy krimi nyitójelenetében, egy holttest feküdt a szobában.

– Reggel hétkor ébredtem fel, és ő nem volt az ágyban – emlékezett Love.
– Még sosem féltem ennyire.

Az ágyból a huszonnégy éves Kurt Cobain hiányzott. Alig hét órával korábban Kurt és együttese, a Nirvana volt a *Saturday Night Live* zenei szenzációja. A programban való fellépésük a rock 'n' roll-történet vízvázasztó pillanatának bizonyult: ez volt az első alkalom, hogy egy „grunge”-banda élőben szerepelt az országos tévécsatornán. Ugyanazon a hétvégén a Nirvana aktuális újdonsága, a *Nevermind* kiűtötte Michael Jacksont a *Billboard*-lista éléről, és az

ország legnagyobb számban eladott albuma lett. Bár nem afféle egy éjszaka alatt születő siker volt – a banda már négy éve együtt játszott –, a Nirvana meglepetésként hatott a zeneiparra. Az egy évvel azelőtt még gyakorlatilag teljesen ismeretlen együttes a **Smells Like Teen Spirit** című számmal meghódította a sikerlistákat, e szám 1991 legismertebb dalává vált, és indító gitártémája a kilencvenes évek rockzenéjének igazi kezdetét jelentette.

Meg aztán olyan roksztárt se igen láttak még, mint Kurt Cobain. Inkább antisztárnak tűnt, mint ünnevelt hírességnek; nem akart limuzinnal menni az NBC-stúdióba, s mindent egyfajta soha nem lankadó érzékenységgel csinált. A *Salwday Night Live* show-n ugyanazt a ruhát viselte, mint az előtte lévő két napon: Converse teniszcipőt, térdein lyukas farmert, egy ismeretlen bandát reklámozó pólót és egy Mister Rogers-stílusú kötött kardigánt. Egy hete nem mosott haját, az epres Kool-Aid festéktől viszont szőke haja úgy nézett ki, mintha alvadt vértől állna csomókban. Az élő tévéközvetítések történetében soha egyetlen előadó sem fordított ennyire kevés figyelmet a megjelenésére és a tisztaságára, legalábbis nagyon úgy festett a dolog.

Kurt összetett, ellentmondásos emberkerülő volt, s ami olykor esetleges lázadásnak tűnt vele kapcsolatban, amögött valójában gondos megkomponáltság állt. Számtalan nyilatkozatban jelentette ki, hogy mennyire utálja az MTV-től kapott meghívásokat, mégis újra meg újra azzal a panasszal hívta fel menedzserét, hogy a csatorna közel sem játssza annyiszor videóit, mint kellene. Megszállottan – szinte kényszeresen – tervezte meg zenéjének és karrierjének irányát, ötleteit évekkel azelőtt leírta naplójába, hogy megvalósította volna őket; mikor azonban elérte a vágyott megtiszteltetést, úgy viselkedett, mintha annyit sem érne neki, hogy felkeljen miatta az ágyból. Erőszakos, akaratos ember volt, akit azonban legalább annyira motivált mérhetetlen önutálata. Még akik a legközelebb álltak hozzá, azok is úgy érezték, hogy alig ismerik – amit az a bizonyos vasárnap reggel is tanúsított.

A *Saturday Night Live* befejeztével lelépett az utána rendezett szakmai partiról, mondván, az „nem az ő stílusa”, majd kétórás interjút adott egy rádióriporternek, amely hajnali négykor ért véget. Munkanapja nagy nehezen a végéhez ért, amely nap bármilyen mércével mérve is rendkívüli sikert hozott számára: ő volt a *Saturday Night Live* sztárja, albumuk első lett a slágerlistán, és „Weird Al” Yankovich engedélyt kért a **Teen Spirit** paródiájának elkészítésére. Mindez így együtt feltétlenül rövid karrierjének csúcspontját jelentette, azt a fajta elismerést, melyről a legtöbb előadó csak álmodozhat, s amelyről tinédzserként maga Kurt is álmodott.

Washington állam egyik délnyugati kisvárosában felnőve sosem hagyta volna ki a *Saturday Night Live* adásait, s azzal kérkedett iskolatársainak, hogy egyszer még ő lesz a show sztárja. Egy évtizeddel később a zenei élet legünnepelebb alakja lett. Már második albuma megjelenése után generációja legnagyobb dalszerzőjének tartották; pedig alig két évvel korábban még egy olyan munkára se vették fel, ahol kutyaólakat kellett volna takarítania.

E kora hajnali órákban azonban Kurt úgy érezte, se alapja, se kedve nincs az ünneplésre; ha valami, hát épp a rá irányuló figyelem növelte szokásos kedvetlenségét. Betegnek érezte magát, gyomorpanaszoktól szenvedett, amelyet „visszatérő, égő, émelyítő fájdalom”-nak nevezett, s amely a stressztől csak még rosszabb lett. Úgy tűnt, a hírnév és a siker sokat rontottak helyzetén. Kurt és menyasszonya, Courtney Love volt az a pár, melyről a legtöbbet beszéltek a rockvilágban, s a téma főként droghasználatuk volt. Kurt mindig úgy hitte, hogy tehetségének elismerése meggyógyítja majd a sok elszenvedett érzelmi kint, melyet életének korai szakaszában élt át; a siker azonban bebizonyította e hitének dőreségét, s szégyenérzetét csak fokozta, hogy kirobbanó népszerűsége súlyosbodó drog fogyasztással járt együtt.

Hotelszobájában a kora reggeli órákban Kurt magához vette a kínai fehér heroint tartalmazó kis zacskót, előkészítette a port, majd befecskendezte. Ez önmagában véve nem volt szokatlan, hisz Kurt rendszeresen fogyasztott heroint, s az utóbbi két hónapban, mióta együtt voltak, Courtney is csatlakozott hozzá. Ezen az éjszakán azonban, míg Courtney aludt, Kurt – talán szándékosan – a biztonságosnál jóval nagyobb adag heroint lőtt magába. A túladagolástól bőre zöldessé vált, légzése kihagyott, izmai pedig úgy megmerevedtek, mint a koaxkábel. Lecsúszott az ágyról, arccal egy halom ruhán landolt, úgy nézett ki, mint egy sorozatgyilkos által hátrahagyott tetem.

– Nem úgy nézett ki, mint aki túllőtte magát – emlékezett vissza Love. – Úgy nézett ki, mint aki meghalt. Ha nem ébredek fel hétkor... Nem tudom, talán megéreztem. Olyan elbaszott volt az egész. Beteges és őrült. – Love eszeveszetten elkezdte újraéleszteni, végül azonban ez a művelet egészen rutinszerűvé vált számára: hideg vizet öntött kedvesére, ütésekkel mért a solar plexus-ra, hogy tüdejét levegővételre kényszerítse. Mindez azonban semmilyen eredménnyel nem járt, így előlről kezdte az egészet, mint egy elszánt segédorvos az infarktusos beteggel. Végre hosszú percek erőfeszítései után Courtney zihálást hallott, mely jelezte, hogy Kurt ismét lélegzik. Folytatta az élesztést, vizet fröcskölt az arcába, mozgatta a végtagjait. S néhány perccel később Kurt felült, beszélt, és bár még mindig nagyon kába volt, arcán önelégült mosoly jelent meg, mintha büszke volna hőstettére. Ez volt az első olyan túladagolása, mely a halál közelébe juttatta. Pont aznap, amikor sztár lett.

Egyetlen nap leforgása alatt Kurt megszületett a közönség számára, meghalt saját sötétségének magányában, és újjáéledt a szerelem hatalma által. Ez rendkívüli teljesítmény volt, valószínűtlen, sőt szinte lehetetlen, mégis egész különleges életére oly jellemző.

1.

ELŐSZÖR KIABÁLT

ABERDEEN, WASHINGTON

1967. február – 1973. december

*Amikor akar valamit, először hangosan kiabál,
majd ha ezzel sem éri el, keserves sírásba kezd.*

**Részlet a dolgozatból, melyet az akkor
tizennégy éves nagynénje írt a tizenöt hónapos
Kurt Cobainról**

Kurt Donald Cobain 1967. február 20-án született egy Aberdeenre néző domboldalon fekvő kórházban, Washington államban. Szülei a szomszédos Hoquiamban laktak, Aberdeen mégis joggal szerepel Kurt szülővárosaként – élete háromnegyed részét a kórháztól tíz mérföldnyi körben töltötte, s a tájhoz örökké tartó, mély kapcsolat fűzte.

Ha valaki azon az esős hétfőn kinézett a Grays Harbor Közkórház ablakán, vad szépségű vidéket látott, ahol erdők, hegyek, folyók és a hatalmas óceán együttesen alkot csodálatos látványt. Fával borított domboldalak keretezték három folyó egyesülését, mely végül a közeli Csendes-óceánt táplálta. E táj közepén állt Aberdeen, 19 000 fős népességével Grays Harbor megye legnagyobb városa. Közvetlenül tőle nyugatra terült el a kisebb Hoquiam, ahol Kurt szülei, Don és Wendy laktak egy aprócska házban. A Chehalis folyón túl, délre feküdt Cosmopolis, ahonnan anyja családja, a Fradenburgok jöttek. Egy-egy derült napon – mely ritkaság volt ezen a vidéken, ahol évente kétezer milliméter csapadék esett – még a kilenc mérföldre lévő Montesanoig is el lehetett látni, ahol Kurt nagyapja, Leland Cobain nőtt fel. Elég kicsi világ volt ez, a belőle való kiszakadás oly csekély esélyével, hogy végül Kurt vált Aberdeen leghíresebb „termékévé”.

A háromemeletes kórházból nyíló kilátást a nyugati part hatodik legforgalmasabb kikötője uralta. Oly sok szálfá úszott lefelé a Chehalison, hogy könnyedén elképzelhetjük, amint rajtuk lépkedve átsétálunk a két mérföldes torkolaton. Ettől keletre feküdt Aberdeen belvárosa, ahol a kereskedők folyton arra panaszkodtak, hogy a szállító kamionok folyamatos dübörgése elijeszti vásárlóikat. Az egész város a munka lázában égett, a munkalehetőség pedig szinte kizárólag a környező dombok fenyőfáinak értékesítésén múlt. Aberdeen harminchét különböző fafeldolgozónak, zúzdának, zsindelykészítőnek és fűrésztelepnek adott otthont – a város legmagasabb épülete, mely csupán hét emeletes volt, eltörpült kéményeik mellett. Épp a kórház domboldala alatt volt a gigantikus Rayonier Mill kémény, a város legmagasabb tornya, mely negyvenhat méter magasan nyújtózott az ég felé, és a cellulózgyártás melléktermékeinek égi felhőit köpte magából megállás nélkül.

Bár Aberdeen olyan volt, mint egy nyüzsgő méhkas, Kurt születése idején gazdasága lassan hanyatlani kezdett. Az állam azon kevés megyéi közé tartozott, ahol csökkent a népesség, mert a munka nélkül maradtak máshol próbáltak szerencsét. A faipar kedvezőbb adózási feltételekkel rendelkező versenytársaitól és a túlzott fakitermeléstől szenvedett. A tájképen máris megmutatkoztak a túlkapások jelei: a városon túl lecsupaszított területek búslakodtak, emlékeztetve a korábbi telepésekre, akik „megpróbálták az egész erdőt kivágni”, mintha a látvány egy helytörténeti könyv címlapja lenne. A munkanélküliség pedig az egyre növekvő alkoholizmus, az otthoni erőszak és öngyilkosságok formájában hagyta rajta sötét bélyegét a közösségen. 1967-ben a városnak huszonhét kocsmája volt. A belváros szívében sok elhagyatott épület állt, melyek némelyike bordélyházként üzemelt, mielőtt az ötvenes évek végén bezárták volna kapuikat. E házak oly hírhedtté tették a várost, hogy a *Look* magazin 1952-ben „Amerika bűn ellen folytatott küzdelmének egyik legveszélyesebb helyé”-nek titulálta.

Aberdeen belvárosának városias fertője viszont szorosan összetartó közösséggel párosult, ahol a szomszédok segítettek egymásnak, a szülők részt vettek az iskola életében, s a családi kötelékek erősek maradtak a sokféle vidékről bevándorolt népesség körében. Több volt a templom, mint a kocsmák, s a hatvanas évek közepének jellegzetes amerikai kisvárosaihoz hasonlóan ez is olyan hely volt, ahol a srácok szabadon biciklizhettek a környéken. Ahogy Kurt növekedett, az egész város a hátsó udvarává vált.

Mint az elsőszülöttét általában, úgy Kurt érkezését is ünnepelve fogadták szülei és a tágabb család egyaránt. Anyai ágon hat nagybátyja és nagynénje volt, apja részéről pedig két nagybátyja, s a család mindkét ágát tekintve ő volt az első unoka. Nagy családok voltak, s mikor anyja elment, hogy kinyomtassa a születéséről szóló híradást, ötven darabot készíttetett csak a legszűkebb rokonságnak. A világ többi részének az *Aberdeen Daily World* születési rovata adta hírül Kurt érkezését február 23-án: „Mr. és Mrs. Donald Cobain-nek, Hoquiam, Aberdeen sugárút 2830. 1/2., február 20-án a Közkórházban fia született.”

Kurt három kiló negyven dekával született, haja és arcbőre sötét volt. Öt hónapon belül babahaja kiszökölt. Apja családjának francia és ír gyökerei voltak – 1875-ben Írországból, Tyrone megyéből, Skey Townlandből emigráltak –, Kurt tőlük örökölte szögletes állát. Anyai ágon a Fradenburgoktól akik németek, írek és angolok voltak – kapta rózsás arcszínét és szőke fürtjeit. De legszembetűnőbb vonása mégis rendkívüli, azúrkék szeme volt; még a kórház ápolónői is megcsodálták szépségét.

Bár a hatvanas éveket írták és javában tombolt a vietnami háború, Aberdeen a napi híradásoktól elszakadva inkább az ötvenes évek Amerikájának hangulatában élt. Kurt születésének napján az *Aberdeen Daily World* címlapján egymás mellett jelent meg egy hír a Quang Ngai City mellett kivívott amerikai

győzelemről, egy riport a helyi fakitermelésről, s ugyanott közölték JCPenney hirdetését, ahol Washington születésnapja alkalmából 2,48 dollárért adták a flanelingeket. Los Angelesben aznap a *Nem félünk a farkastól* tizenhárom Oscar-díjra jelölték, az aberdeeni autósmozi azonban a *Lányok a parton* című filmet vetítette.

Kurt huszonegy éves apja, Don, Hoquiamben a Chevron autószerelő-műhelyben dolgozott autószerelőként. Jóképű, atletikus férfi volt, de lapos hajviseletével és Buddy Holly-szemüvegével elég szerencsétlen flótásnak tűnt. Kurt tizenkilenc éves anyja, Wendy vele ellentétben klasszikus szépség volt, kicsit úgy nézett ki és úgy is öltözött, mint Marcia Brady.¹ [¹ Amerikában az 1960-70-es években népszerű televíziós sorozat egyik szereplője]

A középiskolában találkoztak, ahol Wendyt „Szellő”-nek becézték. Előző júniusban, alig néhány héttel az érettségi után Wendy terhes lett. Don kölcsönkérte apja szedánját, s kitalált valamit, hogy elutazhassanak Idahóba, ahol szülői beleegyezés nélkül is összeházasodhattak.

Kurt születésének idején a fiatal pár egy apró házban élt, mely egy másik ház hátsó udvarában állt, Hoquiamban. Don késő estig dolgozott a műhelyben, míg Wendy a gyerekekre vigyázott. Kurt egy fehér, fonott mózeskosárban aludt, melynek tetején fényes sárga masni volt. Pénzszűkében voltak, de néhány héttel Kurt születése után sikerült annyit félretenniük, hogy az apró bungalóból egy nagyobb házba költözhetek az Aberdeen sugárút 2830.-ba.

– A lakbér – emlékezett vissza Don – csak öt dollárral volt több, de öt dollár nagy pénz volt akkoriban.

Ha volt a családban bajforrás, hát a pénzhiány az volt. Bár 1968 elején Dont vezetőnek nevezték ki a Chevronnál, éves fizetése így is csak 6000 dollár volt. Legtöbb szomszédjuk és barátjuk a faiparban dolgozott, ahol nehéz fizikai megterhelésnek voltak kitéve – egy tanulmány szerint ez a munka „halálosabb, mint a háború” –, cserébe viszont magasabb volt a munkabér. Cobainék mindent elkövettek, hogy kijöjjenek a szűkös keretből, és ha Kurtról volt szó, igyekeztek szépen öltöztetni, még fényképészhez is elvitték. Egy ebből az időszakból származó fotósorozaton Kurt fehér inget, fekete nyakkendőt és szürke öltönyt visel, s úgy néz ki, mint a kis lord Fauntleroy² – arca dundi, a babahurkákat is megtaláljuk még.^[2] F. H. Burnett mesefigurája *A kis lord* című könyvből]

Egy másik sorozaton kék mellényt és hasonló színű zakót visel, s olyan kalapot, mely jobban illik Philip Marlowe-hoz,³ mint egy másfél éves kisfiúhoz. [³Raymond Chandler író híres magán-detektívje]

1968 májusában, mikor Kurt tizenöt hónapos volt, anyja tizennégy éves húga, Mari iskolai dolgozatot írt unokaöccséről háztartási ismeretek-órán. „Legtöbbször az anyja vigyáz rá. Szeretetét azzal mutatja ki, hogy a karjaiban tartja, megdicséri, amikor megérdemli, és részt vesz abban, amit a baba csinál. Ha a baba meglátja az apját, mindig mosolyog, és azt is szereti, ha az felveszi őt. Amikor akar valamit, először hangosan kiabál, majd ha ezzel sem éri el, keserves sírásba kezd” – írta Mari. Feljegyezte, hogy legjobban kukucskálóst

szeretett játszani, hogy első foga nyolc hónapos korában bújt ki, és hogy első szavai a következők voltak: „cumi, mama, papa, labda, pirítós, pápá, szia, baba, én, szeret, hot dog és cica.”

Mari a kedvenc játékaikról is készített listát, ezek a harmonika, a dob, a kosárlabda, az autók, a dömperek, az építőkockák, a játéktévé és a telefon voltak. Kurt napirendjéről ezt írta: „Sírva fakad, ha lefektetik aludni. Annyira érdekli a család, hogy nem akarja otthagyni őket.” Nagynénje végül így összegezte: „Boldog, mosolygós baba, s személyisége a folyamatosan felé irányuló figyelemtől és szeretettől vált ilyenné.”

Wendy gondos, figyelmes anya volt, könyveket olvasott a nevelésről, szókartyákat vett neki, és testvérei segítségét is igénybe vette, hogy Kurtnek a legjobbakat biztosítsa. Az egész népes család részt vett a gyermek ünneplésében, Kurt pedig lubickolt a rá irányuló figyelemben. – Nem is tudom szavakba önteni azt az örömet és eleveniséget – emlékezett Mari –, amelyet Kurt érkezése hozott a családba. Ez a parányi emberke tele volt pezsgéssel. Már babaként is karizmatikus személyiséggel bírt. Vicces volt és okos. – Annyira, hogy mikor nénikéje nem tudta lejjebb állítani kiságyát, a másfél éves baba megoldotta saját maga. Wendyt annyira elvarázsolt a fia bohóckodása, hogy bérelt egy szupernyolcas kamerát és filmeket készített róla, holott ennek költségeit a család nemigen engedhette meg magának. Az egyik filmen egy boldog, mosolygós kisfiút látunk, amint felvágja a második születésnapjára kapott tortát, s szemmel láthatóan ő családja világegyetemének középpontja.

Második karácsonyára Kurt már zenei érdeklődést mutatott. A Fradenburgok muzikális család voltak – Wendy idősebb bátyja, Chuck egy Beachcombers nevű bandában játszott, Mari gitározott, Delbert nagybácsikája pedig ír tenorként csinált karriert, még *A dzsessz királya* című filmben is feltűnt. Amikor Cobainék ellátogattak Cosmopolisba, Kurt el volt ragadtatva a családi örömenétől. Nagybátyja és nagynénje felvették, amint a Beatles „Hey Jude” című számát, Arlo Guthrie „Motorcycle Song”-ját és a *Majmok* című tévéműsor zenei motívumát énekli. Kurt már totyogós gyerekként élvezettel gyártott saját dalszövegeket. Mikor négyéves volt, elmentek Marivel a parkba, hazaérve leült a zongorához, és egy kis dalocskában mondta el élményeiket: „Elmentünk a parkba és cukrot is kaptunk”, így a dalszöveg. – Csak ámultam – emlékezett Mari. – Be kellett volna kapcsolnom a magnót... valószínűleg ez volt az első dala.

Nem sokkal azután, hogy kétéves lett, Kurt kitalált magának egy képzeletbeli barátot, akit Boddah-nak hívott. Szülei végül aggódni kezdtek fantombarátjához fűződő ragaszkodása miatt, s mikor az egyik nagybácsit Vietnamba küldték, azt mondták Kurtnek, hogy Boddah-t is behívták. Kurt azonban nem vette be teljesen ezt a mesét. Háromévesen nagyanyja magnójával játszott, amelyet „visszhangra” állított be. Kurt hallgatta a visszhangot, és kérdezgette: „Ez a hang hozzám beszél? Boddah? Boddah?”

1969 szeptemberében, mikor Kurt két és fél éves volt, Don és Wendy

megvették első otthonukat Aberdeenben az East First Street 1210. szám alatt. Egy kétszintes, majdnem száz négyzetméteres ház volt kerttel és garázzsal. 7950 dollárt fizettek érte. Az 1923-ban épült lakás olyan környéken állt, melyet olykor a megvető „büntanya” névvel illettek. A Cobain-háztól északra feküdt a Wishkah folyó, mely gyakran megáradt, délkeletre pedig erdős domb, amelyet a helyiek „Think of Me Hill”-nek (gondolj rám dombnak) neveztek – a századfordulón egy hatalmas Think of Me szivarreklámot helyeztek itt el.

Középosztálybeli ház volt egy középosztálybeli környéken, amelyet Kurt később így jellemzett: „középosztálybeli szerepben tetszelgő, fehérgalléros söpredék”. Az alsó szinten rendezték be a nappalit, az ebédlőt, a konyhát meg Don és Wendy hálósobáját. Fönt három szoba volt: egy pici játszószooba és két hálószooba, az egyik Kurté. A másikat Kurt testvérének szánták – Wendy abban a hónapban tudta meg, hogy újra gyermeket vár.

Kurt hároméves volt, amikor húga, Kimberly megszületett. Már csecsemőként is feltűnően hasonlított bátyjára: ugyanaz az ígéző kék szem, ugyanaz a szőke haj. Mikor Kimberlyt hazahozták a kórházból, Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy ő vigye be a házba. – Nagyon szerette – emlékezett vissza az apja.

– Eleinte édesek voltak együtt. – A három év korkülönbség ideálisnak bizonyult; Kurt legtöbb beszédtemája a húga volt. Ez egy olyan jellemvonás kialakulását jelezte, mely Kurtöt élete hátralévő részében elkíserte – mindig érzékenyen reagált mások szükségleteire, olykor túlságosan is érzékenyen.

A két gyerek megváltoztatta Cobainék mindennapjainak ritmusát, s a kevés szabad idejüket is lefoglalták a rokonlátogatások és Don érdeklődése a helybeli sportok iránt. Télen a kosárlabdiligához tartozott, nyáron pedig a baseballcsapatban játszott. Társasági életük java része a sportesemények körül zajlott. Rod és Dres Herlinggel is a sport révén találkoztak és barátkoztak össze. – Családszerető emberek voltak, és sokat foglalkoztak a gyerekekkel – emlékezett Rod Herling. A hatvanas évek átlagamerikaiájával összehasonlítva meglepően maradiak voltak: baráti körükben senki sem szívott füvet, s Don és Wendy szinte sosem ittak.

Egy nyári este Herlingék Cobainéknél voltak kártyázni, mikor Don belépett a nappaliba, és így szólt: „Van egy patkányunk.” A patkányok megszokottak voltak Aberdeenben az alacsony tengerszint és a vízhiány miatt. Don egy konyhakést seprűnyélhez erősítve nekilátott összeeszkábálni egy hevenyészett lándzsát. Ez felkeltette az ötéves Kurt érdeklődését, aki követte apját a garázsba, ahol a rágszáló egy szemetesvödörben tanyázott. Don szólt Kurtnek, hogy maradjon hátul, egy ilyen kíváncsi gyerek számára azonban lehetetlen volt szót fogadni, s a fiú addig araszolt előre, míg végül apja nadrágszárát fogta. Az volt a tervük, hogy Rod felemeli a vödör fedelét, Don pedig lándzsájával leszúrja a patkányt. Herling akcióba lépett, Don is eldobta a lándzsát, de elhibázta, s az beleállt a padlóba. Míg Don hiába próbálta kihúzni a lándzsát, a patkány – megzavarodva, lassú iramban – felmászott a seprűnyélen, aztán Don vállán

végigfutva le a földre, s átszaladt Kurt lábán, aki kifelé igyekezett a garázsból. Az egész a másodperc tört része alatt történt, de Don arckifejezése és Kurt kikerekedett szemei láttán mindenki gurult a nevetéstől. Órákig kacagtak a törtéteken, amely végül a családi folklór része lett: „Hé, emlékeztek arra, amikor apa megpróbálta leszűni a patkányt?” Kurt nevetett lehangosabban, de az ötévesek mindenben nevetnek. Csodaszép nevetés volt ez, mint amikor egy bébit csiklandoznak. (Akkoriban Kurt még tudott nevetni.)

1972 szeptemberében Kurt megkezdte az előkészítő évet a Robert Gray általános iskolában, a házuktól három háztömbnyire északra. Az első nap Wendy elkísérte, de aztán magának kellett boldogulnia; a First Street környéke az ő birodalma lett. Tanárai kíváncsi, koraérett gyereknek ismerték, akinek az a snoopys uzsonnatáskája van. Abban az évben tanára „igazán jó tanuló”-nak nevezte az ellenőrző könyvében. Amikor egy medvebocsot hoztak az iskolába megmutatni, Kurt volt az egyik olyan gyerek, aki lefénképezkedett vele.

Leginkább a művészeti tárgyakban jeleskedett. Ötéves korára már világossá vált, hogy rendkívüli művészi tehetsége van: egészen realiztikus festményeket készített. Tony Hirschman az előkészítőben találkozott Kurttel, és elbűvölte osztálytársa tehetsége: „Bármit le tudott rajzolni. Egyszer képeket nézegettünk a farkasemberről, s ahogy lerajzolta, pont úgy nézett ki, mint a fotón.” Még abban az évben Kurt sorozatot készített a vízemberről, a fekete lagúna teremtményéről, Miki egérről és Plútó kutyáról. Családjától minden születésnapra és ünnepre rajzeszközöket kapott, s a szobája lassan műteremmé vált.

Kurtöt apai nagyanyja, Iris Cobain is bátorította a művészet irányába. Ő Norman Rockwell-lel⁴ kapcsolatos tárgyakat gyűjtött, főként a *Saturday Evening Post*-illusztrációkkal ellátott Franklin Mint-tányérokat. [⁴ Amerikai művész (1894-1978), a *Saturday Evening Post* címlapján megjelenő képei tették híressé] Maga is sok Rockwell-kép alapján készített műhímzéseket, s a művész leghíresebb képe, a hamisítatlan amerikai hálaadási vacsorát ábrázoló *Szabadulás a nélkülözéstől* ott lógott Montesanóban dupla széles lakókocsija falán. Iris még arra is rávette Kurtöt, hogy csatlakozzon hozzá kedvenc foglalatosságában: frissen szedett gombák kalapjára vészték Rockwell képeit fogpiszkálóval. Mikor ezek a túlméretezett gombák kiszáradtak, a fogpiszkálós vésetek olyanok lettek, mint az őserdei faragványok.

Iris férje, Kurt nagyapja, Leland Cobain azonban nem volt épp művészi beállítottságú – úthengert vezetett, ami nagyjából a hallásába került –, de a fafaragásra megtanította Kurtöt. Leland nyers, mogorva ember volt, s mikor unokája megmutatta neki a Miki egérről készített egyik rajzát (Kurt imádta a Disney-figurákat), Leland azzal vádolta meg, hogy kopírozta. – Nem kopíroztam – mondta Kurt. – De kopíroztad – mondta a nagyapja. Papírt és ceruzát adott neki, és próbára tette: – Tessék, rajzolj nekem egy másikat, mutasd meg, hogy csináltad. – És a hatéves kisfiú leült, és modell nélkül egy szinte tökéletes

Donald kacsa-illusztrációt és még egy Goofyt is rajzolt neki. Hatalmas vigyorral az arcán nézett föl a papírból nagyapjára, s azt, hogy megmutathatja nagyapjának képességeit, majdnem annyira élvezte, mint kedvenc figurájának megalkotását.

Kreativitása egyre inkább a zene irányába fordult. Bár sosem vett szabályos zongoraleckéket, egyszerű dallamokat hallás után is lepötyögtetett. – Már egész kiskölyök korában – emlékezett húga, Kim – egyszerűen leült, és lejátszott valamit, amit a rádióban hallott. Képes volt arra, hogy mindent művészi módon fogalmazzon meg, akár papírra vitte, akár a zenébe öntötte. – Hogy bátorítsák, Don és Wendy egy Miki egeres dobkészletet vett neki, amelyet Kurt mindennap iskola után élvezettel püfölt. Bár kedvelte a műanyag dobot is, mégis jobban szerette Chuck bácsikája igazi dobjait, mert azokkal nagyobb zajt tudott csapni. Mari nénikéje gitárját is szívesen pengette, noha az olyan nehéz volt, hogy megroggyant tőle a térde. Pengetés közben dalokat talált ki. Abban az évben vette meg első lemezét, Terry Jacks szirupos kislemezét, a „Seasons in the Sun” címűt.

Nénikéi és bácsikái lemezeit is szívesen nézegette. Hatévesen egyszer meglátogatta Mari nénjét, és keresztülrágta magát lemezgyűjteményén egy Beatles-albumot – egyik kedvencét – keresve. Kurt hirtelen felkiáltott, és pánikban rohant nénikéjéhez. A Beatles *Yesterday and Today* albumának egy példányát tartotta kezében, mely a hírhedt „hentesborító”-ban volt, s úgy ábrázolta a banda tagjait, hogy húsdarabok voltak rajtuk. – Ebből megértettem, mennyire fogékony már ebben a korban is – emlékezett Mari.

A szülei között kialakuló feszültséggel szemben is nagyon érzékenynek bizonyult. Kurt életének első néhány évében ritkán tört ki otthon veszekedés, de a nagy szerelemnek sem voltak jelei. Mint sok más, fiatalon összeházasodott párt, Dont és Wendyt is maguk alá gyűrték a hétköznapiak. Életük középpontjává gyermekeik váltak, s nehéz volt újra felszítani azt a kevés romantikát, mely valaha létezett közöttük, s amelyet feláldoztak gyermekeikért. Anyagi nehézségeik elcsüggesztették Dont, Wendyt pedig felemésztette a két gyerekről való gondoskodás. Egyre többet veszekedtek és kiabáltak egymással a gyerekek előtt is. – Nem fogod fel, milyen keményen dolgozok! – kiabálta Don Wendy-nek, aki ugyanezt a panaszt visszhangozta.

Kurt kora gyerekkori évei azonban örömben teltek. A nyári vakációkat a Fradenburg család Washaway Beach-i kis házában töltötte, a washingtoni parton. Telente szánkózni jártak. Aberdeenben ugyan ritkán havazott, úgyhogy kelet felé autóztak, a Porter fakitermelő városka mögött elterülő, kis dombokhoz és tovább a Fuzzy Top Mountainhoz. Szánkótúráik mindig ugyanazon forgatókönyv szerint zajlottak: leparkoltak, előszedték Don és Wendy tobogánját, Kim ezüst csészealját meg Kurt Flexible Flyer-szánkóját, és felkészültek a lecsúszásra. Kurt felkapta szánkóját, teljes erőből nekifutott, akár a távolugráshoz készülő atléta, majd felpattant a szánkóra és lesüvített a domboldalon. Amint leért a dombról, integetett a szüleinek, annak jeleként,

hogy túlélte az utat. Ekkor követte őt a család is, majd együtt másztak fel újra az emelkedőn. Órákon át újra meg újra megtették ezt az utat, míg be nem sötétedett, vagy Kurt össze nem esett a fáradtságtól. Miközben visszafelé mentek az autóhoz, Kurt megígértette velük, hogy jövő héten újra eljönnek. Később úgy idézte fel ezeket a kirándulásokat, mint ifjúsága legkedvesebb emlékeit.

Mikor Kurt hatéves lett, a család elment a városba egy fényképészhez, hogy karácsonyi portrét készíttessenek magukról. A képen Wendy ül középen, haját hátulról világítja meg egy reflektor, amely glóriát von a feje köré; hatalmas, magas, faragott támlás széken ül, fehér és rózsaszín csíkos, fodros kézelős viktoriánus ruhát visel. Nyaka körül fekete bársonyszalag, vállig érő, szőke haja középen elválasztva, egyetlen hajszála sem áll el. Tökéletes tartása, ahogy csuklóit lelógatja a szék karfáján, királynői megjelenést kölcsönöz neki.

A hároméves Kim anyja ölében ül. Hosszú, fehér ruhájában és fekete pántos bőrcipőjében úgy néz ki, mint anyja miniatűr mása. Egyenesen a kamerába néz, s olyan arcot vág, mint aki bármelyik pillanatban sírva fakad.

Don a szék mögött áll, elég közel ahhoz, hogy még ráférjen a képre, de láthatóan kissé zavartan. A vállai enyhén előregörnyednek, s arcán inkább szórakozott kifejezést látni, mint szabályos mosolyt. Világoslila, hosszú ujjú inget visel, nagy, kihajtott gallérral, és szürke mellényt – inkább Steve Martin vagy Dan Aykroyd „vad, örült srácok” paródiához viselt fellépőruháját képzelné ilyennek az ember a *Saturday Night Live* show-ban. Tekintete kissé a távolba mered, mintha azon csodálkozna, miért ráncigálták őt el ide a fényképészhez, amikor kosárlabdázhatna is.

Kurt balra áll, az apja előtt, vagy fél méterre a széktől. Kétárnyalatú, kék csíkos nadrágot és hozzá illő mellényt visel, a tűzoltóautó-piros, hosszú ujjú ing kicsit nagy rá, a kézelő félig eltakarja a kezét. Mint a család igazi mókamestere, nem is mosolyog, egyenesen nevet. Elég boldognak tűnik – egy kisfiú vidám szombat délutánja a családjával.

Első pillantásra meglehetősen jó kinézetű család, megjelenésük a tipikus amerikai származást sugallja – tiszta haj, fehér fogak, simára vasalt ruhák, olyan stílusban, mintha egy hetvenes évekbeli Sears-katalógusból léptek volna elő. Közelebbről szemlélve azonban rögtön meglátjuk azt, amit talán még a fényképész is észrevett: a kép egy családot ábrázol, de nem egy jó házasságot. Don és Wendy nem érnek egymáshoz, nyomát sem találjuk a kettejük közötti vonzalomnak; mintha nem is ugyanazon a képen lennének. Ahogy Kurt Don előtt áll, Kim pedig anyja ölében ül, az ember könnyedén két részre vághatná a képet – és a családot – egy ollóval. Két külön családot kapna, mindkettőben egy felnőtt és egy gyermek, egyikben férfiak, másiban nők – egyikben viktoriánus ruhák, másiban széles gallérok.

2.

GYŰLÖLÖM ANYÁT, GYŰLÖLÖM APÁT

ABERDEEN, WASHINGTON

1974. január–1979. június

Gyűlölöm Anyát, gyűlölöm Apát **versrészlet Kurt hálósobafaláról**

1974-ben Don Cobain elhatározta, hogy állást változtat, és a faiparban keres munkát. Don nem volt nagy természetű férfi, s nem igazán vágyott arra, hogy százméteres faóriásokat vágjon ki, úgyhogy irodai munkát vállalt a Mayr fivéreknél. Tudta, hogy végül többet keres majd, mint a műhelyben, de kezdő fizetése, négy dollár és tíz cent óránként, még annál is kevesebb volt, mint amit autószerelőként keresett. Az üzemben a hétvégén végzett leltározásért is kapott némi pluszpénzt; ide Kurtöt is gyakran magával vitte. – Elbiciklizgetett az udvaron – emlékezett Don. Kurt később kigúnyolta apja munkáját, s kijelentette, hogy kész gyötrelme volt számára elkísérni Dont, akkoriban mégis kedvére volt, hogy az magával vitte. Bár egész felnőttkori életével az ellenkezőjét akarta bizonyítani, apja elismerése és figyelme rendkívül fontos volt Kurt számára, s ebből az idő múlásával mind többet kívánt, nem kevesebbet. Később beismerte, hogy korai éveiben legszűkebb családján belül sok boldog pillanatra emlékezhet vissza. – Igazán jó gyerekkorom volt – nyilatkozta a *Spin* magazinnak 1992-ben, de rögtön hozzátette: – Míg kilencéves nem lettem.

Don és Wendy gyakran kényszerült arra, hogy kölcsönkérjenek számláik kifizetésére, s ez vált veszekedéseik fő forrásává is. Leland és Iris egy húszdolláros bankjegyet tartottak a konyhájukban – azzal viccelődtek, hogy ez az ugráló húszas, mely minden hónapban Donhoz vándorolt, hogy kifizesse a fűszerest, s ahogy visszafizette nekik, hamarosan újra elkérte. – Körbejárt, hogy mindenütt kifizesse a számláit, aztán eljött hozzánk – emlékezett Leland. – Visszafizette a húsz dollárt, majd így szólt: „A pokolba is, ezen a héten nagyon ügyes voltam, 35 vagy 40 centem is maradt.” – Leland, aki sosem kedvelte igazán Wendyt, mert szerinte úgy viselkedett, mintha „különbnek tartaná magát a Cobaineknél”, emlékezett rá, hogy ilyenkor a fiatal pár elment a Blue Beacon Drive-Inbe, ahol elhamburgerezték a megmaradt aprót. Bár Don jól kijött apósával, Charles Fradenburggal – aki útkaparót vezetett a megye megbízásából –, Leland és Wendy között nem volt igazi kapcsolat.

A kettejük közti feszültség akkor tetőzött, mikor Leland segített átalakítani First Street-i házukat. Álkandallót építettek Don és Wendy nappalijába, és megerősítették a tetőt, de a munka alatt ő és Wendy folyamatosan harcba álltak. Leland végül szólt a fiának, hogy állítsa le Wendy, különben fogja magát, és itt hagyja őket a munka kellős közepén. – Ez volt az első alkalom, hogy hallottam őt ellentmondani a feleségének – idézte fel Leland. – Az hol

ezért, hol azért veszekedett, míg aztán Don így szólt: „Fogd be végre azt az áldott jó szádat, különben fogja a szerszámaid és hazamegy.” S akkor tényleg elhallgatott.

Mint vele az apja, Don is szigorú volt a gyerekekkel. Wendy egyik panasza az volt, hogy férje mindig elvárta a gyerekektől, hogy viselkedjenek – lehetetlen elvárás –, s megkívánta, hogy Kurt olyan legyen, mint egy „kis felnőtt”. Időnként, mint minden kisfiú, Kurt is égetnivalóan rossz volt. Legtöbb rosszkódása azonban igazán jelentéktelen volt: összefirkálta a falat, becsapta az ajtót, vagy piszkálta a húst. Ezekkel gyakran kihúzta a gyufát, és Don elnászpángolta, de legszokványosabb, szinte mindennapos fizikai fenyítése az volt, hogy két ujjal böködte Kurt halántékát vagy mellkasát. Ez nem volt ugyan túlságosan fájdalmas, de mély lelki sérüléseket okozott – fia félt a még nagyobb fizikai fájdalomtól, s az eljárás Don dominanciájának megerősítését szolgálta. Kurt rászokott arra, hogy szobájában a szekrénybe meneküljön. A másoknak pánikot okozó, szűk, zárt helyet ő menedékként kereste fel.

S bizonyos dolgok elől jobbnak tűnt elbújni: mindkét szülő hajlamos volt a szarkazmusra és a gúnyolódásra. Mikor Kurt még elég kicsi volt ahhoz, hogy higgyen nekik, megfenyegették, hogy karácsonyra egy rakás szentet kap, ha nem lesz jó, különösen ha veszekszik a testvérével. Gonoszkodásból még egy széndarabot is tettek a harisnyájába. – Csak vicc volt – emlékezett Don. – Minden évben eljátszottuk ezt. Mindig kapott ajándékokat, sosem fordult elő, hogy ne kapott volna. – A vicc azonban Kurtön csattant, legalábbis ahogy ő mesélte később a történetet. Emlékezett egy évre, mikor egy Starsky és Hutch játék pisztolyt ígértek neki, de sosem kapta meg. Helyette egy szépen becsomagolt széndarabot kapott. Kurt meséje túlzás volt, de képzeletében lassan saját bűneit is családja nyakába varrta.

Kim és Kurt időnként jól kijöttek egymással, és olyankor együtt játszottak. Bár Kim sosem rendelkezett olyan művészi adottságokkal, mint Kurt – s örökké szenvedett a család figyelmének megszerzéséért folytatott rivalizálástól –, kifejlesztette hangutánzó képességét. Különösen jól utánozta Miki egeret és Donald kacsát, s előadásait Kurt annyira szórakoztatónak találta, hogy képes volt vég nélkül hallgatni. A hangjával való játék képessége még Wendyt is megihlette. – Anyám nagy álma lett – mesélte Kim –, hogy mindketten Disneylandben dolgozunk majd, Kurt rajzol, én meg hangokat utánzok.

1975 márciusa sok örömet hozott a nyolcéves Kurtnek: végre eljutott Disneylandbe, és életében először megismerte a repülés élményét is. Leland 1974-ben nyugdíjba ment, s azt a telet Arizonában töltötték Irisszal. Don és Wendy Seattle-be vitték Kurtöt, ott feltették egy repülőre. Leland Yumában találkozott a fiúval, s együtt indultak Dél-Kalifornia felé. Egy kétnapos túra során meglátogatták Disneylandet, a Knotts Berry farmot és a Universal filmstúdiót. Kurtöt elbűvölték a látnivalók, s ragaszkodott hozzá, hogy háromszor is befizessenek a karibi kalózokra Disneylandben. A Knotts Berry farmon felmerészkedett az óriási hullámvasútra, bár mikor szállt, olyan sápadt

volt, mint egy szellem. Amint azonban Leland megkérdezte: „Na, elég volt?“, arcába visszatért a szín, visszarohant, és még egyszer végigment a hullámvasúton. A Universal stúdióban a filmbéli cápa állkapcsa előtt Kurt annyira kihajolt a vonatból, hogy az őr kiabálni kezdett nagyszüleivel: „Jobb lesz, ha visszafogják ezt a kis szöke ördögöt, mielőtt leharapják a fejét.” Kurt azonban fittyet hányt a figyelmeztetésre, és akkor fényképezte le a cápa száját, amikor az alig néhány centire volt a kamerától. Később, mikor már az autópályán haladtak, Kurt elaludt a hátsó ülésen, nagyszülei csupán ennek köszönhették, hogy megúszták az útba eső varázshegy megmászását.

Minden rokona közül Kurt nagyanyjához, Irishoz állt legközelebb; egyaránt osztoztak a művészet iránti érdeklődésben, s olykor-olykor egyfajta szomorúságban. – Imádták egymást – emlékezett Kim. – Azt hiszem, Kurt ösztönösen megértette, milyen poklot járt meg a nagyanyja. – Iris és Leland gyerekkora egyaránt nehéz volt, mindkettejükön nyomot hagyott a nyomor és édesapjuk munka során bekövetkezett korai halála. Iris apját a Rayonier őrlőgépek által kibocsátott mérges gázok ölték meg, Leland apjával pedig, aki megyei rendőrfőnök volt, saját puskája végzett, amikor véletlenül elsült. Leland tizenöt éves volt apja halálakor. Tengerésznek állt, és Guadalcanalba küldték, de miután megvert egy tisztet, pszichiátriai kivizsgálásra kellett mennie. Elbocsátása után vette feleségül Irist, de ezt követően is sokat viaskodott az itallal és a haraggal, különösen miután harmadik fiuk, Michael fogycékosan született, és hatéves korában egy intézetben meghalt. – Péntek esténként megkapta a fizetését, és részegen jött haza – idézte fel Don. – Általában megverte anyámat. Megvert engem. Megverte nagyanyámat és az ő barátját. De hát így ment ez akkoriban. – Kurt megszületésének idejére azonban Leland lecsendesedett, s legkomolyabb fegyvere mocskos szája maradt.

Mikor Leland és Iris nem voltak kéznél, a kiterjedt Fradenburg rokonság vigyázott Kurtre – három nagynénje is négy háztömbnyi távolságon belül lakott. Don öccse, Gary szintén teljesítette olykor gyermekfelvigyázói kötelezettségét, s Kurt ezen alkalmak egyike során került ismét kórházba. – Eltörtem a karját – emlékezett Gary. – A hátamon feküdtem, ő meg ráállt a lábamra, és így dobáltam fel a levegőbe. – Kurt igen aktív gyerek volt, s ahhoz képest, hogy mennyit rohangált, a rokonság azon csodálkozott, hogy nem törte el többször is valamijét.

Kurt törött karja meggyógyult, s úgy tűnt, sérülése cseppet sem akadályozza a sportolásban. Don már akkor bátorította fiát a baseballra, mikor még járni is alig tudott, s megvett neki labdát, ütőt és kesztyűt, mindent, amire egy kisfiúnak csak szüksége lehet a játékhoz. Óvodás korában az ütőt jobbára ütőhangszernek használta, később azonban mégiscsak sportolt, előbb a környékbeli, majd a szervezett bajnokságokban. Hétéves korában szerepelt egy kicsik ligája csapatban, ahol apja volt az edző. – Hát, nem ő volt a legjobb játékos, de nem is volt rossz – idézte vissza Gary Cobain. – Nem igazán akart játszani, úgy értem, mentálisan. Azt hiszem, csak az apja miatt csinálta.

A baseball csak egy példa volt arra, Kurt mennyire kereste apja elismerését. – Kurt és apa jól kijöttek egymással, mikor még kicsi volt – emlékezett Kim. – De Kurt távolról sem hasonlított arra, amit Don elképzelt róla vagy amit tervezett vele.

Don és Wendy szembekerült az idealizált gyerek és a valódi gyerek közötti különbségből adódó konfliktusokkal. Mivel saját korai éveikből mindkettejüknek elég sok kielégítetlen szükséglete maradt, Kurt születése valamennyi személyes elvárásukat felszínre hozta. Don azt az apa-fiú viszonyt akarta megvalósítani, melyre neki nem volt lehetősége Leland mellett, s úgy vélte, a közös sportolás megteremti ehhez a megfelelő alapot. Kurt szerette a sportokat; de különösen mikor apja nem volt a közelben, apja szeretetét ösztönösen összekapcsolta ezzel a tevékenységgel, s ez egy életre szóló nyomot hagyott benne. Az árukapcsolásra úgy reagált, hogy részt vett benne, de ezt folytonos tiltakozás mellett tette.

Mikor Kurt másodikos lett, szülei és tanárai elhatározták, nem ártana alaposabban kivizsgálni, kifogyhatatlan energiái hátha valamilyen betegség tünete. Kurt gyerekorvosa hosszas konzultációk után megvonta étrendjéből a Red Dye Number Two-t.⁵ [⁵ Főként cukorkák színezésére használt, piros ételfesték, ami feltehetően hiperaktivitást váltott ki a gyerekekből] Amikor semmi javulás nem történt, édességadagját is csökkentették szülei. Végül orvosa Ritalint írt fel neki, amit Kurt három hónapig szedett. – Hiperaktív volt – emlékezett vissza Kim. – A falakra ugrált, különösen ha egy kis cukor is dolgozott benne.

A rokonság némely tagja úgy vélekedett, hogy Kurt talán „hiperaktív figyelemhiányos rendellenességben” szenved. Mari emlékezett egy látogatásra Cobainéknál, amikor Kurt összevissza rohangált, miközben dobját püfölte, és torkaszakadtából kiabált. Mari bement, és megkérdezte nővérét: – Mégis mi a fenét csinál? – Nem tudom – hangzott Wendy válasza. – Fogalmam sincs, hogyan lehetne leállítani... már mindent megpróbáltam. – Akkoriban Wendy feltételezte, hogy Kurt így próbálja meg levezetni fiús energiáit.

Az a döntés, hogy Kurtnek Ritalint adtak, még 1974-ben is megkérdőjelezhető volt, mert néhány tudós szerint feltételes reflexet alakíthat ki a gyermekben, s növeli a későbbi függőségek kialakulásának esélyeit; mások úgy vélekedtek, ha nem kezelik a hiperaktív gyereket, később előfordulhat, hogy önmagát kezeli majd illegális szerekkel. A Cobain család minden tagjának más véleménye volt Kurt diagnózisával és a rövid távú kezelés hasznával vagy ártalmával kapcsolatban, Kurt saját maga azonban azt gondolta, ahogy később Courtney Love-nak elmesélte, hogy a gyógyszer mindenképp meghatározó jelentőségű volt. Love, akit gyerekkorában szintén Ritalin-kúrára fogtak, elmondta, hogy gyakran beszéltek erről. – Ha gyerekkorodban kapod ezt a szert, amely bizonyos érzéseket vált ki belőled, vajon mihez nyúlsz felnőttként? – tette fel Love a kérdést. – Gyerekkorodban megismerted az eufóriát; ez nem olyan emlék, amely örökre veled marad?

1976 februárjában, egy héttel Kurt kilencedik születésnapja után Wendy bejelentette Donnak, hogy el akar válni. Ezt egy hétköznapi este közölte vele, majd elviharzott Camarójával, Donra hagyva, hogy magyarázkodjon a gyerekeknek, ami nem volt épp az erőssége. Bár az elmúlt fél évben gyarapodtak a házasságukkal kapcsolatos konfliktusok, Wendy bejelentése mégis meglepetésként érte Dont, ahogy a család többi tagját is. Don magába fordult és a tagadásba menekült, s fia is ezt a magatartást vette fel évekkel később krízisei alkalmával. Wendy mindig is erős egyéniség volt, ami alkalmanként dühkitörésekben nyilvánult meg, Dont mégis sokkolta, hogy el akarja tépni családi kötelekeiket. Fő kifogása az volt, hogy Don egyre több időt fordít a sportra. Amellett hogy több csapatban is játszott, bíraskodást és edzőséget is vállalt. – Nem hittem volna, hogy ez megtörténhet – emlékezett Don. – Akkoriban nem volt szokás elválni, és én sem akartam, hogy ez történjen. Ő azonban szabadulni akart.

Március elsején mégis Don költözött el és vett ki szobát Hoquiamben. Arra számított, hogy Wendy dühe majd alábbhagy, s házasságukat végül mégis megmenthetik, úgyhogy mindig csak egy hetet fizetett ki. Don számára identitása fontos része volt a család, apai szerepe azt jelentette, hogy szükség van rá. – A válás gondolata teljesen összetörte – emlékezett vissza Stan Targus, Don legjobb barátja. Szakításukat tovább nehezítette az a tény, hogy Wendy családja imádta Dont, különösen Janis húga és a férje, Clark, akik Cobainék szomszédságában laktak. Többi testvére titokban azon tűnődött, képes lesz-e Wendy eltartani magát Don nélkül.

Március 29-én Don kézhez kapta a házasság felbontására vonatkozó bírósági keresetet, amelyet számos újabb jogi dokumentum követett; Don azonban általában válasz nélkül hagyta ezeket, s minden reménytelenség ellenére tovább remélte, hogy Wendy meggondolja majd magát. Július 9-én végül elmarasztalást kapott, amiért nem válaszolt Wendy beadványaira. Ugyanazon a napon érkezett meg a végső határozat, mely Wendynek ítélte a házat, Donnak pedig 6500 dollárt a ház eladása vagy Wendy újraházasodása esetén, illetve mikor Kim betölti a tizennyolcadik életévét. Don kapta az 1965-ös, féltonnás Ford kisteherautót, Wendy pedig megtarthatta az 1968-as családi Camarót.

A gyerekeket Wendynek ítélték, Dont pedig havi 150 dolláros tartásdíjra kötelezték, a gyerekek orvosi és fogászati költségeinek megtérítése mellett, és „ésszerű láthatási jogot” biztosítottak neki. Egy hetvenes évekbeli kisvárosi bíróság a rá jellemző módon nem határozta meg pontosabban a láthatás feltételeit, az intézkedés formális volt. Don beköltözött Montesano-ba szülei lakókocsijába, és még a papírok végleges aláírása után is tovább reménykedett abban, hogy Wendy mégiscsak meggondolja magát.

Ez azonban meg sem fordult Wendy fejében. Ha egyszer megtett valamit, túl is volt rajta, s Donhoz fűződő kapcsolatán ennél jobban már nem is lehetett volna túl. Hamar összejött Frank Franichcsel, egy jóképű dokkmunkással, aki

kétszer annyit keresett, mint Don. Franich erőszakos volt és indulatos, s Wendy semmit sem élvezett jobban, mint mikor azt látta, hogy ez a harag Donra irányul. Mikor Don új jogosítványát tévedésből hozzájuk kézbesítették, valamelyikük felbontotta a borítékot, ürüléket kent Don fényképére, újra leragasztotta és elküldte Donnak. Nem is válasz volt – háború, sok-sok gyűlölettel, rosszindulattal, vérré menő ellenségeskedéssel.

Kurtnek az egész egyenesen érzelmi holokausztot jelentett – élete egyetlen eseménye sem hagyott nagyobb nyomot a személyiségén. Magát hibáztatta a válásért, ahogyan a gyerekek szokták. Szülei konfliktusának mélységei rejtve maradtak előtte, s nem értette szakításuk okát. – Azt gondolta, az egész az ő hibája – figyelte meg Mari. – Kurt számára súlyos trauma volt, hogy végig kellett néznie, amint minden, amiben bízott (a biztonsága, a családja, saját fenntartása), a szeme előtt bomlik fel. – Kifelé azonban nem adott hangot aggódásának és szomorúságának, inkább magába fordult. Az év júniusában Kurt ezt írta hálósobája falára: „Gyűlölöm Anyát. Gyűlölöm Apát. Apa gyűlöli Anyát. Anya gyűlöli Apát. Ebben az egészben sok a szomorúság.” Ez a fiú csecsemőként is annyira ragaszkodott a családi együttléhez, hogy nem akart elaludni, ahogy Mari hét évvel ezelőtti fogalmazásában írta, „csak hogy ne kelljen elválnia tőlük”. Most pedig, saját hibáján kívül, magára maradt. Iris Cobain egyszer így jellemezte az 1976-os évet: „Kurt purgatóriuma”.

A nehézségek Kurt egészségét is aláásták. Mari emlékezett rá, hogy akkoriban kórházba került; az anyjától hallotta, hogy nem evett eleget. – Emlékszem, hogy Kurt tízévesen kórházban volt az alultápláltsága miatt – mondta. Kurt azt mesélte barátainak, hogy báriumot kellett innia, és megröntgenezték a gyomrát. Lehetséges azonban, hogy amit alultápláltságnak véltek, gyomorproblémáinak első tünete volt, amely aztán egész életén át végigkísérte. Húszas éve elején anyja is szenvedett gyomorbántalmaktól nem sokkal Kurt születése után, s a gyerek első hasfájásai alkalmával is azt feltételezték, hogy örökölte anyja hajlamát. A válás időszakában gyakran jelentkezett nála önkéntelen szemrángatózás is, amelyet a család a stresszel kapcsolatos jelnek tartott, valószínűleg helyesen.

Míg szülei a válással voltak elfoglalva, a kiskamasz fiú élete is zajlott, annak minden belső próbatételével együtt. Mire negyedikes lett, kezdte észrevenni a lányokat, s társadalmi helyzete is foglalkoztatta. Júliusban megjelent a képe az *Aberdeen Daily Worldben*, amikor baseballcsapata megnyerte az aberdeeni fakitermelő-ligát, még hozzá tizennégy győzelemből és mindössze egyetlen vereségből álló, fantasztikus eredménnyel. A nyár másik nagy eseménye az volt, hogy magához vett egy kis fekete cicát, amely a környékükön csavargott. Ez volt első háziállata, Puffnak nevezte el.

Három hónappal a válás kimondása után Kurt kifejezte abbéli vágyát, hogy apjával élhessen. Beköltözött Don, Iris és Leland mellé a lakókocsiba, de apa és fia hamarosan saját lakókocsit béreltek az utca túloldalán. Kurt hétvégenként látogatta Wendy, Kimet és Puffot.

Együttélése apjával kielégítette érzelmi szükségletei nagy részét: egyetlen gyerekként ismét a figyelem középpontjába került. Don elég rosszul érezte magát a válás miatt ahhoz, hogy ezt ajándékokkal kompenzálja, s Kurtnek egy Yamaha Enduro-80-as minimotort vett, amelynek az egész környék a csodájára járt. Lisa Rock, aki néhány háztömbnyire lakott tőlük, akkoriban találkozott Kurttel. „Csendes, nagyon szimpatikus kölyök volt. Mindig mosolygott, kissé félénknek tűnt. Ott volt az a nagy mező, ahol motorozni szokott, én meg mellette mentem a biciklimmal.”

Rock megfigyelése a kilencéves Kurtról mint „csendes” srácról, előre vetítette felnőtt korának legtöbbször használt jellemzését. Képes volt hosszú ideig csendben ülni, a leghalványabb késztetés nélkül, hogy egy szót is szóljon. Kurt és Lisa egy napon születtek, s mikor tízévesek lettek, a lány házában tartották születésnap partijukat. Kurt örült, hogy meghívták, de bizonytalanul és kényelmetlenül is érezte magát a rá irányuló figyelemtől. Négyévesen úgy tűnt, nem is ismeri a félelmet, tízéves korára azonban meglepően félénkké vált. A válás visszafogottá tette, mindig megvárta, hogy a másik tegye meg az első lépést.

A válás után, Kurt pubertása kezdetén apja töltötte be életében a legfontosabb szerepet. Iskola után Kurt a nagyszüleivel volt, de amint apja hazatért a munkából, együtt töltötték a nap hátralévő részét, s Kurt boldogan csinálta, amit az apja akart, még ha ez sportot jelentett is. A baseballmeccsek után olykor apa és fia együtt vacsoráztak egy kis malátaüzletben. Újonnan kialakult kapcsolatukra mindketten vigyáztak, de emellett mindketten akaratlanul is érezték a család elvesztésének hiányát. Olyan volt, mintha elveszítették volna valamelyik végtagjukat, s bár átvészelték valahogy a napot, ez az érzés mindig a felszín közelében maradt. Egymás iránt érzett szeretetük ekkoriban erősebb volt, mint előtte vagy utána bármikor, ennek ellenére azonban mindketten mélységesen magányosak voltak. Félelmében, hogy apját is elveszíti, Kurt megígértette Donnal, hogy nem nősül meg újra. Don készségesen biztosította erről fiát, s azt mondta, ők ketten mindig együtt maradnak.

1976 telén Kurt átment a Beacon általános iskolába, Montesano-ba. A montesano-i iskolák kisebbek voltak, mint az aberdeeniek, s néhány héten belül olyan népszerűsége tett szert, mely addig elkerülte. Vakmerősége visszatért, de külső magabiztossága ellenére megmaradt körülményei iránt érzett keserősége. – Észre lehetett venni, hogy szenved szülei válása miatt – emlékezett vissza egyik osztálytársa, Darrin Neathery.

1977 végére, mikorra elkezdte az ötödiket, gyökeret eresztett „Monte”-ban – ahogy a helyiek városukat becézték –, a kis iskola minden tanulója ismerte, s legtöbbször kedvelte is. – Jóképű srác volt – emlékezett vissza John Fields. – Értelmes volt, minden jól ment neki. – Szőke haja és kék szeme Kurtöt a lányok kedvencévé tette. – Túlzás nélkül mondhatom, hogy az egyik legnépszerűbb fiú volt – idézte fel Roni Toyra. – Volt egy csoport, amely úgy tizenöt kölyökből állt, akik mindig együtt lógtak, s ő volt a csoport egyik lelke. Szőke hajával,

nagy, kék szemeivel és szeplős orrával igazán nagyon aranyos volt.

Vonzó külseje azonban nem árulkodott formálódó személyiségének belső kínjairól, melyek akkor tetőztek, amikor Don 1977 októberében randevúztatni kezdett. Kurt nem kedvelte első barátnőjét, így Don dobta a lányt. A tízévesek nárcizmusával Kurt nem értette, miért vágyik apja rajta kívül más társaságra is, s miért nem boldog csak vele, kettesben. Később Don találkozott egy Jenny Westby nevű nővel, aki maga is elvált, és két gyereket nevelt: Mindyt, aki egy évvel volt fiatalabb Kurtnél, és Jamest, aki öttel. Kapcsolatuk az első pillanattól kezdve családias jellegű volt, első randevújuk során összes gyerekükkel együtt túrázni mentek a Sylvia-tó körül. Kurt barátságosan viselkedett Jennyvel és a gyerekekkel, s Don azt gondolta, rátalált a párjára. Ő és Jenny összeházasodtak.

Kurt eleinte kedvelte Jennyt – azt a női gondoskodást biztosította számára, amelyben addig hiányt szenvedett –, új mostohaanyja iránt érzett pozitív érzéseit azonban elsöpörte egy belső konfliktus: úgy érezte, ha tényleg megkedveli őt, ezzel elárulja anyja és „igazi” családja iránti érzelmeit. Apjához hasonlóan Kurt is megőrizte a reményt, hogy szülei válása csak átmeneti, ideiglenes visszalépés, egy rossz álom, mely idővel elmúlik. Apja második házassága és az immár igen zsúfoltta vált lakókocsi szertefoszlatta ezt az illúziót. Don nem volt a szavak embere, ráadásul saját neveltetése is megnehezítette érzelmei kifejezését. – Azt mondtad, nem nősülsz meg újra – panaszkodott Kurt. – Tudod, Kurt, a dolgok változnak – felelte az apja.

Jenny megpróbált közel kerülni hozzá, de igyekezete sikertelen maradt. – Kezdetben mindenki iránt szeretetet mutatott – emlékezett Jenny. Később azonban Kurt állandóan Don ígéretére utalt, hogy nem nősül meg újra, s távolságtartó maradt. Don és Jenny ezt azzal próbálták ellensúlyozni, hogy őt állították a figyelem középpontjába – ő bonthatta ki először az ajándékokat, elengedték neki a házimunkát –, ezek az apró áldozatok azonban csak fokozták érzelmi visszahúzódását. Időnként élvezte mostohatestvérei társaságát, és játszótársukká vált, máskor azonban piszkálta őket, Mindyt kegyetlenül gúnyolta fogsora miatt, s a lány előtt gyakran kíméletlenül utánózta annak hangját.

A dolgok ideiglenesen jobbra fordultak, amikor a család saját otthonába költözött a Fleet Street South 413.-ban lévő házba, Montesano déli részén. Kurt saját szobát kapott, amely kerek ablakaival úgy nézett ki, mint egy hajó. Nem sokkal a költözés után, 1979 januárjában Jenny egy kisfiúnak, Chad Cobainnek adott életet. Így már két másik gyerek, egy mostohaanya és egy kisbaba is versengett Don figyeleméért, mely valaha egyedül Kurté volt.

Kurt szabadon kószálhatott Monte parkjaiban, utcáin és mezőin. A városka olyan kicsi volt, hogy szinte semmiféle szállítóeszközre nem volt szükség; a baseballpálya négy háztömbnyire volt, az iskola az utca végén, s minden barátját meglátogathatta pár percnyi séta után. Aberdeentől eltérően Monte egy egyszerűbb és barátságosabb Amerikát jelentett, inkább egy Thornton Wilder-

színdarab helyszínére emlékeztetett.

A Cobain-házban minden szerdán családi estet tartottak. Gyakran játszottak ki nevet a végént vagy monopolit, s Kurt ugyanolyan izgalommal várta ezeket az alkalmakat, mint a család többi tagja.

Most is pénzsűkében voltak, így az üdülések többnyire kempingezést jelentettek, de mindig Kurt volt az első, aki a kocsiban ülve várta, hogy a többiek is elkészüljenek. Húga, Kim is velük tartott ezekre az utakra, amíg Don és Wendy össze nem vesztek azon, hogy a vakáció miatt hogyan változik a tartásdíj összege. Ezt követően Kim ritkán látta apját és bátyját. Kurt továbbra is meglátogatta őket hétvégenként, ezek a találkozások azonban inkább csak mélyítették a válás okozta, mély sebeket, mintsem meleg együttlétek lettek volna. Wendy és Don nem nagyon udvariaskodtak egymással, így az aberdeeni utak arról szóltak, hogy Kurt azt figyelhette, ahogy szülei a láthatás alkalmával újra csak veszekednek. Egyik hétvégén újabb szomorú csapás érte: Puff, szeretett macskája világgá ment, és soha többé nem látta viszont.

Mint minden gyereket, Kurtöt is elégedetté tette a napi rutin megszokott ismétlődése, élvezte a családi körben töltött estéket. De még az ilyen apró vigaszok is konfliktust hoztak az életébe: sóvárgott a közelség után, de egyúttal félt is attól, hogy ez a közelség végül fájdalmas elhagyással végződik. Elérte a serdülőkort, amikor a legtöbb fiatal igyekszik leválni a szüleiről és kialakítani saját személyiségét. Kurt azonban még mindig az eredeti családi fészek elvesztését siratta, úgyhogy kitörési vágyát egyszerre élte meg szükségszerűnek és fenyegetőnek. Ellentmondásos érzelmeit úgy próbálta kezelni, hogy elhatárolta magát Dontól és Wendytől. Barátainak és magának is azt mondogatta, hogy gyűlöli őket, ezzel a vitriollal akarva igazolni távolságérzetét. De aztán délután, miután megbeszélte a srácokkal, milyen szemét szülei is vannak, megint csak ott találta magát a családi körben, s ismét csak ő volt az, aki ilyenkor nem akarta, hogy együttlétük véget érjen.

Az ünnepek mindig problémát jelentettek. Az 1978-as hálaadás és karácsony azzal telt, hogy Kurt vagy fél tucat családot keresett fel ingajaratban. Jenny iránt ugyan a ragaszkodás, a féltékenység és az árulás érzései kavargtak benne, Wendy barátja, Frank Franich iránt azonban kizárólag haragot érzett. Ráadásul Wendy rászokott az italra, ami még fanyarabbá tette. Egyik éjjel Frank eltörte Wendy karját – Kim is otthon volt, az egészet végignézte –, s Wendy kórházba került. Felépülése után azonban nem volt hajlandó feljelentést tenni. Bátyja, Chuck ugyan megfenyegette Franket, de Wendy elkötelezettségét senki és semmi nem tudta megváltoztatni, kitartott férje mellett. Akkoriban sokan azt gondolták, hogy Wendy csak a pénz miatt marad Frankkel. Válása után Pearsonnál, egy aberdeeni áruházban kezdett dolgozni eladóként, de az olyan luxuscikkeket, mint a kábeltelevízió, Frank rakodómunkási fizetése biztosította számukra. Frank megjelenése előtt Wendynek annyi elmaradása volt a számlákkal, hogy ki akarták kapcsolni náluk az áramot.

Kurt betöltötte a tizenegyet, s noha mindig is kicsi és törékeny volt, sosem

érezte magát annyira gyengének és tehetetlennek, mint Frank közelében. Nem tudta megvédeni az anyját, kettejük harca félelemmel töltötte el, s talán nemcsak Wendy életéért, hanem a sajátjáért is aggódott. Egyszerre sajnálta anyját, és gyűlölte, amiért sajnálnia kell. Fiatalabb korában szülei istenek voltak a szemében – most csak bukott bálványok, hamis istenek, akikben nem lehet bízni.

E belső konfliktusok lassan Kurt viselkedésében is kezdtek megmutatkozni. Feleselt, nem járt el az énekkar próbáira, s apró termete ellenére olyan hihetetlen indulattal támadt rá egy fiúra, hogy az nem mert iskolába menni miatta. A tanárok és a szülők összefogtak, de senki nem értette, hogyan vált egy ilyen vásott kölyök abból az édes kisgyerekből. Mikor Don és Jenny már teljesen tehetetlennek érezte magát, Kurtöt tanácsadásra vitték. Szóba került a családterápia is, de Don és Wendy számára megoldhatatlannak bizonyult, hogy egyszerre jelenjenek meg a találkozón. A terapeuta azért néhányszor beszélgetett Kurttel, s arra a következtetésre jutott, hogy Kurtnek egyetlen családra van szüksége. – Azt mondták, bírói döntést kell szerezniünk arról, hogy nálunk van, hogy tudja, családtagként fogadtuk be őt – idézte föl Jenny. – Sajnos Don és Wendy ezen is csak vitatkoztak, s így az egész csak újabb konfliktusokhoz vezetett közöttük.

Don és Wendy már jó néhány éve elváltak, egymás iránti haragjuk azonban nem csökkent, sőt gyerekeiken keresztül csak nőtt. Nehéz tavasz volt ez Wendy számára – apja, Charles Fradenburg tíz nappal hatvanegyedik születésnapja után váratlanul meghalt szívinfarktusban. Wendy attól tartott, hogy anyja, Peggy, aki mindig is visszahúzódó volt, most teljesen magába zárkózik. Peggy furcsa magatartását talán egy rettenetes gyermekkori incidens okozta: tízéves volt, amikor apja hasba szúrta magát az egész család szeme láttára. James Irving túlélte öngyilkossági kísérletét, és ugyanarra a washingtoni idegklinikára került, ahol később Frances Farmert, a híres színésznőt kezelték elektrosokkal. Két hónappal később azonban James Irving mégis eredeti sérülésébe halt bele: amikor a személyzet nem figyelte rá, felszakította sebét. Mint más tragédiákról, Kurt dédapjának elmebetegségéről is csak suttoztak a családban.

Wendyt és Dont azonban a Fradenburg család szenvedése sem tudta rábírní, hogy osztozzanak egymás fájdalmában. Kurtról folytatott megbeszéléseik is véget értek, ahogy egy vita kapcsán minden más kommunikáció is megszűnt közöttük. Wendy családja végül aláírta a következő dokumentumot: „Nevezett gyermek tartása, felügyelete és a róla való gondoskodás Donald Leland Cobain kizárólagos felelőssége lesz.” 1979. június 18-án, három évvel és három héttel válásuk után, Kurtöt apjának ítélte a bíróság.

A HÓNAP HÚSPOGÁCSÁJA
 MONTESANO, WASHINGTON

1979. július –1982. március

Kedvenc étele és itala a pizza és a kóla. Kedvenc mondása: „elnézést adok”. Egy Puppy Press-portréből

1979 szeptemberében Kurt elkezdte a hetedik osztályt a Montesano Junior High Schoolban, a hatosztályos középiskolában. Fontos mérföldkő volt ez, az iskola egyre nagyobb szerepet játszott életében. Ötödik óta járt zeneórákra, s hetedikes korára az iskolai együttes dobosa lett. Ezt a sikert barátai előtt ugyan igyekezett elbagatellizálni, de közben jólesően ízlelgette új szerepét. Többnyire menetenekarok és kiségyüttesek dobkíséretét tanulta és gyakorolta pergő- és basszusdobon, olyan számokét is, mint a „Louie, Louie” vagy a „Tequila”. A Monte zenekar ritkán vonult fel – általában összejöveteleken és kosárlabdakupák alkalmával játszottak –, Kurt azonban minden eseményen velük volt, ahol csak megjelentek.

Az együttes vezetője, Tim Nelson úgy emlékezett vissza rá, mint „szokványos, átlagos zeneiskolásra, aki semmi rendkívülit nem mutat fel, de nem is olyan rossz”. Abban az évben Kurt képe megjelent a Montesano „Sylvan”-évkönyvben, amint egy összejöveteleken dobol. A képen apródfrizurát visel, s egy kissé a fiatal Brad Pittre hasonlít. Ruházata az akkori divatra utal – a tipikus megjelenést a Hash trapézszárú farmernadrág, egy csíkos, Izod rögbiling és egy Nike tornacipő alkották. Úgy öltözött, mint bármely más tizenkét éves fiú, korához képest azonban kicsit alacsony és törékeny volt.

Minthogy ő volt az egyik legnépszerűbb srác az iskolában, a *Puppy Press* stencilezett diákújság portrét közölt róla 1979. október 26-i számában. A cikk „A hónap húspogácsája” címen jelent meg, s a következőket tartalmazta:

Kurt hetedikes az iskolánkban. Szőke a haja és kék a szeme. Úgy gondolja, az iskola rendben van. Kurt kedvenc tantárgya a zene, kedvenc tanára pedig Mr. Hepp. Kedvenc étele és itala a pizza és a kóla. Kedvenc mondása: „elnézést adok”. Kedvenc száma a „Don't Bring Me Down” az E. L. O.-tól, kedvenc rockcsapata pedig a Meatloaf. Kedvenc tévéshow-ja a Taxi, kedvenc színésze Burt Reynolds.

Az „elnézést adok” Kurt nyelvi csavarása volt Steve Martin „elnézést kérek”-je után. Ez igencsak illetett kifacsart, szarkasztikus humorérzékéhez, melynek különböző kifejezések átköltése vagy abszurd szónoki kérdések

feltevése is része volt – képzeljünk el egy kamasz Andy Rooneyt. E viccek tipikus megnyilvánulása volt, mikor így kiáltott egy tűzijáték során: „Hogy lehet így füstté alázni egy tökéletes tüzet?” Apró termete miatt az vált túlélési stratégiájává a kamasz fiúk világában, hogy minden konfliktusból kiviccelte magát, s ragyogó intellektusával minden támadóján fölülkerekedett.

Kurt rengeteget nézte a tévét. Ez állandó csatározást jelentett Donnal és Jennyvel, akik megpróbálták korlátozni, hogy mennyi időt töltsön a képernyő előtt, amelyet Kurt folyamatos könyörgéssel és visítással igyekezett meghosszabbítani. Mikor megfosztották ettől a szabadságától, egyszerűen átment a szomszédba legjobb barátjához, Rod Marsh-hoz, s ott nézte tovább a műsort. Bár a *Saturday Night Live* jóval lefekvés ideje után került adásba, ritkán mulasztott el egyetlen részt is; a rákövetkező hétfőn aztán az iskolában utánozta a legjobb számokat. Latkáról, a *Taxi* Andy Kaufman-karakteréről szintén gonoszkodó paródiát adott elő.

Előző nyáron Kurt kimaradt a kicsik ligájából, de mire beköszöntött a tél, csatlakozott az iskolai birkózócsapathoz, ami örömmel töltötte el apját. Don minden meccsre ellátogatott, és vég nélkül faggatta Kurtöt fejlődésével kapcsolatban. Az edző Kinichi Kanno volt, Monte művésztanára, s Kurt legalább annyira a vele töltött idő, mint a birkózás miatt jelentkezett a csapatba. Kanno-ban Kurt olyan férfit talált, aki bátorította kreativitását; s ő lett Kanno legkedvesebb tanítványa. Abban az évben Kurt egyik rajza díszítette a *Puppy Press* halloweeni címlapját: egy buldog volt rajta látható, Montesano kabalaállata, amint kutyaháza tetején egy „trick or treat”⁶ zacskót próbál kiüríteni. [⁶ Ajándékot, vagy megréfálunk! Halloweenkor így járják körbe a gyerekek a házakat] Tipikus Cobain-ízt kölcsönöz a rajznak, hogy a cukorkák közé egy doboz sört is rajzolt. Ugyanazon év karácsonyára Kurt olyan üdvözlőlapot készített, melyen egy kisfiú tollrajzportréja látható, amint horgászni próbál, de a horog saját hátába akad bele – volt olyan jó, mint bármelyik Hallmark-képeslap. Ahogy egy osztálytársa, Nikki Clark emlékezett, Kurt minden művészi munkája „nagyon jó volt. Kannónak sosem kellett segítenie neki, olyan volt, mint egy haladó tanuló”. Még ha nem is volt rajzóra, idézte fel Clark, akkor is mindig a keze ügyében volt a ceruzája. – Állandóan firkálgatott, minden órán.

Rajzai témái általában autók, teherautók és gitárok voltak, de hamarosan saját nyers pornográfiaja is a felszínre került. – Egyszer megmutatta nekem egyik vázlatát – mondta egyik osztálytársa, Bili Burghardt –, amelyen egy teljesen realisztikus vagina volt. Megkérdeztem, mi ez, de ő csak nevetett. – Az idő szerint Kurt nem látott még vaginát közeli, csak könyvekben, és a fiúk között cserélgetett felnőttmagazinokban. Másik specialitása a sátánabrázolás volt, ezt a figurát minden órán lerajzolta a füzetébe.

Hetedikben Roni Toyra volt Kurt barátnője, kapcsolatuk azonban mindvégig ártatlan maradt. Szövetségük megerősítésének jeleként Kurt neki ajándékozta egy-egy rajzát. – Akadtak az iskolában olyan srácok, akikkel

mindig baj volt, vagy akiket kiközösítettek, de ő nem tartozott ezek közé – mesélte Roni. – Ő annyiban különbözött tőlük, hogy sokkal csendesebb volt a többiekénél. Nem magának való, csak csöndes.

Otthoni viselkedése viszont mindennek nevezhető, csak csöndesnek nem, zajosan panaszkodott Donnak és Jennynek mindenre, amit igazságtalannak érzett. A nyugalom másodpercei minden második házasságban ritkák, pláne gyerekekkel; náluk azonban különösen kevés ilyen fordult elő. A családot folyton a részrehajlás és az igazságosság kérdése kísértette. Kurt panaszkodásai általában veszekedéshez vezettek Don és Jenny között, és fokozták a gyűlölködést Don és Wendy között, mely tovább izzott a láthatás és a gyerektartás kérdésében. Don elpanaszolta, hogy Wendy felhívhatja őt Kimmel, ha egyetlen napot is késik a gyerektartással.

A hetedik osztály vége felé telefonált az iskolai védőnő, s elmondta, hogy Kurt testi arányai arra utalnak, hogy szkoliózis, azaz hátgerincferdülése lehet. Don és Jenny orvoshoz vitték Kurtöt, aki mélyreható vizsgálatok után megállapította, hogy Kurt nem szenved a nevezett betegségben. Egyszerűen hosszabbak a karjai, mint a hasonló növésű gyerekeknek általában, s ettől tűntek aránytalannak a mérések. Ez azonban korántsem nyugtatta meg Wendyt. A családi kommunikációs rendszeren keresztül – amely leginkább gyerekek telefonos csínytevéseire emlékeztetett – tudomására jutott, hogy Kurtnek szkoliózis van. Megdöbbenett, hogy Don nem értesítette erről, s hogy Kurt nincsen tetőtől talpig gipszben. Kurt úgy döntött, hogy hisz anyja diagnózisában, s évekkel később úgy nyilatkozott, hogy „az általános iskolában kisebb gerincferdülésem volt”. Bár állítása hadilábon áll a tényekkel, Kurt annak bizonyítékául használta, hogy apja cserbenhagyta őt.

Mint az elvált szülők gyerekei általában, Kurt is briliánsan játszotta ki szüleit egymás ellen. 1980-ban Wendy Monteban dolgozott a megyei önkormányzat irodájában, s Kurt gyakran meglátogatta iskola után, ha másért nem, hogy beszámoljon arról, milyen újabb gyötrelmeket kellett elszenvednie Dontól és Jennytől. Ahogy Kurt számára rosszabbra fordultak a dolgok Monteban, abban reménykedett, hogy Wendy visszafogadja. Wendynek azonban akkortájt megvolt a maga baja Frank Franichcsel. Azt mondta Kimnek, attól fél, ha Kurt tanúja lenne annak, milyen rosszul működik családjuk, homoszexuálissá válna. Mikor Kurt évekkel később szóba hozta a témát Wendy és Kim előtt, – az anyja így szólt: „Kurt, fogalmad sincs, milyen volt az életünk. A végén még nevelőotthonban vagy börtönben kötöttél volna ki.”

Kurt egyik állandóan elismételt siráma az volt, hogy Jenny gyerekei előnyt élveznek hozzá képest. Mikor Jenny volt férje ajándékokat adott Mindynek és Jamesnek, Kurt féltékeny volt. Úgy vélte, minden büntetést azért kap, mert nem Jenny gyereke. Barátainak azt mondta, gyűlöli Jennyt, kifogásolta a főztjét, és azzal vádolta, hogy még szódavízből sem engedi annyit inni, amennyit akar. Azt állította, hogy Jenny „három szobával arrébb is meghallja”, ha felnyit egy Pepsit, hogy ebédre „csak két szelet Carl Buddig sonkát és két Grandma's

Cookiest” ehet.

Leland Cobain is figyelmeztette Dont, mikor úgy látta, Kurt hátrányt szenved a többi gyerekhez képest: „Ha gyümölcs volt az asztalon, Mindy és James nyugodtan vehettek belőle, s annyit ettek, amennyit akartak. Ha meg Kurt ment oda és vette el, Donnie jól leszidta érte.” Leland azt gyanította, Don annyira fél attól, hogy Jenny is elhagyja majd, ahogy Wendy tette, hogy inkább az ő és gyerekei pártját fogja. Don maga is elismerte, hogy a fegyelmezés nagyobb gondot jelentett Kurt, mint Jenny gyerekei esetében, de szerinte ennek Kurt személyisége volt az oka, nem pedig a részrehajlás. De Don valóban aggódott amiatt, hogy Jenny elhagyja, ha Kurt túl sok gondot okoz: „Attól féltem, hogy eljutunk addig a pontig, mikor »vagy az egyik, vagy a másik«, és nem akartam Jennyt is elveszíteni.”

Kurt azonban egyre jobban kijött testvéreivel és féltestvéreivel, amikor idősebb lett. Imádta féltestvérét, Chadet, mert szerette a kisbabákat. Mindyt ugyan elverte néhányszor, de ha nem volt iskola, néha egész nap vele játszott. Mégis ha Kurt osztálytársai szóba hozták a családját – sok haverja azon a véleményen volt, hogy Mindy igazán aranyos –, gyorsan kijavította őket, ha a húgának nevezték. Elmagyarázta barátainak, hogy Mindy „nem a testvérem, hanem apám új feleségének a lánya”, úgy ejtve ki a szavakat, mintha Mindy súlyos gyötrelmet jelentene számára, amelyet kénytelen elviselni.

Jameszel jobban kijöttek, talán azért, mert a kisebb fiú soha sem vetett árnyékot Kurtre. Mikor egy nagyobb gyerek, aki Kurt baseballcsapatának egyik ütőjátékosa volt, megütötte Jamest, Kurt azonnal ott termett, és megfenyegette a támadót. Egyformán érdekelték őket a filmek is. A család nyaranta gyakran elment a kétvásznas autósmoziba. Don és Jenny külön-külön kocsival mentek, aztán az egyikkel a gyerekeknek szóló film elé álltak, s otthagyták a srácokat, ők pedig egy másik filmet néztek meg. Kurt megtanította Jamesnek, hogy nem kell végigülniük a filmet, hanem azzal az üreggel, hogy a mosdóba mennek, meglephetik a felnőtteknek szóló történeteket – mint amilyen a *Heavy Metal* volt, amelyet Kurt nagyon szeretett –, ha megállnak a kerítés mellett. Kurt szívesen mesélte el öccsének kedvenc filmjeit. Előző évben látta a *Harmadik típusú találkozások*at, s az összes párbeszédet idézni tudta belőle. – A vacsoránál a krumplicipőből megformálta a filmben szereplő hegyet – idézte fel James.

1981-ben, mikor tizennégy éves lett, Kurt saját rövidfilmeket kezdett készíteni szülei szupernyolcasával. Egyik első műve Orson Welles *Világok harca* című filmjének átdolgozása volt, mégpedig egy olyan rész, amelyben az idegenek – a figurákat agyagból formálta meg – Cobainék hátsó udvarában landolnak. Aztán megmutatta Jamesnek a filmet, hogy sikeresen elhitesse vele: otthonuk idegen megszállás alatt áll. Egy másik filmje, amit a következő évben készített, Kurt pszichéjének jóval sötétebb oldalát mutatja be: A *Kurt véres öngyilkosságot követ el* című filmben azt látjuk, hogy Kurt a kamera előtt, amelyet James tartott, úgy tesz, mintha egy nyitott konzervdoboz élével felvágna

csuklóján az ereket. A filmet különleges effektekkel tette teljessé, jócskán használva művért is, s végső haláltusáját drámaian alakította a kamera előtt, épp ahogyan a némafilmekben látta.

Ez a hátborzongató film még jobban igazolta szülei aggodalmát, akik már eddig is sejtették a Kurtben rejlő sötét erőket. – Valami nem stimmelt – magyarázta Jenny –, valami már a kezdetektől fogva rossz volt a gondolkodásmódjában, volt benne valami kiegyensúlyozatlanság. – Képes volt tökéletes nyugalommal tárgyalni olyan eseményeket, melyek a legtöbb gyerekek rémálmokat okoztak volna: gyilkosságok, nemi erőszak, öngyilkosság. Persze nem ő volt az egyetlen tinédzser a történelemben, akiben felmerült az öngyilkosság gondolata, de az a fölényesség, amellyel a témát tárgyalta, megdöbbentette barátait. Egy nap John Fieldsszel sétált hazafelé az iskolából, s mikor Fields azt mondta neki, hogy művésznak kéne lennie, Kurt közömbösen megjegyezte, hogy más terve van: – Zenész szupersztár leszek, aztán megölöm magam, és a dicsőség tüzében égek el – mondta. – Kurt, ez a leghülyébb dolog, amit valaha hallottam... ne beszélj így – felelte Fields. Kurt azonban rendíthetetlen volt. – De igen. Gazdag akarok lenni és híres, és megölni magamat, mint Jimi Hendrix. – Akkoriban egyik fiú sem tudta, hogy Hendrix halálát nem öngyilkosság okozta. Fields nem az egyetlen Kurt montei barátai közül, aki hasonló történetet mesélt – vagy fél tucat ismerőse adta elő ugyanennek a beszélgetésnek valamely nagyon hasonló verzióját, ugyanezzel a sötét befejezéssel.

A családban senkit sem lepett meg, hogy Kurt tizennégy évesen ilyen közömbösen beszél az öngyilkosságról. Két évvel korábban Kurt nagybátyja, a hatvanhat éves Burle Cobain, Leland bátyja egy 38-as rövid csövű pisztollyal előbb hasba, majd föbe lőtte magát. Holttestét Leland találta meg. Olyan híresztelések kaptak szárnyra, hogy Burle vádemelés előtt állt szexuális molesztálás miatt. Burle nem állt olyan közel a családhoz, mint Kurt többi nagybátyja, Kurt azonban szakadatlanul róla beszélt a barátaival. Közönyösen azon viccelődött, hogy nagybátyja „Jim Morrison halála miatt lett öngyilkos” – bár Morrison egy évtizeddel előbb halt meg.

Ami Kurt számára vicc volt, Lelandnek pokoli csapást jelentett. A Burle öngyilkosságát megelőző évben, 1978-ban vesztette el másik testvérét, Ernestet, akit agyvérzés vitt el. Bár Ernest ötvenhét évesen bekövetkezett halála nem volt tényleges öngyilkosság, számtalan figyelmeztetés előzte meg, hogy így végzi, ha folytatja az ivást. Ernest azonban nem változtatott életvitelén, végül aztán leesett a lépcsőn, s ütőértágulása okozta halálát.

De nem ezek voltak az egyedüli halálesetek, melyek hatással voltak Kurtre. Mikor nyolcadikos volt, egy montesanói fiú az iskola előtt akasztotta fel magát. Kurt ismerte a fiút: Bili Burghardt bátyja volt. Ő, Burghardt és Rod Marsh fedezték fel iskolába menet a fán lógó tetemet, s vagy fél órán át bámulták, mielőtt elzavarták volna őket onnan. – Ez volt a leggroteszkebb dolog, amit életemben láttam – emlékezett vissza Marsh. Kurt családjának története és ez az

eset odáig vezetett, hogy az öngyilkosság fogalma s maga a szó sem volt többé kimondhatatlan. Egyszerűen hétköznapijai részét alkotta éppúgy, mint az alkoholizmus, a szegénység vagy a drogok. Kurt azt mondta Marshnak, hogy „öngyilkos génjei” vannak.

Kurt droggal kapcsolatos tapasztalatai nyolcadikban kezdődtek, mikor marihuánát kezdett szívni, és LSD-t vett be. Eleinte bulikon szívott füvet, aztán a barátaival, végül mindennap, egymaga. Kilencedikre már megrögzött füvessé vált. A marihuána olcsó volt Monteban, rengeteg volt belőle – többnyire otthon termelték –, és segített Kurtnek megfelelkezni otthoni gondjairól. Ami társasági rítusnak indult, végül választott érzéstelenítője lett.

Akkoriban maradozott el rendszeresen az órákról is, mikor drogokat kezdett használni. Ha barátaival lógott az iskolából, vagy füvet vettek, vagy valamelyik szülő minibárjából loptak italokat. Kurt rákapott arra, hogy egyedül kerülje az iskolát, vagy bement ugyan, de szünetben lelépett. Barátaival egyre kevesebbet találkozott, s úgy tűnt, saját indulatain kívül mindentől elidegenedett. 1980 szilveszterének éjszakáján Trevor Briggs belefutott Kurtbe, aki egyedül hintázott egy parkban és füttyörészett. Trevor meghívta Kurtöt szülei házába, s igen fényes kedvük kerekedett, míg Dick Clarkot nézték a tévében. Végül mindketten hányással fejezték be az évet, mert túlszívták magukat az otthon természetett füből.

Ami alig néhány éve még idilli helynek tűnt Kurt iskolásévei számára, mostanra börtönévé vált. Barátaival folytatott beszélgetéseiben lassan Montet is szüleivel együtt szidta. Épp akkor olvasta el Harper Lee *Egy poszáta meggyilkolása* című könyvét, s kijelentette, hogy ebben városuk tökéletes leírását találta. 1981 elejére egy teljesen új Kurt tűnt fel, pontosabban nem tűnt fel, mert egyre több időt töltött egyedül. Fleet Street-i házukban leköltözött az alagsorba, egy fürdőszobából kialakított szobába. Barátainak azt mondta, úgy érzi magát, mint egy száműzött. Ideje nagy részét egy karácsonyra kapott Montgomery Ward flippergéppel és egy sztereo lemezzátszóval töltötte, amelyet Don és Jenny vitt le neki egy nagy rakás album kíséretében. A lemezgyűjteményben szerepelt Elton John, a Grand Funk Railroad és a Boston. Abban az évben Kurt kedvence a Journey *Evolutionje* volt.

Donnal és Jennyvel fennálló kapcsolata törésponthoz érkezett. Minden arra irányuló kísérletük, hogy bevonják a családi életbe, kudarccal végződött. Bojkottálni kezdte a családi estéket, s mert úgy érezte, lemondtak róla, elhatározta, hogy ő is elhagyja a családot. – Mindennapi feladatokat adtunk neki, csak a szokásos, hétköznapi dolgokat, de ő nem csinálta meg – emlékezett Don. – Megpróbáltuk a zsebpénzével zsarolni, hogy amennyiben nem végez el bizonyos feladatokat, megvonjuk tőle. De így sem csinált semmit. Az egész azzal végződött, hogy pénzzel tartozott nekünk. Erőszakossá vált, csapkodta az ajtókat, és leviharzott a lépcsőn. – Úgy tűnt, kevesebb barátja van. – Észrevettem, hogy néhány barátja eltűnt mellőle – mondta Jenny. – Sokkal többet volt otthon, de ilyenkor sem velünk töltötte az idejét. Úgy láttam, befelé

fordulóbb lett. Csöndes és mogorva. – Rod Marsh felidézte, hogy abban az évben Kurt megölte a szomszéd macskáját. A tinédzserszadizmus e megnyilvánulása során (mely éles ellentétben áll felnőttkorával) a még élő állatot szülei kéményébe dugta, s csak nevetett, mikor az megdöglött, és bűze betöltötte a házat.

Kurt 1981 szeptemberében kezdte meg első évét a montesanói középiskolában. Azon az őszön, hogy megkönnyítse beilleszkedését, beállt az iskolai rögbicsapatba. Apró termete ellenére ő végezte el a kezdő lövést – ez mindennél jobban jelzi, milyen kicsi is volt az iskola Montesano-ban. Két hétig edzett, de aztán elege lett; arra panaszkodott, hogy ez túl sok munka neki. Abban az évben az atlétikai csapathoz is csatlakozott. Diszkoszt vetett – ami alkatát tekintve figyelemre méltó teljesítmény –, s a kétszáz méteres futásban is indult.

Persze nem volt a csapat legjobb atlétája – ehhez túl sok edzést mulasztott –, de a leggyorsabb futók egyike lett. Fotója a csapat évkönyvében is megjelent, ott hunyorog a napfényben.

Az év februárjában Chuck bácsikája egy rendkívüli pillanatban azt találta mondani Kurtnek, hogy tizennegyedik születésnapjára választhat egy bicikli és egy elektromos gitár között. Egy olyan fiúnak, aki rocksztárok képeivel rajzolta tele füzetét, a döntés a legkevésbé sem volt nehéz. Kurt már tönkretette Don hawaii gitárját; darabokra szedte, hogy belső működését tanulmányozhassa. A Chuck által vett gitár sem volt ennél sokkal jobb: egy olcsó, használt, japán modell. Gyakran elromlott, Kurt számára azonban magát az éltető levegőt jelentette. Mivel nem tudta, hogyan kell felhúrozni, felhívta Mari nénikéjét, s megkérdezte tőle, hogy ábécésorban következnek-e a húrok. Mikor elkészült vele, egyfolytában a gitárt nyúzta, még az iskolába is magával vitte, hogy dicsekedhessen vele. – Mindenki a gitárról faggatta – emlékezett vissza Trevor Briggs. – Láttam vele az utcán, de azt mondta: „Ne kérd, hogy játsszak rajta, el van törve.” De ez nem számított, nem is annyira hangszer volt, mint Kurt identitása.

A sportolás is önmeghatározásának része volt; wrestlinggel folytatta, s újoncból válogatottkeret-taggá nőtte ki magát. Abban az évben a Montesano Bulldogs nyerte meg a bajnokságot egy tizenkét győzelemből és csupán három vereségből álló eredményssal, bár Kurt nem játszott jelentős szerepet az eredmény elérésében. Az edzésekről és a meccsekről is kezdett elmaradozni, ráadásul termete hatalmas hátrányt jelentett a válogatottnak. Két évvel korábban az iskolai csapat úgy állt a wrestlinghez, mint a bunyó legmókásabb módjához; a válogatottság ezzel ellentétben halálosan komoly volt, s edzéseken gyakran olyan fiúkkal szemben kellett kiállnia, akik egy szempillantás alatt két vállra fektették. A szezon végén készült képen csíkos térdzokniban ül a behemótok között, és sokkal inkább edzőnek, mint csapattagnak néz ki.

A tatami szolgált Kurt apjával vívott egyik legnagyobb csatájának színhelyéül is. Egy bajnoki meccsen azzal a szándékkal ment ki a ringbe, hogy üzen Donnak, aki a magnéziumtartó mellett állt. Kurt később így mesélte el az

esetet Michael Azerradnak: „A sípszóra vártam, s közben egyenesen (Don) arcába bámultam, s akkor egyszerre feladtam... leengedtem a karomat, és hagytam, hogy a másik srác leterítsen.” Kurt azt állította, hogy ezt négyszer egymás után megtette, s minden alkalommal azonnal a földre került. Don felháborodva távozott. Később azt mondta, az egész történet hazugság volt; Kurt osztálytársai sem emlékeztek erre, s azzal érveltek, hogy ha valaki szándékosan meccset veszít, azt azonnal kiteszik a csapatból, s még jó, ha nem verik meg a csapattársak. Leland Cobain azonban emlékezett rá, hogy beszélt Donnal a meccs után, aki azt mondta neki: „Csak feküdt ott az a kis szaros, és nem harcolt.”

Kurt az eltúlzott történetek mestere volt, s inkább az érzelmi, mint a tényleges igazságra helyezte a hangsúlyt. Valószínűleg az történhetett, hogy Kurt egy sokkal erősebb ellenféllel került szembe, és úgy döntött, nem küzd meg vele, ami elég volt ahhoz, hogy a végsőkig feldühítse maximalista apját. Kurt verziója, a kettejük között váltott lángoló pillantás leírása csak azt bizonyította, mennyire megromlott kettejük viszonya a válás óta eltelt hat év alatt. Hajdan minden szabad idejüket együtt töltötték, s aznap, mikor Kurt megkapta tőle minimotorját, úgy érezte, soha senkit nem szeretett ennyire. Épp a montesanói középiskola utcájának végében áll az az étterem, ahová vacsorázni jártak – csak ők ketten, egységben, egy család –, s csendben fogyasztották el vacsorájukat, megosztva egymással magányukat: egy kisfiú, aki semmi mást nem akart jobban, mint élete hátralévő részét apjával tölteni, és egy apa, aki csak arra vágyott, hogy valaki el nem halványuló szeretettel szeresse. Hat évvel később azonban apa és fia akaratpárbajt vívtak, s mint minden nagy tragédiában, ebben sem engedhette meg magának egyik küzdő fél sem, hogy veszítsen. Kurtnek kétségbeesetten szüksége volt az apjára, ahogy Donnak is arra, hogy fiának szüksége legyen rá, de egyikük sem volt képes beismerni ezt.

Shakespeare-i mélységű tragédia volt ez; mindegy volt, mennyire távolodott el Kurt a birkózószőnyegtől, szeme sarkából mindig az apját figyelte, pontosabban, tekintettel arra, hogy apjával való kapcsolata e ponton gyakorlatilag véget ért, apja szellemét figyelte. Majd tíz évvel e birkózókudarc után Kurt keserű dalszövegben vágott vissza a **Serve the Servant**⁷ [⁷ Szolgálj a szolgálakat] című számban, mely szavak egy újabb lépést jelentettek a legnagyobb ellenfelével vívott, soha véget nem érő harcában: „Keményen próbálkoztam, hogy apám legyen, de csak egy faterom volt.”

PRÉRIN DÖNGETŐ KOLBÁSZFIÚ

ABERDEEN, WASHINGTON

1982. március –1983. március

*Ne félj keményen odavágni, vigyél bele
egy kis melót.*

**A Találkozz Jimmyvel, a prérin döngető
kolbászfiúval című képregényből**

Saját döntése volt, hogy 1982 márciusában otthagya a Fleet Street 413.-at, s vele apja és nevelőanyja oltalmát. A következő néhány évet Kurt Grays Harbor képletes vadonjában csavarogva töltötte. Bár kétszer is letelepedett egy-egy évre, az elkövetkezendő négy év alatt tíz különböző házban lakott tíz különböző családdal, de egyik sem vált otthonává.

Első állomása apai nagyapjáék jól ismert lakókocsija volt Montesano határában. Onnan minden reggel busszal bement Monteba, így továbbra is ugyanabba az iskolába és ugyanabba az osztályba járhatott, de még az osztálytársai is tudták, hogy a bejárás fáradtságos dolog. Nagyszüleinél Iris rokonszenvező figyelemmel fordult felé, sőt olyan pillanatok is adódtak, mikor Lelanddal is közel kerültek egymáshoz; idejének nagyobb részét azonban egymagában töltötte. Végso soron ez is csak egy újabb lépés volt határtalan, mélységes magányossága felé.

Egy nap nagyapjának segédkezett, aki babakáza épített Iris születésnapjára. Kurt az építmény tetejére kerülő miniatűr cédruszsindely módszeres felkapcsolásában segédkezett. A megmaradt faanyagból kezdetleges sakk-készletet készített. Először megrajzolta a figurákat, majd egy késsel aprólékosan faragni kezdte a fát. A folyamat felénél nagyapja megmutatta Kurtnek, hogyan bánjon a lombfűrészszel, aztán ráhagyta, hadd csinálja a saját elgondolása szerint, miközben az ajtóból figyelte. A tizennégy éves fiú olykor felnézett a nagyapjára jóváhagyásért, s Leland így szólt: „Jól van, Kurt, jól csinálod.”

De Leland szavai nem csengtek mindig ilyen kedvesen, s Kurt hamarosan ugyanabban az apa-fiú erőpróbában találta magát, amelyet Don mellett megtapasztalt. Leland parancsai csak úgy záporoztak Kurtre, mégpedig éles kritikával. Leland mentségére legyen mondva, Kurt igazán rémes tudott lenni. Tinédzserkora elejétől kezdve folyamatosan tesztelte saját korlátait, s oly sok különböző szülő mellett – melyek egyike sem vált legfelsőbb hatalommá a szemében – végül mindenkit kiborított. Családja makacs és csökönyös fiúnak ismerte, aki egyetlen felnőttre sem hallgat, és nem szeret dolgozni. Az önfejűség alaptermészetévé vált, ahogy – az egész családtól eltérően – a lustaság is. Még húga, Kim is beszállt a rezszi előteremtésébe: újságot hordott ki. – Kurt tényleg

lusta volt – emlékezett bácsikája, Jim Cobain. – Hogy azért-e, mert tipikus tinédzser, vagy azért, mert depressziós, senki sem tudta.

1982 nyarára Kurt otthagyta Montesánót, hogy Jim bácsikájával éljen Dél-Aberdeenben. Nagybátyját meglepte a hirtelen ráruházott felelősség. – Megdöbbsentett, hogy engedték velem lakni – emlékezett Jim Cobain. – Akkoriban füvet szívtam. Nem figyeltem oda se rá, se arra, hogy mi a francot is csinállok. – De tapasztalatlanságában Jim legalább nem volt az a kemény fegyelmező. Csak két évvel volt fiatalabb bátyjánál, Donnál, de sokkal szabadabban gondolkodott, és hatalmas lemezgyűjteménye volt. – Volt egy igazán ügyes kis sztereórendszerem és egy csomó lemezem; jó pár Greatful Dead, Led Zeppelin és Beatles. És szívesen odapörköltem a babának, hogy jó hangos legyen. – E hónapok alatt Kurt legnagyobb élménye az volt, mikor újraépítettek egy erősítőt.

Jimnek és feleségének volt egy csecsemő lányuk, úgyhogy elég okuk volt, hogy hamarosan megkérjék Kurtöt, távozzon. Attól kezdve Kurt Wendy testvéreinél lakott. – Kurtöt kézről kézre adták a rokonok – idézte fel Jim. Ő volt a megtestesült „kulcsos gyerek”. Nagybátyjaival és nagynénjeivel jobban kijött, mint a szüleivel, de a tekintély és a hatalom kérdése továbbra sem hagyta nyugton. A bácsikák és nénikék nem voltak vele olyan szigorúak, de minél lazább volt egy család, annál kevésbé lehetett szervezett, családi összetartozásról beszélni. Rokonainak megvoltak a saját problémáik és küzdelmeik. Egyetlenegy sem akadt köztük, akinél akár fizikai, akár érzelmi értelemben lett volna hely a számára, és Kurt jól tudta ezt.

Jó pár hónapot töltött Chuck bácsikájával, ahol gitárleckéket kezdett venni. Chuck egy Warren Mason nevű fickóval játszott egy együttesben, akit a kikötő legördögibb gitárosaként ismertek. Ahányszor csak próbáltak Chuck házában – s egyetlen próba sem múlhatott el fű és egy üveg Jack Daniel's nélkül –, Kurt a sarokból figyelte őket. Olyan szemmel bámulta Warrent, mint éhes ember a húsos szendvicset. Egy nap Chuck megkérdezte Warrent, foglalkozna-e kicsit a fiúval, s ezzel kezdetét vette Kurt szabályos zenei képzése.

Kurt elbeszélése szerint csupán egy vagy két leckét vett, de az alatt a rövid idő alatt is mindent megtanult, amit tudnia kellett. Warren viszont úgy emlékszik, hogy a tanítás jó néhány hónapon át tartott, s Kurt komoly tanítványnak bizonyult, aki órákon át gyakorol. Az első dolog, amellyel Warrennek meg kellett küzdenie, Kurt gitárja volt, amelyet jól lehetett ugyan mutogatni, zenélésre azonban nem igazán volt alkalmas. Warren talált Kurtnek egy Ibanezt 125 dollárért. Maga a tanítás öt dollárba került félóránként. Warren Kurtnek is feltette ugyanazt a kérdést, mint minden fiatal tanítványának: – Milyen dalokat akarsz megtanulni? – A „Stairway to Heaven”-t – válaszolta Kurt. A „Louie, Louie” egyszerűsített verzióját már le tudta játszani. Tanulni kezdték a Led Zeppelin-számot, aztán eljutottak az AC/DC „Back in Black”-jéig is. A leckék akkor értek véget, mikor Kurt szerény jegyei arra készítették nagybátyját, hogy újragondolja délutáni szabadidős programjának kiválasztását.

A második évfolyam második hónapja alatt Kurt továbbra is Monteba járt iskolába, de aztán átiratkozott az aberdeeni Weatherwax középiskolába. Apja és anyja is ugyanebben az iskolában végzett, de a családi gyökerek és anyja házának közelsége ellenére – csupán tíz sarokra volt – kívülálló maradt itt is. Az 1906-ban épült Weatherwax három háztömbnyi területen feküdt, öt különböző épületből állt, s Kurt háromszáz másik diákkal együtt látogatta óráit – azaz háromszor akkora iskola volt, mint a montei. Aberdeenben négyféle diákcsoport létezett: a vagányok, a sportolók, a divatőrültek és a stréberek; Kurt egyikbe se illett bele igazán. – Aberdeenben mindenki valamilyen klikkhez tartozott – figyelte meg Rick Gates, egy másik, a Weatherwaxbe került montei diák. – Igazából egyikünk sem ismert senkit. Bár Aberdeen még mindig Mucska volt Seattle-hez képest, Montehoz viszonyítva azért mégiscsak nagy lépést jelentett. Képtelenek voltunk rájönni, hova is tartozunk. – Második évben iskolát váltani még egy jól alkalmazkodó tizenévest is megviselt volna; Kurt számára egyenesen kínszenvedés volt.

Míg Monteban népszerűségnek örvendett – Izod ingét a helyi divatmániások, sporttevékenységét a sportolók ismerték el –, Aberdeenben kívülálló maradt. Továbbra is kapcsolatban állt montei barátaival, de bár majdnem minden hétvégén találkozott velük, magányérzete egyre fokozódott. Atlétikai képességei ahhoz nem voltak elég kiemelkedők, hogy egy nagyobb iskolában hírnevet biztosítsanak számára, úgyhogy fel is hagyott a sporttal. Önmagával kapcsolatos kétségei, szétesett családja és nomád életmódja miatt egyre inkább visszavonult a világ dolgaitól. Később Kurt gyakran mesélt történeteket arról, hogyan verték meg Aberdeenben, és milyen bántalmakat kellett elszenvednie bunkó középiskolások kezeitől. Weatherwaxi osztálytársai azonban semmi ilyesmire nem emlékeznek. A fizikai erőszakról szóló kitalált történetekbe ágyazva túlozta el érzelmi elszigeteltségét.

Tanulmányait legalább egyvalami feldobta: Weatherwaxben nagyszerű művészeti képzés folyt, s Kurt legalább ebben az egy tantárgyban továbbra is kiváló volt. Tanára, Bob Hunter, rendkívüli diáknak találta: „Nagyszerű rajzkészsége hatalmas képzelőerővel párosult.” Hunter megengedte neki, hogy munka közben hallgassa a rádiót (lévén maga is művész és zenész), s bátorította kreativitását. Kurt számára ő volt az ideális tanár, s mint korábban Mr. Kanno, ő is olyan férfimodellt képviselt, akire felnézhetett.

Weatherwaxi első évében Kurt általános képzőművészetet és reklámgrafikát tanult. Ez a kétszer ötven perc – amelyet közvetlenül ebéd után tartottak – volt az a fix idő, mikor Kurt egészen bizonyosan ott volt az iskolában. Ügyessége mély benyomást tett Hunterre, s olykor osztálytársait is megdöbbsentette. Egy feladat kapcsán lerajzolta Michael Jackson karikatúráját, amint egyik kesztyűs keze a levegőben van, másikkal a lába közé nyúl. Egy másik órán az osztály azt a feladatot kapta, hogy fejlődésében ábrázoljon egy tárgyat. Kurt egy spermát választott, amint embrióvá alakul. Rajzkészsége példaértékű volt, osztálytársai figyelmét azonban inkább nyakatekert

gondolatvilága keltette fel. – Az a sperma mindannyiunkat megbotránkoztatott – idézte fel Teresa Van Camp, az egykori osztálytárs. – Felfogása annyira különbözött a miénktől. Az emberek beszélni kezdtek róla, találgatták: „Mire gondolhat?” – Amikor Hunter közölte vele, hogy Michael Jackson-illusztrációja nem igazán megfelelő ahhoz, hogy kiállítsák az iskola előcsarnokában, helyette egy nem túl kedvező portrét készített Ronald Reaganról, mazsolaszerű arccal.

Kurt mindig is megszállottan rajzolt, most pedig, Hunter bátorítására, egyenesen művésznek kezdte képzelni magát. Firkálásai oktatásának részévé váltak. A képregénykészítésben is ügyeskedett, ezen keresztül kezdte elsajátítani a történetmesélés fortélyait. Ennek az időszaknak volt visszatérő képregénysorozata a kalandos *Jimmy, a prérin döngető kolbászfű*, amely egy konzerv-hústermékről kapta a címét. Epizódjai Jimmy – Kurt alig leplezett lelki hasonmása – fájdalmas gyerekkoráról szóltak, aki szenved szülei szigorától. Az egyik színes, több lapból álló mese Kurt és apja történetét dokumentálja. A nyitó részben az apa így leckézteti Jimmyt: „Ez az olaj koszos. Érzem rajta a gáz szagát. Adj csak ide nekem egy 9 mm-es franciakulcsot, te nyamvadt kis dög. Ha itt akarsz lakni, az én szabályaim szerint kell élned, és ezek olyan komolyak, mint a bajsom: becsület, lojalitás, elkötelezettség, tisztelet, hősiesség, szigorú fegyelem, Isten és haza. Ez emeli Amerikát mindenki más fölé.” Egy másik részben az anyja kiabál: „Megszültem a fiadat, és elvetettem a lányodat. A szülői munkaközösség ülése hétkor, fazekas-szakkör 2.30-kor, bélszín Stroganoff módra, kutyát orvoshoz vinni 3.30-kor, mosás, igen, igen, mmm, drágám, ez jó érzés a fenekemben, mmm, szeretlek.”

Nem világos, hogy a képregény anyafigurája Jennyre vagy Wendyre utal, de az az elhatározása, hogy átmegy a Weatherwaxbe, maga után vonta azt is, hogy visszaköltözzön anyjához az East First Street 1210.-be. Ez szinte már állandó otthont jelentett Kurtnek, hisz emeleti szobáját, szűkebb családjában töltött korai napjai szentélyét érintetlenül hagyták. Olykor-olykor itt töltötte hétvégéit, s tovább dekorálta a falat különböző bandák poszttereivel, melyek közül sokat ő maga rajzolt. Szobája és élete legfontosabb része természetesen a gitárja volt. Wendy háza elég csendes volt az ebben az időszakban otthonául szolgáló többi lakáshoz képest, s így zavartalanul gyakorolhatott. Az otthoni légkör azonban alig javult; anyja ugyan végül megszabadult Frank Franichtől, Kurttel vívott csatáik azonban folytatódtak.

Wendy ekkorra más anyává vált, mint akit Kurt hat évvel ezelőtt otthagytott. Harmincöt éves volt, de nála fiatalabb férfikkal találkozgatott; olyan időszakot élt, amelyet leginkább a válás után lévő, középkorú férfiak kapuzárás előtti kríziseként szoktak jellemezni. Sokat ivott, s Aberdeen számos kocsmájában törzsvendégnek számított – ami az egyik legjelentősebb oka volt annak, hogy Kurtöt nem helyezték azonnal az ő gyámsága alá, mikor otthagytá Dont. Abban az évben kezdett randevúzni a huszonkét éves Mike Medakkal. Kapcsolatuk első hónapjaiban még csak nem is említette Medaknak, hogy gyerekei is vannak; többnyire ő ment fel a férfihoz, s jó néhány hónap eltelt,

mire bemutatta gyerekeinek. – Olyan volt, mintha egyedülálló nő lenne – mesélte Medak. – Sose fordult elő, hogy mondjuk péntek este a bétiszterre vártunk... mintha nem is lettek volna gyerekei. – Wendyvel járni szinte ugyanolyan volt, mint bármelyik huszonkét évessel. – Elmentünk a legközelebbi kocsmába vagy táncmulatságba. És buliztunk. – Wendy elpanaszolta, hogyan törte el a karját Franich, hogy pénzügyi gondokkal küszködik és hogyan hagyta ott Dont. Az egyik történet – a között a kevés sztori között, amelyet Kurtról mesélt – arról szólt, hogyan sétált be ötéves korában a nappaliba merevedését mutogatva Don és annak barátai előtt. Don szégyellte magát, és kivitte fiát a szobából. Az esetből családi legenda lett, s Wendyt még annyi év után is megneveztette.

Mint általában, ha egy huszonkét éves ember egy harmincöt évessel jár, Medak is főként testi okokból tartotta fenn kapcsolatukat; Wendy vonzó idősebb nő volt a szemében; ideális társ, ha valaki nem vágyik elkötelezettségre. Ez még a tizenöt éves Kurt előtt is világos volt, s gyorsan meg is hozta ítéletét. Éles hangon beszélt anyjáról a barátaival, bár nem hozták szóba azt a pszichológiai konfliktust, amelyet az keltett benne, hogy anyja szeretője csupán hét évvel idősebb nála. – Azt mondta, gyűlöli az anyját, s hogy szerinte egy ribanc – emlékezett John Fields. – Nem értett egyet az életstílusával. Elítélte őt, és arról beszélt, hogy otthagyja. Nem is maradt a házban, mikor az anyja otthon volt, mert az folyton kiabált vele.

Wendy rokonai is emlékeznek arra, mennyire aggasztotta őket, hogy iszik, de a családban szokásos konfliktuskerülő magatartás miatt nemigen beszéltek erről.

Anyja vonzó külseje is a szégyen forrásává vált Kurt számára. Minden barátja bele volt zúgva, és mikor Wendy rászokott arra, hogy bikiniben napozzon az udvaron, mind ott tolongtak a kerítésnél, hogy meglessék. Mikor ott töltötték nála az éjszakát, azon viccelődtek, hogy ha nincs elég hely, szívesen aludnának Wendy mellett. Kurt mindenkit szájon vágott, aki ezzel viccelődött, Wendyt azonban csak még vonzóbbá tette a fiúk szemében, hogy időnként alkoholt vett nekik. – Kurt mamája néhányszor piát is vett nekünk – emlékezett Mike Barlett. – Nem volt gond, hogy náluk ittunk. – Wendy egyszer sört hozott a fiúknak, s együtt nézték meg *A fal* videófilmjét a Pink Floydtól. – Egyszer néhányan ott aludtunk – mondta Trevor Briggs –, és rábeszéltek a mamáját, hogy vegyen nekünk tequilát. Berúgtunk, és elmentünk sétálni. Mikor visszaértünk, ott találtuk az anyját egy sráccal a kanapén. – A részeg, tizenöt éves Kurt kiabálni kezdett anyja újdonsült szeretőjével: – Add fel, haver! Neked itt ma nem terem babér! Eredj haza! – viccelődött, abban a vágyában azonban semmi komikus sem volt, hogy hagyománytisztelőbb családja legyen.

Azon a karácsonyon Kurt fő kérése az Oingo Boingo *Nothing to Fear* című albuma volt. A Fradenburgéknál tartott karácsonyi ünnepen nagynénje lefényképezte az albummal a kezében. Még mindig rövidre vágott hajával, kisfiús külsejével fiatalabbnak nézett ki a koránál. Mari nénikéjétől a Bonzo

Dog Band *Tadpoles* című lemezét kapta, amelyen az új sláger, a „Hunting Tigers Out in India” is rajta volt. Azon a télen ez volt Kurt kedvenc száma, gitáron is megtanulta. Épp karácsony előtt látogatta meg Mari nénjét, aki Seattle-be költözött, és végigjárta az ottani lemezboltokat. Kurt kívánságlistáján egyik kedvenc tévésorozata, a *H. R. Pufnstuf* filmzenéjét tartalmazó album is szerepelt. De egy olyan lemezt is keresett, amelyről néne még csak nem is hallott: a REO Speedwagon *Hi-Infidelity*-jét.

Az év februárjában lett tizenhat éves, és megszerezte a jogosítványt. De a tavasz legnagyobb eseménye ennél sokkal fontosabb volt számára; mérföldkövet jelentett az életében, s egész kamaszkora állandó beszédtemája lett, bár felnőttként sosem említette. 1983. március 29-én Seattle-be utazott a Center Coliseumba élete első koncertjére, hogy megnézze Sammy Hagart és a Quarterflash-t. A seattle-i KISW rádióállomás nagy rajongójaként (szobájában minden éjjel felcsendült a rádió szignálja) Kurt imádta Hagar „ütős” rockzenéjét, és odavolt a Quarterflash „Harden my Heart” című számáért is. A koncertre Darrin Neatheryvel ment, az ő nővére fuvarozta be őket kocsival. – Nagy szám volt, hisz mindketten ezt a koncertet láttuk először életünkben – mondta Neathery. – Szereztünk valahogy egy hatdobozos karton sört. Odafelé a hátsó ülésen ültünk Kurttel, és eszméletlenül jól éreztük magunkat. A koncerten, emlékszem, a Quarterflash szereplése után hátramentünk, és ott álltunk meg, ahol a világítást csinálták. Teljesen odavoltunk a fényektől meg az egész produkciótól. Aztán a tribün legtetejéről egy whiskysüveg szállt felénk, és pont mellettünk tört össze. Majd összeszartuk magunkat. Úgyhogy eltűntünk onnan, és egy magasabban lévő helyet kerestük, hogy onnan nézzük meg Sammyt. Kurt és én is vettünk egy pólót. – Később Kurt újraírta a történetet, és azt állította, hogy a Black Flag punkegyüttes bulija volt élete első koncertélménye. De a Weatherwaxben minden osztálytársa emlékezett arra a napra, mikor a tizenhat éves Kurt egy túlméretezett Sammy Hagar-pólóban jelent meg, és úgy viselkedett, mint egy zarándok, aki épp most tért vissza a Szentföldről.

Mire az 1983-as iskolaév véget ért, Kurt felfedezte a punkrockot, a Sammy Hagar-póló a legalsó fiók mélyére került, és elő se vette onnan többé. Azon a nyáron látta a Melvinst, s ez az esemény megváltoztatta az életét. Ezt írta naplójába:

1983 nyarán... Montesano körül lógtam a Washington Thriftway környéken, mikor egy rövid hajú jegyárus gyerek, aki úgy nézett ki, mint az a srác az Air Supplyban, a kezembe nyomott egy szórólapot, amelyen ez állt: „A Nekik Fesztivál. Holnap este a Thriftway mögötti parkolóban. Élő rock, ingyen.” Montéban, ebben a néhány ezer favágó és szolgálkú feleségeik lakta faluban nem volt szokás élő rockkoncertet tartani. Egy teherautóval jelentünk meg néhány vagány haverommal. Ott állt az Air Supply-jegyárus srác is, aki egy Les Fault tartott a kezében, rajta a Kool Cigarettes egy újságból kivágott képe. Gyorsabban játszottak, mint amit valaha is lehetségesnek tartottam volna, s

zenéjükben sokkal több energia volt, mint az én Iron Maiden-lemezeimen. Ez az, amit kerestem. Ó, punkrock! A többi srác unta magát, és egyfolytában kiabáltak: „Játsszatok Def Leppardot!” Istenem! Jobban gyűlöltem ezeket a seggfejeket, mint valaha! Egy fűszerüzlet parkolójában érkeztem az ígéret földjére, és megtaláltam életem célját.

Azt, hogy *Ez az, amit kerestem*, kétszer is aláhúzta. Ez volt a megvilágosodás pillanata – a pillanat, mikor szűk világa hirtelen óriásivá tágult. Az „Air Supply-jegyáros srác” Roger „Buzz” Osborne volt, akit Kurt a montesanoí középiskolából úgy ismert, mint zárkózott, idősebb srácot. Mikor a műsor után Kurt elismerően beszélt Buzz-zal, hájjal kenegette a fiú hiúságát, aki hamarosan egyfajta mentorszerepet töltött be életében; punkrock-lemezeket kapott tőle, és egy, a Sex Pistolsról szóló könyvet meg a *Creem* magazin számaifüles számait. Naplóbejegyzésével ellentétben azonban a változás mégsem volt olyan teljes – azon a nyáron egy Judas Priest-koncertet is megnézett a Tacoma Dome-ban. Mint a többi aberdeeni srác, ő is felváltva élvezte a punkot és a heavy metalt, bár Buzz előtt ezzel nem dicsekedett, s inkább csak punkpólókban járt.

A Melvins egy éve alakult, s gúnyosan a Thriftway egyik alkalmazottjáról nevezték el magukat. Buzz azt állította, hogy magától tanult meg gitározni, amikor az első két Clash-lemezt hallgatta. 1983-ban a Melvinsnek nem voltak igazán rajongói – Grays Harbor legtöbb metálosa kinevette és kigúnyolta őket. Próbáikra azért mégis mindig összegyűlt egy tucatnyi srác a dobos Dale Crover West Second 609. szám alatt lévő házában, Aberdeenben. Híveik tarkabarka csapatát „Cling-Ons”, azaz „tapadósoknak” nevezték el Buzz nyelvi leleményének köszönhetően, amellyel egyaránt utalt *Star Trek*-szerű rémkülsejűkre és arra a figyelemre, mellyel minden egyes szavukon csüggték. Buzz a maga fehér-afro frizurájával sokkal inkább hasonlított Richard Simmonsra, mint az Air Supply tagjára.

Buzz tanácsokat osztogatott a „tapadósoknak”, magnófelvételeket készített nekik, úgy viselkedett, mint Montesano Szókratésze, egy idősebb államférfi, aki hívei csapatát okítja a világ dolgaival kapcsolatosan. Ő döntötte el, kit engednek be a próbákra, és kit tiltanak ki, s ő adott becenevet mindenkinek, akit befogadott. Greg Hokansonból „Cokenson” lett, Jesse Reed, aki Kurt montesanoí osztálytársa volt, s akivel hamar barátságot kötött, a Black Flag után „Black Reed” lett, bár csakúgy, mint a csapat valamennyi tagja, ő is fehér bőrű volt. Kurtnek sosem volt olyan beceneve, ami rajta ragadt volna. Barátai ebben az időben mindig Cobainnek hívták. Becenevének hiánya nem azt jelezte, hogy rendkívüli státust vívott ki magának, épp ellenkezőleg: azért nem kapott becenevet, mert úgy gondoltak rá, mint egy csenevész törpére, aki nem szolgált rá az elismerésre.

Kurthöz hasonlóan a Melvins is Monte (ahol Buzz lakott a szüleivel) és Aberdeen (Crover próbaterme) között ingázott. A Melvins basszgitárosa, Matt

Lukin szintén montei volt, Kurt már a wrestlingből és a kicsik ligájából ismerte, és hamarosan barátok lettek. Bármikor, ha Kurt Montéba utazott, inkább Buzzt és Lukint látogatta meg, mint az apját.

De azon a nyáron volt egy különleges utazás Montéba, melyet nem a punkrock iránt újonnan feltámadt rajongása inspirált – hanem egy lány. Andrea Vance Kurt egyik barátjának, Darrin Neatherynek a húga volt, s egy délután épp Montéban bébiszitterkedett, mikor váratlanul megjelent Kurt. – Édes volt – idézte fel Andrea. – Hatalmas, kék szeme volt és lefegyverző mosolya. A haja is igazán csinos és puha volt, félhosszúra növesztve hordta. Nem beszélt sokat, és amikor megszólalt, halk szavú volt. – Együtt nézték a *The Brady Bunchot*, és Kurt játszott a kölykökkel. Következő délután óraműpontossággal jelent meg újra, amit Vance egy puszival jutalmazott. Egy héten át mindennap eljött, románcuk azonban sosem jutott messzebb a csókolózásnál. – Igazán olyan édes és tisztelettudó volt – emlékezett Vance. – Nála nem éreztem azt, hogy két lábon járó hormon.

Hormonjai azonban igencsak mozgolódtak már a felszín alatt. Ugyanazon a nyáron került sor arra, amit később úgy írt le, mint „első találkozás a szexualitással”, mégpedig egy fejlődési rendellenességben szenvedő lánnyal. Ahogy naplójába lejegyezte, azután kezdett foglalkozni a lánnyal, amikor életén elgondolkodva olyan depresszióssá vált, hogy az öngyilkosságot fontolgatta: „Anyám a zargatásaival elviselhetetlenné tette számomra az életet abban a hónapban. Úgy alakult, hogy már a fű sem segített, valójában csak azt élveztem, mikor piát loptam vagy kirakatokat törtem be... A következő hónapban úgy határoztam, hogy nem csak ücsörgök a háztetőn és *gondolkodom* azon, milyen lenne leugrani, hanem *tényleg* megölöm magam. De nem akartam úgy elhagyni ezt a világot, hogy ne tudjam, milyen is lefeküdni valakivel.”

Úgy tűnt, egyetlen lehetősége van: a „félig visszamaradott” lány. Egyik nap Trevor Briggs, John Fields és Kurt házáig követte a lányt, és megitták apja pálinkáját. Ezt sokszor megtették, aznap azonban barátai távozása után Kurt ott maradt. A lány ölébe ült, és a melleit simogatta. A lány bement a hálósobájába, és levetkőzött Kurt előtt, akit viszont magával és a lánnyal szemben is undor fogott el. „Próbáltam megdugni, de nem tudtam, hogyan kell. Undorított vaginájának és izzadságának szaga, úgyhogy eljöttem” – írta. Bár Kurt visszakozott, a szégyen élete végéig elkísérte. Utálta magát, amiért visszaélt a lány helyzetével, de azért is, hogy nem vitte végig a dolgot a közösülésig, ami egy tizenhat éves szűz fiúnak talán még nagyobb szégyen. A lány apja bement az iskolába, és bepanaszolta, hogy molesztálták a lányát. Az egyik gyanúsítottként Kurt neve merült fel. Leírta naplójába, hogy csak a véletlen mentette meg attól, hogy vádat emeljenek ellene: „Hoztak egy évkönyvet, hogy abból válasszon ki, de nem tudott, mert abban az évben nem mentem el a fotózásra.”

Azt állította, hogy bevitték a montesanoí rendőrsre, és kihallgatták, de megszta az ítéletet, mert a lány elmúlt tizenennyolc, és hivatalosan nem

nyilvánították „szellemileg visszamaradottnak”.

Közben Aberdeenben azzal kezdődött az új iskolaév a Weatherwaxben, hogy Kurt romantikus kapcsolatba került a tizenöt éves Jackie Hagarával. Házuktól kétszarknyira lakott, s Kurt úgy időzített, hogy együtt tegyék meg az iskolába vezető utat. Kurt annyira lemaradt a matematikában, hogy az első osztályba kellett járnia, ott találkoztak. Bár az osztályban sokan furcsának találták, hogy velük kell járnia, Jackie-nek tetszett a mosolya. Egy nap iskola után Kurt megmutatta neki egyik rajzát, amely egy rocksztárt ábrázolt egy elhagyatott szigeten. A férfi egy Les Paul gitárt tartott a kezében, amelyet egy pálmába csatlakoztatott. A tizenhat éves Kurt számára ez maga volt a mennyország.

Jackie azt mondta, tetszik neki a rajz. Két nappal később Kurt ajándékot vitt neki: átrajzolta ugyanazt a képet plakátméretben, és festékszóróval fejezte be. – Ez a tiéd – mondta, s beszéd közben a földre szegezte tekintetét. – Az enyém? – kérdezte a lány. – Szeretnék elmenni veled olykor ide-oda – magyarázta Kurt. De csak kissé volt kiábrándult, mikor a lány közölte vele, hogy már van barátja. Továbbra is együtt mentek az iskolába, időnként kézen fogva, s egyik délután Kurt magához vonta a lányt és megcsókolta. – Aranyosnak tartottam – mondta a lány.

Ebben a kulcsfontosságú évben még külső megjelenése is átalakult, a korábban „aranyos”-nak tartott fiút néhány weatherwaxi osztálytársa kezdte „ijesztő”-nek tartani. Megnövesztette a haját, és elég ritkán mosta. Izod inge és rögbipulóvere a múlté volt, házi készítésű pólókban járt, amelyekre punkegyüttesek nevét festette. Egyik kedvenc pólóján az Organized Confusion⁸ felirat volt olvasható; arról ábrándozott, hogy ezt a nevet adja majd első együttesének.[⁸ Szervezett zűrzavar] Felsőruházatát ballonkabát alkotta, amely egész évben rajta volt, akár esett, akár harmincfokos hőség volt. Azon az őszen Andrea Vance, montei barátnője belefutott egy partin, de meg sem ismerte. – Fekete ballonkabát volt rajta, magas szárú tornacipő, a haját pedig sötétvörösre festette – idézte fel. – Mintha nem is ő lett volna.

Baráti köréből lassan elmaradtak a montei srácok, s felváltották őket az aberdeeniek, de mindkét társaság azzal volt elfoglalva, hogy így vagy úgy kiüssék magukat. Mikor nem állt módjukban megdézsmálni a szülők bárszekrényét, megkérték valamelyik aberdeeni csavargót (akikből akadt elég), hogy segítsen nekik sört venni. Kurt, Jesse Reed, Greg Hokanson, valamint Eric és Steve Shillinger szabályos kereskedelmet alakított ki egy érdekes figurával, akinek a Kövér Ember gúnynevet adták. Reménytelen alkoholista volt, s a lepusztult Morck Hotelben lakott visszamaradott fiával, Bobbyval. A Kövér Ember szívesen ráállt, hogy italt vegyen nekik, ha kifizetik, és ha elviszik az üzletig. Ez azonban elég sok munkát igényelt, s a gyakorlatban úgy nézett ki, mint egy Buster Keaton-paródia, s néha az egész napjuk ráment. – Először – mesélte Jesse Reed – el kellett tolnunk egy bevásárlókocsit a Morckhoz. Aztán felmentünk a szobájába és felébresztettük. Mocskos alsónadrágban volt,

eszméletlenül bűzlött, mindenütt legyek röpködtek, és az egész szörnyű volt. Segítenünk kellett neki, hogy felvegye sátméretű nadrágját. Aztán lesegítettük a lépcsőn, legalább kétszáz kilót nyomott. Túl kövér volt ahhoz, hogy elmenjen az italboltig, ezért beraktuk a bevásárlókocsiba, és eltoltuk odáig. Mikor csak sört akartunk inni, a fűszereshez vittük. Az szerencsére közelebb volt. És cserébe semmi mást nem kért, mint egy kis üveg olcsó malátapálinkát.

A Kövér Ember és Bobby, ez az igen furcsa pár vált Kurt történeteinek első alanyává, anélkül hogy tudtak volna róla. Novellákat írt róluk, dalocskákat költött képzeletbeli kalandjaikról, s a naplójába is lerajzolta őket. A Kövér Embert ábrázoló ceruzarajza úgy nézett ki, mint a John Kennedy Toole-történet, a *Nehézfejúk Államszövetsége* antihőse, Ignatus J. Reilly. Kurt semmit sem élvezett annyira, mint Bobby vinnyogó hangjának utánzását, halálra nevetgetve barátait. A Kövér Emberhez és Bobbyhoz fűződő kapcsolat azonban megérintette: valahogy megsajnálta őket kilátástalan helyzetük miatt. Az év karácsonyán vett nekik egy kenyérpirítót és egy John Denver-albumot a jótékonsági szervezet, a Goodwill boltjában. Az ajándékokat kesztyűs kezében tartva, a Kövér Ember hitetlenkedve kérdezte: „Ezeket nekem adod?” és elsírta magát. A következő néhány évben a Kövér Ember úton-útfélen azt mesélte Aberdeenben, micsoda klassz fickó ez a Kurt Cobain. S ez csak egy apró példa volt arra, hogy olykor még Kurt árnyakkal terhes világában is utat törhet magának a kedvesség.

A Kövér Ember rendszeres alkoholbeszerzései segítségével Kurt tovább folytatta az ivást azon a tavaszon, aminek következtében egyre romlott viszonya az anyjával. A veszekedések még súlyosabbá váltak, mikor Kurt beszívott, vagy LSD-vel utazott, ami egyre rendszeresebben fordult elő. Greg Hokanson emlékszik rá, hogy amikor Jesse Reeddel elmentek Kurthöz, hallották, amint az anyja egy órán keresztül kiabál vele, miközben ő valahol messze járt az LSD-vel, s nem is hallotta az egész patáliát. – Wendy rettenetes volt vele – mondta Hokanson. – Kurt gyűlölte őt. – Amint el tudtak szökni, mindhárman leléptek a házból, s felmásztak a „gondolj rám domb” tetején álló víztoronyba. Jesse és Hokanson eljutottak a tetejéig, Kurt azonban a létrán felfelé félúton megdermedt. – Túlságosan félt – emlékezett vissza Hokanson. Kurtnek sosem sikerült felmászni a toronyba.

Trevor Briggs felidézett egy estét, mikor Wendy és Kurt között egész éjjel dúlt a háború: – Azt hiszem, Wendy kissé részeg volt, és feljött Kurt szobájába. Bulizni akart velünk, kicsit ellazulni, ezzel viszont feldühítette Kurtöt. Erre azt mondta: „Kurt, ha nem vigyázol, elmondom a barátaid előtt, amit mondtál.” Erre Kurt kiabálni kezdett: „Mi a fenéről beszélsz?” Végül Wendy otthagyt minket. Én meg megkérdeztem, mit akart elmondani. Azt mondta: „Hát, egyszer megjegyeztem, hogy attól, hogy egy srácnak szőrös lesz a golyói körül, még nem biztos, hogy felnőtt vagy érett férfivá válik.” Ez a hétköznapi dolog – a herék szőrössége – Kurt szégyenérzetének fontos pontja lett. Szeméremszőrzete később kezdett kinőni, mint a legtöbb fiúnak, s mindennap megszállottan

vizsgálta a heréit, állandóan figyelte, amint barátai sorra előtte lépik át ezt a küszöböt. A „szörzet”, ahogy nevezte, naplója gyakori témája volt. „Még mindig nincs elég szörzetem – írta. – Elveszett évek. Gyarapodó ideák. Még mindig nem fejlődött ki. Egy csomó idő eltelt, és a szörzetemnek még mindig nem sikerült kinőnie.” Tornaórák előtt a mosdóban öltözött, csak hogy ne kelljen kitennie magát a többi fiú vizsgálódó pillantásának. Tizenhat éves volt, mikor végre előbújt a szörzete, de mivel világos színe volt, ez sem volt olyan nyilvánvaló a többiek számára.

Akkoriban, mikor Kurt tizenhét éves lett, Wendy Pat O'Connor barátnője lett, aki vele egyidős volt, és 52 000 dollárt keresett mint rakodómunkás. Fizetése közéleti eseménnyé vált, mert nem sokkal azután, hogy ő és Wendy összejöttek, Pat volt az egyik első washingtoni, élettársnak járó tartásdíj megítéléséről szóló per vádlottja. A keresetet előző barátnője nyújtotta be, azzal vádolva, hogy rávette, hagyja ott a helyi atomerőműnél vállalt állását, majd dobta Wendyért. Mocskos ügy volt, s két évig tartott. A bírósági iratokban Pat egy kis házat, pár ezer dollár megtakarított pénzt és egy három puskát tartalmazó fegyverállványt nevezett meg vagyonaként – furcsamód ezek a fegyverek később Kurt életében is szerepet játszottak. Végül Pat exbarátnője győzött, s 2500 dollárnyi készpénzt, egy autót és ügyvédje tiszteletdíját ítéltek meg neki.

Azon a télen Pat Wendy házába költözött. Wendy egyik gyereke sem kedvelte O'Connort, Kurt pedig egyenesen utálta. Ahogy apja és Franich, Pat is Kurt dalszövegeinek és képregényeinek nevetséges figurája lett. A Wendy és Pat között szinte az első naptól fennálló csatározások fényében Donnal folytatott veszekedései majdnem kedves beszélgetéseknek tűntek.

Egyik botrányuk Kurt zenei mitológiájának sarokköve lett. Egy nagy veszekedésük után Wendy elindult, hogy megkeresse Patet, s amikor megtalálta, Kim szerint „az éppen megcsalta. Részeg volt, mint mindig.” Wendy dührohamot kapott, és haza viharzott, miközben azt latolgatta, hogyan végez majd Pattel. Magánkívül szólt Kimnek, hogy gyűjtse össze Pat puskáit egy nejlonszátkba. Mikor Pat hazaért, Wendy közölte vele, hogy megöli. Kurt a sztori általa mesélt változatában azt állította, hogy Wendy rá akart ugyan löni Patre, de nem tudta, hogyan kell megtölteni a puskát; húga azonban nem emlékszik ilyesmire. Pat távozása után Wendy és Kim megfogták a zsákot, és két háztömbbel odébb, a Wishkah folyó partjára vonszolták. Amint húzták maguk után a földön, Wendy egyre csak ezt hajtogatta: „Meg kell szabadulnunk ezektől, mert a végén még megölöm.” És a vízbe lökte a zsákot.

Másnap reggel, miközben Wendy és Pat egymást békítgette, Kurt kiszedte Kimből, hol dobták el a puskákat. Tizenhárom éves húga útmutatása alapján Kurt és két barátja kihalászták a fegyvereket. Kurt később úgy mesélte el a történetet, hogy a puskákért cserébe kapta első gitárját, bár valójában tizennégy éves kora óta volt gitárja. De Kurt sosem hagyta, hogy a tények elrontsanak egy jó sztorit; az a mese, hogy mostohaapja elzalogosított puskáiért vette élete első

gitárját, egyszerűen túl jó volt ahhoz, hogy a benne élő mesélő ellent tudott volna állni neki. Ez a történet minden olyan elemet tartalmazott, hogy azt a művészt lássák benne, akit ő akart: olyasvalakit, aki egy faragatlan tuskó fegyvereit váltotta át egy punkrockzenész jövőjére. Igaz, ami igaz, tényleg elzalogosította a puskákat, de a pénzért egy Fender Deluxe erősítőt vett.

A „puskák a folyóban” csupán egy volt Wendy és Pat gyakori veszekedései sorában. Kurt technikája e csatározások elkerülésére (vagy annak megúsására, hogy ő váljon vitájuk tárgyává, minthogy Pat semmit sem élvezett jobban, mint Wendy leckéztetését azzal kapcsolatban, hogyan kéne bánnia eltévelyedett fiával) az volt, hogy a bejárattól a szobájáig tartó utat a lehető leggyorsabban tette meg. Ily módon tipikus tinédzserré vált, minthogy belépői és távozásai viharos sebességgel zajlottak. Amikor valamilyen otthoni teendője akadt – használnia kellett a telefont, vagy kifosztania a konyhát –, a ház belsejébe tett kirándulásait olyankorra időzítette, mikor Pat nem volt otthon. Szobája menedékhellyé vált, s néhány évvel később a hazalátogatást úgy írta le naplójában, mint érzelmi és fizikai utazást:

Minden alkalommal, amikor visszamegyek, ugyanaz a déjá vu fog el, mely borzongással járja át a gerincemet; totális depresszió, totális gyűlölet és ellenérzés kerít hatalmába, és hónapokig hatása alatt tart; régi emlékek, fiókok tartalmai, gitározó rockerkölyköket és szörnyeket ábrázoló rajzok, feliratok a szélükön, mint „Szállj el”, bongokat ábrázoló, bonyolult vázlatok, szexuális képzelgések változatai egy boldog, teniszező lányról. Körülnézek, és szakadt, rongyos sarkú Iron Maiden-posztereket látok, szögek a falban, amelyeken még ma is traktoros-kalapok lógnak. Rovátkák az asztalon, az öt éven át játszott sörjáték nyomai, amelyet negyedes ugrásnak hívtunk. A kiömlött köpöcsésze mellett mocskos rongy, körülnézek, és látom ezt az egész kibaszott szarságot, és ami teljesen értelmetlen kamaszkoromra emlékeztet: minden alkalommal, amikor belépek ebbe a szobába, végighúzom ujjaimat a cigaretta és a fű lerakódott füstjétől ragadós plafonon.

1984 tavaszán a házban élő felnőttekkel fennálló konfliktusai robbanásponthoz értek. Utálta Wendyt a férfiakkal kapcsolatos gyengeségeért, ahogy apja újránősülési vágyát sem értette meg. Patet még ennél is jobban gyűlölte, mert a férfi mindig úgy osztogatta tanácsait, hogy kihangsúlyozta Kurt alkalmatlanságát. A ház két férfinak véleménye abban is eltérő volt, hogy hogyan is kell bánni a nőkkel. – Pat egy nőcsábász volt, míg Kurt nem – mondta Kim. – Kurt tisztelte a nőket, még ha nem is volt túl sok barátnője. Olyasvalakit keresett, akibe szerelmes lehet. – Pat pedig véget nem érő prédikációkat tartott arról, hogy „egy férfi legyen férfi, és viselkedjen férfiként”. Amikor Kurt ismételen megbukott Pat szemében, mert képtelen volt az ő normái szerint élni, Pat buzeránsnak nevezte. 1984 áprilisában egy vasárnap Pat különösen erős

jelzőket használt. – Miért nincs nőd? – kérdezte Kurttól. – A te korodban nálam egyik nő jött a másik után.

Ezzel az aranyat érő férfitanácssal Kurt éppen egy partira indult, ahol összefutott Jackie Hagarával. Mikor a lány és barátnője menni készültek, Kurt azzal a javaslattal állt elő, hogy menjenek hozzájuk – talán úgy érezte, hogy felvághat Pat előtt. De azért észrevétlenül settenkedtek fel a szobájába, hogy ne zavarják a felnőtteket. Shannon elég részeg volt, és elnyúlt a Kurt szobája előtt lévő helyiség dupla ágyán. Mivel barátnője úgymint cselekvő- és járóképtelen volt, Kurt azt mondta Jackie-nek, hogy aludhatna nála.

Így hirtelen elérkezett az a pillanat, amelyet Kurt oly régóta várt. Rég várta, hogy maga mögött hagyhassa kamaszos szexuális fantáziálásait, és őszintén beszámolhasson osztálytársainak arról, hogy már nem szűz (többi osztálytársához hasonlóan ő is hosszú éveken át hazudott ezzel kapcsolatban). Egy olyan világban felnőve, ahol az alkalmi hátba vágásokon kívül nem sok érintést kapott, örülten vágyott rá, hogy bőre Jackie bőréhez érjen. E vágyához a lányban olyan társra lelt, aki még a készségesnél is készségesebb volt. Tizenöt éves kora ellenére már elég sok tapasztalatra tett szert. Azon az éjszakán, mikor Kurt hálósobájában találta magát, állandó barátja épp börtönben kuksolt. Amint Kurt szobája felé tartottak, pontosan tudta, mi fog történni. Volt egy pillanat, Jackie jól emlékezett rá, mikor egymás szemébe néztek, s vágy töltötte be a szobát.

Kurt lekapcsolta a villanyt, mindketten levetkőztek s izgatottan bújtak ágyba, egymás ölelésébe. Kurt most ölelt át életében először egy teljesen meztelen lányt, ez volt az a pillanat, amelyről régóta álmodott, a pillanat, melyet oly sok éjszakán képzelt el serdülőkori maszturbációi közben, pont ebben az ágyban. Jackie csókolgatni kezdte. Abban a pillanatban, mikor nyelvük összeért, kivágódott az ajtó, és bejött Kurt anyja.

Wendy a legkevésbé sem volt boldog, sőt minden képzeletet felülmúlóan dühítette, hogy fiát egy meztelen lány társaságában találta az ágyban. Mint ahogy annak sem örült, hogy egy másik lányba botlott a folyosón. – Takarodjatok innen! – kiabálta. Azért jött fel, hogy megmutassa Kurtnek a villámlást (a hatalmas vihar addig elkerülte a fiatal szerelmesek figyelmét), s erre egy lánnyal találja fiát az ágyban. Miközben lefelé vonult a lépcsőn, Wendy egyre csak kiabált: „Takarodjatok a büdös francba a házamból!” Pat ezúttal meg sem szólalt, tudta, hogy bármilyen megjegyzés csak tovább böszítené Wendyt. A felbolydulásra Kurt húga, Kim is kiszaladt a szobájából. Látta, ahogy Kurt és Jackie megpróbálja feladni egy alélt lányra a cipőjét. – Mi van? – érdeklődött. – Elmegyünk – mondta Kurt a húgának. Ő és Jackie levonszolták a másik lányt a lépcsőn, és kimentek az év egyik legnagyobb viharának közepébe.

Ahogy Kurt és kétszemélyes kísérete nekieredt a First Streetnek – a friss levegőtől részeg barátjuk is magához tért –, esni kezdett, s bár ez rossz ómennek tűnt, Kurt még napfelkelte előtt elveszítette szüzességét. Már szemmel láthatóan remegett, tomboló hormonjai dühvel, szégyennel és félelemmel keveredtek.

Megalázó volt Jackie előtt ágaskodó erekciója közben magára kapkodnia a ruháit. A visszamaradott lánnyal megesett kaland emléke, a vágy és a szégyen egyformán erősen éltek benne, reménytelenül egybefonódva.

Jackie barátjának háza felé tartottak. De amint beléptek, megjelent Jackie barátja is, aki meglépett a börtönből. Jackie figyelmeztette Kurtöt kedvese erőszakos természetére, s hogy megelőzzék a bajt, úgy tettek, mintha a másik lánnyal járna. Mikor Hagara és barátja távoztak, Kurt valóban a lánnyal töltötte az éjszakát. Nem volt épp a legkiemelkedőbb szexuális élmény, legalábbis a lány később így mesélte Jackie-nek, de közösülés volt, s Kurtnek egyedül ez számított. Végül csak átjutott ezen a kapun, a nagy vaginális vízvásztón, többé nem kellett szexuális hazugságokban élnie.

Kurt korán reggel távozott, s a hajnal sápadt fényében Aberdeen utcáin bolyongott. A vihar elvonult, madarak csiripeltek, az egész világ elevenebbnek tűnt, mint máskor. Órákon át barangolt, újra végiggondolva az egészet; várta, hogy elkezdődjön az iskola, figyelte a napfelkeltét, és azon tűnődött, merre is tart az élete.

*Az ösztön hatalma mindig megdőbbsent.***A Polly szövege 1990-ból**

Azon a hétfő hajnalon Kurt Aberdeen utcáin sétálva ujjain érezte a lány illatát. Olyasvalaki számára, aki az illatok megszállottja, ez mámorító érzést jelentett. Az aktus felidézéséhez mindössze annyit kellett tennie, hogy ujjjaival megérinti a lába közét, s máris újra érezte a lány illatát. Gondolataiból már sikerült kitörölnie, hogy első találkozása a szexszel majdnem katasztrófába torkollott, s emlékezete győzelemmé alakította a történeteket. A tényleges körülmények semmit sem számítottak – ócska szex vagy sem, már nem volt szűz többé. Romantikus lélek lévén máris elképzelte, amint első tapasztalata csak a kezdete számos, a lánnyal töltendő örömteli pillanatnak; hogy ez felnőttkori szexuális tapasztalatainak belépője; gyógyír, amelyre bizton számíthat, mint a sörre vagy a fűre, melyek segíthetnek megszökni sorsa elől. A Weatherwax felé tartó útján virágot lopott egy kertből. Jackie látta Kurtot, ahogy esetlenül a cigisek iskola előtti sarka felé tart kezében egy szál piros rózsával. Azt hitte, neki szánja a virágot, de Kurt annak a lánynak nyújtotta át, akivel együtt aludt. A lány elég érzéketlenül fogadta; Kurt nem fogta föl, hogy Jackie van beleesve. A másik lány viszont szégyellte a történeteket, s a virág csak fokozta szégyenét. Fájdalmas lecke volt, s egy olyan érzékeny fiú esetében, mint Kurt, csak még jobban összezavarta a szerelem iránti vágyát és a felnőttkori szexuális élet bonyodalmaival.

Az iskola után azonban először halaszthatatlan ügyeivel kellett szembenéznie: mindenekelőtt találnia kellett egy helyet, ahol lakhat. Buzz elvitte őt, hogy összeszedje a holmiját. Ahogy Kurt helyesen sejtette, legutóbbi veszekedése anyjával más volt, mint a többi. – Az anyja egész idő alatt be volt pörögve, azt kiabálta, milyen totál elbaszott egy vesztés Kurt – emlékezett Osborne. – Ő meg csak azt hajtogatta: „Oké, anya. Oké.” Azt is világosan megmondta, hogy nem akarja, hogy Kurt továbbra is otthon lakjon. – Fogta a kincseit, a gitárját és az erősítőt, ruháit szemeteszsákokba gyömöszölte, s ezzel megkezdődött Kurt végső érzelmi és fizikai eltávolodása a családjától. Eddig is elmenekült már néhányszor, a válás után hamar szokásává vált a visszavonulás, de eddig ebben a kérdésben mindig ő döntött. Most azonban nagyon is magára maradt az önfenntartás teljesen valóságos súlyával. Tizenhét éves, középiskolás, aki a legtöbb tantárgyból bukásra áll. Sosem vállalt még állást, így pénze sem lehetett, s minden holmija belefért négy szemeteszsákba. Azt elhatározta már, hogy elmegy, de hogy hová, arról sejtelve sem volt.

Ha a válást vesszük az első öt ért árulásnak, s apja újránősülését a másodiknak, e harmadízben történő magára maradás is legalább ennyire jelentős. Wendy lemondott róla. Húgának elpanaszolta, hogy fogalma sincs, mit tegyen Kurttel. Csatározásaik még elkeseredettebbé tették konfliktusait Pattel, akihez hozzá akart menni; s nem engedhette meg magának, hogy feladja ezt a kapcsolatot, ha másért nem, hát anyagi megfontolásból. Kurt úgy érezte, valószínűleg helyesen, hogy szülei egyike már megint új partnerét választotta helyette. Ez a kiszorulás rányomta bélyegét életére: korábbi érzelmi sérüléseivel együtt a fölöslegessé válás és elhagyottság tapasztalata olyan érzés volt, amelyhez Kurt később ismételten visszatért; sosem volt képes arra, hogy szabaduljon a trauma hatása alól. Ott húzódott közvetlenül a felszín alatt; olyan fájdalom volt ez, mely élete hátralévő részét a nélkülözéstől való félelemmel borította be. Számára nem létezett elég pénz, elég figyelem vagy – a legfontosabb – elegendő szeretet, hisz tudta, milyen hamar semmivé válhat mindez.

Hét évvel később írt egy dalt erről az időszakról, melynek a **Something in the Way**⁹ címet adta.[⁹ Valami útban van] A homályos dalszöveg nyíltan ugyan nem mondja ki, de nem kétséges, hogy ő az a „valami”, ami útban van. A dal céloz arra, hogy az elbeszélő egy híd alatt lakik. Mikor rákérdeztek erre, Kurt mindig elmesélte, hogy kirúgták otthonról, kimaradt az iskolából, és a Young Street-i híd alatt lakott. A végén a sztori kulturális életrajza mérföldkövévé vált, mítoszteremtő történeteinek egyik legjellemzőbb mozzanata lett, mely élete legrövidebb leírásaiban is egészen bizonyosan elhangzott: egy srác, aki annyira nem kell senkinek, hogy egy híd alatt lakik. – Hatásos és sötét kép volt ez, amely csak még erőteljesebbé vált, mikor a Nirvana híres lett, és a magazinokban képek jelentek meg a Young Street-i hídról, melynek orrfacsaró bűzét szinte még a képekről is érezni lehetett. Olyan helynek tűnt, amely inkább egy troli lakhelye, mint egy gyereké. A híd mindössze két háztömbnyire volt anyja házatól, de nem volt az a szeretet – ahogy Kurt fogalmazott – ami ezt a távolságot áthidalhatta volna.

A „híd alatti élet” történetét csakúgy, mint korábban a „gitárt a puskákért” sztorit azonban többnyire Kurt színezte ki elbeszéléseiben. – Soha nem lakott az alatt a híd alatt – állította Krist Novoselic, aki abban az évben találkozott Kurttel az iskolában. – Csavargott arrafelé, de az apály és dagály miatt lehetetlen volt a sáros parton lakni. Ezt csak ő találta ki. – A húga ugyanerről számolt be: – *Soha* nem lakott az alatt a híd alatt. A környékbeli srácok mind oda jártak füvet szívni, de ez minden. – Ha Kurt egyetlen éjszakát is eltöltött volna Aberdeen *bármelyik* hídja alatt, a helyiek egybehangzó véleménye szerint ez a Sixth Street-i híd lett volna, amely fél mérfölddel odébb sokkal nagyobb távolságot ívelt át egy kis kanyon fölött, s az aberdeeni hajléktalanok kedvelt tartózkodási helye volt. De még ezt is nehéz elképzelni, mivel Kurt kivételesen jó siránkozó volt; s kevés nyafogós élne túl egyetlen aberdeeni tavaszt is a szabadban, amikor szinte mindennap esik. Ennek ellenére a hídsztorinak mégis van jelentősége, ha másért

nem, hát azért, mert Kurt annyiszor mesélte különös nyomatékkaal ezt a történetet. Addig-addig, hogy a végén valószínűleg még ő maga is elhitte.

Annak igaz története, hogy hol töltötte Kurt nappalait és éjszakáit ebben az időszakban, valójában sokkal megrendítőbb, mint a Kurt által előadott változat. Bolyongása Dale Crover verandáján kezdődött, ahol egy hűtőszekrény kartondobozában aludt, összekuporodva, mint egy kismacska. Vendéglátójának elege lett belőle, de leleményessége és ravaszsága ekkor sem hagyta cserben: Aberdeenben sok olyan régi bérház volt, melynek folyosóin működött központi fűtés, s legtöbb éjszakáját ilyen helyeken töltötte. Késő éjjel surrant be, keresett magának egy kellően széles folyosót, kitekerte az éjszakai világítást, leterítette hálósákját és aludni tért. Reggel még az előtt fel kellett kelnie, mielőtt a lakók napja elkezdődött volna. Olyan élet volt ez, melyet legjobban egy néhány évvel később írt dal egyetlen sora fejez ki: „Az ösztön hatalma mindig megdöbrent.” Kifinomult túlélési ösztöne jól szolgálta, akarata pedig erős volt.

Ha nem maradt más lehetőségük, Kurt és egy másik srác, akit Paul White-nak hívtak, felsétált arra a dombra, melyen a Grays Harbor Közkórház állt. Ott aludtak, a kórház várótermében. Kurt, aki kettejük közül a bátrabb vagy talán csak elkeseredettebb volt, gátlástalanul besétált a kórházi büfébe, és különböző szobák számlájára ételt rendelt. – Tévé is volt a váróban, amelyet egész nap nézhettünk – emlékezett White. – Az emberek azt hitték, hogy egy beteg vagy haldokló páciensre várunk, és sosem kérdezett tőlünk senki semmit. – Ez volt a **Something in the Way** számban megfogalmazott érzelmek mögött húzódó igaz történet, s életének talán legironikusabb mozzanataként Kurt ismét oda jutott, ahol kezdte: vissza a kórházba, kilátással a kikötőre, vissza oda, ahol tizenhét évvel ezelőtt megszületett. Újra itt volt hát, a váróteremben aludt, mint egy száműzött, szendvicseket lopott a büféből, s úgy tett, mintha egy nagybeteg ember megtört szívű hozzátartozója lenne; bár a történetben szereplő egyetlen valódi betegség szívét gyötrő magánya volt.

Négy hónap otthontalanság után Kurt végül visszaköltözött az apjához. Ez nem volt könnyű, s már az, hogy egyáltalán erre az elhatározásra jutott, jól bizonyítja, mennyire elkeseredett lehetett. Don és Jenny hallották híret, hogy Kurt csavargó lett, s egyszer rátaláltak, amint egy öreg kanapén aludt egy garázsban, épp a Wendy háza melletti fasor túloldalán. – Akkoriban mindenkire haragudott, és azt akarta, csak higgye mindenki azt, hogy nincs hova mennie, ami többé-kevésbé meg is felelt az igazságnak – emlékezett Jenny.

Visszatérve Montesano-ba Kurt ismét elfoglalta alagsori szobáját. Apjával folytatott hatalmi harcai súlyosabbá váltak, mintha távolléte csak fokozta volna határozottságát. Mindenki tudta, hogy Kurt ott-tartózkodása nem szól hosszú időre – apa és fia kölcsönösen kinőttek abból, hogy szükségük legyen egymásra, vagy vágyjanak egymás után. Az életet Kurt gitárja tette elviselhetővé, órákon át gyakorolt. Barátai és családja is kezdte észrevenni, hogy játéka egyre ügyesebbé válik. – Bármit képes volt eljátszani egyszeri hallás után, bármit az Air

Supplytól John Cougar Mellencampig – emlékezett vissza mostohatestvére, James. Kikölcsönözték a *This Is a Spinal Tap* című filmet, amelyet Kurt és James ötször nézett végig egyhuzamban; a végére már együtt mondta a színészekkel a párbeszédet, és eljátszotta az együttes számait.

Mialatt Kurt Donnal és Jennyvel volt, újabb öngyilkosság történt a családban. Kenneth Cobain, Leland egyetlen megmaradt testvére teljesen elcsüggedt felesége halála után, és főbe lőtte magát egy 22-es kaliberű pisztollyal. Az újabb veszteség szinte meghaladta Leland tűrőképességét: apja tragikus halálának, fia, Michael és három bátyja elvesztésének együttes hatása melankolikussá tette féktelen természetét. Ha Ernest alkohol okozta halálát is ideszámítjuk, Leland mindhárom testvére saját keze által halt meg, ketten agyonlőtték magukat.

Kurt nem állt túl közel ezekhez a nagybátyjaihoz, a házon azonban gyászos hangulat lett úrrá; úgy tűnt, a családot minden vonalon átok sújtja. Mostohaanyja megpróbált munkát találni neki a parkgondozóknál, mivel Montéban a rakodáson kívül ez volt az egyetlen lehetséges munkaalkalom. Kurt lenyírt néhány pázsitot, de hamar megunt. Néhányszor átnézte az álláshirdetéseket, de Montesában nem volt túl nagy a választék. A megye legnagyobb üzleti vállalkozása – a Satsop atomerőmű – tönkrement még mielőtt teljesen felépült volna, tizenöt százalékos munkanélküliséget hagyva maga mögött, amely kétszer olyan magas volt, mint az állam többi részén. Kettejük viszonya akkor éleződött ki, amikor Don bejelentette, hogy ha Kurt se tanulni, se dolgozni nem hajlandó, be kell állnia a seregbe. Másnap este Don meghívott egy toborzótisztet, hogy beszélgessen a fiával.

Egy erős, nagy akaratú fiú helyett – aki egyszer majd talán megragad egy tengerészt a grabancánál fogva, és fejjel előre kilódítja az ajtón – a toborzó egy szomorú és megtört fiút talált. Kurt, mindenki legnagyobb meglepetésére, figyelmesen végighallgatta. A beszélgetés végén, apja megkönnyebbülésére, azt mondta, megfontolja a dolgot. Kurt számára a katonaság úgy hangzott, mint maga a pokol, de ennek a pokolnak más volt az irányítószáma. Ahogy Jesse Reednek mondta: „A haditengerészet legalább napi háromszori meleg kaját és egy tábori ágyat ad.” Egy olyan srácnak, aki hónapokig az utcán lakott és kórházi várótermekben aludt, a biztos fedél és étel, ráadásul szülői felügyelet nélkül, csábítónak tűnt. Mégis amikor Don próbálta rábeszélni Kurtöt, hogy másnap este is beszélgessen a toborzóval, az azt mondta, felejtse el.

Égető szükségében rátalált a vallásra. Az 1984-es év folyamán ő és Jesse elválaszthatatlanok lettek, s ez vonatkozott arra is, hogy együtt jártak templomba. Jesse szülei, Ethel és Dave Reed, újonnan megtért katolikusok voltak, s a család a Central Park-i baptista templomba járt, mely félúton volt Monte és Aberdeen között. Kurt rendszeresen járni kezdett a vasárnapi misékre, sőt még a szerda esti keresztény fiatalok gyülekezetén is megjelent. Az év októberében megkeresztelkedett a templomban, bár az eseményen egyetlen családtagja sem volt jelen. Jesse még arra is emlékszik, hogy egy megtérési

élményen is átesett: „Egy este a Chebalis folyó hídján mentünk át, mikor hirtelen megállt, és azt mondta, befogadta Jézus Krisztust. Megkérte Istent, hogy »költözzön az életébe«. Emlékszem, világosan említette a kinyilatkoztatásokat és a nyugalmat, melyről mindenki beszél, aki elfogadja Krisztust.” A következő néhány hétben Kurt a megtért keresztények evangélista hangnemét használta. Korholta Jesse-t, amiért füvet szív, nem hallgat a bibliára és rossz keresztény. Kurt vallási megtérése élete számos józan periódusának egyikével esett egybe; a drogok és az alkohol után mindig jött pár tiszta nap, a tivornya után a böjt. Abban a hónapban levelet írt Mari nénikéjének, amelyben kifejti a marihuánáról alkotott véleményét:

*Véletlenül láttam a **Reefer Madnesst** az MTV-n... A harmincas években készült, és ha az emberek magukhoz vették az ördög kenyerét, a marihuánát, teljesen elkábultak, gyilkolták egymást, szerelmi kalandokba bonyolódtak, ártatlan áldozatokon hajtottak át az autójukkal.' Elküldték ezt a tinédzsert, aki úgy nézett ki, mint Beaver, gyilkos büntetésre. Hűha, több izgalom volt benne, mint amit elviselek. Olyan volt az egész, mint egy hatalmas túlzás. De a mögötte lévő elképzelést teljes mértékben elfogadom. A fű nagy szívás. A saját tapasztalatomból tudom, mert egy időre én is majdnem olyan letargikussá váltam, mint egy darab penészes sajt. Azt hiszem, ez volt a legnagyobb gond anyám és köztem.*

Mégis szinte alig adta postára a levelet, s alig szokott bele a templomi életstílusba, Kurt úgy dobta el hitét, mint egy pár kinőtt zoknit. – Vágyakozott rá – mesélte Jesse –, de mulandó pillanat volt csupán, amely félelemből született. – Mikor a félelem alábbhagyott, megint füvet kezdett szívni. Még három hónapon át járt a Central Park-i baptista templomba, de beszédstílusa megváltozott, Jesse szerint „sokkal Isten-ellenesebbé vált. Azután Isten-ellenes időszak következett.”

Jesse szülei egyre jobban ragaszkodtak Kurthöz, s minthogy úgyis olyan gyakran volt náluk, azt javasolták, költözzön hozzájuk. A North Riverben laktak, egy Aberdeentől tizennégy mérföldre fekvő mezőgazdasági területen. Akkoriban úgy tűnt, a két fiú olyasmit képes adni egymásnak, ami hiányzott addigi életükből. Reedék megbeszélték Kurt odaköltözésének lehetőségeit. Wendy, Don és Jenny mind egyetértettek abban, hogy az ötlet mégér egy próbálkozást. Wendy azt mondta Reedéknek, ő már úgyis „tűrőképesége határán” van, s ugyanezt visszhangozta Don és Jenny is. – Dave Reed eljött hozzánk – idézte fel Jenny –, és azt mondta, arra gondolt, hogy talán tehetne valamit Kurtért. Vallásos család voltak, és Dave úgy érezte, ő képes úgy fegyelmezni Kurtöt, mint senki más. – Valóban szerettük Kurtöt – mondta Ethel Reed. – Édes kölyök volt, csak olyan elveszett. – Így hát szeptemberben Kurt összehakolta a holmiját (ezúttal egy vászonzsákba), és beköltözött a North River-i házba.

Reedék otthonának alapterülete kétszáz négyzetméter volt, a fiúk kedvükre rohangászhattak benne a felső szinten. Legnagyobb előnye azonban valószínűleg mégis távoli fekvése lehetett: olyan hangosan téphették gitárjuk húrjait, ahogyan csak kedvük tartotta. Egész nap játszottak. Bár Dave Reed a keresztény fiatalok tanácsadója volt – rövid hajával és bajszával Ned Flandersre emlékeztetett a *Simpson családból* –, mégsem volt nyárspolgár. Vagy húsz éven át rockzenét játszott, s benne volt Kurt Chuck bácsikájának Beachcombers nevű együttesében is, úgyhogy nem volt ismeretlen Kurt családja előtt. A ház tele volt erősítőkkal, gitárokkal és lemezekkel. Reedéknél a szigor sem volt olyan nagy, mint Donnál: megengedték Kurtnek, hogy Seattle-be utazzon Buzzal és Lukinnal egy igazi punkbanda, a Black Flag koncertjére. A *The Rocket* szerint ez volt 1984 második legjobb show-ja, ami Kurt esetében is igaz volt, bár nála a Melvinsnek a parkolóban adott sorsdöntő koncertje miatt szorult a második helyre. Egy később adott interjúban Kurt kijelentette, hogy ez volt élete első koncertje.

Itt, Reedék házában akadt össze Kurt először Krist Novoselickel. Novoselic két évvel volt idősebb, Grays Harbor jellegzetes, összetéveszthetetlen figurája. Két métert meghaladó testmagasságával a fiatal Abrahám Lincolnra emlékeztetett. Krist horvát családból származott, melyben olyan válások fordultak elő, amelyek miatt sorsa vetekedett Kurt hanyattatásaival (Krist-t „Chris”-nek ismerték Aberdeenben, s 1992-ben hivatalosan is visszaváltoztatta nevét az eredeti, horvát hangzásra).

Kurt a középiskolából és a Melvins próbaterméből ismerte Krist-t, de életük fonala olyan helyen szövődött ismét össze, melyet később egyikük sem említ: a Central Park-i baptista templomban. Krist rendszeresen járt a templomba, de az idősebbek, beleértve Mr. Reedet is, mind tudták, hogy „csak a lányok miatt” jön. Egy délután Jesse meghívta magukhoz Krist-t, és a három fiú egymásra talált. Krist is gitározott akkoriban, csakúgy, mint Kurt és Jesse, és közös játékuk, amint a szokásos Jimmy Page-futamokat utánózták, olyan volt, mint egy *Wayne világa-felvétel*. Krist és Jesse egy időre gitárt cseréltek, csak a balkezes Kurt maradt meg a sajátjánál. A három gitárszaggató eljátszott néhányat Kurt eredeti szerzeményei közül is.

Miután Kurt beköltözött Reedékhez, számos rövid életű kísérletet tett arra, hogy visszatérjen a Weatherwaxbe. Már annyira lemaradt a többiektől, hogy világos volt, semmiképp sem érettségizhet osztálytársaival együtt. Kurt azzal állt elő osztálytársainak, hogy visszamaradottnak kellene tettetnie magát, így felvenné egy speciális osztályba. Jesse azzal húzta Kurtöt, hogy rossz osztályzatai miatt „lassú agy”-nak nevezte. Kizárólag a művészeti órákat látogatta rendszeresen, ez volt az egyetlen tárgy, melyben nem érezte magát reménytelenül tehetségtelennek. Részt vett az osztály 1985-ös helyi középiskolás művészeti show-projektjében, s munkáját kiállították a közoktatási felügyelő állandó gyűjteményében. Mr. Hunt azt mondta Kurtnek, hogy ha kérelmezi, ösztöndíjat kaphat valamelyik művészeti iskolába. Az ösztöndíj és a

főiskola feltétele azonban az érettségi volt, amire Kurt nem látott sok esélyt, hacsak nem tölt el még egy évet a Weatherwaxben (később azt hazudta, hogy rengeteg ösztöndíjat ajánlottak fel neki). Végül Kurt kimaradt az iskolából, előtte azonban beiratkozott Aberdeenben az alternatív továbbképző középiskolába. A tanterv nagyjából hasonló volt a Weatherwaxéhoz, de nem voltak formális órák, a tanárok külön-külön foglalkoztak a diákokkal. Vagy egy hétig Mike Poitras törődött Kurttel, a fiú azonban nem maradt annyi ideig, hogy kiválaszthassák további tanulmányai irányát. Két héttel később Kurt a kimaradók iskolájából is kimaradt.

Amikor Kurt egy életre végzett az iskolával, Dave Reed állást talált neki a Lamplighter étteremben, Graylandben. 4 dollár 25 centet kapott egy órára, amiért mosogatóként, konyhai előkészítőként, szakácsinasként és leszedő pincérként is dolgozott. A téli időszakban az étterem általában kihalt volt, ami Kurtnek épp megfelelt.

Dave Reed, Chuck bácsikája és Mari nénikéje példájából kiindulva kezdett Kurt arról álmodozni, hogy nagy jövő vár rá a zeneiparban. Dave és Chuck közös zenélésük kezdeti időszakában készítettek egy kislemezt – „Purple Peanuts” címen, a másik oldalán megtámogatva a „The Wheelie”-vel –, amely nagy becsben állt Reedéknél. Kurt és Jesse megállás nélkül hallgatták ezt az albumot, gitárjaikon utánozva a kíséretet. Kurt kitartóan írta dalszövegeit, jó néhány füzet megtelt velük. Dalainak ilyen címeket adott, mint **Wattage in the Cottage, Samurai Sabotage**, sőt Mr. Reedről is írt egy dalt, melynek a **Diamond Dave** címet adta. Egyik aberdeeni osztálytársáról, aki öngyilkos lett, szintén írt egy gúnydalt. A fiú neve Beau volt; a dal címe ezért **Ode to Beau**¹⁰ lett, s country- és westernstílusban adták elő.¹⁰ **Budiwattok; Szamurájszabotázs; Gyémánt-Dave; Óda Beau-höz]**

A Beachcombers egyik hajdani tagja a Capitol Records reklámmembere lett Seattle-ben. Attól a pillanattól kezdve, hogy ez Kurt tudomására jutott, teljes erejéből ebbe kapaszkodott. Egyfolytában azzal zaklatta Dave-et, hogy mutassa be neki, mivel fogalma sem volt arról, hogy a reklámszakmában nem tehetségkutatással foglalkoznak. – Egyfolytában csak vele akart találkozni, mert azt képzelte, ez elindítja majd a karrier felé vezető úton – emlékezett Jesse. Ez volt Kurt Cobain, a professzionális zenész pályakezdése, s az, hogy állandóan a bemutatásért könyörgött – melyre egyébként sosem került sor –, azt bizonyítja, hogy tizenhét évesen már zenei karriert képzelt el magának. Ha Kurt a Melvins próbatermül szolgáló kunyhójában is hangot adott volna ama ambíciójának, miszerint egy nagy lemezcéghez akar kerülni, eretnekként kezelték volna. Az ötletet megtartotta hát magának, de folyamatosan figyelte, hátha adódik valamilyen lehetősége arra, hogy kilépjen jelenlegi körülményei közül.

A Reedékkal töltött időszak közel járt ahhoz a családi élethez, melyet a válással elveszített. Reedék együtt vacsoráztak, családként mentek a templomba, és bátorították a fiúk zenei ambícióit. A családon belül a szeretet eleven és

valóságos volt, és ebbe Kurt is beletartozott. Mikor 1985 februárjában 18 éves lett, Reedék nagy születésnap mulatságot rendeztek neki. Mari néne két könyvet küldött: egy Led Zeppelin-biográfiát *Az Istenek kalapácsa* címmel és egy Norman Rockwell-illusztrációkat tartalmazó albumot. Kurt köszönőlevelében így jellemezte nagynénjének a születésnap mulatságot: „Minden srác eljött a templom ifjúsági csoportjából, sütit hoztak Jessenek meg nekem, aztán hülye játékokat játszottunk, és Lloyd atya dalokat énekelt (pontosan úgy néz ki, mint Mr. Rogers). Azért jó volt tudni, hogy ezek az emberek törődnek velem.”

Ami a templom ifjúsági csoportja, Lloyd atya és Reedék családpótló szerepe sem volt elég Kurt számára ahhoz, hogy kilépjen abból a pszichikai kilátástalanságból, amelyet saját családja darabokra hullása okozott. – Kemény volt magához – mesélte Dave Reed. Bár Kurtnek nem sok kapcsolata volt az anyjával, Dave havonta tájékoztatta Wendyt, aki 1984 augusztusában hozzám ment Pat O'Connorhoz, s a rákövetkező tavaszon újra várandós lett. Terhessége alatt Kurt egyszer nézett be hozzá, és amikor Wendy újra látta a fiát, és látta, milyen elveszett, zokogásban tört ki. Kurt térdre borulva ölelte át anyját, s azt mondta, nincs vele semmi baj.

Ami – legalábbis pillanatnyilag – igaz is volt, de aztán megint csak válság következett. 1985 márciusában Kurt megvágta az ujját mosogatás közben a munkahelyén, s pánikrohamában felmondott. – Össze kellett ölteni a sebet – emlékezett Jesse –, és azt mondta, ha elveszti az ujját, és nem gitározhat többet, megöli magát. – Munkahely nélkül, képtelenül arra, hogy gitározzon, Kurt ki sem dugta az orrát a házból. Rávette Jesset, hogy lógjon el az iskolából, s az egész napot ivással és drogozással töltötték. – Egyre jobban magába zárkózott – idézte fel Ethel Reed. – Megpróbáltuk kirángatni őt ebből, de nem jártunk sikerrel. Ahogy telt-múlt az idő, azt láttuk, hogy nem tudunk segíteni rajta, csupán biztosítunk számára egy helyet, ahol aztán még távolabb került az emberektől.

Kurt elszigetelődése áprilisban vált véglegessé, amikor egyik délután otthon felejtette a kulcsát, és betört egy ablakot, hogy bemászhasson. Reedék számára ez volt az utolsó csepp a pohárban, s közölték Kurttel, hogy más helyet kell keresnie magának. Grays Harborra elég esős április köszöntött, s míg kortársai az iskolai bálra vagy az érettségire készültek, neki megint fedél után kellett néznie.

Ismét az utcákat járta, s napjai megint a barátai garázsában vagy lépcsőházakban töltött éjszakai szálláshelyek felkutatásának végtelen körforgásáról szóltak. Végző elkeseredésében az állam könyörületére bízta magát, s havi 40 dollár segélyt kapott ételjegyek formájában. A helyi munkanélküli-hivatal jóvoltából május elsejétől állást talált a YMCA¹¹-nél. [¹¹ Young Men's Christian Association – többnyire nemzetközi ifjúságiszállás-hálózat ismert]

Rézmunkaidős állás volt egy helyi „ifjúsági munka” alapítvány irányítása

alatt, s rövid közreműködését később élete kedvenc állásaként emlegette. A munka a megbecsült portási feladat volt, és ha valamelyik alkalmazott lebetegedett, ő lett a helyettes úszómester, vagy felügyelhette a foglalkozásokat. Kurt imádta a munkát, különösen mikor gyerekekkel foglalkozhatott. Bár maga nem volt rendkívül erős úszó, nagyon élvezte, mikor helyettesíthette az úszómestert. Kevin Shillinger, aki a YMCA mellett lakott, megfigyelte, ahogyan Kurt öt-hat éves gyerekeket tanít T-ballra¹², s látta, hogy egész idő alatt széles mosoly ült az arcán. [¹² A baseballhoz hasonló labdajáték gyerekeknek]

A gyerekekkel végzett munka biztosította számára azt az önbecsülést, amely élete más területeiről hiányzott. Ő jó volt hozzájuk, s azok cserébe nem ítélték el.

Egy másik részmunkaidős állást is vállalt, bár erről szinte soha nem beszélt. A Weatherwax középiskolában volt portás. Esténként felvette a barna munkaruhát, s egy ronggyal végigtörölte az iskola folyosóit, ahová egykor maga is járt. Bár az iskolaév a végéhez közeledett amikor munkába állt, a főiskolára készülődő kortársai és saját helyzete között feszülő ellentét minden addiginál súlyosabb kisebbrendűségi érzést váltott ki belőle. Két hónapig dolgozott itt, aztán felmondott.

Nem sokkal azután, hogy Kurt elhagyta Reedék házát, Jesse is követte. Egy ideig mindketten Jesse nagyszüleinél laktak, Aberdeenben. Aztán 1985. június 1-jén beköltöztek a North Michigan Street 404. alatt lévő lakásba. Ez a parányi, havonta 100 dollárba kerülő stúdiólakás minden mércével mérve koszfészeknek bizonyult – a falak rózsaszínűek voltak, így rászolgált a „rózsaszín lakás” elnevezésre –, mégis a sajátjuk volt. A lakás igen gyér bútorzattal volt felszerelve, de feldíszítették néhány, parkba illő darabbal, a környékről összelopkodott, nagy kerekű triciklivel és napozószékekkel. Egy nagy táblás ablak nézett az utcára, amelyet Kurt rögtön kinevezett a közönséghez szóló festőállványnak, és szappannal ráírta az üvegre: „666” és „Satan Rules”. Egy túlméretezett babát lógattak fel az orránál fogva, s borotválkozóhabbal fújták be. Az egész lakást lényegében Edge borotválkozóhab borította, mert akkor osztogattak ingyen mintát a környéken, Kurt és Jesse pedig rájöttek, hogy jól elszállhatnak, ha kiszippantják a gázt a dobozból. Egyik este épp bevettek néhány LSD-tablettát, amikor a Grays Harbor megyei rendőrfőnök kopogtatott az ajtón, és felszólította őket, hogy szedjék le az ablakból a babát. Szerencsére a rendőr nem lépett be a lakásba; ott találta volna az elmúlt hetek mosatlan edényeit a mosogatóba gyömöszölve, számos, kertekből lopott bútordarabot, Edge borotvahabot végig a falakon és legutóbbi csínyük zsákmányát – temetői sírkövekről lopott kereszteteket, amelyeket pettyesre festettek.

Nem ez lett volna az első alkalom 1985 nyarán, hogy Kurt összeütközésbe kerül a törvénnyel. Kurt, Jesse és a haverjaik minden este úgy várták az éjszakát, mintha farkasemberek lennének, hogy nekiindulhassanak átalakítani a környéket kerti bútorok meglovasításával vagy az épületek falainak kidekorálásával. Kurt később azt állította, hogy az ő graffitije politikai üzenetek voltak („Isten

meleg”, „Abortáld Krisztust”), valójában azonban legtöbb „üzenete” merő zagyvaság volt. Egy szomszédot azzal bősztett fel, hogy a csónakja törzsére piros betűkkel ráfestette: „Noné bárkája”. A másik oldalára azt írta: „Hajósok, húzzatok haza”. Egy éjjel a YMCA falát is graffitivel díszítette, s az isteni igazságszolgáltatás költőiségét mi sem dicséri jobban, mint hogy másnap neki kellett lemosnia.

1985. július 23-án éjjel Michael Bens detektív tartott őrzőjáratot a Market Street környékén – csak egy háztömbnyire az aberdeeni rendőrőrstől –, mikor három férfira és egy szőke fiúra lett figyelmes az egyik sikátorban. A férfiak elszaladtak, amikor Bens autója közeledett, a szőke kölyök azonban csak dermedten állt, megbabonázva bámult a fényszórókba, mint egy őz, és Bens látta, amint eldobja a festékessprayt. Mögötte a falon a következő profetikus megállapítás díszelgett: „Itt állok izétlenül”. Tipográfiai szempontból műalkotás volt, a betűk véletlenszerűen kerültek magasabbra vagy alacsonyabbra, a T betűk pedig négyszer akkorák voltak, mint a többi betű.

A fiú hirtelen futásnak eredt, és két háztömbnyit rohant, mielőtt a járőr elcsípte volna. Amikor utolérték, megfogták és megbilincseltek. Megadta a nevét: „Kurt Donald Cobain”, és egyáltalán maga volt a megtestesült udvariasság. Az őrsön az alábbi vallomást tette, és írta alá:

Ma este, amikor a Seafirst Bank mögött a könyvtárnál, három másik férfival álltam a sétányon, a Seafirst épület falára írtam. Nem tudom, miért tettem, csak megtettem. Azt írtam a falra, hogy „Itt állok izétlenül”. Már belátom, milyen buta dolog volt, hogy ezt tettem, és sajnálom. Mikor a rendőrautó behajtott a sétányra, észrevettem, és eldobtam a vörös festéket, amelyet használtam.

Ujjlenyomatot vettek tőle, lefényképezték, aztán elengedték, de kötelezték arra, hogy néhány héttel később jelenjen meg a bíróság előtt meghallgatásra. 180 dolláros bírságot és harminc nap felfüggesztett szabadságvesztést szabtak ki rá, és figyelmeztették, hogy kerülje a hasonló helyzeteket.

Ezt persze könnyebb volt a tizennyolc éves Kurtnek megígérnie, mint betartania. Egyik éjjel, mikor Jesse dolgozott, átjöttek a haverok a szokásos örömenére. Az egyik szomszéd, egy nagydarab, bajuszos ember, átkopogott a falon, hogy maradjanak csendben. A történet később úgy hangzott Kurt előadásában, hogy a szomszéd órákon keresztül könyörtelenül ütötte őt. Ez is egyikévé vált azon történeteinek, melyekkel Kurt illusztrálni akarta, milyen üldöztetéseknek volt állandóan kitéve az aberdeeni bunkóktól. – Nem egészen így történt – idézte fel Steve Shillinger az eseményt. – A pasas tényleg átjött, és szólt neki, hogy maradjon csendben, aztán mikor Kurt okoskodni kezdett, behúzott neki néhányat, és azt mondta: „Kuss legyen, a szentség.” – Jesse nem volt otthon aznap éjjel, de egész ismeretségük során csupán egyszer látta Kurtöt verekedni. – Általában túlságosan lefoglalta, hogy megnevettesse az embereket.

Én meg mindig a közelben voltam, hogy megvédjem. – Jesse is olyan alacsony volt, mint Kurt, de súlyt emelt és erős testalkatú volt.

A „rózsaszín lakás” időszaka alatt Jesse ölni lett volna képes Kurtért, amit Kurt ki is használt. Egy nap Kurt kitalálta, hogy legyen mindkettőjüknek punktaréja. Le is vonultak Shillingerékhez, elővették a hajnyírót, s Jesse hamarosan punktaréjban pompázott. Mikor azonban Kurtre került a sor, ő kijelentette, hogy hülye ötlet volt. – Egyszer Kurt azzal állt elő, hogy hadd írjon valamit a homlokomra, én meg az övére – emlékezett Jesse. – Fogta a tartós tintát, és ráírta a homlokomra: „666”, aztán elszaladt. Mindig én voltam a tökfej, akin mindenki kísérletezhetett. Ha volt valami anyagunk vagy egy új ital, mindenki azt akarta, hogy én próbáljam ki először. – Abban, ahogyan legjobb barátját kínozta, Kurt személyiségének sötét oldala nyilvánult meg. Közös lógásaik ellenére Jessenek ugyanis sikerült leérettségiznie abban az évben. Egyik éjjel, mikor Jesse a Burger Kingben dolgozott, Kurt kitépte a fényképeket Jesse iskolai évkönyvéből, felragasztotta őket a falra, és valamennyire vörös keresztet rajzolt. Ez azonban inkább öngyűlöletének kifejeződése volt, mint Jesse iránti érzelmeinek megnyilvánulása. Talán örvengései miatt feltámadt hirtelen szégyenrohamában Kurt elhatározta, hogy kirakja Jesset a lakásból. Fel sem merült benne, hogy Jesse fizette ki az előleget. Jesse hamarosan a nagyanyjánál lakott, Kurt pedig magára maradt. Jesse egyébként is azt fontolgatta, hogy jelentkezik a haditengerészethez, s Kurt ezt fenyegetőnek érezte. Most is úgy járt el, ahogyan később egész életében: ahelyett hogy megvárta volna, míg elveszít valakit, aki közel áll hozzá, inkább ő maga húzódott vissza valami mondvacsinált ürüggyel, hogy valahogyan csökkentse az elkerülhetetlennek érzett elhagyatottság fájdalmát.

Kurt folytatta a dalok írását a rózsaszín lakásban, s bár legtöbbjük a körülötte lévő események és karakterek alig leplezett feldolgozása volt, közülük sok igen humorosra sikerült. Azon a nyáron írta a Spam¹³ című számot egy hústermekről, s egy másikat The Class of 85¹⁴ címmel. Ez utóbbi Jesse és az érettségiző osztály elleni támadás volt, ahonnan kimaradt.[¹³ Lönchús][¹⁴ A '85-ös osztály] Így szólt: „Mind egyformák vagyunk, csak legyek a szaron”. Bár dalai egy szűk látókörű világról szóltak, Kurt ebben az időszakban is nagy léptékben gondolkodott.

– Olyan lemezt fogok csinálni, amely nagyobb lesz, mint a U2 vagy az R. E. M. – hencegett Steve Shillingernek. Kurt mindkét együttest szerette, és szakadatlanul arról beszélt, milyen klassz banda a Smithereens; bár ezt a véleményét Buzz előtt óvatosan elhallgatta, mivel tartózkodott attól, hogy megszegje a punk illemkódexét, amelybe semmiféle populáris zene sem illett bele. Minden fanzint¹⁵ és zenei magazint elolvasott, amit talált, bár Aberdeenben ezekből nem sok volt; sőt hosszadalmas, saját magával készített képzeletbeli interjúkat írt nem létező kiadványokba. [¹⁵ Fanzin – fanmagazin: rajongók által kiadott, amatőr, kis példányszámban megjelenő magazin] Kurt és Steve arról beszélgettek, hogy saját fanzint készítenek, sőt egy szám vázlatának

elkészítéséig is eljutottak; Steve azonban kiszállt, mikor rájött, hogy Kurt olyan albumokról ír pozitív kritikákat, amelyekről ő még csak nem is hallott. Kurt egy saját lemezkiadó elindításáról is beszélt, s egy éjjel ő és Steve fel is vették egyik barátjuk, Scotty Karate szóbeli monológját. De mint akkoriban minden más ötletéből, ebből se lett semmi.

Sem egy fanzin kiadására, sem egy lemezkiadó elindítására nem volt pénze, sőt még a lakbér kifizetése is gondot jelentett. Két hónappal Jesse távozása után Kurtöt is kitették a lakásból. Egy napon, amikor Kurt nem volt otthon, beállított a tulaj, dobozokba pakolta kevés holmiját, aztán a lopott keresztekkel és a nagy kerekű triciklivel együtt kirakta az utcára.

Kurt két éven belül most harmadszor maradt fedél nélkül, s megint csak a haditengerészetbe való belépésen gondolkodott. Trevor Briggs már aláírta a szolgálati papírokat, és megpróbálta rábeszélni Kurtöt, hogy használja ki ő is a haditengerészet „segítő barát” rendszerét, amelynek köszönhetően ugyanabban a kiképzőtáborban helyezték volna el őket. Grays Harbor környékén tovább nőtt a munkanélküliek száma, és egy tizennyolc éves, iskolából kimaradt fiú lehetőségei igen korlátozottak voltak. Kurt elment a haditengerészet State Street-i toborzóirodájába, és órákat töltött a szakmai alkalmassági teszt kitöltésével. A teszten megfelelt, felvették volna; később Kurt azt állította, hogy a legmagasabb pontszámot érte el, ez azonban nehezen hihető, mert a feladatok között matematikai kérdések is voltak. Az utolsó pillanatban azonban, mikor a belépésre került volna sor, csakúgy, mint korábban, Kurt ismét meghátrált.

Legtöbb éjszakáját Greg Hokanson anyja összetört Volvo szedánjának hátsó ülésén töltötte, amelyet baráti körben csak úgy hívott: „vulva”. Amint eljött az október, és az idő rosszra fordult, a kocsiban töltött éjszakák rettenetessékké váltak. Hamarosan új támogatókra lelt a Shillinger családban, akik – miután Kurt sokáig lobbizott náluk – befogadták.

Lamont Shillinger angoltanár volt a Weatherwaxben, és Dave Reedhez hasonlóan ő is vallásos neveltetést kapott. Bár évekkal korábban elhagyta a mormon egyházat, Lamont, ahogy előszeretettel mondogatta, továbbra is „szabadúszó tisztességes emberi lény” szeretett volna lenni. Másban is hasonlítottak Reedékhez: Shillingerék is együtt vacsoráztak, családként töltötték együtt szabadidejüket, s bátorították fiaikat, hogy zenéljenek. Kurtöt családtagként fogadták be, a napi feladatokból is megkapta a ráeső részt, amelyet zokszó nélkül el is végzett, hálásan, hogy befogadták. Shillingerék nem voltak épp bővében a szobáknak – hat saját gyerekük volt –, így aztán Kurt egy kanapén aludt a nappaliban, napközben pedig a dívány mögött tartotta hálózsákját. Az 1985-ös hálaadást és karácsony reggelét Shillingerékkel töltötte. Lamont egy új Levi's-szel lepté meg, amelyre már igen égető szüksége volt. Később, karácsony napján meglátogatta Wendyt, aki nemrég adott életet új féltestvérének, Brianne-nek. A kisbaba kicsit boldogabb helyé varázsolta az O'Connor-házat, bár arról szó se volt, hogy Kurt visszaköltözhetne.

1985 decemberében Dale Crover basszuskíséretével és Greg Hokanson

dobolásával Kurt próbálni kezdte néhány korábban írott dalát. Az együttesnek a Fecal Matter¹⁶ nevet adta, ez volt első igazi bandája. [¹⁶ Szar ügy] Meggyőzte Crovert, hogy kísérje el Mari nénikéjéhez magnófelvételeket készíteni néhány dalukról. – Egy hatalmas notesszel érkezett – emlékezett vissza Mari –, mely tele volt dalszövegekkel. Megmutattam, hogyan kell felvételeket készíteni a szalagos magnóval, és egyből neki is állt. – Kurt először a saját énekét vette fel, majd Croverrel együtt rávették a gitárszólamokat, a basszust és a dobot. Marit aggasztotta a **Suicide Samurai** szövege, de végül tipikus tinédzsersivelkedésként értékelte. A fiúk felvették még a **Bambi Slaughter** (ebben a történetben egy fiú elzálogosítja szülei jegygyűrűjét), a **Buffy's Pregnant** (a *Családi ügyek* című tévésorozatból), a **Downer, a Laminated Effect**, a **Spank Thru** és a **Sound of Dentage**¹⁷ című számokat is. [¹⁷ Bambimészárlás; Buffy terhessége; Dilibogyó; Rétegelő hatás; Verd át; A fogorvoslás hangja] Amikor Kurt visszaért Aberdeenbe, másolatokat készített a felvételtől Shillingerék magnóján. Saját magnófelvétele tehetségének kézzelfogható bizonyítékát jelentette számára – ez volt a zenén keresztül megtalált önbecsülésének első tárgyi megnyilvánulása. Mindazonáltal a Fecal Matter anélkül bomlott fel, hogy akár egyetlenegy koncertet is adott volna.

Külső körülményei ellenére Kurt belső, művészi élete látványosan fejlődött. Továbbra is készített filmeket egy szupernyolcas kamerával. Egy ebben az időszakban készült rövid némafilmjén azt látjuk, amint Kurt egy elhagyatott épületen vág keresztül, egy KISW „Seattle legjobb rockja” pólóban meg hatalmas napszemüvegben, s nagyon igyekszik úgy kinézni, mint Jean-Paul Belmondo a *Kifulladásig* című filmben. Egy másik filmben „Mr. T” maszkot visel, s úgy tesz, mintha egy hatalmas adag kokaint szívna fel. A különleges effektet liszttel és porszívóval érte el. Filmjei kivétel nélkül ötletesek és – mint minden, amit Kurt létrehozott – zavarba ejtőek voltak. Azon a tavaszon megpróbált saját vállalkozást indítani, gördeszkákat akart graffitivel dekorálni. Még plakátokat is ragasztott ki a városban, de mindössze egyetlen srác vette igénybe szolgáltatását, aki egy felrobbanó fejet kért. Kurt örömmel látott neki – ez volt a specialitása –, de a megrendelő sosem fizetett, így a vállalkozás csődbe jutott.

1986. május 18-án Kurt ismét az aberdeeni rendőrség vendéglátását élvezte. Hajnali fél egykor a West Market 618. szám alatt lévő, elhagyatott épülethez hívták ki a rendőrséget, ahol John Green őrmester egy láthatóan részeg fiút talált, amint épp a tetőre próbál felmászni. Green úgy emlékezett Kurtre, mint „kedves, bár kicsit ijedt fiú”-ra. Kurtöt birtokháborítás vádjával ítélték el. Mikor a zsaru rájött, hogy érvényes végrehajtási parancs van ellene szándékos károkozás miatt (nem tudta kifizetni a graffiti miatt kiszabott büntetést), valamint egy korábbi letartóztatása Seattle-ben alkoholfogyasztás miatt, ráadásul nem tudja kifizetni az óvadékot, dutyiba zárta. Cellája úgy nézett ki, mint egy régi gengszterfilmben: vasrácsok, betonfalak, semmi szellőzés. Vallomásaiban Kurt úgy szerepelt, mint aki „orvosi kezelés alatt” áll

„gerincproblémák miatt”, s önmagáról olyan leírást adott, mely szerint „19 éves, 62 kiló, 175 cm magas, barna hajú, kék szemű”. Mind a súlyában, mind a magasságában túlzott.

Egyetlen megengedett telefonhívásával Lamont Shillingert hívta, és könyörgött neki, tegye le érte az óvadékot és vigye ki onnan. Lamont azonban úgy vélte, eddig is elég sokat tett Kurt Cobain gyámolításáért, s közölte Kurttel, hogy ebből a slamasztikából magának kell kimásznia. Másnap azért meglátogatta, és bár vallása ellen volt, egy karton cigarettát is vitt neki. Mivel nem volt lehetősége az óvadék kifizetésére, Kurt nyolc napot maradt bent.

Jó pár évvel később Kurt ebből a kalandból is mítoszt teremtett, melyben szellemességére és alkalmazkodóképességére helyezte a hangsúlyt. Azt állította, hogy börtönnapjai alatt pornográf képeket rajzolt fogolytársainak, hogy azokon maszturbálhassanak. Saját gyártású pornója olyan kelendő volt, mesélte, hogy cigarettára cserélte rajzait, s hamarosan nála volt a börtön összes cigarettája. Ekkor ő lett az a „fickó”, aki „uralta a börtönéletet”. Ezt a fantasztikus mesét azonban csak olyan embereknek merte elmesélni, akik nem ismerték őt – aberdeeni barátai emlékeztek, milyen félelmet váltottak ki belőle a börtönfilmek, így tudták róla, aligha merte volna megszólítani a többi fogvatartottat.

Így a Shillingeréknél töltött idő is hamar véget ért. Egy évet maradt náluk, s most tizenkilenc évesen – bőven átlépte már az önállóság határát – sem vérrokonuk, sem hivatalosan gyámságuk alá rendelt gyerek nem volt. Ráadásul egyre több konfliktusba keveredett Eric Shillingerrel, aki úgy vélte, Kurt túllépte már vendégszeretetük határait. Egy hétvégén a Shillinger család kirándulni indult, de Kurtöt nem vitték magukkal. Hazaérve azt látták, hogy Kurt arra kényszerítette két kutyájukat, hogy Eric ágyán végezzék el a dolgukat. De még ezt is megúsza valahogy; utolsó dobására 1986 egyik augusztusi éjszakáján került sor, amikor összeverekedett Erickel egy Totino minipizzán. Minden beszámoló szerint ez volt a legkeményebb összecsapás, melyben Kurt valaha is részt vett, s megpróbálta egy rúddal leütni Ericet. – Láttam másnap Ericet – mesélte Kevin Shillinger –, az egyik szeme kék-zöld volt. Aztán láttam Kurtöt is, neki mind a két szeme kék-zöld volt. – Aznap éjjel Kurt elment, feldagadt arcát ápolgatva a Melvins próbatermébe vonult vissza. Másnap 10 dollárt fizetett Steve-nek, hogy megmaradt holmiját szállítsa Croverhez. Élete a bizalmasság, konfliktus és száműzetés túlságosan is jól ismert folyamatára egyszerűsödött, amelyet ismét csak magány követett.

Az egyetlen fénysugár akkor derengett fel, amikor Krist Novoselic érdeklődést mutatott egy banda összehozására. Krist volt az egyik első ember, akinek Kurt Fecal Matter-kazettát adott. – Volt neki az a kis demokazettája, amelyen rajta volt a Spank Thru – emlékezett Krist. – Szerintem igazán jó szám volt.

– Krist barátnője Shelli Dilly volt, akit Kurt még a középiskolából ismert, úgyhogy megengedték neki, hogy Krist Volkswagen teherautójában aludjon. – Mindig ellenőriztem, hogy van-e elég takarója, nehogy halálra fagyjon – mondta

Shelli. Ingyenkáját is adott neki, amikor csak benézett a McDonald's-ba, ahol a lány dolgozott.

1986. szeptember elején, egy késő délután Hilary Richrod, az aberdeeni faipari könyvtár könyvtárosa kopogtatást hallott az ajtaján. Kinézett a kukucskálón, és egy magas fiút látott, akinek piros volt a szeme, meg Kurtöt, akit jól ismert, mivel délutánjait gyakran töltötte a könyvtárban, ahol olvasgatott vagy aludt. Ahogy meglátta ezt a két fura figurát – egy olyan városban, ahol a betörés és rablás mindennapos –, riasztócsengő szólalt meg a fejében, miközben ajtót nyitott. Ijedelme csak fokozódott, mikor Kurt a kabátja alá nyúlt. De egy törött szárnyú, apró galambot húzott elő. – Megsérült, és nem tud repülni – mondta Kurt. Richrod egy pillanatra meghökkent. – Maga a madaras hölgy, nem? – kérdezte Kurt szinte bosszúsan. Valóban ő volt a madaras hölgy, ő vezette Aberdeenben a vadmadarak megmentésére létrehozott szervezetet, de az emberek általában felhívták, ha egy madár bajba került valahol. Még soha senki nem állított be hozzá csak úgy, kivált nem két belőtt fiatalember.

Kurt elmondta neki, hogy a Young Street-i híd alatt találták a galambot, és amint meglátták, azonnal nekivágtak a negyedórás útnak, hogy idehozzák. Hogy honnan tudták, hogy ő a madaras hölgy, sosem derült ki. Fürkésző tekintettel figyelték, ahogy ellátja a madarat. Miközben beljebb mentek, Kurt kiszúrt egy gitárt, ami Richrod férjéé volt, s azonnal fel is mérte: „Ez egy régi Les Paul. Másolat, de nagyon korai másolat.” Felajánlotta, hogy megveszi, de Richrod azt mondta, nem eladó. Egy pillanatra az is megfordult a fejében, hátha azért jöttek, hogy ellopják.

Egyetlen gondjuk azonban a kiskalamb ellátása és kényelme volt. Ahogy visszamentek a konyhába, a két fiú figyelte, hogyan mozgatja meg lassan Richrod a madár szárnyait, hogy megvizsgálja, milyen súlyos a törés. – Megsebesült, ugye? – kérdezte Kurt. Richrod két éjjeli baglyot tartott a konyhájában; ez a kettő volt faja egyedüli, fogságban élő példánya, s elmesélte nekik, hogy a két madár még az *Aberdeen Daily World* címlapján is szerepelt.

– Játszom egy együttesben – felelte Kurt, olyan hangsúllyal, mintha a dolog köztudott volna –, de még én se kerülök sose a *Daily World* címlapjára. Ezek a madarak mérföldekkel leköröztek engem.

NEM SZERETTEM ÖT ELÉGGE

ABERDEEN, WASHINGTON

1986. szeptember-1987. március

*Nyilvánvalóan nem szerettem őt
elégge, nem annyira, mint most. Egy
1987-es naplórészlet*

1986. szeptember 1-jén Wendy 200 dollárt adott kölcsön Kurtnek – ez fedezte a foglalót és az első bérleti díjat –, és Kurt beköltözött élete első „házába”. Az aberdeeni East Second Street 1000^{1/2} építmény hivatalos leírása túlságosan is gáláns volt; valójában csak egy ócska kalyiba volt, melyet minden más városi hatóság bármely tárgyilagos építészeti norma szerint lakhatatlannak minősített volna. A tető rohadt, a tornác deszkái a földig ereszkedtek, és se hűtőszekrény, se gáztűzhely nem volt. Az alsó szintet bizarr megoldásban öt parányi szobára tagolták: két nappalira, két hálósobára és egy kis fürdőszobára. Egy másik ház mögé épült, így kapta a fura házszámot.

Elhelyezkedése azonban – két háztömbnyire anyja házától – ideális volt egy tizenkilenc éves fiú számára, aki még mindig nem szakadt el teljesen érzelmileg az anyjától. Kapcsolatuk az elmúlt év során valamelyest javult. Amióta nem laktak egy fedél alatt, érzelmileg közelebb kerültek egymáshoz; Kurtnek még mindig égető szüksége volt Wendy jóváhagyására és figyelmére, még ha leplezte is sebezhetőségét. Wendy olykor ételt vitt neki, Kurt pedig átmehetett hozzá kimosni a holmiját, használhatta a telefont, kifoszthatta a hűtőt, bármit, feltéve hogy mostohaapja nem volt a környéken. A kunyhó a Salvation Army¹⁸ közelében, egy fűszerüzlet mögött állt. [¹⁸ Üdvhadsereg] Minthogy nem volt hűtő a házban, Kurt egy jégszekrényben tárolta a sört a hátsó verandán, míg a szomszéd kölykök fel nem fedezték.

Szobatársul Matt Lukint választotta a Melvinsből. Mindig is be akart kerülni a bandába, de legközelebb azzal jutott ehhez, hogy Lukinnal lakott. Kurt legnagyobb átalakítása az volt a házban, hogy beállított a nappali közepébe egy fürdőkádat, tele teknősökkel, és lyukat fűrt a padlóba, hogy a teknősürülék a padlólapok alá folyjon. Lukin legalább minden ügyességét bevetve megpróbálta megerősíteni a falakat. Ráadásul huszonegy éves volt, így vásárolhatott sört. A Kövér Ember hamarosan távoli emlékké vált.

Ez lett az új bulizós ház, olykor próbaterem. Mivel Lukin volt a lakótársa, Buzz Osborne és Dale Crover is gyakran átjöttek, s minthogy a nappali tömve volt a zenekar felszerelésével, rögtönzött örömmzenéléseket tartottak. A Melvins körül lógó tarkabarka csapat is átjött, és elfoglalták a vityillót. Bár a legtöbb összejövetel középpontjában a lerészegedés állt, az East Second Street 1000^{1/2}

alatti szép idők voltak Kurt életének legtársaságibb pillanatai. Még a szomszédokkal is megbarátkozott, vagy legalábbis azok tinédzserkorú gyerekeivel, akik valamennyien a magzati alkoholizmus áldozatai voltak – bár ez nem akadályozta meg Kurtöt, hogy sört adjon nekik. Egy másik szomszéd, egy szenilis öregember, akit a „Lynyrd Skynyrd hippi” becenévvel illettek, mindennap átment, hogy meghallgassa Kurt Lynyrd Skynyrd *Greatest Hits* albumát, és azt, ahogyan dobol hozzá.

Hogy kifizethesse a bérleti díjat, Kurt karbantartói állást vállalt a polinéziai társas üdülőtelepen, a közeli óceánparton. A parti üdülőig tartó, huszonöt mérföldes utat busszal tette meg. Könnyű munka volt, minthogy legnagyobb felelőssége a dolgok megjavítása volt, és a hatvanhat szobában nem akadt túl sok javítanivaló. Amikor megüresedett egy szobalányi állás, Kurt Krist barátnőjét, Shellit ajánlotta. – Mindig a buszon aludt – idézte fel Shelli. – Vicces, de egyáltalán nem is végzett karbantartást. Vagy a motelszobákban aludt, vagy kifosztotta a hűtőket, miután elmentek a vendégek. – Az állás másik előnye (a négydolláros órábérén kívül persze) az volt, hogy nem kellett az utált uniformist hordania, csupán egy barna munkásinget.

Barátainak azzal hencegett, milyen könnyű munkája van, mint „karbantartó seggrepacsizó”, hogy egész nap alszik vagy tévét néz, de azzal senkinek sem dicsekedett, hogy alkalmanként szobákat is kellett takarítania. Kurt Cobainnek, akit mutogatni kellett volna mint a „háziatlanság” elrettentő példáját, szobalányként kellett dolgoznia. Az üdülő felé tartó buszon minden reggel egy olyan jövőről álmodott, többnyire másnaposan, melyben nem kell majd vécét pucolni és ágyat vetni.

Egész idő alatt azon gondolkodott, hogyan kéne összehoznia egy együttest. Ez volt gondolatai állandó refrénje, s képes volt órákon át morfondírozni azon, hogyan valósíthatná meg. Buzz megcsinálta – és ha Buzz képes volt rá, akkor számára sem lehet akadály. 1987-ben vagy tucatnyi alkalommal kísérte a Melvinst roadként a fellépéseikre Olympiába, egy egyetemi városba alig egyóránnyira keletre. Megfigyelte, milyen lelkes – bár nem túl népes – tábora van a hallgatóság soraiban a punkrocknak. Egyszer egész Seattle-ig elment a bandával, s bár neki kellett cipelni a felszerelést és alvás nélkül menni munkába másnap reggel, egy tágasabb világot ízlelt meg. A Melvins roadjának lenni nem volt valami elbűvölő munka: se pénz, se a bandát követő rajongók, akikkel dumálhatott volna, Buzz pedig híres volt arról, hogy mindenkivel úgy beszélt, mint a rabszolgájával. Kurt azonban boldogan állt e megpróbáltatások elé, hisz ezekből is sokat tanult. Fejlődő gitárjátékára különösen büszke volt. Míg Buzz erősítőjét cipelte, elképzelte, hogy szerepet cserélnek. Amikor csak tehetett, gyakorolt, s az a tény, hogy egyre jobban játszott, önbizalma erősödésének egyetlen oka lett. Kitartása eredményt hozott, mivel Buzz és Dale megkérték, hogy szálljon be gitárjával Olympiában egy Gessco nevű klub zárórendezvényén. Bár csak valami húsz ember volt tanúja a koncertnek – a plakátokon Brown Towel néven voltak feltüntetve, holott Brown Cownak

nevezték magukat –, ez az éjszaka volt első nyilvános fellépése fizető publikum előtt. Ugyanakkor gitárjátéka helyett Kurt inkább verseket olvasott fel, míg Buzz és Dale hangszereiket tépték.

A rózsaszín lakásban kialakult önpusztító szokások az új viskóban is maguktól értetődően voltak jelen. Tracy Marander, akivel ebben az időszakban találkozott, úgy emlékszik vissza, hogy az általa elfogyasztott LSD mennyisége figyelemre méltó volt. – Kurt gyakran rajta volt az anyagon, néha ötször is egy héten – mondta. Növekvő drogfogyasztásának, legalábbis részben, furcsa oka volt: a szakszervezeti lojalitás; egy aberdeeni fűszeressztrájk azt jelentette, hogy vagy el kellett utazni Olympiába sörért, vagy szembeszállni a sztrájkolókkal. Kurt többnyire úgy döntött, hogy inkább anyagot vesz be. Amikor mégis sört vett, az általában „állati sör” volt, mely becenevét a Schmidt-dobozokat díszítő vadállatok képéről kapta. Ha több pénze volt, Rolling Rockra szórta el, barátainak azt mondta, „ez majdnem olyan, mint a rock 'n' roll visszafelé olvasva”.

A kalyiba éve volt az egyik, amikor Kurt legtovább és legszélsőségesebben használt drogokat. Korábban a bulikat általában tisztulás követte, most azonban a viskóban keményen belevetette magát a zavaros mindennapokba. – Mindig erőltette a dolgot – emlékezett Steve Shillinger. – Mindig valamivel többet vett be, mint más, vagy azonnal újrátöltött, ha már nem volt annyira elszállva. – Mikor nem volt pénze fűre, anyagra vagy sörre, visszatért az aerosolos flakonokhoz. – Igazán azon volt, hogy szétbassza magát: drogok, LSD vagy bármilyen más anyag – jegyezte meg Novoselic. – Már a nap közepére kiütötte magát, teljesen kész volt.

Továbbra is beszédtemája maradt az öngyilkosság vagy a korai halál. Ryan Aigner egy háztömbnyire lakott tőle, mikor találkoztak. Úgy emlékszik, a halál témája mindennap terítéken volt. Egyszer megkérdezte Kurtöt: – Mit fogsz csinálni, ha harmincéves leszel? – Én nem aggódom amiatt, mi lesz harmincéves koromban – felelte Kurt olyan hangnemben, mintha csak egy meghibásodott gyertya cseréjéről társalgott volna –, mivel sosem leszek harminc. Tudjuk, milyen az élet harminc után. Nekem az nem kell. – Ez az elképzelés annyira idegen volt Ryantól, aki egy lehetőségek előtt álló fiatalember izgalmaival szemlélte a világot, hogy egy pillanatra elállt a szava. Megértette, hogy Kurt belül gyötrődik. „Olyan volt, mint a megtestesült öngyilkosság. Úgy nézett ki, úgy járt-kelt, úgy beszélt róla.”

Késő tavaszra otthagytá a karbantartói állást. A pénzhiány miatt alkalmanként Ryan mellett dolgozott, szőnyeget szabtak méretre. A szőnyegüzem főnökei kedvelték Kurtöt, és Ryan közölte vele, hogy állandó munkát is tud szerezni neki, Kurt azonban elvetette ezt a lehetőséget, mert a komoly munka gondolata számára átok volt, és attól is félt, hogy a szőnyegvágáshoz használt, dupla élű kések megsebzik gitároskezét. – Ezek a kezek túlságosan is fontosak nekem – magyarázta. – Elcseszhetem a

gitároskarrieremet. – Mindenkinnek azt mondta, ha elvágna a kezét, és képtelen lenne a játékra, az az élete végét jelentené.

Pusztán az a tény, hogy Kurt a „karrier” szót használta, elárulja optimizmusa egyetlen okát. A szakadatlan gyakorlás lassan megtérülni látszott. Bámulatos mennyiségben ontotta magából az új dalokat, melyek nyers szövegeit jegyzetfüzetekbe firkantotta le. Olyan gyorsan tanult, olyan sokat szívott magába a fellépéseken látottakból és a hallgatott albumokról, hogy szinte látható volt, amint az agya összeilleszt egy tervet. Figyelme középpontjában nem a „banda” állt, minthogy több csapatról volt szó; a zenekészítés bővületében Kurt három vagy négy együttest szervezett egyszerre. Az egyik első próbán, amit a kalyibában tartottak, Kurt gitározott, Krist játszott a basszust és egy Bob McFadden nevű helyi dobos kísérte őket. Egy másikban Kurt dobolt, Krist gitározott és Steve „Instant” Newman basszusozott. Ezeket a csoportokat együttesnek hívni, ahogy Kurt később tette, már önmagában véve is túlzás. Létezésük csupán Kurt elméjében volt valóságos, ahol úgy válogatta őket össze, mint más az ideális baseballcsapatot. Abból kiindulva, hogy a Melvins 60 dollárt kapott egy éjszakára, Kurt és Krist összehoztak egy bandát, amelynek a Sellouts¹⁹ nevet adták, és kizárólag Creedence Clearwater Revival-dalokat szerepeltettek műsoron, mivel tudták, hogy erre a nagy aberdeeni kocsmák is vevők lesznek. [¹⁹Kiárusításfelárulás, becsapás] Kurt úgy tárgyalt a bandákkal kapcsolatosan, mintha hosszú múlt állna a hátuk mögött, holott többnyire csak próbáltak. Egyetlen felállás, a Stiff Woodies²⁰ lépett csak közönség elé, egy szabadtéri bulin középiskolás kölyköknek játszottak, de a kutya sem figyelt rájuk. [²⁰ Stiff – hulla, holttest vagy merev; a Woodies jelentése is összetett: fás, erdős – helyi utalás, és kanos, feláll a farka. Így a cím egyszerre obszcén és sötéten kiábrándult]

Míg Kurt örömmelzenélésekkel és bulizással foglalta el magát, 1987 elejére már egyfajta nyugtalanság alakult ki benne Aberdeennel szemben. A barátai megfigyelték, hogy míg a zenélés számukra jó buli, amivel eltölthetnek egy péntek éjszakát, Kurt szombat reggel is gyakorol vagy dalokat ír. Kreatív látomásainak egyedül egy állandó banda hiánya állt az útjában, de a dolgok változóban voltak. Ő és Krist egy szomszédos dobossal, Aaron Burckhardddal kezdtek játszani egy elnevezés nélkül maradt felállásban; Krist volt a basszus, Burckhard dobolt, Kurt gitározott és énekelt. Ez volt a Nirvana megszületésének inkubációs szakasza, és Kurt első olyan formációja, amelyben átélhette, hogy ő a zenei alfahím. 1986 első néhány hónapjában minden éjjel gyakoroltak, amíg csak Kurt úgy nem vélte, mára elég lesz. A próba után a Kentucky Fried Chickenbe mentek. – Kurt imádta a KFC csirkefalatait – emlékezett vissza Burckhard. – Egyszer szigetelőszalagot hozott magával, és fordított keresztet tett a behajtó hangszórójára. A kisbuszban halálra röhögtük magunkat, amikor láttuk, hogy az alkalmazottaknak kell kijönniük és leszedniük.

Kora tavasszal Buzz bejelentette, hogy Kaliforniába költözik, a Melvins pedig feloszlik. Ez fontos pont volt az aberdeeni banda történetében, és Kurt

valószínűleg úgy látta, Júdás van közöttük. – Valójában az történt – emlékezett vissza Lukin –, hogy otthagytak. A banda csak látszólag oszlott fel, engem akartak kihagyni belőle. Buzz persze azt mondta: „Dehogy, még csak játszani sem fogok. Egyszerűen Kaliforniába költözök.” De egy hónappal azután, hogy elmentem, újra Melvinsként léptek fel. Nem volt könnyű, főleg, hogy Buzz pontosan így szabadult meg az előző dobosunktól is.

Az, hogy szobatársa levált a Melvinsről, fontos mérföldkő lett Kurt fejlődésében. A vitában mindenki állást foglalt, és Kurt most először szembe mert fordulni Buzzal. – Azon a napon Kurt érzelmileg és művészi értelemben is kivonult a Melvinsből – emlékezett Ryan. Kurt belátta, hogy az ő popot is integráló zenéje sosem fog megfelelni Buzz elvárásainak. Bár továbbra is beszélt arról, mennyire szereti a Melvinst, lassan kinőtte a Buzz-modellt. Ennek a lépésnek feltétlenül meg kellett történnie, hogy kialakíthassa saját hangját, s bár fájdalmas volt, felszabadította kreativitását, és művészi teret biztosított számára.

Kurt és Lukin is kezdtek egymás idegeire menni, Kurt nem bírta Lukin néhány barátját. Egyszer, mintha a *Szeretem Lucy*t egyik epizódjában élnének, Kurt fogott egy tekercs szigetelőszalagot, és végighúzta a ház közepén, majd közölte Lukinnal és a barátaival, hogy maradjanak a saját oldalukon. Mikor Lukin egyik haverja felvetette, hogy át kell lépnie a felezővonalat, mert arra van a fürdőszoba, Kurt azt mondta neki: „Menj ki az udvarra, ott is elvégezheted a dolgod. A fürdőszoba az én oldalamon van.” Lukin elköltözött. Kurtnek egy ideig nem volt lakótársa, míg egy barátja, Dylan Carlson, akit Olympiából ismert, be nem költözött. Hosszú, barna hajával, ápolatlan szakállával Dylan kicsit olyan volt, mint Brian Wilson a Beach Boysból, eltévelyedett éveitől. Ami azonban a száján kijött, az csupa gyalázkodás volt, akár vallással, népekkel vagy politikával kapcsolatban nyilvánult meg. Dylan egyéniség volt, ragyogó képességei, tehetsége és barátságos természete csupa olyan tulajdonság volt, melyet Kurt elismert. Egy *Brown Cow-show* alkalmával találkoztak, és barátság alakult ki köztük.

Dylan Aberdeenbe költözött, névleg azért, hogy Kurttel dolgozzon a szőnyegek kihelyezésében. A munka azonban hagyott némi kívánnivalót maga után. „A főnökünk olyan totál részeg volt, hogy ott ájult el az irodában a földön. Olyan is volt, hogy az ajtó előtt esett össze, amit így nem tudtunk kinyitni, hogy bemehessünk és összeszedjük.” A munkából így aztán semmi sem lett, de a barátság megmaradt Dylan és Kurt között. Egy bandával, egy új barátal és egy-két nagyszerű dallal az 1987-es esztendő, huszadik életéve, egy pozitívabb Kurtre köszöntött rá. És hamarosan (mit ad Isten) még szexuális életében is változás történt, amikor Tracy Marander a barátnője lett.

Mindketten vonzódtak a rágcshalókhoz – Kurtnek és Tracynek is volt házi patkánya. Két évvel korábban találkoztak először egy punkklub előtt Seattle-ben – ez volt Kurt alkohol miatti letartóztatásának egyik színhelye. Buzzal az

autóban ittak, mikor Tracy odament, hogy üdvözlje őket, és annyira elbűvölte Kurtöt, hogy az nem vette észre a közeledő rendőrautót. A következő év során mászkáltak egymás után, és végül 1987 elején megszilárdították kapcsolatukat. – Elég sokáig flörtöltem vele – mesélte Tracy. – Azt hiszem, még az sem volt könnyű neki, hogy elhiggye, tényleg tetszik egy lánynak.

A húszéves Kurt számára Tracy volt az ideális barátnő, aki felnőtté válásában is fontos szerepet játszott. Egy évvel idősebb volt Kurtnél, punkrock-koncertek százain járt, és sokat tudott a zenéről, ami külön felkorbácsolta Kurt szexuális vágyait. Sötét haja, formás teste és olyan megdöbbenően barna szeme volt, mint amilyen kék Kurté, és természetes szépségéhez gyakorlatias alkat párosult. Bárkivel találkozott össze, az a barátja lett; ami sok más vonás mellett jelezte, hogy nem is lehetnének különbözőbbek egymástól. Azonnal megkedvelték egymást, bár Kurt az elejétől kezdve úgy érezte, hogy nem érdemli meg a lányt. Belső sebeit, visszahúzódása már kapcsolatuk elején megmutatkoztak. Mikor egyszer a lelegején ágyba bújtak, s ernyedten pihentek a szeretkezés után, Tracy, ahogy nézte Kurtöt meztelenül, megjegyezte: „Úristen, milyen sovány vagy!” Bár fogalma sem lehetett róla, Tracy nem is mondhatott volna olyat, ami nagyobb fájdalmat okoz. Kurt magára kapkodta ruháit és elviharzott. De aztán visszament.

Tracy elhatározta: annyira fogja szeretni, hogy elűzze félelmeit; annyira, hogy Kurt talán még magát is megtanulja szeretni. Kurt számára azonban ez ingoványos terület volt; kétségei és félelmei lépten-nyomon előjöttek.

Azon a tavaszon egyvalakit szeretett csupán jobban Tracynél: kedvenc patkányát, Kittyt. Az egyébként hímnemű rágcsálót születése óta nevelte, az első hetekben szemcseppentővel etette. A patkány általában ketrecében maradt, de különleges alkalmakkor Kurt kiengedte, hogy szaladgálhasson egy kicsit a házban, hisz egy kis patkánykaka nem bírt nagy jelentőséggel az amúgy is mocskos szőnyegen. Egy nap, amikor Kitty szabadon szaladgált a viskóban, Kurt talált egy pókot a plafonon, és próbálta rávenni Kittyt, hogy kapja el. „Azt mondtam: Látod azt a szemetet, Kitty? Kapd el, öld meg! Kapd el, öld meg” – írta Kurt a naplójába. De Kitty nem támadta meg a pókot, s mikor Kurt visszatért egy Brut dezodoros flakonnal, hogy maga intézze el a pókot, szívszagató hangot hallott, s amint lenézett, látta, hogy:

A bal lábammal... a patkányom fejére. Visítva, véresen ugrált körbe. Felkiáltottam: „Bocsáss meg!” – vagy harmincszor. Egy koszos alsógatyával megfogtam és felemeltem. Beletettem egy zsákba, találtam egy botot, kivittem, és ütni kezdtem. Aztán az oldalára fektettem, és taposni kezdtem a zsákot. Éreztem, ahogy összeroppannak a csontjai. Vagy hét percig tartott, mire megszabadítottam szenvedéseitől, hogy aztán egész éjszaka én szenvedjek. Nyilván nem szerettem őt eléggé, nem úgy, mint most. Visszamentem a hálószobába, megvizsgáltam a vérfoltokat és a pókot. Azt üvöltöttem neki: „Baszd meg!” – és ki akartam csinálni, de aztán

*ott hagytam, és végül átmászott az arcomon, miközben egész éjjel ébren
feküdtem.*

LEVES ESETT A LEGYEMBE
RAYMOND, WASHINGTON

1987. március

Leves esett a legyembe
Kurt mondása az első Nirvana-koncerten,
tizenöt ember előtt

Kurt zenekarvezetői karrierje majdnem véget ért, még mielőtt elkezdődött volna. 1987 márciusában egy esős éjszakán az együttes egy felszereléssel tömött furgonban elindult Aberdeenből első fellépésükre. A csapatnak még mindig nem volt neve, bár Kurt végtelen órákon át fontolgatta a felmerülő lehetőségeket: Poo Poo Box, Designer Drugs, Whisker Biscuits, Spina Biffida, Gut Bomb, Egg Flog, Pukeaharrea, Puking Worms, Fish Food, Bat Guana és Imcompotent Fools²¹ (szándékosan helytelen betűzéssel), sok más mellett. De most, 1987 márciusában ki kellett kötnie valamelyik mellett. [²¹ Kakadoboz, Mesterséges Drogok, Bajuszkeksz, Nyitott Gerinc, Bélbomba, Tojásárus, Hányadék-adalék, Okádó Giliszták, Haleledel, Denevérguanó és Tökhüjék.]

Raymond felé tartottak, Aberdeentől fél órára délre, egy Aberdeennél is aberdeenibb városkába, ahol tényleg csak favágók és fehér rasszisták laktak, minthogy szinte minden állás a fakitermeléshez kapcsolódott. Raymond választása debütáló fellépésük színhelyeül olyan volt, mintha egy Broadway-előadás megnyitóját a Catskillsben tartanák – itt lehetőségük nyílt arra, hogy olyan közönség előtt próbálják ki magukat, amelyet nem igazán lehetett kifinomult ízléssel vádolni.

A fellépést Ryan Aigner hozta össze, akit nyájas természete miatt egy röpke időszakra az együttes menedzserévé választottak. Ryan sürgette Kurtöt, hogy lépjen közönség elé, s mikor barátja nem lelkesedett igazán, előzetes engedélye nélkül fellépést szervezett nekik. Ryan szerzett egy szőnyegszállító furgont a munkahelyéről, felpakolta a felszerelést, összeszedte Kurtöt, Krist-t, Burckhardot, Shellit és Tracyt, akiknek már csak a feltekert szőnyegek között jutott hely. Útközben Kurt folyvást panaszkodott, hogy a bandának (melynek más helyeken is ki kellett volna próbálnia magát, mint a kalyibában) ennél azért különb fellépés járna, olyan, ahol fizetnek is. – *Raymondban* játszunk – mondta, úgy ejtve ki a város nevét, mintha sértés lenne. – Valakinek a *házában*, hogy feldobjuk a bulit. Ezek még azt se tudják, mi az a rádió. Biztos *utálni* fognak minket.

– Kurt elmélete az volt – figyelte meg Ryan –, hogy a közönség gyűlölni fogja őket, amit ők boldogan elfogadnak, vagy szeretni fogja őket, ami szintén rendben lenne. Mindkét esetre felkészült. – Ez tipikus példája volt annak a

hozzaállásnak, amelyet Kurt később egész karrierje alatt tanúsított. A siker lebecsülésével, sőt a lehető legrosszabb forgatókönyvre való felkészüléssel Kurt azt képzelte, megmentheti magát a valódi bukástól. Ha a tényleges esemény, amelytől rettegett, nem bizonyult teljes bukásnak, Kurt azt érezte győzelemnek, hogy megint túljárt a sors eszén. Ez alkalommal azonban előrevetített jóslata helyesnek bizonyult.

A ház a Nussbaum Road 17. szám alatt, egy kavicsos emelkedő végén, hét mérföldre Raymond határától, egy mező közepén állt. Amint este fél tízkor megérkeztek, Kurtön azonnal erőt vett a félelem, mivel meglátta a számára ismeretlen fiatalokból álló közönséget. – Amikor megláttam, milyen a banda – emlékezett Vail Stephens, aki jelen volt a bulin – azt mondtam: „Hohó!” Megjelenésük nagyon különbözött attól a társaságtól, akikkel általában együtt lógtunk. – Pontosan ugyanezt gondolta Kurt is, amikor szemügyre vette a Led Zeppelin-pólókat viselő, borzolt frizurás tinédzsereket. Ehhez képest Krist mezítláb volt, Kurt pedig egy Munsters-pólót vett fel, és fém karkötőt viselt, mely kiálló szegecseivel úgy nézett ki, mintha egyenesen a londoni King's Roadról szerezte volna 1978-ban.

Bevonultak a házba, ahol egy Metallica-album belső borítója, egy „Ernest”-poszter és egy, a Def Leppard legutóbbi albumáról nagyított poszter fogadta őket. Egy gerendára szögezve rengeteg lopott útjelző tábla volt, köztük egy olyan is, mely egy autószeráda „69. mérföld”-jét jelezte. Az apró nappali egyik sarkában egy folyamatos használatra felállított Tama dobfelszerelés állt, mellette egy Marshall cucc, a konyhában pedig egy kisebb söröshordó.

Eltartott egy kis ideig a bandának, mire beálltak, s ez idő alatt az újdonsült jövevények nem igazán hízelegtek be magukat a háziaknál. – Egyetlen szót sem szólt – mesélte Kim Maden Kurtról. – A haja elég hosszú és zsíros volt, és hagyta, hogy az arcába hulljon. – De kimért tartózkodásával Kurt legalább nem úgy viselkedett, mint Krist, aki besétált a fürdőszobába, és nyugodtan pisilni kezdett, holott a fürdőszobát egy lány előzőleg már elfoglalta. Krist kinyitotta a gyógyszeres szekrényt, s felfedezett egy üvegcsé művért, amit Halloweenkor szoktak használni, ő azonban meztelen mellére kente, aztán szigetelőszalagot talált, a mellbimbóira ragasztotta, s nekilátott, hogy átkutassa a receptre kapható orvosságokat is. Majd kijött a fürdőszobából, elment a söröshordó mellett, a hűtőszekrényhez lépett, amelyben Michelob Light sört talált, és örömeiben felkiáltott: „Hé, van itt jó sör is!” Ebben a pillanatban azonban Kurt játszani kezdett, és Kristnek szaladnia kellett, hogy felkapja a basszgitárt, mert kezdetét vette a legelső Nirvana-koncert.

A Downerrel, Kurt egyik legelső szerzeményével kezdtek. A dal Kurt tipikus kesergéseit vette számba az emberi lét szánalmas állapotával kapcsolatosan. „Hand out lobotomies/To save little families”²² – énekelte Kurt. [²² „Lobotómiára utalnak, hogy mentsék kis családot” – a lobotómia a homlokleány átmetszése, mellyel további agresszív cselekedeteknek veszik elejét.] A nehéz szöveg azonban el sem jutott a raymondi társasághoz, akik

semmi mást nem hallottak, mint a gitár szaggatott hangját és a basszus bömbölését. Kurt. igyekezett gyorsan túllenni a számon, bár ez és az ezt követő valamennyi dal is meglepően igényes és profi volt. Legelső nyilvános fellépésükön már minden együtt volt, minden apró elem, mellyel a Nirvana az elkövetkezendő években meghódítja majd a világot: a hangnem, a hozzáállás, az örület, az éppen csak szabálytalan ritmus, a figyelemreméltóan dallamos gitárakkordok, a basszus lüktetése, mely táncra csábítja a testet, és a legfontosabb: mindezek közepette Kurt hipnotizáló jelenléte. Még nem volt teljesen kialakult előadó – ami azt illeti, a partin jelen lévők nem emlékeztek arra, hogy egyszer is felemelte volna a fejét, vagy hátraigazította volna a haját az arcából –, mindennek ellenére azonban a nagy építményhez minden nyersanyag együtt volt. Élmény volt figyelni őt, ha másért nem, hát előadásának megdöbbentő intenzitása miatt.

Nem mintha a buli résztvevői ebből bármit észrevettek volna, mert azzal voltak elfoglalva, mint bármely tinédzser bármely bulin: ittak, és egymással foglalkoztak. A műsor legfigyelemreméltóbb mozzanata az volt, hogy a közönség nem tapsolt az első szám végén. Úgy tűnt, ez csupán egyvalakit izgatott, Krist-t, aki kijelentette: – Innen elég jól hangzott – talán csak hogy Kurt roskatag egóját megmentse a széteséstől. Ryan, aki már berúgott, így felelt: – Mocskosul jobban hangzik, mint szokott. – Szerintem, srácok, egy megbízható hangcucc után kéne néznetek – hangzott Kurt egyetlen megjegyzése az első szám befejezése után, amelyet közönség előtt játszottak. – Van már megbízható cuccunk – szólalt meg Tony Poukkula, a házigazda –, csak épp folyton kimegy. – Shelli rákiáltott Kristre, hogy le ne vegye a nadrágját (ez volt immár az egyetlen rajta lévő ruhadarab), miközben Kurt viccelődött: – Szaftos leves esett a legyembe. – Beastie Boys! – kiáltotta nekik egy lány. – Bestiális Boys – igazította ki Kurt.

Mikor a szám után hangolni kezdtek, Kurt látta, amint Poukkula, akit menő gitárosnak tartottak a környéken, felvéve saját Fenderét a zenekar felé indul. Ryan nem közölte Kurttel, hogy az estét valójában jam sessionnek tervezték. Kurt arcára iszonyat ült ki, mivel karrierjének már legkorábbi szakaszában sem bírta elviselni, hogy osztoznia kelljen a rivaldafényen. – Klassz lenne örömmel nélni – hazudta Kurt taktikusan Tonymak –, de ugye, nem bánod, ha előbb átszaladunk a számainkon. Egyáltalán nem tudok semmilyen popzenét, és hát klassz improvizálni, de nekem csak akkor megy, ha részeg vagyok, mert akkor nem érdekel. – Poukkula hagyta magát meggyőzni, és leült. Elérkezett tehát a pillanat, mikor Kurtnek kellett szórakoztatnia az egybegyűlteket, de se Burckhard, se Krist – mindketten a tévéállványt támasztották – nem tűnt nagyon harcra késznek. – Próbáljuk csak el ezt – rendelkezett Kurt türelmetlenül. – Nézzük már meg, hogyan játszánk ezt. – S belekezdett az Aero Zeppelin gitárszólójába, remélve, hogy a többiek csatlakoznak hozzá, ami meg is történt. Amint belejöttek, a dal olyan kidolgozottan és készen csendült fel, mint egy évvel később, mikor lemezzre vették.

Ahogy az **Aero Zeppelin**²¹ véget ért, a háziak nyugtalankodni kezdtek. [²³ Léghajó] A taps ezúttal is elmaradt, Kurtöt ugyan nyaggatták, bár igaz, ami igaz, inkább csak Krist és Ryan, akik mindketten olyan részek voltak, hogy alig álltak a lábukon. Az együttesnek egyszerűen dalaik elsőpró hangerejével sikerült a közönség fölé kerekedni (mint ez kezdeti fellépéseikre oly gyakran jellemző volt); ámbár a szünetekben nem volt ilyen szerencsájük.

– Hé, ki nyúlta le az összes füvet? – kiabált Krist.

– LSD-t! LSD-t akarok! – visította Shelli.

– Böven elég lenne, ha csak alkoholt innál – jegyezte meg egy raymondi lány.

– Én csak egy kis jó füvet akarok – közölte Krist.

– Még öt perc, és megnyírlak – fenyegette meg Ryan. – Játsszunk valami feldolgozást! Játsszunk bármit! Rosszul vagyok attól, hogy ilyen idiótán viselkedtek, ilyen elbaszott retardáltak. Dilisek vagytok.

– Játsszunk a „Heartbreaker”-t – kiáltotta Krist, és neki is látott a basszusnak.

– Részek vagytok, srácok? – kérdezte egy pasas.

– Játsszatok úgy, mint a Zeppelin – kiabálta be egy másik.

– Játsszatok úgy, mint Tony Iommi – javasolta egy újabb hang.

– Igen, játsszatok Black Sabbathot – kiabált be valaki a konyhából.

Ezen a ponton az előadás kis híján darabokra hullott; Kurt legalábbis a határán volt annak, hogy összeomoljon. Krist továbbra is ezt üvöltözte: – Játsszunk a „Heartbreaker”-t! – Amire Kurt tiszta kisfiús hangon azt felelte: – Azt nem tudom. – Ennek ellenére belekezdtek a Zeppelin-nótába, és Kurt gitárjátéka teljesen rendben volt. Az előadás azonban félúton elakadt, amint Kurt elfelejtette a szöveget, de abban a pillanatban, ahogy megállt, a közönség követelni kezdte: „Szólót!” Kurt legjobb Jimmy Page-imitációját adta a „Heartbreaker”-ben, beleszötte a „How Many More Times” részleteit is, de mikor befejezte, még mindig nem tapsoltak. Kurt bölcsen felkiáltott: – A **Mexican Seafoodot**, srácok! – és belekezdtek saját szerzeményükbe.

Ezt követte a **Pen Cap Chew**, majd a **Hairspray Queen**²⁴. [²⁴ Mexikói halétel; Szétrágott tollvég; Hajlakk királynő] Mire ennek a számnak a végére értek, Krist a tévé tetején állt, és nyelvével a Kisst utánozta. Míg Kurt és Aaron folytatták a játékot, Krist kiugrott a ház egyik ablakán. Úgy nézett ki, mint egy hároméves óvodás, amint a locsoló alatt körberohangászik egy nyári napon. Ismét berohant a házba, és megismételte az akciót. – Jó kis buli volt – emlékezett Krist. – Miért csak játszottunk volna? Miért ne történjen is valami? *Hát történt.*

Következő megmozdulásuk garantálta, hogy emlékezetes buli legyen. Shelli és Tracy úgy döntöttek, hogy feldobják kicsit a műsort, és mindketten simogatni kezdték Krist mellét, miközben egymást csókolgatták. Kurt gyorsan bekonferálta a következő számot: „Ennek a címe: **Breaking the Law**”²⁵. [²⁵ Törvényszegés] Azt a számot játszották, aminek később a **Spank Thru** címet

adták, és a maszturbálásról szól. A raymondi társaság talán tényleg nem volt túlzottan kifinomult, de lassan kezdtek ráérezni, hogy csúnya tréfát űznek velük.

Shelli nyaklánca, szerencsétlenségére, beleakadt a hűtőszekrény ajtajába, mikor megpróbált lenyúlni néhányat az értékes Michelob sörből. Mikor Vail Stephens becsukta az ajtót, és elszakadt a lánc, kitört a harc. – Te dagadt, hülye picca! – kiabált Shelli, amint a küzdelem hevében a kocsifelhajtón találták magukat. – Szándékosan kellemetlenkedtünk – emlékezett vissza Shelli a bulira. – Számunkra ők faszfejek voltak, és mi nem akartunk olyanok lenni, mint ők.

Látva, első fellépésük hogyan fullad káoszba, Kurt letette gitárját, és kiballagott a házból. A dolog legalább annyira szórakoztatta is, mint amennyire utálattal töltötte el. Odakint egy vonzó fiatal nő indult meg felé, s ahogy a lány közeledett, Kurt úgy érezte, fiatalkori álma, hogy rocksztár legyen, végül csak valóra válik. A nagy hajú, szőke lány azonban nem az első rajongónak bizonyult, csak a **Hairspray Queen** szövegét akarta tudni. Nyilvánvalóan azt hitte, *róla* szólt a dal, talán épp neki rögtönözték. Ez csak az első eset volt a sok közül, amikor Kurt szövegét félreértették. Ő azonban már most, a legelső előadáson sem vette jó néven, hogy egy hallgató kiforgatta eredeti szándékát.

– Elmondom én neked a szöveget – felelte olyan stílusban, mintha épp sértegették volna. – így szól: „baszd meg, pina, faszszopó, segglyuk, szarevő, kurvapecér, anális gyakornok, anyabaszó...” – A lány elviharzott.

Kurt elindult, hogy Krist után nézzen, akit meg is talált teherautójuk tetején, ahonnan épp a vendégek autóira vizelt. A jelenet láttán, saját jól felfogott érdekét is szem előtt tartva, Kurt szólt a többieknek, hogy ideje menniük. Összepakolták a felszerelést, és elindultak, arra számítva, hogy visszavonulásukat a háziak öklei és lábai akadályozzák majd. A raymondi társaság azonban minden elszenvedett sértés és örültség ellenére sokkal megértőbbnek bizonyult, mint a következő néhány év Nirvana-koncertjeire is jegyet váltó közönség. Néhányan közülük még meg is dicsérték őket, mondván: „nem is voltatok rosszak, srácok”. Ezek a szavak gyógyírként hatottak Kurt lelkére. A közönségre gyakorolt hatás – még ha nem is túl lelkes az a közönség – sokkal nagyobb vonzerőt jelentett, mint saját szakadatlan és brutális önkritikája. Ha nem akarják felkötni a legközelebbi lámpaoszlopra, az már győzelem. A hallgatóság – bár a civakodások, a sörért folyó küzdelmek és az ablakon átugráló meztelen fickók zavarták – egy kis ízelítőt adott neki abból, amire az életben a leginkább vágyott: a figyelem mámorát.

Miközben mindannyian bepréselték magukat a furgonba, volt némi nézeteltérés azzal kapcsolatban, ki a legkevésbé részeg, és bár Kurt volt a legjózanabb, senki sem bízott vezetési tudományában. Hátrament, és Burckhard ült a volán mellé. – Mindenki kiment a ház elé, és figyelte, amint elhajtanak – emlékezett Jeff Franks, aki ott lakott. – Mind hátul ültek a szőnyegeken, a tolóajtó még mindig nyitva volt. Láttuk, mikor behúzták, miközben kavicsok repkedtek szét a kerekeik alól.

A furgon hátuljában nem volt ablak, s ahogy behúzták az ajtót, koromsötét

lett.

Bár csak hónapok múlva játszottak ismét közönség előtt, mind izgatottan néztek jövőjük elé; legendájuk első mozaikkockái már helyükre kerültek.

8.

ÚJRA AZ ISKOLAPADBAN
OLYMPIA, WASHINGTON

1987. április –1988. május

Bassza meg, megint középiskolába járok!
Vissza akarok költözni Aberdeenbe.
Részlet egy Dale Crovernek írt levélből

Két hónappal a raymondi fellépés után Kurt ismét fontos utazásra készült: egyszer és mindörökre elhagyja Aberdeent. Itt töltötte élete első húsz évét, de amint egyszer maga mögött hagyta, ritkán tért vissza. Összepakolta a holmiját, amely ez idő tájt alig állt többől, mint egy zsák ruha, egy láda lemez és egy megürült patkányketrec. Bepakolt Tracy kocsijába, és elindultak a hatvanöt mérföldes útra, Olympiába. Bár Olympia alig volt nagyobb, mint Aberdeen, egyetemi város volt, az állam fővárosa, s az egyik legfurább hely az East Village-től nyugatra; punkrockerek, művészek, reménybeli forradalmárok, feministák és egyszerűen fura figurák különös egyvelegével. Az Evergreen State College, azaz az Örökzöld Állami Főiskola hallgatói – a köznyelv csak „zöldek”-nek hívta őket – maguk alakították ki tantervüket. Kurt nem tervezte, hogy iskolába jár, de legalább a kora alapján közékük illett. Zaklatott kapcsolat elé nézett a város művészközösségével: sóvárgott arra, hogy zenészként elfogadják, de gyakran érezte magát alkalmatlannak. Ez visszatérő probléma volt az életében.

Kurt és Tracy egy stúdiólakásba költözött, amelyet egy régi házból alakítottak át a Pear Street 114^{1/2}-ben. Aprócska volt, de csupán 137,5 dollárba került egy hónapra, rezsivel együtt, fekvése pedig – alig néhány háztömbnyire állt a belvárostól – ideális volt Kurt számára, aki ritkán jutott működőképes járműhöz. Az első hónapban munka után nézett, bár nem sok sikerrel. Ez alatt Tracy tartotta el, aki Seattle-ben, a Boeing repülőgépgyár kávézójában dolgozott. Éjszakai műszakban, vagyis este tízkor indult munkába, és másnap reggel kilencre ért haza. A munka biztos bevételt jelentett – mindketten tudták, hogy ez Kurttól nem várható el –, és a fizetése mellett még ételt is hazalophatott. Szokatlan munkaideje miatt Tracy rászokott arra, hogy elkészítse Kurtnek a „tennivalók” listáját, s ez a kommunikációs forma egyfajta rítussá vált kapcsolatukban. Az egyik ilyen lista, melyet 1987 végén írt, ezt tartalmazta: „Kurt, söpörd fel a konyhát, a macska almos doboza, kajás tálkája és a szemetes mögött is. Rázd ki a szőnyeget, tedd a mosatlant a mosogatóba, takarítsd ki a sarkokat, töröld fel a padlót, az első szobában is rázd ki a szőnyeget, porszívózz és takaríts ki. Légyszi, légyszi, légyszi!” A fecni aljára egy szívet és egy mosolygó arcot rajzolt. Kurt ezt írta vissza: „Kérlek, állítsd be az órát

tizenegyre. Akkor elintézem a mosatlant. Oké?”

Kezdetben Kurt segített a háztartásban, elmosogatott, sőt olykor a padlót is feltörölte. Bár a lakás parányi volt, állatseregletük miatt folyamatos takarításra volt szükség. Az aktuális leltár az élethosszuktól függően folyamatos változáson ment át az elkövetkezendő két évben, ami alatt összesen öt macska, négy patkány, egy kakadu, két nyúl és Kurt teknőcei voltak lakótársaik. A lakás olyan szagot árasztott, mint egy kisállat-kereskedés, amire a látogatók gyakran panaszkodtak; de mégis egyfajta otthon volt. Kurt a nyulát Stew-nak nevezte.

A fürdőszobát vérvörösre festette, a falra pedig – Stephen King *A ragyogás* című könyvére utalva – kiírta: REDRUM.²⁶ [26 Ezt látja a regény kisfiú hőse, rendesen olvasva: „murder”, azaz „gyilkosság”] Mivel Kurt imádott a falakra írni, azokat bölcsen rockposztterekkel borították; sokat a fal felé fordítva tettek fel, hogy több tere legyen az alkotásra. Az a néhány plakát, amelyet normálisan helyeztek el, mind bizonyos átalakításon esett át. Egy hatalmas Beatles-plakáton Paul McCartney afrofrizurát és szemüveget kapott. Az ágy felett lévő Led Zeppelin-poszter a következő szógyűjteményre ihlette Kurtöt: „vesztes, piás, alkoholista, mocsok, szemét, degenerált, tetű, rüh, fertőzés, tüdőgyulladás, gyomorrontás, vért hány, pisál, rosszul záródó végbél, ízületi gyulladás, gangréna, pszichotikus mentális betegség, mondatalkotási képtelenség, elvárják, hogy gondoskodjon magáról egy dobozban, a hóban”. A fenti szóáradat mellé egy Thunberbird borosüveget és egy Iggy Pop-karikatúrát rajzolt. A hűtőszekrényt egy fotókollázs díszítette, amelyet különböző, húsokat ábrázoló képekből és régi orvosi szaklapokból kivágott kóros vaginák képeiből állított össze. – Lenyűgözték a trágár dolgok – emlékezett vissza Tracy. És bár Kurt maga ritkán beszélt a vallásról, a falakra kereszték és más vallási tárgyú műalkotások kerültek. – Azt hiszem, hitt Istenben, vagy inkább az ördögben – idézte fel Tracy. Kurt imádott Szűz Máriát ábrázoló szobrokat lopni a temetőből, s aztán véres könnyeket festett a szeme alá. Tracyt lutheránusnak nevelték, és legtöbb vallási tárgyú beszélgetésük arról szólt, vajon létezhet-e Isten egy ilyen szörnyűségekkel teli világban. Kurt többnyire azon az állásponton volt, hogy a Sátán erősebb.

Néhány hónapnyi otthon ülés után Kurt rövid életű munkát vállalt a Lemons Takarító Szolgálatnál, egy kis családi takarítóvállalkozásnál 4,75 dolláros órabérért. Barátainak azt mondta, hogy orvosok és fogorvosok irodáját takarítja, ahonnan drogot lop, de a vállalkozás tulajdonosa szerint Kurt többnyire ipari épületeket takarított, ahonnan nemigen volt mit lopni. Keresetéből vett egy vén, rozsdás Datsunt. Egyvalami biztos volt a takarítói szolgálattal kapcsolatban: fizikai és lelki értelemben egyaránt elhasználta Kurt összes takarítási energiáját, úgyhogy otthonra már nem maradt belőle; ami az első feszültségekhez vezetett Kurt és Tracy között. Kurt még az állás feladása után is úgy vélte, élete hátralévő részében nem várható el többé tőle, hogy takarítson.

Belső művészi világa olyan tempóban fejlődött Olympiában, mint még soha. Munkánélküli lévén olyan napirendet alakított ki magának, amelyet egész

életében megtartott. Általában dél körül kelt fel, akkor evett valamit. A kedvence a Kraft makaróni volt sajttal. Kipróbált más márkákat is, de kifinomult ízlése számára, hogy ha tésztára és sajtra került sor, a Kraft maradt a piacvezető márka. Evés után a nap hátralévő részét az alábbi három ténykedés egyikével töltötte: tévét nézett, ami nála folyamatosan ment; naponta négy órát gyakorolt a gitárján, többnyire tévézés közben; vagy valami képzőművészeti tevékenységet folytatott, amely lehetett festés, kollázs vagy háromdimenziós installáció. Ez utóbbi tevékenységet sosem űzte hivatásszerűen – ritkán azonosult a képzőművészi szereppel –, de órákat tudott eltölteni vele.

A naplóírást is folytatta, de a benne szereplő belső párbeszédnek nem annyira a nap eseményeivel voltak kapcsolatosak, inkább egyfajta kényszerterápiás jelleget öltött, s arra használta, hogy szabadjára engedje legbensőbb gondolatait, írása nagy képzelőerőről árulkodik, sokszor nyugtalanító gondolatokkal. Dalai és naplóbejegyzései olykor egybeolvadnak, mindkettő kényszeresen foglalkozik az emberi test működésével: a születés, a vizezés, a székelés és a szexualitás témakörét fejtegeti. Az alábbi kis töredék jól illusztrálja azokat az ismerős gondolatokat, melyekhez újra meg újra visszatér:

Chef Boyardee aljasabb, erősebb, kevésbé hajlamos a betegségekre, és dominánsabb, mint egy hímgorilla. Éjszaka jön el hozzám. Durván nyitja fel a záradat, és meghajlítja az ablakomon a biztonsági rácsokat. Iszonyú összegeket költök biztonsági berendezésekre. Bejön a hálószobámba. Meztelenül, borotváltan és beolajozva. Vékony, fekete karján feláll a szőr. Ott áll a pizzából kifolyt zsírtócsában. Lisztet okád a padlóra. Letüdözöm a lisztet. Köhögök. Ő meg nevet. Rám mászik. Hogy szeretném szétrúgni azt a kibaszott, bűzös, macsó seggét.

Ezek a gyakran erőszakos, belső gondolatok teljes ellentétben álltak Kurt külső világával. Életében először állandó barátnője volt, aki imádatlalt csüggött rajta, s minden szükségletére figyelt. Tracy gondoskodása olykor már az anyáskodás határát súrolta, s Kurtnek szüksége is volt erre. Barátainak megjegyezte, hogy Tracy „a világ legjobb barátnője”.

Párként meglepő békességben éltek. Együtt sétáltak el a mosodába, s amikor megengedhették maguknak, pizzát rendeltek a Fourth Avenue Tavernből (ugyan egy másik pizzalánc tözsomszédságában laktak, de Kurt határozottan állította, hogy az ő pizzájuk szart sem ér). Kurt főzni is szeretett, gyakran elkészítette Tracy kedvenc ételeit, a vaníliás csirkét vagy az Alfredo fettuccine-t. – Olyan ételeket evett, amelyektől más meghízott volna, ő azonban sosem szedett fel egy dekát sem – idézte fel Tracy. Méretei mindig aggodalommal töltötték el, gyakran rendelt a magazinok hátsó borítóján hirdett súlygyarapító porokból, de ezek is hatástalannak bizonyultak. – Kiálltak a csípőcsontjai, és bütykös volt a térdkalácsa – emlékezett Tracy. – Nem viselt sortot, amíg be nem köszöntött az igazi hőség, annyira tudatában volt annak, milyen pipaszár lábai

vannak. – Egyik, tengerpartra tett kirándulásuk során Kurtön egy jégeralsó volt, azon egy Levi's, amelyen egy másik Levi's, hozzá egy hosszú ujjú ing, egy póló és két kardigán. – Nagyonbna akart látszani – tette hozzá Tracy.

Életében azonban csak egyetlen dolog volt, amitől valóban nagyonbna érezhette magát: saját zenéje. 1987 nyarára zenekara sokat fejlődött. Még mindig nem találtak állandó nevet maguknak, s a *Throat Oystertől*²⁷ a *Ted, Ed, Ered* (Greg Hokanson mamájának barátja után) elnevezésig mindent használtak. [²⁷ Nyálkás osztriga] 1987 elején játszottak néhány bulin, sőt áprilisban még az olympiai KAOS főiskolai rádióadó műsorán is szerepeltek. Tracy odaadta a rádiófelvétel kazettáját Jim Maynek a tacomai Community World Theatertől, és rávette, hogy hívja meg Kurtéket. E kezdeti időszakban Tracy és Shelli rengeteget tett a bandáért: azon túl, hogy etették és öltöztették a fiúkat, szervezték a próbákat, és ők töltötték be a nem hivatalos sajtóügynöki és menedzseri szerepet is.

May szervezte a banda első, nem házibulis fellépését, ahol Skid Row²⁸ néven szerepeltek – Kurt akkor még nem tudta, hogy egy New York-i, könnyű metált játszó együttes is ezt a nevet használja. [²⁸ Nyomornegyed] Mindez azonban semmit sem számított: akkoriban úgy cserélgették nevüket fellépésről fellépésre, ahogy a társadalmi előkelőségek kalapot váltanak. Bár nem sok idő telt el a raymondi buli óta, ezen a fellépésen a banda ugrásszerű fejlődést mutatott. Még Tracyt is – aki az énekeshez fűződő szerelme miatt természetesen elfogult volt – meglepte, milyen sokat javultak ilyen rövid idő alatt: – Amikor játszani kezdtek, tátva maradt a szám. Azt mondtam: „Ezek a fiúk tényleg jók.”

Lehet, hogy jól szólaltak meg, de határozottan furán néztek ki. A fellépésre Kurt megpróbált elbűvölő külsőt ölteni: ahogy ebben az évben a legtöbb fellépésükön, csillogó nadrágot, hozzá egy selyem hawaii inget viselt, és egy majd tízcentis talpú cipőt, hogy magasabbnak tűnjön. A zenész John Purkey fellépésük éjjelén történetesen épp ott volt a CWT-ben, s különös öltözkük ellenére el volt tőlük ragadtatva. „Hallgattam, ahogy ez a srác énekelt, és teljesen a hatása alá kerültem. Még sosem hallottam ilyen hangot, annyira más volt. Egyik számuk, a **Love Buzz**²⁹ [²⁹ Szerelmi bizsergés] határozottan kitűnt a többi közül.”

A Love Buzz volt az egyik olyan ütős szám, melyre az együttesnek nagy szüksége volt. Kurt egy Shocking Blue nevű holland zenekar albumán fedezte fel, s azonnal saját, jellegzetes hangvételükre formálta, és felvette a műsorukra. Közepesen gyors dobbal kezdődött, mely hirtelen örvénylő gitárfutamba csap át. Az ő előadásukban a szám a pszichedelikus transz hangulatát ötvözte Krist tompa, nehézkes basszusával. A gitárszólót Kurt a padlón hanyatt fekvé adta elő.

Fellépéseik rendszeressé váltak a CWT-ben, bár túlzás lenne ebből arra következtetni, hogy rajongótábort gyűjtöttek maguk köré. Maga a színház korábban pornómoziként üzemelt, s az egyetlen hőforrás egy propángázzal működő hősugárzó volt, amely az együttes műsora alatt is hangosan dübörgött.

Kurt szerint „folyamatos húgyszag” terjengett a levegőben. Kezdeti fellépéseik alkalmával a közönség nagy része a többi zenekar miatt jött el; a Kurt játékát megelőző estén a Bleeder, a Panic és a Lethal Dose volt műsoron. – Jim May akkor adott lehetőséget a srácoknak, amikor senki más nem foglalkozott volna velük – magyarázta Buzz Osborne. – Ekkor veszítették el tejfogaikat. – Kurt, aki mindig készen állt arra, hogy tanuljon Buzztól, felismerte, hogy még az is fejlődési lehetőséget biztosít számukra, ha csak a barátaik előtt lépnek fel. – Bármikor számíthattam a játékukra – emlékezett May. – Kurt sosem kért pénzt, ami szintén jól jött nekem, hisz tizenkét fellépés volt egy hónapban, de csak kettő hozott bevételt. – Kurt bölcsen mérte fel helyzetüket, felismerve, hogy a banda több fellépési lehetőséghez, s ezáltal több tapasztalathoz juthat, ha ingyen játszanak. Egyébként is: mire kellett volna nekik a pénz? Hisz ott volt Tracy és Shelli.

Tracy mellett Shelli is állást vállalt a Boeing-kávézóban. Ő és Krist lakást béreltek Tacomában, harminc mérföldnyire északra Olympiától. A költözködés miatt a banda rövid időre széthullott. Korábban, míg Krist és Aaron Aberdeen környékén laktak, Kurt busszal járt a próbákra. Amint azonban Krist Tacomába költözött, s ráadásul két állása is volt (a Searsnél dolgozott és ipari festést vállalt), úgy tűnt, egyedül Kurtnek jut ideje a bandára. Levelet írt Kristnek, hogy rábeszélje, térjen vissza a zenekarhoz. – Vicces volt, olyan, mintha egy hirdetés lenne – emlékezett Krist. – Így szólt: „Gyere, csatlakozz a bandához. Semmi elkötelezettség. Semmi kötelezettség (na jó, alig).” Úgyhogy felhívtam, és azt mondtam neki: „Oké, kezdjük újra.” Így hát kialakítottunk egy próbatermet a házuk alagsorában. Építkezéseken portyáztunk, minden lomot összeszedtünk, és régi szőnyegekkel béleltük ki a helyet. – Kurt és Krist már jó ideje barátok voltak, a banda újjászervezése azonban mélyebb szinten szilárdította meg kapcsolatukat. Bár egyiküknek sem volt erőssége, hogy hangot adjon érzéseinek, olyan testvéri kötelék jött létre köztük, mely mindkettejük életében szinte minden más kapcsolatnál erősebbnek bizonyult.

Ám ahogy az 1987-es év a végéhez közeledett, a tacomai próbaterem meglepte ellenére dobosproblémával küszködtek, ami az elkövetkezendő négy évben is fennállt. Burckhard továbbra is a Grays Harborban lakott, és új állása mellett az aberdeeni Burger King helyettes menedzsere lett; többé nem tudott velük játszani. Kurt így „Zenészeket keresünk” címmel hirdetést adott fel a *The Rocket* 1987. októberi számában: „KOMOLY DOBOST KERESÜNK. Underground stílus, Black Flag, Melvins, Zeppelin, Scratch Acid, Ethel Merman. Eszméletlen sokoldalúság. Kurdt 3520992.” De nem akadt komoly jelentkező, úgyhogy decemberre Kurt és Krist a Kaliforniából visszatért Dale Croverrel kezdett gyakorolni, s egy demo elkészítése is szóba került. 1987-ben Kurt számos dalt szerzett, és égett a vágytól, hogy felvegye őket. Elé került a Reciprocal hangstúdió hirdetése, amely csak húsz dollárt kért egy órára a felvételért, és bejelentkezett januárra a feltörekvő producernél, Jack Endinónál. Endinónak fogalma sem volt arról, kicsoda Kurt, s így írta be az ütemtervbe:

„Kurt Covain”.

1988. január 23-án Novoselic egyik barátja elvitte őket és a felszerelést Seattle-be, egy deszkaborítású lakókocsiban, amelyet egy fatüzelésű kályha fűtött. Úgy nézett ki, mint egy kisteherautóra felpakolt őserdei kunyhó, ami gyakorlatilag igaz is volt. A nagyvárosba hajtván úgy festettek, mint Beverly Bunkók, ahogy füst szállt fel a kocsiból; a járgány annyira túlterhelt volt, hogy az alja a nagyobb döccenőknél leért.

A Reciprocalt Chris Hanszek vezette Endinóval; a Mudhoney, a Soundgarden és a Mother Love mind dolgozott itt, s 1988-ra már legendás hírnévre tett szert. Maga a stúdió csak nyolcvan négyzetméternyi területet foglalt el, a vezérlő pedig olyan parányi volt, hogy három ember állva sem fért el benne kényelmesen. – A szőnyegek elnyűttek voltak, az ajtókeretek szétesőben, bár néhányszor megerősítettük őket, szóval látszott rajtuk a kor – idézte fel Hanszek. – Meglátszott annak a tízezer zenésznek a nyoma, akik itt könyököltek. – Kurt és Krist számára azonban ez volt az az ideális hely, amelyet kerestek; amíg a demo elkészítése volt a legfontosabb, ezekkel a bandákkal akartak szövetségben lenni. Gyorsan felállították a felszerelést, és szinte azonnal a felvételhez láttak. Kevesebb mint hat óra alatt kilenc és fél számot vettek fel és keverték meg. Az utolsó szám, a **Pen Cap Chew** félig volt kész, amikor a felvétel alatt lefutott a szalag, és a banda nem akart kifizetni az újabb szalagért még 30 dollárt. Endinóra hatással volt az együttes, de azért nem túlságosan. A nap végén Kurt készpénzben fizette ki a 152 dollárt és 44 centet, amelyről azt állította, hogy a takarítói fizetéséből spórolta össze.

Visszapakolták a lakókocsiba a felszerelést, és a csapat délnek indult; aznap még volt egy fellépésük a tacomai CWT-ben. Az egyórás út alatt kétszer is meghallgatták a demót. Tíz szám szerepelt rajta a következő sorrendben: **If You Must, Downer, Floyd the Barber, Paper Cuts, Spank Thru, Hairspray Queen, Aero Zeppelin, Beeswax, Mexican Seafood** és a **Pen Cap Chew** fele. Amikor eljött a fellépés ideje, ugyanezt a tíz számot játszották, ugyanebben a sorrendben. Kurt számára ez a győzelem napja volt, első napja „igazi zenészként”, amelyet egy seattle-i stúdióban töltött, majd egy húszfős rajongótábor előtt lépett fel. Dave Foster aznap este egy másik bandával lépett fel ugyanott, és úgy emlékezett az előadásukra, mint amely különösen ihletett volt: „Nagyok voltak. Crover gyilkos volt aznap, bár nem volt könnyű meghallani a játékát a hősugárzó dübörgésétől, mivel igen hideg éjszaka volt.”

A színpalak mögött azonban olyan incidensre került sor aznap éjjel, amit Kurt nem láthatott előre. Kristhez és Kurthöz képest Crover veteránnak számított, ő és a Melvins számtalanszor játszottak már a CWT-ben. Megkérdezte Kurtot, mennyit kapnak a fellépésért, s mikor Kurt közölte vele, hogy nem kapnak semmit, tiltakozni kezdett. May elmagyarázta Crovernek, hogy megpróbált egy kis pénzt adni Kurtnek az utóbbi néhány fellépésért – kezdett kicsit jobban menni a klubnak –, de Kurt továbbra sem fogadott el pénzt. Crover kiabálni kezdett, míg végül Kurt kijelentette: „Nem fogadunk el pénzt.”

Crover azzal érvelt, hogy ha a gázsi csak rongyos 20 dollár lenne, akkor is az elvről van szó. – Soha nem szabad ezt tenned, Kurt. Ezek a pasik kibasznak veled. Mindig is ki fognak baszni veled. Meg kell kapnod a pénzedet. – Krist és Kurt azonban átlátták May valós helyzetét. May végül olyan kompromisszummal állt elő, mely lehetővé tette, hogy Kurt is megőrizze integritását és Crover is elégedett legyen: megegyeztek, hogy az együttes tíz dollár üzemanyagpénzt kap. Kurt zsebre vágta a tízdolláros csekket, és ennyit mondott: „Kösz.” Aznap éjjel úgy jött el a klubból, mint egy profi zenész, s egész úton a csekket szorongatta.

Kurt egy hónappal később ünnepelte huszonegyedik születésnapját, teljes mértékben kiélvezve azt az amerikai felnőtté avatási rítust, melynek értelmében immár legálisan vásárolhatott alkoholt. Ő és Tracy jól berúgtak – most az egyszer Kurt vásárolt – és pizzát ettek. Kurt alkohollal való kapcsolatát az jellemezte, hogy egyszer belemerült, másszor felhagyott vele, majd újra kezdte előlről. Míg Tracyvel volt, kevesebbet ivott és kevesebbet drogozott, mint az aberdeeni viskóban töltött időben. Egyik barátja sem emlékezett úgy rá, mint aki a legelszántabb volt közöttük – ez a cím inkább Krist-t vagy Dylan Carlsont illette, aki akkorra már Kurt szomszédja volt a Pear Streeten. Kurt az idő szerint egyenesen mértékletesnek tűnt. Másik szomszédja, Matthew „Slim” Moon két évvel azelőtt felhagyott az ivással, úgyhogy a józanságra is láthatott példát. 1988 folyamán Kurt anyagi helyzetére az volt a jellemző, hogy ennivalót is alig tudott venni magának, úgyhogy az olyan luxuscikk, mint az alkohol, ünnepi alkalmakra maradt – vagy olyankorra, mikor ki tudta fosztani valakinek a hűtőszekrényét.

Mikor huszonegy éves lett, Kurt ideiglenesen abbahagyta a dohányzást, és ragaszkodott ahhoz, hogy mások se gyújtsanak rá a jelenlétében (abban az évben úgy írta alá az egyik barátjának szánt cetlit, mint „a felfuvalkodott rocksztár, aki nyafog a ráfújt füst miatt”). Úgy érezte, a dohányzás károsan befolyásolja a hangját és az egészségét. Kurtöt mindig is az óvatosság és az önpusztítás sajátos keveréke jellemezte. Aki az egyik éjjel találkozott vele, nehezen tudta elképzelni róla, hogy ugyanaz az ember, mint aki két héttel korábban volt. – Egyszer buliba mentünk Tacomába – emlékezett Tracy –, és másnap reggel megkérdezte tőlem, mit csinált, mert tényleg nagyon részeg volt. Mikor mondtam neki, hogy elszívott egy cigit, teljesen kiakadt.

Születésnapja környékén Kurtöt meglátogatta a húga, Kim, és közös gyermekkorai sérüléseiket felidézve újra olyan közel kerültek egymáshoz, amilyen közel már évek óta nem voltak. – Csak töltötte belém a Long Island jeges teát a házában – idézte fel Kim. – Beteg lettem tőle, de jókat hülyéskedtünk. – 1988-ra Kurt abbahagyta a fellépések előtti ivást, és energiáit a bandára összpontosította, minden mást kizárt. Huszonegy évesen olyan komolyan vette a zenét, amennyire csak lehetett. A bandával élt, aludt és lélegzett.

Még mielőtt állandó nevet találtak volna maguknak, Kurt meggyőződésévé vált, hogy egy videoklip az MTV-n meghozná számukra a hírnevet. E célból

meggyőzte a többieket, hogy vállaljanak el egy fellépést az *Aberdeen Radio-Shackben*, s egy barátjuk egy olcsó bérleti díjú videóval felveszi játékukat, amihez speciális effekteket használnak. Amikor Kurt megnézte a kész felvételt, még ő is belátta, hogy sokkal inkább tűnnek rocksztárokat utánzó amatőröknek, mint professzionális zenészeknek.

Nem sokkal aberdeeni RadioShack-felvételük után Crover otthagyta a bandát, és visszament Kaliforniába a Melvinshez. Mindig is tudták, hogy Crover csak átmeneti megoldást jelent. A Melvins exodusa azt jelezte, ami akkoriban sok északnyugati banda hitvallása volt: oly sok idő telt el azóta, hogy egy északnyugati banda is áttörést ért volna el – az utolsó nagy sikert a Heart aratta –, hogy az tűnt a hírnévhez vezető egyetlen útnak, ha egy népesebb, központibb helyre költöznek. Crover elvesztése tovább fokozta Kurt frusztrációját, de segített is abban, hogy megtalálja önmagát, s hogy ne úgy gondoljon együttesére, mint a Melvins egyik oldalhajtására. Még 1988 közepén is több ember ismerte Kurtöt a Melvins roadjaként, mint saját bandájának vezetőjeként.

Ez azonban hamarosan megváltozott. Crover Dave Fostert ajánlotta nekik, egy keményen ütő és keményen élő aberdeeni dobost. Bár az, hogy dobosuk Grays Harborban lakott, továbbra is logisztikai gondokat jelentett, de akkoriban már ott volt Kurt Datsunja segítségként. Amikor üzemképes volt (ez nem fordult elő túl gyakran), Kurt Aberdeenbe hajtott, felvette Fostert, elvitte Tacomába a próbára, aztán késő éjjel vagy reggel megint megtette az egész utat, hogy hazafuvarozza.

Első bulijuk Fosterrel egy Caddyshack névre keresztelt olympiai házban volt. Az egyik olympiai különbség az volt, hogy minden diáklakta háznak valamilyen becenevet adtak – a Caddyshack egy golfpálya közelében állt. A KAOS-beli rádiófellépésen és a gesscói Brown Cow show-n kívül ez volt Kurt első fellépése Olympiában, s egy fájdalmas fejlődési görbe részévé vált. A főiskolásokkal tömött nappaliban való játék kultúrsokkot jelentett számára. Kurt megpróbált a szerepéhez öltözni – szakadt farmerdzsekit vett fel, amelynek a hátulján az *Utolsó vacsorát* ábrázoló hímzés volt, válllapjára pedig egy rajzfilmben szereplő, Chim Chim nevű műanyag majmot ragasztott. Foster pólót, kömosott farmert és bajuszt viselt. Mielőtt játszani kezdhettek volna, egy punkfrizurás srác elkapta a mikrofont, és belekiabálta: „Az biztos, hogy az aberdeeni dobosok elég furán néznek ki.” Bár a kölyök Fostert kritizálta, megjegyzése Kurtöt is szíven találta: semmit sem kívánt jobban, mint hogy az olympiai művészelit tagjának gondolják, ne pedig aberdeeni bunkónak.

Az osztályelőítélet olyan dolog volt, mely egész életén végigkísérte, s attól függetlenül, milyen messze került Grays Harbortól, úgy érezte, a vidéki tahóság bélyege örökre rajta marad. A bulin részt vevő diákok többsége nagyvárosokból jött, s mint a legtöbb kiváltságos főiskolás kölyök, ők is előítéletekkel közeledtek a vidéki közösségekhez, ellentétben azzal a liberalizmussal, amely a különböző fajok iránt tanúsított gondolkodásukat jellemezte. A Caddyshack-bulira majdnem egy évvel a raymondi fellépés után került sor, s olyan helyzet

elé állította Kurtöt, amire nem számított: Raymondban bandájuk túlságosan is menőnek számított, itt, Olympiában azonban nem voltak elég menők.

Ezt társaival is megvitatta, azt remélve, hogyha városiasabban néznek ki, komolyabban veszik majd őket. Utasította Fostert, hogy tizenkettőről hatdarabosra csökkentse dobfelszerelését, majd rátért Foster megjelenésére: „Ezt meg kell oldanod, Dave.” Foster dühösen válaszolt: „Nem fair, hogy röhejessé teszel a rövid hajam miatt... nekem állásom van. Ha zöldre festenénk a hajunkat, akkor is vidéki tuskónak néznénk ki.” Annak ellenére, hogy interjúi során pont az ellenkezőjét állította, Kurtöt nagyon is foglalkoztatta, mit mondanak és gondolnak róla az emberek. Ha ez azzal járt együtt, hogy meg kellett válnia kedvenc kőmosott, fehér szőrmegalléros farmerdzsekijétől, amely most lakásának beépített szekrényében hevert, hát legyen. Foster megjelenése, bajuszát kivéve, ugyanolyan volt, mint amilyen Kurté két évvel korábban, Kurt talán emiatt vette ennyire szívére a megjegyzést. Felfedezte, hogy a punkrocknak – annak ellenére, hogy olyan stílusként jegyezték, amely felszabadít – ugyanúgy megvannak a maga társadalmi szokásai és stílusjegyei, melyek gyakran sokkal szigorúbbak, mint azok a konvenciók, melyek ellen lázadozott. Igenis, létezett öltözködési kódex.

Talán a múlttal való szakítás vágya, és hogy lemossa a bandáról az aberdeeni bélyeget, indította arra Kurtöt, hogy végleges nevet találjon maguknak. Foster akkor hallotta először az új nevet, amikor Kurtnél kezébe akadt egy szórólap a „Nirvana”-ról. – Kik ezek? – kérdezte. – Ezek vagyunk mi – felelte Kurt. – Azt jelenti, a tökéletesség elérése. – A buddhizmusban az éri el a Nirvánát, aki megszabadul a születés-halál-újászületéstől, az emberi szenvedés végtelen körforgásától. A vágyakról való lemondás, a Nemes Nyolcrétű Ösvény követése, meditáció és spirituális gyakorlatok által az ember elérheti a Nirvánát, s így felszabadulhat az élet fájdalmai alól. Akkoriban Kurt buddhistának tartotta magát, bár hitgyakorlata kimerült abban, hogy látott egy késő éjjeli sorozatot a tévében.

A banda Nirvana néven keltett először figyelmet Seattle-ben, a félmillió lakosú városban, ahol Kurt meggyőződése szerint *Utolsó vacsora*-dzsekije kellőképpen érvényesülhetett. Jack Endino újrakeverte a január 23-ai felvételt, s a kazettákat odaadta néhány barátjának. Az egyik Dawn Anderson kezébe került, aki a *The Rocket* számára írt, és kiadta a *Backlash* című fanzint; egy másik eljutott Shirley Carlsonhoz, aki önkéntes dj volt a KCMU, a Washington Egyetem rádióállomásánál; egy harmadik pedig Jonathan Ponemanhoz, a Sub Pop független északnyugati lemezkiadó társtulajdonosához került. Mindhárom kazetta befolyással volt a Nirvana jövőjére. Andersonnak tetszett annyira az anyag, hogy cikket készült írni róla; Carlson leadta a Floyd the Barber című számot a KCMU-n, ez lett az első számuk az éterben; Poneman pedig elkérte Kurt számát Endinótól. Amikor felhívta, épp ott volt Dale Crover, aki meglátogatta Kurtöt.

Ez volt az a beszélgetés, melyre Kurt egész életében várt. Később az

eseményeket olyan átköltésben tálalta, mely azt sugallta, hogy a siker úgy köszöntött rá, hogy egy szalmaszálát sem tett keresztbe érte – ennél azonban mi sem lehetett volna távolabb az igazságtól. Amint kézhez kapta a demót, másolatokat készített, melyeket szerződés reményében országszerte különböző lemezkiadóknak küldött szét. Hosszú, kézzel írott leveleket küldött minden kiadónak, aki csak eszébe jutott; a Sub Pop kiadóra csak annak szerény státusa miatt nem gondolt. Leginkább az SST-hez vagy a Touch and Go-hoz szeretett volna bejutni. Greg Ginn, az SST egyik tulajdonosa és a Black Flag együttes tagja emlékezett arra, hogy megkapta levélben ezt a korai demoanyagot: „Az volt a véleményem róluk, hogy nem eléggé eredetiek, a számok meglehetősen egy kaptafára készültek. Nem volt rossz, de semmi több.” Bár 1988 során Kurt tucatnyi kazettát küldött a Touch and Go-hoz, sőt még odáig is elment, hogy a dalokat „Touch and Go Demo” címen jegyezte be jegyzetfüzetébe, a kazetta oly kevésbé kavarta fel a kiadónál a kedélyeket, hogy még arra sem emlékezett senki, hogy megkapták.

Ponemanra ennél nagyobb hatást gyakorolt, aki fogta a kazettát, és elvitte társához, Bruce Pavitthez a munkahelyére, a Muzak Corporation nevű, felkapott zenei vállalathoz. Furcsamód a Muzak másolóterme kínálta a seattle-i rockelit sok tagjának az ideális főállást, és Poneman lejátszotta a kazettát azoknak, akik épp jelen voltak, köztük Mark Armnek a Mudhoneyből. De a kazetta nem ment át a vizsgán, Arm úgy utasította el, hogy „hasonlít a Skin Yardhoz, csak nem olyan jó”. Poneman mégis keresztülvitte, hogy bekerüljenek egy Vogue nevű, kis seattle-i klub műsorába, mely a kiadó havonta rendezett *Sub Pop Sunday* bemutatóinak egyike volt. Ezeken a kétdolláros belépőjű estéken három zenekart mutattak be, bár a sörkínálat legalább olyan fontos része volt az esteknek, mint a zene. Poneman megkérdezte, fel tudna-e lépni a Nirvana április utolsó vasárnapján a Vogue-ban. Kurt igyekezve, hogy ne tűnjön túl lelkesnek, gyorsan igent mondott.

A Vogue egy parányi klub volt Seattle First Avenue-ján, legismertebb jellegzetessége a transzvesztita csapos. A hely előző életében rövid ideig újhullámos klub volt, annak előtte pedig egy meleg-motoros bár. 1988-ban a diszkrét szaka volt a legnagyobb attrakció és a csalogató sörkínálat: három üveg „Beer Beer” három dollárért. Ebben az értelemben a Vogue a korabeli seattle-i klubélet általánosan szegényes állapotát tükrözte; kevés olyan hely akadt, ahol eredeti hangzású együttesek léphettek fel. Ahogy Pavitt a *The Rocket* 1987. decemberi számában írta: „Egy igazán jó klub kétségbeejtő hiánya ellenére Seattle ritkán láthatott ennyi jó együttest.” A Vogue-ban nem volt olyan átható pisiszag, mint a Community Worldben, bár ott is terjengett enyhe vaníliaillat, a sok amilnitrátpatrontól, amit éjszaka tánc közben a padlóhoz vágtak.

Akárhogyan is volt, Kurt Cobain alig várta, hogy erre a színpadra léphessen. Mint mikor az idős emberek felkeresik a fogorvost, a zenekar is biztos akart lenni abban, hogy időben odaér a fontos eseményre – már négy órával a fellépésük előtt megérkeztek. Minthogy semmi dolguk nem volt, és

nem is ismertek senkit a városban, céltalanul autózgattak. A hangpróba előtt Kurt hányt a parkolóban az épület mellett. – Csak azért történt, mert ideges volt – emlékezett vissza Foster. – Nem ivott semmit. – Színpadra szólításukig az autóban kellett várakozniuk, mert Foster még kiskorú volt.

Mire érkezett a játék ideje, Kurt – Foster szavaival élve – „meglehetősen feszült volt”. Mikor kimentek a színpadra, meglepve látták, hogy a közönség éppoly csekély számú, mint megszokott helyükön, a CWT-ben. – Alig lézengtek bent néhányan – emlékezett vissza Shirley Carlson, DJ. – Az a pár ember mind ismerte Kurtöt vagy Tracyt valamilyen buliból, vagy már hallotta a kazettát. Azt sem tudtuk, ki énekel.

Az előadás a legjobb szándékkal is csak haloványnak volt mondható. – Nem égtünk le teljesen – idézte fel Foster –, például nem kellett leállnunk a szám közepén, vagy ilyesmi. De nagyon leblokkolt minket, hogy tudtuk, egy lemezszerződés a tét. – Tizennégy számot játszottak el, és a közönség egyszer sem kért ráadást. A **Love Buzz**-zal kezdtek, ami akkoriban szokatlannak számított. Kurt úgy gondolta, az lesz a legokosabb, ha a legjobb számukat játsszák először, hátha az emberek később elmennek.

A közönség egy része tényleg távozott, és Carlson volt az egyetlen, aki pozitívan nyilatkozott a bandáról, a Cheap Trickhez hasonlítva őket: „Emlékszem, azon tűnődtem, hogy Kurt nemcsak énekelni és gitározni tud, bár a kettő együtt nem ment neki túl jól, de hangja is Robin Zander hangjára hasonlít.” A seattle-i rockvilág tagjainak többsége úgy vélekedett, hogy az együttes szart sem ér. Charles Peterson, a fotós annyira unatkozott, hogy egyetlen filmkockát sem pazarolt rájuk, és megkérdezte Ponemant, tényleg bölcs dolognak tartja-e szerződni velük.

A zenekar legkeményebb kritikusa azonban, mint mindig, most is Kurt volt. Amikor Rich Hansen fotós a fellépés után lefényképezte őket, Kurt, aki akkor már italát szopogatta, így kiáltott: „Ezt megszívtuk!” Nagyon önkritikusak voltak a saját játékukat illetően – gondolt vissza Hansen. – Úgy tűnt, nézeteltérés van közöttük néhány félrefogott akkord miatt. Megdöbbenett, mennyire éretlenek; abszolút naivak voltak.

Hansen aznap éjjel készült felvételei elég sokat megmutatnak a csapat különös megjelenéséből. Krist a maga majd két méterével óriásnak tűnt Kurt és Foster mellett; hosszú barkója és középhosszú, göndör haja volt. Foster 178 centiméteres magasságával alig ért Krist melléig, és olyan öltözetet viselt, amit Kurt már kifogásolt: kőmosott farmert és fehér pólót, melyen egy szitanyomással felvitt hegy körvonalai voltak láthatók, a fején pedig egy Corona sör-logóval díszített baseballsapka volt, hátrafelé fordítva. A fotón tekintete a semmibe mered, talán arra gondolt, hogy reggel hétre dolgoznia kell menni. Kurt, akit Hansen a képszerkesztésre hivatkozva meggyőzött, hogy üljön Krist térdére, farmerben volt, hozzá egy vastag, szürke pólót vett fel visszájára fordítva, és egy sötét pulóvert húzott rá. Szőke haja mélyen a válla alá ért. Ötnapos borostájával megdöbbenő hasonlóságot mutat néhány Jézus Krisztus-

ábrázolással. Még arc kifejezése is – melyet fájdalmas és távolba meredő tekintet jellemez a fotón, mintha a pillanat fontosságán merengne – hasonló Jézus arc kifejezéséhez, mely Leonardo da Vinci *Utolsó Vacsora* című képén látható.

A hazafelé vezető úton Kurt úgy beszélt az napi szereplésükről, mint az első komoly visszaesésről, és fogadkozott, hogy soha többé nem kerülhetnek ilyen szégyenletes helyzetbe. Hajnali négy volt, mire hazaértek, s a hosszú út során Kurt megígérte a többieknek és önmagának is, hogy ezentúl még többet gyakorol, új dalokat ír majd, és soha többé nem fognak így leégni. De amikor Poneman néhány nappal később felhívta, és azt javasolta, hogy készítsenek egy albumot, Kurt emlékképe a fellépésről hirtelen változáson ment át. Két héttel később levelet írt Dale Crovernek, melyben elpletykálta: „Ó, és a végleges nevünk a Nirvana.” A levélnek kettős célja volt: dicsekedni is akart és tanácsot is kért. Egyike volt annak a számtalan levélnek, melyeket megírt, de sosem küldött el. Részletesen taglalta benne annak az éjszakának minden apró részletét, melyet az emlékezésre kiszemelt, s azokat a momentumokat is tartalmazta, melyeket feledésre ítélt, vagy újrakonstruált saját szájízének megfelelően. A levél így szólt:

*Szóval az elmúlt néhány hónap alatt a demónkat a seattle-i zenei élet hírességei valamennyien lemásolták, felvették és ki is tárgyalták. A pasas pedig, Jonathan Poneman (emlékszel a fickóra, aki felhívott, mikor legutóbb nálam voltál?), Bruce Pavitt jobbkeze és a Sub Pop Records pénzügyi befektetője, fellépést szervezett nekünk a Vogue **Sub Pop Sunday** műsorában. Nagy ügy. Gondolom, a hírverés is segített, meg az, hogy rendszeresen adnak minket a KCMU-n. Akik eljöttek MEGÍTÉLNI minket, nem azért voltak ott, hogy elmenjenek egy bárba, berúgjanak, vagy hallgassanak egy kis zenét, és jól érezzék magukat, hanem hogy megnézzék a bemutatót. Egy óra. Minden seattle-i bandából volt ott valaki, aki meghallgatott minket, az volt az érzésünk, hogy pontozótablát, kellett volna tartaniuk a kezükben. A buli után Bruce izgatottan kezét ráz velünk, és azt mondja: „Ez aztán a szép munka, csináljunk egy lemezt.” Villognak a vakuk, az a lány a **Backlasht**ől meg azt mondja: „Hűha, adnátok interjút?”, mi meg: „Ja, persze, miért ne?” Aztán mindenki odajön, azt mondják, ez igen, nagyok vagytok, srácok, úgyhogy most elvárják tőlünk, hogy totál társasági életet éljünk, találkozzunk emberekkel, bemutassanak stb. **BASSZA MEG, MEGINT KÖZÉPISKOLÁBA JÁROK!** Vissza akarok költözni Aberdeenbe. Na ja, Olympia ugyanolyan unalmas, büszkén mondhatom, hogy egész évben ötször ha voltam a Smithfieldben (kávéház). Úgyhogy emiatt a majomparádés este miatt legalább szerződést kaptunk egy háromdalos kislemezre, amelynek augusztus végére ki kellene jönnie, meg egy EP-re³¹ amely szeptemberben vagy októberben jelenne meg. Majd megpróbáljuk egy nagylemezre is rábeszélteni őket. Most Jonathan a menedzserünk, és Oregonban és Vancouverben szervez fellépéseket. Ő fizeti*

a lemezfelvétel és a forgalmazás valamennyi költségét, úgyhogy ezentúl megússzuk a horribilis telefonszámlákat. Dave egész jónak bizonyult. Valamikor jövőre a Sub Pop egy két-három bandából álló karavánnal akar koncertkörutot szervezni. Na, majd meglátjuk. Eddigi tapasztalataid szerint mit gondolsz, bölcs dolog lenne, ha számlát kérnénk a lemezfelvételtől meg a sajtóköltsegről? Na, ennyit a lemezekről. Ja, ezenkívül a múlt hónapban egyik este Chris meg én dobtuk az LSD-t, és megnéztük a késő esti show-t (Johnny Carson átverését), amelyben Paul Revere and the Raiders szerepeltek. Iszonyú idioták voltak! Ott illegtek-billegték a bajuszukkal, és próbáltak viccesnek és jópofának látszani. Tényleg felkaptuk rajtuk a vizet, meg is kérdeztem Christ, van-e Paul Revere and the Raiders-albuma.

[³¹ Nagy kislemez]

Kurt már karrierjének ebben a korai szakaszában rászokott arra, hogy a maga módján úgy költse át a történeteit, hogy egy különálló egyéniség rajzolódjon ki belőlük. Hozzálatott saját nagyszerű jelleme, a mitikus „Kurdt Kobain” megteremtéséhez, ahogy saját nevét kezdte átbetűzni. Ezt a finoman kidolgozott fantomot vette elő, ha ténykedéseitől és körülményeitől bizonyos távolságot kívánt tartani. Minden aspektusát eltúlozta azoknak a fellépéseknek, amelyeket saját beismerése szerint megszívtak: a közönség túl kicsi volt ahhoz, hogy minden seattle-i banda képviseltesse magát; a kamerák villogása leginkább metaforikusnak mondható, hiszen Hansen mindössze néhány felvételt készített. Az általa adott leírásban a Sub Pop főnökei a színe elé járulnak, magát pedig megpróbálja úgy ábrázolni, mint saját sikerének kelletlen résztvevőjét. Ennél a pontnál azonban kezdő színésznek bizonyult, hisz elismerte, hogy azt tervezi, rábeszéli majd őket (a Sub Popot) egy nagylemezre. Érdekes azonban megjegyezni, hogy gyakorlatilag minden üzleti elvárás, amelyet Kurt a Sub Poppal szemben állított, legalábbis rövid távon, beteljesületlen maradt.

*Túl sok ember***A Bleach eredeti címe**

A Sub Pop Records 1987-ben indult, első kiadványaik között a Green River és a Soundgarden albumai szerepeltek. A huszonnyolc éves társtulajdonos, Jonathan Poneman úgy nézett ki, mint Reuben Kincaidnek, a *The Partridge Family* című tv-show menedzserének fiatalabb és veretesebb kiadása, sőt promóciós elképzelései is egy az egyben Kincaid üzleti terveit másolták, különösen az az ötlete, hogy a bandák egy Sub Pop-teherautón induljanak turnézni. A lemezkiadóval kapcsolatban álló bandák többsége jól ismerte sunyi természetét, és általában bizalmatlanok voltak vele szemben. Egy kisebb örökségéből indította útjára a lemezkiadói vállalkozást, s arról álmodozott, hogy ez lesz majd a Stax vagy a Motown északnyugati megfelelője. Szervezőként sok pozitívummal rendelkezett, a részletek átgondolása és a költségvetésen belüli gazdálkodás azonban nem tartoztak ezek közé.

Poneman partnere, Bruce Pavitt az északnyugati színtér régi szereplője volt, korábban az Evergreen egyetemre járt. Olympiában Pavitt számos együttessel összebarátkozott, és létrehozta a *Subterranean Pop* című (később rövidítette *Sub Popra*) fanzint, és kazetta-összeállításokat kezdett kiadni. A fanzint később megszüntette, de 1983 és 1988 között széles körben olvasott rovata volt a *The Rocketben*, amelyet Kurt azzal az elmélyült figyelemmel tanulmányozott, amit a legtöbb fiú csak a baseballedmények követésére fordít. Pavitt volt a Sub Pop művészeti megálmodója, s a részletekre is ő figyelt: eszelős tekintetével, ijesztő arckifejezésével és a szokatlan szakállak iránt tanúsított vonzalmával több mint futó hasonlóságot mutatott az örült orosz szerzetessel, Grigorij Raszputyinnal.

1988-ra a Sub Pop minden negyedévben kiadott néhány tucat kis- és nagylemezt, többnyire északnyugati bandák anyagait. Vállalkozásuk nem járt nagy üzleti haszonnal, mert a kislemezek előállítási költségei egy nagylemezzel vetekedtek, de sokkal alacsonyabb áron lehetett csak eladni őket. A Sub Popnak nem sok esélye volt e néhány zenekarral, többségüknek még annyi anyaga sem gyűlt össze, amennyi egy nagylemez megtöltéséhez szükséges. A lemezkiadó indulásától kezdve úgy emésztette fel saját tőkéjét, mint egy internetvállalkozás, mégis rátaláltak egy alkalmas kis piaci szegmensre: a cég kislemezei elnyerték a lemezgyűjtő elit tetszését, s a punkrockban ezek a műértők ízlésformálók voltak. Amint a kiadó elismerésre tett szert – azzal együtt, hogy valamennyi kiadványuknak állandó arculatot

találtak –, voltak olyan együtteseik, melyek zajosan ünnepelték, hogy a Sub Pophoz kerültek; ha másért nem, hát azért, hogy barátaik előtt villoghassanak. Sok száz fiatal zenészhez hasonlóan, akiknek szintén nem volt erőssége a matematika, Kurt is jobbra romantikus elképzeléseket táplált arról, mit is jelent egy lemezfelvétel a kiadónak.

Kurt ifjonti illúziói hamarosan szertefoszlottak. Az együttes első személyes üzleti találkozója Ponemannel – melyre Seattle-ben, a Café Romában került sor – meglehetősen katasztrofálisan sikerült. Krist azzal vágott fel, hogy nagyokat húzott egy borosüvegből, amelyet az asztal alatt dugdosott; Kurt szégyenlősen indított, de gyorsan méregbe gurult, amikor rájött, hogy Poneman sokkal kevesebbet ajánl, mint amire az együttes számított. Nem annyira a pénz miatt volt – mindenki előtt világos volt, hogy ennek nincsenek bővében –, de Kurt nagy kiugrást remélt egy csomó album, EP és kislemez kiadásával. Poneman azonban azt javasolta, hogy kezdetnek próbálkozzanak a **Love Buzz** kiadásával, s majd meglátják, hogyan tovább. Kurt egyetértett vele abban, hogy a **Love Buzz** a legjobb, legütősebb számuk, de dalszerzőként hiteltelennek érezte, hogy első megjelenésük valaki más szerzeménye legyen. Akárhogyan is, a találkozó végére valamennyien egyetértettek abban, hogy a Nirvana egy kislemezzel indul, amelyet Endino vesz fel, és a Sub Pop vállalja a felvétel költségeit. Kurt számára az a tény, hogy saját kislemeze jelenik meg, egy álom valóra válását jelentette.

Otthon, Grays Harborban azonban olyan események kerültek napvilágra, melyek megghiúsulással fenyegették ezt az álmot. Nem sokkal a vogue-beli fellépés után Dave Foster sajnálatos módon összeverte Cosmopolis polgármesterének fiát. Két hetet töltött börtönben, elvették a jogosítványát, és több ezer dollár gyógykezelési költség megfizetésére kötelezték. Mindez nem is történhetett volna rosszabbkor a Nirvana szempontjából, hisz épp az eljövendő lemezfelvétel anyagát próbálták, így Kurt elhatározta, hogy kirúgja Fostert. Az, ahogyan az elbocsátást intézte, sokat elárul arról, hogyan kezelte a konfliktusokat, pontosabban: hogyan nem kezelte őket. Kurt mindig is tartott kissé Fostertől, aki alacsonyabb volt ugyan nála, de olyan izomzattal bírt, mint Popeye. Az együttes először újra Aaron Burckhardhoz fordult, de amikor őt elkapták amint részegen vezette Kurt kocsiját, megint csak hirdetés útján próbáltak dobost találni. Mikor találtak egyet, Kurt levelet írt Fosternek: „A bandának gyakorolnia kell, véleményünk szerint legalább ötször egy héten, ha bármire is jutni akarunk... Ahelyett hogy azt hazudnánk neked, hogy feloszlunk vagy hogy ennyiben hagyjuk a dolgokat, be kell vallanunk, hogy új dobosunk van, akit Chadnek hívnak... és meg tudja oldani, hogy akár minden este próbáljon. És ami a legfontosabb: számíthatunk rá. Nézzünk szembe a tényekkel. A te kulturális háttered teljesen más. Tényleg szarul érezzük magunkat, hogy mindezt nem merjük személyesen közölni veled, de nem tudjuk, mennyire kapod fel a vizet.” Kurtnek azonban nyilvánvalóan a levél elküldéséhez sem volt elég bátorsága: örökre a fiókban maradt. Foster Kurtétől

teljesen különböző kulturális háttere természetesen nem volt igaz – ugyanabból a közegből érkeztek, bár ez Kurt múltjának olyan momentuma volt, melytől a leginkább szeretett volna megszabadulni. Foster akkor értesült róla, hogy kirúgták, mikor meglátott a *The Rocketben* egy hirdetést a Nirvana közelgő fellépéséről.

Kurt és Krist egy CWT-ben rendezett műsorban találtak rá Chad Channing-re. – Kurt a szokásos magas talpú cipőjét, és csillogó, kék trapéz nadrágot viselt – emlékezett vissza Chad. Kurt és Krist figyelmét azonban Chad gigantikus North dobfelszerelése keltette fel; ez volta legnagyobb felszerelés, amelyet valaha is láttak. Chad szinte eltörpült mögötte. Százhatvan centis magasságával és hosszú hajával amúgy is úgy nézett ki, mint egy manó. Az őszinteség sosem volt Kurt erőssége: ahelyett hogy felkérte volna Chadet, hogy csatlakozzon a bandához, minden próbára elhívta, míg egyértelművé nem vált, hogy közéjük tartozik.

Az egyik ilyen próba után, amelyet ismét Aberdeenben, Kurt anyjának fodrászszalonja felett tartottak, ahol egész éjjel játszhattak, a Nirvana-veteránok elhatározták, hogy bemutatják új dobosuknak a helyi nevezetességeket. Chad Bainbridge Islandról jött, és még sosem járt Aberdeenben. A kirándulás meglehetősen sokkolta, különösen az a környék, ahol Kurt felnőtt. – Olyan volt, mintha Bronx déli vidékeire tévedtem volna – idézte fel Chad. – Azt mondtam magamban: „szent szar”. Tényleg szörnyű volt. Valószínűleg egész Washington állam legszegényebb környéke. Egyszerre egy nyomornegyedben találtam magam.

Áthajtottak a gótikus küllemű Weatherwax középiskolához, amely már inkább elnyerte Chad tetszését. Az ötemeletes, elhagyatott Finch épületet is megmutatták dobosuknak; Kurt elmondta, hogy tinédzserként itt próbálták ki az LSD-t, bár ugyanezt igen sok aberdeeni helyszínre elmondhatta volna. Elvitték a Dils Old Second Hand áruházhoz is, melynek kirakatában egymás mellett láttak egy huszonöt centes lemeztartót és egy hatméteres láncfürészt. Benéztek egy sörre a Poorhouse Tavernbe, ahol Krist nyilvánvalóan mindenkit ismert. – Ez maga volt Bunkóváros – szűrte le Chad. – Ott volt egy csomó pasas, akik egyfolytában pohárköszöntőket mondtak, sapkát viseltek, neonrózsaszín pólókat; furgonokat láttam sárhányóval, és rengeteg bajuszt.

Amikor eljöttek a kocsmából, a két helybeli srác fejébe vette, hogy elviszik Chadet a város fölötti dombon álló kísértetházba. Krist északra, Aberdeen puccosnak tartott negyede felé hajtott: fenséges, viktoriánus stílusú, domboldali házait a telepes fakitermelő mágnások építették. A domb tetején azonban Krist az erdő felé vette az irányt, Kurt pedig nekilátott elmesélni Aberdeen kísértetházának történetét, azét a házét, amelyet a helybeliek csak úgy neveztek: a „kastély”. Azt mesélte, voltak, akik bementek, de ember nem jött még ki onnan; hogy egyik szobájában vérrel festett bohócok díszítik a falat. Miközben beszélt, a domboldalban az erdő egyre sűrűbb lett, a fák ágai áthajoltak a keskeny úton.

Mikor megérkeztek a kastélyhoz, Krist beállt a kocsifeljáróra, lekapcsolta a lámpákat, de a motort nem állította le. Egy hajdan háromemeletes ház magasodott előttük, amelyet félig már romba döntött a pusztulás. A tetőt moha borította, a veranda beomlott, s úgy tűnt, mindegyik szobát elemésztette valami, valószínűleg kisebb tüzesetek. A sötétben titokzatos árnyékokat vető faágak alatt a ház valóban úgy nézett ki, mint egy összedőlt kastély romja Erdély egy eldugott zugában.

Miközben a furgon motorja üresben járt, Chad elcsodálkozott, vajon miért nem mozdul meg egyikük sem, hogy kiszálljon. Csak ültek ott, bámulták a házat, mintha jelenést látnának. Végül Kurt Kristhez fordult, és így szólt: – Tényleg be akarsz menni? – Krist így válaszolt: – Dehogyan, baszd meg. Nem megyek én be oda.

Ahogy Chad később visszaidézte, ő noszogatta őket, hogy merészkedjenek be, mert Kurt története kíváncsivá tette. – Nagyon izgatott voltam, hogy a végére járjunk, és megnézzük, mi olyan ijesztő benne. De mikor odaértünk, csak ültek a feljárón, bámulták a házat, és meg se bírtak mozdulni. – Chad azt gondolta, az ő bátorságát akarják próbára tenni, az ő tesztelésére megy ki a játék. Elhatározta hát, hogy bármilyen félelmetesnek tűnjön is a ház – és valóban annak tűnt –, akkor is bemegy. De amint Kurt arcára nézett, valódi félelmet látott rajta. – Itt emberek haltak meg – magyarázta Kurt. A kocsmától a házig tartó tizenöt perces út alatt Kurt olyan horrorisztikus történeteket mesélt el, hogy ő maga is hinni kezdett saját túlzásaiban. Megfordultak, és a város felé indultak, Chad aberdeeni városnézése véget ért. Krist magától értetődően fogadta Kurt kettősségét, Chad azonban annak első bizonyítékát látta benne, hogy az együttes vezetője összetettebb személyiség, mint amilyennek tűnik.

A június második hetére kitűzött felvételig tartó időt Kurt izgatott várakozásban töltötte. Májusban gyakorlatilag képtelen volt arra, hogy bármi másról beszéljen, a közelgő dátumot valamennyi ismerőseivel közölte, még olyanokkal is, akiket nem ismert – mint egy büszke apa, úgy mesélte el a postásnak és a fűszerüzlet eladójának. Vállaltak néhány fellépést abban a hónapban, hogy összeszokjanak Chaddel, többek között visszatértek a Vogue-ba, és játszottak egy olympiai zenész, Gilly Hanner buliján, a „boszorkányházban”. Hanner 1988. május 14-én lett 21 éves, és a bandát egy barátja hívta meg, hogy szórakoztassák őket. – Nem hasonlítottak az egyetemi bandákra – emlékezett vissza Gilly. – Valóban *ütős* hangzásuk volt. Azt gondoltad: ezt már hallottam valahol, pedig nem. Tiszta rockzene volt, sokkal inkább, mint bármi, amit akkoriban játszottak, minden sallang nélkül. – A bulin Kurt együtt énekelt el Gillyvel a Scratch Acidtól a „The Greatest Gift” című számot, és Kurt a padlón fekvé eljátszotta a Love Buzz egyik változatát is. Akkoriban a Love Buzz volt a legjobb szám a műsorukban – Kurt még mindig azzal küszködött, hogy beleszokjon egy olyan eredeti hangzásba, amely elég nyers ahhoz, hogy az ő punkérzékenységének is tetsszen, ugyanakkor megfelelő

egyre komplikáltabb dalszövegeinek is. Fellépéseik azonban szinte kivétel nélkül olyan zajorgiába torkolltak, hogy gyakorlatilag Kurt egyetlen szavát sem lehetett érteni a hangzavarban.

Míg Kurtnek a kislemezzel kapcsolatos elvárásai egyre csak nőttek, a Sub Popnál felmerült pénzügyi problémák majdnem kudarcra ítélték az egészet. Egy májusi délután Kurt felvette a telefont, s azt kellett hallania, hogy Pavitt kétszáz dollárt kér kölcsön. Annyira nevetséges volt, hogy Kurt nem is lett dühös, bár Krist, Chad és Tracy felháborodtak. – Sokkolt minket – emlékezett Chad. – Innentől kezdve gyanakodtunk ezekre a fickókra. – Kurt is mérgesebb lett volna, ha tudomást szerez róla, hogy a Sub Popnak kétségei támadtak az együttes eladhatóságával kapcsolatban. Még egy meghallgatást akartak, így Poneman sebtében szervezett egy fellépést június 5-ére a Central Tavernbe, egy vasárnap éjszakára. Jan Gregor, aki a klubot vezette, a három együttes fellépéséből álló műsor közepére tette őket. Egy nappal a fellépés előtt azonban Poneman felhívta Gregort, és megkérte, hadd lépjen egyet előre a Nirvana, és kezdjék ők a show-t. Indoka a következő volt: „Vasárnap este lesz – nem akarunk túl sokáig kimaradni.” Mikor színpadra léptek, hat ember alkotta a hallgatóságot. Egyikük Chris Knab volt a KCMU-tól. – Bruce és John a színpad előtt álltak és rázták a fejüket. Biztos láttak valamit, amit rajtuk kívül senki más, mert én azt gondoltam, tök szar. – Ezt a fellépést is – amelyet aztán még sok más követett – beárnyékolta a hangproblémák, amitől Kurt rossz hangulatba került, és nem adott ki magából mindent. Poneman és Pavitt azonban az ócska hangzás és az unalmas előadás ellenére is úgy döntöttek, hogy megcsinálják a lemezt.

Június 11-én a Nirvana visszatért a Reciprocal stúdióba a felvételre. Endino, a producer ezúttal már helyesen betűzte Kurt nevét, első demójuk gyors és könnyű elkészítésének tapasztalata azonban nem ismétlődött meg. Öt óra alatt csak egyetlen számot fejeztek be. A gondokat részben az okozta, hogy Kurt magával hozott egy hangkollázskazettát, amelyből részleteket akart átvenni a kislemezre. A stúdió kezdetleges felszereltsége mellett azonban erre egyetlen mód volt: a mixelés során, adott pillanatban le kellett nyomni a magnó play gombját.

Június 30-án a zenekar visszatért egy újabb ötórás felvételre, az utolsó alkalom pedig július 16-án volt, amikor háromórás keverésre került sor. Végül a tizenhárom órai munka eredménye egy négyszámos lemez lett: a Love Buzz; a Spank Thru egy újabb verziója, valamint két eredeti Cobain-szám: a Big Cheese – ami a B oldalra került – és a Blandest.³²[³² Nagy sajt; Legunalmasabb]

A Sub Pop felkérte Alice Wheeler fotóst, hogy készítsen a borítóra felvételeket az együttesről, s Krist furgonján mentek érte Seattle-be augusztus utolsó hetében. Első hivatalos fotózásukra valamennyien olyan izgatottan készültek, hogy mind szabadnapot vettek ki. Krist visszavitte őket Tacomába, ahol több helyszínen is készítettek felvételeket; ilyen volt például a Never-Never Land a Point Defiance Parkban, de fotóztak a tacomai Narrows Bridge lábánál is. Krist rövid ujjú inget viselt, és zenésztársai fölé magasodott. Chaden egy

Germes-póló volt, hozzá baretet és kerek napszemüveget vett fel, ami együttesvezetői külsőt kölcsönzött neki. Kurt vidám, derűs hangulatban volt, a legtöbb felvételen mosolygott. Hosszú, lányos hajával és a Harley-Davidson-pólóban, melyen „Élj teljes gázzal” felirat volt olvasható, még ahhoz is túl fiatalnak tűnt, hogy vezessen, nemhogy egy rockbandában játsszon. Egy héttel korábban kijöttek a pattanásai, amivel már középiskolás kora óta küszködött, s amitől olykor rátört a bizonytalanság. Wheeler mondta neki, hogy infravörös filmet használ, így nem látszanak majd a pattanásai. Mire visszaértek Seattle-be, kiderült: a banda annyi időt töltött a fotózással, mint a lemez felvételével.

Augusztus végén Kurt ismét kapott egy szokatlan telefonhívást Poneman-tól, s csakúgy, mint korábbi beszélgetéseikkor, ezúttal is úgy érezte, hogy becsapják. Poneman tájékoztatta Kurtot a Sub Pop új tervéről: előfizetéses kislemezeket adnak ki Singles Club, azaz Kislemezklub néven, s debütáló kiadványaként fel akarják használni a **Love Buzzt**. Kurt alig tudott hinni a fülének; mikor később elmesélte a többieknek, ki volt kelve magából. Nemcsak hónapokkal tovább tartott a munka, mint gondolták, de most még nem is akarják a lemezt üzletekbe küldeni, hogy forgalmazhassák. Nem úgy festett, mintha megérte volna az erőfeszítéseket. Gyűjtőként Kurtnek tetszett a klub ötlete, az viszont nem, hogy az ő bandáját akarják kísérleti nyúlként bevetni. Mivel azonban nem volt szerződése, és a Sub Pop állta a felvétel költségeit, választási lehetősége nemigen volt.

Nem sokkal az áprilisi Vogue-fellépés után Kurtot felhívta Dawn Anderson, aki interjút akart készíteni velük a *Backlash* fanzin számára. Kurt nem akarta telefonon keresztül lebonyolítani az interjút, inkább felajánlotta, hogy elmegy Seattle-be, s úgy tett, mintha amúgy is lenne ott valami dolga, ami persze nem volt igaz. Bár Kurt évek óta erre a pillanatra várt – álinterjúkkal készült, amelyeket ő készített saját magával –, most, a sajtóval történő első találkozása alkalmával ideges volt és félénk. Az egyórás interjú nagy részében Kurt a Melvinsről beszélt, mert kényelmesebb volt róluk beszélni, mint a saját bandájáról. A szöveget olvasva az ember azt gondolhatná, hogy Kurt a Melvins, nem pedig a Nirvana tagja. – Bálványozta a Melvinst – figyelte fel Anderson a tényre, amely Grays Harborban éveken át mindenki számára nyilvánvaló volt.

De a Sub Pop kislemezéhez hasonlóan, melynek megjelentetését augusztus végén ismét elhalasztották, a cikk is hónapokon át asztalfiókban pihent. Annyi késlekedés mellett, melyekkel kapcsolatban semmit sem tehetett, Kurt úgy érezte, az egész világon ő az egyetlen, aki készen áll zenei karrierje megkezdésére. A *Backlash* cikke végül is szeptemberben jelent meg, s még maga Kurt is meglepődött azon, hogy Anderson ötszáz szavas cikkében a Melvins neve kétszer olyan sűrűn fordult elő, mint a Nirvanáé. – Melvins-próbák százait néztem végig – nyilatkozta Kurt. – Én vezettem a furgonjukat a turnékon. Egyébként mindenki utálta őket. – A cikk kecsegtető volt, és segítséget jelentett a készülő **Love Buzz** kislemez reklámozásában, mégis mikor Kurt azt mondta: „Kezdetben attól féltünk a legjobban, hogy az emberek valami

Melvins-utánzatnak gondolnak minket” – nos, az átlagolvasónak éppen ez lehetett a benyomása. Kurt a Vogue-fellépésről is beszélt: „Feszültek voltunk... Úgy éreztük, ítélkeznek felettünk; olyan volt, mintha mindenkinél pontozótábla lett volna.”

Első interjújában a „pontozótábla” kifejezés annak ismételése, amit Kurt a Crovernek írt levelében is felhasznált már, s későbbi interjúiban szintén megismételt. Ez különös személyiségéből eredt, ugyanabból az énjéből, mely azt állította, hogy neve helyes betűzése „Kurdt Kobain”. A riporter – és az interjút olvasó rajongók – azonban sosem tudták meg, hogy Kurt minden kiejtett szót elpróbált; vagy fejben, amíg a bandával ide-oda furikáztak, vagy pontosan leírta a naplójába. Ennek oka nem egyszerűen a szabatosság iránti vágya vagy a legvonzóbb, legfigyelemreméltóbb image kialakításának szándéka volt – bár punkideáljai ellenére minden más emberhez hasonlóan lényegében ő sem volt mentes ez utóbbitól –, a legtöbb gondolat ösztönösen jött. Attól kezdve, hogy szülei válása miatt begubózott, oly sokszor elképzelte ezt a pillanatot, miközben szobájába bújva jegyzetfüzeteit írta. Mikor a világ megkopogtatta a vállát, és így szólt: „Mr. Cobain, készen állunk arra, hogy közelképet adjunk önről”, eltervezte, hogyan fog mozogni a kamerák előtt, sőt még a vállvonogatását is elpróbálta, hogy azt a benyomást keltse, mintha kelletlenül törődne bele az egészbe.

Kurt tudatossága sehol sem volt annyira nyilvánvaló, mint abban a zenekarleírásban, amit azon a nyáron írt Endinónak demójuk kísérszövegeként. Sok címet adott a kazettának, de a leggyakrabban a „Mennyeknél biztosabb” elnevezést használta – hogy mit értett ez alatt, azt csak ő tudta. Tucatnyi vázlatot készített a demóhoz, s az egymást követő verziók egyre nagyobb túlzásokat tartalmaztak. A számos példa egyike így hangzott:

A Nirvana a Washington állambeli Olympiából jött, amely Seattle-től hatvan mérföldnyire fekszik. A Nirvana gitáros-éneke, Kurdt Kobain és basszistája, Chris Novoselic Aberdeenben élt, százötven mérföldre Seattle-től. Aberdeen lakosságát erősen bigott, fehér rasszista bunkók, takonyrágó, szarvasölő, buziölő favágók alkotják, az a típus, amelyik „nemigen szeresse a bizarr újhullámot”. Chad Channing dobos egy olyan szigetről érkezett, ahol gazdag, LSD-fogyasztó kölykök laknak. A Nirvana trió punkkal átítatott, kemény rockzenét játszik. A srácoknak általában nincs állásuk, így bármikor turnéra indulhatnak. A Nirvana sosem játszott olyasmint, mint a „Glória” vagy a „Louie, Louie”. Az sem fordult elő soha, hogy átírják ezeket a számokat, és a sajátjuknak tekintsék.

Egy másik, ettől kissé eltérő verziót a Touch and Go kiadónak küldött el, kétségbeesetten: „Szándékunkban áll *kifizetni* nagylemezünk ezer példányban történő nyomtatási költségeinek nagyobb részét és a felvétel költségeinek egészét. Alapjában véve szeretnénk ehhez a kiadóhoz tartozni. Látnak-e módot erre? KÉRJÜK, hogy elutasítás esetén is válaszoljanak, mondjuk azt, hogy

»kopjatok le« vagy »nem érdekel«, hogy ne vesztegessünk több pénzt újabb kazetták küldésére.” A kazetta másik oldalára egy összeállítást vett fel, melyben egy tucat besorolhatatlan művész között Cher, a Led Zeppelin, Frank Zappa, Dean Martin és a Partridge Family számai szerepeltek.

Kurt ajánlata, hogy fizessen a lemezkiadónak a megjelentetésért, növekvő kétségbeesését mutatta. Levelet fogalmazott Mark Lanegannak, a Screaming Treesből, melyben a segítségét kérte (Lanegan egyike volt Kurt ideáljainak, akiknek gyakran írt levelet a naplójába, de ritkán küldte el ezeket). Ezt írta: „Azt érezzük, hogy semminek sem jutunk a végére... Úgy látszik, októberre megjelenik a kislemezünk, egy EP kiadására azonban nincs sok remény a közeljövőben, mivel a Sub Popnak pénzügyi nehézségei vannak, s az EP vagy LP egy éven belüli megjelenésére vonatkozó ígéret csak Poneman mézesmadzagja volt, hogy ne keressünk meg más kiadókat”. Barátjának, Jesse Reednek is írt, és kijelentette, hogy a banda maga akarja megjelentetni nagylemezét, annyira elégük van már a Sub Popból.

Kurt aggodalmai ellenére a bandának valójában jobban haladtak a dolgai, mint azelőtt – bár Kurtnek semmi sem lehetett elég gyors. Shelli szakított Kristtel, így Kristnek több ideje maradt gyakorolni. Kurtöt boldoggá tette, hogy végre két olyan zenésszel lehet együtt, akinek ugyanolyan fontos a banda, mint neki. Október 28-án került sor eddigi legtekintélyesebb fellépésükre a seattle-i Union Stationben a Butthole Surfers előzenekaraként. Kurt istenítette Gibby Haynest, a Surfers énekesét, úgyhogy a buli nagyon fontos volt számára. A hangosítással ismét gondok voltak, a Nirvana most sem hozhatta a legjobb formáját, de a tény, hogy megírhatta barátainak „az együttesünk Gibby Haynes előzenekara volt”, már önmagában növelte önbecsülését.

Két nappal később került sor a leghírhedtebb fellépésükre, mellyel megnyerték maguknak az olympiaiakat. Az Evergreen K kollégiumában volt a buli, egy nappal Halloween előtt, s Kurt és Krist az alkalomra művérrel kenték be a nyakukat. Három zenekar lépett fel a Nirvana előtt: Ryan Aigner együttese a Cyclods, Dave Foster legújabb csapata, a Helltrout és egy új együttes, melyet Kurt szomszédja, Slim Moon hozott össze, és a Nisqually Delta Podunk Nightmare néven futott. A műsoruk közepén a dobos Slim arcába vágott, és verekedés tört ki. Olyan vad kavarodás kerekedett, hogy Kurt azon tűnődött, mi a fenét csinálhat a Nirvana a színpadon egy ilyen esemény után. Majdnem ugrott a lehetőség, mert kijött az egyetemi rendőrség, és be akarta zárni a bulit. Ryan Aigner meggyőzte a rendőrtisztet, hogy engedje játszani a Nirvanát. Úgy is lett, de megmondták nekik, hogy siessenek.

Amikor a Nirvana végre színpadra lépett, pontosabban felálltak a teremnek abban a sarkában, mely színpadként szolgált, mindössze 25 perces műsort adtak, de ez a fellépés a kis aberdeeni bunkókból egy csapásra Olympia legkedveltebb zenekarává tette őket. Kurt játékának intenzitása (mely eddig hiányzott előadásaikból) új mélységeket talált, és senki sem volt a teremben, aki le tudta volna venni róla a szemét. – Amilyen visszafogott volt színpadra lépés előtt –

emlékezett vissza Slim Moon –, úgy nyílt ki, mikor játszani kezdtek. És ezen az éjszakán olyan intenzitással játszott, amelyet még sosem láttam tőle. – A dalok ugyanazok voltak, amiket játszottak már egy ideje, de hozzáadódott a megszállott vezető énekes varázsa, és mindenkit megbabonáztak. Meglepő módon olyan önbizalom szállta meg a mikrofon előtt, mely élete egyetlen más területén sem volt jellemző rá. Kurt egyre fokozódó energiája átragadt Kristre is, aki olyan vadul ugrált körbe, hogy a közönségből több embernek nekiment a gitárjával.

A kegyelemdöfés azonban még hátravolt. A rövid műsor végén, közvetlenül a **Love Buzz** után Kurt levette Fender Mustangját, és olyan erővel vágta a földhöz, hogy darabjai ágyúlövedékként repültek át a termen. Öt másodpercre megállt, a gitár maradványait a levegőbe emelte, s így nézett farkasszemet a közönséggel. Az arca kísértetiesen nyugodt volt, mintha Casper, a „barátságos szellem” halloweeni maszkját ragasztották volna egy 21 éves fiú testére. A gitár ismét magasabbra emelkedett, majd megint lecsapott, és összetört a padlón. Kurt eldobta, és kisétált.

Még soha nem tört össze gitárt, valószínűleg meg sem fordult ilyesmi a fejében, minthogy a gitár drága dolog volt. – Sosem mondta el, miért pörgött így be – idézte fel John Purkey –, de közben mosolygott. Az egészben volt valami visszavonhatatlanul végleges... mintha a saját külön kis ünnepsége lett volna. Senki sem sérült meg, de amikor összetörte a gitárját, olyan volt, mintha ez nem is érdekelné. Úgy jött, mint derült égből a villámcsapás. Beszélgettem vele a buli után, a gitár meg ott hevert a földön, és az emberek a darabjait szedegették. – Ettől kezdve a fiataloknak semmi sem volt elég a Nirvanából.

Három héttel később Kurtöt felhívták a Sub Poptól, hogy a **Love Buzz** kislemez végre elkészült. Kristtel Seattle-be mentek, hogy átvegyék, és Daniel House emlékezett rá, Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy meghallgassa a stúdió sztereó berendezésén: „Lejátszottuk neki, és azt hiszem, sosem láttam még Kurtöt boldogabbnak.” Kurtnek és Kristnek örömet okoztak az apró tréfák melyeket elrejtettek a kislemezen. Kurt nevét „Kurd”-nek írták, ami örökké zavarba hozta a kritikusokat és a rajongókat, és a kifutó barázdákba apró üzenetet véstek: „Miért nem cserélték el azokat a gitárokat lapátokra?” Ezt a mondatot Krist apja vágta gyakorta a fejükhöz horvát akcentusú tört angolságával, amikor Aberdeenben gyakoroltak.

Gitárt lapátra, fegyvert gitárra, Aberdeent a Sub Popra. A múlt homályba veszett, most, hogy Kurt a kezében tartotta saját lemezét. Itt volt a kézzelfogható, végleges bizonyítéka annak, hogy igazi zenész lett. Ahogy a gitárját is magával hurcolta Montesano-ba az iskolába, még törötten is; a kislemez eredménye vagy sikere már nem sokat számított: pusztá fizikai létezése volt az, melyért annyi éven át küzdött.

A **Love Buzz** ezer példányából százat megtartottak maguknak, s amíg Seattle-ben volt, Kurt rögtön el is vitt egy példányt a KCMU egyetemi rádióadóhoz. Nagy reményeket fűzött a kislemezhez, s úgy jellemezte a

rádiónak, mint ami „csodálatosan lágy és bársonyos, halkan dúdolható, álmosan csilingelő. Hihetetlenül kommersz.” Azt várta, hogy a KCMU azonnal műsorba adja, úgyhogy egész nap a rádiót hallgatta. Tracy Seattle-be jött, hogy visszavigye Kurtöt Olympiába, és már indulni készültek, de még mindig nem csendült fel a dal. Dél felé tartva elérték a KCMU adóközvetének határát, amikor Kurt nem bírta tovább várni: szólt Tracynek, hogy álljon meg egy benzinkútnál, és az ottani nyilvános telefonról felhívta a KCMU-t a kislemez lejátsszását kérve. Hogy a dj furcsállotta-e a dolgot (kapnak egy kislemezt egy együttestől, aztán egy nyilvánvalóan alkalmi hallgató két órával később a lejátsszását kéri), nem tudni. Kurt több mint fél órát várt az autóban, s végül az adó lejátsszotta a **Love Buzzt**. – Csak ült ott, és hallgatta a rádióban saját magát – emlékezett Tracy – széles mosollyal az arcán.

1988 decemberét Kurt élete eddigi legjobb hangulatában kezdte. Egyrészt a kislemez volt az oka, másrészt az emberek még mindig beszéltek a K kollégiumbeli fellépésről. Mikor bement a Smithfield kávézóba vagy a Spar kávézóba, az egyetemisták összesúgtak mögötte. Egyre többen kérték, hogy játsszon a bulijukon, s bár még mindig nem ajánlottak pénzt, legalább hívták. A *The Rockettől* pedig megkapták első kritikájukat, melyben a kislemezt „pokoli egy nekifutás”-nak nevezték. A *The Rocket* cikke pozitív volt, de figyelmeztetést is tartalmazott: szerintük a figyelmen a Sub Pop többi bandájával kell osztozniuk, s így a Nirvanát mind a színpadon, mind a kiadón belül könnyen beárnyékolhatják. – A zenei tehetség megnyilvánulásának komoly nyomait láthatjuk – írta Grant Alden. – A Nirvana a korszerű északnyugati hangzás fő áramlatának a peremén található; túl tiszta ahhoz, hogy thrashnek nevezzük, túl ártatlan a metálhoz, és túl jó ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyjuk. – Ez volt az első bizonyítéka annak, amit Kurt gyanított ugyan, de külső megerősítés nélkül nem merte elhinni: a banda egyre jobb.

A Sub Popon belül a Soundgarden és a Mudhoney voltak a tagadhatatlan kedvencek, de a Nirvana értéke is emelkedett. A Singles Club végül ügyes piaci húzásnak bizonyult: a **Love Buzz** első kiadása elfogyott, és bár az együttes egy fillért sem keresett rajta, ez jól hangzott. Volt még egy jó hír: Poneman és Pavitt beválogatták a **Spank Thru** újrakevert változatát a *Sub Pop 200* három EP-ből álló gyűjteményébe, a lemezcég legjelentősebb kiadványába. A Sub Pop most már hajlott rá, hogy tárgyaljanak Kurttel egy nagylemez kiadásáról. Egyetlen óvatosságra intő tényező volt: a felvétel előzetes költségeit a Nirvanának kellett volna állnia, minthogy a kiadó éppen csődben volt. Ez ellentétben állt a legtöbb kiadónál szokásos feltételekkel, sőt azzal az együttműködéssel is, amely a Sub Pop és a többi zenekara között létezett. Bár Kurt sosem küldött olyan levelet Ponemannak, hogy „szándékunkban áll fizetni a felvétel költségeit”, ártatlansága és türelmetlensége egyértelmű volt a szakértő Poneman számára. Csekkfüzetükkel a hónap alatt, a banda izgatottan tervezgette, hogyan vonulnak be december végén ismét Jack Endino stúdiójába.

Amint felmerült egy album lehetősége, Kurt minden figyelme erre

összpontosult, és azonnal távolodni kezdett a **Love Buzztól**, mely alig két héttel azelőtt még legértékesebb tulajdona volt a világon. Erről Slim Moonnal is beszélgetett, akinek az volt a benyomása, hogy „Kurt semmi érdemlegeset nem talált benne azon a tényen kívül, hogy végre volt valamijük, ami elkészült”. Kurt a következő feljegyzés kíséretében küldte el a kislemez egyik példányát John Purkeynek: „Itt küldöm a mi nagyon kommersz, rocksztár-hülye, kócos, Sub Pop-borítójú, korlátozott számban megjelent kislemezünket, az elején és a hátulján Kurdt Kobain látható. Örülök, hogy csak ezer példányt nyomtattak belőle. A nagylemez más lesz. Teljesen más. Nyersebb előadás, obszcénabb dalok.” Még amikor a barátainak írt, akkor is egyes szám harmadik személyben beszélt magáról. A kislemez iránti szeretem-gyűlölöm viszony valamennyi munkájánál jellemző volt. Az együttes egyetlen előadása, sem stúdióban, sem a színpadon, soha nem szólt úgy, mint amilyennek ő belül hallotta. Meg volt örülve az albumért, míg meg nem jelent, de attól a pillanattól kezdve azt kereste, mi benne a rossz. Mindez mélyebb elégedetlenségre utalt.

Ez Tracyvel való kapcsolatában volt a legnyilvánvalóbb. A lány teljes odaadással szerette, ő azonban elutasította érzéseit, és azt mondta neki, nem kellene ennyire szeretnie. Kommunikációjuk legjellemzőbb módja az írásos üzengetés maradt, s a lány által összeírt tennivalók listája egyre hosszabb lett, mert Kurt alig csinált meg valamit, amit az kért tőle, holott munka nélkül volt, és Tracy tartotta el. 1988 decemberében a következő cetlit hagyta neki: „Szia, Kurt! Fél három – három körül érek haza. Mielőtt beveszed magad a tévé elé, rendbe hoznád a hálósobát? Összehajtogathatnád a ruháimat, és betehetnéd a fiókba, vagy csak a szekrénybe, bal oldalra. 1. Tegyd le új újságpapírokat. 2. Rázd ki a szőnyeget a fürdőszobában és a konyhában. 3. Mosd ki a kádat, a csapot és a WC-t. Bocs, bocs, bocs, mostanában sokat nyaggatlak meg basztatlak. Szeretlek. Rúgjunk be ma éjjel (félig), és dugjunk. Szeretlek.”

Kurt és Tracy megszenvedték Krist és Shelli zűrös szakítását is. Kurt szempontjából az volt a legfontosabb, hogy Kristnek több ideje lesz gyakorolni, Tracy azonban szakításukkal a legjobb baráti párt veszítette el. Gyakran kapta rajta magát, hogy azon aggódik, vajon Kurt és ő lesznek-e a következők, már csak azért is, mert tudta, hogy akkor Kurt minden idejét a bandának szentelhetné. Elhatározta, hogy próbára teszi Kurtöt, és azzal fenyegetőzött, hogy szakít vele. Ez persze nem állt szándékában, csak azt szerette volna, ha Kurt elmondja neki, mennyire ragaszkodik hozzá. De Kurt esetében szándékainak bármilyen tesztelése hiba volt. Mikor közölte vele, hogy költözzön el, Kurt makacsul gyakorlatias választ adott: „Ha azt akarod, hogy elköltözzek, majd a kocsiban lakom.” Lakott már autókban korábban is, úgyhogy megint megtette volna. Tracy persze úgy vélekedett, hogy ez marhaság. Rosszul döntött, mikor ebbe a „ki adja fel először” játékba kezdett Grays Harbor soros bajnokával.

A banda kezdeti sikerei ellenére Kurt élete nem sokat változott: későn kelt, egész nap dalokat szerzett vagy gitározott, közben nézte a tévét. Egy délután

Tracy nehezményezte, hogy már mindenről írt dalt, ami körülötte zajlott – a maszturbálástól a *Mayberry R. F. D.* szereplőig (Floyd the Barber) –, csak róla nem. Kurt nevetett, de a naplójában eltűnődött a dolgon: „Szeretnék írni egy jó kis dalt neki, még ha nincs is jogom ahhoz, hogy az ő nevében beszéljek.” Ugyanazon az oldalon már kevésbé romantikus hangot üt meg, amikor olyan figuraként ábrázolja magát, akinek nincs karja: „Hadonászom és morgok a szeretetedért, forgatom a csonkjaimat, mint egy szélmalom; a partedlim hiábavaló kísérletektől lett koszos, hogy a nyál kommunikációjával felkeltem a figyelmedet, kicsorgó nyálam rászárad a mellemre.” Számos megszállott ötlete közül az egyik az „uszonyos babák”, a kar nélkül született gyerekek témája volt; rendszeresen írt erről a naplójába, és bizzar illusztrációkat rajzolt mellé, melyeken elképzelte, hogyan is néznek ki ezek a babák.

Egy héttel később írt egy dalt a barátnőjéről. Így szólt a refrénje: „Nem láthatlak ingyen minden éjjel”, veszekedésükre utalva. Furcsamód, bár elpróbálta és eljátszotta a dalt Tracy előtt, sosem ismerte el, hogy róla szól. Ehelyett azt mondta neki: „Csak leírom, ami eszembe jut, nem rólad szól, sem bárki másról.” Persze hazudott, de az a tény, hogy létrehozta az ajándékot, de mégsem kockáztatta meg azt az intimitást, amit átnyújtása jelentett volna, sokat elárul kapcsolatukról és ragaszkodásáról. Olyan volt, mint egy serdülő kamasz, aki lapot küld a lánynak Valentin-napra, de nem meri aláírni. Mikor eljátszotta a dalt Chadnek és Kristnek, azonnal megtetszett nekik, és a címét kérdezték. – Fogalmam sincs – mondta Kurt. – Miről szól? – kérdezte Chad. – Egy lányról – felelte Kurt, és úgy döntöttek, hogy ez pont megfelelő cím. Kurt címeinek legtöbbször amúgy sem volt sok közülük a szöveghez.

Kurt szövegírói fejlődésében az **About a Girl**³³ fontos szerepet játszott: ez volt az első kimondottan szerelmes dal, s bár a szöveg kissé akadozott, oly leplezetlenül dallamos volt, hogy a Nirvana korai élő koncertjein a hallgatóság gyakran egy Beatles-feldolgozásnak gondolta. [³³ Egy lányról] Kurt elmondta Steve Shillingernek, hogy aznap, mikor írta, három órán keresztül egyfolytában a „Meet The Beatles”-t hallgatta, hogy megfelelő hangulatba kerüljön. Erre azonban aligha lehetett szükség, hisz apró gyerekkorától kezdve tanulmányozta a számaikat, még ha punkkörökben ócskának tartották is azokat.

1988 végére a Kurtre ható zenei irányzatok elég vegyes képet mutattak; a punk, amelyet Buzz Osborne „térdén ülve” tanult, a heavy metal, amelyet tinédzserként hallgatott, a popzene, amelyet kora gyerekkorában fedezett fel, bár a bandákra vajmi kevés figyelmet fordított. A zenetörténetnek rengeteg olyan nagysága volt, akik kimaradtak Kurt életéből, egyszerűen mert nem találkozott velük (például sosem hallott még Patti Smithről vagy a New York Dollsról), de ha kisebb csapatokról volt szó, mint például a Scratch Acid, szakértőnek bizonyult, aki minden egyes számukról tudott, ami csak megjelent. Hajlamos volt beleesni egy-egy bandába, s zenéjüket minden más fölé helyezni, megtérítve barátait is, mint egy házaló prédikátor. Kristnek nagyobb rálátása volt a rockzene világára, ezért is volt Krist jelenléte lényegbevágó az együttes

számára – Krist tudta, mi az, ami giccses, míg Kurt olykor tévedett ebben. 1988 végén Kurt felhívta magához egyik barátját, Romero Damont, mondván: „Felfedeztem egy fantasztikus albumot, amit *muszáj* meghallgatnod.” Mikor Romero megérkezett, elővette a Knack *Get The Knack* című albumát, és a lemezejátszó felé indult vele. Romero, aki nagyon is jól ismerte ezt az 1979-es kiadású lemezt, amely már nem is illeszkedhetett volna jobban a mainstreambe, azt gondolta, Kurt talán ironizál, úgyhogy megkérdezte: – Ugye, most viccelsz? – Nem, nem, ezt meg kell hallgatnod... ez *egy félelmetes* poplemez – hangzott Kurt pléhpofával adott válasza. Feltette a lemezt, Romero pedig feszengve hallgatta végig mindkét oldalát, s egész idő alatt azon tűnődött, vajon hátravan-e valamilyen csattanó. Kurt azonban behunyta a szemét, és néma csendben hallgatta, miközben kezével a levegőben dobolt.

Röviddel a **Love Buzz** megjelenése után Kurt készített egy válogatást barátjának, Tam Orhmundnak, melyen akkori kedvenc zenéi szerepeltek. Az A oldalon Redd Kross-, Ozzy Osbourne-, Queen-, Bay City Rollers-, Sweet-, Saccharine Trust-, Velvet Underground-, Venom-, Beatles- és Knack-számok voltak; a Knack „My Sharona” című számát átkeresztelte My Scrotumra.³⁴ [³⁴ My Sharona – Az én Böském (Sharon – műveletlen, ízléstelen lány gúnyneve); My Scrotum – Az én herezacskóm] A B oldalon egészen más jellegű együttesek szerepeltek, olyanok, mint a Soundgarden, a Blondie, a Psychedelic Furs, a Metallica, a Jefferson Airplane, a Melvins és az „AC-Fucking-DC” – ahogy a nevüket írta. Órákig tartott egy ilyen válogatást összehozni, Kurtnek azonban időből állt a rendelkezésére a legtöbb.

Az ajándékkal azt remélte elérni, hogy Orhmund elvállalja az együttes menedzselését. Mikor belátta, hogy a Sub Pop nem viseli szívén érdekeiket, Orhmundra gondolt, akinek nem volt ugyan e téren tapasztalata, de társasági ember lévén jobban képviselhette volna őket. Tracy és ő még azt is fontolóra vették, hogy Tacomába költöznek Tammel. Jó néhány ház megtekintése után azonban Kurt elvetette az ötletet, mikor az egyiknél golyó ütötte lyukat vett észre a falon.

Inkább Orhmund költözött Seattle-be, ami Kurt szemében az egyetlen szükséges feltétele volt annak, hogy a banda menedzsere legyen. Aznap, mikor elmentek a **Love Buzz** kislemezért, megállt a lány lakásánál, és közölte vele, hogy mostantól ő a menedzserük. Otthagytott nála egy halom lemezt, és megkérte, hogy küldje el őket a Touch and Go kiadónak és bárki másnak, akiről úgy gondolja, hogy érdekes lehet. Tain sebtében összeállított egy nyers sajtóanyagot, melybe beletette a K kollégiumban készült felvételeket és azt a néhány kivágott újságcikket, amely megjelent róluk a sajtóban. Orhmund úgy emlékezett, hogy Kurt még a kislemez megjelenésének napján is „úgy viselkedett, mint aki gyűlöli a Sub Popot”.

Azon az őszön Kurt kikölcsönözte a könyvtárból az *Amit a zenei iparról tudni kell* című könyvet. Miután elolvasta és új információit megosztotta

Kristtel, még gyanakvóbbá vált a kiadóval szemben, és úgy határozott, hogy szerződésre van szükségük. Következő héten Krist Seattle-be ment, és részegen dörömbölt Bruce Pavitt ajtaján, azt kiabálva: „Szemétládák, szerződést akarunk!” A Sub Pop megfogalmazott egy rövid szerződést, mely 1989. január 1-jén lépett életbe. Három album elkészítésére szolt három év alatt – amit Kurt túl hosszú időnek tartott –, és kötelezte a kiadót, hogy első évben 6, második évben 12, a harmadik évben pedig 24 ezer dollárt fizessen az együttesnek.

A december nagy részét a közelgő fellépésre való készüléssel töltötték. Minthogy Aberdeenben volt a próbatermük, az utazásra majd' az egész napjuk ráment. Chad csak alkalmanként tudott autót szerezni, és Kurt kocsijára se igen számíthattak. Legtöbbször Krist ment el a furgonjával Aberdeenből Olympiába, hogy felvegye Kurtöt; majd északnak fordulva Seattle-be, Chadért, aki komppal jött át Bainbridge-ből, s aztán együtt indultak vissza Aberdeenbe. A nap végén aztán ugyanez visszafelé. Voltak olyan napok, hogy négyszáz mérföldet tettek meg azért, hogy három órát tudjanak próbálni. Ennek az ingázásnak azonban előnyei is voltak: erősítette bennük az összetartozás érzését, és lehetővé tette, hogy zavartalanul hallgassanak zenét. – Mudhoneyt, Tadet, Coffin Breaket, Pixiest és Sugarcubest hallgattunk – idézte fel Chad. Az általuk hallgatott együttesek listája tökéletesen kifejezte a Nirvana 1988-as hangzását. Olykor egyetlen számon belül sikerült megvalósítaniuk, hogy egyszerre hangozzanak eredetinek és ezen zenei irányzatok örökösének. Kurt továbbra is tanult, mégpedig gyorsan tanult.

1988. december 21-én az együttes már Nirvanaként tért vissza első hivatalos szülővárosi fellépésére, Grays Harborba. Bár Olympiában és Seattle-ben lassan már igazi tömegeket vonzottak, ezen az előadáson a közönség többnyire huszonévesekből állt. A helyszín a Hoquiam Eagles Hall volt, csak két háztömbnyire attól a Chevron autószerelő-műhelytől, ahol egykor Kurt apja dolgozott. Krist alsónadrágra vetkőzött, és ezúttal is művért öntött magára. Eljátszották az „Immigrant Song”-ot a Led Zeppelintől, koncerten először és utoljára, és a feldolgozás nagyobb visszhangot váltott ki, mint Kurt bármelyik szerzeménye. Kurt testvére, Kim, aki még középiskolába járt, most először lehetett jelen a bátyja koncertjén. – Ott ültem a színpad szélén, és velük énekeltem – idézte fel Kim. – El is ment a hangom. Másnap korán kellett volna kelnem, hogy órára menjek, és beszámolót tartsak egy könyvről, de képtelen voltam rá.

Azon a héten Kurt karácsonyi üdvözlőlapot küldött nagyszüleinek, Irisnek és Lelandnek. A kártyára rövid üzenetet írt, melyben beszámolt nekik szakmai fejlődéséről:

Drága, rég nem látott nagyszüeim! Nagyon hiányoztok. Ez persze nem mentség arra, hogy nem látogattalak meg benneteket. Nagyon elfoglalt vagyok Olympiában, ha épp nem turnézunk a bandával. Épp mostanában jelent meg egy kislemezünk, és már el is fogyott. Most hétfőn pedig már a nagylemezünk anyagát vesszük fel, amely márciusban jön

majd ki. Februárban megint turnézni indulunk Kaliforniába, és áprilisban jövünk vissza, hogy pihenjünk egy kicsit, aztán megint útra kelünk. Boldogabb vagyok, mint valaha. Jó lenne, ha én is hallhatnék felőletek. Boldog karácsonyt! Szeretettel, Kurt.

Kurt kissé túlzott az együttes turnébeosztásával kapcsolatban – fellépéseik még mindig nem voltak túl gyakoriak, bár egyre nagyobb ütemben szaporodtak. Azzal azonban nem túlzott, hogy azt írta: „boldogabb vagyok, mint valaha”. Az, hogy várja karrierje egy-egy mérföldkövét, mindig boldogabbá tette, mint maguk a megtörtént események; és saját nagylemezének gondolata – amelyet sokkal jelentősebb eredménynek tartott, mint egy kislemez – elegendő szabadsággal töltötte el ahhoz, hogy rá nem jellemző módon hangot adjon legbensőbb érzéseinek. Szokatlan volt, hogy bármit is eláruljon arról, hogy érzi magát – s még ennél is meglepőbb, hogy boldognak mondta magát.

Két nappal a Hoquiam-fellépés után a banda Seattle-be ment új albumuk felvételére. Karácsony szentestéje volt. – Nem volt semmi más dolgunk – magyarázta Krist. Az előző éjszakát Jason Everman házában töltötték, aki Chad és Dylan barátja volt. Jellemző, hogy Kurt már rég készen volt a dalokkal, a szöveg azonban eléggé hiányos volt, így egész éjjel annak véglegesítésén dolgozott. A többieknek azt mondta, úgysem tud aludni.

Másnap délután megérkeztek a stúdióba, és késő éjjelig dolgoztak. Ez idő alatt tíz dal alapját vették fel, Kurt azonban elégedetlen volt az énekfelvétellel. Egyetlen szám, a **Blew**³⁵ tetszett neki, amely véletlenül született: Krist elfelejtette, milyen hangnemben volt, és tévedésből egy hanggal lejjebb ment az egyébként D-dúr számban. [³⁵ Betépvé] Ez olyan hangzást eredményezett, mely nehezebb és mélyebb volt, mint bármi, amit eddig játszottak; a melléfogás „jól ütött ki”. Mint Kurt korábbi szerzeményeinek általában, a **Blew** szövegének sem volt semmi értelme – Kurt később úgy magyarázta, hogy egyszerűen „jópofa énekelni őket” –, a dallam és a szöveg együtt azonban mégis hatásosan közvetítette a reménytelenséget és a kétségbeesést, azokat a témákat, melyek Kurt legtöbb dalát uralták.

Éjfél körül abbahagyták a felvételt, és Aberdeen felé vették az útjukat. A hosszú út alatt egyvégtében hatszor hallgatták meg az anyagot. Aberdeenben Krist hajnali fél kettőkor tette ki Kurtöt Wendy házában 1988 karácsonyának reggelén. Úgy tervezte, ott tölti az ünnepet, s csak utána megy vissza Tracyhez. Kurt és Wendy kapcsolata a felszínen kiegyensúlyozottabbnak tűnt, mint régebben. Azon az őszön például ezt írta naplójába: „Most, hogy elköltöztem, nagyon jól kijövünk egymással. Azt tettem, amit anyám akart. Azt hiszi, rendes állásom van, barátnőm, autóm, házam. Össze kell szednem egy-két régi cuccomat, amelyeket otthon hagytam, a régi otthonomban, a *valódi* otthonomban, amely most egyszerűen anyám háza.”

Kurt általában saját kezűleg készített ajándékokat adott karácsonyra családtagjainak, egyrészt művészi, másrészt anyagi megfontolásból; 1987-ben

például kulcstartókat csinált. Az 1988-as ajándékokon azonban nem kellett sokat törnie a fejét: mindenki, beleértve nagybátyjait és nagynénjeit is, a kislemez egy példányát kapta. A lemez egyfajta hazatérést jelentett számára – általa bizonyíthatta mindenkinek, hogy ő is lesz valaki. Wendy lejátszotta otthon a kislemezt, és nyilvánvaló volt, hogy zenéjük nem búvólte el. Azt mondta Kurtnek, hogy szüksége lenne „valami másra a megélhetéshez”. Kurt azonban meg sem hallotta.

A karácsonynál izgalmasabb esemény várt még rá: egy jelentős buli december 28-án a seattle-i Undergroundban, amit a Sub Pop 200 megjelenésének alkalmából rendeztek. Bár arra nem volt pénzük, hogy kifizessék a zenekarokat, a Sub Pop gáláns partikat rendezett, s ez a mostani sem volt kivétel: nyolc együttesel kétnapos bulit rendeztek a U-District klubban. A Nirvana az első éjjel került sorra, Steven Jesse Bernstein úgy konferálta be őket: „a gyorsfagyasztott hangok bandája”. Ez a fellépés jelentette az egyik első alkalmat, amikor egyenlőként jelentek meg a többi Sub Pop-banda között. Addig bébibandaként tartották őket számon. A show után három napig Seattle-ben maradtak, és újabb tizenöt órát töltöttek a stúdióban Endinóval. Szilveszter napján kora estig dolgoztak, majd Kurt visszatért Olympiába, hogy Tracyvel kezdje meg az 1989-es évet.

A csapat január második hetében látott ismét munkához, s két alkalommal dolgoztak a keverésen, egyre közelebb kerülve a befejezéshez. Közel harminc stúdióóra után kilenc szám felvételével készültek el. Három számot választottak ki a Crover-féle demóból az albumra, melyeket újrakeverték. Kurt úgy határozott, hogy az album címe „Túl sok ember” lesz, ami nem valamelyik rajta szereplő szám címe volt, de jól kifejezte komor szemléletmódját. Február elején azonban Kaliforniába indultak turnézni, és Kurt útközben meglátott egy AIDS-megelőző plakátot, melynek furcsa felirata felkeltette az érdeklődését. Ez állt rajta: „Bleach Your Works” (Tisztítsd ki a szervezeted). – **Bleach**³⁶ – szólt Kurt a többiekhez, amint a furgon lefelé hajtott az utcán. – Ez lesz az új albumunk címe. [³⁶ Kitisztít, kifehérít; fehéritő; utalhat a fehér porra, a heroinra is.]

10.

ILLEGÁLIS A ROCK 'N' ROLL
OLYMPIA, WASHINGTON

1989. február – 1989. szeptember

Ha illegális a rock 'n' roll, dugjátok börtönbe a seggem.
Ezt a mondatot Kurt írta egy gitárra 1989. július 15-én

Egy nappal 22. születésnapja előtt Kurt a következő levelet írta anyjának: „Esős vasárnap délután van, és mivel mint általában, most sincs túl sok dolgom, ezért elhatároztam, hogy írok neked egy rövid levelet. Ami azt illeti, mostanában egy csomó levelet írok, mivel folyton esik. Gondolom, jobb, mint a semmittevés. Vagy dalt, vagy levelet írok, de a dalszerzésből most épp elegendem van. Hát, holnap van a 22. születésnapom...” A levelet nem fejezte be, s a töredéket sosem küldte el.

A levélben kifejtett unalom ellenére Kurt belső, művészi világa komoly fejlődésnek indult. Huszonkettedik életévét majdnem teljes egészében az alkotásnak szentelte – vagy a zenének, vagy a képzőművészetnek. Már régen feladta azon törekvéseit, hogy hivatásszerűen űzze a képzőművészetet, s ez a szabadság bizonyos értelemben lehetővé tette számára, hogy művészete korlátok nélkül fejlődjön. 1989 java részében nem volt munkája, hacsak a Nirvana vezetését nem tartjuk annak. Tracy volt az ő jótévője, aki kapcsolatuk egész ideje alatt felvállalta ezt.

Aki 1989-ben valamelyik délután besétált volna a lakásába, egyforma eséllyel találta volna Kurtot ecsettel vagy gitárral a kezében. Valójában nem annyira festő, mint inkább alkotóművész volt. Minden eszközt ecsetként használt, ami épp a keze ügyébe került, és minden lapos felületet festővászonnak tekintett. Mivel nem engedhette meg magának, hogy vásznat vagy akár minőségi papírt vegyen, legtöbb munkáját régi társasjátékok hátuljára festette, amiket olcsó boltokban talált. Festék helyett pedig (amelyet ritkán tudott megvenni) többnyire ceruzát, tollat, faszenet, jelölőtollat, spray-t, sőt olykor vért használt. Egy nap az egyik szomszéd, Amy Moon ment el az ajtaja előtt, s meglátta Kurtot. Az arcán egy örült tudós vigyora ült, aki épp most hozta létre első teremtményét. Elmondása szerint épp akkor fejezte be a festést, ezúttal akrilfestékkel dolgozott, melyhez különleges adalékot, az „ő titkos alkotóelemét” tette. Azt mondta Amynek, hogy ezt minden festményére felviszi, mintegy „utolsó simításként”, ha úgy érezte jól sikerült. A titkos adalék, mint elárulta, a saját ondója. – Az én magom van a képen – dicsekedett. – Nézzé, nézzé meg, hogy ragyog! – Amy nem merte megkérdezni, milyen módszerrel viszi fel Kurt a „magját” a képre, mert sem ecsetet, sem más szerszámot nem látott a közelben.

Ez a szokatlan rítus nem gátolta meg Amyt abban, hogy egy festmény elkészítésével bízta meg Kurtöt; ez volt az egyetlen megrendelés, melynek valaha is eleget tett. Amy elmesélte neki egy álmát, és megkérte, fesse le. Kurt elfogadta a feladatot, és tíz dollár anyagköltséget kapott. A végeredmény egy durván festett kép volt, amely oly tökéletesen felidézte Amy álmát, hogy az alig hitte el, hogy Kurt az ő leírása alapján így meg tudta csinálni. – Az éjszaka közepén vagyunk – mesélte Amy –, és valami hátborzongató erő hat. A háttérben meghatározhatatlan fajtájú fák állnak, inkább csak árnyak. Elöl egy autó fényszórói világítanak meg egy épp elütött szarvast. Látni, ahogy még meleg lehelet száll fel az állat orrából, a teste párolog. Az előtérben egy nagyon sovány női alak a még valószínűleg élő állat húsából eszik. A festmény tökéletesen olyan volt, mint amilyennek álmomban láttam.

Kurt legtöbb alkotása felkavaró volt, olykor megdöbbenően az. Közülük sok ugyanazokat a témákat ismételte, amelyeken már a középiskolai rajzórán is dolgozott, bár most sötétebb árnyalatok tűntek fel rajtuk. Továbbra is festett földön kívüli lényeket és felrobbanó gitárokat, de vázlatfüzetében Dali-stílusú tájképek is szerepeltek: szétolvadó órák, fej nélküli lények pornografikus testrészletei és levágott végtagok. 1989 során festészete egyre inkább háromdimenziós mélységet kapott. Minden héten vásárolgatott Olympia használt cikkeket árusító üzleteiben, s minden olcsó vagy bizarr holmi, amely a szeme elé került, előbb-utóbb képei szereplőjévé vált. Egy Iron Butterfly-album hátoldalára egy Batman-képet festett, hozzáragasztott egy meztelen Barbie-babát nyaka körül egy hurokkal, s Tracynek adta születésnapi ajándékként. Gyűjteni kezdte a babákat, az autómodelleket, elemőzsiásdobozokat, régi társasjátékokat (néhányat kibontatlanul őrzött meg, mint kedvenc Evel Knievel játékát), játék akcióhősöket, de minden mást is összeválogatott, amit olcsónak talált. Gyűjteményeit azonban értéktelenként kezelte, nem rakta őket polcokra; bármelyik darab elolvadhatott egy kerti multság nyársain, vagy hozzáragadhattak egy másik játékhoz. Tracy panaszkodott is; hogy sehová sem fordulhat anélkül, hogy ne nézne farkasszemet vele valamelyik baba. Lassan az egész lakás útszéli giccsmúzeummá vált, még hozzá olyan múzeummá, mely a folytonos lerombolás és átépítés állapotában van. – Zsibvásárt rendezett – emlékezett Krist. – Az egész lakásban iszonyú felfordulás volt, mindent szétdobált. Ő mégis igazi művész volt, s ez önkifejezésének egyik módja volt; így szűrte meg a világot. Sokféle megnyilvánulása néha talán morbid volt; ami azt illeti, minden művészet dekadens és morbid. Témáit következetesen választotta; mindegyik egy kicsit elbaszott és komor volt.

Kurt egyik kedvenc motívuma az volt, hogy összecserélte az általa rajzolt figurák nemi szerveit. A férfitestek vaginafejet kaptak, a nők péniszt és mellett egyszerre. Az egyik ebből az időszakból származó munkáján négy női alak ül körül egy túlméretezett Sátánt, hatalmas, felálló pénisszel. Bár a képet ceruzával rajzolta, a női fejeket a *Good Housekeeping* című magazin hirdetéseiből vágta ki. Az alakok szorosan egymáshoz tapadva masszív emberi láncot alkotnak; az

egyik nő kakál, a másik kezében fogja vagináját, a harmadik a következő nő végbélnyílásán tartja a kezét, az utolsó combjai közül pedig egy baba dugja ki a fejét. Mindegyiknek ördögszarva van, s ábrázolásuk olyan realisztikus, mintha a '90-es évek San Franciscó-i művészetől, Cooptól származnának.

Kurt nem adott címet a legtöbb képének, de az egyik, ebből az időszakból származó alkotásán gondosan betűzött cím díszleg. Egy fehér kötvényre fekete szénrel fura figurát rajzolt, feje helyett hatalmas mosollyal, amint egy baltával levágja a bal lábát. A címe: *Mr. Napfény öngyilkosságot követ el.*

Bár Kurt unalomra panaszkodott, 1989 a banda egyik legmozgalmasabb éve volt. Az előző év végéig, mely kétéves történetük zárása volt, alig két tucat fellépés állt a hátuk mögött, a legkülönbözőbb nevek alatt, számos dobos közreműködésével (Burckhard, Foster, Crover és Channing). 1989-ben egy év alatt száz bulijuk volt, és Kurt egy profi zenész életét élte.

Az év első turnéja a nyugati partra, San Franciscóba vitte őket, ahol a „Bleach Your Works” plakátot látták. Fellépéseiket akkoriban a kislemez anyagára építették, ami (figyelembe véve rajongóbázisuk lehetséges nagyságát) elég merész volt; tekintettel arra, hogy a kislemezből az egész világon ezer példány létezett, annak esélye például, hogy a San José-i tömegben bárki ismerte volna, s tetszett volna neki annyira, hogy el is menjen meghallgatni, gyakorlatilag az abszurditás határát súrolta. Az első fellépéseken általában fél tucat ember jelent meg, főként zenészek, akiket a Sub Pop híre vonzott oda, mivel a lemezcég nagyobb vonzerőt jelentett, mint a banda. Dylan Carlson elkísérte őket a koncertkörútra, és jól emlékezett Kurt elégedetlenségére. – Tulajdonképpen baklövés volt – mesélte –, egy csomó fellépés el is maradt. – A bulikat mindig a klubok tulajdonosai mondták vissza, hiszen a zenekar készségesen játszott volna akár a pincéreknek és a kidobóembereknek is.

A legnagyobb tömeg, négyszáz ember előtt a Living Color rockegyüttes előzenekaraként játszottak, akik szerepeltek a Top 40-es listán. A közönség utálta őket.

Ha ezen az első turnén létezett legrosszabb a sok rossz között, egyik San Franciscó-i fellépésük az volt. Az együttes a Melvins előtt játszott a Covered Wagonben, s Kurt régóta várta, hogy újra találkozzanak. De mikor azzal szembesült, hogy a Melvins nem jelent nagyobb vonzerőt Kaliforniában, mint ők a Grays Harborban, egy világ omlott össze benne. Mint minden más fellépésük során, most is gondot jelentett a benzin-, a szállás- és a kajapénz előteremtése. Tracy saját autóján követte őket Kaliforniába, s két barátjukat, Amy Moont és Joe Prestont is magával vitte. Hét emberből állt a turnécsapat, de egy sem volt köztük, aki akár egy burritót³⁷ megengedhetett volna magának. [³⁷ Babbal és hússal töltött tortilla] Valakitől hallottak egy ingyenkonyháról. – Valószínűleg a krisnások üzemeltették, amitől Kurtöt kirázta a hideg – idézte fel Amy. Míg mindenki farkasétvággal vetette magát a tányérjára, ő csak ült, és meredten bámulta a levest. – Meg nem kóstolta volna. Végül felállt, és elment.

Teljesen lehangolta a dolog – mesélte Amy. A Hare Krisna-konyha, a tíz ember előtti fellépések, koldulás a benzinpénzért, a Melvins bukása, saját kislemezük ismeretlensége; a mellőzöttség olyan szintjét igazolták, melyet Kurt sem elképzelni nem tudott, sem felkészült nem volt rá. Aznap éjjel mind a heten egy barátjuk stúdiólakásának padlóján aludtak.

Mikor visszatértek Seattle-be, február 25-én egy sikerebb fellépés várt rájuk: a „Négy banda – négy dollárért” a Washington Egyetemen. Ez volt a legnépesebb közönség, mellyel ez idáig találkoztak, hatszáz ember. A Fluid, a Skin Yard és a Girl Trouble társaságában játszottak, s bár valamennyi együttes ismertebb volt náluk, a közönség mégis a Nirvana szereplése alatt vadult meg. A seattle-i közönség a nyolcvanas évek végén kezdett „slam”-táncolni; ez alatt egyfajta vad, örült, kifejezetten lökdösődő twistet kell érteni, amelyet többnyire a színpad előtt kavargó tömegben mutattak be a tinédzserek. Amikor elég nagyra nőtt a tömeg, emberhullámok kezdtek egymáshoz csapódni, mintha hurrikán alakult volna ki a közönség soraiban. A Nirvana őrjöngő hangzása tökéletes alapot szolgáltatott a slamhez, mivel egyszer sem lassítottak a tempón, sőt a számok között is ritkán tartottak szünetet. Amikor egy-egy rajongó felmászott a színpadra, hogy onnan vesse le magát a táncoló tömegbe – ez volt a „stage-diving”, azaz ugrálás a színpadról –, a rituális tánc kiteljesedett. Kurt nyugodtan énekelt tovább, miközben kölykök tucatjai másztak fel a színpadra, hogy onnan leugorhassanak. Ilyenkor, mikor egy csomó fiatal ugrált lefelé a színpadról, úgy tűnt, mintha Kurt ejtőernyőstanoncoknak kialakított légitréning-felszerelésen állna. Az egész szervezett káosznak tűnt, de éppen ez volt az, amiről Kurt álmodott; hogy zenéjét a káosz megteremtésére használják. Akkoriban sok más zenekar is vonzotta a slam-dance közönségét, de kevés zenész volt képes olyan panaszosan mélézva ácsorogni a színpadi invázió közepette, mint Kurt. Azt a benyomást keltette, hogy számára teljesen megszokott dolog úgy játszani, hogy közben a közönség elfoglalja a színpadot; s ez Seattle-ben olyan megszokottá vált, hogy végül már így is volt.

Aznap Kurt rövid interjút adott a *Daily* című újságnak, a Washington Egyetem diáklapjának, s ebben „a rockzene utolsó hullámának” és „az utolsó lenyúzott bőrnek” nevezte az északnyugati stílust. Kurt azt mondta Phil West újságírónak, hogy zenéjük „a gyűlöletre épül, nyomasztó, bosszúálló felhangokkal”. Ez az újságcikk volt a legelső olyan alkalom, melyből később kialakult Kurt kedvenc sportja: mitológiát teremteni hiszékeny újságíróknak. – Aberdeenben szenvedélyesen gyűlöltem a legjobb barátaimat, mert idióták voltak – jelentette ki. – Annak a gyűlöletnek a jelentős része még mindig itt lappang. – Értékelte ugyan Tracyt, amiért eltartja őt, de megesküdt, hogy egy nap majd „a bandából élek meg”. Ha nem így lesz, fogadkozott, „egyszerűen elmegyek Mexikóba vagy Jugoszláviába néhány száz dollárral krumplit természetni, és a Creem régi számaiból tanulom a rocktörténetet”.

Azon a tavaszon a banda egy másodgitárossal egészült ki Jason Everman személyében, s így – történetük során először – négytagú csapattá váltak. Kurt

azért akarta, hogy Jason játssza azokat a gitárrészeket, amelyek nem kaptak kellő figyelmet, mert dalai egyre összetettebbé váltak. Jason korábban egy bandában játszott Chaddel, s ügyes gitáros hírében állt. Azzal a gesztussal is behízelegte magát a csapatba, hogy 600 dollárt kölcsönzött Kurtnek, hogy kifizethesse a **Bleach** felvételének költségeit. Mindezt minden feltétel és kikötés nélkül – ami azt illeti, a pénzt sosem kapta vissza –, de Kurt ráíratta Jason nevét az albumra, holott nem játszott a felvételeken.

Immár Jasonnel kiegészülve a Nirvana június 9-én a seattle-i Moore Színházban lépett fel a Sub Pop *Lamefest*³⁸ elnevezésű buliján. [³⁸ Rockkantfesztivál] Ők játszottak a Mudhoney és a Tad, a Sub Pop két legnevesebb együttese előtt, s ez a fellépés jelentette a **Bleach** hivatalos bemutatóját is. A Nirvana játéka különösebb esemény nélkül zajlott le – kivéve hogy Kurt gitárhúrjai beleakadtak a hajába.

Az est fénypontja az volt, mikor Kurt saját szemével látta, hogy a fiatalok sorba állnak megvenni a **Bleach** et.

1989 közepére az északnyugati zenei színtér nemzetközi figyelemre kezdett szert tenni Pavitt és Poneman néhány ügyes húzásának köszönhetően, akik ezúttal bebizonyították valódi zsenialitásukat, mely nem a lemezkiadó működtetése, hanem a marketing területén csillant meg. Az az ötlet, hogy éves bemutatójukat *Lamefestnek* nevezték, zseniálisnak bizonyult: azonnal lefegyverzett minden lehetséges kritikát, s egyúttal elnyerte azoknak az elfásult zenerajongóknak a tetszését is, akik „Loser”³⁸ feliratú pólókat viseltek (a kiadó ezekből legalább annyit adott el, mint lemezből). [³⁸ Vesztes] A Sub Pop bankszámlájának katasztrofális állapota ellenére 1988 elején repülőjegyet ajándékoztak néhány brit rockújságírónak, s üdülni hívták őket Seattle-be. Ez jó befektetésnek bizonyult: heteken belül Sub Pop-bandák szerepeltek a heti angol slágerlistákon, s olyan együttesek, mint a Mudhoney, sztárok lettek, legalábbis Angliában, a „grunge”-mozgalomban. Ez a terminus eredetileg a zajos, torzító punkzene leírására szolgált, de hamarosan gyakorlatilag minden északnyugati bandára ezt az elnevezést alkalmazták, még azokra is, amelyek, mint például a Nirvana, igazság szerint inkább popzenét játszottak. Kurt gyűlölte ezt az elnevezést, de a reklámgépezet komolyan működni s az északnyugati zenei színtér fejlődni kezdett. Bár Seattle-ben kevés fellépést tartottak, valamennyi eseménnyé vált, s egyre nagyobb tömeget vonzott.

Évekkel később Kurt arról spekulált a naplójában, vajon mitől vált hirtelen ennyire népszerűvé a seattle-i hangzás: „Jónevű angol újságírók agyondicsérték a zenekart, s ez egyszerre hírnévhez juttatta a Sub Pop-menedzsmentet (csak adj hozzá vizet vagy reklámot).” A Nirvanát többnyire 1989 elején említették a sajtóban, de a legtöbb cikkben – mint a *Melody Maker* 1989. márciusi számában, mely *Seattle: a rockváros* címmel jelent meg – csak a futottak még minősítést kaptak. Kurtöt valószínűleg sokkolta első megjelenése az angol sajtóban, mikor azt olvasta, hogyan spekulál Everett True arról, vajon mihez kezdene a banda, ha nem lennének zenészek: „Négy srácról beszélünk... akik ha

nem ezt csinálnák, valószínűleg egy szupermarketben dolgoznának, esetleg egy fűrésztelepen, vagy talán autókat javítanának.” A három említett foglalkozás közül kettőt Kurt apja végzett valamikor, a harmadik pedig Buzz egykori munkája volt.

A **Bleach** megjelenésének nagy szerepe volt abban, hogy kiemelje a Nirvanát a kortársak árnyékából. Az album szerkezete nem volt egységes, egymás mellett szerepeltek rajta Kurt négy évvel korábban és nemrégiben írott számai, mint az **About a Girl**, de mindenképp felszikkasztott benne a tehetség. Az olyan félkész számokban, mint például a **Sifting**,⁴⁰ az akkordok durván, nyersen szólaltak meg, a szöveg azonban (már amikor érteni lehetett belőle valamit) kidolgozott volt és okos. [⁴⁰ Vizslatás] Amikor a *The Rocketben* írt a lemezről, Gillian Gaar rámutatott, mennyire különböző irányzatokat követ a banda: „A Nirvana hajója a thrash-metál spektrumának egyik végletétől a másikig siklik; odabicccentenek egyet a garázs-grunge-nak, alternatív zajokat keltenek, és pokoli metált játszanak anélkül, hogy bármelyiknek hűségesküt tennének.” Az album megjelenésekor Kurt hasonló érzelmekről számolt be naplójában: „A szövegeimben egy csomó ellentmondás van. Egy részük nagyon is őszinte véleményt és érzéseket fejez ki, más részük klisészerűen szarkasztikus, reménytelen vagy épp humoros cáfolat, bohém elképzelések, amelyeket az évek során kimerítettem. Szenvedélyes és őszinte akarok lenni, de szeretek hülyéskedni is, úgy viselkedni, mint egy hülye pöcs.”

Kurt pontos leírást adott a **Bleachről**, mint az őszinte és sematikus érzések keverékéről, de mindkettő bőséggel állt rendelkezésre ahhoz, hogy a legkülönbözőbb főiskolai rádióállomások sugározzák. Az együttes Tracy egyik fotóját használta lemezborító gyanánt, pontosabban annak negatívját, mely tökéletesen megfelelt a borús dalok és a pophangzás ellentmondásának kifejezésére. A lemez sikere Kurt kettősségében rejlett: elegendő különböző hangzást tartalmazott ahhoz, hogy a rádióállomások kedvükre válogathassanak belőle anélkül, hogy unalmassá válna. Az album lassan épül föl, de az olyan dalok, mint a **Blew**, a **School**, a **Floyd the Barber** és a **Love Buzz** végül országszerte az egyetemi rádióadók állandó műsorszámait lettek,

Azért még hosszú út állt előttük. A *Lamefest* utáni nap belecsöppentek egy portlandi buliba, melybe az utolsó pillanatban ugrottak be a Cut Butt helyett. Az útra velük tartott egy Rob Kader nevű, tizennyolc éves rajongójuk is, aki minden fellépésükön ott volt, s egész úton vidám éneklésre készítette a srácokat a „The Brady Bunch” témájára. Amint azonban megérkeztek a fellépésre, kiderült, hogy csak tizenkét ember váltott jegyet, valamennyien Cut Butt-rajongók. Kurt az utolsó pillanatban elhatározta, hogy lemond az előadásra szánt dalok sorrendjéről, és így szólt Robhoz: „Minden szám végén megkérdezzük majd, mit szeretnél hallani, és az lesz a következő.” Amint egy dal végére értek, Kurt odasétált a színpad széléhez, és rámutatott Robra, aki bekiabálta a következő szám címét. Kaderen kívül – aki teljesen megdicsőült – a közönség többi tagja elég hűvösen fogadta előadásukat, egy Kiss-dalt, a „Do You Love Me?”-t

kivéve, amelyet Rob jó érzékkel kért.

1989 júniusának végén a banda bepakolt Krist Dodge furgonjába, hogy első nagyobb túrájukra, egy két hónaposra tervezett turnéra induljanak keresztülkaszul az Egyesült Államokban. Kader és még néhány barát búcsúünnepséget rendezett számukra. Kader egy huszonnégy darabos Mountain Dew whisky-csomagot adott nekik búcsúajándék gyanánt. A kisteherautót teletöltték új pólójukkal, amelyen a következő szöveg állt: „Nirvana: Fudge Packin', Crack Smokin', Satan Worshipin' Motherfuckers”⁴¹. [⁴¹ Édességzabáló, crack-szívó, sátánimádó gecik] Krist és Shelli nem sokkal ez előtt jöttek össze újra, így sírtak az elinduláskor. Sőt még Kurtöt is letörte, hogy egy időre el kell válnia Tracytól, hisz amióta együtt voltak, még nem töltöttek egymástól távol ilyen hosszú időt.

Mivel nem volt menedzserük, Krist kezdte magára vállalni a pénzügyek intézését, s mivel a furgon a kizárólagos tulajdona volt, szigorú szabályokat vezetett be. Az egyik instrukciót kiragasztotta az autó belsejében: „Nem vesszük igénybe más üzemanyag-társaság töltőállomásait, csak az Exxonét – nincs kivétel!” Hogy spóroljanak, nem kapcsolták be a légkondicionálást, és senki sem hajthatott 70 mérföldes sebességnél gyorsabban. Első turnéjuk során elkészítették a vezetési beosztást, de Kurt ritkán vette ki a részét belőle: a többiek úgy gondolták, túl lassan vezet. – Úgy vezetett, mint egy öregasszony – emlékezett Tracy. Ez Kurt jellemének csupán egyik ellentmondása volt; lehet, hogy dühödten szívta ki az összes habot egy Edge borotválkozóhabos flakonból, de nem akart autóbalesetet.

Első fellépésük San Franciscóban volt, ahol ugyan kisszámú közönség várta őket, de ahhoz elegendő, hogy ne szoruljanak rá az ingyenkonyhára. Bár ezúttal egy megjelent album volt a turné mögött, a Sub Pop annyira gyengén terített, hogy szinte sehol sem lehetett kapni a lemezt. Mikor egy Los Angeles-i üzletben, a Rhino Recordsban léptek fel, az áruháznak mindössze öt darabja volt az albumból raktáron. L. A.-ben meginterjúvolta őket a *Flipside* fanzin, s bár Kurt nevét félrebetűzték, és a nyomtatásban „Kirk” jelent meg, úgy érezték, hiteles punkokként kezelték őket. A cikk szerzője a drogokkal kapcsolatban is kérdezte Kurtöt: – Valahogy eljutottam a legvégső határig az LSD-vel, a fűvel és az anyagokkal – felelte Kurt egészen mértékletesnek tűnve. – Egyszerűen eljutottam a csúcsig ebben a dologban. S ha egyszer túljutottál a tanulási fázison, onnan már csak lefelé megy a székér. Sosem használtam arra a drogokat, hogy megszökjek az életem elől, mindig csak a tanulás miatt éltem velük.

Amint kelet felé, a Közép-Nyugat és Texas irányába tartottak, egyre kisebb közönség előtt játszottak. Sokszor alig volt rájuk kíváncsi egy tucatnyi ember, azok is többnyire zenészek, akik bármilyen bandát meghallgattak volna. – Nem aszerint ítéltük meg a fellépéseinket, hogy hány emberből állt a közönség – mesélte Chad –, inkább az számított, amit az emberek mondtak. És egy csomóan azt mondták, hogy tetszik, amit csinálunk. – Előadási technikájuk fejlődött, s olyan közönséget is magukkal tudtak ragadni, amely korábban nem is ismerte őket. Mint előttük a Velvet Underground, ők is hamar rájöttek arra, hogy egy

ezer zenészből álló közönség sokkal erőteljesebb, mint tízezer átlagos rajongó. Ha lehetőségük nyílt rá, csatlakoztak más punkbandákhoz, amelyeket ismertek; náluk aludtak, s ezek a személyes kapcsolatok legalább olyan fontosak voltak hangulatuk szinten tartása szempontjából, mint maguk a fellépések. Denverben John Robinson, a Fluid muzsikusa adott nekik szállást. Ő is felfigyelt Kurt szégyellős természetére. – Mindenki a konyhában evett, boldogok voltak, hogy házi koszt kerül a gyomrukba – mondta Robinson. – Megkérdeztem Krist-t, hol van Kurt, mire ő azt mondta: „Ó, ne aggódj miatta, mindig eltűnik valahova.” Az én lakásom azonban nem volt olyan nagy, így hát gondoltam, megkeresem. Ott találtam a lányom szobájában, csak ült egyedül a sötétben, és meredt a semmibe.

Amikor keresztülhajtottak Chicagón, Kurt egy kiárusításon vásárolt egy keresztet – valószínűleg ez volt az első vallási tárgy, amelyet nem lopott. Útközben kilógatta a keresztet a kocs ablakából, megrázta a gyalogosok felé, és figyelte, milyen kifejezés ül ki az arcukra. Mindig kezében tartotta a keresztet, ha ő ült az anyósülésen, mintha valami fegyver lenne, melyre akármelyik pillanatban szüksége lehet.

A banda sok éjszakát töltött a kisteherautóban is, vagy az út mentén vertek tábor, így ritkán nyílt alkalmuk egyedül lenni. Azzal is küszködtek, hogy elég pénzüket legyen üzemanyagra és ennivalóra, úgyhogy fel sem merült, hogy motelben szálljanak meg. Egyetlen pénzforrás biztosította számukra, hogy üzemanyagot vehessenek: ha elég pólót adtak el – a pólók mentették meg a turnét. Egyszer késő éjjel érkeztek meg Washington D. C-be, s egy benzinkút mögött állították le a furgont, azt tervezve, hogy ott töltik az éjszakát. Ahhoz azonban túlságosan nagy volt a hőség, hogy a kocsiban aludjanak, úgyhogy valamennyien letelepedtek egy helyre, amelyet egy lakóház gypszönyegének véltek. Másnap reggel fedezték fel, hogy az autósáv-eltávolító pázsiton táboroztak le.

– Általában azt kellett eldönteni, hogy kaját vegyünk vagy benzint, és általában a benzin mellett kellett döntenünk – emlékezett vissza Jason. – A legtöbben elég jól megvoltunk ezzel, Kurt azonban gyűlölte. Úgy tűnt, elég gyenge a szervezete; könnyen megbetegedett. S ha egyszer beteg lett, az mindenkinek elviselhetetlen volt. – Kurt gyomorbántalmai súlyosbodtak az út során, talán a rendszertelen evéstől, ráadásul állandóan megfázott, még a legnagyobb nyári hőségben is. Egészségügyi problémái nem gondatlanságából adódtak; 1989 folyamán a bandából ő figyelt leginkább az egészségére, alig ivott, sőt még dohányozni sem engedte a többieknek maga mellett, mivel attól félt, hogy elveszíti a hangját.

Amikor a banda megérkezett a Jamaica Plainhez, Massachusettsbe, a fotós J. J. Gonson és barátja, a Hullabaloo együttesben játszó Sluggo lakásán szálltak meg. Aznap esti bulijuk a Green Street Stationben azon kevés alkalmak egyike volt, mikor Kurt gitár nélkül lépett fel; előző éjjel ugyanis eltörte a hangszerét.

Haragudott a gitár miatt, s ráadásul annyira fájt a gyomra, hogy Strawberry Quiket ivott, hogy enyhítse a gyomorégést, és még honvágy is gyötörte. A műsor után felhívta Tracyt, és azt mondta neki, hogy haza akar menni. Másnap reggel Gonson lefotózta, amint a banda a padlón alszik. Egy matracon osztoztak, s Kurt és Krist az éjszaka során egymáshoz bújtak, mint két kölyökkutya.

Sluggónak volt egy használaton kívüli gitárja a falon, amit Kurt elkért tőle. – Nincs is eltörve a nyaka, meg tudnám csinálni – tanulmányozta a gitárt. Üzletet kötött Sluggóval, s egy öreg Mustang gitárt adott cserébe, melyre ráírta: „Hé, Sluggo, kösz a cserét. Ha illegális a rock 'n' roll, dugjátok börtönbe a seggem.” Úgy írta alá, hogy „Nirvana”, azt gondolva, hogy az ő neve úgysem jelent semmit.

A nap folyamán Kurt egy új gitárt alkotott. Úgy volt összerakva, mint valami Frankenstein, épp csak a következő fellépés idejére, ami önmagában is úgy sikerült, mint egy horrorfilm. Elvállalták, hogy egy diákszövetségi bulin játszanak az MIT-n⁴², mert ott valamivel több pénzt ajánlottak, mint a szokásos klubbulikon.[⁴² Massachusetts Institute of Technology – az egyik legrangosabb egyetem természettudományi kara] A show előtt Kurt felfeküdt egy biliárdasztalra, s kapálózott a lábaival, mint egy kétéves kisgyerek, az ökleivel csapkodta a levegőt, úgy kiabálta: „Nem játszom! Ez hülyeség! Ennél sokkal jobbak vagyunk. Csak az időt pocsékoljuk.” Dührohama csak akkor csillapult, mikor Krist közölte vele, hogy e nélkül a fellépés nélkül nem lenne elég pénzük, hogy hazamenjenek. Mintha csak a tömeget akarnák bosszantani, a banda intenzív műsort kerekített, bár Krist szétszedett egy feliratot, mely a diákszövetség nevét adta ki csontokból, s a csontokat a közönség soraiba hajigálta. A helyi srácok ragaszkodtak hozzá, hogy Krist kérjen bocsánatot, és állítsa vissza a feliratot. Novoselic sosem hátrált meg egy kis verekedés elől, még akkor sem, ha semmi esélye nem volt a győzelemre, ezúttal azonban félénken megfogta a mikrofont, megkérte a hallgatóságot, hogy hozzák vissza a csontokat, és azt mondta, sajnálja a történeteket. A végén a diákközönség odáig volt értük.

Szintén Massachusettsben történt, hogy Kurt és Jason között kitört az első veszekedés. Jason elkövette azt a hibát, hogy a fellépés után meghívott egy lányt, amit a banda többi tagja ízléstelennek tartott. Kurt és Krist egyaránt meglepően konzervatívak voltak a hűséggel és a rajongókkal kapcsolatosan. Egy zenész, aki a csajok miatt van a bandában – bár Jason nem tartozott ebbe az egyébként igen népes csoportba – szerintük kompromittáló.

Igazság szerint Kurt és Jason sosem jöttek ki egymással, minthogy számos vonatkozásban túlságosan is hasonlítottak egymásra. Mindketten sokat tépelődtek, szívesen voltak egyedül, s mindketten fenyegetőnek érezték a másik magányosságát. Jasonnak hosszú, göndör haja volt, amelyet a fellépések alatt gyakran dobált, és Kurt kijelentette, hogy ez nagyon idegesítő, holott ő maga is gyakran ugyanezt csinálta. Ugyanúgy, mint előtte Foster, Jason is Kurt énjének olyan részét reprezentálta, amivel nem szívesen szembesült. Bár minden dalt

Kurt írt, sokat panaszkodott az emiatt rá nehezedő nyomásra, ugyanakkor senkinek sem engedett túl nagy beleszólást. – Egyáltalán nem akarta feladni az irányítást. Mindenki tudta, hogy az egész buli „Kurt-show” – vélte Chad. Kurt megkérte Jasont, hogy találjon ki egy-két új gitárszólót, de mikor Jason megtette, Kurt úgy viselkedett, mintha túllépte volna a hatáskörét. Ahelyett hogy megbeszélték volna a problémát, vagy akár kiabáltak volna egymással, mindketten mogorvává és szótlanná váltak. Ahogy élete sok más konfliktusában is, Kurt személyes kérdést csinált a szakmai vitából, s így halálos ellenségekké váltak.

New Yorkban a banda a Pyramid Clubban lépett fel, az *Új Zenei Szeminárium* rendezvényei részeként. Ez volt a legjelentősebb előadásuk szakértő közönség előtt, beleértve Kurt ideálját, a Sonic Youtht is. Az előadás mégis botrányosra sikeredett, mert egy részeg felmászott a színpadra, püfölte a hangszereiket, és belekiabált a mikrofonba. Jason ledobta a srácot a színpadról, és utánaugrott a tömegbe, hogy üldözőbe vegye.

Másnap Kurt elhatározta, hogy kirúgja Jasont a bandából. Janet Billig Alphabet Cityben lévő lakásában szálltak meg, amelyet New York Cityben csak úgy ismertek, mint „Punkrock Motel 6.”. Jason és Chad városnézésre indultak, Kurt és Krist pedig kokaint vettek maradék pénzükön, hogy véget vessenek az egész turné alatt tartó józanságuknak. Kurt eldöntötte, hogy Jason nem tartozik többé a bandához, de konfliktuskerülő megoldásaira jellemzően ezúttal is csak Kristnek szólt a dolgról. A többiekkel egyszerűen közölte, hogy a turné véget ért, és mennek haza. Mint általában, most sem vitatkozott vele senki. A további két hétre tervezett fellépéseiket elhalasztották – ez volt az első alkalom, hogy lemondtak bulit. A hazaút maga volt a pokol. – Senki nem szólt egy árva szót sem – emlékezett vissza Jason. – Csak mentünk és mentünk, egyedül tankolni álltunk meg. – A New York és Seattle közötti majdnem háromezer mérföldnyi utat kevesebb mint három nap alatt tették meg. Igazából Kurt sosem mondta meg Jasonnak, hogy kirúgta – egyszerűen nem hívta többet.

Kurt és Tracy melegen üdvözölték egymást. Kurt elmondta, hogy Tracy jobban hiányzott neki, mint gondolta volna. Bár sosem volt az a típusú ember, aki beszél az érzéseiről, Tracy azon kevesek közé tartozott, aki előtt kitérte a szívét. Az év augusztusában Kurt levelet írt Jesse Reednek, s eldicsekedett vele, milyen nagyszerű barátnő Tracy: „A barátnőmnek van most egy vadi új, '88-as Toyota Tercele, egy mikrohullámú sütője, egy konyhai robotgépe, egy turmixgépe és egy eszpresszógépe. Tökre elkényeztetett, dédelgetett ingyenélő vagyok.” Kurt szemében a Tercel luxusautó volt.

Kurt visszatérése után kapcsolatuk ismét romantikusabb lett, bár két hónapnyi egyedüllét után Tracy kevésbé tolerálta Kurt hangulatváltozásait. Úgy érezte, kinőtték már parányi stúdiólakásukat, különösen Kurt gyűjtőszenvédélye miatt. Augusztus elején a következő üzenetet írta neki: „Nem vagyok hajlandó

tovább itt maradni ebben a PENÉSZFÉSZEK BEN 15-e után. Elbaszott szar.” Bár nyár közepe volt, a lakásban dúsan tenyészett a penész.

Kész csoda volt, hogy a penészedést egyáltalán észrevették; annyi állatot tartottak, hogy a lakás Damon Romero szerint úgy bűzlött, „mint egy boncterem”. Voltak ott patkányok, macskák és természetesen teknőcök, a legerősebb szaga azonban a nyúlnak volt. Stew lánynyuszi volt, s Kurt és Tracy számára a kisbaba szerepét töltötte be, úgy kényeztették, mint egyetlen gyermeküket. Stew gyakran megszökött a ketrecéből, s emiatt Kurtnek és Tracynek állandóan figyelmeztetniük kellett a vendégeket, hogy nézzenek a lábuk elé, nehogy nyúlbugyóba lépjenek. Egy kora augusztusi napon Kurt éppen Michelle Vlasimskyvel beszélt telefonon, azzal az ügynökkel, akit megbíztak, hogy új időpontokat kérjen elhalasztott fellépéseik helyett, amikor a telefon egyszer csak elnémult. Kurt egy perc múlva visszahívta Michelle-t, és elmagyarázta neki, hogy „a nyúl kihúzta a telefont”. Viccelődött, hogy a lakásukat nemrég keresztelték át „állatfarm”-ra. Néhány héttel később Slim Moon tanúja volt annak, mikor Kurt eszeveszetten rohant kifelé a ketrecekkel. – Épp a jeget szedegettem le a hűtőről egy késsel, mikor véletlenül kilyukasztottam, és nem akartam, hogy az állatokat megölje a freon – magyarázta Kurt.

Mikor ugyanabban a házban megüresedett egy egy hálósobás lakás, átköltöztették a Cobain-vándorkiállítást. Az új lakás ötven dollárral került többbe havonta, de nagyobb volt, és pont a ház garázsával szemben helyezkedett el, amit Kurt gyorsan elfoglalt. Talált benne egy munkapadot, amelyet jól ki tudott használni összetört gitárjai megjavítására, no meg az új nyakak kifaragására azokhoz a hangszerekhez, amiket ezután tör majd össze. A garázs egy héten belül tömve volt működésképtelen erősítőkkal, összetört hangfalakkal és a Nirvana-turné egyéb maradványaival.

Augusztus közepén Kurt először fordult orvoshoz gyomorpanaszaival, és jótanácsért, hogyan szedhetne fel egy kis súlyt. Soványsága rögeszméjévé vált, olyannyira, hogy a késő esti hirdetések valamennyi táplálkozáskiegészítő szerét megrendelte, és be is szedte őket – eredmény nélkül. Felkeresett egy specialistát a tacomai St. Joseph Gyógyközpontban, az Étkezési Rendellenességek Klinikáján, ahol az alapos vizsgálatok után sem találták semmilyen fizikai okát fájdalmainak. Később, a nyár folyamán elment egy másik szakorvoshoz is, de tíz perccel a megbeszélte időpont után Tracy már otthon találta. Kurt a következő magyarázatot adta: „Vért akartak venni tőlem, de én utálok a tűket, így eljöttem.” Tracy tudta, hogy „borzasztóan fél a tűktől”. Gyomorbántalmait hol elmúltak, hol ismét kiújultak, és sok éjszakát végighányt. Tracy meg volt győződve róla, hogy étrendje okozza a bajt, amely – az orvos tanácsa ellenére – sok zsíros és sült ételt tartalmazott. Krist és Chad is egyetértettek vele, s gyakran noszogatták Kurtöt, hogy egyen zöldségeket, amit ő mereven elutasított. – Semmi zöldet nem eszek meg – jelentette ki.

Augusztus első hetében a banda Steve Fisk producer társaságában bevonult a Music Source Studióba, hogy összevágjanak egy EP-t közelgő európai turnéjuk promóciójára. A munka két napig tartott, és ez idő alatt újra magukra találtak Jason elvesztése után, bár felszerelésük a turné viszontagságai miatt kissé viseltes volt. – Olyan nagy North dobjaik voltak – emlékezett Fisk –, a lábdobot pedig két tekercs szigetelőszalag tartotta össze, mert különben állandóan szétesett. Azzal hülyéskedtek, hogy ez egy Liberty Bell⁴³ dob.[⁴³ 1776. július 8-án, a Függetlenségi Nyilatkozat felolvasásakor kondítozták meg először ezt a harangot, mely nemzeti szimbólummá vált]

Öt új Cobain-szerzeményt vettek fel: **Been a Son, Stain, Even in His Youth, Polly** és **Token Eastern Song**.⁴⁴ [Fiúnak lenni; Szégyenfolt; Már fiatal korban is; Jelképes húsvéti dal] E dalok minősége hatalmas előrelépést jelentett Kurt szövegírói fejlődésében. Míg korai dalaiban többnyire egysíkú, ömlengős dagályosságot találtunk – általában a társadalmi visszasságokat tárgyalta –, a **Polly**ban például Kurt egy újsághír nyomán indult el, és egy címlapsztori érzelmi háttérét mutatja be. A dal címe eredetileg a „Stoppo” volt, s alapjául egy megtörtént eset szolgált 1987-ből, mikor egy fiatal lányt elraboltak, brutálisan megerőszakoltak és hegesztőpisztollyal megkínóztak. A dal meglepő módon az elkövető szemszögéből és hangján szólal meg. Kurtnek sikerült megfognia az erőszak rettenetét („hadd nyírd le mocsos kis szárnyaid”), s ugyanakkor finoman ábrázolja a támadó emberi oldalát („a lány is csak oly unott, mint én”). Kifejezőereje abban rejlik, hogy belső párbeszédre épít, s hasonló módon ébreszti fel empátiánkat, mint Truman Capote a gyilkos iránt *Hidegvérrel* című könyvében. A dal témája éles ellentétben áll a melódiával, mely – az **About a Girl** zenei világához hasonlóan – andalító, halk és melodikus, mintha úgy tervezte volna, hogy ezzel megfogja felkészületlen hallgatóságát, s elvezeti oda, hogy öntudatlanul egy kedves melódiát dúdolgasson – egy rettenetes büntényről. A dalt Kurt egy olyan sorral fejezi be, mely az erőszaktevő, az áldozat és a saját sírfelirata is lehetne: „Az ösztön hatalma mindig megdöbbszent.” Évekkel később, amikor Bob Dylan először látta színpadon a Nirvanát, a **Polly**t emelte ki, mint Kurt legmerészebb dalát, s ennek kapcsán meg is jegyezte: „Van szíve a kölyöknek.”

A többi szám is hasonlóan impresszív volt. A **Been a Son** arról szól, mennyire szerette volna Don Cobain, ha Kurt húga fiúnak születik. Az **Even in His Youth** és a **Stain** egyaránt Don életéről szóló dalok, s Kurt érzéseit fejezték ki visszaütésével kapcsolatban. Az **Even in His Youth** című számban Kurt arról ír: „Apa szégyellte, hogy egy senki”, míg a **Stain**ben elmondja, hogy „rossz vért” örökölt, s hogy ő „a család szégyenfoltja”. Egyedül a **Token Eastern Song** szövege volt jelentéktelen – egy író terméketlenségéről szól, gyakorlatilag annak az el nem küldött születésnapi levélnek a dalszövegváltozata, melyet anyjának írt.

A dalok egyúttal Kurt legkomplexebb zenei szerzeményei is voltak,

melyekben a melódiát kiegészítő, aláfestésül használt, változatos futamok is gazdagabbak lettek. – Igazi rockhangzást akarunk – mondta Kurt Fisknek, és ezt el is érték. Mikor visszajátszottak a felvételt, Kurt izgatottan kijelentette: – Egy nagy stúdióban vagyunk, és Top 40-es dobhangzásunk van. – Ünneplésképpen megkérdezték, ugrálhatnak-e az asztalokon. – Valóban úgy éreztem, valami fontosat hoztak létre, ami megérdemli az ünneplést – mesélte Fisk. Így ő is csatlakozott Kurthöz és Kristhez, felmásztak az asztalokra, és ide-oda ugráltak örömlükben.

Augusztus végén Kurt összehozott egy alkalmi bandát Mark Lanegannel a Screaming Treesből, Kristtel a basszuson és a Trees dobosával, Mark Pickerellel. Kurt és Lanegan már hónapok óta írtak dalokat egymásnak, bár találkozásaik többnyire azzal teltek, hogy a Leadbelly iránt érzett szerelmükről beszélgettek. A banda többször is abban a seattle-i próbateremben próbált, amelyet a Nirvana bérelt a Continental Trailways buszpályaudvar fölött. – Első próbánkat kizárólag a Leadbellynek kellett szentelnünk. Kurt és Mark is hozott magával Leadbelly-kazettát, azokat hallgattuk – mondta Pickerel. Kurt és Krist azt akarták, hogy új együttesük neve „Lithium”⁴⁵ legyen, de végül Pickerel javaslatát, a „The Tury”-t fogadták el. [⁴⁵ Lítium (a depresszió kezelésére is használatos szer)] Mikor azonban a csapat augusztus 20-án bevonult Endinóval a stúdióba, a terv füstbe ment. – Mark és Kurt egyaránt annyira tisztelték egymást, hogy egyikük sem akarta megmondani a másiknak, mit csináljon, sőt még javaslatot sem tettek arra, mit hogyan kellene csinálni – magyarázta Pickerel. – Egyikük sem akarta magára vállalni a döntéshozói szerepet. – A két énekes még abban sem tudott dűlőre jutni, hogy melyikük énekeljen egy-egy dalt. Végül nekiálltak az „Ain't It a Shame”, a „Gray Goose” és a „Where Did You Sleep Last Night?” című Leadbelly-számoknak, de egyiket sem fejezték be, és a lemez sosem készült el. Kurt időközben elutazott Portlandbe egy másik nem Nirvana-ügyben: Dylan Carlson bandájával az Earthszel vonult be stúdiófelvételre.

A Nirvanának ismét útra kellett kelnie két hétre a Közép-Nyugatra, hogy eleget tegyenek az elmaradt fellépéseknek. Ezen az úton, legnagyobb meglepetésükre, valamivel nagyobb számú és lelkesebb közönség várta őket. A **Bleach** lassacskán a főiskolai rádióadók állandó műsorszáma lett, s voltak olyan fellépések, ahol vagy kétszáz fős rajongótábor gyűlt össze, akik még dalaikat is ismerték. Rengeteg pólót adtak el, így történetük során először végül anyagi haszonnal zárták a turnét. Mikor visszaértek Seattle-be, a költségek levonása után megszámlolták a bevételt: több száz dollárral tértek haza. Kurt magánkívül volt az örömtől, s büszkén mutatta Tracynak a 300 dollárt, mintha az legalábbis felérne az ő évekig tartó pénzügyi támogatásával.

A Sub Pop nyárra tervezte a Nirvana első európai turnéját. A **Bleach** Angliában is megjelent, és lelkes méltatások fogadták. Kurt még soha nem járt az óceánon túl, s meggyőződése volt, hogy a banda jobban szerepel majd Európában. Megígérte Tracynak, hogy több ezer dollárral tér vissza, és minden

országból küld neki képeslapot, ahol csak megfordulnak.

11.

CUKORKA, KÖLYÖKKUTYÁK, SZERELEM

1989. október –1990. május

LONDON, ANGLIA

Már kapható:

Nirvana, Virágok, Parfüm, Cukorka, Kölykökkutyák, Szerelem.

**A Nirvana második albumának megjelenésére készült,
képzeletbeli hirdetésből**

1989. október 20-án Kurt megérkezett Londonba. Három napja volt az első fellépésig, és szeretne volna megnézni a British Museumot, de olyan szegény volt, hogy be kellett érnie azzal, hogy egy fotó készüljön róla a bejáratnál. A banda többi tagja London kocsmáinak felfedezésére indult, Kurt azonban – aki az idő tájt nem ivott és füvet sem szívott gyomorbántalmái miatt – kiújult hörghurutja miatt a hotelben maradt. Hogy meggyógyítsa magát, az öklével verte a mellkasát, azt remélve, hogy ezzel a beavatkozással megszabadul a lerakódásoktól.

A turnéra egy másik Sub Pop-os bandával, a Taddel érkeztek, melynek frontembere a százötven kilós Tad Doyle volt, aki korábban hentesként dolgozott Idahóban. Egyrészt, mert mindkét banda hangzása súlyos és kemény volt, másrészt Tad szinte elképesztő kövérségére utalva egy találékony angol szervező az egyik fellépést a „A mennyeknél súlyosabb” címen hirdette. A szójáték az egész turné hivatalos elnevezésévé vált, ezt használták a plakátokon és az újsághirdetéseken is. Találó összegzése volt ez a két együttes által elkövetett hangrobbanásnak: ha a pusztá hangerő nem igazta volna le a hallgatóságot, dalaik sötét témái, mint a Nirvana **Downer** című száma vagy Tad „Cyanid Bath”⁴⁶ dala bizonyosan megtette hatását.[⁴⁶ Ciánfürdő] Felváltva kezdtek, hol a Nirvana, hol a Tad volt a fő szám.

Kurt arra számított, hogy Európában hírnév és siker várja őket, ehelyett egy alacsony költségvetésű turnén vettek részt, melyben 42 nap alatt 37 fellépésnek kellett eleget tenniük kilenc különböző országban, ami csak úgy ment, hogy egész éjjel úton voltak. Járművüket, egy régi, tízüléses FIAT furgont a Sub Pop bérelte nekik, ebben szállították a felszerelést, a turnén árult reklámholmikat, a Nirvana három, a Tad négy tagját és a két főből álló személyzetet. Tad méreteit, Krist magasságát és azt a tényt figyelembe véve, hogy a Tad dobosa ragaszkodott ahhoz, hogy felálljon a kocsiban, a bepakolás általában egy órát vett igénybe, és a Marx testvérek gegjeire emlékeztetett. Ráadásul az indulást megelőzően, számos gasztronómiai problémából fakadóan, Tad Doyle mindennap szinte rituális hányáson esett át. Ez a jelenet olyan rendszerességgel fordult elő, hogy beírhatták volna az útinaplóba: „Délelőtt 10 óra: bepakolás a kocsiba; 10.10: Tad hány.”

Kurtöt elbűvölte Tad szervezetének működése. Saját gyomorbántalmaitól szenvedett, de ő csak epét vagy vért hányt. Tad hányása, ahogy Kurt megjegyezte, egy műalkotásra emlékeztetett. – Mielőtt Tad beszállt az autóba, Kurt egy műanyag lavórt tartott elé – mesélte Kurt Danielson a Tadból. – Ott állt türelmesen, kezében a tállal, örömtől csillogó szemmel. Várakozón nézett Tadre, s mikor végre Tad kiadta a magáét, az olyan volt, mint egy dicsőséges, színpompás folyam, és Kurt semmit sem mulasztott el belőle. Senki más nem tarthatta az edényt; ez Kurt feladata volt, és örömét lelte benne. – Tadnek gyakran támadtak egyéb sürgető egészségügyi szükségletei is, ami azt jelentette, hogy sűrűn húzódtak félre, sok angol sofőr legnagyobb megdöbbenésére, akik elképedve hajtottak el egy százötven kilós férfi mellett, aki az elválasztósávból végezte a dolgát. Azon az őszön Tad bélműködési rendszere bizonyos értelemben Kurt töprengéseinek tárgyává vált: az **Imodium** című számban megírta Doyle hasmenésének kórtörténetét.

Az ürítés kérdése továbbra is központi téma maradt, minthogy a társaság Hamburg hírhedt vöröslámpás negyede és az ott található pornószupermarketek felderítésére indult. Kurt maga is amatőr pornográf volt: megszállottságot érzett a női altest iránt, gyakran fotózta Tracy hátsóját. A közönséges pornót szexista dolognak tartotta, a deviáns pornó azonban olyan elragadtatással töltötte el, mint az antropológust egy ismeretlen törzs felfedezése. Különösen elbűvölték azok a magazinok, melyek a formálisan scatofilának ismert szexuális fétist, más néven a „kakaszexet” mutatták be. – Kurtöt minden vonzotta, ami eltért a normálistól: minden, ami állati, ami pszichológiai értelemben furcsa vagy szokatlan, fizikailag vagy társadalmilag különös – állapította meg Danielson. – Ha a testfunkciók is szerepet kaptak, annál jobb. Ivás vagy szívás helyett is feldobta, ha az emberiségről előtte kibontakozó kép különös megnyilvánulásait figyelhette meg. – Kurtnek nem volt annyi pénze, hogy bármit is vegyen a pornóüzletben, Tad azonban megvett egy magazint, melyben Ciccolina, a pornóipar sztárja szerepelt. Ciccolina nemzetközi figyelmet keltett, mikor bejutott az olasz parlamentbe. Az egyik képen épp kiszáll egy limuzinból, miközben egy férfi szájába vize. A FIAT furgonban minden reggel felhangzott Tad bejelentése, amikor elővette az újságot: – Kinyitott a könyvtár – mondta, majd körbeadta a türelmetlen híveknek.

Ezek a kamaszos idéetlenkedések jelentették az egyetlen eltérést az útitervtől, amely zsibbasztó volt és demoralizáló. – Jártunk Párizsban, és nem volt időnk megnézni az Eiffel-tornyot – mesélte Chad. Úgy tűnt, mondta Kurt, mintha a tempót úgy szabták volna meg, hogy fizikailag és lelkileg is megtörje őket. A vad iram a fellépéseken is éreztetni kezdte hatását. Olykor rendkívül jól játszottak (mint például Norwichben, ahol az örült tömeg ráadást követelt), máskor meg szétestek (mint Berlinben, ahol Kurt hat szám után összetörte a gitárját). – Vagy fenomenálisak voltak, vagy förtelmesek – vélte Alex MacLeod, a turné menedzsere. – De amikor förtelmesek voltak, akkor is volt bennük erő. – A közönség többsége lelkesedett értük, ismerte a számaikat, és a legtöbb

koncertre minden jegy elkelt – elsősorban a Nirvana miatt. De mivel a fellépéseket kicsi helyeken rendezték, egyik banda sem keresett sok pénzt.

Sajtójuk azonban bőven volt, s ennek, valamint a befolyásos dj, John Peel gyakori adásainak köszönhetően a **Bleach** felkerült az Egyesült Királyság független lemezkiadóinak Top Ten listájára. Mialatt Berlinben voltak, otthon, Seattle-ben a **The Rocket** megjelentette róluk az első címlapfotót. Kurt elmondta a szerzőnek, Nils Bernsteinnek, hogy jelenleg az olyan „lányos zenekarok” vannak rá hatással, mint a Shonen Knife, a Pixies, valamint legújabb és legnagyobb imádottja, a Vaselines. Arról az előítéletről is beszélt, amit szerint a seattle-i hippik tápláltak a Nirvanával szemben: „Úgy érzem, hogy tanulatlan bunkó köcsögöknek tartanak, akiknek a leghalványabb fogalmuk sincs arról, mi a fene történik egyáltalán. Ez teljesen alaptalan.”

Bár végre rajongó tömeg előtt játszott, Kurtön rettenetes melankólia vett erőt. Amikor csak megengedhették maguknak, hogy hotelben szálljanak meg, Kurt gyakran Kurt Danielsonnal vett ki szobát, ahol aztán mindketten ébren töltötték az éjszakát a sötét szobában bámulva a plafont, és azon tűnődtek, mi a fene hozta őket a FIAT furgonba. Kurt fantasztikus történeteket mesélt eddigi életéről, a Kövér Emberről, az aberdeeni börtönről, arról a furcsa vallásról, amit Dylan Carlson hozott létre a szcientológia-egyház és a sátánizmus keresztezéséből. A legtöbb hátborzongató históriát azonban saját családjáról mondott el: Don és Wendy történeteit, a fegyvereket a folyóban, középiskolás haverjait, akik buktak az anyjára. Egy nyugtalan éjjel Kurt megvallotta, hogy mennyire szeretne otthon lenni. – A turné első hete óta haza akarok menni – mondta hotelszobája ágyán fekve. – *Megtehetném*, tudod? Ebben a pillanatban hazamehetnék az anyámhoz, ha akarnék... *befogadna*. Pénzt is küldene. – Hangja elcsuklott, mintha egy gondosan előkészített hazugságot mondana ki. – *Befogadna* engem, tudod?

Néhány nappal később Rómában Kurt a színpadon omlott össze. A Tad játszott elsőként, és beindította a közönséget a „Fuck the Pope”⁴⁷ című számmal, amely mindig bejön az olasz punkrockereknek.[⁴⁷ Baszd meg a pápát] Mire a Nirvana színpadra lépett, a tömeg már felpörgött. A felmerült hangosítási problémák azonban feldühítették Kurtöt, s negyvenpercnyi játék után felmászott a tizenöt méter magas hangfalakra, és lekiabált a tömegnek: „Meg fogom ölni magam!” A helyiségben senki, se Krist, se Chad, sem pedig Poneman és Pavitt (akik ideutaztak megnézni a műsort) nem tudta, mire vélje ezt. De nem tudta Kurt sem, aki hirtelen egy őrjöngő tömeg közepén találta magát, mely tört angolsággal ezt kiáltozta neki: „Ugorj!” Még mindig gitárját pengette (a zenekar már abbahagyta a játékot, és őt nézte), s úgy tűnt, nem nagyon tudja, hogyan tovább. – Ha leugrik, azonnal kitöri a nyakát, és úgy látszott rádöbrent erre – emlékezett Danielson. Kurt végül lelépelt, de őrjöngése nem ért véget. A színpad mögött a koncert szervezője a nyakukba akarta varrni, hogy elromlott egy mikrofon. A turnémenedzser, MacLeod azonban vitatta ezt, és demonstrálta is, hogy a mikrofonnak semmi baja; nemigen engedhették meg maguknak, hogy

kifizessék. Kurt megragadta a mikrofont, megpörgette, mint Roger Daltrey, majd a földhöz vágta. – *Most* már törött – jelentette be, és távozott a színpadról.

Összeszedte magát annyira, hogy még öt fellépésen játsszon Európában, s végül Londonban, egy újabb *Lamefesttel* fejezzék be a turnét. Minden töle telhetőt elkövetett ezen az utolsó előadáson, addig ugrált fel és le a színpadon, míg véresre horzsolta a térdeit. Lelkileg azonban Kurt már Rómában befejezte a turnét. Ezúttal nem volt olyan gitáros, akit kirúghatott volna, így hát gyakorlatilag kirúgta a kiadóját. Pavitt és Poneman repülővel érkezett Rómába; Kurt nem tudta abbahagyni a furgon ülései és az őket iderepítő jet ülései között fennálló különbségek ecsetelését. Bár a Nirvanát még egy évig a Sub Pophoz kötötte volna a szerződése, Kurt érzelmileg már elvált a kiadójától.

Mire december elején a Nirvana visszatért Amerikába, Krist és Shelli bejelentették az eljegyzésüket, és szilveszter éjszakájára tűzték ki az esküvőt tacomai házukban. Kurt és Tracy is hivatalosak voltak, bár kapcsolatuk legszörnyűsegebb harminc percét éltek át Olympia és Tacoma között. Tracy nem volt képes úgy gondolni Shelli esküvőjére, hogy ne hozta volna szóba Kurt iránta érzett elkötelezettségét, bár tudta, hogy ez a téma csak fájdalmat tartogat számára. Az európai turné alatt Krist gyakran felhívta Shellit; Tracy mindössze egy-egy képeslapot kapott Kurttól, bár az egyikre hússzor írta rá: „szeretlek”. Amikor azonban Tacoma felé tartottak, csak viccelődni tudott a házassággal kapcsolatban, Tracy házasságáról valaki mással. – Azért még szeretnék szeretkezni veled, az tényleg jó – mondta a lánynak abban a hitben, hogy valami kedveset mondott neki. Jóformán az egész estét a tetőn töltötte részegen, egymagában, az új évre várva.

Kurt és Tracy azon a karácsonyon majd hároméves együttlétüket ünnepelték. Bár Kurt a nyomasztó pénzhiányban aligha engedhette meg, egy százdolláros *A rock művészete* diszalbumot vett Tracynak ajándékba. Kívülről úgy néztek ki, mint egy szorosan összetartozó pár, Kurtben azonban valami megváltozott, és ezt mind a ketten tudták. A turnéról visszatérve ezúttal tovább tartott összelelegedniük, s a távollét és az együttlét közötti ellentét próbára tette Tracy türelmét. Tracy úgy érezte, a világ elszereti tőle Kurtöt.

Bizonyos értelemben igaza is volt. Ahogy a dolgok egyre jobbra fordultak a Nirvana háza táján, a banda gyarapodó önbizalmat és anyagi támogatást biztosított Kurtnek, amit korábban Tracytól kapott meg. 1990 elejére Kurtöt már napi tennivalókkal látta el az együttes, s Tracy tudta, hogy ezzel nem versenyezhet. Igazság szerint azonban ő maga is távolodott Kurttól. Megfontolt lány volt, Kurt pedig egyre furcsább és furcsább lett. Tracy azon tűnődött, vajon mi lesz ennek a vége. Az év februárjában Kurt a következő, félig fantasztikus, félig realista bejegyzést írta naplójába, mely minden szeretőt elgondolkoztatott volna: „23 éves férfi vagyok, és tejérzékeny. A mellkasom sosem fáj még ennyire, még azután sem, amikor erőszakos iskolatársaim a cicimet csavargatták. Már hónapok óta nem maszturbáltam, mert elveszítettem a képzelőerőmet. Behunyom a szemem, és apámat látom, kislányokat, német

juhászokat, tévés hírolvasókat, de egyetlen érzéki, duzzadt ajkú, meztelen cicát sem, amint összerándul a gyönyörtől. Gyíkokat és uszonyos gyerekeket látok.” Ez és az ehhez hasonló bejegyzések aggodalommal töltötték el Tracyt Kurt mentális állapotát illetően.

Kurt soha nem aludt jól, csikorgatta a fogait, és gyakorta panaszkodott rémálmokra. – Amióta csak az eszét tudja, azóta vannak olyan rémálmai, melyben meg akarják ölni – mesélte Tracy. – Ezekben az álmokban vagy baseballütővel próbál szembeszállni gyilkosaival, vagy késsel erednek utána, vagy vámpírok üldözik. – Mikor felébredt, olykor könnyes szemekkel, Tracy úgy nyugtatta meg szépen, finoman, mint anya a kisgyermekét: a karjaiban tartotta és a haját simogatta. Elmondta neki, hogy rá mindig számíthat; hogy sosem hagyja magára. Kurt mégis csak bámulta a plafont, s verejtékben úszva feküdt.

– Állandóan ilyen szörnyű álmai voltak. – Tracy azon aggódott, vajon hogyan nyugtatta meg magát a turnén.

Kívülről úgy nézett ki, mint aki rendben van, sosem beszélt rossz álmokról, sőt olyan benyomást keltett, mint akinek egyetlen álma a banda.

A Nirvana egy rövid stúdiómunkával kezdte az évet, ahol felvették a Sappy⁴⁸ című számot.[⁴⁸ Nedvdús, életerős] Már az európai turnén egy új albumot terveztek a nyárra. Kurt karrierjében most először történt, hogy nem ő volt az új kiadvány magányos motorja – a Sub Pop, a sajtó, a rádióállomások, sőt az egyre gyarapodó rajongók csapata is új szerzeményeire várt. Továbbra is bámulatos mennyiségben írt dalokat, amelyek egyre jobbak lettek. Nikki McClure beköltözött a szomszéd lakásba, s állandóan Kurt átszűrődő gitározását hallgatta. Egy téli délután gyönyörű dallam csendült fel a szellőzőnyíláson át; Kurt folyton újrakezdte és abbahagyta a dalt, mintha épp akkor dolgozná ki a témát. S amikor Nikki este bekapcsolta a KAOS rádiót, meghallhatta, hogy Kurt élőben játssza azt a dalt, amelyet délután otthon gyakorolt.

1990. január 19-én a Nirvana olyan műsort adott Olympiában, mely szintén bekerült a történelemkönyvekbe, bár ezúttal más okok miatt, mint régebben. A város peremén, egy udvarház halljában adott műsorban a Nirvana a Melvins és a Beat Happening társaságában lépett fel. Jelmezként Kurt színpadi vérrel tűszúrások nyomait festette a karjára. Mivel azonban nem igazán tudta, hogy is néz ki egy narkós, kicsit túlfestette a nyomokat, s inkább egy halottra vagy egy Ed Wood-filmben szereplő zombira hasonlított, mint egy drogosra. – Rövid ujjú inget viselt, s mindkét karját a csuklójától az ujjakig foltok borították – emlékezett vissza Garth Reeves. – Úgy nézett ki, mintha beteg lenne. – Kurt tréfája előre nem várt következménnyel járt: paródiája nem esett le a tömegnek, s mindenféle suttozni kezdték, hogy *tényleg* drogos. A koncert mégis egyfajta vízvázlatzó lett: bár a Melvins volt a húzónév a címlapokon, ekkorra a Nirvana már népszerűbbé vált hajdani mentoránál. A Melvins egy dinamikus Neil Young-feldolgozással, a „Rockin' in the Free World”-del fejezte be a műsorát,

és Kurt ott állt az első sorban, együtt rázta ökleit a közönséggel, de muszáj volt észrevennie, hogy a Nirvana fellépése után a közönség harmada távozott.

Ennél is megdöbbentőbb dolog történt másnap éjjel, amikor a Nirvana és a Melvins Tacomában egy Legends nevű csarnokban lépett fel. A koncertre minden jegy elkelt, és 500 dollárt hozott a Nirvanának, az egyik legnagyobb gázsit, melyért valaha is felléptek. Vagy száz ember mászott fel a színpadra és ugrált le róla, keményen munkálkodva a káosz megteremtésén. Közülük Matt Lukin, a Mudhoney tagja volt az egyik legelvetemültebb, aki stage pass-kártyájával ment fel a színpadra, majd fejfelé ugrott a közönség soraiba. A Nirvana műsorát háromszor is félbe kellett szakítani, hogy véget vessenek a Lukin és a többi ugráló között kitört verekedésnek. – Ő a barátunk – ismételte Kurt legalább annyira aggódón, mint szégyenkezve. Mire a Nirvana fellépése véget ért, melyben a „Sweet Home, Alabama” is szerepelt a Lynyrd Skynyrdtól, öt biztonsági ember állt a banda előtt. Ez nem lepte meg túlzottan Kurtöt, az viszont sokkal inkább, hogy Mark Arm a Mudhoneyből a színpad mellett áll, s minden számuk alatt rázza a fejét.

Mark Arm, akit valójában Mark McLaughlinnak hívtak, volt hivatalosan az ízlésformáló tekintély a seattle-i punkrockkörökben. Míg Pavitt és Poneman ügyesen meglovagolták a grunge-ot, Arm bandájával, a Mudhoneyval és korábbi zenekarával, a Green Riverrel maga volt az, aki megteremtette ezt a műfajt, sőt még a grunge elnevezést is ő terjesztette el egy seattle-i fanzin kiadásával a nyolcvanas évek elején. Ami okos volt, szarkasztikus, tehetséges, és hírhedt bulizósként ismertek. Az a fajta magabiztosság sugárzott belőle, melyről az emberek azt gondolják, hogy csak a született sztárok sajátja. Röviden mindaz megtalálható volt benne, amiről egy bizonytalan aberdeeni kamasz azt gondolja, hogy ő sosem lehet ilyen. Ha Arm feltűnik a koncertjén és ott láthatóan jól érzi magát, az olyan, mintha Jacqueline Kennedy Onassis megjelenne az ember esküvőjén, és áttáncolná az egész éjszakát. Kurt Arm iránt tanúsított imádata mindenki előtt ismert volt, legjobban azonban Buzz Osborne-nak kellett tisztában lennie vele, aki végignézte, amint korábbi védenca túlnő rajta.

Kurt előtte már megkísérelt barátságba keveredni Armmal, mérsékelt sikerrel. Amikor Seattle-ben járt, mindig felugrott Arm lakására, ahol lenyűgözte Arm punkrock-kislemezgyűjteménye, köreik alapvető státusszimbóluma. – Nyilvánvalóan idealizálta Markot – idézte fel Carrie Montgomery, Arm barátnője. – Mark persze nem viszonzta ezt. – Akkoriban a Mudhoney volt a Sub Pop első számú zenekara, és az északnyugati színtér királya. A legnagyobb lemeztársaságok érdeklődtek irántuk, ők azonban – Arm Pavitthez fűződő barátsága miatt – kitartottak a Sub Pop mellett.

1990 során azonban még a Mudhoney barátságát is próbára tették a Sub Pop anyagi nehézségei, melyek a kiadó és valamennyi zenekara csődjével fenyegettek. Bár a Tad, a Nirvana és a Mudhoney lemezei szépen fogytak, ez messze nem teremtett elegendő alapot a Pavitt és Poneman által kiépített széles körű működéshez. – A Sub Pop tulajdonképp kölcsönkérte tőlünk első európai

turnénk előlegének a felét – emlékezett a Mudhoney tagja, Steve Turner. A kiadó akkora bajban volt, hogy a jogdíjak helyett a cég értékpapírjait akarták felajánlani. – Azt mondtuk: „Annak meg mi értelme van? – mesélte Matt Lukin. – Két héten belül úgyis csődbe mentek.” – Lukinnak különösen nehezeére esett látnia, milyen gyatrán bánik a kiadó barátaival, a Nirvanával. – Láttam, milyen sokáig hitegeti őket Bruce egy új album elkészítésével, de aztán mindig felültette őket – elevenítette fel Lukin. – Végül mindig a kispadon kötöttek ki.

A turnén keresett pénznek Kurt hamar a nyakára hágott. Tavasszal már állásajánlatokra jelentkezett, melyeket a *Daily Olympian* hasábjain karikázott be. Takarítást vállalt volna, vagy ólakat és ketreceket mosott volna ki slaggal az állatorvosnál. Ez utóbbi állásra jelentkezett is, de nem vették fel. Kristtel elhatározták, hogy saját szolgáltató vállalkozásba kezdenek, aminek a „Pine Tree Tanitorial”⁴⁹ nevet adták.[⁴⁹Fenyőfa-takarító Szolgáltatás] Ez volt Kurt „hogyan legyünk egy csapásra gazdagok” elképzeléseinek egyike, s ezúttal egészen odáig jutottak, hogy szórólapokat készítettek, melyen illusztrációként Kurt és Krist látható seprűvel a kezükben. A hirdetés ekképpen igyekezett megnyerni a vevőket: „Szándékosan alacsony számú munkatárssal dolgozunk, hogy személyesen teremtsünk tisztaságot. Mi nem sietjük el a munkát.” Bár a szórólap Olympia-szerte látható volt, egyetlen kliensük sem akadt.

Amikor nem a Pine Tree Tanitorial főhadiszállásán tartózkodott, Kurt dalokat írt és turnézott. Február első hetében nyugati parti turnéra indultak a Taddel, s ez lett eddigi legsikeresebb útjuk. A legnagyobb és lelelkesebb tömeget Portlandben és San Franciscóban (egy Valentin-napi bulin, ahol „forró fejeként” hirdették őket) vonzották. Az emberek még a cinikus Hollywoodban is tülekedtek a jegyekért, hogy bejuthassanak a Rajiban tartott show-ra. – Ezen az estén nyerték meg maguknak L. A.-t – mesélte Pleasant Gehman, aki bérbe adta a helyiséget. – Az emberek le voltak nyűgözve. A klub olyan kétszáz férőhelyes volt, de esküszöm, legalább négyszázan jöttek be. – Míg Los Angelesben voltak, Jennifer Finch az L7 bandából szállásolta el őket, és ilyen leírást adott akkori megjelenésükről: „Úgy néztek ki, mint a dán dog és a pudlik a cirkuszban: Chad pici volt, hosszú haja viszont leért a fenekéig, és vadállatias szemei voltak; Kurt valamicskét magasabb volt nála, haja szálkás és hosszú; és aztán ott volt Krist, aki olyan magas volt, hogy megfájdult az ember nyaka, mire végignézett rajta.”

A turnén Kurt újra találkozott régi haverjával, Jesse Reeddel, aki akkoriban San Diego mellett élt. A San Ysidrón lévő McDonald's-ban találkoztak, amely egy véres lövöldözésről vált hírhedtté, ezért Kurt ragaszkodott hozzá, hogy útba ejtsék a turné során. Jesse kivitte őket Tijuánába egy bulira, s még aznap éjjel, néhány nappal Kurt 23. születésnapja után a két régi barát vagy két liter piát megivott és metadont szívott. Folyamatos gyomorproblémái ellenére 1990 elején Kurt megint inni kezdett, s ha ivott, azt mindig mérték nélkül tette.

Mikor Kurt visszatért Olympiába, csak három hete volt, mielőtt ismét egy hosszabb útra indult volna, melynek során Wisconsinban is meg kellett állniuk,

hogy felvegyék a következő anyagukat. Kurt és Tracy megpróbálták újraéleszteni románcukat, a kettejük közti feszültség azonban nyilvánvaló volt. – Mások előtt nem sokat törődtek egymással – emlékezett vissza Slim Moon. Kurt arra panaszkodott Slimnek, hogy Tracy gyakrabban akarja a szexet, mint ő. A lánynak ez a kapcsolatuk egyik kötőeleme volt, számára azonban olyan érzelmi odaadást jelentett, melyet már nem volt képes nyújtani.

Márciusban Damon Romero kereste fel őket, és náluk töltött egy éjszakát. Videót kölcsönöztek, ami gyakori szórakozása volt egy olyan otthon ülő fazonnak, mint Kurt. Alex Cox legújabb alkotását, az *Egyenesen a pokolba* című filmet választották, Joe Strummer és Elvis Costello főszereplésével. A film alatt Romero rámutatott az egyik színésznőre, és azt mondta: – Hé, ez a csaj abban a bandában játszik, Portlandben. – Courtney Love-ról beszélt. A kritika kegyetlen fogadtatása ellenére Kurt élvezte a filmet. – Épp annyira volt giccses, hogy Kurtnek tetsszen – mesélte Romero.

Március 20-án a banda néhány barátjukkal kiegészülve beköltözött az Evergreen egyetem egyik osztálytermébe, hogy felvegyék Kurt filmötletét, melyet első saját hivatalos videójuknak szántak. Kurt terve az volt, hogy a banda játéka alá olyan főcímekeket és illusztrációkat vetítenek háttérnek, amiket előzőleg a tévéből vett fel. – Hosszú, hosszú órákat töltött ezzel az ócska szarsággal – emlékezett rá Jon Snyder rendező. – Előre felvette a *Star Search* képeit egy kis régi Donny és Mary-jelenettel, néhány filmkockát a *Fantasy Island*-ból, és az összes idióta késő éjszakai „Lee Press-On Nail” hirdetést. – Első számukat, a *Schoolt* játszották, s közben a háttérben Donny és Mary dzsiggelt. A *Big Cheese* című szám alatt egy boszorkányokról szóló némafilm ment, és Kurt gyerekkori, szupernyolcassal készült felvételei. – Felhasznált törött babákat, felgyújtotta őket, vagy úgy rakta őket össze, mint a *Toy Story*ban a szörnyekké formált játékokat – emlékezett Alex Kostelnik, az egyik kameraman. Kurt úgy vélte, további felvételekre van szükség, és el akart menni Aberdeen-be gyermekkorai színterei további felvételeiért. De sok más ötletéhez hasonlóan ebből sem lett semmi.

Egy héttel később ismét beültek az autóba, és nekivágtak a turnénak. Tracy aludt, mikor Kurt elment, de írt neki egy üzenetet a naplójába: „Viszlát, Kurdt. Legyen jó utatok, és sikerüljenek a felvételek. Kitartás. Hét hét múlva találkozunk. Hiányzol. Szeretlek, Tracy.” Kedves üzenet, de még a szeretetében is észrevehető a vereség. Még ő is Kurt alteregója, „Kurdt” nevét írta bele. Az ő Kurtjét már elveszítette.

Április 2-án a banda Chicagóban először adta elő az *In Bloom*⁵⁰ című számot.[⁵⁰Virágozva (tágabb értelemben kinyílv, feljövőben, jó passzban)] A buli után azonnal továbbmentek, és egész éjjel úton voltak, hogy odaérjenek a Wisconsin állambeli Madisonba, a Smart Stúdió városába, Butch Vig producerhez. Mindössze egy hetük volt, hogy megszerkesszék albumukat, de Kurt mindenkit emlékeztetett arra, hány dalt vettek fel öt óra alatt első demójuk elkészítésekor. Ezúttal a legtöbb új daluk még embrionális állapotban volt, bár

Kurt megpróbálta elbagatellizálni ezt a parányi nehézséget. Tökéletesen megbíztak abban, hogy Vig – aki több száz alternatívrock-bandával dolgozott már együtt – képes lesz kihozni valamit ötleteikből. Vig valóban nagy hatással volt rájuk; lévén maga is dobos, eltalálta azt a dobhangzást, melyről Kurt úgy érezte, eddig hiányzott.

Őrült iramban nyolc dalt raktak össze, köztük egy Velvet Underground-feldolgozást, a „Here She Comes Now” című számot, amelyet egy gyűjteményes albumra szántak. Alig pár nap alatt öt dalt vettek fel, és újravettek két régi számot. Kurt természetesen csalódott volt, hogy csak ennyivel készültek el. A Smartnál felvett öt dal végül a *Nevermind* című albumukra kerül majd.

Az új dalokban Kurt saját élete mélységeit kutatja, s a körülötte található figurákról ír. Az **In Bloom**ban Dylan Carlson alig leplezett portréjával találkozunk, míg a **Pay to Play**⁵¹ című számban a klubok fizetési alkudozásait gúnyolja ki. [⁵¹Fizess, hogy játszunk] A gyűjtemény legjobban megkomponált darabja a Breed⁵²: ez eleinte az Imodium címet viselte, és Tad hasmenéses tüneteiről szólt, mindamellett a Smartnál felvett verziónak már nem sok köze van az eredetihez, csakúgy, mint Tadhez; Kurt a szövegben a breed és a breath (lélegzik) szavak hasonló hangzásával játszik.[⁵²Szaporodik, szül] A szám Tad hasmenése helyett a szájmenésről szól. Kurt korábbi irományaihoz képest ez sokkal kidolgozottabb, és a „she said” (azt mondja) sorral végződik, utalva arra, hogy a dal párbeszédet tartalmaz, s így egy újabb árnyalattal gazdagodik a mondanivaló.

Kurt egy új album címével állt elő, ez volt a *Sheep*⁵³. [⁵³Birka] A címmel azokon élcelődik, akik vélhetőleg megveszik majd új nagylemezüket. „Mert nem akartok ez (birka) lenni; mert mindenki más is ez” – írta egy, a *Sheep*-hez készült álhirdetésében. A reklámszöveg így szólt: „Bárcsak a nők irányítanák a világot. Abortáld Krisztust. Két rossz közül öld meg a nagyobbat és a kisebbet. Lopd el a *Sheep*-et. Már a boltokban. Nirvana. Virágok. Parfüm. Cukorka. Kölyökkutyák. Szerelem. Generációs szolidaritás. És Öld Meg a Szüleidet. *Sheep*.” Nagyjából ebben az időben írta meg a banda kitalált életrajzát, mely különös módon szinte profetikusnak bizonyult, még ha idéetlen, kamaszos viccekkel volt is tele. A bandát úgy írta le, mint „háromszoros Granny-díjas, 36 egymást követő héten egyfolytában első a *Billboard* Top 100-as listáján. Kétszer szerepelt a *Bowling Stoned* borítóján, a *Thyme* és a *Newsweek* pedig az évtized legeredetibb, leggondolatébresztőbb és legfontosabb bandájaként üdvözölte.”⁵⁴

[⁵⁴Ironikus szójátékok, eltorzítva a neveket: Grammy-díj -Granny-díj (Nagymama-díj); Billboard (Hirdetőtábla, plakát) – Billbored (Hirdető-bla-bla); Rolling Stone (Gördülő Kő) – Bowling Stoned (Benyomva bowlingozni); Time (Idő) – Thyme (Kakukkfű); Newsweek (Hírhét) – Newsweek (Híghír)]

Néhány órával a végső simítások elvégzése után újra úton voltak, Vig pedig elküldte a mesterszalagot a Sub Popnak, bár az együttesnek erős kételyei voltak azzal kapcsolatban, hogy jó lesz-e, ha ők adják ki az új anyagot. Két héttel később Kurt felhívta Tracyt Massachusettsből, és hosszú

telefonbeszélgetés vette kezdetét – melyről mindketten tudták, hogy előbb-utóbb sor kerül rá, bár Tracy remélte, hogy inkább utóbb. Kurt elmondta neki, hogy a dolgok nem úgy alakultak kettejük között, s hogy talán nem kellene többé együtt élniük. Nem volt épp az a kimondott szakítás, de hát Kurtnek a konfliktusok kezelésében sosem volt erős oldala az egyenes beszéd. – Úgy gondolta, talán egy időre külön kellene költöznünk, mert nagyobb lakásra van szükségünk – idézte fel Tracy a beszélgetést. Kurt „talán”-okkal hintette be javaslatát, s olyan magyarázatokkal enyhítette, mint „még ha nem is élünk együtt, azért együtt járhatunk”. De mindketten tudták, hogy vége.

A következő hónapban Kurt lefeküdt egy fiatal nővel út közben. Ez volt hűtlenségének egyetlen megnyilvánulása, melynek zenésztársai tanúi voltak. Ahogy várni lehetett, a szex elég gyatra volt, és Kurt gyűlölte magát saját gyengesége miatt. Tracynek is elmondta, amikor visszatért; az évek során számtalan alkalma lett volna, hogy megcsalja, s hogy ez épp most történt, jelzi, hogy érzelmileg függetleníteni akarta magát, okot szolgáltatni Tracynek, hogy haragudjon rá, s így megkönnyítse a szakítást.

Mint minden Nirvana-turnén, egy hónap elteltével a banda – és Kurt – ismét a széteséssel küzdött. Április vége felé a Pyramid Clubban léptek fel, ahol újra gondok adódtak a hangosítással. Kurtöt azonban nagyon feldobta, hogy meglátott valakit az ugrándozó New York-i hippik között, s bár a hosszú számok alatt folyton őt nézte, alig mert hinni a szemének, mikor megismerte: Iggy Pop volt az. Lelkesedése azonban hamar szégyenkezésbe fordult: Kurt éppen egy Iggy Pop-pólót viselt. Másvalaki talán jót mulatott volna a véletlen egybeesésen, Kurt azonban úgy érezte, bálványimádása, amelyet kétségbeesetten rejtegetett, most napvilágra került. A műsort azzal fejezte be, hogy szétverte Chad dobfelszerelését.

Chadnek feszülten kellett figyelnie Kurt hangulataira, hogy észrevegye, mikor támad ismét kedve torpedórombolót játszania a dobok között. E szokása egyszerre volt önostorozás és agresszív kitörés – Kurt egyre elégedetlenebb volt Chad játékával. Bostonban Kurt egy egész kancsó vizet vágott Chadhez, amely csak centiméterekkel kerülte el a dobos fejét.

Mire májusban visszatértek északnyugatra, szinte már fölösleges is volt mondani, hogy Chad szedheti a sátorfáját. Természetesen *nem* szólt egy árva szót sem, de úgy két héttel a turné befejezése után Channing kinézett Bainbridge Island-i lakása ablakán, látta, hogy a furgon lassan közeledik a hosszú úton, és mint egy Ernest Hemingway-novella halálra ítélt hőse, ő is tudta, hogy a vég közelít. Ami azt illeti, meglepte, hogy Kurt egyáltalán benézett hozzá – ez azt bizonyította, mennyire kedvelte őt Kurt, annak ellenére, hogy hamarosan azt mondja, Chad nem illett a bandába. Gyakran aludtak mindhárman egy ágyban, Kurt és Chad közrefogták Krist-t, hogy elférjenek egy takaró alatt. Most Krist beszélt, Kurt egész idő alatt alig szólt néhány szót, végig a földet bámulta. A dolgot azonban Chad is bizonyos megkönnyebbüléssel fogadta. – Az utolsó három évet ezekkel a srácokkal töltöttem, szorosan összezárva – emlékezett

Chad. – Együtt jártuk meg a poklot. Együtt voltunk a szarban, szűk furgonokban, játszottunk ingyen. Nem állt mögöttünk a nagybácsi tömött erszénnyel, hogy megmentsen minket. – Kurt búcsúzólul megölelte. Chad megértette, hogy barátság volt köztük, de azt is megértette, hogy ennek már vége. – Amikor elkészöntünk, tudtam, hogy sokáig nem látom viszont őket.

1990. május – 1990. december

Annyira szeretlek, hogy hánynom kell. Az Aneurysm szövege, 1990

Azon a héten, mikor Kurt kirúgta Chadet, Tracyvel is megtörtént a szakítás. Ez is egyfajta kirúgás volt, Kurt pedig meglehetősen ügyetlenül kezelte az efféle dolgokat. Azt mondta Tracynek, hogy nem kellene együtt élniük, holott nem volt elég pénze, s ebben a letargikus hangulatban ereje sem volt ahhoz, hogy elköltözzön. S minthogy Tracy minden pénzét közös számláik kifizetésére költötte, pillanatnyilag ő sem költözhetett. Júliusig tehát, amikor Tracy új helyet talált magának Tacomában, ugyanazon a lakáson osztoztak. Ez alatt a három hónap alatt azonban két különböző univerzumban éltek; egy fizikai térben és időben, érzelmileg azonban fényévekre egymástól.

Kurt világa az árulás és csalárdság világa volt: bár bevallotta Tracynek, hogy megcsalta Texasban, valódi hűtlenségét már nem árulta el, nevezetesen hogy egy másik lányba szerelmes. Vágyainak új tárgya egy húszéves olympiai zenész volt, Tobi Vail. Kurt már két éve ismerte Tobit, de csak 1990 elején adódott először alkalma arra, hogy egy egész estét a lánnyal töltsön. Másnap elmondta Dylannak, hogy találkozott az első nővel, akitől olyan ideges lett, hogy hánynia kellett. Élményét meg is örököltette az **Aneurysm**⁵⁵ című számban, ezzel a szöveggel: „Annyira szeretlek, hogy hánynom kell.”⁵⁵ [Aneurizma – ütőértágulat] Bár a lány három évvel fiatalabb volt nála, tanultabb volt, s Kurt órákon át hallgatta, ahogy barátnőjével, Kathleen Hannával a szexizmusról csacsognak, vagy azt tervezgetik, hogy új zenekart alakítanak Bikini Kill néven. Tobi saját fanzint adott ki, s ennek lapjain népszerűsítette a „riot grrrl”⁵⁶ kifejezést, melyet az 1990-es évek punkfeminista modelljének leírására talált ki. [⁵⁶Riot – lázadó; grrrl – girl: lány] Elsősorban dobos volt, de gitározni is tudott; hatalmas punkrock-lemezgyűjteményt szedett össze; egyszóval ő volt Kurt nőnemű mása. – Egyszerűen nem találtál olyan lányt, aki nála többet tudott volna a zenéről – jegyezte meg Slim Moon.

Közös zenei érdeklődésük ellenére azonban Kurt olyasvalakibe szeretett bele, aki sosem szerethette őt úgy, ahogyan Tracy, és akinek – s ez még ennél is fontosabb – sosem volt szüksége rá. Tobi sokkal hétköznapiabb módon állt a kapcsolatokhoz, mint Kurt: ő nem férjet keresett, és anyáskodni sem volt hajlandó vele. – Tobi számára a pasik olyanok voltak, mint valami divatos kiegészítők – jegyezte meg Alice Wheeler. Kurt a családi intimitást kereste

kapcsolataiban, mely kora gyerekkora óta hiányzott neki; Tobi azonban elutasította a hagyományos kapcsolatokat, szexistának tartotta őket.

Maga a „barátnő” szó is más ízt kapott az olympiai punkrockközösségben, ahol még azt is csak kevesen vallották be, hogy együtt járnak. Olyan volt, mintha egy tartós kapcsolat elfogadása azoknak a társadalmi normáknak az elfogadásával járt volna együtt, amelyet megvetettek, pedig az ezektől való szabadulás vágya hozta össze a társaságot. – Olympiában senki sem randevúzott – említette Dylan. Ezek szerint a normák szerint Kurt kapcsolata Tobival teljesen ódivatú volt; együttlétük nem felelt meg a sztereotip szerepeknek.

Kapcsolatuk titokban kezdődött – Kurt még közös lakásban élt Tracyvel, mikor először Tobinál aludt –, s Tracy elköltözése után sem nőtt túl a kávéházi beszélgetéseken és az alkalmankénti késő éjszakai szeretkezéseken. Kurt egyfolytában a lányra gondolt, szinte megszállottan, és alig tette ki a lábát otthonról, mert azt remélte, hogy Tobi esetleg felhívja. A telefon azonban ritkán csengett. Kapcsolatuk többnyire abban merült ki, hogy együtt mentek koncertekre, együtt dolgoztak a fanzinon vagy politizáltak. Kurt lassan sajátjaként kezdte interpretálni a lány punkrockról alkotott nézeteit, ami arra inspirálta, hogy különböző listákat állítson össze arról, miben hisz és mit utál, vagy hogy milyen lemezeket akar meghallgatni. Egyik, folyton ismételt szlogenje ez volt: „A punkrock a szabadság.” Ezt a mondatot lassan minden interjújában hangsúlyozta, bár sosem fejtette ki, mire kell neki a szabadság. A mondat lassacskán mantrává vált, mely arra szolgált, hogy általa minden konfliktus megoldódjon. Tobi szerint fantasztikusan hangzott.

Intellektuális összetartozásuk ellenére sokan voltak Olympiában, akik sosem tudták meg, hogy ők egy pár. – Viszonyuk egész ideje alatt – mondta Slim – nem tudtam biztosan, hogy tényleg együtt vannak-e. Talán bizonyos értelemben kényelmetlen volt Tobinak, hogy Kurt szakított Tracyvel, mert így ő került előtérbe. Nem hiszem, hogy Tobi túl sokáig vele maradt volna. – Kurt megtudta, hogy Tobi allergiás a macskákra, úgyhogy állatfarmja szoba sem jöhetett találkahelyként. Mostanra azonban a lakás már mocskos is volt: miután Tracy elment, egyre inkább egy szemétdombra kezdett hasonlítani, halomban gyűltek a mosatlan edények, koszos ruhák eldobálva mindenütt a földön, s az egész parádét Kurt megcsönkített babái szemlélték, örült, beszakított szemeikkel.

Egy évvel korábban Kurt még arra panaszkodott, hogy a feministák veszélyt jelentenek rá. Miután azonban közelebbi kapcsolatba került Tobival, könnyebben megemésztette a „riot grrr”-feminizmust, sőt hamarosan magáévá tette gondolatait, mintha valami újonnan felfedezett vallásra bukkant volna. Ugyanaz a férfi, aki Ciccolina pornográfiját lapozgatta, most olyan szavakat használt, mint a „mizogamia”⁵⁷ és az elnyomás politikájáról beszélt.^[57] Házassággyűlölet] Naplójába lejegyezte a rock Tobitól származó két alapszabályát: „1. tanulj meg ne játszani a hangszereden, 2. ne üsd meg a lányokat, mikor táncolsz (se máskor)”. A „tanulj meg ne játszani” Calvin

Johnson számos tanításának egyike volt, aki azt hangoztatta, hogy a zenei tudás mindig másodlagos az érzésekhez képest.

Mikor Kurt először találkozott Tobival, a lány egy Calvin köré tömörült, Go Team nevű olimpiai bandában játszott, de akkoriban szinte a teljes olimpiai zenei élet Calvin körül forgott. Rövidre vágott hajával és a fehér pólók iránti vonzalmával egy önfejű tengerészgyalogosra emlékeztetett. Mikor azonban a punkrockra került a sor, olyan volt – ha külsőre nem is –, mint egy diktátor, úgy jelölte ki az új irányvonalat, ahogy egy frissen hatalomra került zsarnok átírja az alkotmányt. Ő volt a Beat Happening vezetője, a K Lemezkiadó társtulajdonosa, dj a KAOS-nál és a helyi rockprogramok szervezője. A low-fi-ről, a nyers, durva hangzásról meg az „indie”, azaz a független rocketikáról prédikált, s úgy irányította Olympiát, mint annak idején Buzz Osborne Grays Harbort. – Calvin nagyon rockellenes volt – vélekedett John Goodmanson. – Ha már basszgitáros volt a bandában, nem kerülhetél be a K-hoz. – Calvin követőit külön névvel illették: ők voltak a Calvinisták. Tobi nem egyszerűen Calvinista volt, de korábban Johnson barátnője is.

Tobihoz fűződő kapcsolatának minden mozzanata újabb kihívás volt Kurt önbecsülése számára. Már az is elég nehéz feladatot jelentett, hogy beilleszkedjen Seattle kozmopolita világába, de még a csöppnyi Olympiában is úgy érezte, mintha egy vetélkedő punkrockváltozatának versenyzője lenne, s elég egyetlen rossz válasz ahhoz, hogy visszaküldjék Aberdeenbe. Egy olyan srácnak, aki Sammy Hagar-pólókban nőtt fel, égető szüksége volt arra, hogy állandóan „Kurdt”-öt használja álruhaként, hogy megvédje magát s elrejtse a múltját. A kitárulkozás ritka pillanataiban sok mindent beismert naplója lapjain: „Bármit teszek, az túlságosan is tudatos és neurotikus kísérlet arra, hogy bebizonyítsam másoknak, hogy legalább annál intelligensebb és jobb fej vagyok, mint amilyennek ők tartanak.” Mikor egy 1990-ben készült sajtóinterjúban megkérdezték, milyen zenék voltak rá hatással, teljesen más listát állított össze, mint egy évvel korábban: felnőtt ahhoz a gyakorlathoz, hogy a punkrock elitvilágában minél ismeretlenebb és népszerűtlenebb egy banda, annál menőbb dolog hivatkozni rá. Barátai is kezdték észrevenni következetlenségének jeleit. Előfordult, hogy mikor Kurt Tobi közelében volt, olyan együttest kritizált, melynek – akár aznap – korábban védelmére kelt.

Azon a nyáron Kurt és Krist bőszen másolták a Smart stúdióban elkészült kazettát, ezúttal azonban nem vesztegettek több pénzt arra, hogy a Touch and Go kiadónak küldjék el őket, helyette a Columbia Records és a Warner Brothers kapott küldeményeket. A Sub Poppal kapcsolatos problémák hatására Kurt és Krist is készen állt arra, hogy elfogadható feltételek mellett egy nagyobb kiadóval kössenek szerződést. Tobi számára ez árulás volt, ok a kiátkozásra. Kijelentette, hogy az ő együttese sosem szegődne el egy nagyobb kiadóhoz. Állásfoglalásának hatására Kurt interjúiban elbagatellizálta a nagy kiadók megnyerésére tett kísérleteit, és úgy nyilatkozott, hogy ha a Nirvana szerződne valamelyik naggyal, beváltaná a csekket, aztán megszegné a szerződést, és a K

jönne ki a lemezükkel. Csodás fantazmagória volt, de mint annyi más szárnyaló ötlet esetében, mely átsuhant a fején, ezúttal sem állt szándékában, hogy bolond módjára cselekedjen, kockáztatva ezzel a hírnevet és a szerencsét.

Tam Orhmund rövid alkalmazása után a Nirvana önmagát menedzselte, felhasználva Michelle Vlasimsky segítségét a fellépések szervezésében, a pénzügyek többségét pedig Krist intézte. – Én voltam a Nirvana egyetlen tagja, aki elvégezte a középiskolát – magyarázta Krist. 1990 májusában a Sub Pop egy új szerződéstervezetet küldött a Nirvanának 30 oldal terjedelemben, tele a kiadó számára egyoldalúan előnyös jogokkal. Kurt azonnal tudta, hogy ezt nem fogja aláírni. Kristtel együtt Susan Silverhez, a Soundgarden jó hírű menedzseréhez fordultak. Ő egy pillantást vetett a szerződésre, majd közölte velük, hogy szükségük van egy jogászra.

Silvert meglepte az a hajthatatlanság, mellyel meg akartak szabadulni a Sub Poptól. Elpanaszolták neki, hogy a **Bleach** semmilyen promóciót nem kapott, s a kiadó sosem mutatott nekik semmilyen elszámolást arról, hány példány fogyott belőle. Kurt kijelentette, nagy összegre akar szerződni egy jelentős kiadóval, hogy erős cég álljon a háta mögött, bár a bandának még mindig nem volt dobosa. Egy ilyen kijelentés a nyilvános akasztásra is elegendő ok lett volna a Calvin-bíróság előtt, sőt a legtöbb seattle-i bandával is szembeállította volna őket. Annak is ellentmondott, amit Kurt alig három héttel azelőtt, április 27-én nyilatkozott. Amikor a WOZQ rádióállomás riportere megkérdezte, szándékukban áll-e nagyobb kiadóval szerződni, Kurt a következőket válaszolta: „Egyáltalán nem érdekelnék minket a nagyobb kiadók. Persze nem lenne rossz a nagyobb forgalom s a nagyobb részesedés, de minden más, ami egy nagy kiadóval jár, egy rakás szar.”

Az interjú óta eltelt időszakban azonban szakított Tracyvel, s így elvesztette anyagi támaszát. Most tehát azt mondta, hogy „egymillió dolláros szerződést” akar, de (feltehetően Tobi hatása alatt) hozzátette, hogy a Nirvana még ekkora összeg birtokában is „egy furgonban fog turnéra indulni”. Kurt hallott Peter Paternóról, az ipar egyik legkeményebb jogászáról, és megkérdezte Susant, beszélne-e vele az érdekükben. – Holnap Los Angelesbe megyek - mondta Susan. – Ha el tudtok jönni, amíg ott vagyok, összehozlak velem benneteket. – Még ma este elindulunk – felelte Kurt. – Néhány nap múlva találkozunk.

Két nappal később találkoztak Silverrel Los Angelesben, aki bemutatta őket Don Mullernek, az ismert ügynöknek, s minthogy Paterno nem tudott időt szakítani számukra, egy másik jogással hozta össze őket, Alan Mintz személyében. Mintz „naivnak, bár ambiciózusnak” találta őket. Az új bandákra specializálódott, de be kellett látnia, hogy a kezdők között is „határozottan ők voltak a legápolatlanabb művészek, akik valaha is átlépték a küszöböt”. A Sub Pop eközben szintén jogászokkal tárgyalt, hogy a Nirvana egyre növekvő népszerűségét kihasználva befektetőt találjon a nagyobb kiadók között. Ezt

Mintz elmondta nekik, s azt javasolta, hogy ebben az esetben talán a Sub Poptól is megkaphatják, amit akarnak. Kurt előrehajolt, és elszántan így felelt: „Szabadítson meg ettől a kiadótól!” Kijelentette, hogy rengeteg lemezt akar eladni. Mivel kazettájuk elnyerte Mintz tetszését, még aznap nekiállt, hogy kiadót szerezzen nekik.

Nem volt nehéz dolga. A Nirvana már az 1990-es év közepe táján dinamikus, izgalmas banda hírében állt, s a bimbózó siker, amit a **Bleach** az egyetemi rádióállomásoknál elért, felkeltette az impresszáriók érdeklődését, akiket a kiadók azért fizettek, hogy új bandákat találjanak. Az első tehetségkutató, akit érdekelt a dolog, Bret Hartman volt az MCA-tól, aki már 1990 elején tárgyalt a szerződtetésükről Ponemannal és Pavitt-tel. Hartman rájött, hogy érdeklődéséről a bandát nem tájékoztatják, s ezért elkérte Kurt otthoni számát, és többször üzenetet hagyott a rögzítőjén.

Los Angelesből visszatérve, július 11-én Kurt és Krist ismét bevonult a stúdióba, hogy felvegyék a **Sliver**⁵⁸ című kislemezt, melyet még új angliai turnéjuk előtt meg akartak jelentetni.^[58 Forgács] A felvételre kölcsönkérték Dan Peterst, a Mudhoney dobosát, bár közben meghallgatásokat is tartottak. Ez volt az utolsó felvétel, amit egy zugstúdióban, a Tad albumának felvétele közepette rögzítettek, míg azok ebédszünetet tartottak. A cím egy újabb jellegzetes Cobain-találmány volt, melynek az ég adta világon semmi köze sem volt a dalszöveghez, ez alkalommal azonban kizárólag a cím volt bárgyú: a szám rendkívül őszinte és kreatív volt. Tárgyául Kurt azt választotta, amit a legjobban ismert: saját családját. Mint Richard Pryor, akinek komikusi karrierje sehogy sem akart beindulni, míg végül el nem kezdett viccelődni azon, hogyan nőtt föl egy bordélyházban, végre Kurt is megtalálta saját, egyéni hangját, mely akkor bontakozott ki igazán, mikor a családjáról írt. Írói ihletére szinte véletlenül talált rá.

A **Sliver** egy fiú történetét meséli el, akit lepasszolnak a nagyszüleihez, bár ő nem akarja, hogy szülei elhagyják. Könnyörög a nagyanyjának, hogy vigye haza, de hiába. Vacsorára krumplipürét eszik, mert nem tudja megemészteni a húst. Ha biciklizik, beveri a lábujját. Megpróbál tévét nézni, de közben elalszik. „Nagymama vigyél haza/egyedül akarok lenni” – hangzik az egyszerű refrén. A dal azzal ér véget, hogy a fiú édesanyja karjaiban ébred fel. – Valószínűleg ez a legőszintébb dal, amit valaha felvettünk – mesélte Kurt a *Melody Maker* újságírójának. Egyúttal ez volt az első olyan Nirvana-szám, melyben az ellentétes dinamikát használták, mely később az együttes jellegzetességévé vált: a csendes és lassú dalszövegekre úgy következett a refrén, mint hatalmas mennydörgéssel kísért villámlás. A lemez megjelenése után sokat faggatták Kurtot a mondanivalóval kapcsolatban, de ő kitartott amellett, hogy a szöveg nem önéletrajzi jellegű. Ezt azonban senki nem hitte el, pláne azok, akik ismerték őt. – Arról szól, hogy a kisfiú otthon akar lenni a mamájával, és nem akarja, hogy a nagyszülei vigyázzanak rá – magyarázta a húga, Kim.

Augusztusban a Nirvana egy rövid nyugati parti turnéra indult a Sonic

Youth előzenekaraként, ideiglenesen Dale Crover dobosi közreműködésével. Az út alkalmat teremtett Kurtnek arra, hogy találkozzon Thurston Moore-ral és Kim Gordonnal a Sonic Youthból, akikre úgy tekintett, mint valami uralkodókra. Önbecsülése erősödött, mikor úgy találta, hogy egyenrangúként bánnak vele. A két banda azonnal szoros barátságot kötött egymással, s mindennek tetejébe Moore és Gordon üzleti tanácsokat is adtak nekik, s azt javasolták, megkereshetnék az őket menedzselő céget, a Gold Mountaint.

Segítségre egyértelműen szükségük volt. A turné által kínált hírnév ellenére nagyon rosszul fizették őket, s képtelenül apró Dodge furgonjukkal úgy követték a Sonic Youth hatalmas buszát, mintha csóró rajongók, s nem maguk is sztárok lennének. Los Angeles-i fellépésük után meglátogatta őket a színpad mögött Bret Hartman az MCA-tól, és főnöke, Paul Atkinson, s ott találták Kurtöt és Krist-t, amint felszerelésüket pakolták. Nem volt annyi pénzük, hogy segítő vigyenek magukkal. Atkinson meghívta őket egy látogatásra az MCA-be, de Krist azt mondta, vissza kell menniük a munkahelye miatt. A beszélgetést be kellett fejezniük, mikor Krist közölte: mennie kell pólókat árulni, hogy meglegyen visszafelé a benzinpénzük.

Mikor északnyugatra értek, a „hazai” fiúk iránt nagyobb érdeklődés mutatkozott, mint a Sonic Youth iránt. Portlandben és Seattle-ben emelkedőben volt a csillaguk: valamennyi fellépés után egyre nagyobb számú rajongó ünnepelte őket. Kurt személyiségét azonban nem változtatta meg a rá irányuló figyelem, állapította meg Sally Barry, az egyik előzenekar tagja. – Addig még senkitől sem láttam, hogy ennyire hanyagul, ode se baszva vetődött volna gitárjával a tömegbe – mesélte. – Másokon látszik, hogy meggondolják, mit csinálnak. Kurtnél azonban ez őszintén és spontánul jött. – Majd minden fellépés azzal ért véget, hogy Kurt beleugrott a tömegbe, vagy a közönség ugrott rá. Ezen a turnén Kurt megkímélte a dobokat, mivel Crover megmondta neki, hogy fasírtot csinál belőle, ha egy ujjal is a felszereléséhez nyúl.

Crovernek vissza kellett térnie a Melvinshez, úgyhogy Dan Petershez fordultak, s vele kezdték tervezni az angliai turnét. Peters együtt lépett fel velük a szeptember 22-i koncerten, a hallgatóság soraiban azonban ott volt egy másik jelölt is, akibe Kurt és Krist már belebotlott egy meghallgatáson. S bár Peters jól játszott, ez volt az első és egyben utolsó fellépése a Nirvanával.

Újonnan érkezett dobosuk a 21 éves Dave Grohl volt. Az eredetileg virginiai Grohl a Scream és a Dain Bramage⁵³ bandában játszott.[⁵⁹ Szójáték: Brain Damage – agykárosodás; Dain Bramage – kb. kárágyasodás] Ez utóbbi szójátékkal valószínűleg azonnal Kurt szívébe lopta magát, minthogy elárulta, hogy ha másban nem is, humorérzékükben bizonyosan hasonlítanak egymásra. Visszatérve egykori mentori szerepköréhez, Buzz szerezte meg Grohlt a Nirvanának, s valószínűleg ez volt a legnagyobb ajándék, amit csak adhatott. Attól a pillanattól kezdve, hogy Kurt és Krist próbálni kezdett Grohllal, tudták, hogy megtalálták igazi dobosukat.

Alig húsz nappal később Dave Grohl először játszott a Nirvana koncertjén, s a számok címét is alig tudta megjegyezni, nemhogy a dobszólamokat. Grohl-nak azonban ez nem okozott nehézséget: kiderült, hogy a dobszerelés mögött előbújik belőle a vadállat. Kurt a múltban sokat küszködött a dobosokkal, maximalizmusa abból fakadt, hogy ő maga is sok időt eltöltött a dob mögött. A beállítások alatt rendszeresen előfordult, hogy odaült a dobhoz, és néhány számot lejátszott a maga szórakoztatására. Grohl azonban az a fajta dobos volt, aki miatt Kurt örült, hogy annak idején gitárt vett a kezébe.

Grohl első olympiai fellépésére a North Shore Surf Clubban került sor. Az estét a Nirvana addigi történetének legnagyobb technikai zűrje jellemezte; egy elektronikai hiba miatt állandóan kiment a biztosíték. Erősítőik felét ki kellett kapcsolniuk, hogy elejét vegyék az újabb gondoknak. Az egyetlen megvilágításról a közönség gondoskodott; sokan elemlámpát vettek elő, s ezzel egyfajta túlvilági hangulatot teremtettek, olyan hatást keltve, amelyet egy alacsony költségvetésű, független filmben használnának. Parányi felszerelésén játszva, Grohl túl erősnek bizonyult: olyan keményen ütötte, hogy szétverte a pergődobot.

Egy hét múlva a **Sliver** promóciós turnéjára indultak Angliába, bár a lemez – jellemző módon – csak a turné befejezése után jelent meg. Ennek ellenére tomboló közönség előtt játszottak, minthogy akkoriban jóval nagyobb hírnévnek örvendtek Angliában, mint Amerikában. Mialatt Londonban voltak, Kurt elment egyik kedvenc zenekara, a Pixies egyik koncertjére. Másnap felhívta a Pixies menedzserét, Ken Goest, s megkérdezte, menedzselné-e a Nirvanát is. Goes ugyan alig ismerte őket, mégis beleegyezett, hogy találkozzanak.

Mikor találkoztak egy hotel előcsarnokában, Goes úgy találta, hogy Kurt szívesebben beszélget a Pixiesről, mint saját bandája ügyeiről. – Nem az az átlagos rajongó volt, akit mindig ott találsz a művészbejáró környékén – idézte fel találkozásukat Goes. – Tulajdonképp nem is annyira a banda rajongója, mint inkább *tanítványa* volt. Nyilvánvalóan nagyon tisztelte, amit csináltak. Egyre csak erről beszélt. – Beszélgetésük alatt egy kis bonyodalom adódott, mikor Charles Thompson, a Pixies szólóénekeसे besétált a hotelbe. Goes felajánlotta Kurtnek, hogy bemutatja bálványának, de Kurt megdermedt az ajánlattól. – Ó, nem hinném – mondta kicsit zavartan. – Én, izé, erre képtelen vagyok. – S ezzel Kurt gyors visszavonulót fűjt, mintha arra sem lenne méltó, hogy egyáltalán egy levegőt szívjon egy ilyen nagy tehetséggel.

Amint a Nirvana visszatért Angliából, Dave Grohl elhatározta, hogy beköltözik a Pear Street-i lakásba – addig Kristtel és Shellivel lakott. Ugyanazon a héten az MCA küldött két jegyet Kurtnek és Kristnek, hogy Los Angelesbe repüljenek és felkeressék az irodájukat. A kiadó nem épp az első helyen szerepelt Kurt és Krist álomlistáján – rég volt, mikor az MCA valami sikerrel állt elő, s az emberek azzal viccelődtek, hogy a nevük jelentése: Music Cemetery of America⁶⁰, de az ingyenjegyek nem tudtak ellenállni. [⁶⁰ **Amerika Zenetemetője**] A kiadó a Sheraton Universal Hotelben foglalt nekik szobát, s

megérkezésük után feltűnt Bret Hartman, hogy megtudakolja, kényelmes helyük van-e. Mikor megérkezett, nyitva találta a minibár ajtaját, Kurt és Krist pedig a földön ültek, körülöttük mindenfelé kis üvegek. – Ki hozta ezeket a szobába? – kérdezte Kurt. Annak ellenére, hogy ötször körülutazták az Egyesült Államokat, s már Európában is kétszer jártak, Kurt még sosem látott szobabárt. Mikor Hartman elmagyarázta neki, hogy mindent fogyaszthat, amit a hűtőben talál, az MCA fizeti, Kurt hitetlenkedve nézett rá. – Rájöttem – mesélte Hartman –, hogy ezek a srácok talán nem is olyan tapasztaltak, mint hittem.

A minibárt talán nem ismerték, de azt tudták, hogy hülyének nézik őket, mikor másnap körbejárták az MCA-t. Hartman és Atkinson körbeadták a **Bleach** példányait, egy feljegyzéssel, melyben arra ösztönözték az alkalmazottakat, hogy melegen és szívélyesen fogadják őket. Mégis amikor végigkísérték őket az épületen, úgy tűnt, minden fejes épp ebédelni ment. Angie Jenkins, a közönségiroda vezetője ugyan röviden tárgyalt velük, majd bátorította őket, ugyanabban a stílusban, ahogy a postázóban dolgozók is, akik mellesleg ahhoz a néhány MCA-alkalmazotthoz tartoztak, akik valóban hallgatták a **Blcachet**. A csúcs azonban az volt, mikor bevezették őket Richard Palmese irodájába, aki sietősen kezét rázott velük, majd ezt motyogta: – Igazán nagy öröm számomra, fiúk, hogy találkozhattunk, de öt perc múlva egy munkabéden kell részt vennem. Rendkívül sajnálom. – Kurt még abban sem volt biztos, hogy épp kivel találkozott, így Atkinsonhoz fordult, és megkérdezte: – Ki ez a fickó? – Ő az MCA elnöke – felelte Atkinson egy grimasz kíséretében. S ezzel az MCA végleg kiesett a Nirvana listájáról. Míg Los Angelesben voltak, Kurt és Krist felkeresték a Sonic Youtht, akik megint csak a Gold Mountain menedzsmentjét ajánlották, s úgy vélték, szerződniük kellene a Geffen Recordshoz tartozó DGC-vel, azon kevés kiadó egyikével, amely eddig még nem fejezte ki érdeklődését.

Mire Kurt visszatért északnyugatra, Grohl beköltözött hozzá, ami egy időre ismét jó kedvre hangolta. Az egyedüllét sosem tett jót Kurt lelkiállapotának, s magánya 1990 nyarán tetőzött. A komoly traumát átélt gyerek minden tünetét produkálta: nem beszélt, csak ha szóltak hozzá, mindennap órák teltek el úgy, hogy csak a szakállát simogatta és a semmibe bámult. Tobival nem találkoztak túl gyakran, s ha mégis együtt voltak, úgy tűnt, nem képesek eljuttatni kapcsolatukat a következő szintre. Keserűen jegyezte fel a naplójába: „Az egyetlen különbség a barátok közt, akik hébe-hóba lefekszenek egymással és a barát/barátnő között az, ahogyan nevezik őket.”

Mikor Grohl beköltözött, a dolgok átmenetileg jobbra fordultak; olyan könnyed természettel bírt, mint amilyen visszahúzó Kurt volt. – A lakás legénytanyává vált – emlékezett vissza Nikki McClure. – Kurtnek megint lett valakije, akivel folyton együtt lóghatott. Az ember kicsit úgy érezte, mintha egy férj-feleség kapcsolatot látna. – Minthogy Kurt gyakorlatilag képtelen volt bármit is rendben tartani, Grohl megcsinált neki ezt-azt, például kimosta a koszos ruháit. Kevesen bírták volna ki a lakásban uralkodó viszonyokat, de Dave az elmúlt néhány évet gyakorlatilag úton töltötte. – Dave-et farkasok

nevelték fel egy teherautóban – mesélte Jennifer Fish. Megtanította Kurtnek, hogyan készíthet házi tetoválást egy tűvel és egy kis tintával. Kurt el is határozta, hogy megjelöli a karját a K Records logójával, egy nagy K-val egy pajzs közepén. Mivel kezdő volt, Kurt jó párszor megszurta magát, és tintát öntött a sebbe.

A tetkó újabb kísérlet volt arra, hogy hatást gyakoroljon Tobira – és Calvin-ra. Kurt mindenkinek, aki nem ismerte a K Recordsot, a Vaselines zenekar iránti szerelmével magyarázta a tetoválást. Furcsamód a Vaselines nem tartozott a K Recordshoz, bár a kiadó forgalmazta a lemezeiket. – Ki tudja, mit akart elérni azzal a tetkóval – tűnődött Dylan Carlson. – Azt hiszem, jobban kedvelte a kiadó által forgalmazott, mint a kiadott albumokat. Talán azt kellett volna magára tetováltatnia: „K-disztribúció”.

Sokkal jobb ötlet lett volna azt belekarcolni, hogy „Vaselines”. Mióta csak bevette az együttes **„Molly's Lips”**⁶¹ című számát a Nirvana műsorába, dicsőhimnuszokat zengett róluk.^[61 Molly ajkai] Számára ők voltak a tökéletes banda. Gyerekesek voltak, amatőrök, és az Egyesült Királyságon meg egy maroknyi amerikai imádón kívül a kutya sem hallott róluk. Mikor először hallotta őket, Kurt sokvázlatos levélírókampányt kezdett a naplójában, hogy megpróbáljon összebarátkozni Eugene Kellyvel a bandából. Ezek a levelek mindig nagyon bőbeszédűek voltak (az egyikben még nevetséges alvásrendjéről is beszámolt, melynek megfelelően a „kora hajnali órákban térek aludni, így sikeresen megúszhatom a napfényt”), s elkerülhetetlenül valami dicsőítő kommentárral fejezte be, kifejtve, milyen briliáns is a Vaselines: „Anélkül hogy kínosan idiótának tűnnék, el kell mondanom, hogy Francesszel írt dalaitok a valaha született leggyönyörűbb dalok közé tartoznak.”

Grohl zenei ízlése megegyezett Kurt ízlésével, nem osztozott azonban abban a megszállottságban, mellyel Kurt körüludvarolta legendáit, kegyeiket keresve. Sokkal inkább érdeklődött a lányok iránt, s a lányok viszonzták ezt. Randevúzni kezdett Kathleen Hannával a Bikini Killből – így Dave és Kurt Kathleennel és Tobival megvalósították a kettős randevú olympiai változatát; sört ittak és listákat állítottak össze a legfontosabb punkrockalbumokról. Kurt és Dave legtöbb mulatsága meglehetősen kamaszos volt, de Tobi és Kathleen társaságában mindenki társasági lénnyé vált. A helyzet Kurtöt is vonzóbbá tette Tobi szemében, hiszen a csapattal lógni nem volt olyan veszélyes, mint kettecskén találkozgatni. – Tobi és Kathleen szó szerint ezt mondták: „Randizzunk a Nirvanával.”- mesélte Ian Dickson, a szomszédjuk. Egy féktelen éjszakán buli volt Kurtnél, és Hanna a következő feliratot fújta fel spray-vel a hálószoza falára: „Kurt smells like teen spirit” (Kurtnek tini szellem illata van). Egy tinédzserlányoknak készült dezodorra, a Teen Spiritre utalt, úgyhogy graffitije burkolt célzás volt: Tobi ezt a dezodort használta, s a felirattal Kathleen kigúnyolta Kurtöt, aki vele aludt, s a lány illatát is átvette.

Az alkalmi tivornyák ellenére azonban Kurt magányos és kiábrándult volt – olykor éjszakánként az utcáról Tobi ablakát nézte titokban, mint egy szégyenlős

Cyrano. Évek óta most először látta kevésbé reménytelinek karrierjét, bár a kiadók továbbra is hívogatták. Annyi évnyi várakozás után furcsamód épp most, amikor a szerződés aláírásának küszöbén állt, kétségek gyötörték. Hiányzott neki az a közelség, ami Tracyvel megvolt közöttük, és a hozzá fűződő barátság is. Egy héttel Tracy elköltözése után Kurt bevallotta neki, hogy egy ideje már Tobival alszik, amitől Tracy iszonyú dühös lett. – Ha ebben hazudtál, bármiről hazudhatsz – kiabálta, és Kurt egyik része igazat adott neki.

Rövid ideig azt fontolgatta, hogy házat vesz Olympiában. Ami azt illeti, semmilyen vásárlást sem bonyolíthatott le addig, míg meg nem kapta az előleget, de meglehetősen biztos volt abban, hogy elég nagy részesedést tud majd kicsikarni, így megvette az eladó ingatlanok jegyzékét. Egyik barátjával, Mikey Nelsonnal a Fitz of Depressionből kocsival körbejárták a várost, lepusztult középületeket keresve, mivel azt tervezte, hogy az utcafront felől stúdiót alakít ki, ő pedig majd hátul lakik. – Csakis olyan házak keltették fel a figyelmét, melyek üzlethelyiségre hasonlítottak – mondta Nelson. – Nem akart normális házban lakni.

Terve azonban, mint oly sok, jövővel kapcsolatos fantáziálása, november első hetében füstbe ment, amikor Tobi szakított vele. Ez nagyon lesújtotta: amikor a lány közölte vele a hírt, alig bírt lábraállni. Sosem tették még lapátra, és nagyon rosszul viselte. Tobival még hat hónapig sem jártak együtt. Alkalmi találkozásaik, az alkalmi szeretkezések és az alkalmi románc ellenére Kurt mindvégig azt remélte, hogy csupán egy lépés választja el őket a mélyebb összetartozástól. Visszatérve a régi sablonhoz, megint csak magát okolta amiatt, hogy elhagyták, s újra erőt vett rajta az önmegvetés. Úgy képzelte, Tobi nem azért hagyta ott, mert még túl fiatal, hanem azért, mert ő nem érdemelte meg. Undora olyan erős volt, hogy mikor egy héttel később költözni segített Slimnek, meg kellett állnia az autóval, hogy hányjon.

A szakítás hetében Kurt mogorvábbá vált, mint valaha. Egy egész jegyzetfüzetet teleírt dagályos, zavaros belső monológjaival, melyek többségében erőszakos és gyötrelmes gondolatokból álltak. Kétségbeesésének kifejezésére felhasználta az írást, a zenét és a képzőművészetet, s fájdalmát dalokba öntötte. Voltak köztük örült és dühös dalok is, mégis mesterségbeli tudásának új szintjét képviselték. Dühe már nem volt sematikus, s munkáiban olyan hitelesség jelent meg, mely addig hiányzott. Az új dalok haragot, büntudatot, könyörgést és teljes kétségbeesést fejeztek ki. A szakítást követő négy hónapban Kurt vagy féltucatnyit megírt legemlékezetesebb dalai közül, valamennyit Tobi Vailről.

Az első az **Aneurysm** volt, melytől azt remélte, visszanyerheti vele Tobit. Ezt a reményt azonban hamar feladta, s inkább (sok-sok dalszerzőhöz hasonlóan) arra használta dalait, hogy általuk fejezze ki mélységes fájdalmát. Egyik dalának a **Formula** címet adta, később azonban átkeresztelte **Drain Youra**⁶². [⁶²Kiszipolyozlak] „Egy szívi így szólt a másikhoz: milyen szerencse, hogy találkoztunk” – szól a dalszöveg, felidézve Tobi neki mondott szavait,

majd így folytatja: „Azért jöttem, hogy kiszipolyozzalak”; ez egyszerre volt vádirat, és annak elismerése, hogy a lánynak hatalma van felette.

Más dalok is születtek Tobi inspirációjának hatására, s bár az összefüggés nem volt mindig ilyen egyértelmű, valamennyiben kísértett a lány szelleme. – A **Lounge Act**⁶³ Tobiról szól – állapította meg Krist.[⁶³ Henyélés] Egyik sora Kurt tetoválására utal: „Letartóztatom magam, pajzsot viselek”. Egy másikban azt összegzi, hogy kapcsolatuk inkább a tanulásról szólt, mint a szerelemről: „Egyezséget kötöttünk, hogy attól tanuljunk, akitől akarunk, új szabályok nélkül.”

A **Lounge Act** egy korábbi, fel nem vett szövegváltozatában Kurt még direkter szólna meg korábbi kedvesét: „Gyűlöllek, mert annyira hasonlítasz rám.” A **Lithium** című szám ugyan még Tobi előtt született, szövege azonban sok változáson ment át, s végül mégis rá utal. Kurt később azt mesélte Chris Morrisnak a *Musiciantól*, hogy a dalban „néhány személyes tapasztalatom szerepel, mint például szakítás egy barátnővel, vagy rossz kapcsolatokban lenni, átélni a halál ürességét, ahogyan a dalban szereplő személy: nagyon magányosan és beteg.”

Bár Kurt sosem fejtette ki konkrétan, leghíresebb száma, a **Smells Like Teen Spirit**⁶⁴ sem szólhat másról ilyen szöveggel, mint: „Megöli az unalom és a magabiztosság.” [⁶⁴A Tini Szellem Illata] A **Teen Spirit** sokféle hatás alatt született – szülei iránt érzett haragja, unalma, örökös cinizmusa –, mégis számos sora Tobi jelenlétére utal. A számot röviddel a szakítás után írta, s első változatában egy olyan mondat is szerepel, mely a végső változatból kimaradt: „Ki lesz most a számkivetett tinik királya és királynője?” Volt idő, mikor arról fantáziált, hogy az e kérdésre adott válasz Kurt Cobain és Tobi Vail.

Szakításuk leggyümölcsözőbb aspektusa a sok megszületett dal volt; írásai és képzőművészeti alkotásai egy jóval dühödtebb és betegesebb végkimenetelre utalnak. Egyik rajzán egy idegen lény szerepel, akinek lassan lenyúzzák a bőrét; egy másikon egy Ku-Klux-Klan-maszkot viselő nő felrántja a szoknyáját, és látni engedi a vagináját; megint másikon egy férfi a péniszével bökdös egy nőt, egy harmadik pedig egy férfit és egy nőt ábrázol szex közben a következő felirat alatt: „Nemi erőszak, nemi erőszak”. Ilyen képek tucatjai születtek, és rengeteg tragikus végű, zavart fantáziára utaló történet. Ezek közé tartozik az alábbi szóömleny is:

Ha nagy leszek, buzi leszek, nigger, picsa, kurva, zsidó, mexikói, német, olasz, anyámasszony katonája, fehér hippi, kapzsi, pénzcsináló, egészséges, izzadt, szőrös, férfias, szeszélyes új hullámos, jobb szárny, bal szárny, csirkeszárny, csirkeszar, seggrugdosó, baszógép, atomfizikus, a Névtelen Alkoholisták tanácsadója, pszichiáter, újságíró, bűzlő ököl, romantikus regényíró, meleg, fekete, nyomorék, junkie, HIV-pozitív, hermafrodita, uszonyos bébi, túlsúlyos, anorexiás, király, királynő, zálogkölcsonzó, tőzsdebróker, füves (minden szuper, a kevesebb több, Isten

meleg, ragadj szigonyt) újságíró, rockújságíró, begyöpösödött, buggyant, középkorú, megkeseredett, kicsi, vézna, dogmatikus, öreg, jegyzér és fanzinszerkesztő, aki tovább csökkenti az amúgy is alacsony százalékokat. Tartsd őket megosztva, gettósíts, egyesülve állunk, ne tiszteld mások érzékenységét. Öld meg magad, öld meg magad, ölj, ölj, ölj, ölj, erőszakolj, erőszakolj, erőszakolj, erőszakolj, erőszakolni jó, erőszak, ölés, erőszak, mohóság, mohóság, jó mohóság, jó erőszak, igen, ölj.

Tombolása többnyire önmaga ellen irányult. Ha volt központi témája írásainak azon az őszön, az az öngyűlölet volt. „Rossznak”, „hibásnak”, „kórosnak” képzelte magát. Az egyik oldalon egy örült történetet mond el – abszolút a fantázia terméke – arról, mennyire élvezi idős nők lábát rugdosni, mert „ezekre a bokákra vizelettel teli műanyag flakonokat szíjaznak, amikből cső fut az öreg, elhasznált izomzatú vagináig; a sárga folt mindenhová szétterjed.” Legközelebb pedig „ötvenéves buzikat” vett célba, akik „ugyanattól az izomproblémától szenvednek, csak más lyuknál... Belerúgok a gumibugyijukba, és a barna trutymó átáztatja bézs színű nadrágjukat.” De végül még ez a zavaros történet is írója ellen fordul: „Különösebb meggyőződés nélküli emberek összevissza rugdosnak, a testemet, a fejemet, s végignézik, amint a vörös szar kiömlik, és eláztatja a fehér pólóm és a farmerem.” A történet azzal ér véget, hogy újra meg újra leírja: „Rossz vagyok”, s aztán hússzor, nagybetűkkel, olyan betűnagysággal, melyet hajdan, aberdeeni falfeliratainál használt: „ÉN, ÉN, ÉN” – míg el nem fogyott a papír, betöltve minden négyzetcentiméterét. A tollat olyan szenvedéllyel nyomta rá a papírra, hogy az kilyukadt. Semmit nem tett azért, hogy elrejtse ezeket a történeteket, sőt naplója kinyitva hevert a lakásban. Jennifer Fish, aki akkoriban kezdett járni Grohl-lal, elolvasta néhány írását, melyek ott heverték a konyhaasztalon, s felfigyelt gyötrődéseire. – Aggódtam Kurt miatt – emlékezett vissza. – Teljesen elvesztette a fejét.

Mások iránt érzett gyűlölete eltörpült amellet a brutalitás mellett, mellyel önmaga ellen fordult. Az öngyilkosság visszatérő témává vált. Egyik ilyen kirohanásában azt részletezte, hogyan fog átváltozni „Helen Kellerré azáltal, hogy átszúrom a fülem egy késsel, s aztán kimetszem a gégémet.” Folyton a mennyekről és a pokolról fantáziált, sokszor elfogadva a spiritualitást mint a halál utáni menekülést, de legalább annyiszor teljes szívéből el is utasítva. „Ha tudni akarod, milyen lesz az élet a halál után, vegyél fel egy ejtőernyőt, ülj fel egy repülőre, lőjj be a vénádba egy nagy adag heroint, amit rögtön egy nagy szippantásnyi kéjgáz követ, aztán ugorj, vagy gyűjtsd fel magad” – spekulált naplójában.

1990 novemberének második hetében egy új figura jelenik meg Kurt naplójában, s ez az új alak hamarosan minden képébe, dalába vagy történetébe befurakszik. Szándékosan rosszul betűzte a nevét, ezzel akarta biztosítani számára saját, önálló életét. Különös módon női személyiséget adott neki, de

minthogy azon az őszön ez lett legnagyobb szerelme, sőt még hányt is tőle – csakúgy, mint Tobitól –, a nőnem jogos volt. Úgy hívta, „heroina”⁶⁵.^{[65} A „heroine” egyszerre utal a heroinra, ugyanakkor jelenti azt is, hogy „hősnő”]

13.

A RICHARD NIXON KÖNYVTÁR
OLYMPIA, WASHINGTON

1990. november – 1991. május

*Talán ideje jelkeresni a Betty Ford
klinikát vagy a Richard Nixon könyvtárat,
hogy
megkíméljem magam vérszegény,
rágcsáló-szerű testem további
pusztításától.*
**Részlet egy 1991 májusában Tobi
Vailnek írt levélből**

„Heroina”, ahogy Kurt a heroin szót hamisította, még nyolcadikos korában tűnt fel először egyik otromba képregényében. A rock’ n’ roll vonzásában felnőve nagyon is tisztában volt azzal, milyen sokan haltak bele az általa imádott roksztárok közül a drogtúladagolásba. Bár maga is rászokott a fűre, olykor túlságosan is sokat ivott, sőt az is köztudott volt róla, milyen vadul szívja a borotvahabos flakonokból a gázt, esküdözött, hogy ő maga sosem válik hasonló tragédia áldozatává. 1987-ben, egyik józan, tisztulási periódusában letolta Jesse Reedet, amikor barátja azt javasolta, próbálják ki a heroint. – Ezek után Kurt nem is tartott velem – idézte fel Jesse. – Heroint akartam szerezni, egy olyan drogot, amit sem én, sem ő nem próbáltunk még ki, de ő így leckéztetett engem: „Miért akarod megölni magad? Miért akarsz olyan nagyon meghalni?” – Később megalkotott drogtörténetében Kurt azt írta, hogy először Aberdeenben próbálta ki a heroint a nyolcvanas évek végén; barátai azonban vitatták ezt, mivel akkoriban nagyon félt a tűtől, és baráti körében sem használtak heroint. Alkalmanként előfordult, hogy Percodant vett be, egy receptre kapható narkotikumot, s talán ezt a narkotikumot romantizálta és túlozta el később, mikor felidézte élményeit.

1990 őszén ugyanazt a kérdést lehetett volna feltenni Kurtnek, mint amit ő tett fel hajdan Jessenek. November elején legyőzte a tűktől való félelmét, s először lőtte be magát egy barátja társaságában Olympiában. Rájött, hogy a drog eufórikus hatása időlegesen szívfájdalmától és gyomorbántalmaitól is segít megszabadulni.

Kurt másnap felhívta Krist-t. – Hé, Krist, kipróbáltam a heroint – mesélte barátjának. – Ejha! És milyen volt? – kérdezte Krist. – Elégge rendben volt – felelte Kurt. Akkor Krist ezt mondta: – Nem kellene csinálnod. Nézd meg Andy Woodot. – Andy Wood a Mother Love Bone szólóénekes volt, aki 1990 márciusában halt meg herointúladagolásban. Novoselic más olympiai énekeseket is felsorolt, akik a heroinfüggőségbe haltak bele. Kurt válasza ennyi

volt: – Igen, tudom. – Novoselic az idősebb testvér szerepét magára vállalva arra intette Kurtöt, hogy a heroin más, mint azok a drogok, amiket eddig használt: – Emlékszem, szó szerint azt mondtam neki, hogy dinamittal játszik.

Figyelmeztetése azonban süket fülekre talált. Bár Kurt megígérte Kristnek, hogy nem használja többé a heroint, megszegte ígéretét. Nehogy Krist vagy Grohl rájöjjön, a barátai lakásán próbálta ki újra. Talált egy José nevű dílert, aki az olimpiaai egyetemisták nagy részét ellátta. Véletlenül Dylan Carlson is azon az őszön találkozott először a heroinnal, bár nem Kurt társaságában. Kapcsolatuk azonban hamarosan a heroint is magába foglalta, általában csak egyszer egy héten, számos ok miatt, szűkös anyagi helyzetüket és a függőségtől való félelmüket is beleértve. Azért alkalmanként együtt buliztak, például amikor egy olcsó hotelszobát béreltek Seattle-ben, hogy utána nyugodtan kialudhassak magukat, s ne ijesszék meg barátaikat vagy szobatársaikat.

Kurt barátai azonban nagyon is aggódtak drogozása miatt. Tracy végre megbocsátott Kurtnek, s olykor együtt lógtak. Mikor Shelli elmesélte neki, hogy Kurt kipróbálta a heroint, nem akart hinni a fülének. Azon a héten Kurt késő éjjel hívta fel Tracyt, nyilvánvalóan fényes hangulatban, s Tracy egyenesen nekiszegezte a kérdést. – Azt mondta, kipróbálta néhányszor. Azt is mondta, hogy tényleg klassz volt, és hogy barátságosabb és nyitottabb lesz tőle. De azt is hozzátette, hogy nem akarja mindig ezt csinálni. Megpróbáltam úgy elmenni a végsőkhöz, mondván, nem kéne ezt csinálnia, hogy közben ne sértsem meg, és ne keltsek benne bűntudatot. – Egy héttel később együtt töltötték az estét, egyik buliról a másikra mentek. Két parti között Kurt ragaszkodott hozzá, hogy megálljanak a lakásánál, arra hivatkozva, hogy vécére kell mennie. Mert sokáig nem jött, Tracy utánament, s ott találta a földön, mellette egy kiürült üvegce, a karjában tű. Mérhetetlen haragra gerjedt: Kurtból olyan ember lett, amelyet még legrémesebb álmaiban sem gondolt volna. A Nirvana első albumának szóvicces címe többé már senkinek sem tűnt mókásnak. A heroin használata azonban 1990-ben még alig volt jellemző Kurtre, többnyire megtartotta ígéretét, és csak alkalmanként élt vele. Egyelőre minden másról elterelte a figyelmét az a tény, hogy karrierje olyan meredeken ívelt fölfelé, mint még soha. Azon az őszön írta alá szerződését a Virgin Publishing kiadóval, mely meghozta neki az első nagyobb összegű csekket is. Kaz Utsunomiya, a Virgin elnöke északnyugatra repült, hogy megkössék az üzletet. Bár Kaz az iparág tapasztalt veteránja volt, s a Clashtól a Queenig mindenkivel dolgozott, a Kurt lakásán lévő mocskok mégis megdöbbenetett. Beszélgettek arról, milyen hatások érték Kurtöt, kiemelve a Clasht, mellyel kapcsolatban Kurt megemlítette, hogy a *Sandimsta!* című albumuk volt az első olyan lemeze, mely távolról emlékeztetett a punkra.

Kurt első részesedése a kiadóval kötött szerződésből egy 3000 dolláros csekk formájában érkezett. Kifizette a lakbért, majd Mikey Nelson és Joe Preston társaságában a South Sound áruházhoz hajtott, ahol majd 1000 dollárt költött a Nintendo rendszerű Toys „R” Us-játékokra, két Pixelvision

videokamerára, két BB automata fegyverre, melyek úgy néztek ki, mint az M16-os karabélyok, és egy csomó Evei Knievel műanyag modellre. Vett még műanyag kutyakakát, műhányást és kemény műanyagból készült kezeket. – Az egészét bedobálta egy kosárba – emlékezett vissza Preston. – Csak egy halom ócskaság volt, amit tönkretehetett. – Olyan volt, mintha egy nyolcéves gyereket szabadjára engedtek volna egy áruházban, közölve vele, hogy minden az övé, amit csak akar. Ahogy kijöttek, Kurt azonnal kipróbálta a BB fegyvereket, és kilőtte a szemközti Washington State Lottery épületének ablakait. Vett magának húsz dollárért egy használt Swinger gyermekbiciklit, melynek stílusa akkoriban kirívóan nem volt menő: olyan parányi volt, hogy a pedálozáshoz a vállai fölé kellett húznia a térdeit. Sötétedésig önfeledten biciklizett.

Néhány nappal később is épp biciklizett, miközben élete legfontosabb üzleti megbeszélése zajlott. Thurston Moore javaslatára felvették a kapcsolatot a Gold Mountain ügynökséggel. A céget Danny Goldberg és John Silva vezette, s a tárgyalást a Nirvanával a fiatalabb, Silva vállalta magára. Könnyű feladatnak ígérkezett, minthogy a Sonic Youthhoz fűződő kapcsolatnak köszönhetően már bírta Kurt előzetes jóváhagyását a megállapodásra. Silva barátnőjével, Lisa Fancherrel jött Seattle-be, hogy személyesen találkozzanak a bandával, és elvigyék őket vacsorázni. Kurt imádta, ha a zeneipar góréi vacsorázni vitték, mivel gyakorlatilag ez volt az egyedüli lehetősége arra, hogy rendes ételeket egyen. Ezen az estén azonban Silva és a banda többi tagja órákig ücsörgött a Lottery parkolójában, ahol Kurt vidáman hajtott körbe-körbe Swinger biciklijén. – Valamennyien úgy láttuk, el fogja törni valamijét – mesélte Lisa Fancher. Bár úgy tűnt, az időhúzás ismét csak gyerekes szórakozás, egy cinikusabb megfigyelő úgy is vélhette volna, hogy ez Kurt leendő menedzserével szemben folytatott erőpróbájának első megnyilvánulása.

Kurt végül félretette a biciklit, hogy vacsorázni induljanak, később azonban kijelentette, hogy a Beat Happening játszik a városban. A felvetés valójában Silva érdeklődésének próbája volt, aki mint jó üzletemberhez illik, lelkesen fogadta javaslatát, s elment Kurttel meghallgatni a műsort. Silva később azt állította Fanchernek, hogy utálja Calvin együttesét (a nő arra is emlékezett, hogy eleinte a Sonic Youth is utálta, és „hatalmas egójukra” panaszkodott). Kurt próbáján azonban átment, s a Nirvana egy héten belül aláírta a szerződést a Gold Mountainnal.

A Nirvana november 25-én a seattle-i Off Rampben lépett fel, s műsoruk több ügynökség képviselőjét vonzotta, mint északnyugat történetének bármely más koncertje. Képviseltette magát a Columbia, a Capitol, a Slash, az RCA, de számos más kiadó küldöttei is egymásba botlottak. – Az ügynök srácok egész pályás támadást indítottak – figyelte meg Damon Stewart a Sonytól. Már a képviselők pusztja száma is kifejezte, hogyan alakult a banda megítélése Seattleben. – Akkorra már – magyarázta Susan Sliver – kialakult körülöttük egy örült beetetőverseny.

A műsor valóban figyelemre méltó volt. Kurt később azt mesélte

barátainak, hogy ez volt a kedvenc Nirvana-koncertje. Tizennyolc számból álló műsorukban tizenkét, még kiadatlan számot játszottak. A show-t a hatásos Aneurysm című számmal nyitották, amelyet most első ízben játszottak el nyilvánosan, a tömeg pedig slamtáncba kezdett, és egymás testén szörföltek, míg össze nem törték a plafonon a lámpaburákat. – Úgy gondoltam, a show döbbenetes – idézte fel Kim Thayil a Soundgardenről. – A Velvet Underground „Here She Comes Now” című számát szerintem briliánsán játszották el. Aztán amikor meghallottam a Lithium című dalukat, azonnal megragadt a fejemben. Ben, a basszgitárosunk odajött hozzám, és azt mondta: „Ez tuti siker. Ettől a szent pillanattól kezdve rajta van a Top 40-en.”

Az ügynökök hasonlóképpen odavoltak. Mikor a műsor véget ért (egy tűzriadó után), Jeff Fenster meggyőzte őket a Charisma Recordstól, hogy cége lenne számukra a legjobb választás. Két nappal később felhívta őt Alan Mintz, a Nirvana jogásza, és közölte, hogy a fiúk aláírják a szerződést. Az üzlet egy 200 000 dolláros, tisztos, de nem kiemelkedő előlegről szólt. De mielőtt Fenster előkészítette volna a szerződést, a banda az utolsó pillanatban úgy határozott, hogy inkább a DGC-hez szegődik, amely a Geffen Record cég egyik márkanéve volt. Bár a DGC ügynöke, Gary Gersh nem volt épp az első ajánlattevők között, a Sonic Youth támogatása végül perdöntőnek bizonyult. A Geffennek Mark Kates vezetésével erős promóciós osztálya volt, s a Gold Mountain tudta, hogy az együttes megnyerésében a promóció kulcsszerepet játszik. A Geffen szerződése 287 000 dollárról szólt; akkoriban a legnagyobb összeg, amit északnyugati bandának fizettek. Mintz a Sub Pop-szerződéstől is megszabadította őket: a Geffennel való megállapodás részeként a Sub Pop 75 000 dollárt kapott, valamint kétszázalékos részesedést a következő két album eladásából.

Bár Kurt elolvasott néhány könyvet a zeneiparról, fogalma sem volt arról, mennyi időbe telik, mire egy ilyen üzletet nyélbe ütnek – a szerződést nem írták alá áprilisig –, és hogy kezdetben ez milyen kevés pénzt jelent majd neki.

A jogászok, menedzserek tiszteletdíjai, valamint az adók és adósságok levonása után a Gold Mountain 1000 dolláros honoráriumot fizetett neki havonta. Azonnal pénzhányba került, s arra panaszkodott, hogy csak hot dogra futja – a lakás padlóját ennek pálcikái terítették be.

Grohl a december nagyobb részét újra keleten töltötte, s Kurt minden lehetséges módon megpróbálta enyhíteni szobatársa hiányát, és elűzni az unalmat. Elég sokat lógott Dylannel, s hamarosan újabb korlátot lépett át, holott égre-földre esküdözött, hogy sosem tenne ilyet. Dylan fegyvermániás volt, Kurt pedig egyfolytában arról prédikált, hogy a fegyver barbár dolog. Aztán néhányszor mégiscsak elkísérte Dylant az erdőbe, de ő nem nyúlt a fegyverekhez, sőt egy alkalommal még a kocsiból sem volt hajlandó kiszállni. Végül azonban belement, hogy Dylan megmutassa neki, hogyan kell célozni és löni. Ártalmatlan mulatság volt: konzervdobozokat lyukasztgattak ki a puskákkal, vagy Kurt azon képeit lőtték szét, melyek feláldozásába beleegyezett.

Mikey Nelsonnal is egyre gyakrabban volt együtt, és olcsó áruházakban vásárolgattak. – Mindig volt valamilyen lemez, ami után kajtatott – mondta Nelson. – Egyik kedvence az volt, amelyen egy csomó kamionos beszélget CB-rádió. Megszerezte Charles Manson *Lie* című albumát is, és a H. R. Pufnstufnak is nagy rajongója volt. – Kurt még 1990 végén sem győzte eléggé hangsúlyozni a Knack *Get the Knack* albumának érdemeit. – Azt mondta, hogy ezen a lemezen van az összes olyan nagy szám, amiről az emberek még csak nem is hallottak.

John Purkey is benézett Kurthöz abban a hónapban, és segített neki a karácsonyi ajándékok vásárlásában. Abban az évben Kurt legnagyobb kiadása egy akvárium volt a teknőcei számára. Mielőtt vásárolni indultak, szívtak egy kis füvet, de Purkey meglepődött, mikor Kurt megkérdezte tőle: – Nem tudod, hol kaphatnék egy kis heroint? – így válaszolt: – Remélem, nem szúrod magad? – Ó, nem – hazudta Kurt. – De bármit elszívok. – Soványka költségvetése bizonyos értelemben visszafogta drogfogyasztási szokásait: egyszerűen nem engedhette meg magának, hogy drogfüggő legyen.

Gyomorpanaszai kezelése érdekében Kurt december 11-én újra felkeresett egy orvost Tacomában. Ezúttal irritatív bélműködést diagnosztizáltak, s Lidoxot írtak fel neki. Úgy tűnt, a gyógyszer nem hoz enyhülést fájdalmaira, úgyhogy két hét múlva, mikor hörghurutot kapott, abba is hagyta a szedését.

Az év egy szilveszteri fellépéssel fejeződött be Portlandben, a Satyriconban. Slim is a bandával tartott, és megnézte a – később így emlékezett rá – „knock-out show”-t, melyen Kurt orvosa határozott utasítása ellenére berúgott; whiskyt ivott kólával. Az is észrevehetővé vált, hogy Kurt népszerűsége egyre növekszik rajongói körében. Slim látta, hogy egy fiatal nő az egész műsor alatt szemezett vele. – Viselkedése ezt sugallta: „Én vagyok az a lány a hallgatóságból, aki ma éjjel dugni akar veled.” Kurt mindenesetre nem vett észre az egészből semmit, és ahogy máskor, most is egyedül ment haza.

1991 tehát egy háromórás hajnali autóúttal kezdődött Portlandből, mivel másnap stúdiófelvételük volt. Két számot fejeztek be, egyikük az **Aneurysm** volt, a másik pedig az **Even in His Youth**, amelyet teljesen újravettek. Jó néhány számon dolgoztak még, melyeket Kurt akkoriban írt, beleértve az **All Apologies**⁶⁶ egy korai változatát.[⁶⁶ Ezer bocs] – Egy csomó ötletük volt, amit be akartak dobni – emlékezett Craig Montgomery, a felvételek producere. – A felszerelésük azonban szörnyű állapotban volt, s ők maguk is eléggé ki voltak ütve.

Kurt barátja, Jesse Reed visszatért északnyugatra a szünidőre, s a felvételt követő napon együtt mentek Aberdeenbe meglátogatni Jesse szüleit. Útközben Kurt azon kapta magát, hogy a jövőjéről beszél régi barátjának, s ahogy átlépték Grays Harbor megye határát, Kurt, mindazzal ellentétben, amit interjúiban mondott, beismerte, mennyire szereti ezt a tájat és az ott élő embereket. Ahogy néhány farm mellett hajtottak el Satsop határában – az elhagyatott atomerőmű ellenére is idillikus völgyben –, Kurt azt mondta Jessenek, arról álmodik, hogy a

kiadótól kapott összegben egy farmot vesz. Épp egy nagy udvarházat láttak, és rámutatott: „Mit szólnál például ahhoz a házhoz, ott? Ha megvenném, olyan hangosan játszhatnánk, amilyen hangosan csak akarunk, nagy bulikat csapnánk egy csomó emberrel, és senki sem törődne velünk.” A ház nem volt eladó, és Kurtnek sem volt még pénze, de megesküdt Jessenek, hogy ha valaha sikeres lesz, visszajön a kikötőbe, és vesz itt egy farmot, „mint Neil Young Kaliforniában”.

1991 elején Kurt rászánta magát arra a telefonhívásra, amelyet már évek óta halogatott: felhívta az apját. Mióta Olympiába költözött, apjával inkább csak nagyszülein keresztül tartotta a kapcsolatot.

Beszélgetésük – ahogy az már a két sztoikus Cobain férfi minden kommunikációját jellemezte – rövid volt. Kurt többnyire a bandáról beszélt, elmesélte Donnak, hogy egy nagy lemezkiadóval kötöttek szerződést; Don nem volt biztos abban, mit is jelent ez, így megkérdezte fiát, van-e elég pénze, mire Kurt igennel válaszolt. Érdeklődött Don többi gyereke felől is, és röviden elcsevegtek apja legutóbbi munkájáról is; a Washington State Petrolnál dolgozott olajkutatóként. Kurt elmondta apjának, hogy sok fellépésük van; Don pedig biztosította, hogy egyszer szívesen elmenne megnézni. A beszélgetés csak néhány percre tartott, és inkább az volt rá jellemző, amit a két férfi nem mondott ki, nem pedig az, amiről beszéltek. Don képtelen volt beszélni afölött érzett fájdalomról, hogy elsőszülött fia elhagyta, és Kurt sem bírta elmondani, mennyi fájdalmat okozott neki válásuk, az újracházasodások vagy a többi, számtalan szenvedés.

Anyjával normálisabb volt a viszonya, akinek Kurt karrierje iránt mutatott érdeklődése hírnevének gyarapodásával egyre nőtt, ahogy zenész voltát is mindinkább elfogadta. Egy újabb családi tragédia még közelebb hozta őket egymáshoz: 1991. január másodikán Wendy bátyja, Patrick 46 évesen AIDS-ben meghalt Kaliforniában. Patrick homoszexualitása mindig mélységes titok volt a Fradenburg családban; annyira jó megjelenésű volt s olyan népszerű a lányok körében, hogy szülei képtelenek voltak hinni neki, mikor közölte velük, hogy meleg. Már azelőtt is depresszióban szenvedett, hogy kiderült volna a betegsége, s amikor eluralkodott rajta a kór, teljesen pánikba esett. Szülei iránt olyan haragot érzett, hogy azt tervezte, egy értekezésben megírja szexuális élete teljes történetét – beleértve azt is, hogyan molesztálta őt nagybátyja, Delbert bácsi –, és az egészet elküldi az *Aberdeen Daily World*nek, hogy megszégyenítse családját. Jellemző módon a család úgy határozott, hogy a gyászjelentésből kihagyja a halál okát, élettársát „közeli barát”-nak titulálták. Kurt is hivatalos volt a búcsúztatóra, de ő, arra hivatkozva, hogy új albumukon kell dolgoznia, távol maradt.

Kurt ez egyszer tényleg nem azért hazudott, hogy megszabaduljon családi kötelezettsége alól. Valóban új albumára készült, s az 1991-es év komoly munkában találta. A Nirvana új próbahelyiséget bérelt Tacomában, s mindennap órákon át gyakoroltak. Próbáik részben azzal teltek, hogy megtanítsák Grohlnak

a repertoárjukat, de idejük túlnyomó részében Kurt új szerzeményeit csiszolgatták. Januárban a Sub Pop megjelentette utolsó Nirvana-kislemezét, a Vaselines „Molly's Lips” című számának élő felvételét. A lemez végén a kifutóbarázdába a kiadó egyszavas búcsúüzenetet maratott: „Viszlát”.

Kurt februárban 24 éves lett, s ebből az alkalomból nekiült, hogy megírja élettörténetét, az elmúlt évek többtucatnyi rövid kísérletének folytatásaként. Ez a változat háromoldalas lett, aztán abbahagyta. „Hello, 24 éves vagyok – írta. – Egy fehér, alsó középosztálybeli család fiaként születtem Washington állam tengerpartjától nem messze. A szüleimnek volt egy kompakt sztereoó cuccuk fautánzatú dobozban és egy négylemezes gyűjtemény, amelyben az AM rádió hetvenes évek eleji slágerei szerepeltek Roncótól, *Good Vibration* címen. Olyan slágerek voltak közte, mint Tony Orlando és a Dawn »Tie a Yellow Ribbon« vagy Jim Croce »Time in a Bottle« című száma. Többévnnyi könyörgés után végre kaptam tőlük egy papírborítású bádog dobfelszerelést a Sears-katalógus utolsó oldaláról. Egy hét sem telt el, és a húgom csavarhúzóval lyukakat fűrt bele.”

Kurt azzal folytatta történetét, hogy emlékszik rá, amint anyja Chicago-számokat játszott a zongorán, és örökké hálás lesz Mari nénikéjének, akitől három Beatles-lemezt kapott. Azt írta, egyik első csalódását az a felfedezés okozta 1976-ban, hogy a Beatles már hat éve feloszlott. Az írás szerint szülei válásának nem volt ekkora hatása: „A szüleim elváltak, úgyhogy apámmal beköltöztem egy még kisebb fakitermelő közösség lakókocsiparkjába. Apámat rábeszélyték a barátai, hogy lépjen be a Columbia Records klubjába, úgyhogy hamarosan minden héten új lemezek érkeztek a lakókocsinkba, s végül egész szép gyűjtemény jött össze.” Ezzel aztán véget is ért élettörténete elmesélésének kísérlete. Visszatért naplója az idő szerint kedvenc témájához: készülő albuma borítószövegének írásához. Rengeteg különböző változatot írt le – a lemezre végül ezek egyike sem került rá –, de egyik ajánlása jóval többet elárul gyerekkoráról, mint önéletrajzi írása: „Köszönet minden elbátortalanító szülőnek, bárhol éljenek is, hogy megadták gyerekeiknek az akaraterőt ahhoz, hogy bizonyíthassanak.”

Márciusban a Nirvana négy fellépésből álló kanadai turnén vett részt, majd azonnal visszatértek a próbaterembe. Menedzsereikkel és a kiadó főnökeivel folytatott vitákat követően ismét Butch Vig producer mellett döntöttek, és a Los Angeles mellett lévő Sound City stúdiót használták. A kiadó állta a költségeket, bár a Nirvana előlegéből futotta volna erre is.

Mielőtt Kaliforniába indultak volna, várta még őket egy seattle-i buli április 17-én az O. K. Hotelben. A fellépést Kurt szervezte, mikor megtudta, hogy barátjának, Mikey Nelsonnak annyi kifizetetlen közlekedési büntetése van, hogy börtön fenyegeti. Velük együtt szerepelt a Bikini Kill és a Fitz of Depression, s Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy Nelson kapja a teljes bevételt. Egy másik buli miatt nem volt telt házuk: aznap éjjel ünnepelték a *Facérok* című film bemutatóját is. Műsorukban szerepelt a Devo „Turnaround”, a Troggs „Wild

Thing” és a Wipers „D7” című száma, de a nagy meglepetést az jelentette, mikor egy új szerzeményüket kezdték játszani. Kurt úgy énekelt, hogy a szöveget alig lehetett érteni, talán nem is tudta pontosan, a gitárjáték azonban a helyén volt csakúgy, mint a dobok átható lüktetése. – Nem tudtam, mit játszanak – emlékezik Susan Tennant, a DGC promóciójának képviselője –, de azt tudtam, hogy döbbenetes. Emlékszem, fel-le ugráltam, és mindenkitől megkérdeztem, aki körülöttem volt: „Mi ez a szám?”

Tennant szavai Novoselic és Grohl három héttel korábbi reakcióját visszhangozták, amikor is Kurt egy új gitárfutammal érkezett a próbára. – A címe: Smells Like Teen Spirit – közölte Kurt a többiekkel, felhasználva Kathleen Hanna graffitijét. Akkortájt a bandából senki sem ismerte ezt a dezodort, s egészen a szám felvételéig és a mesterszalag elkészítéséig senki sem hívta fel a figyelmüket arra, hogy egy termék neve szerepel benne. Amikor Kurt először hozta be a számot a stúdióba, gyorsabb tempója volt, és kevésbé figyelt az átvezetésre. Krist ötlete volt, hogy játsszák lassabban, Grohl pedig ösztönösen megtalálta hozzá az erőteljes dobalapot.

Az O. K. Hotelben Kurt épp csak eldűnnyögött néhány versszakot. Akkoriban minden dal szövegét teljesen át akarta írni; a Teen Spirithez legalább egy tucat vázlatot készített. Az egyik tervezet így szólt: „Tagadás az idegenektől/bátorítás a támogatóktól/Itt vagyunk hát, milyen híresek vagyunk/milyen idióták vagyunk, vegasiak.” Egy másik így kezdődött: „Gyere, és játssz, találd ki a szabályokat/Érezd jól magad, úgyis veszíteni fogunk.” Később ugyanebben a változatban szerepelt egy mondat, amely nem rímelt: „A legszebb napom az volt, mikor a holnap sosem jött el.”

Egy héttel később a banda Los Angelesbe indult. Útközben Kurt megállt a Universal Stúdiónál, s befizetett ugyanarra az útra, amit a nagyszüleivel tizenöt évvel korábban végigjárt. Az elkövetkezendő hat hétre a csapat beköltözött az Oakwood Apartments egyik lakásába, nem messze a Sound City Stúdiótól. Az előkészületek alatt meglátogatta őket Vig, és iszonyú állapotot talált. – Graffiti volt a falakon, a diványok fejjel lefelé álltak – mesélte. – Minden éjjel fennmaradtak, és reggel hatig a Venice Beachen lógtak. – A felvételek okozta feszültséget ivással oldották, s ebben egyikük sem ismert mértéket. Egyik éjjel Kurtöt letartóztatták ittas vezetésért; John Silvának kellett intézkednie, hogy kihozza Kurtöt, és visszavigye a stúdióba.

A munkát általában délután háromkor kezdték, és éjfélig dolgoztak. A szünetekben Kurt körbejárta a stúdió folyosóit, és megcsodálta a kiállított aranylemezeket, mint a Fleetwood Mac *Rumours* és Tom Petty *Danin the Torpedoes* című albumát, bár leginkább az tett rá nagy benyomást, hogy az Evel Knievel-lemez is itt készült. A Nirvana előtt egy könnyű metálbanda, a Warrant bérelte a stúdiót; mikor a Nirvana ideje alatt visszajöttek a felszerelésükért, Kurt megragadta a stúdió hangosbemondóját, és kiabálni kezdett: „Hozzatok nekem egy kis meggyes pitét”, lévén a „Cherry Pie”⁶⁷ egy Warrant-szám.[⁶⁷ Meggyes pite] Egyik éjjel Kurt ellopta az Evel Knievel-album mesterszalagját, és magával

vitte Olympiába.

Az első héten megpróbálták felvenni a számok alapjait, leginkább a dobhangzásra koncentrálni, amely Vig specialitása volt. Két hét elteltével tíz dal alapja megvolt, bár a legtöbb számot csak háromszor vették fel, mert Kurt hangja kikészült. A dalok többségét korábban már felvették a Smart stúdióban, így a munka inkább volt technikai jellegű, mint kreatív.

A banda korábbi stúdiómunkáihoz képest adódtak problémák. A **Lithium** felvétele alatt Kurt nehezen talált rá a megfelelő gitárszólamra, s ettől egyre feszültebb lett, míg végül a stúdió padlóján törte össze gitárját. A végén Vig úgy határozott, hogy azt a felvételt is felhasználják, melyet Kurt őrzöngése alatt rögzítettek; az **Endless, Nameless**⁶⁸ címet kapta, és fel nem tüntetett számként került a kompakt diszkre.^[68 Végtelen, névtelen]

A munka során a legnagyobb problémát Kurt időhúzása okozta: még mindig nem véglegesítette a legtöbb dal szövegét, bár néhány számot, mint a **Pollyt** és a **Breedet** már évek óta játszották. Mikor végre befejezett egy dalszöveget, az egyszerre volt paradox és árulkodó. Sok mondata kétségek között hagyja hallgatóját, vajon belső vagy külső körülményekről szól-e, érzelmes hangneme ellenére nem nyújt magyarázatot. Naplójában Kurt levelet írt a régóta halott kritikusnak, Lester Bangsnek, melyben a rockújságírás állapotára panaszkodik – ez a foglalkozás egyaránt vonzotta és taszította –, s felteszi a kérdést: „Mi a fészkes fenéért ragaszkodnak az újságírók ahhoz, hogy másodosztályú freudi elemzéssel álljanak elő a szövegeimről, mikor az esetek kilencven százalékában hibásan írják le őket?” Kurt azonban a kérdésében rejlő bölcsesség ellenére maga is órákat töltött azzal, hogy megpróbálja megfejteni ideáljai dalszövegeit. Saját kompozícióin sokat dolgozott, változatosan alkalmazva a mondanivalót vagy átszerkesztve saját magát, mikor úgy gondolta, túl sokat árult el magáról.

Ez történt a **Something in the Way** esetében is, amit utoljára vettek fel a munka során. Szövege Kurt életének azt a mitikus időszakát meséli el, mikor a híd alatt lakott. A dalt egy évvel korábban írta, de titokban tartotta a többiek előtt. Első elképzelése az volt az albumról, hogy lesz egy „lány”-oldala (ide szánta az összes, Tobiról írt számot) és egy „fiú”-oldala (ide került volna többek között a **Sliver**, a **Sappy** és a **Polly**; minden dal, amelyet családjáról és belső világáról írt). Azt is eltervezte, hogy a **Something in the Way** zárja majd az albumot, bár ezt sosem említette producerüknek. Végül az ötlettel a Sound Cityben végzett munka búcsúmeglepetéseként állt elő, s a stúdióban írta le a szöveget, hogy mindenkinek úgy tűnjön, mintha épp abban a pillanatban találta volna ki, holott már évek óta dolgozott rajta. Lester Bangsnek írt levele ellenére az égvilágon senki nem analizálta szövegei freudi implikációit nála jobban, és nagyon is jól tudta, hogy ha elénekel egy olyan szöveget, mely elmeséli, hogy egy híd alatt lakott, ezzel fájdalmat okoz majd a családjának.

A munka befejeztével meglátogatta őket Grohl egyik barátja, és fogadást ajánlott Kurtnek, hogy hat hónapon belül a *Rolling Stone* borítójára kerül. Kurt

így felelt: „Ó, felejtse el!” Mikey Nelson és együttese, a Fitz of Depression tagjai is megjelentek, s a Nirvanával maradtak Oakwoodban a Melvinsszel közösen, úgyhogy volt olyan hétvége, mikor huszonkét ember aludt a két hálószobás lakásban. A Fitznek nem volt túl nagy szerencséje: egy klub, mely egy nagyon fontos fellépést ígért nekik, az utolsó pillanatban lemondta azt. – Hívd vissza őket – erősködött Kurt –, és mondd meg nekik, hogy mi is játszunk. – Két nappal lemezük befejezése után a Nirvana egy Jabberrjaw nevű, parányi klubban lépett fel Los Angelesben, s először mutatták be az **On a Plain**⁶⁹ és a **Come As You Are**⁷⁰ című számukat a megdöbbenet közönség előtt.^{[69} Megvagyok][⁷⁰ Gyere, ahogy vagy] Ragaszkodtak hozzá, hogy a belépőjegyek teljes bevételét Nelson kapja. Kurt így írta le a fellépést Tobinak egy levélben: „Leírhatatlanul ki voltunk ütve a sok piától és drogtól, állandóan kiestünk a hangnemből, és meglehetősen, hát, szétfolytunk. Vagy tizenöt percembe került, míg kicseréltem a húrokat a gitáron, közben az emberek beszóltak, és részegnek neveztek. A műsor után rohantam ki hányni.” A klubban Kurt megint csak meglátta Iggy Popot a hallgatóság soraiban, de ezúttal nem volt rajta a megszégyenítő póló. „Feltehetően ez volt a leghízalgóbb pillanat egész életemben” – jegyezte meg.

Kurt levelének legőszintébb része mégis az volt, melyben beismerte egyre súlyosabb droghasználatát, beleértve a Quaaludest, amelyet úgy fogyasztott, mintha csak cukorka lenne. „Mostanában elég sokat drogozok – írta Tobinak. – Talán ideje felkeresni a Betty Ford klinikát vagy a Richard Nixon könyvtárat, hogy megkíméljem magam vérszegény, rágcsálószerű testem további pusztításától. Alig várom, hogy újra otthon legyek (akárhol van is az), az ágyamban, neurotikusan és alultápláltan, és a szar időre panaszkodjak mint nyomorom egyetlen okára. Hiányzol, Bikini Kill, totálisan imádlak.” A levelet úgy írta alá: „Kurdt”.

Ezt a levelet – mint oly sok más levelét – sem küldte el, talán a miatt a nő miatt, akivel két héttel a Jabberrjaw-buli előtt találkozott. Ő volt az, aki aztán sokkal nagyobb szerepet játszott az életében, mint Betty Ford, Richard Nixon vagy akár Tobi Vail. Kurt emlékezett rövid szerepére az *Egyenesen a pokolba* című filmből.

***Hé, mit szólnál, ha együtt turnéznánk
az Államokban, és amerikai zászlókat
égetnénk a színpadon? Részlet egy
Eugene Kellynek írt levélből 1991
szeptemberéből***

Kurt Cobain és Courtney Love 1990. január 12-én, péntek este 11 órakor néztek először egymás szemébe, és harminc másodpercen belül a padlón birkóztak. A helyszín a Satyricon, egy kicsi, rosszul megvilágított klub Portlandben, Oregon államban. Kurt egy Nirvana-koncert miatt volt ott; Courtney egy barátját kísérte el, aki az előzenekar, a bűbajos nevű Oily Bloodmen⁷¹ egyik tagjával járt.[⁷¹ Olajos Véremberek] Portland egyik hírhedt alakjaként Love éppen híveit fogadta egy boxban, mikor meglátta Kurtöt, néhány perccel azelőtt, hogy zenekaruk beállt volna a műsorhoz. Courtney piros pettyes ruhát viselt. – Úgy nézel ki, mint Dave Pirner – szólította meg Kurtöt, amit egyaránt szánt finom cikizésnek és flörtölésnek. Kurt tényleg hasonlított egy kicsit Pirnerre, a Soul Asylum szólóénekesére, haja hosszú volt és kócos, csak hetente egyszer mosta, akkor is mosósappannal. Kurt sajátosan viszonzta a provokálást: megragadta Courtneyt, és leteperte a padlóra. – Ez épp a zenegép előtt történt – emlékezett Courtney –, amely pont a kedvenc Living Color-számomat játszotta. A padlón tócsában állt a sör. – A lány örült, hogy megjegyzésének ilyen hatása volt, bár azt azért nem várta, hogy egy ilyen véznaság a földre szegezze. A maga részéről Kurt sem számított ilyen kemény ellenfélre: a lány majd nyolc centivel magasabb volt nála és erősebb is. Kurt középiskolai birkózómúltja nélkül meglehet, hogy a lány nyerte volna a küzdelmet. A hempergőzés azonban vicc volt, aztán Kurt felhúzta a földről, s egy békeajándékot, egy Chim Chim-matricát nyújtott át neki a kabala-rajzfilmfigurájáról.

Ahogy Kurt később elmesélte Michael Azerradnak, azonnal vonzalmat érzett Courtney iránt. – Azt gondoltam, úgy néz ki, mint Nancy Spungen. Mint egy klasszikus punkrockpipi. Tényleg tetszett. Valószínűleg meg is dugtam volna akkor éjjel, de elment. – Kurt állítása kétségtől költői túlzás volt; Tracy is vele ment Portlandbe, s bár Courtney teljesen elbűvölte, nem lett volna jellemző Kurtre, hogy így megcsalja. A közte és Courtney közt lévő kapcsolat azonban egyértelműen szexuális jellegű volt: a birkózás szent volt Kurt számára, s egy ilyen nemes ellenfélnél, mint Courtney, izgatóbbat el sem tudott képzelni.

Aznap elváltak, de Courtney figyelemmel kísérte a Nirvana karrierjét,

ahogy az Amerikai Liga baseball-dobójátékosa figyeli a Nemzeti Liga játékosának tevékenységét. Elolvasta a Nirvanáról szóló cikkeket a rocksajtóban, a Chim Chim-matricát pedig felragasztotta gitártokjára, bár a banda nem vált épp a kedvencévé – korai felvételeiket túlzottan metálосnak találta. A korabeli kritikusok többségéhez hasonlóan ő is inkább a Mudhoney mellett voksolt, de mikor egy lemezboltban meghallotta a Love Buzzt, megvette. A későbbi koncerteken is inkább külső megjelenésük volt hatással rá: – Krist hihetetlenül nagy volt – jegyezte meg –, Kurt úgy eltörpült mellette, hogy észre sem lehetett venni, milyen aranyos, mert úgy nézett ki, mint egy kisfiú.

A Nirvanáról és a kisfiúról alkotott véleménye azonban gyökeresen megváltozott, amikor megvette Sliver című kislemezüket 1990 októberében. – Amikor lejátszottam – idézte fel élményeit –, azt mondtam: „Ó, Istenem, ez az, ami *hiányzott* nekem!” – AB oldalon lévő **Dive**⁷² lett kedvenc Nirvana-száma. – Olyan szexi, olyan erotikus, különös és kísérteties. Szerintem zseniális.^[72]

Merülés]

Mikor Courtney barátnője, Jennifer Fish összejött Dave Grohllal 1990 végén, a Nirvana és Kurt lett lányos csevegéseik kedvenc témája. Kurtöt elnevezték „Pixie Meat”-nek, részben apró termete, részben a Pixies iránt érzett csodálata miatt. Courtney megvallotta Grohlnak, hogy beleesett Kurtbe, s mikor Dave elmondta neki, hogy Kurt éppen egyedül van, Courtney ajándékot küldött, kifejezve, hogy birkózómeccsüket szívesen folytatná más helyszínen. Az ajándék egy szív alakú doboz volt, melybe parányi porcelánbabát tett, három kiszáritott rózsát, egy miniatúr teáscsészét és lakkozott tengeri kagylót. A selyem- és csipkeborítású dobozt egy Gerald Katz-régiségkereskedésben vette New Orleansban, s mielőtt elküldte volna, mágikus varázserővel ruházta fel: bedörzsölte a parfümjével. Mikor az illatos doboz megérkezett Olympiába, ez lett a legkellemesebb illatú dolog, ami valaha is fellelhető volt a Pear Street-i lakásban, bár a megtisztelő cím elnyerése nem igényelt különösebb erőfeszítést. Kurt teljesen odavolt a babától; abban az évben képzőművészeti tevékenysége egyik legfőbb alanyai a babák voltak. Újrafestette az arcukat, és emberi haját ragasztott a fejükre, melynek eredményeképpen olyan teremtmények születtek, melyek egyszerre voltak szépek és groteszkek, s legalább annyira tűntek halott gyerekeknek, mint babáknak.

Kurt és Courtney 1991 májusában találkoztak újra a Palladiumban, Los Angelesben, egy L7-koncerten. Kurt a színpad mögött egy köhögés elleni kanalas orvosságot szopogatott, egyenesen az üvegből. Kurt számára sorsszerűnek tűnt, s emlékezetébe idézte Tracyvel való találkozásukat és közös patkányukat, amikor Courtney kinyitotta a táskáját, és elővette a saját sziruposüvegét, amelyben egy hatékonyabb márka volt. Megint a földön birkóztak, de ez ezúttal inkább egymás fogdosását jelentette, semmint fizikai kihívást. Játékuk kisugárzása – a szemtanúk szerint – erősen erotikus volt. Mikor Kurt elengedte a lányt, a feszültség enyhült, és szakmai dolgokról

kezdték beszélgetni. Courtney azonnal eldicsekedett vele, hogy bandája, a Hole⁷³ befejezte a *Pretty on the Inside* felvételét Kim Gordonnal a Sonic Youthból.[⁷³ Lyuk] Kurt is mesélt saját albumukról, amelyen még mindig dolgoztak. Kurt általában szerényen viselkedett, mikor először találkozott valakivel, de abbéli erőfeszítésében, hogy jó benyomást tegyen Courtneyre, minden nevet megemlített, és mindenre hivatkozott, ami csak eszébe jutott – nyilván a másik fölé akart kerekedni. Kurt azonban hamarosan ráébredt, hogy kevesen remélhetnek sikeres kimenetelű szócsatát Courtneyvel szemben. Messze többet tudott a zeneiparról, mint Kurt, s a Hole a Nirvanához hasonló ütemben lett egyre sikeresebb. Teljesen egyenrangú, ha nem irányító szerepet játszott Kurt mellett, oly módon, mely messze meghaladta Tobi hatását.

Beszélgetésük során Kurt megemlítette, hogy az Oakwood Apartmentsben szálltak meg; Courtney erre azt válaszolta, hogy alig néhány háztömbnyire lakik onnan. Egy szalvétára felírta a telefonszámát, s azt mondta Kurtnek, hívja fel valamikor. Komolyan flörtölt vele, s Kurt viszonzta.

Mit sem törődve az ilyenkor szokásos illemszabályokkal Kurt még aznap éjjel felhívta, hajnali háromkor, s a hangja olyannak tűnt, mint egy kétségbeesett, megtört szívű lúzeré a *Suhngersből*. – Egy csomó zaj volt a háttérben – idézte fel beszélgetésüket Courtney. Kurt úgy tett, mintha csak azért hívta volna fel, mert meg akarja kérdezni, van-e még kanalas orvossága – ekkor épp ez vált kedvenc drogjává. Valójában azonban csak újra beszélni akart vele. Azon az éjszakán Courtney érdes hangja suttogássá halkult – volt fiúja és zenésztársa, Eric Erlandson a másik szobában aludt. Akkoriban ráadásul épp Billy Corgannel, a Smashing Pumpkins egyik tagjával volt távkapcsolata.

Majd egy órát beszélgettek, s erre Kurt még hetek múltán is sokat gondolt. Bár telefonon keresztül általában konkrét volt és ideges, léteztek olyan különleges emberek, akik elő tudták csalni beszélgető kedvét, s Courtney ezek közé tartozott. Kurt olyan dolgokat volt képes elmondani a telefonba, melyeket személyesen, alig pár órával korábban, képtelen lett volna. Megemlítette a szív alakú dobozt is, és köszönetet mondott érte Courtneynek. A lánynak jólesett, hogy Kurt felfigyelt erre, de hamarosan témát váltott, s a beszédtemák áradatán száguldott keresztül, melyben több más témakör mellett szerepeltek a producerek, a kritikusok, a Sonic Youth, a gitárjáték, a köhögés elleni szirupok márkái és a dalszerzés. Témáról témára ugrált, ahogy más a tévécsatornákat váltogatja a távirányítóval. Mikor Kurt leírta beszélgetésüket barátjának, Ian Dickson-nak, azzal kezdte, hogy kijelentette: „Találkoztam a világ legtutibb csájával.” Dickson, Kurt többi barátjához hasonlóan arra panaszkodott májusban, hogy Kurt képtelen másról beszélni, mint: „Courtney ezt mondja, meg Courtney azt mondja.” Öt hónap telt el, mire viszontláthatták egymást, ez alatt az idő alatt azonban Kurt gyakran felidézte beszélgetésüket, s azon tűnődött, vajon valóban megtörtént-e, vagy csak a túl sok szirupos drog okozta álom volt.

Június elején Vig befejezte a Nirvana-albumot, s a banda nekilátott az

ellenőrzés és javítás aprólékos feladatának, a mesterszalag, a borító és a videoklip elkészítésének. A lemez induló költségvetése 65 000 dollár volt, mire azonban két hónappal később befejezték a felvételeket, a költségek már meghaladták a 120 000 dollárt. Vig csodálatra méltó munkát végzett, átmentve a Nirvana élő koncertjeinek erejét egy stúdióalbumra, munkája azonban nem nyerte el a Nirvana menedzsereinek és a kiadónak a tetszését.

A Nirvana karrierje hamarosan három ember irányítása alá került: John Silva és Danny Goldberg, a Gold Mountain menedzserei, valamint Gary Gersh, a DGC munkatársa kezébe. Nekik hármuknak jutott a nem könnyű feladat, hogy meggyőzzék Kurtöt: az albumnak új keverésre van szüksége. Andy Wallace-t is bevonták, aki korábban olyan különböző stílusú művészekkel is dolgozott már, mint a Slayer és Madonna. – Wallace keverésének köszönhetően vált az album olyanná, amilyen – állapította meg Goldberg. Wallace úgy keverte újra az alaphangzásokat, hogy azok erőteljesebb hatást keltettek a rádióban is: elkülönítette a gitár és a dob hangzását, s ez olyan átütő hangzást eredményezett, mely hiányzott a Nirvana korábbi felvételeiből. Kurt akkoriban egyetértett ezzel az iránnyal, később azonban azt állította, hogy albumuk ettől „buzis” hangzást kapott. – Mind egyaránt azt akartuk – emlékezett vissza Wallace –, hogy az album annyira nagyot szóljon, olyan erőteljes legyen, amennyire csak lehetséges.

Június elejéig Kurt képtelen volt eldönteni az album végleges címét. A *Sheepről* letett, mert sekélyesnek találta. Egy nap azt javasolta Kristnek, legyen az új album címe *Nevermind*⁷⁴. [74 Sosebánd] Kurt számára az új cím több síkon is jelentőséggel bírt: kifejezte az élethez való hozzáállását, nyelvtanilag helytelen volt, mivel a két szót egybeírta, ami Kurt számára mindig pluszt jelentett; és a **Smells Like Teen Spirit**ből származott, amely a stúdiómunkák legemlegettebb száma volt. Azzal a meggyőződéssel vonultak stúdióba, hogy a **Lithium** a nyerő szám, mire azonban az albumot befejezték, a **Teen Spirit** tűnt a legesélyesebbnek arra, hogy kislemezsiker legyen belőle.

Kurt két éven át fogalmazta a lemezborító szövegét, számtalan variációt készített el, 1991 elején azonban valamennyi ötletét elvetette, és előről kezdte az egészet. Azon a tavaszon látott egy tévéműsort a víz alatti szülésről, s megpróbálta rávenni a kiadót, hogy szerezzék meg a műsor másolatát – sikertelenül. Végül aztán Kurt egy kissé módosított ötletet vázolt fel jegyzetfüzetébe: egy újszülött baba úszik a víz alatt, egy bankjegyet üldöz. Meglepő kép volt, s kezdetben azon vitatkoztak, mennyire legyen feltűnő a kisfiú pénisze. Ami pedig a hátsó borítót illeti, Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy a képen Chim Chim szerepeljen egy vagina/hús kollázsháttér előtt.

Az együttes fotóinak elkészítésével Kurt a New York-i illetőségű Michael Lavine-t bízta meg, aki június elején Los Angelesbe repült. Kurt öleléssel köszöntötte, majd rögtön ezután megmutatta neki a szájában lévő, hatalmas sebet. Az ínyn is csúnya fertőzések voltak a rendszertelen fogmosás miatt. Soha egyetlen rajongójának sem engedte meg, hogy az lefotózza, s most a

fotózásra egy egész üveg Jim Beam bourbonnel támogatta magát. Kurt a fertőzés ellenére jó hangulatban volt, sokat mosolygott. – Igazán jópofa és barátságos volt – emlékezett Lavine. – Tacót ettünk, mászkáltunk, és közben felvételeket készítettünk. – Amikor ki kellett válogatniuk a belső borítóra szánt képeket. Kurt egy olyan fotót választott, melyen felmutatja középső ujját.

Június második hetére a Nirvana újra turnéra indult, mivel ez volt az egyetlen igazi bevételi forrásuk. Ezúttal egy kéthetes nyugati parti koncertkörúton vettek részt a Dinosaur Jr. és a Jesus Lizard társaságában. Már a *Nevermind* számaikat játszották, bár az album még több hónapnyira volt a megjelenéstől, és a **Teen Spirit** minden fellépésükön megmozgatta a közönséget. Mikor Kurt visszatért Olympiába, elegendő pénze volt ahhoz, hogy vehessen magának egy autót; régi Datsunját elvontatták a roncstelepre. Június 24-én egy barátjától megvásárolt egy bézs színű, 1963-as Plymouth Valiantot 550 dollárért. Bár száznegyvenezer mérföldet tettek már bele, jó állapotban volt, noha Kurt barátainak megjegyzése szerint ilyen kocsit csak nagymamák vezetnek. Nagyon lassan hajtott, mikor körbeautózta Olympiát – úgy gondolta, ha tíz mérfölddel az előírt sebességhatár alatt marad, azzal kíméli a motort.

Kurt és Tobi továbbra is barátok maradtak, és arról az albumról beszélgettek, amit közösen készítenek majd. Akkoriban egyetlen másik nő játszott szerepet Kurt életében: Carrie Montgomery, Mark Arm régi barátnője, akihez meglehetősen közel került. Kapcsolatuk plátói volt, bár környezetükben ezt mindenki másként gondolta, beleértve Mark Armot is. Barátnő nélkül Kurt még komorabb volt, mint rendesen, ami már önmagában is figyelemre méltó. Minden barátja lelkesedett elért sikereiért, ő azonban nem osztozott derűlátásukban. Olyan volt, mintha a világ az ő tiszteletére rendezett volna ünnepi felvonulást, melyre az egész város elmegy, kivéve az ünnepeket.

Mikor azon a nyáron feltűnt Olympiában egy fiatal angol lány, aki direkt azért repült ide, hogy becserkésze Kurtot és ágyba vigye, Kurt, rá nem jellemző módon, lefeküdt vele. Alig néhány nappal később azonban belátta, hogy hibázott, de mivel mindig is kerülte a konfliktusokat, egy hetébe is beletelt, mire kirúgta a lányt. Mikor megtette, a lány a Pear Street-i lakás előtt állva kiabált és átkozódott, és ez azonnal beszédtemává vált Olympiában. Az elhatározás, hogy egy nagyobb kiadóval kíván szerződést kötni, és a lánnyal történt incidens tönkretette a calvinistákhoz fűződő kapcsolatát; a heroinozásával kapcsolatos egyre hangosabb pletyka pedig csak olaj volt a tűzre.

Júliusban Grohl elköltözött Nyugat-Seattle-be; Kurt megint egyedül maradt, és még inkább visszavonult a világtól, ha ez egyáltalán még lehetséges volt. Már nem korlátozta heti egy alkalomra drogos kalandjait – ha megengedhette magának, hogy heroint vegyen és talált is, egész hétvégén be volt löve, és egyedül ténfergett a lakásban. Ritkábban írt a naplójába, kevesebbet gitározott, és egyre inkább igyekezett elmenekülni a világ elől.

Már akkor is egyre furcsábban viselkedett, amikor tiszta volt, legalábbis barátai ezt vették észre. Volt egy kis fehér cicája, akit Quispnek nevezett el, a

bundáját pedig (saját hajával együtt) befestette Kool-Aiddel fehér, piros és kék színűre. Megengedte Quispnek, aki kandúr volt, hogy nemi életet éljen lány nyulával, Stew-val. Stew-nak különleges vaginája volt, amely nagy vonzerővel bírt Kurt szemében – kifordult a méhe, ami azt jelentette, hogy gyakran kidudorodott. Kurt olyankor fogott egy ceruzát – mesélte Ian Dickson –, és visszanyomta. Kurt elmélete az volt, hogy a macska és a nyúl nemi élete összezavarta a nyúl szaporodószervét, bár ő maga semmit sem tett, hogy megakadályozza hancúrozásukat, sőt kedvenc időtöltésévé vált, hogy figyelte a fajok közti párosodást.

Abban a hónapban Kurt és Dickson úszni mentek egy Olympia melletti kőfejtőhöz, ahonnét Kurt egy csomó ebihallal tért haza. Otthon bedobta őket az akváriumba, és élvezettel figyelte, amint teknősei megeszik őket. – Nézd – mondta Dicksonnak –, ahogy kis úszók és darabkáik lebegnek az akváriumban. – Egy fiatalembernek, aki valaha törött szárnyú madarakat mentett meg, most az okozott élvezetet, hogy figyelte, mint pusztítják el a teknősök az ebihalakat.

Július második hetében Kurt valami rá annyira nem jellemzőt tett, hogy mikor Tracy meghallotta, kétszer is elmondatta magának, mert nem akarta elhinni, hogy a történet ugyanarról az emberről szól, akit valaha szeretett: Kurt eladta a teknőseit. Azt állította, pénzre van szüksége; nem elfoglaltságai miatt döntött így, hiszen Kurt eddig is mindig talált egy barátot, aki turnéik alatt megetette állatait. Mindenkinnek elmondta, aki meghallgatta, hogy szegényebb, mint valaha, a nagy lemezkiadóval kötött szerződés ellenére is. Száz dollárt kért a teknősökért, de amikor valaki ötven dollárt ajánlott, azt is elfogadta. Mikor Tracy meglátogatta a Pear Street-i lakásban, a drága akvárium az oldalára dőlve hevert az udvaron. Furcsamód a teknősök táplálékául szánt ebihalak közül jó néhány megmenekült, és a fűben mindenfelé parányi békák ugráltak.

Július 15-én Kurt Los Angelesbe repült, hogy befejezzék az album borítójának munkálatait, és elkészítsenek még néhány fotót a promócióhoz. Mikor július 29-én visszatért Olympiába, minden ingósága dobozokba pakolva várta a járda szélén: kilakoltatták. Annak ellenére, hogy egy nagy kiadónál vették fel bemutatkozó albumukat azon a tavaszon, és szerződést írtak alá, elmaradt a lakbérrel. Szomszédai szerencsére értesítették Tracyt, aki eljött, és megmentette az állatait; festményei, naplói és zenei felszerelésének jó része azonban lakása mellett kartondobozokban várta. Aznap éjjel és még jó pár hétig az autójában aludt.

Míg Kurt Valiantja hátsó ülésén aludt Olympiában, menedzserei és a kiadó főnökei arról tanácskoztak, hogy hány példányban adhatják ki a *Nevermind*-ot. Geffen elvárásai meglehetősen alacsony szintről indultak, de egyre emelkedtek, amint egy stúdió-szalagot adtak körbe. Ami azt illeti, sokkal magasabbak voltak az elvárások a kiadón kívül, mint a cégen belül. 1990 során és 1991 elején a Nirvana valóban menő együttes lett, stúdió-szalaguk nagy sikert aratva terjedt a zeneipar bennfentesei körében. John Troutman példája jellemző: bár ő az RCA-nek dolgozott, több tucat másolatot készített, melyeket különböző rádióadóknak

és barátoknak adott, egyszerűen, mert lelkesedett a bandáért. A hagyományos módon, turnézásuk alatt kialakították saját közönségüket. Az új album megjelenésének estéjén már népes és lojális rajongótáboruk volt. Nirvana a DGC-vel, a Geffen kiadó kis leányvállalatával szerződött, melynek csak néhány alkalmazottja és néhány sikeres együttese volt. Szerződésük volt például a Guns N' Rosesszal, az akkoriban legsikeresebb rockegyüttessel. Bár a DGC kezdetük valójában a David Geffen Company elnevezés rövidítéséül szolgáltak, a Geffen alkalmazottai „Dumping Ground”⁷⁵ Company” néven becérték cégüket, azon gúnyolódva, hogy a leggyatrább együttesek kerültek a DGC-hez, hogy ne piszkolják be a Geffen nevet.^[75 Szeméttel] A kiadónál kevesen számítottak arra, hogy a Nirvana egyszer sikert arat. – Akkoriban a marketing megbeszéléseken 50 000 eladható példányról beszéltünk – emlékezett vissza John Rosenfelder, a DGC rádiópromóciós munkatársa –, mivel a Sonic Youth *Goo* című albuma 118 000 példányban kelt el. Úgy kalkuláltunk, hogy ha ennek a felét eladjuk, már jók vagyunk. – A kiadó titokzatos főnöke, David Geffen az ügynökeire bízta a kiadó működtetését, Rosenfelder azonban a sofőrje kezébe nyomta a *Nevermind* egyik kazettáját, mert azt remélte, hogy így megkedvelteti az együttest a főnökkel.

Kurt és a banda többi tagja ismét Los Angelesbe repült augusztus közepén, hogy megkezdjék a lemez promócióját, valamint hogy előkészítsék új európai turnéjukat. Hotelszámlájukat a kiadó állta, szobát vehettek ki a Holiday Innben. Csak két ágy volt, úgyhogy Kurt és Dave minden éjjel feldobtak egy érmét, hogy eldöntsék, ki aludjon Kristtel. Kurt számára azonban minden ágy, még az is, melyen egy gigantikus méretű basszgitárossal osztozott, jobb volt, mint a kocsija hátsó ülése.

Augusztus 15-én szakmai bemutatót tartottak a Roxyban. Bár a fellépést elsősorban azért szervezték, hogy a Geffen bemutathassa vendégeinek új szerzeményét, az esemény befolyásos emberek tömegét vonzotta a szakma minden területéről. – Furcsa volt – emlékezett Mark Kates, a DGC promóciós igazgatója –, mert *mindenki* látni akarta őket, *mindenki* be akart jutni. – Még az általában higgadt DGC-főnökök is előadásuk hatása alá kerültek. A show után a Geffen egyik elnökhelyettese kijelentette: „Legalább százezer példányt adunk el”, ami pontosan a duplája volt annak, amennyire két héttel korábban számítottak.

A Roxy-fellépés napján adták első rádióinterjújukat a *Neverminddal* kapcsolatban egy egyetemi rádióadónak, a KXLU-nak. John Rosenfelder vitte el őket az interjúra, ők meg mogyoróvajás poharakat hajigáltak a mellettük elhaladó autókra. Mikor Rosenfelder azt mondta Kurtnek, hogy jó beállni a *Nevermind* zenéjére, ő így válaszolt: „Szeretnék egy Jerry Garcia vérével festett inget.” Csakúgy, mint a „Punkrock a szabadság” mondatát, ez utóbbi megjegyzését is – mely a Greatful Dead szólóénekesére vonatkozott – olyan gyakran ismételte, hogy nyugodtan kiírhatta volna a kocsija lökhárítójára. A rádió stúdiójában Rosenfelder elővett egy vinil-próbanyomatot, melyről végre

elhatározták, hogy ez lesz az első kislemezük, és a **Smells Like Teen Spirit** először sugározták az éterben. Visszafelé a hotelbe Kurt dicshimnuszt zengett róla, milyen fantasztikusan szólt.

Két nappal a Roxy-show után a banda nekilátott a **Smells Like Teen Spirit** videoklipje elkészítéséhez. Az alapötlet – egy félresikerült nagygyűlés – Kurttól származott. Leírta az alaptémát olyan részletességgel, hogy prostituáltak legyenek a hajrálányok, blúzukon anarchista szimbólumokkal. Megmondta John Gannonnak, az operatőrnek, azt akarja, hogy a kamera ide-oda ugráljon, hogy „belefejelhessek”. A rendezővel, Sam Bayerrel azonban a kezdetektől fogva sokat küszködött, el is nevezte „kis Napóleonnak”. Az igazság az volt, hogy Kurt saját maga akarta rendezni a klipet. Bayer és Cobain nagy hanggal estek egymásnak, ám a rendező ebből is képes volt tőkét kovácsolni: Kurt nyilvánvalóan dühös volt, s ez segített eladni a dalt. Részeg is volt, fél üveg Jim Beamet nyomott le a felvételek között. Kurt a végső változat megszerkesztésében is részt vett, és beletetette azt a felvételt is, mely olyan közélről mutatta az arcát, hogy szinte belenyomódik a kamerába – ez volt az egyetlen alkalom, hogy egy videón ilyen jól láthatóan jelent meg. Abban a jelenetben, amikor a tömeg elszabadul és a zenekarra zúdul, azok a hajdani bulik sejlenek fel, mikor a banda még színpad nélkül lépett fel.

Még rejtett humor is volt a klipben, amelyet Kurtön, Kristen és néhány aberdeeni rajongón kívül szinte senki nem vett észre a nézők közül. A képen egy iskolai gondnok jelenik meg felmosóronggyal és vödörrel. Kurt így ábrázolta hajdani állását az aberdeeni középiskolában. A Weatherwax leggyatrább gondnoka Amerika újonnan felfedezett rocksztárja lett.

Két nappal a klip felvétele után a banda tízfellépéses európai turnéra indult a Sonic Youthszal közösen. Kurt rábeszélte Ian Dicksont, hogy tartson velük. Minthogy elég szűkös volt a költségvetésük, Kurt megígérte menedzsereinek, hogy egy szobában alszik majd Dicksonnal. – Tudom, hogy John Silva azt gondolta, hogy szeretők vagyunk – idézte fel Dickson. Akkortájt nem Silva volt az egyetlen, aki azt gyanította, hogy Kurt homoszexuális. A Geffennél és a Gold Mountainnél sokan voltak, akik – helytelenül – így vélekedtek.

Az európai turné, melynek jelentős részét Dave Markey megörökítette az *1991: A punk áttörésének éve* című filmjében, vízvázasztónak bizonyult – a Nirvana fanatikus tömeg előtt játszott, s Kurt meglepően jókedvű volt. A *Nevermind* előzetese kézről kézre járt, a lemez kirobbanó sikere a levegőben volt, ahogyan azt előre várták. Ez a rövid, kéthetes turné volt az az időszak, mikor Kurt zenészként a legboldogabbnak érezte magát. – Kurt már odafelé a repülőúton ugrált örömeiben – emlékezett Markey. Mikor a Nirvana a Reading fesztiválon (Anglia legnagyobb hatású rockzenei eseményén) lépett fel, Eugene Kelly, a Vaselines énekeسه Kurt kérésére felment a színpadra, és együtt énekelték el a „Molly's Lips” című számot. Kurt később azt állította, hogy ez volt élete legnagyobb pillanata.

A Hole is játszott a Readingen; ők is Angliában turnéztak. Kurt előző éjjel

összefutott Courtneyvel, mikor a Hole fellépett a Mudhoney előtt. Courtney bosszantására Kurt két rajongójával hagyta el a klubot, bár később azt állította, hogy egyikükkel sem feküdt le. A Readingen Courtney nagyvonalúbb volt. Mikor Markey ráirányította a kamerát, és megkérdezte, van-e valami mondandója, így szólt: „Megáll a szívem Kurt Cobaintől. De a srác sajnos egy rakás szar.”

A Readingen volt az első olyan fellépésük, mikor Kurt rájött, hogy a Nirvana ugyanolyan figyelmet kap, mint a Mudhoney. Alig négy évvel korábban Kurt egy szabadtéri bulin adta első koncertjét, ahol azzal küszködött, hogy elég hangosan játsszon és túlkiabálja a közönséget – most pedig hetvenezres tömeg előtt lépett fel, s abban a pillanatban, amikor a mikrofonhoz lépett, az egész tömeg elnémult, mintha egy herceg emelkedett volna szólásra alattvalói előtt. – Egyfajta önteltség lengte körül aznap a Nirvanát – emlékezett vissza a turnémenedzser, Alex MacLeod. – Magabiztosak voltak.

S most az egyszer ez a magabiztosság Kurtre is áterjedt. Nagyszerűen érezte magát a turnén, az utolsó cseppig kiélvezte emelkedő népszerűségét. A legtöbb fellépésnek fesztiváljellege volt, öt-hat együttes is színpadra lépett, s a hangulat is olyan volt, mint egy egész napos bulin. – Egyfajta utazó cirkuszhoz csatlakoztak – mesélte Markey –, és ez egyáltalán nem volt terhes a számukra: inkább mintha vakáción lennének. – A vakáció azonban olyan volt, mint egy Chevy Chase-filmben: a turné minden állomásán az ennivalóval dobálóztak vagy részegen duhajkodtak. A Nirvana fellépésére általában korán, napközben került sor, ami után a támogatók által biztosított italok elfogyasztásával töltötték a délutánt. Mikor a Nirvana a Pukkelpop fesztiválra érkezett Belgiumba augusztus 25-én, úgy viselkedtek, mint egy vidám diáktársaság a tavaszi szünetben: felfordították az öltözőjüket, és lerabolták a szendvicses tálakat. A Pixies fellépése közben Kurt megragadta a színpad mögötti tűzoltó készüléket, és működésbe hozta. Egy évvel korábban még ahhoz is túl félénk volt, hogy beszéljen az énekesükkel, Charles Thompsonnal; most megpróbálta lemosni korábbi ideálját a színpadról.

A turnén Kurt képtelen volt úgy elmenni egy tűzoltó készülék mellett, hogy működésbe ne hozza. A korábbi koncertkörutakon a játékával kapcsolatos feszültség okozta destruktív megnyilvánulásait, mint a hangosítás problémái vagy a többiekkel folytatott veszekedések. Most azonban az öröm túláradása váltotta ki belőle a féktelen rombolás vágyát. – Egy banda számára a legizgalmasabb időszak közvetlenül igazán népszerűvé válásuk előtt jön el – mondta később Kurt Michael Azerradnak. A Nirvana esetében ez kétségtelenül 1991 augusztusa volt.

Mikor szeptember elsején elérkezett a turné utolsó állomása Rotterdamban, Kurt szinte nosztalgikus vágyakozással várta a fellépést. Ugyanazt a pólót viselte, amit két héttel ezelőtt – egy Sonic Youth-póló kalózváltozatát –, amit azóta sem mosott ki, csakúgy, mint a farmerét, amely egyetlen nadrágja volt. Egész csomagja egy csöppnyi zsákból állt, melyben egyetlen holmit tartott,

William S. Burroughs *Meztelen ebéd* című könyvének egy példányát, amelyet egy londoni újságosstandon talált. Talán ennek olvasása inspirálta, hogy a rotterdami show egy Burroughs-regény hangulatát keltette életre, miután Kurt talált néhány jelmezt a színpad mögött. – Kurt és Ian Dickson bőséges mennyiségű vodkát ittak – mesélte MacLeod. – Ellopták ezeket az orvosi köpenyeket és arcmaszkokat, s ott rohangáltak, belekötöttek az emberekbe. Azok, akik beléptek az öltözőjükbe, narancsdzsú- és borzuhanyt kaptak a nyakukba. Ian egy kórházi ágyon tologatta körbe Kurtöt. A kétszintes átriumban narancslét öntöttek a biztonsági őrekre, aztán elszaladtak. – E bolondozásuk féken tartása MacLeod feladata lett volna, de ő csak széttárta a kezét: – 22-23 éves emberek voltunk, és olyan helyzetbe kerültünk, amilyenről álmodni se mertünk volna.

Rotterdamban Kurt ismét összefutott Courtneyvel egy klubban. A lány gyorsan megkérdezte, velük mehet-e Angliába a Nirvana-furgonban. Kurt körül lejött szemérmes tánca folytatódott, s a kompon, hogy bosszantsa Kurtöt, Dave-vel flörtölt, míg a banda többi tagja a *Terminátort* nézte. Mikor ez nem jött be, otthagyta a tárcáját az útlevelével a kocsiban, és másnap telefonált, hogy visszakapja. De ismét csalódnia kellett, mert Dickson és MacLeod hozta vissza a holmiját, nem pedig Kurt. Ő is a félénket játszotta.

Szeptember harmadikán ismét egy rádiófelvételre mentek John Peel műsorába, s mikor ezzel végeztek, elindultak, hogy megünnepeljék utolsó angliai éjszakájukat. Kurt ragaszkodott hozzá, hogy szerezzenek Extasyt, amelyet most először próbált ki. Másnap visszarepültek Olympiába, s ezzel véget ért élete legörömtelibb turnéja. Mivel még mindig nem volt hol laknia, aznap éjjel is a Valiant hátsó ülésén összegömbölyödve aludt el.

Egy olyan Olympiába tért vissza, mely három hét alatt teljesen megváltozott, legalábbis az ő számára. Míg a Nirvana hatalmas fesztiválokra lépett fel Európában, Olympia is megrendezte a maga fesztiválját, az ötven fellépőt összefogó Nemzetközi Pop Underground fesztivált. Eredetileg a Nirvana is a meghívottak között szerepelt, de miután szerződést kötöttek a „nagy” kiadóval, már nem volt helyük az indie-k között. Kurt távolléte az Olympiában valaha megrendezett legnagyobb buliról jelképes volt, egyben a calvinistákkal és a várossal való kapcsolatának végét is jelentette. Ezt a helyet minden más városnál jobban szerette, mégsem érezhette soha, hogy tárt karokkal fogadták volna itt.

Bizonyos értelemben készen állt a szakításra. Ahogy hajdan Buzz vonzásából is ki kellett szakadnia, most is olyan fejlődési szintre érkezett, amikor el kellett hagynia Olympiát, Calvint és Tobit. Nem volt könnyű a szakítás, mert valóban hitt Calvin indie-elképzeléseiben, s ezek segítették, mikor ideológiára volt szüksége ahhoz, hogy elszakadjon Aberdeentől. „A punkrock a szabadság” – tanulta, s ezt a mondatot ismételte minden újságírónak, aki kíváncsi volt a mondókájára. Mindig tisztában volt azonban azzal, hogy a punkrock másfajta szabadságot biztosított azoknak a kölyköknek, akik

kiváltságos körülmények között nőttek fel. Számára a punkrock osztályharcot jelentett, de mindig másodlagos maradt azokhoz a küzdelmekhez képest, melyeket a lakbér kifizetéséért vívott, vagy azért, hogy jobb helyet is találjon az alvásra a kocsija hátsó ülésénél. Kurt számára a zene többet jelentett, mint egy divathóbort – ez vált érvényesülése egyetlen lehetőségévé.

Mielőtt elhagyta Olympiát, leült, és búcsúlevelet írt Eugene Kellynek a Vaselinesből, melyben megköszönte, hogy Readingben hajlandó volt együtt játszani a Nirvanával. A levélben azt bizonygatta, hogy érzelmileg már megkezdődött Olympiától való elszakadása. Meglepő módon a KAOS-t, az imádott rádióadót is kritizálta, amely első nyilvános fóruma volt: „Rájöttem, hogy... a dj-knek rettenetes a zenei ízlésük. Ó, igen. És mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy éppen most egy régi Nirvana-demóról játszanak egy dalt.”

Az Irakkal zajló háborúról is írt: „Megnyertük a háborút. A patrióta képmutatás teljes pompájában virágzik. A mi kiváltságunk, hogy megvegyük a Sivatagi Vihar-képeslapokat, a zászlókat, a lökhárítókra ragasztható matricákat és a dicsőséges győzelmeinket bemutató videokazettákat. Mikor lemegyek az utcára, úgy érzem, mintha egy nürnbergi nagygyűlésen lennék. Hé, mit szólnál, ha együtt turnéznánk az Államokban, és amerikai zászlókat égetnénk a színpadon?”

Levelét körülményeinek olyan jellemzésével zárta, mely – ha elküldte volna a levelet, amit szokásához híven most sem tett meg – valószínűleg megdöbbenett volna Kellyt, ahogy bárki mást is, aki látta a Reading színpadán hetvenezer fős rajongó közönség előtt játszani. „Kirúgtak a lakásomból. Az autómban lakom, így most nincs címem, de leírom Krist telefonszámát, ahol hagyatsz üzenetet. Haverod, Kurt.” A **Smells Like Teen Spirit** azon a héten jelent meg a lemezboltokban.

15.

AMIKOR CSAK LENYELETEM
SEATTLE, WASHINGTON

1991. szeptember–1991. október

*Minden egyes alkalommal, amikor csak
lenyeltem egy falat ételt, kízó, égető, émelyítő
fájdalmat éreztem a gyomrom felső részén.*

**Beszámoló Kurt drog- és
gyomorproblémáiról a naplójából**

Szeptember második péntekje – péntek, tizenharmadika – volt Kurt életének egyik legkülönösebb napja. A nap magába foglalt két ételcsatát, egy tűzoltókészülék-párbajt és egy aranylemezdíj megsemmisítését a mikrohullámú sütőben. Ez az isteni káosz a *Nevermind* seattle-i megjelenésének megünneplésével járt együtt.

Először sorozatban rádióinterjúkat adtak Seattle legnagyobb rock-rádióállomásainak. Az elsőt Kurt csendben ült a KXXR-nél, alig szólt egy szót, aztán pizzát kezdett szétdobálni a stúdióban. A hét első felében szívesen beszélt volna bármely érdeklődő újságíróval. – Még ha nem is kedvelték volna a szerzőt – mesélte Lisa Glafelter-Bell, a publicista –, Kurt ezt mondta volna: „Ez a srác egy fasz, de szereti a lemezünket, úgyhogy adunk neki tíz percet.” – Ez a hozzáállása azonban néhány telefoninterjú után megváltozott. Belefáradt abba, hogy elmagyarázza önmagát, és az interjúk fokozatosan játékká alakultak, amely arról szólt, milyen újabb mesét tud még kitalálni. Mikor Patrick MacDonalddal beszélt a *Seattle Times*től, azt mondta, hogy vett egy felfújható babát, levágta a kezét és a lábait, és bele akar bújni a színpadon. A hét végére azonban már az újságírók bepalizása is untatta. Alig két hete még olyan örömteli volt az európai turné; most úgy tűnt, fárasztja, hogy ismét Amerikában van, és az új album promóciójában kell részt vennie. Rotterdam örömmámorát hamar felváltotta a hallgatagság és a rezignáció. A következő két interjú alatt Kurt inkább az autóban maradt, s Kristre és Dave-re hagyta, hogy csevegjenek a dj-kkel.

Hatkor volt az új album annyira várt ünnepélyes átadása a Re bárban, kizárólag a meghívottak számára, Kurt is egész életében erre a percre várt (a *Bleach* nem kapott ilyen ünneplést). A meghívón a következő állt: „Nevermind Triskaidekaphobia, here's Nirvana.”⁷⁶ [76 Sosebánd a tizenharmadikafóbiát, itt a Nirvana.] A fóbia a péntek, tizenharmadika körüli félelmekre utalt, az viszont valóban ijesztőnek tűnt, mennyire tömve volt a terem zenészekkel, zenei újságírókkal és a szakma nagymenőivel.

Elérkezett az alkalom, hogy Kurt sütkérezzon a dicsőségben, miután tökéletesen meghódította Seattle-t, mégis inkább úgy tűnt, kényelmetlen számára ez a nagy érdeklődés. Aznap és még számos ezt követő napon az volt

az ember érzése, hogy Kurt sokkal szívesebben lenne bárhol másutt, mint épp albumuk promócióján. Olyan fiúként, aki családjá figyelmének középpontjában állt, de serdülő korára elvesztette ezt az elismerést, a szerencse újabb fordulatát gyanakodva fogadta. A parti alatt egy fényképezőfülkében ült, testben ugyan jelenlévőként, de függöny mögé bújva a pillantások elől.

A banda vagy két liter Jim Beamet ivott meg, a washingtoni alkoholtörvény durva megszegésével. Még mielőtt azonban a szeszellenőrök lecsaphattak volna rájuk, Kurt mártással kezdte dobálni Krist-t, és ádáz csata következett. Egy kidobóember megfogta a csatázókat, és kirakta őket, fogalma sem lévén arról, hogy pont azt a három embert dobta ki, akinek a tiszteletére az egész partit rendezték. Mielőtt Susie Tennant a DGC-től rendbe hozhatta volna a dolgokat, Krist-t el kellett ráncigálni, mert összetűzésbe keveredett az egyik biztonsági emberrel. – Nevettünk – emlékezett vissza Krist –, és azt mondtuk: „Úristen, most rúgtak ki minket a saját lemezünk kiadását ünneplő buliról.” – Egy ideig kint álldogáltak az átjáróban és az ablakon át beszélgettek a barátaikkal. Odabent még javában folyt az ünneplés, és a legtöbb vendég semmit sem vett észre abból, hogy a díszvendégeket száműzték.

Az ünneplést egyik barátjuk padlásszobájában folytatták, mígnem Kurt egy tűzoltó készülékkel kezdett lövöldözni, és ki kellett üríteni a helyiséget. Ekkor átmentek Susie Tennant lakásába, ahol hajnalig folytatódott a pusztítás. Susie-nak volt egy aranylemeze a falon a Nelson együttestől; Kurt levette a díszablát, az „emberiség meggyalázásának” nevezte, rúzszt kent szét rajta, és betette a mikroba, hogy „felolvassza”. Az éjszaka azzal ért véget, hogy Kurt felvette Susie egyik ruháját, kifestette magát, és így mászkált fel-alá. – Kurt fantasztikus nőt csinált magából – idézte fel Susie. – Ez volt az egyetlen estélyi ruhám, és Kurt sokkal jobban nézett ki benne, mint én, sőt ami azt illeti, mint bárki, akit ismerek.

Kurt Susie-nál maradt aznap éjjel, mint sokan a bulizók közül. Egy Patti Smith-poszter alatt aludt el Susie ruhájában. Mikor másnap reggel felébredt, bejelentette, hogy ő és Dylan azzal fogják tölteni a napot, hogy lyukakat lönek egy marhafartőszeletbe. – Miután a pokolra küldtük, megesszük – mondta. Mikor elment, megkérdezte, merre talál egy szupermarketet. Két nappal később a Nirvana a Beehive Records üzletében dedikált. A DGC úgy ötven érdeklődőre számított, de mikor délután kettőre úgy kétszáz fiatal gyűlt össze és állt sorba – egy olyan bulira, amelyet hét órára hirdettek meg –, kezdett derengeni nekik, hogy a Nirvana talán népszerűbb, mint hitték. Kurt úgy határozott, hogy a szokásos aláírások és kézfogások helyett a Nirvana játszani fog. Mikor aztán délután meglátta az üzlet előtt álló sort, népszerűségére a következő szavakkal reagált: „Szent szar” – amit addig még soha nem hallottak tőle. Az együttes a Blue Moon kocsmába vonult vissza inni, de mikor kinéztek az ablakon, melyen több tucat rajongójuk bámult befelé, az *Egy nehéz nap éjszakája* című filmben érezték magukat. Amikor játszani kezdtek, a Beehive tömve volt, a srácok a hanglemezek állványain álltak, és bakokat kellett felállítani, hogy megvédjék az

áruház kirakatait. A Nirvana negyvenöt perces műsort adott – az üzlet padlóján játszottak –, míg a tömeg végül betört közéjük, pont mint a Smells Like Teen Spirit videoklipjében.

Kurtöt megdöbbenette, mekkora sikerük van. A tömegben ott látta Seattle zenei életének felét és egy csomó barátját. Különösen elbátortalanította, hogy két exbarátnője, Tobi és Tracy is ott ugrált a dalok ütemére. Még ezek a közeli barátai is a közönség részévé váltak, melynek kiszolgálása így vált fontossá számára. Az üzlet a *Nevermind* első példányait árusította, melyből hamarosan egy darab sem maradt. – Az emberek letépkedték a poszttereket a falakról – emlékezett vissza Tamie Brown, az üzletvezető –, csak hogy legyen egy darab papírjuk, melyre Kurt autogramot adhat. – Kurt pedig csak hitetlenkedve rázta a fejét.

Kurt visszavonult a parkolóba, hogy rágyújtson és pihenjen egyet. Ott azonban a nap még furcsább fordulatot vett, mert észrevette két volt montesanoí osztálytársát, Scott Cokelyt és Rick Gatest, kezükben a Sliverrel. Bár aznap több száz autogramot adott, egyik sem tűnt olyan szürreálisnak, mint aláírni egy kislemezt, amely a nagyszüleiről szól, két olyan srácnak, akik abban a városban élnek, ahol a nagyszülei. Váltakoztak néhány szót közös kikötőbeli barátaikról, és beszélgetésüktől szomorú vágyakozás fogta el Kurtöt: Cokely és Gates arra a múltra emlékeztették, melyet maga mögött hagyott. – Gyakran jársz vissza a kikötőbe? – kérdezte Cokely. – Nem igazán – felelte Kurt. Cokely és Gates egyaránt zavarba jöttek, mikor megnézték a kislemezt, és észrevették, hogy Kurt úgy írta alá: „Kurd”.

Kurt később úgy idézte fel a találkozást, mint az egyik első pillanatot, mikor rájött, hogy híres lett. Mégis ahelyett, hogy elégedettséggel töltötte volna el, a felismerés egyfajta pánikot váltott ki belőle. Bár mindig híres akart lenni – sőt mikor Monteba járt iskolába, meg is ígérte osztálytársainak, hogy egy nap az lesz –, az álom tényleges beteljesülése elbátortalanította. Krist később úgy emlékezett vissza erre a fellépésre – ingyenbuli egy lemezboltban egy héttel az album hivatalos megjelenése előtt –, mint Kurt életének fordulópontjára. – Sok minden történt ezután – mondta Krist. – Többé már nem a régi banda voltunk, Kurt pedig valahogy visszahúzódott. A dolgok bonyolulttá váltak. Az egész több volt, mint amit akartunk.

Nem arról volt szó, hogy a Beehive közönsége tolakodóbb lett volna, mint a közönség általában: a banda tagjai később rájöttek, mikor turnéjuk megkezdődött, hogy a seattle-i tömeg még visszafogott is volt ahhoz képest, ami máshol várta őket. A turnét még a lemez megjelenése előtt szervezték, így a legtöbb helyszín kicsi és szűkös volt, úgyhogy több száz, ha nem több ezer rajongó követelt hiába jegyet. Minden fellépés botrányba fulladt. Mikor szeptember 22-én Bostonba érkeztek, Kurt már előre örült, hogy megnézheti a Melvinst egy ritkaságszámba menő szabad estén. Amikor azonban megpróbálta rábeszélni a jegyszedőt, hogy engedje be a klubba, az nem hallott még a Nirvanáról. Az ajtóban állt Mary Lou Lord, egy bostoni dalszerző, aki

közbeszölt és elmondta, hogy ő ismeri a Nirvanát, a következő este lépnek itt fel. De ez sem győzte meg a beengedő embert, s végül Kurtnek ki kellett fizetnie a belépőt.

Amikor bent voltak, Kurt minden figyelmét Lordra fordította régi barátai helyett. Mikor Lord elmondta, hogy ő is zenész, és aluljárókban játszik, Kurt a kedvenc bandáiról kezdte faggatni. A lány Pastelst, Vaselinest, Daniel Johnstont és Teenage Fanclubot hallgatott. – Marhaság – mondta Kurt. – Ezek az én *kedvenc* együtteseim, pont ebben a sorrendben! – Kényszerítette a lányt, hogy nevezze meg az előadók számait, hogy bizonyítsa, nem csak gúnyolódik vele. Órákon át beszélgettek, aztán a lány elvitte a biciklije vázán. Végül az egész éjszakát átbeszélgették, s másnap Kurt elment a lányhoz, ahol meglátott a falon egy képet a Lester Bangsról. Megkérte Lordot, hogy énekeljen neki, s mikor a lány két számot választott a még meg nem jelent Nevermindről, teljesen el volt bűvölve.

Miközben Boston utcáit rótták, Kurtból zuhatagként tört elő élete története. Elmesélte Lordnak, hogy apja egyszer belerúgott egy kutyába; hogy milyen rettenetes volt ebben a családban felnőni; és mesélt Tobiról is. Ha az udvarlás egyik alapszabálya, hogy sose beszéljünk az előző barátnőnkéről a lehetséges következőnek, hát Kurt felrúgta ezt a szabályt. Elmondta Lordnak, hogy Tobi „bámulatos” volt, de „igazi szívtipró”. Bevallotta, hogy még nem jutott túl rajta.

Kurt arról is mesélt Lordnak, mennyire megragadta egy keleti vallás, a dzsainizmus. Látott egy késő esti dokumentumfilmet a tévében, amely teljesen elbűvölte, főleg mert a hivatalos dzsain-zászlón egy ősi szvasztika szerepelt. Azóta mindent elolvasott a dzsainokról, akik az állatokat is szentként tisztelték. – Azt mesélte – emlékezett vissza Lord –, hogy kórházakat állítottak fel galamboknak. Azt mondta, ő is csatlakozni akar hozzájuk. Azt tervezte, hogy nagy karriert csinál, aztán ha már mindent elért, kiszáll a buliból és csatlakozik a dzsainokhoz. – A dzsainizmus egyik alaptézise, amely leginkább megragadta Kurtot, a túlvilágról szóló tanítás volt. A dzsainok olyan világegyetemről beszéltek, mely a mennyek és poklok rétegeiből áll össze. – Mindennap – mondta Lordnak – valamennyien megjárjuk a mennyeket és a poklokat is.

Ahogy a bostoni Fekete-öbölben sétáltak, Kurt alig bírt lépést tartani Lorddal. – Olyan volt, mint egy öregember – figyelte meg Lord. – Csak 24 éves volt, de sokkal megviseltebb a koránál. – Elmondta a lánynak, hogy bizonyos drogok enyhítik gyomorfájdalmait. A lány nem drogozott és nem is kérdezett semmit a dologról, de Kurt fél óra múlva ismét előhozta a témát, és megkérdezte a lányt, kipróbálta-e már a heroint. – Nem akarom, hogy erről a szarról egy szóval is többet beszéljünk – felelte a lány, lezárva a témát.

Aznap éjjel elmentek az Axisba, ahol a Nirvana közös plakáton szerepelt a Smashing Pumpkinsszal. Ahogy Kurt és Lord a klub felé tartott, Kurt elvette a lány gitárját, és megfogta a kezét. – Biztos vagyok benne, hogy a sorban álló emberek azt gondolták: „Ez Kurt azzal a hülye aluljárós csajjal” – mondta Lord. – Évek óta ott élek, és mindenki ismert, s valószínűleg mindannyian

szörnyűnek tartottak. Most pedig ott sétáltam az utcán vele, és fogta a kezem.

Másnap, szeptember 24-én a *Nevermind* hivatalosan is a boltokba került. Az MTV a rövid hírekben leadta, ahogy Krist főzőmargarinnal bekent alsóban Twistért játszik. Kurt kihagyta a legtöbb interjút, amelyeket a DGC szervezett, és Lorddal lófrált. Amikor a DGC-től Mark Kates elvitte Novoselicet és Grohl-t Boston legmenőbb lemezárúházába, a Newbury Comicsba, óriási sort láttak. – Elképesztő volt – emlékezett Kates. – Legalább ezer srác állt sorban a lemezért.

Két hétbe telt, mire a *Nevermind* feljutott a *Billboard* Top 200-as listájára, de amikor megjelent, egyből a 144. helyet foglalta el. A második hétre már a 109. helyre kapaszkodott fel, a harmadik héten a 65. volt; és négy hét múltán, november második felére már a 35. lett. Kevés együttesnek sikerült, hogy ilyen gyorsan ilyen sikert érjen el debütálásakor a Top 40-en. A *Nevermind* még feljebb is juthatott volna, ha a DGC felkészültebb – a legszerényebb várakozásaiknak megfelelően a kiadó indulásnak 46 251 példányt adott ki. Néhány héten át hozzá sem lehetett jutni a lemezhez.

Általában a slágerlistán való gyors előrehaladás jól kidolgozott promóciós tevékenység eredménye, ami mögött jelentős marketingtevékenység áll, a *Nevermind* azonban e nélkül érte el gyors sikerét. Az első néhány hét alatt az album alig kapott valami támogatást a rádióadóktól néhány kiválasztott város kivételével. Mikor a DGC promóciós csapata megpróbálta rávenni a műsor-szerkesztőket, hogy játsszák a Teen Spiritet, eleinte ellenállásba ütköztek. – A rockrádiók emberei még Seattle-ben is azt mondták: „Ezt nem adhatjuk le. Még azt sem értem, mit mond a srác” – emlékezett vissza Susie Tennant. A legtöbb állomás, mely megkapta a kislemezt, késő éjjel tűzte műsorra, mert úgy vélték, hogy a nappali sugárzáshoz „túl agresszív”.

A rádiók műsorszerkesztőinek azonban feltűnt, milyen sok hallgató telefonál be hozzájuk ezzel a kéréssel. Mikor a seattle-i KNDD közvélemény-kutatást csinált a Smells Like Teen Spirittel kapcsolatban, a dal a legtöbb pozitív választ kapta, amit a rádióadó valaha is feljegyzett. – Mikor egy ilyen dalt vizsgálunk – mesélte Marco Collins a KNDD-től az úgy történik, hogy a számot bejuttatjuk a telefonba, és az emberek csak egy tizenöt másodperces részletet hallanak. Próbálja meg elképzelni, milyen lehet először telefonban hallani a Teen Spiritet.

A videoklip az MTV-n belül is felkavarta a kedélyeket, amikor szeptember elején a műsorra tűzését fontolgatták. Amy Finnerty, egy huszonkét éves szerkesztő olyan erősen a videoklip hatása alá került, hogy kijelentette, ha a csatorna nem adja le a klipet, akkor az MTV nem az a hely, ahol ő dolgozni akar. Heves vitákat követően a videót végül beválogatták a *120 Minutes* című, különlegességeket bemutató programba. Novemberben átkerült a reguláris beosztásba, mint az MTV egyik első *Buzz Bin* (Divatdili) videója.

Kurt épp New York Cityben volt, mikor először látta magát a tévében, néhány nappal a bostoni show után. A Roger Smith Hotelben szállt meg, és Mary Lou Lord is vele volt a szobában. Mikor a *120 Minutesben* sorra került a

videójuk, Kurt felhívta az anyját: – Ez én vagyok – mondta túlradó örömmel. – Megint én vagyok – mondta ismét, mikor tíz másodperccel később újra megjelent a képernyőn. – És megint én vagyok. – Játékosan újra meg újra bejelentette, minden alkalommal, mikor meglátta magát a tévében, mintha újabb és újabb feltűnése meglepetés lenne a számára.

Aznap délután a Nirvana akusztikus műsort adott a Tower Records elnevezésű áruházban. A rövid műsor alatt Kurt Oreót⁷⁴ vett ki az egyik rajongónál lévő reklámszatyorból, és tejjel öblítette le, amelyet szintén a szatyorból csent el.^{[74} Oreó: az amerikaiak kedvenc, krémmel töltött keksze]

Ugyanaznap este telt házaskoncertet adtak a Marquee Clubban, amelyet egy parti kövelett az MTV-s Amy Finnerty lakásán. A buli híre kiszivárgott a klub közönségéhez, és sokan hívatlanul is utánuk mentek. Kurt meglógott a partiról, és Finnerty és Lord társaságában az utca túloldalán lévő bárba ment. – Itt van a legjobb zenegép, amelyet életemben láttam – jelentette ki Kurt, bár a gépen csak diszkódalok mentek. Egész életében alig néhány alkalommal fordult elő, de most (talán a *Nevermind* megjelenésének tiszteletére) Kurt felállt és táncolt.

New York után a turné felpörgött, ahogy a Nirvana hírneve is emelkedett. Amint a Teen Spirit kislemez és a videó is felkerült a listákra, minden koncertjükön telt ház volt, és még nagyobb örület jelei kezdtek mutatkozni. Kurt telefonkapcsolatban maradt Lorddal, és hangmérnöküknek, Craig Montgomerynek úgy említette, mint a „barátnőjét”. Két héttel New York után a lány Ohióba ment, csak hogy katasztrofális állapotban találta Kurtöt. Egy poolasztalon ült, rúgkapált és átkozódott. – Mi a baj? – kérdezte a lány. – Minden – felelte Kurt. – Senki sem képes eltalálni azt a kibaszott normális hangzást. Ez az egész szar egy nagy szívás. Olyan kibaszott régen csinálom már ezt. A koncert egy elbaszott nagy szopás volt. Egyáltalán nem is hallottam magam. – A lány, aki ahhoz szokott, hogy fillérekért játsszon az aluljárókban, azt mondta neki, hogy élvezze a sikerét, de nem tudta felvidítani. – Elegem van ebből az egész szarságból, unom ezeket a patkánylyukakat – mondta. A lány azt nem tudta, hogy Kurt valójában a megvonástól szenved. Ezt a szennyését nem teregette ki sem Lord, sem a banda többi tagja előtt. A lány még két fellépésre velük maradt, de aztán Detroitból október 12-én vissza kellett mennie dolgozni Bostonba, egy lemezboltba. Kurt és a banda pedig Chicagóba indultak, a metróbeli koncertre.

Ugyanazon a reggelen, október 12-én Courtney Love felszállt egy gépre Los Angelesben, és Chicagóba repült, hogy meglátogassa Billy Corgant. Love és Corgan között viharos kapcsolat volt – bár a lányt jobban elbűvölték a fiú szerelmes levelei, mint a tényleges együttlétek. Mikor megérkezett a fiú lakására, váratlanul egy másik lánnyal találta. Veszekedés tört ki, és Courtney cipőhajigálás közepette elviharzott.

Az utolsó tíz dollárját taxira költötte, és a Metróba vitette magát, ahol legnagyobb meglepetésére a Nirvana plakátját látta. Miután sikerült megdumálnia a jegyszedőt, felhívta Corgant egy nyilvános készülékről: későbbi elbeszélések szerint csak azért hívta, hogy teljesen lezárja ügyüket, mielőtt

szerelmi kapcsolatot kezd Kurttel. Corgan azt mondta neki, most nem tudnak találkozni, mire Courtney lecsapta a kagylót.

A Courtney és Kurt közötti szexuális vonzalom minden jele adott volt korábbi találkozósaik alkalmával, kivéve a lehetőséget. A lány megnézte a Nirvana műsorának utolsó tizenöt percét, ami gyakorlatilag abból állt, hogy Kurt szétverte a dobfelszerelést, s ő egész idő alatt azon tűnődött, vajon mitől lehet ilyen dühös. Kurt rejtély volt számára, és Courtneyt vonzották a titkok. Courtney nem az egyetlen nő volt, aki ebbe a bűvöletbe esett. Ahogy Carrie Montgomery megjegyezte: „Kurt gondoskodást és kényeztetést váltott ki a nőkből. Bizonyos szempontból ez elég paradox volt, hiszen máskor brutális és rendkívül erőteljes is tudott lenni; ugyanakkor törékenynek és finomnak is tűnt.”

A műsor befejeztével a lány valahogy bejutott a koncert utáni bulira, és egyenesen Kurthöz ment. – Láttam, hogy keresztülmegy a szobán, és beleül Kurt ölébe – emlékezett vissza a menedzser, Danny Goldberg. Kurt örült, hogy látja, különösen mikor a lány megkérte, hadd maradjon a hotelszobájában. Ha Kurt elkövette azt a hibát, hogy korábbi romantikus ügyeiről mesélt, Courtney egyenlő társa volt ezen a téren, mert elmesélte neki Corgannel való veszekedése egész történetét. Társalgásuk Kurt eszébe juttatta a „legtutibb csaj a világon” kifejezést, amelyet öt hónappal ezelőtt használt hosszú telefonbeszélgetésük után Los Angelesben. Együtt mentek el a klubból, és a Michigan-tó partján sétálgattak, majd végül a Days Innben kötöttek ki.

A szeretkezés, ahogy Kurt később barátainak mesélte, döbbenetes volt. Elmondta Courtneynek, hogy eddigi szeretőit egy kezén meg tudja számolni. Ez a tény ugyanúgy megdöbbenetette Courtneyt, mint bármi más, amit Kurt mondott; ő maga egy olyan laza világból jött, ahol a szex majdnem egy szinten volt azzal, ha valaki felajánlja, hogy hazaviszi a koncert után. Courtneyt az is meglepte, hogy Kurt zebracsíkos sortot visel alsó gyanánt. – Boxeralsókat kell beszerezned – mondta neki.

A kettejük közötti kötelék azonban még ebben a szeretkezés utáni bágyadságban is több volt pusztá szexualitásnál – érzelmi kapcsolat, amelyet sem a barátaik, sem az együttes tagjai nem értettek meg. Kurt bizalmasai azt gondolták, nyomorúságában átmenetileg a lánynál keres menedéket. Courtney barátai ugyanígy vélekedtek találkozósaikról. Személyes történetük mindkettőjüket ismerős érzésekkel töltötte el: mikor Courtney a gyerekkoráról mesélt, amelyet az elvált szülők közötti hányattatás és az elhagyatottság jellemzett, Kurt számára is ismerős terepen jártak. Ő volt az első olyan lány az életében, aki, mikor elmesélte a saját gyerekkorát (az általa költött mitológia bizonyos pontokon már az egyszerű túlzáson is túlment), így válaszolt: „Én többet mondok.” Mintha a „Kinek volt rettenetesebb gyerekkora?” című játékot játszották volna, együttlétük során azonban Kurt élete valahogy normális színezetet kapott.

Mint mindenki más, Kurt is feltétel nélküli szeretetet várt egy kapcsolattól, ezen az éjszakán a Day Innben azonban felfedezett valami mást is Courtney-ben,

ami a többi kapcsolatában elkerülte: a megértést. Úgy érezte, Courtney igazán ismerte annak a szarnak a szagát, amelyből Kurt megpróbált kimászni. Mary Lou Lord kedvelte a Vaseline-t, de sosem lakott kartondobozban. Tracy Kurt iránt érzett rendíthetetlen szeretete mellett is mindig olyan családban élt, mely elfogadta őt, még akkor is, mikor olyan örültségre szánta el magát, hogy összeálljon egy punkrockerral Aberdeenből. Kurt mindent elkövetett, hogy Tobi megszeresse őt, de útjaik annyira különbözőek voltak, hogy még rémálmaikat sem tudta megértetni vele, még kevésbé azt, miért drogozik. Courtney azonban ismerte az állami fölöslegből jegyre kiutalt sajt kocsonyás ízét; tudta, milyen egy furgonban turnézni és küszködni, hogy meglegyen a benzinre való pénz; s miközben sztriptíz táncosnőként dolgozott „Jumbo Bohóc termében”, megtapasztalta azt a megaláztatást, amelyet kevés ember ismer. Később mindketten viccelődtek azon, hogy kapcsolatuk alapja a narkó – ez tényleg határozottan jelen volt –, de eredeti vonzalmuk alapja sokkal mélyebben húzódott, mint a menekülés iránti közös vágyuk: sokkal inkább az játszott szerepet, hogy Courtney Love csakúgy, mint Kurt Cobain, olyasmiket élt meg, amiktől muszáj volt elmenekülni.

Másnap reggel elváltak, Kurt folytatta a turnét, Courtney pedig visszarepült Los Angelesbe. A következő hét folyamán azonban faxokat küldözgettek és felhívták egymást, s beszélgetéseik hamarosan mindennapossá váltak. A Nirvana sikere ellenére Kurt nem volt boldog az úton, és egyfolytában arénázott, hol a furgon állapota, hol a „patkánylúk” klubok miatt – sőt új panaszkodnivalója is lett: a diákrajongók, akik elkísérték a Nirvanát a turnéra, miután látták videójukat az MTV-n. A Nirvana táborában néhányan lelkesen fogadták, hogy összejött Courtneyvel, legalább beszélt valakihez (Novoselickel és Grohlal egyre kevesebbet kommunikált).

Október 19-én Dallasban Kurt ismét katasztrofális hangulatba került – ezúttal a színpadon. A koncert az elejétől kezdve kudarcra volt ítélve, mert több jegyet adtak el, mint ahányan befértek, a közönség még a csilláron is lógott. Kurt idegességében összetört egy monitorállványt, hozzácsapva a gitárját. Mikor néhány perccel később a tömegbe vetette magát, egy Turner Van Blarcum nevű biztonsági ember megpróbálta visszasegíteni a színpadra, de Kurt félreértette, és gesztusát agresszívnek ítélte meg. Válaszul a gitárját Van Blarcum fejéhez csapta, és ömleni kezdett a vér. Olyan erejű ütés volt, amely egy gyengébb embert meg is ölhetett volna, Van Blarcum azonban csak megsédült tőle, majd fejbe verte Kurtöt, és belerúgott, ahogy az énekes elmenekült. A közönség örjöngött. Kurt egy emeleti vécében húzta meg magát, míg Jeff Liles, egy szervező végül meggyőzte, hogy Van Blarcum kórházba került, így nem bánthatja őt. – Tudtam, hogy egy tonna szirupot megivott aznap este – magyarázta Liles. Kurt végül visszament a színpadra, és befejezte a koncertet.

Az estnek azonban még messze nem volt vége. A koncert befejezése után Liles betuszkolta a bandát egy várakozó taxiba, amely alighogy elindult, jött is vissza: egyikük sem tudta, melyik hotelben szálltak meg. Amint a taxi visszatért,

visszaért Van Blarcum is, véres kötéssel a fején. Az öklével törte be a taxi ablakát, miközben a sofőr eszeveszetten próbált elhajtani. A taxi megmenekült, de miközben elindultak (még mindig úti cél nélkül), a Nirvana hátsó ülésen szorongó tagjait egy csomó üvegszilánk borította be. Az eset korántsem volt egyedülálló – az együttes turnémenedzsere hamarosan azt vette észre, hogy minden héten dollárezreket fizet ki a banda által okozott károk helyreállítására.

Egy héttel később Kurt ismét találkozott Courtneyvel egy abortuszpárti segélyakción, Los Angelesben. A színpad mögött, úgy tűnt, tökéletes összhangban vannak, és sokan megjegyezték, milyen tökéletes rock 'n' roll párt alkotnak. Később azonban, immár zárt ajtók mögött, kapcsolatuk destruktívabb irányba fordult. Most először Kurt állt elő a heroin ötletével, Courtney egy pillanatig habozott, aztán beleegyezett. Megszerezték a narkót, visszamentek a hotelbe, a Beverly Garlandba, előkészítették a drogot, és Kurt beadta a lánynak – Courtney képtelen volt megszűrni magát, így Kurt, a hajdani tüdőbóliás intézte a dolgot mindkettőjüknek. Miután hatott a szer, sétálni indultak, és találtak egy halott madarat. Kurt kihúzott a testéből három tollat, és egyet odaadott Courtneynek. A másik kettőt a kezében tartva így szólt: – Az a tiéd, ez az enyém, a harmadik pedig – felemelte a kezét – a születendő kisbabánké. – Courtney nevetett, s később úgy emlékezett vissza erre a pillanatra, mint amikor igazán szerelmes lett Kurtbe.

Kurtnek azonban már volt egy imádottja. 1991 őszére a heroin már nem csupán hét végi menekülést jelentett számára; függősége élete mindennapos részévé vált. Jó néhány hónappal korábban „elhatározta”, hogy „narkós” lesz, ahogy naplójában is írta. Később nekiült, és egy drogelvönő program alkalmából részletesen leírta egész drogtörténetét. Így kezdte:

Mikor visszajöttünk második európai turnénkról, melyen a Sonic Youthszal vettünk részt, elhatároztam, hogy mindennap használni fogom a heroint állandó gyomorbántalmaim miatt, ami az elmúlt öt évben sok szenvedést okozott, és szó szerint odáig juttatott, hogy meg akartam ölni magam. Öt éven keresztül minden egyes alkalommal, amikor csak lenyeltem egy falat ételt, kínzó, égető, émelyítő fájdalmat éreztem a gyomrom felső részén. A turnén tovább súlyosbodott a fájdalom a rendszertelen és nem megfelelő étkezés miatt. A betegség kezdetétől számítva tíz felső- és alsógyomor- és bélvizsgálaton estem át, melyek során gyulladás okozta irritációt találtak. Tizenöt különböző orvossal beszéltem, ötven különböző orvosságot próbáltam ki a fekélyre. De úgy találtam, hogy egyedül a nehéz narkotikumok segítenek. Sokszor előfordult, hogy teljesen alkalmatlan voltam mindenre, és heteken át csak az ágyat nyomtam, hánytam és éheztem. Úgyhogy elhatároztam, ha már így is úgy érzem magam, mint egy narkós, akár az is lehetek.

A függőség felé vezető útról készült beszámolójában az volt a különös, milyen tudatosan választott Kurt. Úgy írt függőségéről, mint egy elhatározásról,

amelyet krónikus gyomorpanaszai miatt született öngyilkossági gondolatai sugalltak. Teljes függősége kialakulását 1991 szeptemberére tette, a *Nevermind* megjelenésének hónapjára.

Courtney maga is küszködött a drogfüggőséggel 1989 nyarán, amikor a heroin divatba jött Los Angeles rockvilágában. Egy tizenkét lépéses csoportterápiát és buddhista mantrákat használt, hogy le tudjon állni. Tisztasága azonban még 1991 októberében is viszonylagos volt, s ez a fő oka annak, hogy barátja, Jennifer Finch azt tanácsolta, tartsa távol magát Kurttól. Love drogtörténete különbözött Kurtétől – számára a heroin társasági drog volt, s az a tény, hogy nem bírta megszűnni magát, megóvta a mindennapos használatától. Mivel Courtney korábban maga is küzdött a függőséggel, a rockvilágban sokan azt sugtatták, hogy a drogot használta fel arra, hogy megszerezze Kurtot magának, holott inkább ennek az ellenkezője volt igaz. – Az emberek Courtneyt hibáztatták, hogy ő vitte bele a heroinba – mesélte Krist –, de ez nem volt igaz. Már jóval azelőtt csinálta, hogy egyáltalán megismerkedtek volna. Courtney nem a droggal szerezte meg Kurtot.

Miután az első éjjel együtt szálltak el a herointól, Kurt másnap is megjelent Courtneynél, és azt akarta, hogy megint lőjék be magukat. – Volt egy szabályom, hogy nem drogozok két egymást követő este – idézte fel Courtney –, mert az nagyon rossz. És azt mondtam: „Nem, ez nem lesz így jó.” – így aztán Kurt elment.

Harmadik éjjel Kurt felhívta, zokogott, és megkérdezte, át tudna-e menni. Mikor Courtney megérkezett, ott találta tehetetlenül remegve, összeomolva. – Be kellett tennem a kádba – emlékezett Courtney. – Egy lépésre volt attól, hogy híres legyen, és ettől beparázott. És tényleg nagyon sovány volt. Szinte fel kellett emelnem, és a karjaimban tartanom, mert összeesett. Nem volt belőve. De duzzogott, mert nem heroinoztam vele. – És aznap éjjel megint együtt lőtték be magukat. – Nem azt mondom, hogy az ő hibája volt, hanem azt mondom, volt egy döntés, amelyet meghoztam. Azt gondoltam: „Hát akkor most megint ez lesz.”

Míg a Nirvana folytatta a *Nevermind* turnéját, a lemez eladási mutatói meredeken emelkedtek. A nyugati parton turnézva minden reggel megkapták az új adatokat. Az albumból százezer példányt adtak el San Diegóban, kétszázszázret L. A.-ben, s mire Seattle-be értek egy Halloween-koncertre, félmillió eladott példánnyal aranylemez lett. Alig egy hónapja történt, hogy Kurt tönkretette Nelson aranylemezét a mikrohullámú sütőben – ezt hamarosan a sajátjával is megtehetette volna.

De minden rá irányuló figyelem és gyorsan növekvő hírneve ellenére aznap délután Kurtnek teljesen más problémákkal kellett foglalkoznia – elfogytak a zoknijai. Ő és Carrie Montgomery a színházból a Bon Marchéba sétáltak. Az áruházban Kurt kiválasztott néhány alsónadrágot (ezúttal már boxereket vett), és zoknikat (fehéret). Mikor a pénztárhoz vitte őket, egy Samuel Beckett-színarabba illő jelenet játszódott le: – Nekilátott lehúzni a cipőjét és a zokniját,

hogy előszedje a pénzét – mesélte Carrie. – Az összegyűrt bankjegyeket a cipőjében tartotta. Szó szerint kipakolta a cipőit a Bon pénztárára, az eladó meg úgy nézett rá, mint egy örültre. A maga rögeszmés, régi, zsémbelődös módján kezdte széthajtogatni a bankjegyeket, s úgy tűnt, sosem ér a számolás végére. Aztán a zsebeiben kezdett további bankók után kotorászni. Egy nagy halom gézt pakolt ki a pénztárra a pénze mellé. Az öltönyös eladó úgy nézett rá, mintha valami csavargó lenne. – Aranylemeze ellenére Kurt *valóban* otthontalan volt: hotelekben szállt meg, vagy mikor az együttes épp nem turnézott, olyan barátainál húzta meg magát, mint Carrie.

Az esti koncert elmosódott, kusza káosz volt Kurt számára: egy dokumentumfilmes stáb vette őket, ott volt a média, a rádió promóciós munkatársai, a színpad mögött pedig családja és barátai. Úgy tűnt, bármerre fordul is, valaki mindig kér tőle valamit. Ráadásul saját elhatározásából két további momentummal bonyolította az estét: meghívta a Bikini Killt, hogy ők nyissák meg az estét, és rábeszélte Ian Dicksont és Nikki McClure-t, hogy testhez simuló mezben go-go táncosként lépjenek fel. Ian ruháján a „lány”, Nikki ruháján pedig a „fiú” felirat szerepelt. Mikor az operatőr megpróbálta oldalra hessegetni Kurt táncosait, hogy ne zavarják a képet, Kurt ideges lett, és ez rányomta bélyeget a fellépésre is. A *The Rocket* beszámolója megjegyezte: „Ezek a srácok már híresek és gazdagok, de még mindig annak tiszta esszenciáját képviselik, hogy milyen az, ha az ember elégedetlen az életével.”

A koncert után Kurt úgy nézett ki, mint aki harctéri neurózisban szenved. – Egy ketrecbe zárt macskára emlékeztetett – figyelte meg egy fotós, Darell Westmoreland. Mikor Westmoreland beállította Kurtöt testvérével, Kimmel, abban a pillanatban, amint a gép kattant, Kurt meghúzta húga haját. – Nagyon morcos volt, és úgy viselkedett, mint egy fasz – mondta Kim.

A nap legfurcsább pillanata azonban még hátravolt (mint a Beehive áruházbeli fellépésen); néhány kísértet elől Kurt nem szökhett meg. Késő este Tobival mászkált, aki végül szobája padlóján aludt. Nem ő volt az egyedüli vendég a szobában – mint mindig, most is vagy fél tucat barátnak kellett nyugvóhelyet biztosítani. Az azonban kimondottan ironikus volt, hogy aznap, mikor a lemez eladása elérte a félmillió példányt, Tobi ott alszik szobája padlóján, az album dalai pedig látszólag mind arról szólnak, hogy a lány miért és hogyan nem szerette őt.

A koncert után Kurt további ismerős kikötőbeli arcokba is beleszaladt. Matt Lukin és Steve Shillinger, Kurt egykori legközelebbi barátai, sőt családtagjai, akik befogadták, mikor egy kartondoboz volt az otthona, a színpad mellett álltak és füvet szívtak. Shillinger kimondta azokat a szavakat, amelyek fájdalmasan nyilvánvalóak voltak, bármennyire szerette is volna letagadni Kurt: „Tényleg híres vagy, Cobain. Vagy háromóránként ott vagy a tévében.”

– Nem igazán vettem észre – felelte Kurt egy pillanatnyi szünet után, mialatt kétségbeesetten kereste a klasszikus visszavágást, mely lefegyverezhetné híressége tényét, mintha a szavak önmagukban megálljt parancsolhatnának

valaminek, ami akkorra már megállíthatatlan volt. – Nem tudtam – mondta végül, s közben hangja nagyon gyerekesnek tűnt –, a kocsiban, ahol lakom, nincs tévé.

16.

MOSS FOGAT

SEATTLE, WASHINGTON

1991. október –1992. január

Kérlek, ne feledd: egyél sok zöldséget, és moss fogat.

Részlet egy levélből, melyet Kurt anyja írt az *Aberdeen Daily World*-nek.

A Kurt és Courtney közötti kapcsolat akkor fordult igazán komolyra, amikor 1991 novemberében a Nirvana újabb európai turnéra indult, a Hole pedig két héttel később követte, és sokszor ugyanazon a helyszínen léptek fel. A két szerelmes minden este telefonált egymásnak, saját kis viccük az volt, hogy mikor Kurt felhívta, úgy tett, mintha a Punkrocker Lenny Kravitz lenne. Mikor pedig Courtney telefonált, Kravitz volt feleségeként, a *Cosby Show* művésznőjeként, Lisa Bonet-ként jelentkezett be. Ez aztán jó sok bonyodalomhoz vezetett a hotel éjszakai portásainál, sőt rémálmukká vált, mikor azt az utasítást kapták, hogy azonnal csúsztassanak át egy bizonyos faxot egy szoba ajtaja alatt, melyről nagyon is jól tudták, hogy ott egyáltalán nem Lenny Kravitz lakik. – Ekkor kezdtünk tényleg beleesni egymásba, a telefonon keresztül – mesélte Kurt Michael Azerradnak. – Majd minden éjjel felhívtuk egymást, és minden másnap faxot küldtünk. Legalább 3000 dollár volt a telefonszámlám.

E faxszerelem kibontakozása alatt Kurtnek még volt egy elintézetlen ügye, amelytől mindig is nyomorultul érezte magát. Mikor első angliai koncertjük véget ért Bristolban, legnagyobb megdöbbenésére Mary Lou Lord várta a színpad mögött. Csak azért repült oda, hogy meglepje Kurtöt, s ezt a legteljesebb nyugalommal tette. De abban a pillanatban, mikor találkoztak, megérezte, hogy valami nincs rendben. Kurt megváltozott, s ennek nemcsak növekvő hírneve volt az oka, bár ez is elég nagy különbséget mutatott akár egy hónappal ezelőtti magatartásához képest is. Egy hónappal korábban, Bostonban Kurt úgy sétált vele, hogy senki sem zavarta őket; most minden percben elkapta valaki a ruhája szélét. Egyik pillanatban a lemezcég egyik embere állította meg, hogy közölje vele: „Ezen a héten ötvenezret adtunk el.” Az Egyesült Királyság vonatkozásában ez igen figyelemre méltó eredmény volt, Kurt azonban elképedve válaszolt: és van valami, amit ez ügyben neki tennie kéne?

Másnap Lord nekiszegezte a kérdést: – Találkoztál valaki mással? – Csak fáradt vagyok – hazudta Kurt. Lord Kurt gyomrára fogta a dolgot, melyre immár állandóan panaszkodott, mondván, hogy jobban fáj, mint valaha. Aznap éjjel háromkor csöngött a telefon: Courtney volt az, bár Kurt ezt soha nem közölte.

Egy DJ azt mondta Courtneynek, hogy Mary Lou Kurt barátnője. – Kurt barátnője? – kiabálta Courtney majdnem sírva. – *Én vagyok* Kurt barátnője. – Így Courtney első szavai ezek voltak a telefonban: – Ki a *picsa* az a Mary Lou Lord, és miért beszélnek azt, hogy ő a barátnőd? – Courtney úgy ejtette ki Mary Lou nevét, mintha valami különösen undorító parazitáról beszélne. Kurtnek sikerült tagadnia, hogy viszonya lenne Mary Louval, anélkül hogy kiejtette volna a nevét, aki alig két méterre volt tőle, miközben beszélt. Love kertelés nélkül megmondta Kurtnek, hogy ha még egyszer előfordul, hogy meghallja Mary Lou nevét, a kapcsolatukról már csak múlt időben lehet beszélni. Másnap reggel Kurt hűvösen megkérdezte Mary Loutól, hogyan akar Londonba menni – a lány pedig felfogta, hogy ez ugyanazt jelenti, mintha Kurt közölte volna vele: köztük mindennek vége.

Egy nappal később Lord megnézte a *The Word* című tévéműsort, melyben a Nirvana eléggé figyelemfelkeltő módon jelent meg. Mielőtt eljátszották a Teen Spirit kilencven másodpercre rövidített változatát, Kurt megragadta a mikrofont, és száraz, monoton hangon, mely úgy hangzott, mintha csak ebédet rendelne, bejelentette: „Csak azt akarom, hogy mindenki tudja ebben a teremben, hogy Courtney Love-val a Hole popegyüttesből a legjobb kúrní a világon.” Szavai hatása, ahogyan azt ő maga is tökéletesen tudta, jóval túllépett a szoba falain. A brit tévénezők milliói hallották, bár a legnagyobb hatást valószínűleg Mary Loura gyakorolta, aki magánkívül volt.

Kurt már így is figyelemre méltó gyakorisággal került az Egyesült Királyság médiájának címlapjaira, ez a közlése azonban nagyobb figyelmet szerzett neki, mint bármi, amit eddigi pályafutása során mondott – mióta John Lennon kijelentette, hogy a Beatles nagyobb, mint Jézus Krisztus volt, egyetlen rock sztár sem háborította fel így a brit közönséget. Kurt szándéka sem az volt, hogy hírnevét fokozza – egyszerűen ezt a tévéműsort választotta ki, hogy közölje Mary Louval, vége, és biztosítsa Courtneyt a szerelméről. Love szexuális képességeinek ismertetése olyan következménnyel is járt, melyre sosem gondolt volna – a zenei sajtó címlapjairól átkerült a napi bulvársajtó címlapjaira. A *Nevermind* fenomenális eladási mutatói mellett most abból lett hír, amit *mondott*. Az események ilyen fordulata egyszerre volt kedvére és kedve ellen való, attól függően, hogy épp előnyére szolgált avagy sem.

Három héttel később, november 28-án, aznap, mikor a *Nevermind* elérte az egymillió példányszámot az USA-ban, a banda egy másik magas nézettségű angol televíziós műsorban, a *Top of the Pop*-ban szerepelt. A producerek ragaszkodtak ahhoz, hogy játsszák el a Teen Spiritet, s a program szerint élőben kellett ráénekelni a felvett zenei kíséretre – ami alig volt jobb, mintha Kurtnek csupán tátognia kell. Kurt kiötlött egy tervet Novoselickel és Grohllal, hogy kigúnyolják saját előadásukat. Ahogy a háttérfelvétel elindult, Kurt lassan, szinte Vegas-show-szerű előadásban énekelt, azzal a szándékkal, ahogy később magyarázta, hogy úgy hangozzék, mint Morrissey.

A producerek örjöngtek, a Nirvana azonban egy sheffieldi fellépésre

hivatkozva gyorsan meglépett haragjuk elől. Miközben elhajtottak, Kurt mosolygott: aznap először. – Nagyon élvezte a dolgot – mesélte Alex MacLeod. – Nem is volt kérdés, hogy a zenei életben jelenleg ők a legnagyobb sztori. Kurt pedig kihasználta ezt. Tudta, hogy bármit megtehet.

Ha Kurt meg is engedte olykor magának, hogy pofátlan legyen, Courtneyél ez mindennapos volt. Kurt részben pont ezért csodálta őt. A legtöbb társasági összejövetelre olyan bájjal sétált be, mint egy torkos borz, akit a tyúkketrecbe dobtak, ugyanakkor mégis szellemes és vicces tudott lenni. Még azok is szórakoztatónak találták, akik a Nirvana berkeiben és stábjában nem kedvelték őt – ebbe a kategóriába pedig nem kevesen tartoztak.

Kurt természeténél fogva leskelődő ember volt, és semmit sem élvezett jobban, mint amikor veszekedést inspirált, majd hátradőlve várta, mi történik. Ha azonban Courtney is a szobában tartózkodott – különösen ha az a szoba egy fellépés helyszínén, a színpad mögött volt –, az emberek egyszerűen képtelenek voltak levenni róla a szemüket, legkevésbé Kurt. Csak kevesen voltak olyan bolondok, hogy szópárbajba merészkedjenek Courtneyvel, azok viszont, akik mégis megtették, hamarosan észrevették, hogy a lány a leggyorsabb észjárású ellenfelét is felnyársalja szarkazmusával. Kurt erősen ragaszkodott a rosszfiú-szerepkörhöz, így egy rossz lányra volt szüksége. Még ha ő tudta is a legjobban, hogy Courtney a sötét hősnő, csak még jobban szerette ezért. – Agressziója egy részét Courtney keresztül adta ki magából – figyelte meg Carolyn Rue, a Hole dobosa. – Begerjedt tőle így, másodkézből, mert neki magának hiányzott hozzá a bátorsága. Szüksége volt Courtneyre mint a szószólójára. Ő inkább passzív-agresszív volt. – Love a maga részéről egyszerűen agresszív volt, s ez a jellemvonása sok kegyetlen bírálatot szerzett neki a rock világában, melyben (a hangoztatott egyenjogúság ellenére is) még mindig férfiuralom volt, s a nőkre, legyenek bármily liberálisak is, meghatározott szerepet osztottak. Mikor Courtney Kurttel kezdett járni, a sajtó azzal vádolta meg, hogy egy emelkedő csillagba kapaszkodik. S bár ez az ítélet alapvetően helytálló volt, megfeledeztek arról, hogy a Hole korai sikerei ugyanolyan ragyogóak voltak, mint a Nirvanáé. 1991 novemberében Kurt ugyan híresebb volt, mint a lány, és Courtneyt figyelmeztették is a barátai, hogy ne bonyolódjon bele ebbe a kapcsolatba, mert Kurt karrierje árnyékot vet majd az övére. Ő azonban hatalmas önbizalma miatt nem vette komolyan ezt a lehetőséget. Igazság szerint *mindketten* ambiciózusak voltak, s ez egymás iránti vonzalmukban is szerepet játszott.

Bár szokatlan szerelmi történet volt az övék, bizonyos ponton mégis hagyományos érzelmeket érintett. Néhány faxuk meglehetősen minősíthetetlen, a többi azonban akár egy filléres romantikus regényben is szerepelhetett volna: íróként az volt a céljuk, hogy megnyerjék a másik szívét. Courtney egyik faxes november elejéről így szólt: „Valahol fölöttem akarok lenni, a kezeim telve gyöngédséggel... Olyan édes az illatod, mint a palacsinta, és mint a tej... Szeretem a tested, és hiányzik, ahogy húszperces csókjaid is.”

Kapcsolatukban mindkét fél oly mértékben vonult háttérbe, hogy az közel állt egy kabarétréfához. Közeli barátaik történeteket meséltek humorérzékükről, amelynek a közönség ritkán lehetett tanúja. Azon az őszön Courtney összeírta Kurt „legidegesítőbb jellemvonásai” listáját. Meglátásai egyszerre voltak gonoszkodók és kihívóak: „1. Megjátssza az aranyoskát az újságírók előtt, akik minden egyes alkalommal bedőlnek neki. 2. Eljátssza a magányos, kedves punkhóst a tinédzser rajongóinak, akik már egyébként is istennek tekintik, és semmi szükség a további meggyőzésükre. 3. Az egész világgal elhitette, hogy szerény, félénk és alázatos, mikor pedig titokban egy nagyszájú nárcisztikus, ami miatt egyébként imádom, de ezt senki sem tudja rajtam kívül. 4. Halak jegyű, egyszerre iszonyúan vonz és taszít.” Egy másik faxot azzal fejez be, hogy megígéri, mindennap virágot visz Kurtnek, ha egyszer gazdag lesz. Faxai többségében olyan mondatok szerepeltek, melyek évekkel később legismertebb dalaiban köszöntek vissza. „Darabokra tört baba vagyok, rossz bőr, babaszívvel, mely késért kiált, egy életen át, megnyúzom a szívem, és a bal kezembe rejtem, és hívj fel ma éjjel” – faxolta például november 8-án. Voltak egyszerű és kedves üzenetek is: „Kérlek, fésülködj meg ma este, és emlékezz rá, hogy szeretlek.”

Kurt pedig könyveket küldött neki, Oscar Wilde *Dorian Gray arcképe* és – Emily Brontë *Üvöltő szelek* című regényét, meg olyan faxokat, melyekben legalább ennyire romantikus hangot ütött meg, bár lénye idegenszerűségének megfelelően írásainak jelentős része egyszerűen csak bizarr volt. Kedvenc disznó témái is gyakran előkerültek: az emberi ürülék, a „seggbe dugás”, születés, babák, drogok. Örömet lelte abban a lehetőségben, hogy titkaik a bulvárlapok címdalára kerülhetnek. Egy november közepén küldött faxa Courtney nevével kezdődik, melyet egy nagy szív közepébe rajzolt, és így szól:

Ó, bűzlő, véres sperma. Túl gyakran hallucinálok. Oxigénre van szükségem. Hála Sátánnak, találtunk egy orvost, aki boldogan állít ki hivatalos okmányt és receptet telefonhívásra, ha a dílert nem találom az utcán. Azt hiszem, megkaptam valami ragacsos bőrpenészt, mert hajnalonként mindig elájulok, kisfiúvérrel borítva, s ugyanabban az izzadt ruhában vagyok, melyben előző éjjel felleptem. Kis Olivérből, az indián fiúból, akit a múlt héten vettem, egész szakavatott ápoló válik, kivéve hogy olyan hatalmas tűket használ, amiktől a karom akkorára dagad, mint egy golflabda. Illetve snookerlabda. Szopásban is sokkal jobb lett, mióta kivertem a fogait. Guido holnap küld egy halat annak a recepciónak a hotelben. Remélem, jól úszik a lány. Szeretlek. Hiányzol.

P. S. Meggyőztem Lenny Kravitzet, hogy a bébi az övé, és hajlandó kifizetni az abortuszt. Szeress engem.

A levél aláírásaként egy halat rajzolt. Természetesen nem volt semmiféle indián rabszolga szeretője, és szó sem volt terhességről novemberben, noha említett függősége valóságos volt, és tényleg talált egy angol orvost, aki orvosi morfiumot írt fel neki.

Courtney eléggé bele volt habarodva ahhoz, hogy miután két hete nem látták egymást, rá nem jellemző módon lemondta a Hole fellépéseit, és Amszterdamba repült. Ott heroint vettek, és az egész napot ágyban töltötték, szundikálva és lustán szeretkezve. Courtney nemcsak Kurt kedvéért drogozott – megvoltak a saját démonai, melyek elől menekülni akart de ritkán nyúlt a droghoz, ha Kurt nem volt vele. Kurt mellett azonban levetkőzte a gátlásait, minthogy nagyon is tudatában volt annak, hogy ha Kurt mellett marad, az azt is jelenti, hogy a menekülés narkotikumvilágában él. Ő Kurtöt választotta, és vele együtt a drogokat.

Amszterdam és egy rövid londoni tartózkodás után csatlakozott a Hole-turnéhoz, a Nirvana pedig folytatta saját angliai fellépéseit. A Sex Pistols óta egyetlen banda koncertkörútját sem kísérte ekkora érdeklődés. Minden egyes fellépésük szolgáltatott valamit, ami hírértékű volt, vagy legalábbis írni lehetett róla a lapokban. Edinburghban egy gyermekkórház javára adtak akusztikus koncertet. Newcastle-ban Kurt a színpadról kürtölte világgá: „Homoszexuális vagyok, drogos vagyok, és nagy hasú disznókat dugok.” Ez újabb klasszikus cobainizmusává vált, bár a három kijelentés közül csak egy volt igaz. Mire a turné során megint Londonba értek, Kurtöt annyira ledöntötte a lábáról gyomorbántalma, hogy úgy döntött, lemondja hat skandináviai fellépésüket. Egészségi állapota és egyre súlyosabb függősége szempontjából bölcs döntés volt.

Míg Kurt Európában volt, anyja levelet írt az *Aberdeen Daily Wordnek*. Ez volt Kurt nevének első említése a helyi sajtóban, mióta gyermekkorában a kicsik ligája csapata megnyerte a favágóligát, szülei válásának évében. A levél a következő főcím alatt jelent meg:

A HELYI GITÁROS JÓTETTEIT ANYJA JELENTI:

Ez a levél többé-kevésbé minden szülőhöz szól, akinek gyereke dobokat csépel és gitárhúrokat tép lent a garázsban, vagy fent a szobájában. Figyeljenek oda minden szavukra, mert megeshet, hogy egy nap vissza kell majd vonniuk nevelő célzattal elmondott szülői intelmeiket. Olyasmikre gondolok, mint: „Állj meg a lábodon!” „A zene jó, de annak esélye, hogy meg is élj belőle, egyenlő a nullával.” „Előbb fejezd be a tanulmányaidat, s ha még akkor is együttesben akarsz játszani, de semmi sem jön ki belőle, legalább lesz valami, amire támaszkodhatsz.” Ismerősen hangzik?

Nos, épp most hívott fel a fiam, Kurt Cobain, aki a Nirvana együttes gitárosa és énekese, jelenleg éppen Európában turnéznak. Első albumukat a Geffen Record lemezkiadó adta ki, és platinalemezzé lett (több mint egymillió eladott példánnyal). A Billboard Top 200-as listáján a 4. helyen állnak. Nos, tudom, hogy ennek az esélye sokak számára még mindig nagyon soványka, de ennek a két fiúnak, Kurtnek és (Krist) Novoselicnek, akik sosem vesztették szem elől az álmaikat, mostanában igazán van oka a mosolygásra. A gyakorlással töltött hosszú-hosszú órák most meghozták az

eredményüket.

*Kurt, ha netán olvasnád ezt a levelet, annyira büszkék vagyunk rád!
Te vagy a legnagyobb fiú, akit egy anya kívánhat. Most, hogy már
szobalány veti az ágynád, azért kérlek, egyél sok zöldséget és moss fogat.
Wendy O'Connor, Aberdeen*

Kurt nem olvasta az *Aberdeen Daily Wordot*, egész életében alig evett zöldségeket, és 1991 decemberére drogfüggése olyan súlyossá vált, hogy általában kitett egy cédulát szállodai szobája ajtajára, melyben figyelmeztette a szobalányt, hogy ne zavarja – ha az mégis megtette, hamar az ajtón kívül találta magát. Furcsamód fogat sem mosott, ez volt az egyik oka fogínygyulladásának a *Nevermind* album borítójának készítésekor is. – Kurt utált fogat mosni – mesélte Carrie Montgomery. – A fogai mégse tűntek csúnyának, és sosem volt kellemetlen a lehelete. – Carrie emlékezett arra, hogy Kurt azt mondta, az alma ugyanúgy megteszi, mint a fogmosás.

December 21-én Kurt, Carrie és néhány barátuk egy portlandi utat tervezett, hogy megnézzék a Pixiest. Kurt egy Pontiac Grand Amet bérelt a hosszú útra, mert attól tartott, hogy az ő Valiantja nem bírja ki ezt a távolságot. Egyébként is ritkán furikázott vele, az első évben csak háromezer mérföldet tett bele. Inkább mobil hotelszobának használta, alkalmanként a hátsó ülésen aludt, és minden holmiját a csomagtartóban tárolta. Barátai Aberdeenben csatlakoztak hozzá, ahová Kurt azért ment, hogy egy jót egyen anyja főztjéből.

A First Street-i ház légköre nagyot változott azóta, hogy Kurt utoljára Aberdeenben járt: kora gyerekkora óta most először úgy fogadták, mint aki a legfontosabb Wendy életében. Még Kurtot is megdöbbentette a képmutató helyzet, különösen hogy mostohaapja, Pat O'Connor csókkal köszöntötte. Amikor barátai megérkeztek, csak annyi ideig maradtak, amíg Kurt egy kis művészi ösztönzést adott hatéves féltestvérének, Brianne-nek (imádta a kislányt), majd gyorsan leléptek.

Másnap Courtney is megérkezett Seattle-be, és Carrie-re hárult a lökhárító szerepe, mikor Courtney meglátogatta Kurt családját. A Maximilienben találkoztak először, egy jó francia étteremben a Pike Place Marketon, hogy kitalálják, hogyan ejtsék meg ezt a fontos bemutatást. Mikor Courtney kiment a mosdóba, Kurt megkérdezte Carrie-t, mit gondol új szerelméről. – Olyanok vagytok, srácok, mint egy természeti csapás – felelte Carrie. Carrie volt Kurt egyetlen lánybarátja, úgyhogy sajátos nézőpontot képviselt kapcsolatukat illetően. – Élveztem a társaságukat – mesélte Carrie –, abban az értelemben, ahogy az ember izgalmasnak tart egy autóbalesetet.

Mikor Courtney visszajött, az egyik asztaltól valaki megkérdezte: „Ti vagytok Sid és Nancy, srácok?” Kurt és Carrie egymásra néztek, mindketten tudták, hogy Courtney ezt nem hagyja szó nélkül. Love felállt, és kiabálni kezdett: „A férjemé a number-one lemez az egész országban, és több pénze van, mint amennyi bármelyikötöknek valaha is lesz!” Természetesen Kurt nem volt a

férje, és nem is volt number-one lemeze (azon a héten a 6. helyen állt), de álláspontja világos volt. A pincér futva érkezett, és a szarkasztikus vendég visszavonulót fűjt. Kitörése ellenére, sőt részben pont ezért, Carrie okosnak és humorosnak találta Courtneyt, és úgy vélte, helyes párt alkotnak. Az aberdeeni út is jól sikerült, Courtney tetszett Wendynek, aki azt mondta Kurtnek, hogy illik hozzá a lány. – Olyanok voltak, mint a sziámi ikrek – mesélte később Wendy Tim Appelo írónak. – Valószínűleg Kurt volt az egyetlen ember, aki őszintén és abszolút feltétel nélkül szerette őt.

Egy héttel később Kurt és a Nirvana többi tagja Courtneyvel együtt újabb turnéra indult. Még soha nem léptek fel ekkora csarnokban, egy húszezer férőhelyes arénában, mivel azonban a turnét még az album berobbanása előtt szervezték, a Nirvana a második fellépő volt a háromzenekaros műsorban. A Pearl Jam nyitott, akik maguk is épp akkoriban kezdtek sztárokká válni, a fő attrakció pedig a Red Hot Chili Peppers volt.

A Los Angeles sportarénában december 27-én rendezett koncert előtt Kurt interjút adott a *BAM* magazin munkatársának, Jerry McCullynak. McCully cikke szenzációt jelentett, ha másért nem, hát azért, mert Kurtról adott leírása egybevágott azokkal a pletykákkal, melyek a drogozásáról kezdtek keringeni. McCully azt írta, hogy Kurt állandóan „elbóbiskol a mondat közepén”. A cikkben egyszer sem említette a heroint, Kurtról adott leírása („gombostűnyíre szűkült pupillák; beesett arc; heges, sárgás bőr”) azonban sokatmondó volt. Azt írta, Kurt „inkább 40, mint 24 évesnek néz ki”.

Amikor épp nem szunyókált, Kurt nagyon is tisztán gondolkodott karrierjéről. „Legalább annyi lemezt akarok eladni, hogy sajtos makarónit ehessenek anélkül, hogy állásba kellene mennem” – nyilatkozta. Megemlítette Aberdeent is (ritkán adott úgy interjút, hogy ne beszélt volna a városról, mintha csak az elhagyott szeretője lenne), és kijelentette, hogy „az (ott élő) emberek 99 százalékának fogalma sincs arról, mi is a zene vagy a művészet”. Annak okát elmondta, miért nem lett ő is fakitermelő: „Nagyon pöttöm kölyök voltam.” Noha nem sikerült átvinnie nyomtatásba a „punkrock a szabadság” gondolatot, azt állította: „Felnőni számomra... az elgépiesedést jelenti... remélem, a sírban fekszem, mielőtt Pete Townshend lenne belőlem.” A „My Generation” című darabból idézte Townshend szavait („Remélem, meghalok, mielőtt megöregszen”), s talán ugyanezt a gondolatot folytatta, mikor fellépésüket Townshend egykori zenekara, a Who „Baba O'Riley” számával nyitotta meg.

Kurt sokkoló megjelenése ellenére jövőbeli terveivel kapcsolatos kijelentése igazi meglepetésként hatott: „Megnősülök, s ez egy totális reveláció a számomra, mármint érzelmileg. Még sosem éreztem ilyen biztonságban magam, sem ilyen boldognak. Olyan, mintha minden tiltás megszűnt volna. Olyan, mintha megszabadultam volna az igazi bizonytalanságtól. Azt hiszem, a házasságnak sok köze van a biztonsághoz, és mederben tartja az ember gondolatait. Jövőbeli feleségem és az én személyiségem is annyira változékony, hogy azt hiszem, ha összevesznénk, úgy elválnánk, mint a sicc. A

házasság extrabiztonság.” Az interjút egy másik jóslattal fejezte be: „Rengeteg dolog van, amit szívesen csinálnék, ha idősebb leszek. De ha legalább családom lesz, már elégedett leszek.”

Kurt és Courtney decemberben jegyezték el egymást, miközben egy londoni hotelszobában feküdtek az ágyban. A McCullyval folytatott beszélgetés előtt Kurt nem jelentette be hivatalosan a dolgot, de a bandában már így is mindenki tudta. Nem tűzték ki a dátumot, hisz eljegyzés ide vagy oda, a Nirvana fellépéseit nem lehetett csak úgy elhalasztani.

A Nirvana a San Franciscó-i Cow Palace-ban egy újévi koncerttel zárta az 1991-es évet. Az estét a Pearl Jam nyitotta meg a Smells Like Teen Spirit egy részletével, és Eddie Vedder azzal viccelődött: „Emlékezz rá, hogy mi játszottuk elsőként.” A vicc annak elismerése volt, amit az épületben mindenki tudott: 1992 elejére a Nirvana lett a világ legsikeresebb együttese, a Teen Spirit pedig a legsikeresebb szám. Keanu Reeves is ott volt a koncerten, s próbált barátkozni Kurttel, aki visszautasította erőfeszítéseit. Később az éjszaka folyamán Kurtöt és Courtneyt annyian zaklatták szállodájukban, hogy kivettek egy cetlit az ajtóra: „Híres emberek kíméljenek. Dugunk.”

Mire a banda turnéja utolsó állomására, az oregoni Salembé ért, a *Nevermind* eladott példányszáma elérte a kétmilliót, és soha nem látott mértékben emelkedett tovább. Bármerre fordult is Kurt, mindenki kért tőle valamit – jóváhagyást egy üzlethez, interjút, autogramot. A színpad mögött Kurt elkapta Jeremy Wilson pillantását, aki a Dharma Bums, egy Kurt által csodált portlandi banda szólóénekeसे volt. Wilson csak odaintett neki, mert nem akarta megzavarni, amikor egy nő éppen arról gyözködte Kurtöt, jelenjen meg egy gitárhúrokat ajánló hirdetésben. Ahogy Wilson elindult, Kurt felkiáltott: – Jeremy! – és Wilson karjaiba omlott. Kurt egy szót sem szólt, csak csendben pihent Wilson medvés ölelésében, aki azt ismételte: – Minden rendben lesz. – Kurt nem sírt, de úgy tűnt, nem áll messze tőle. – Nem egy egyszerű, rövid ölelés volt – emlékezett Wilson. – Teljes harminc másodpercig ott maradt. – Végül a stáb egyik tagja megragadta Kurtöt, és magával cipelte egy következő találkozóra.

Néhány Seattle-ben töltött nap után Kurt hangulata javulni kezdett. 1992. január 6-án, egy hétfői napon Rob Kader, a szuperrajongó lefelé biciklizett a Pine Streeten, mikor hirtelen a nevét kiáltotta valaki. Kurt volt az, Courtney-vel sétált. Kader gratulált Kurtnek az új album sikeréhez, és az új hírhez, hogy a Nirvana szerepelni fog a *Saturday Night Live* című show-műsorban. De amint ezt kimondta, Kader rájött, hogy hibát követett el – Kurt meleg fogadtatása keserű fintorrá torzult. Két évvel korábban, mikor Kader ahhoz gratulált Kurtnek, hogy a Community World Theaterben adott koncertjükön húsz ember volt jelen – kettővel több, mint előző fellépésük alkalmával –, Kurt sugárzó mosollyal fogadta a hírt. 1992 elejére azonban az volt az utolsó, amit hallani akart, hogy mennyire híres lett.

Következő héten Kurt hírneve tovább emelkedett, mikor a banda New

Yorkba repült, mert őket választották a *Saturday Night Live* zenészvendégeinek. Csütörtöki próbájukon Kurt egészen jókedvűnek tűnt, mikor átvették néhány régebbi számukat. Mindannyian tudták ugyan, hogy a Teen Spiritet kell majd játszaniuk, attól függetlenül, mennyire elege volt már Kurtnek belőle.

Kurt az anyjának és Carrie Mongtomerynek is kifizette az útiköltséget, hogy vele repüljenek New Yorkba. Amikor a Nirvana tagjai először találkoztak Wendyvel, Kurt megint összeomlott. – Mindenki folyton azzal jött, hogy: „Hú, Kurt, micsoda jó csaj a mamád!” – mesélte Carrie. Pedig ez volt az egyetlen dolog, amit Kurt még hírnevének emlegetésénél is jobban utált.

Miközben Kurt próbált, Wendy, Carrie és Courtney elmentek ruhát venni. Később pedig Kurt ment vásárolni – drogot, amelyet New Yorkban legalább annyira könnyű volt találni, mint ruhakiárusítást. Alphabet Cityben Kurtöt teljesen megdöbbenetette, mikor azt látta, hogy a vevők pont úgy állnak sorba a drogdílerre várva, mint a Velvet Underground számában. Mostanra már a szer használatának rítusába is szerelmes volt, és ellenállhatatlanul vonzódott ahhoz az alvilághoz, melybe általa jutott. A New York Cityben kapható kínai fehér herointól (a nyugati parti heroin fekete kátrány volt) mindig előkelőbbnek érezte magát, ráadásul olcsóbb és erősebb is volt. Kurt egyre mértéktelenebbül kívánta.

Pénteken, mikor Wendy délben bekopogott fia szobájába, Kurt alsónadrágban nyitott ajtót, és iszonyúan nézett ki. Courtney még az ágyban feküdt. Mindenfelé üres csemegéstálak heverték, s a lakosztályban töltött alig két nap után a padlót elborította a szemét. – Kurt, miért nem hívsz egy szobalányt? – kérdezte Wendy. – Nem lehet – felelt helyette Courtney. – Mindig ellopják az alsónadrágjait.

Ez a hét fordulópontot hozott Kurt, a banda és a stáb kapcsolatában. Addig is mindenki tisztában volt vele, hogy Kurt teljesen zavart, s egyre elkeseredettebb viselkedéséért általában Courtneyt okolták. New Yorkban azonban nyilvánvalóvá vált, hogy Kurt maga választja az önpusztítást. Egy aktív drogos valamennyi ismertetőjegyét magán viselte. Bár mindenki tudta, hogy Kurt drogozik – feltételezték, hogy heroint használ –, senki sem tudta, mit kéne tenni. Már arról is elég nehéz volt meggyőzniük Kurtöt, hogy ott legyen a beállásokon, vagy hogy fészülködjön meg, arról már nem is szólva, hogy hallgasson bárkire is a magánügyeivel kapcsolatban. Kurt és Courtney másik hotelben szállt meg, mint a többiek, s bár csak néhány háztömbnyivel voltak odébb, döntésük jól szimbolizálta a bandában egyre erősödő megosztottságot.

– Akkorra – idézte fel Carrie – a Nirvana-tábor két részre szakadt: a „jó emberekre” és a „rossz emberekre”. Kurt, Courtney és én voltunk a „rossz emberek”. Úgy éreztük, nem szívesen fogadnak minket, és a felénk sugárzott ellenszenv egyre súlyosabb lett.

A Nirvana menedzserei ugyanolyan tanácsstalanok voltak. – Nagyon sötét időszak volt – mondta Danny Goldberg. – Akkor döbbsentem rá, hogy súlyos drogproblémái vannak. – Közben a Gold Mountain azon dolgozott, hogy az együttes *Saturday Night Live*-ban való szereplése minél nagyobb figyelmet

kapjon, s a menedzserek csendben imádkoztak, nehogy Kurt drogozása lejárassa őket, és megakassza növekvő pénzügyi sikereiket. – Csak abban reménykedtem, hogy nem a nagyközönség előtt veszíti el az önkontrollját – mesélte Goldberg.

És akkor, mintha a dolgok nem lettek volna már így is elég viharosak, megérkezett a hír, hogy a *Billboard* magazin következő kiadásában a *Nevermind* első helyre kerül, kiszorítva Michael Jackson *Dangerous*-ét. Bár a *Nevermind* egész decemberben a hatodik hely körül mozgott, a karácsony utáni héten robbant be igazán, 373 520 példányos eladással. Bob Zimmerman, a Tower Records vezetője szerint a vásárlók közül sokan szokatlan módon jutottak az albumhoz: „Hihetetlen tömegben jöttek a srácok, akik visszahozták azokat a CD-ket, amelyeket a szüleiktől kaptak karácsonyra, és a *Nevermind*-ra cserélték, vagy abból a pénzből vették meg a lemezt, amelyet ajándékba kaptak.” Valószínűleg a *Nevermind* az első olyan album a történelemben, melyet a cserék juttattak az első helyre.

Azon a pénteken Kurt és Courtney interjút adtak a *Sassy* című tinimagazinnak. Kurt elutasította a *New York Times* és a *Rolling Stone* interjúkérelmét, ebbe azonban beleegyezett, mert olyan butácskának találta a lapot. Az interjú után rohantak tovább az MTV-be felvételre. Kurt azonban nem érezte jól magát, és az egyórásra tervezett műsorból harmincöt perc lett. Kurt Amy Finnertyhez fordult: „Ki tudnál vinni engem innen?” Meg akarta látogatni a Modern Művészetek Múzeumát.

Ott jelentősen javult a hangulata: most járt először nagy múzeumban. Finnerty alig bírt lépést tartani vele, amint egyik szárnyból a másikba rohant. Csak akkor állt meg, mikor egy afro-amerikai rajongó autogramot kért tőle:

– Hé, ember, bírom a lemezedet – mondta a srác. Kurttól legalább százszor kértek autogramot aznap, de ez volt az egyetlen alkalom, amikor mosolyogva állt meg. Azt mondta Finnertynek: – Még soha egyetlen fekete sem mondta, hogy bírja a lemezemet.

A múzeum után Kurt megint az NBC-be ment, a *Saturday Night Live* újabb próbájára. Ez alkalommal a szerkesztők csak azokat a számokat akarták eljátszatni velük, amelyek majd az adásban is szerepelnek, úgyhogy eljátszották a **Teen Spirit**et és a **Territorial Pissings**t.⁷⁷ [⁷⁷ Körbepisálom a birtokom] E második választás nem nyerte meg a csatorna tetszését, és vita tört ki körülötte. Kurtnek azonban aznapra elege lett a munkából, úgyhogy fogta magát és elment.

Szombat délután, a tévéadás napján a bandának fotózásra kellett mennie Michael Lavine stúdiójába. Kurt is megérkezett, de annyira be volt löve, hogy állandóan elaludt a beállások közben. Betegsége panaszkodott. – Annyira kivolt, hogy nem bírta nyitva tartani a szemét – emlékezett Lavine.

Kurt heroinfüggősége január elején elérte azt a szintet, mikor egy normális adag már nem juttatta el az eufóriáig: mint minden drogfüggőnek, neki is folyamatosan emelnie kellett a napi adagját, egyszerűen azért, hogy elkerülje a megvonási tüneteket. A New York-i heroin azonban erős volt, és Kurt többet adott be magának, mint amennyi az eufória eléréséhez kellett volna. Úgy

határozott, szombaton jó korán belövi magát, hogy mire elkezdődik a *Saturday Night Live*, addigra használható legyen. Abbéli igyekezetében, hogy eltalálja az adagot – ami egyébként szinte lehetetlen feladat, ha az egyik adag heroint azonnal követi a másik –, túl sokat lőtt be, és délutánra már teljesen magatehetetlen volt. Mikor a banda az NBC stúdiójához érkezett, Kurt épp a stúdió mellett hányt. A műsor kezdete előtti órákat egy kanapén fekve töltötte, tudomást sem véve Rob Morrow-ról, a műsorvezetőről, és megtagadta, hogy autogramot adjon az NBC elnöke lányának. Az egyetlen örömteli momentum az volt, mikor telefonon beszélt „Weird Al” Yankoviccsal, és beleegyezett, hogy elkészítsék a **Teen Spirit** paródiáját. Adáskezdésre megint józan volt – és nyomorultul érezte magát.

Első számuk előtt, amikor Morrow bekonferálta a bandát, jelentőségteljes csend honolt a stúdióban. Kurt szörnyen nézett ki – az arca fakó volt, mint a tészta, a hajában maradt festék eperdzsemszínben pompázott, s úgy tűnt, bármelyik pillanatban elhányhatja magát. De ahogy már annyiszor megtörtént élete során, szorult helyzetében is csodálatos teljesítményt nyújtott. Ahogy Kurt belekezdett a **Teen Spirit** első gitárszólójába, a műsor állandó zenekarának vezetője, G. E. Smith így fordult Craig Moutgomeryhez, a Nirvana hangmérnökéhez: „Atyaisten, ez a srác aztán tud játszani.”

Bár korántsem ez volt a Teen Spirit legjobb verziója, amelyet a Nirvana valaha is játszott, a dalban elég nyers energia volt ahhoz, hogy még egy fakó előadást is túléljen, s így is forradalmi hangzású legyen. A televízióban még inkább működött a dolog, hisz a banda megjelenése önmagában elmondta a dal történetének legalább felét: ahogy Krist szakállával és hosszú hajával körben ugrált, úgy nézett ki, mint egy örült, hosszúúra nyúlt Jim Morrison; Grohl, John Bonham⁷⁸ szellemében, meztelen felsőtesttel püfölte a dobokat; Kurt pedig megszállottnak tűnt. [⁷⁸ A Led Zeppelin néhai dobosa] Lehet, hogy nem volt százszázalékos állapotban, de aki nézte a show-t, az tudta, hogy valami miatt iszonyú dühös. Az a kölyök, aki fiatalkorát egy szupernyolcas kamerához növe töltötte, nagyon jól tudta, hogyan adja el magát a kamerának, zárkózottsága és intenzitása egyaránt megigézte a nézőket.

A második szám szintiszta katarzis volt. A producerek kívánsága ellenére a Territorial Pissings című számot játszották, majd hangszereik szétverésével fejezték be a műsort. Az ostromot Kurt kezdte azzal, hogy gitárjával kilyukasztotta a hangfalat. Grohl leütötte a dobokat az állványokról, Krist pedig a levegőbe dobálta őket. Bizonyára előre megbeszélték, a düh és a feszültség azonban valódi volt. Egy utolsó „baszd meg, Amerika” után, mikor már a stáblista ment, Kurt és Krist nyelves csókot váltottak (amit az NBC kivágott a műsor ismétléseiből, attól tartva, hogy ez azért mégiscsak túlzás). Kurt később azt állította, hogy a csókolózás az ő ötlete volt, hogy feldühítse „az aberdeeni bunkókat és homofóbiásokat”, valójában azonban nem akart visszajönni elköszönni, míg Krist ki nem rángatta a színpadra. – Odamentem hozzá – emlékezett vissza Krist –, megfogtam, belenyomtam a nyelvem a szájába, és

megcsókoltam. Azt akartam, hogy jobban érezze magát. Mikor az egésznek vége lett, azt mondtam neki: „Minden rendben lesz. Nem is olyan rossz. Oké?” – Bár Kurt Cobain épp most nyerte meg azt a kevés fiatal Amerikában, aki még nem imádta, cseppet sem érezte hódítónak magát. Ami azt illeti, most is csak úgy érezte magát, mint általában – szarul.

Kurt kihagyta az *SNL* stábjának rendezett bulit, és gyorsan otthagya a stúdiót. Egy interjúra kellett volna mennie, de szokás szerint órákat késett. Amy Finnerty Janet Billig lakásában ült kora hajnalban, mikor Kurt telefonált, és megkérdezte, kaphatna-e kölcsön egy kis pénzt. Az albuma vezette a toplistát, most szerepelt a *Saturday Night Live* műsorában, és azt mondta, nincs pénze. Elmentek a pénzautomatához, és Billig 40 dollárt adott Kurtnek.

Egy órával később, mikor Kurt megjelent dj Kurt St. Thomas szobájában, beszédes hangulatban volt, és élete leghosszabb interjút adta. A beszélgetés célja az volt, hogy a rádióadók számára reklámot csináljanak a CD-nek. Kurt elmesélte a „puskák a folyóban” sztorit, történeteket arról, amikor Dave-vel corn dogot⁷⁹ ettek, és beszámolt Aberdeenről is, mint a bunkók és parasztok városáról. [⁷⁹ hot dog kukoricaliszt burokból] Mikor Kurt két órával később távozott, Mark Kates a DGC-től St. Thomashoz fordult, és azt mondta: „Hú, el sem hiszem, hogy ennyit kiszedtél belőle. Sosem beszél ennyit. Azt viszont nem tudom, minden igaz volt-e.”

Jó pár órával később, mikor felkelt a nap vasárnap reggel, Courtney felfedezte, hogy Kurt túladagolta magát az interjú után belőtt heroinnal. Hogy szándékosan, vagy sem, nem lehet tudni, az viszont biztos, hogy Kurt függő volt és mértéktelen. A lány az életét mentette meg azzal, hogy újraélesztette, ami után ugyanolyan jól volt, mint egyébként. Aznap délután a pár újabb fotózásra ment Lavine-nel a *Sassy* címlapjához – az egyik kép azt a pillanatot kapta el, mikor Kurt megpuszítja Courtneyt az arcán, s a magazin ezt választotta címlapfotónak. Még nyolc óra sem telt el azóta, hogy Kurt kómában volt.

A *Sassy*-interjúban Christina Kelly eljegyzésükről kérdezte Kurtöt. „Drasztikusan megváltozott a hozzáállásom, alig hiszem el, mennyivel boldogabb vagyok, sőt hogy mennyivel kevésbé érdekel a karrier. Olykor még azt is elfelejtem, hogy egyáltalán egy együttesben játszom, annyira vakon szerelmes vagyok. Tudom, hogy kínosan hangzik, de így igaz. Akár ebben a pillanatban képes lennék feladni a bandát. Nem számít. Csak kötnek a szerződések.” Mikor Kelly megkérdezte, megváltoztatta-e kapcsolatuk az írói stílusát, Kurt tovább ömlengett: „Annyira mindent elborít bennem a szerelem, hogy még azt sem tudom, milyen hatással lesz ez a zenémre.”

A legironikusabb megjegyzést azonban akkor tette, mikor Kelly megkérdezte, gondolkodnak-e azon, hogy gyerekük legyen. Kurt így válaszolt: „Meg akarok állapotodni és biztonságban érezni magam. Először azt akarom, hogy legyen egy házunk és elég megtakarított pénzünk a bankban.” Fogalma sem volt arról, hogy Courtney már a szíve alatt hordja gyermeküket.

17.

AZ A KIS SZÖRNY OTT BELÜL
LOS ANGELES, CALIFORNIA

1992. január- 1992. augusztus

***„A fejedben ott van egy kis szörnyeteg,
aki azt sugdossa: Tudod, hogy jobban érzed majd
magad.”***

Kurt a függőségéről mesél húgának 1992 áprilisában

Az a rengeteg „uszonyos bébi”, melyet Kurt az évek során rajzolt, volt az oka annak, hogy pánikba esett, mikor tudomást szerzett a terhességről; ráadásul annak is tudatában volt, hogy december elején, a baba fogantatásakor heroint használtak. Kurt legkeményebb kritikusa mindig is saját belső hangja volt, s ez a terhesség, barátai megfigyelése szerint, élete legerősebb szégyenérzetét váltotta ki belőle. Élete minden mocska közt – úgy belső, mint külső értelemben – két dolgot szentként őrzött meg: ígéretét, hogy sosem lesz olyan, mint a szülei, és azt a fogadalmát, hogy ha valaha gyermekei születnek, jobb világot biztosít majd nekik, mint amilyenben ő nőtt fel. Mégis 1992 januárjának elején Kurt képtelen volt nem gondolni a végtag nélküli gyerekekről készített rajzaira, s azon tűnődött, vajon isteni megtorlásként nem lesz-e az ő gyereke is ilyen.

Ugyanakkor Kurt minden kétségbeesése ellenére is volt valami reményteli a terhességben. Kurt igazán szerette Courtneyt, s úgy gondolta, a baba nagyszerű adottságokkal születik majd, beleértve az átlagon felüli intelligenciát. Hitt abban, hogy a Courtney iránt táplált érzései sokkal mélyebbek, mint amilyenek a szüleié voltak. Courtney pedig Kurt félelmei ellenére is meglepően higgadtnak tűnt, legalábbis önmagához képest. Azt mondta Kurtnek, hogy a baba isteni jel, s biztos abban, hogy nem lesz uszonyos bébi, mindegy, hány deformált magzatot rajzolt Kurt fiatal korában. Azt mondta neki, hogy Kurt rémálmai csak félelmét fejezték ki, az ő álmai viszont megmutatták, hogy egészséges és gyönyörű kisbabájuk lesz. Ezt a hitét szilárdan megőrizte, ha a környezetében sokan az ellenkezőjét állították is. Konzultált egy szenvedélybetegeket kezelő orvossal, aki morfiumot ajánlott neki, ha abortuszra szánja el magát. Courtney azonban hallani sem akart erről, és más orvos után nézett.

Felkeresett egy Beverly Hills-i specialistát, aki születési rendellenességekkel foglalkozott, s azt mondta, hogy a heroinhasználat, ha a terhesség első harmadában történt, alig jelent kockázatot. – Azt mondta neki, ha részt vesz egy kúrán, és fokozatosan abbahagyja a heroint, a világon semmi akadálya sem lehet annak, hogy egészséges kisbabát szüljön – mesélte Courtney jogásza, Rosemary Carroll. Ezután az „uszonyosbébi”-képek elhalványodtak Kurtben, és ő is osztozott Courtney azon meggyőződésében, hogy a terhesség áldást jelent számukra. Ha valami, a többiek helytelenítő magatartása végképp

megegyeztetette őt elhatározásában, ahogyan ez Courtneyvel való kapcsolatában is történt. – Tudtuk, hogy nem ez a legmegfelelőbb időpont számunkra egy gyerekhez – mondta Kurt Michael Azerradnak –, de egyszerűen így rendeltetett.

Egy két hálósobás lakást béreltek Los Angelesben 1100 dollárért havonta, a North Spaulding 448.-ban, a Melrose és a Fairfax között. Csendes környék volt, s viszonylag visszavonultan éltek, mivel egyikük sem vezethetett: Kurt nem fizetett be egy parkolójegyet, és átmenetileg elvették a jogosítványát; Courtney pedig sosem tanult meg autót vezetni. Kurt most először élt Washington állam határain kívül, és azt vette észre, hogy hiányzik neki az eső.

Beköltözésük után azonban hamarosan inkább egy Holiday Inn-t választottak. Felfogadtak ugyanis egy drogdoktort, aki gyors detoxikáló terápiákra specializálódott, és azt ajánlotta nekik, hogy jelentkezzenek be egy motelbe, mert „a dolog elég zűrös lesz”. Az is volt. Bár Kurt később megpróbálta elbagatellizálni az elvonókúrát, azt állítva, hogy „három napig aludtam”, mások sokkal sötétebb képet festettek az elvonásról, amely órákon át tartó hányással, lázzal, gyomorrontással, hidegrázással és csupa olyan szimptómával járt, amiről az embernek a legrosszabb influenza jut az eszébe. Úgy vészelték át, hogy rengeteg altatót és metadont szedtek be.

Bár mindketten a bébi kedvéért vetették alá magukat az elvonókúrának, Kurtnek két hét múlva egy távol-keleti turnéra kellett indulnia. „Rádöbbsztem – írta a naplójába –, hogy Japánban és Ausztráliában képtelen leszek droghoz jutni.” Az elvonás kellős közepén Kurtnek részt kellett vennie a Come as You Are videoklipjének forgatásán. Ragaszkodott hozzá, hogy minden felvétel, mely az arcát mutatja, homályos legyen és torzított.

Mielőtt a turnéra indultak volna, Kurt felhívta az anyját, hogy elmondja neki a terhesség hírért. Húga, Kim vette fel a telefont. – Kisbabánk lesz – jelentette. – Inkább adom anyát – felelte Kim. Mikor Wendy meghallotta a nagy újságot, azt mondta: – Kurt, többé már nem döbbszthetsz meg.

Az első néhány koncert simán lement Ausztráliában, de egy héten belül Kurtöt ismét a gyomra kínozza, kénytelenek voltak lemondani a fellépéseket. Egyik éjjel elment az orvosi ügyeletre, de ott is hagyta, miután meghallotta, hogy az egyik nővér azt mondja: „Csak egy drogos.” Ahogy a naplójába írta: „A fájdalom mozgásképtelenné tett, kétrét görnyedtem a fürdőszoba padlóján, vért és vizet hánytam. Szinte szó szerint éhen haltam. A súlyom ötven kilóra csökkent.” Kétségbeesetten keresve a megoldást, elment egy ausztrál orvoshoz, aki rockbandákra specializálódott. A rendelő falán ott virított az orvos közös képe Keith Richardsszal. „A menedzsment tanácsára elvittek egy orvoshoz, aki Physeptone-t adott. A gyógyszer jobb volt, mint bármi, amit eddig próbáltam” – írta a naplójába. Néhány héttel később azonban, mikor már Japánban turnéztak, Kurt észrevette az üvegen a feliratot. „Ez állt rajta: Physeptone – metadont tartalmaz. Megint horogra akadtam. Japánt túléltem, de akkorra az ópiátok és a fellépések kikezdték a szervezetemet, és nem voltam sokkal jobb egészségi állapotban, mint mikor abbahagytam a drogokat.”

Kurt érzelmi és fizikai szenvedései ellenére is imádta Japánt, s a giccs iránti nemzeti megszállottságukban is osztozott. – Egy teljesen idegen országban volt, és erős vonzalmat érzett annak kultúrája iránt – emlékezett Kaz Utsunomiya a Virgin Publishingtől, aki részt vett a turnén. – Imádta a rajzfilmeket és a Hello Kittyt. – Kurt nem értette, miért halmozzák el ajándékokkal a japán rajongók, de kijelentette, hogy csakis Hello Kitty-s ajándékokat fogad el. Másnapra csecsebecsékkel árasztották el. Egy Tokió melletti fellépés előtt Utsunomiya segített Kurtnek pizsamát venni. Mikor Kurt közölte az eladóval, hogy a pizsamát a színpadon akarja viselni, az úgy nézett rá, mintha az énekes teljesen örült lenne.

Oszakában az egyik ritka, szabad éjszakáján a Nirvana újra csatlakozott egyik kedvenc turnépartneréhez, a Shonen Knife-hoz, egy három japán lányból álló popegyütteshez. Kurtnek egy játék kardot és egy elemes Chim-Chim-majmot adtak ajándékba, és az általa kiválasztott kolbászsütőhöz vitték vacsorázni. Nagyon csalódott volt, mikor megtudta, hogy a Shonen Knife-nak, csakúgy, mint a Nirvanának, fel kell lépnie másnap este. Rá nem jellemző módon korán befejezte a Nirvana másnap esti koncertjét, és bejelentette a színpadon, hogy a Shonen Knife koncertjére akar menni. Mikor elhagyni készült a helyszínt, japán lányok rohamozták meg a taxiját, belecsimpaszkodtak az autóba, csak hogy megérinthessék őt. A Shonen Knife-koncerten ugyanolyan szürreális volt a hangulat, hisz ő volt az egyetlen szőke, kék szemű fiú, így könnyen kiszúrták. – Még ott is a pizsamáját viselte – mondta Naoko Yamano a Shonen Knife-ból.

Courtney is csatlakozott hozzájuk Japánban, s Kurt 25. születésnapján Honoluluba repültek két lekötött fellépésre. A repülön elhatározták, hogy Hawaii-n összeházasodnak. Valentin-napi esküvőről álmodoztak, de a házassági szerződésük nem készült el időben. A szerződést Kurt javasolta, miután kemény küzdelmet folytatott John Silvával, a menedzserével, aki sosem kedvelte Courtneyt. A szerződés többnyire a jövőbeni bevételekre vonatkozott, mivel az idő tájt – Courtney szavaival élve – még mindig „kibaszott szegények” voltak. Mikor Kurt elkészítette 1991-es adóbevallását, a zeneipar misztikus csúrcsavarainak köszönhetően, mármint hogy később kapják meg a tiszteletdíjakat, viszont hatalmas százalékokat adnak a menedzsereknek és a jogászoknak, bruttó jövedelme csak 29 541 dollár volt. 2541 dollár levonással adóköteles jövedelme mindössze 27 000 dollár lett abban az évben, mikor rajongók százezrei előtt lépett fel, és majdnem kétmillió lemezt adtak el.

Courtney a saját lemezéről tárgyalt a DGC-vel, s a kiadó egymillió dollárnyi előleget fizetett a Hole-nak, tiszteletdíjuk pedig – Courtney legnagyobb büszkeségére – valamivel magasabb volt, mint amennyit a Nirvana kapott. Még mindig voltak fenntartásai azzal kapcsolatban, hogy mennyire fogadják el önálló művészként, tekintve hogy olyan híres zenészhez ment feleségül, mint Kurt. Japánban le is jegyezte naplójába búskomorságát: „Az én hírnevem. Haha. Ez egy fegyver, csókold meg a seggem, ugyanúgy, mint a

reggeli hányingerek... Talán csak a túl nagyszámú eladás kereskedelmi hatása, és egy félig furcsa baleset, amely félig jelentős nekem, de kezdem azt gondolni, hogy nem tudok énekelni, nem tudok írni, önértékelésem folyamatosan a béka segge alatt van, és ez nem az ő hibája. Istenem, hogy is lehetne... Ne merjetelek figyelmen kívül hagyni engem csak azért, mert férjhez mentem egy ROCKSZTÁRHOZ.”

Waikiki Beachen egy hétfői napon, 1992. február 24-én napnyugtakor házassodtak össze. A szertartást egy felekezeteken kívüli lelkész vezette, akit a házasságkötő irodában találtak. A ceremónia előtt Kurt beadott magának egy kis heroint, bár Azerradnak azt mondta, nem dobta fel túlságosan: „Csak egy egész keveset adtam be, hogy ne legyek rosszul.” Courtney egy antik selyemruhát viselt, amely korábban Frances Farmer színésznőé volt. Kurt egy kék kockás pizsamát vett fel, hozzá egy guatemalai szöttes tarisznnyát akasztott a vállára. Ösztövéren, bizarr ruhájában inkább nézett ki kemoterápiára járó páciensnek, mint hagyományos vőlegénynek. Az esküvő azonban sokat jelentett neki, a rövid szertartás alatt még sírt is.

Minthogy az esküvőt ilyen kutyaftttában szervezték, a nyolc főből álló vendégsereg többnyire a banda és a stáb tagjaiból tevődött össze. Kurt azt akarta, hogy Dylan Carlson repüljön oda, és legyen a tanúja, bár ehhez leginkább azért ragaszkodott, hogy Dylan heroint hozzon neki. Dylan még nem ismerte Courtneyt, és első találkozásuk az esküvő előtti napon történt. Tetszett neki a lány, és a szimpátia kölcsönös volt, bár egyikük sem tudott teljesen megszabadulni attól az érzéstől, hogy a másik rossz hatással van Kurtre. – Bizonyos értelemben Courtney nagyon jót tett neki – mesélte Dylan –, más szempontból azonban rettenetes volt. – Dylan a barátnőjét is elhozta, és így ők ketten képviselték a násznép azon részét, akik nem szerepeltek a Nirvana fizetési listáján.

Ennél azonban nagyobb jelentőséggel bírtak azok, akik hiányoztak: Kurt nem hívta meg a családját (ahogy Courtney sem), és Krist meg Shelli távolléte is figyelemre méltó volt. Az esküvő reggelén Kurt nekiesett Shellinek és a stáb néhány tagjának, mert úgy érezte, hogy Courtneyről sutorognak – és ennek egyik következménye az lett, hogy nem hívta meg Krist-t. – Kurt megváltozott – mesélte Shelli. Később, még ugyanabban a hónapban, Kurt azt mondta Kristnek: – Látni sem akarom Shellit, mert ha ránézek, rosszul érzem magam amiatt, amit csinállok. – Shelli így analizálta a kijelentést: – Azt hiszem, ha rám nézett, a lelkiismeretét látta.

Shelli és Krist másnap azzal a meggyőződéssel hagyták el Hawaii-t, hogy a bandának vége. – Azt gondoltuk, ennek annyi – idézte fel Shelli. Krist-t elszomorította régi barátja megváltozása, és úgy érezte, hogy az kerüli őt. – Kurt akkor már a saját világában élt. Ezek után meglehetősen elidegenedtünk egymástól. Sosem lett a régi. Beszéltünk ugyan egy keveset a banda lehetséges jövőjéről, de ekkor már semmilyen irány sem volt a zenekar előtt. – Négy hónap telt el, mire a Nirvana ismét közönség előtt lépett fel, és majdnem két hónap,

mire Kurt és Krist újra találkoztak.

Kurt és Courtney Hawaiin tartották a nászútjukat, a napfényes sziget azonban nem felelt meg Kurt paradicsomról alkotott elképzeléseinek. Visszatértek Los Angelesbe, ahol drogéhségüket sokkal könnyebben kielégíthették. Kurt később próbálta elbagatellizálni újra súlyosbodó droghasználatát, mondván, „sokkal kevésbé vészes, mint azt bárki gondolná”. Azt mondta Azerradnak, hogy úgy döntött, továbbra is drogfüggő lesz, mert úgy érezte: „Ha akkor abbahagytam volna, csak az lett volna a vége, hogy a következő néhány évben egyfolytában csináltam volna. Még nem tapasztaltam meg, milyen is teljesen függőnek lenni. Még mindig egészséges voltam.” Fizikai és pszichés függősége ekkorra már egyaránt olyan erős volt, hogy kénytelen volt kísérletet tenni függősége minimalizálására, hogy erőre kapjon. A naplójában önmagáról adott leírása azonban a legkevésbé sem utal egészséges emberre: „Azt gondolják rólam, hogy egy elsorvadt, sárgás bőrű, zombiszerű, gonosz, megszállott narkós vagyok, aki fél lábbal mára sírban van, egy önpusztító, önző disznó, egy lúzer, aki másodpercekkel a fellépés előtt belövi magát a színpad mögött.” Így képzelte el azt, hogyan látják őt mások, önmagáról adott ítélete pedig, mely írásaiban újra meg újra megjelent, még ennél is sötétebb volt: „Gyűlölöm magam, és meg akarok halni.” 1992 elejére már el is határozta, hogy ez lesz új albuma címe.

A heroin bizonyos értelemben hobbivá vált számára, azzá a hobbivá, mely hiányzott a gyerekkorából: olyan módszeresen rendezte el kis „munka”-dobozát, ahogy egy kisfiú pakolgathatja baseballkártya-gyűjteményét. Ebben a szent dobozokban tartotta a fecskendőt, a melegítőt, amellyel megolvasztotta a szert (a nyugati parti heroin olyan állagú volt, mint a tetőfedő kátrány, így főzni kellett), a kanalakat és a pamutlabdákat, melyekkel a belövésre szánt heroint készítette elő. A dílerek és a napi szállítók alvilága teljesen hétköznapijává vált.

1992 tavaszán gyakorlatilag semmit sem csinált, aminek köze lett volna a bandához, és későbbi fellépések megbeszélésére sem volt hajlandó. Az együttesnek rendkívül nagy összeget ajánlottak fel, ha elvállalnak egy turnét, melyen ők lettek volna a fő műsorszám – a *Nevermind* még mindig a listák csúcsának közelében volt –, de Kurt minden ajánlatot elutasított. Bár Courtney januári elvonókúrájuk alatt teljesen abbahagyta a drogozást, most, hogy Kurt mindennap hazahozta, és a lakás a főzött heroin illatával telt meg, megint csak a csúszós lejtőn találta magát. Gyengeségük oda vezetett, hogy ismét behúzták egymást a drog ördögi körébe, s kölcsönös érzelmi függésük szinte lehetetlenné tette az ebből való kitörést. – Kurt és Courtney olyan volt, mint egy színdarab két szereplője, akik egyszerűen szerepet cseréltek – figyelte meg Jennifer Finch. – Mikor az egyik kijózanodott és jobban lett, a másik csúszott le. Courtney azért jobban kézen tudta tartani magát, mint Kurt. Az ő hajója menthetetlenül a zátony felé tartott, és ezt mindenki tudta, és mindenki igyekezett kikerülni az útjából.

Március elején meglátogatta őket Carolyn Rue, a Hole egyik tagja, hogy

együtt lőjék be magukat. Mikor Rue másik fecskendőt kér, Kurt azt felelte: „Mindet összetörtük.” Courtney megpróbálta kordában tartani függőségüket, úgyhogy ebbéli igyekezetében gyakran minden fecskendőt összetört a lakásban. Ennek persze csak az lett az eredménye, hogy Kurt újakat hozott, amikor megvette napi heroinadagját. Még Rue-nak is úgy tűnt – pedig ő is ezzel küszködött –, hogy Kurtön teljesen elhatalmasodott a függősége. – Kurt úgy beszélt a drogozásról, mintha az a világ legtermészetesebb dolga lenne – idézte fel. – Pedig nem az. – Kurt droghasználatának szintje még egy drogbarát kultúrában is rémisztőnek tűnt.

A baba jövetele halvány reménysugár volt Kurt számára egyre sivárabbá váló mindennapjaiban. Hogy biztosak lehessenek normális fejlődésében, számtalan ultrahangos felvételt készítettek a magzatról az anyaméhben. Mikor Kurt meglátta őket, láthatóan megrendült, és könnyezett a megkönnyebbüléstől, hogy a baba egészségesen fejlődik. Kurt fogta az egyik felvételt, és újonnan készülő képe központi témájává tette. Mikor a második vizsgálat során ultrahangos videofilm készült a magzatról, kért belőle egy másolatot, és megszállottan azt nézte a lejátszóján. – Kurt egyre csak ezt mondogatta: „Nézd ezt a kis babszemet” – emlékezett vissza Jennifer Finch. – így nevezték: „a babszem”. Rámutatott a fejére. Minden egyes vonást ismert azon a képen. – A terhesség korai szakaszában, miután meghatározták a baba nemét, nevet választottak neki: Frances Bean⁸⁰ Cobain.[⁸⁰ Babszem] Középső neve az általuk kitalált becenév volt, keresztnévét pedig Frances McKee, a Vaselines tagja után kapta, legalábbis Kurt utóbb így mondta a riportereknek. Az ultrahangfelvétel később a Lithium című kislemez borítójára került.

Márciusra Kurt egyre növekvő drogfüggősége és Courtneyre gyakorolt hatása arra készítette menedzsereit, hogy megtegyék az első hivatalos lépéseket: megkeresték Bob Timminst, egy addikcióspecialistát, aki rocksztárokkal végzett munkáinak köszönhetette hírnevét. Courtney úgy emlékezett rá, mint aki annyira sztárorientált volt, hogy csakis Kurttel foglalkozott, rá oda sem figyelt. – Szó szerint keresztülnézett rajtam, annyira csorgott a nyála Kurt után – mondta. Timmins azt javasolta Kurtnek, hogy vegyen fontolóra egy kórházi gyógyszeres elvonóprogramot. – Megfogadta a tanácsomat – mondta Timmins. – Azért javasoltam pont ezt, mert helyszíne a Cedars-Sinai kórház volt, és úgy éreztem, hogy bizonyos orvosi problémák merültek fel az értékelésem szerint. Ez nem egy egyszerű „menj be, tisztulj meg, és járj megbeszélésekre” kezelés volt. Számos orvosi problémával foglalkoztunk.

Kezdetben úgy tűnt, Kurt kezelése a Cedars-Sinai kórházban meglehetősen sikeres, s hamarosan józannak és egészségesnek tűnt. Bár egyetértettek abban, hogy folytatják a metadonkúrát (ez a szer anélkül szünteti meg az elvonási tüneteket, hogy „feldobna”), hamarosan befejezte a kezelést, és visszakozott a tizenkét lépcsős kúrától. – Egyáltalán nem volt az az együttműködő típus – figyelte meg Timmins. – Valószínűleg személyiségének ez a része állt a rehabilitáció folyamatának útjában.

Áprilisban Kurt és Courtney Seattle-be utaztak, hogy házat vegyenek. Egy este megjelentek az Orpheum Records-lemezboltban, és szép kis jelenetet rendeztek, mikor lefoglalták az összes Nirvana-kalózkiadványt az üzletben. Courtney kijelentette, hogy a kalóz-CD-k forgalmazása illegális, az eladó azonban arra hivatkozott, hogy a tulajdonos kirúgja, ha észreveszi, hogy hiányoznak a CD-k. Meglehetősen ironikus, hogy Kurt eredetileg azért tért be az üzletbe, mert a Negativland nevű együttes CD-jét kereste, amely egy pert követően maga is kalózkiadvány lett. Az eladó megkérte őket, hogy írjanak pár sort a főnöknek, úgyhogy Courtney az alábbi üzenetet hagyta: „Szükségem van rá, hogy ne a férjem kizsákmányolásával keressen pénzt, hogy etetni tudjam a gyerekeimet. Szeretettel, Mrs. Cobain.” Kurt hozzáfűzte: „Makarónit és sajtot mindenkinek.” Az üzenet annyira különös volt, hogy az eladó megkérdezte Kurtöt: „Ha kirúgnak, dolgozhatok neked?” Másnap egy férfihang hívta fel az üzletet, és érdeklődött: „Alkalmazásban áll még az a hosszú hajú srác, aki tegnap este dolgozott?”

Míg a pár Seattle-ben volt, a Fradenburgok utólagos házassági és előzetes békiköszöntő bulit rendeztek nekik. Ez lett volna az első alkalom, hogy Kurt nénikéi és bácsikái megismerhessék Courtneyt, de sokan elmentek, mielőttők odaértek volna. A partit délután kettőre szervezték, a díszvendégek azonban csak este hétkor jelentek meg. Courtney azt mondta Kurt rokonainak, elképzelhető, hogy vesznek egy viktoriánus kúriát a Grays Harborban. – Akkor mi lehetnénk Aberdeen királya és királynője – jegyezte meg tréfásan.

A házasság kezdetben Kurt és Courtney számára is nagyszerű, vidám dolognak tűnt. Mikor a rivaldafényen kívül voltak, s a drogozást is abbahagyták, kapcsolatuknak sok gyengéd pillanata akadt. A hírnév burkát lehámozva mindketten visszaváltoztak azzá az ijedt, elhagyott kisgyermekké, akik azelőtt voltak, mielőtt befutottak. Minden este lefekvés előtt együtt imádkoztak, és könyveket olvastak fel egymásnak. Kurt azt mondta, szeret úgy elaludni, hogy Courtney hangját hallgatja – ez a kényeztetés élete túlnyomó részében nem adatott meg neki.

Abban a hónapban Courtneyt Los Angelesbe szólították a Hole ügyei; Kurt Seattle-ben maradt; és még egy rövid, egynapos felvételen is részt vett a Nirvanával Barrett Jones otthon berendezett stúdiójában. Újravágták az **Oh, the Guilt, a Curmudgeon** és a **Return of the Rat**⁸¹ című számokat, az utóbbit a portlandi Wipers együttes tiszteletalbumára szánták.^{[81} Ó a büntudat; A zsugori; A patkány visszatér] A felvételt követő napon Kurt beült Valiantjába, és hónapok óta először felkereste Grays Harbort.

Két nappal később visszament Seattle-be, hogy felvegye hűgát és visszavigye Aberdeenbe. Az egész hosszú nap, a hatórás körutazás alatt csak magában fontolgatta mondanivalóját, de Kimnek egész addig egy szót sem szólt, míg el nem haladtak a „Think of Me Hill” mellett, alig néhány percrenyire Wendy házától: „Tudod, hogy a legjobb barátod, Cindy elmondta anyának, hogy volt egy kalandod Jenniferrel?”

– Nem kaland – felelte Kim. – Együtt járunk. *Leszbikus* vagyok. – Kurt tudott a dologról, vagy legalábbis gyanította, anyjuk azonban nem tudta. – Anya kissé bekattanna ettől – mondta a húgának. Kurt azt tanácsolta Kimnek, viselkedjen úgy, mintha az anyjuk semmit sem tudna. Kurt (Wendyvel egyetemben) a konfliktuskerülő módszert részesítette előnyben, Kim azonban azt mondta a bátyjának, hogy ő nem tenne ilyet.

Amint behajtottak Aberdeenbe, Kurt úgy határozott, hogy komolyan beszélniük kell, mielőtt hazamennének. A Sam Benn Parkba hajtott, ahol beleültek egy hintába, s Kurt úgy vélte, itt a pillanat, hogy felrobbantsa a saját bombáját. – Tudom, hogy kipróbáltad már a füvet és valószínűleg az LSD-t és a kokaint is – mondta Kimnek. – Soha nem nyúltam kokainhoz – tiltakozott Kim. – Hát majd fogsz – így a báty. Beszélgetésük vitává fajult, mert Kurt azt bizonygatta Kimnek, aki két héttel később lett 22 éves, hogy végül úgyis kipróbálja a kokaint. – Ki *fogod* próbálni a kokaint – erősködött. – De ha csak egyszer is heroinhoz nyúlsz, veszek egy puskát, eljövök és lelőlek. – Nem úgy hangzott, mintha viccelne. Kim megnyugtatta: – Emiatt nem kell aggódnod. Soha nem szúrnék tűt a saját karomba. Sose tennék ilyet. – Megértette, hogy Kurt figyelmeztetése saját magáról szóló üzenet.

Hosszú hallgatás után, amely csak testvérek között lehet természetes, Kurt végül így szólt: „Már nyolc hónapja tiszta vagyok.” Nem nevezte meg, mitől tiszta, de Kim ugyanúgy hallotta a szóbeszédet, ahogy mindenki más. Azt is gyanította, hogy a nyolc hónap nem teljesen igaz; valójában egy hónapnál is kevesebb volt, s még mindig naponta szedte a metadont.

– Nem sokat tudok a heroinról – mondta Kim a bátyjának. Kurt sóhajtott egyet, s hirtelen, mintha megnyílt volna egy ajtó, belépett rajta az a báty, akit Kim mindig is imádott. Miközben arról a fájdalomról beszélt, amelyet a heroin megvonása miatt élt át, meg sem próbált a hírnév vagy más hazugságok és álarcok mögé bújni. Úgy írta le, mint ami hasonlít a cigarettázáshoz, de minden egyes kísérlet, mellyel megpróbál megszabadulni tőle, egyre keservesebb. – Minél többet csinálod – magyarázta –, és minél többször hagyod abba, annál nehezebb lesz. A harmadik nehezebb, mint a második, a negyedik, mint a harmadik, és így tovább, ötödször és hatodszor. A fejedben ott van egy kis szörnyeteg, aki azt sugdossa: „Tudod, hogy jobban érzed majd magad, és én is jobban érzem majd magam.” Olyan, mintha egy másik valaki élne a fejedben, és folyton azt hajtogatná, hogy minden rendben lesz, ha beadsz magadnak egy keveset.

Kim szóhoz sem jutott. Abból, hogy Kurt az ötödik és a hatodik alkalmat emlegette, megértette, hogy bátyja sokkal mélyebbre jutott, mint gondolta volna. – Eszedbe se jusson aggódni értem, Kurt, mert én *soha* nem nyúlok ahhoz a szarhoz – mondta. – Még csak a közelébe sem megyek. Nyolc hónapja tiszta vagy. Ez *nagyszerű*. Kérlek, folytasd. – Elfogytak a szavai, és forgott vele a világ a megrázkódtatástól, hogy „megértettem, hogy a bátyám narkós” – ahogy visszaemlékezett erre a beszélgetésre. Kimnek a pletykák ellenére nem volt

könnyű elfogadnia a tényt, hogy a bátyja, akivel együtt nőtt fel és együtt szenvedték el ugyanazokat a méltánytalanságokat, függővé vált.

Kurt témát váltott, és visszatért Kim leszbikuságához, és ahhoz az előítélethez, amellyel tudta, szembetalálja magát a kikötőben. Megpróbálta lebeszélni róla, hogy leszbikus legyen. – Azért ne add fel teljesen a férfiakat – mondta neki. – Tudom, hogy barmok. Én sose randiznék egy sráccal se. Faszok. – Kim ezt viccesnek találta, mert bár a családja előtt titokban tartotta leszbikuságát, és kicsit szégyellte magát emiatt. Kurt pedig, minden „A homoszex mindenk felett” graffiti ellenére, amelyeket az Aberdeen környéki falakra fűjt, nehezen birkózott meg azzal a ténnyel, hogy a húga meleg. Ahogy beszélgetésük véget ért, hazafelé indultak, Kurt hosszan, gyengéden megölelte a húgát, és megesküdt neki, hogy örökké szeretni fogja.

1992. április 16-án a Nirvana első ízben szerepelt a *Rolling Stone* címlapján. Bár a cikk látszólag a Nirvanáról szólt, már a főcím is – „Kurt Cobain szívének és gondolatainak mélyén” – bizonyította, hogy minden, ami a Nirvana körül zajlik, tulajdonképpen Kurtról szól. A címlapfotón olyan pólót viselt, melynek felirata a következőt hirdette: „A lapkiadók magazinjai szart sem érnek.” Önmagában az a tény, hogy a sztori egyáltalán összejött, annak bizonyítéka volt, milyen keményen próbálkoztak Kurt menedzserei hogy meggyőzzék, mégiscsak érnek valamit a lapkiadók magazinjai. 1991-ben többször is elutasította a *Rolling Stone* felkéréseit, 1992-ben pedig levelet írt a lapnak: „Karrierünk (fűj!) ezen pontján, a kopaszodás és rossz hírnevünk előtt elhatároztam, hogy nem kívánok interjút adni... Semmi hasznunk sem lenne egy interjúból, mivel az átlag *Rolling Stone*-olvasó középkorú, exhippivé vált »hippikrata«, aki nosztalgiával gondol a régi szép napokra, és barátságosabb, gyengédebb, felnőttebb hozzáállással viszonyul a neoliberális konzervativizmushoz. Az átlagos *Rolling Stone*-olvasó mindig is mohás.⁸² [82 Szójáték; az eredeti közmondás szerint: a vándorló ember (rolling stone – gördülő kő) nem kötődik sehová – szó szerint: nem szed össze mohát.] A levelet persze nem küldte el, és megírása után néhány héttel ott ült a magazin riporterével, Michael Azerraddal, és újra elmesélte, mennyire szeretett volna egy Jerry Garcia vérével festett pólót.

Eleinte Kurt jegesen fogadta Azerradot, de mikor arról kezdett mesélni neki, hogyan verték meg a középiskolában, Azerrad felállt, és megmutatva teljes 155 centis termetét, így viccelődött: „Fogalmam sincs, miről beszél.” Ettől kezdve mintha szövetségre léptek volna, Kurt válaszolt Azerrad kérdéseire, aki elérte, hogy Kurt életének majd minden jelentős mozzanata szerepeljen a cikkben, azzal együtt, hogy a Something in the Way arról az időszakról szól, mikor egy híd alatt lakott. Mikor a heroinról kérdezte, Kurt így felelt: „Már inni sem iszom, annyira árt a gyomromnak. A szervezetem nem hagyja, hogy drogokhoz nyúljak, meg akkor se, ha akarnám, annyira gyenge vagyok. A drogozás egyébként is csak időpocsékolás. Tönkreteszi az ember memóriáját és az önbecsülését, és egyáltalán mindent, ami ezzel kapcsolatos. Egyáltalán nem

jó.” Miközben ezeket mondta, a Spaulding-lakás nappalijában imádott „munkadoboza”, mint valami családi kincses ládika, ott lapult a szekrényben.

Bár a *Rolling Stone* cikke nem érzékeltette a banda tagjai közötti feszültséget, az interjú elkészülte és a cikk megjelenése között eltelt időszakban a Nirvana időlegesen megszűnt létezni. Mikor eredeti publikációs szerződésüket írták alá, Kurt beleegyezett, hogy még a dalszerzői tiszteletdíjon is osztozzon Novoselickel és Grohlal. Ez igen gáláns tett volt, akkoriban azonban még senki se gondolta volna, hogy az album több millió példányban kel el. A *Nevermind* sikere után viszont Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy ő kapja a bevétel oroszlánrészét – 75-25 százalékos megoszlást javasolt a zenéért, a szövegekért pedig 100 százalékot –, s azt akarta, hogy a szerződés visszamenőleg is érvényes legyen. – Azt hiszem, ahogy a *Nevermind* kezdett bejönni, Kurt rádöbbsent, hogy a (kiadói szerződések) nem csupán elméleti dokumentumok, hanem mindez valódi pénzt jelent – jegyezte meg Alan Mintz. – A kiadói részesedés életviteli kérdést jelentett.

Krist és Dave elárulva érezték magukat, hogy Kurt visszamenőleg is meg akarja változtatni a szerződéseket, de végül beleegyeztek, mivel úgy vélték, ha másképp döntenek, az a banda feloszlását jelenti. Kurt eltökélten mondta Rosemary Carrollnak (aki párhuzamosan működött Courtney, Kurt és a Nirvana jogászaként), hogy otthagyja a bandát, ha nem kapja meg, amit akar. Bár Grohl és Novoselic Courtneyt hibáztatta, Carroll emlékezett rá, hogy Kurt hajthatatlan volt a kérdésben. – Olyan volt a figyelme, mint a lézer – mondta. – Nagyon világos és állhatatos volt, és az utolsó fillérig pontosan tudta, miről beszél. Tudta, hogy mit ér, és azt is tudta, hogy rászolgált a pénzre, hiszen ő írta a szövegeket és a dalokat is. – Végül nem a százalékok ejtették a legmélyebb sebeket, hanem az az eljárás, amelyet Kurt az elintézés módjául választott. Ahogy konfliktusok esetén mindig, most is került a nyílt konfliktust, míg végül dühbe nem gurult. A banda stábjának több tagja döbbenten hallotta, hogy Kurt bántóan beszél Krístről, aki egész életében legnagyobb támasza volt.

Májusra Kurt visszatért a heroinhoz. Kevesebb, mint hat hétig sikerült józannak maradnia. Függsége annyira köztudott volt rockkörökben, hogy a híre végül a *Los Angeles Times*hoz is eljutott. Május 17-én a következő főcímmel jelentettek meg cikket: „Miért hagy ki a Nirvana egy mennyei turnét?” Steve Hochman azt írta: „(a Nirvana) háttérbe húzódása ismét a közönség találgatásaira ad okot a gitáros-énekes, Kurt Cobain heroinproblémájáról.” A Gold Mountain visszautasította a szóbeszédet, azt a szokványos hazugságot használva, hogy a banda Kurt „gyomorproblémái” miatt marad távol a színpadtól.

Abban a hónapban Kurtöt meglátogatta régi barátja, Jesse Reed, s aznap Kurtnek kétszer is be kellett lőnie magát. Mind a kétszer kiment a fürdőszobába, mintha nem akarná régi barátja vagy Courtney előtt csinálni, aki a reggeli hányingerektől szenvedett, és nem akarta végignézni, ahogy Kurt elszáll. Kurt azonban nem szégyellt beszélni a dologról Jessevel, s a napot többnyire azzal

töltötték, hogy az új heroinszállítmányra vártak. Kurt nyilvánvalóan túl volt már hajdani félelmén a tűktől, amire Jesse jól emlékezett ifjúkorukból – Kurt még könyörgött is régi barátjának, hogy szerezzen neki vénásan beadható illegális szteroidokat.

Jesse úgy találta, hogy a lakás bútorzata nem is tér el annyira a hajdani rózsaszín lakástól Aberdeenben: graffiti a falakon, olcsó bútorok, összességében egy „szarfészek”. Egyvalami azonban nagy hatással volt Jessere: Kurt újra festeni kezdett, s a nappali tömve volt a munkáival. – Volt egy majd tíz négyzetméteres vászna – mesélte Jesse. – Arról beszélt, hogy abbahagyja a zenélést, és saját galériát nyit. – Kurt 1992-ben festett munkái drámai változást mutattak. Egyik festménye egy 61 cm x 91,5 cm-es, ragyogó, narancssárga vászon, mely előtt egy barna kutya fog lóg közepén, zsinegre függesztve. Egy másik képére karmazsinvörös foltokat festett, s a pacák közepébe préselt virágokat helyezett. Volt azért olyan kép is, melyen vérvörös keresztet szerepeltek, mögöttük pedig szellemszerű, fehér idegen lények alkották a háttérrel. Egy újabb hatalmas vásznon szintén egy idegent láthatunk, amint marionettbábuként lóg parányi csomóval egy középpontba állított péniszen; az egyik sarokban egy kismacska mered a nézőre, egy másikba pedig Kurt beleírta: „végbéltályog, coniunctivitis⁸³, spinabifida⁸⁴”. [⁸³ kötőhártya-gyulladás] [⁸⁴ nyitott gerinc]

Kurt jogdíjai lassacskán kezdtek beérkezni, úgyhogy a vászon és a festék megvétele többé nem okozott problémát. Azt mondta Jessenek, hogy 400 dollárt költ naponta heroinra. Olyan hatalmas mennyiséget használt, amely a legtöbb drogosnál halált okozna; a magas összeg oka viszont részben az volt, hogy a dílerek többet kértek Kurttól, mert tudták, hogy van pénze. Jesse megfigyelte, hogy mikor Kurt belötte magát, alig romlottak valamit motorikus funkciói: „Nem dülöngélt. Nem volt semmi változás.”

Jesse és Kurt azzal töltötték a délutánt, hogy egy videokazettát néztek, amelyen egy férfi főbe lötte magát. – Volt egy videója egy szenátorról – mesélte Jesse –, aki a tévé előtt lötte szét az agyát. A fickó kivesz egy 3,75-ös magnumot egy barna borítékból, és szétlövi az agyát. Elég látványos volt. Kurt valami bazárban szerezte. – A videó valójában R. Budd Dwyer, egy pennsylvaniai állami tisztviselő öngyilkosságát ábrázolta, aki miután zsarolásért 1987 januárjában elítélték, sajtókonferenciát hívott össze, köszönetet mondott a feleségének és a gyerekeinek, átadott egy borítékot az embereinek, mely búcsúüzenetét tartalmazta, és így szólt az újságírókhoz: „Valaki felhívott, és azt mondta, hogy én egy modern kori Jób vagyok.” Miközben a kamerák filmezték, Dwyer a szájába vette a fegyvert, és meghúzta a ravaszt – a lövés elvitte a fél fejét, azonnal meghalt. Dwyer halála után kalózmásolatok születtek az élő televíziós közvetítésről, s Kurt is vett egyet. 1992 és 1993 folyamán megszállottan nézte az öngyilkosságot – majdnem olyan gyakran, mint lánya ultrahangos felvételeit az anyaméhben.

Miután megérkezett Kurt heroinadagja, Jesse lekísérte őt egy-két helyre.

Első megállójuk a Circuit City volt, ahol Kurt majdnem 10 000 dollárért vette meg a legújabb videofelszerelést. Jesse még aznap este visszament San Diego-ba, s búcsúzáskor megölelte a törekeny Kurtöt. Telefonon keresztül továbbra is kapcsolatban maradtak egymással, de akkor még egyikük sem tudta, hogy ez volt az utolsó alkalom, hogy a régi barátok láthatták egymást.

Júniusban a Nirvana egy tíz fellépésből álló európai koncertkörútra indult, hogy eleget tegyenek 1991-ben lemondott kötelezettségeiknek. Mire Belfastba, az első színhelyre értek, Kurt már a gyomrára panaszkodott, és bevitték egy kórházba. Ott azt állította, hogy fájdalmait a metadontabletták hiánya okozza; más esetekben pont a metadont okolta gyomorbántalmáiért. Mivel ez a turné első fellépése volt, rengeteg újságíró kísérte figyelemmel, és sokan interjút beszéltek meg Kurttel: mikor közölték velük, hogy Kurt „nem elérhető”, sztorit szimatoltak. A zenekar angliai reklámembere, Anton Brookes szinte komikusnak érezte a helyzetet, amint megpróbálta kitessekelni a riportereket a hallból, nehogy valaki észrevegye, hogy Kurt hordágyon hagyja el a hotelt. Mikor az egyik riporter bejelentette: „Epp most láttam Kurtöt egy mentőautóban” – nem lehetett tovább tagadni, hogy egészségügyi problémái vannak. – Emlékszem, amint visszaértem az irodába, a CNN-től hívtak – mesélte Brookes. – Azt mondtam: „Gyomorbántalmai vannak. Ha heroin lenne, megmondanám. Orvosi kezelés alatt áll.” – S hogy lerázza az akadémikusriportereket, Brookes bemutatta a Kurtnek felírt gyógyszerek üvegeit. Kurt egy óra elteltével jobban lett a kórházban, úgyhogy minden különösebb nehézség nélkül megtarthatták a másnapi fellépést. A menedzsment a biztonság kedvéért azért megbízott két testőrt, hogy mindenhová kövessék Kurtöt – akinek persze első dolga volt, hogy meglépjen előlük.

A spanyolországi fellépés előtt az együttes interjút adott Keith Cameron-nak, az *NME-től*. Cameron megemlítette cikkében a heroinnal kapcsolatos pletykákat is, és feltette a kérdést, vajon lehetséges-e, hogy a Nirvana tagjai „senkiből egyszerre szupersztárok lettek, hogy aztán az egész elcsesszék hat hónap alatt”. Nem írtak róluk még ennyire támadó hangvételű cikket, s úgy tűnt, az írás a többi angliai szerzőt is arra bátorította, hogy belevegyék cikkeikbe a heroinnal kapcsolatos feltételezéseket, bár korábban ezt a témát tabuként kezelték. Cameron Kurtról adott leírása ellenére – „kísérteties”-nek nevezte – a cikket kísérő fotókon egy kisfiús, rövid, szőke hajú srác jelenik meg, Buddy Holly-stílusú, vastag szemüvegben. Nem volt ugyan szüksége rá, de azt gondolta, ettől intelligensebbnek néz ki; hasonló szemüveget viselt az In Bloom videóján is. Mikor azonban a nagynénje azt mondta, hogy a szemüvegtől úgy néz ki, mint az apja, sosem tette fel többé.

Július 3-án, még mindig Spanyolországban, Courtneyél görcsök jelentkezték, bár a kiírt időpont csak szeptember első hetére esett. Berohantak egy spanyol kórházba, de Kurt képtelen volt olyan orvost találni, aki beszélt volna annyira jól angolul, hogy megértse őt. Végül elérték telefonon Courtney

orvosát, aki azt tanácsolta nekik, hogy üljenek fel a következő gépre, és repüljenek haza. Így is tettek, és a Nirvana másodjára is elhalasztotta két spanyolországi fellépését.

Amikor Kaliforniába értek, az orvosok biztosították őket, hogy a terhességgel minden a legnagyobb rendben van, ettől függetlenül mégis katasztrófára értek haza: elázott a fürdőszobájuk, ahol Kurt gitárokat és újságokat tartott, s ezek mind tönkrementek. Csüggedésükben úgy határoztak Courtneyvel, hogy azonnal elköltöznek, annak ellenére, hogy Courtney nyolc hónapos terhes volt; ráadásul itt minden órában heroindílerok kopogtattak az ajtón, s Kurt csak nehezen tudott ellenállni a kísértésnek. Kurt bemasírozott a Gold Mountain irodájába, és ragaszkodott hozzá, hogy Silva azonnal találjon nekik egy megfelelő lakást. Egyre javuló anyagi helyzete ellenére Kurt még mindig menedzsereire hagyta valamennyi üzleti ügyét, s még arra is képtelen volt, hogy bankszámlát nyisson.

Silva valóban segített nekik új otthont találni, ahová be is költöztek július végén, minden szemetüket otthagya a Spaulding-lakásban, így a tűzhely fölé, a falra írt szót is: „apagyilkos”. Új otthonuk, az Alta Loma Terrace 6881. olyan volt, mintha egy filmben szerepelne, sőt jó pár filmben szerepelt is, többek között a *Dead Again*ben és a *The Long Goodbye* Robert Altman-féle változatában. A ház Észak-Hollywood dombjainak egy kis meredélyén állt, és a Hollywood-medencére nézett. A tíz lakás és négy ház egyetlen megközelítési módja egy közös, gótikus külsejű lift volt. Cobainék havi 1500 dollárért bérelték a házat. – Sok szempontból rémesnek találtam – emlékezett vissza Courtney –, de azért nagyjából rendben volt. Legalább ház volt, és nem lakás.

Kurt, súlyosbodó gyomorfájdalmaitól szenvedve, az öngyilkosságot fontolgatta. „Azonnal visszatért az a jól ismert, égető émelygés, úgyhogy elhatároztam, megölöm magam, hogy véget vessek a fájdalomnak – írta a naplójába. – Vettem egy puskát, de inkább a drogot választottam.” Abbahagyta a metadont, és azonnal visszatért a heroinhoz. Mikor azonban már a drog sem szüntette meg a fájdalmat, Courtney és menedzserei hosszas lobbizásának hatására ismét gyógykezelésre szánta el magát. Augusztus 4-én bevonult a Cedars-Sinai kórház drogrehabilitációs osztályára, harmadik elvonójára. Új orvost választott – 1992-ben vagy egy tucat drogspecialistát keresett fel –, és beleegyezett egy hatvannapos intenzív detoxikáló programba. A következő két hónap „éhezés és hányás volt. Egy infúzióra csatlakozva hangosan jajgattam a legszörnyűbb gyomorfájdalomtól, amelyet valaha átéltem.” Kurt bejelentkezése után három nappal Courtney is beköltözött ugyanannak a kórháznak egy másik szárnyába, álnéven. Orvosi jelentései szerint, melyek valahogy a *Los Angeles Times*hoz kerültek, szülés előtti vitaminokat és metadont kapott. Courtney veszélyeztetett terhességtől és érzelmi kimerültségtől is szenvedett: a hét elején megkapta faxon egy róla szóló portré szövegét, melynek a következő hónapban kellett megjelennie a *Vanity Fair*ben.

1992. augusztus-1992. szeptember

***Rózsavíz, pelenkaillat... Hé, barátnőm, detox.
Én itt vagyok Kraut-dobozomban, bent tartanak
éjsötét börtönömben.
Egy Courtneynek szóló, 1992-es levélből***

Frances Bean Cobain 1992. augusztus 18-án 7 óra 48 perckor született Los Angelesben, a Cedars-Sinai Egészségügyi Központban. Mikor az orvos bejelentette, hogy úgy tűnik, 3200 grammos testsúlyával kitűnő egészségnek örvend, az anya és az apa egyaránt hangosan sóhajtottak a megkönnyebbüléstől. Frances nemcsak egészséges, aranyos is volt, és az apja kék szemét örökölte. Születésekor felsírt, és minden szempontból teljesen normális kisbabaként viselkedett.

Frances születésének történetéről és az azon a héten kibontakozó eseményekről azonban mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy normálisak voltak. Courtney tíz napja feküdt a kórházban, hogy kímélje magát, hírneve azonban mágnesként vonzotta a bulvárlapok riportereit, akiket nem győztek elhessegetni. Bár ágyban kellett maradnia, amint hajnali négykor megindult a szülés, feltápászkodott, megragadta az infúziós állványt, amelyre rá volt kötve, és nekiindult a hatalmas kórház folyosóin, hogy megkeresse Kurtöt a drogbetegek osztályán. Kurt rehabilitációja nem haladt valami jól: képtelen volt arra, hogy magában tartsa az ételt, és idejének nagy részét alvással vagy hányással töltötte. Mikor Courtney a szobájába ért, lehúzta Kurt fejéről a paplant, és kiabálni kezdett: „Szállj ki ebből az ágyból, és most azonnal gyere velem. Nem hagyhatod, hogy egyedül csináljam végig. Baszd meg!”

Kurt alázatosan követte a szülőosztályra, de ez nem jelentett valami nagy segítséget. Olyan rossz bőrben volt (50 kilósan, még mindig az infúziós állványon lógva), hogy nem bírt elég mélyen belélegezni ahhoz, hogy segítse a légzést. Courtney azt vette észre, hogy figyelme a szülés helyett beteg férjére irányul. – Mindjárt itt a baba, már jön kifelé, ő meg okád és elájul, és én az ő kezét fogom, és az ő hasát simogatom, miközben a baba jön kifelé – mesélte Azerradnak. Kurt néhány pillanattal azelőtt ájult el, mielőtt Frances feje megjelent volna, s lemaradt arról, ahogyan kibújt a szülőcsatornán. De amint a baba kint volt, és lemosták, Kurt a karjába vette. Ezt a pillanatot úgy írta le, mint élete legboldogabb és egyben legfélelmetesebb pillanatát. – Kibaszottul féltem – mesélte Azerradnak. De ahogy tüzetesen megvizsgálta a babát, és látta, hogy minden ujja megvan, és nem lett „uszonyos bébi”, félelme alábbhagyott.

De az a mindent elsöprő öröm, hogy újszülött kisbabáját karjában tarthatta, sem volt képes kihúzni Kurtöt abból az egyre erősödő hisztériából, amit a *Vanity Fair* cikke okozott. Másnap olyan jelenet játszódott le, amely egy Sam Shephard-színdarab ötlete is lehetett volna: Kurt megszökött az elvonóról, heroint vett, belötte magát, és visszament a kórházba egy töltött 38-as pisztollyal. Bement Courtney szobájába, és emlékeztette őt közös esküjükre – ha kiderül, hogy bármely okból elveszítik a babát, kettős öngyilkosságot követnek el. Mindketten féltek attól, hogy elveszik tőlük Francest, s Kurt attól is félt, hogy nem lesz képes megszabadulni a herointól. Nem akarta így leélni az életét. Courtney is zaklatott volt az újságcikk miatt, de nem annyira, hogy öngyilkos legyen. Megpróbált érvelni, de Kurt magánkívül volt a félelemtől. – Én megyek először – folyamodott végül Courtney trükkhöz, és elvette tőle a pisztolyt. – Tartottam a kezemben azt az izét – idézte fel egy későbbi interjúban, 1994-ben David Fricke-nek –, és azt éreztem, amit a *Schindler listájában* mondanak: „Sosem fogom megtudni, hogy mi történt velem.” És mi lesz Francesszel? Elég durva. „Ó, a szüleid meghaltak a születésed utáni napon.”

– Courtney átadta a fegyvert Eric Erlandsonnak a Hole-ból, egyetlen barátjuknak, akire mindig számíthattak, bármilyen nyomorúságosra fordultak is a dolgok; ő pedig túlادott rajta.

Kurt kétségbeesése azonban nem szűnt meg, csak csökkent valamicskét. Másnap berendelt egy drogdíler a Cedars-Sinai-ba, és a szülőosztály mellett egy szobában túlادagolta magát. – Majdnem meghalt – mondta Love Fricke-nek.

– A díler azt mondta, még sosem látott senkit ennyire halottnak. Én meg azt mondtam: „Szólj egy ápolónőnek. Az egész hely tele van ápolónőkkel.” – Találtak is egyet, aki újraélesztette Kurtöt, így még egyszer legyőzte a halált.

A *Vanity Fair* cikke elől azonban nem tudott megszökni, mely azon a héten az utcára került. A cikket Lynn Hirschberg írta, és a következő főcím alatt futott: „Furcsa szerelem: Vajon Courtney Love, a Hole nevű posztpunkbanda vezető dívája és férje, a Nirvana szíve, Kurt Cobain, a grunge John és Yoko-ja? Vagy ők az új Sid és Nancy?” A cikk súlyos ítéleteket fogalmazott meg, Love személyiségét „kisiklott roncs”-nak nevezte, Kurttel kötött házasságát pedig úgy állította be, mint amely csak egy lépcső a karrierjében. A legmélyebb sebet azonban néhány, név nélkül szereplő idézet okozta, melyek nyilvánvalóan olyasvalakitől eredtek, aki közel állt hozzájuk. Ezekben Frances egészségével és a terhesség alatti drogproblémákkal kapcsolatos aggodalmak merültek fel. Az állítások igen súlyosak voltak; Kurt és Courtney kétszeresen is elárulva érezték magukat, hogy valaki a környezetükből nyilvánosan megrágalmazza őket.

Tovább rontotta a helyzetet, hogy a cikket más médiacsatornák is hírként kezelték, beleértve az MTV-t. Kurt azt mondta Courtneynek, hogy becsapva érzi magát, mivel az MTV csak azért tette őt híressé, hogy aztán elpusztítsa. Azon a héten nekiült, és levelet írt az MTV-nek, melyben Hirschberget és a csatornát támadta:

Kedves Empty TV⁸⁵, minden közjó letéteményese: Hogy a faszb

mertek felkarolni ilyen szemét újságírást egy túlsúlyos, hajdan az iskola réme tehát, akinek égető szüksége van arra, hogy megtörje a karmáját? Az életem célja mostantól kizárólag az, hogy basztassam az MTV-t és Lynn Hirschberget, aki mellelleg összejátszik a szeretőjével, Kurt Loderrel (gínvirágos orrával). Maguk nélkül is megleszünk. Gond nélkül. A régi iskola gyorsan összedől.

Kurt Cobain, professzionális rockzenész. Faszfej

[⁸⁵ Üres Tévé]

Courtney még mindig nem tért magához attól, hogy ennyire rosszul mérte fel Hirschberget. A cikkben tárgyalt témák többsége már más sztorikban is szerepelt, az írást a hangneme tette harci cselekménnyé. 1998-ban Courtney a következő választ írta az Amerika Online-on keresztül:

A LEGHALVÁNYABB elképzelésem sincs arról, hogyan érhetett el engem és a családomat egy ilyen „kampánymentalitás”, mint a Vanity Fair/Hirschberg. Egész életemben minden lehetséges módon védve voltam a tömeg vezéráramlataitól: a feminizmus, a punkrock és a szubkultúraélet megmentett attól, hogy magamévá tegyem az ilyen birkamentális értékrendjét, vagy attól, hogy elfogadjam, hogy a magunkfajta „mocskos punkoknak” nincs joguk az amerikai álmhoz; meg az, hogy azt gondoltam, jó dolog híressé válni; SEJTELMEM SEM VOLT arról az archetípusról, melybe most beletapostak... Az viszont tény marad, hogy a cikkben leírtak túlnyomó része nem hangzott el, és nem igaz.

A Kurtre és Courtneyre irányuló figyelem a rockmagazinoktól az amerikai újságok fókuszába került, melyek olvasóközönsége sietve meghozta a szülői alkalmatlanság ítéletét. A *The Globe* nevű bulvárlapban megjelent egy cikk „A roksztár gyermeke narkósnak született” címmel, melyhez egy deformált újszülött képét mellékeltek, ami hamisan azt sugallta, hogy ez volna Frances. Bár nem Courtney volt az első anya, aki drogproblémákkal küszködött, hamarosan ő lett a legismertebb, és a „Cobain bébi” ügyét országszerte úgy tárgyalták ebéd közben és a szupermarketek pénztárainál sorban állva, mint évtizedekkel korábban a Lindbergh bébi esetét. Axl Rose a Guns N' Rosesből a színpadon jelentette be: „Kurt Cobain egy kibaszott narkós, a narkós feleségével együtt. És ha gyerekük emiatt lett torzszülött, szerintem mindkettőjüket börtönbe kell zárni.”

Két nappal Frances születése után valóra váltak a pár legszörnyűbb félelmei, mikor egy családgondozó jelent meg a kórházban Los Angeles megye gyermekvédő szolgálatától a *Vanity Fair*rel a kezében. Courtney teljesen szárnyaszegetté vált, és úgy érezte – inkább, mint életében eddig bármikor – hogy elítélték; ami igaz is volt. Kurt szinte egész életében ettől szenvedett, ez alkalommal azonban szülői képességei és drogfüggése volt az ítélet tárgya. A

szociális munkás és Courtney között zajló beszélgetés szinte azonnal ellenségessé vált. – Amikor találkozott azzal a nővel, Courtney öt percen belül olyan légkört teremtett – emlékezett vissza Rosemary Carroll –, hogy a nő mindenáron megpróbált fölébe kerekedni, és fájdalmat akart okozni neki. És sajnálatos módon muníciója is volt hozzá. – A hatóságok úgy döntöttek, hogy Frances el kell venni tőlük, Kurtöt és Courtneyt pedig alkalmatlannak kell nyilvánítani a szülői teendők ellátására. Döntésüket szinte teljes egészében a *Vanity Fair* cikkére alapozták. A hatóság lépéseinek következtében Courtneynek nem engedték meg, hogy magával vigye Frances, mikor három nappal a szülés után elbocsátották a kórházból. Francesnek ott kellett maradnia megfigyelésre – annak ellenére, hogy egészséges volt –, és csak két nappal később, egy dada gondjaira bízva engedték ki, minthogy a bíróság megtiltotta, hogy Kurtnek és Courtneynek adják.

Az első bírói meghallgatásra 1992. augusztus 24-én, hat nappal Frances születése után került sor. Bár reménykedtek benne, hogy együtt, párként megőrizhetik Frances felügyeleti jogát, arra a lehetőségre is felkészültek, hogy a bíróság csak az egyik szülővel szemben rendel el korlátozásokat, így külön ügyvédet fogadtak. – Ez stratégiai döntés volt – mondta Neal Hersch, Kurt jogi képviselője –, hogy amennyiben eltérés mutatkozik az érdekek és a helyzetük között, a szülők külön kezelhetők legyenek, s így a gyermek mégis a családdal maradhasson. – A bíróság úgy ítélkezett, hogy Kurt és Courtney nem láthatja a gyermeket a bíróság által kijelölt felügyelő jelenléte nélkül. Kurtöt harmincnapos elvonókezelésre kötelezték, s mindkettőjüknek találomra kijelölt időpontokban vizeletvizsgálatnak kellett alávetniük magukat. Kurt már jó pár napja tiszta volt, mégis azt mondta Courtneynek, úgy érzi, hogy megszakad a szíve. – Rettenetes volt – emlékezett Carroll. – Nagyon akarták ezt a gyereket. Courtney rengeteg mindenben ment keresztül, hogy megszülhessen. Majd mindenki, akit ismert, és akiben bízott, azt tanácsolta neki, hogy ne szülje meg, természetesen Kurtöt kivéve. Elviselte a fizikai fájdalmakat, sokkal többet, mint más terhes kismama, hisz egyszerre kellett kibírnia az elvonást, és közben egészségesnek kellett maradnia, miközben körülötte semmi és senki nem volt egészséges. Mindezen keresztülmenni, megszülni a babát, hogy aztán elvegyék tőle... – Hersch így emlékezett vissza Kurttról tett megfigyeléseire, miközben az Francesszel volt: – Látnia kellett volna azzal a gyerekkel... Képes volt órákig csak ülni, és nézni őt. Úgy imádta, ahogy egy apa csak imádhathja a lányát.

Korábban is tervbe vették, hogy dadust fogadnak Frances mellé; hamarosan azonban komplex tervet dolgoztak ki Frances ideiglenes elhelyezésére pesztonkáknál és rokonoknál, ahogy a bírói ítélet kívánta. Ez újabb problémát vetett fel: melyik rokonra számíthatnak? Kurtnek és Courtneynek egyaránt olyan sok baja volt a családjával, hogy nem akarták Frances a saját szüleikre bízni. Végül Courtney féltestvére, Jamie Rodriguez neve merült fel. – Fel sem merült, hogy ne biztosítanának megfelelő ellátást a gyermeknek – mesélte Carroll. – Nem ez volt a kérdés. Az egyetlen gond a drog volt. A megszállott, puritán

amerikai „háború a drog ellen” mentalitása. Ennek lényege az az előfeltételezés volt, hogy egy drogfüggő nem lehet jó szülő.

Jelentős erőfeszítések után Jamie végül megérkezett, hogy eleget tegyen a bíróság határozatának. – Alig ismerte Courtneyt – magyarázta Danny Goldberg –, és ki nem állhatta. Így szinte meg kellett zsarolnunk, hogy legalább úgy tegyen, mint aki nem szarja le őket. Közvetlenül Kurt és Courtney lakása mellett béreltünk neki is lakást, s néhány hónapra hivatalosan is rá bízta a gyermek felügyeletét, míg a bíróság elfogadja, hogy felnevelhessék a saját gyereküket. Gyakorta én voltam az, akit Jamie megkeresett, hogy töltsék ki neki egy újabb csekket.

Felkérték Jackie Farryt, a Gold Mountain-os Janet Billig barátnőjét is, és a következő nyolc hónapban elsődlegesen ő viselte Frances ellátásának felelősségét. Bár Jackie-nek nem volt dadusi tapasztalata – ami azt illeti, még gyerek sem volt a kezében –, mégis meglehetősen komolyan vette feladatát, és megpróbált mindent megadni Francesnek ebben a drámai helyzetben. – Amin (Kurt és Courtney) keresztülmentek akkoriban, létkérdéssé tette, hogy valaki mindig ott legyen, és gondoskodjon Francesről – mesélte Farry. Jackie, Jamie és Frances beköltöztek Oakwoodba (ugyanabba a lakókomplexumba, amelyben Kurt élt a *Nevermind* elkészítése alatt), míg Kurt folytatta a rehabilitációt, Courtney pedig visszatért az Alta Loma-házba a gyerek nélkül.

Két nappal a bírósági meghallgatás után Kurt Angliába repült. Kisbaba, drogelvonás, *Vanity Fair*-cikk és bírói meghallgatás ide vagy oda, színpadra kellett lépnie.

A Nirvana nemcsak fő attrakciója volt az 1992-es Reading fesztiválnak, lényegében a programot is Kurt állította össze, melyben szerepelt a Melvins, a Screaming Trees, az L7, a Mudhoney, az Eugenius és a Bjorn Again, egy Abbát játszó együttes, akiket Kurt imádott. A hatvanezres rajongótábor azonban a Nirvana miatt jött el, és ennek a punkrock-promóciónak Kurt volt a királya.

A rendezvény kapcsán nagyobb volt az örület, mint bármely más Nirvana-koncert alkalmával. Nagy részét az angol sajtó generálta, amely Kurt magánéletéről sztorizott, azt a benyomást keltve, mintha ezek lennének a legfontosabb nemzetközi hírek. Több újság bejelentette, hogy a Nirvana felbomlott, Kurtöt pedig betegnek mondták. – Mindennap új hírek keringtek arról, hogy a Nirvana nem fog játszani – mondta Anton Brookes. – Az emberek ötpercenként jöttek és kérdezgettek: „Játszanak?” Én meg feleltem: „Igen, játszanak.” Aztán megint jött valaki, és azt mondta, úgy hallotta, Kurt meghalt.

Kurt nagyon is eleven volt, azon a héten érkezett Londonba. J. J. Gonson két nappal a fesztivál kezdete előtt a Piccadilly Circuson sétált, mikor összefutott vele. Beszélgettek egy keveset, Kurt megmutatta a baba fényképeit, aztán azt mondta, vécére kell mennie. Épp a rock 'n' roll-panoptikum előtt álltak, úgyhogy Kurt felment a lépcsőn a bejárathoz, és nagyon udvariasan megkérdezte az őrt, használhatná-e a mosdót. – Nem – mondta az őr. – A mosdónkat kizárólag a vendégek használhatják. – Kurt elviharzott. A múzeum

ablakában egy viaszbábu állt, mely Kurtöt ábrázolta gitárral a kezében.

A fesztiválon a várakozás egyre nagyobb lett a megnyitó alatt, és továbbra is az a hír járta, hogy a Nirvana nem lép fel. Esett az eső, és a közönség azzal fogadta a Mudhoneyt, hogy sarat dobáltak rájuk. – Olyan intenzív testmelegben zsúfolódtak össze az emberek – emlékezett vissza Gonson –, hogy párafelhők szálltak fel a tömegből, miközben egész éjszaka esett. – Az emberek azt várták, vajon színpadra lép-e a Nirvana, és Kurt él-e, hal-e? – Hihetetlen volt a feszültség – mesélte Gonson. – Bárki jelent is meg a színpadon, a közönség sorain remegés futott végig.

Kurt elhatározta, hogy rájátszik a pletykákra, és tolószékben, orvosi köpenyben és fehér parókában jelent meg a színpadon. Mikor betolták, kibukott a toló kocsiából, és összeesett. Krist pedig, a mindig tökéletesen megbízható barát beleszólt a mikrofonba: – Meg tudod csinálni, ember. A barátaid és a családod melletted állnak... meg fogod csinálni, fiú. – Kurt letépte jelmezét, felugrott a levegőbe, és a banda belecsapott a Breed kezdő hangjaiba. – Olyan töltése volt annak a pillanatnak, hogy az embernek sírhatnékja támadt – idézte lel Brookes.

Maga a műsor megrázó volt. Az együttes két hónapja nem játszott, sőt nem is próbált együtt, mégis huszonöt számos műsort adtak, melyben szinte egész repertoárjukat végigjátszottak. A Teen Spirit bevezetéséül még a Boston 1976-os slágerének, a „More Than a Feeling”-nek egy részletét is eljátszották, mivel Kurt interjúiban azt állította, hogy a Bostontól lopta a szám alaptémáját. Többször is úgy tűnt, hogy mindjárt leállnak, de mindig sikerült elkerülniük, hogy a szakadékba zuhanjanak. Kurt Francesnek ajánlotta az All Apologies című számot, és megkérte a közönséget, skandálják együtt: „Szeretünk, Courtney”. A számok szüneteiben a tagok a zenekar megszűnéséről poénkodtak, bár ez nem mindig tűnt viccesnek. – Nem tudom, ti, srácok, mit hallottatok, de ez nem az utolsó fellépésünk, vagy ilyesmi – mondta Krist a közönségnek. – De, az – jelentette ki Kurt. – Szeretném hivatalosan és nyilvánosan bejelenteni, hogy ez az utolsó bulink... – ...amíg csak... – szólt közbe Krist. – ...újra nem játszunk... – tette hozzá Grohl. – ...novemberi turnénkon – fejezte be Kurt. – Turnézzunk novemberben? Vagy inkább csináljunk egy lemezt? – Csináljunk egy lemezt – felelte Krist.

Nem volt meglepetés, amikor a koncertet a Territorial Pissings című számukkal fejezték be, aztán összetörték a hangszereiket. Úgy vonultak le a színpadról, mint győzedelmes hódítók, míg a turné menedzsere, Alex MacLeod az üres tolószéket gurította kifelé. – Volt mit bizonyítaniuk, és ők meg akarták mutatni – jegyezte meg Alex MacLeod. – Bizonyítani akartak mindazok előtt, akik azt mondogatták: „Vége van, szétbaszta magát, már nem jó semmire”, és azt mondani nekik: „Basszátok meg! Nincs vége.”

Kurt szeptember 2-án tért vissza Los Angelesbe, de annak ellenére, hogy harmadjára is meghódította Angliát, a legkevésbé sem érezte győztesnek magát. Még mindig metadont szedett, és folyamatban volt a rehabilitációja, bár közben intézményt váltott, és az Exodus páciense lett a Marina Del Reyben. Krist

meglátogatta őt a központban, és úgy találta, barátja elég betegnek néz ki.

„Csak feküdt az ágyban. Olyan megviseltnek látszott. Később jobban lett, mert tényleg súlyos függésből jött ki. Minden olyan nehéz volt; apa lett, megnősült, roksztárrá vált, s mindez egyszerre történt. Ezeken keresztül menni mindenkinek nagy nyomást jelentett volna, de ő mindezt úgy csinálta végig, hogy közben még heroinfüggőségével is küzdött.”

Kurt az Exodusban töltött idő alatt egyéni és csoportterápiára is járt, sőt egy tizenkét lépcsős kezelést is vállalt. Éjszakánként többnyire naplóját írta, hosszú tanulmányokat kreált a punkrock etikájától kezdve a heroinfüggés személyes áráig mindenről. „Bárcsak lenne valaki, akitől tanácsot kérhetnék – írta egyik éjjel. – Valaki, aki nem úgy beszél velem, hogy egy nyomorult csúszómászónak érzem magam, mert kifecsegem az érzéseimet, és mert megpróbálom elmagyarázni valamennyi bizonytalanságomat, amelyek már, ó, már huszonöt éve gyötörnek. Bárcsak valaki megmagyarázhatná nekem, miért, pontosan miért halt meg bennem a vágy, hogy bármi újat tanuljak.”

Bár napközben rövid eltávozásokat engedélyeztek Kurtnek, hogy meglátogathassa Francest és Courtneyt, éjszakai végtelennek tündek. Házasságukat a szenvedély szélsőséges ingadozása jellemezte, s amikor Kurt elesettnek és gyengének érezte magát, még szerelmesebb volt Courtneybe. A rehabilitációból neki írt levelei a költészet és szabad belső monológok ötvözetei voltak. Gyertyaviasszal, vérrel, sőt olykor a spermájával borította be őket. Ebből az időszakból származik az alábbi részlet is:

Rózsavíz, pelenkaillat. Használd a képzeleted. Légy ironikus. Hé, barátnőm, detox. Én itt vagyok Kraut-dobozomban, bent tartanak éjsötét börtönömben. Az éhhalál határán, felpüffedve. Kint vagyok a vízből. Minden éjjel telt ház előtt árulom a testemet. Kiszolgáltatva a sötétben, az ágyban, jobban hiányzol, mint egy Air Supply-dal. Baba-steak. Szép munka... Olyan meleg a tejed. A te tejed az én szarom. Az én szarom a te tejed. Kisemberkomplexusban szenvedek. „Szótlan vagyok. Fogatlan vagyok. Kihúzd a bölcsességet a fogaimból. Anyám a fogtündér. Életet adsz nekem, műfogsort és tépőfogakat. Szeretlek, jobban, mint a fogtündért.

Kurt írásainak többsége azonban arról a küzdelemről szólt, hogyan tudja kiszabadítani magát a heroin markából. A rehabilitáció megkezdése előtt naplóbejegyzéseire egyre inkább a tagadás volt jellemző, különösen a drogproblémájával foglalkozó médiabeszámolók ellensúlyozásaként. „Nem vagyok heroinfüggő!” – írta egyik alkalommal, mintha önmagát próbálná meggyőzni erről. Egy másik bejegyzés így szól: „Nem vagyok meleg, bár szeretném, ha az lennék, csak hogy bosszantsam a homofóbokat. Azoknak, akiket érdekel jelenlegi fizikai és mentális állapotom: nem vagyok narkós. Az elmúlt három évben érthetetlen és kellemetlen gyomorpanaszok gyötörnek, aminek egyébként semmi köze sincs ehhez. Semmi stressz, semmi izgalom, és egyszerre: bumm! Mint egy géppisztoly: gyomor-idő.”

Mihelyst azonban egy hosszabb időszakra megszabadul a herointól, és legalább fizikai függését megtöri, pont az ellenkező nézőpontra helyezkedik, gyűlöletet és undort tanúsít önmaga iránt, elsősorban mert horogra akadt. „Aki megpróbálja a kemény drogokat, például a heroint vagy a kokaint, végül szinte szó szerint az anyagok rabszolgája lesz. Emlékszem, valaki azt mondta: ha csak egyszer is kipróbálsz a heroint, rajta maradsz. Természetesen kinevettem és kigúnyoltam, de mára már tudom, hogy ez nagyon is igaz” – jelentette ki egyik önvizsgálata során. És bármikor fel volt dobva, ürügyként használta gyomorfájdalmát, józanul szembefordult ezzel is: „Igazán sajnálok mindenkit, aki azt hiszi, gyógyszer gyanánt használhatja a heroint, mert, uh, nem működik. Az elvonással kapcsolatban minden igaz, amit valaha is hallottál. Okádsz, összevissza hánykolódsz, izzadsz, az ágyadba szarsz, éppen úgy, mint a *Christiane F.* című filmben.” Kurt egy 1981-es német filmre utalt, amely a drogról szól.

Kezelése több sikerélményt hozott, amikor megismerkedett dr. Robert Fermonttal, aki Courtney is kezelte. Fermontnál ellentmondásosabb személyiséget elképzelni is nehéz lenne: korábban eltiltották az orvosi hivatás gyakorlásától, mert narkotikumokat írt fel magának. Később visszaszerezte engedélyét, és új prakszisba kezdett a legnagyobb hollywoodi sztárok drogproblémáinak gyógyításával. Szakterületén, ahol pedig rendkívül magas volt a visszaesési arány, sikereket ért el, talán mert első kézből tudta, mi is a függőség. Úgy vélte, helyes, ha ellátja legális drogokkal a herointól szabadulni igyekvő pácienseit, s ezt a módszert használta Kurt esetében is.

1992 szeptemberében Fermont egy kísérleti – az idő tájt illegális – kezelési terv megvalósításába kezdett Kurttel, melynek keretében mindennap buprenorphine-t adott neki. Ez a viszonylag jóindulatú narkotikum az agy opiát-receptorait stimulálja, így képes megszüntetni a heroinéhséget, Fermont legalábbis ezt remélte. Kurt esetében a terv be is vált, legalábbis az elején. Kurt ezt írta a naplójába: „Bemutattak a buprenorphine-nak, amelyről úgy találtam, hogy percekben belül enyhíti a (gyomor-) fájdalmaimat. Használata kísérleti stádiumban van, csak néhány detoxközpontban alkalmazzák opiát- és kokainelvonó kezelésekhez. Az benne a legjobb, hogy semmilyen mellékhatásáról sem tudnak. Úgy hat, mint egy opiát, de nem dob fel. A buprenorphine hatóerejének tartománya egy gyenge barbituráténak felel meg, egy tízes skálán mondjuk egyest kapna, míg a heroin lenne a tíz.”

Szeptember 8-án Kurt egynapi kimenőt kapott az Exodusból, hogy próbálhasson a Nirvanával – folyamatban lévő rehabilitációja ellenére az együttes ügyei sem tűrtek halasztást, s másnap játszaniuk kellett az MTV Video Music Awards díjátadóján. A VMA a grunge Oscar-díjának tekinthető – ez volt a legjelentősebb díj, akkoriban jobban tisztelték, mint a Grammy-díjat, és átadása olyan ünnepség keretében zajlott, mely a szakma legnagyobb hatalmasságait is vonzotta. A Nirvanát három díjra is jelölték, júliusban pedig

kihírdették, hogy a műsort is ők adhatják.

Mégis kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, tudna-e, illetve kellene-e Kurtnek ebben az állapotban egy díjkiosztón játszania. Kurt végül menedzsmenete hatására igent mondott. – Gyűlölte a díjkiosztó ünnepségeket – magyarázta Danny Goldberg, a menedzser –, és nem mindig szerette, ha felismerik, mégis nagyon keményen dolgozott, hogy jelöljék azokra a díjkiosztó koncertekre, és azért is, hogy elismerjék. – Kurt interjúiban azt kifogásolta, hogy az MTV túlságosan sokat játssza a klipjeit; közben azonban felhívta a menedzsereit, és panaszkodott, ha úgy érezte, nem játsszák őket eleget.

A csatorna hatalmas nézettsége garanciát jelentett, hogy még több lemezt adnak el, Kurt számára azonban talán még ennél is fontosabb volt a díj adta lehetőség arra, hogy kiálljon a pódiumra, és elismerjék, hogy ő a legnagyobb rocksztár a világon. Bár Kurt mindig is becsmérelte a saját sikerét, és interjúiban úgy állította be, mintha saját népszerűségének csapdájában vergődne, karrierje minden fordulópontján olyan döntéseket hozott, melyek tovább növelték hírnevét és sikerét; ez volt jelleme egyik legnagyobb ellentmondása. Sok Nirvana-rajongó fel sem fogta, milyen abszurd helyzet, hogy valaki az MTV-ben arról beszél, mennyire utálja a publicitást. Sokkal szívesebben látták Kurtot olyan emberként, aki a hírnév akaratlan áldozata, mintsem olyasvalakinek, aki minden trükköt bevet a siker eléréseért. Noha Kurt vágyott az elismerésre, azt saját elképzelései szerint akarta elérni, ahogy ennek a hétnek az eseményei is igazolták.

Már az első próbán ellentétek merültek fel. Amikor Kurt besétált az UCLA Pauley Pavilonjába, odament az MTV-s Amy Finnertyhez, és közölte vele: – Egy új számot fogok játszani. – Annyira izgatott volt, és úgy adta elő, mintha ajándékba adná – idézte fel Finnerty. Az MTV szerkesztőinek legnagyobb meglepetésére, akik a **Teen Spiritet** várták, ők a **Rape Me**⁸⁶ című számba kezdték bele.^[86] Erőszakolj meg] Valójában nem volt új dal (a Nirvana már két éve játszotta a koncertjein), az MTV vezetőinek azonban igen. A szövege mindössze tizenegy sorból állt, melyet a „Rape me, my friend, rape me again”⁸⁷ refrén egészített ki. ^[87] Erőszakolj meg, barátom, erőszakolj meg újra] Ugyanaz a fülbemászó lágy-dübörgő dinamizmus jellemezte, mint a **Teen Spiritet**, s a furcsa refrénnel együtt igazi, hamisítatlan Cobain-hangzást hozott létre – gyönyörűt, kísértőt és felkavarót.

Finnertyt azonnal a produkciós irodába hívták, ahol főnökei felelősségre vonták az együttes dalválasztása miatt: azt gondolták, a **Rape Me** az MTV-ről szól. – Ó, *ugyan már*, biztosíthatom magukat, hogy nem *nekiünk* vagy *rólunk* írta a dalt. – Kurt 1990 végén írta a számot, 1992-re azonban változtatott a szövegén, és a „kedvenc belső forrásunk” sorral a *Vanity Fair* cikkére utaló bírálatot helyezett el benne. Bár interjúiban azzal védte a dal szókimondó szövegét, hogy az a társadalmi kiszolgáltatottság allegóriája, 1992 szeptemberére a szöveg személyesebb tartalommal telítődött, és annak metaforájává vált, mit érzett azzal kapcsolatban, ahogyan a média, a menedzserei, a banda tagjai, a függőség és az

MTV bánt vele (amint azt az MTV vezetői helyesen felismerték).

Ezzel kezdetét vette a „ki az erősebb” harca az MTV vezetése és a még mindig elvonókúrán lévő Kurt között, melyben Finnerty és a Gold Mountain voltak a közvetítők. Az MTV azzal fenyegetőzött, hogy kihagyják a Nirvanát a műsorból; Kurt erre azt felelte, neki így is jó. Az MTV akkor azzal állt elő, hogy leveszi műsoráról a Nirvana klipjeit; Kurt erre is azt felelte, csak vegyék – bár titokban valószínűleg félt ettől a lehetőségtől. Az MTV azzal emelte a tétet, hogy kijelentette, minden együttes klipjét leveszik a műsorról, akiket a Gold Mountain menedzsel. Finnerty szaladgált a két tábor között, Courtney-vel, Francesszel és Jackie dadussal elhajtott az Exodusba, hogy beszéljen Kurttel, akit a próba után azonnal visszavittek. Ott ücsörögtek a gyepen, és számításba vették a lehetőségeket, de nem találtak megoldást, Kurtnek pedig kezelésre kellett mennie. A terápia minden egyes kezeléssel egyre nagyobb jelentőséget kapott a gyógyulásban, bár a rehabilitáción kívül továbbra sem fogadott el tanácsokat.

Kurt újragondolta dalválasztását, bár csak azután, hogy kiderült, Finnertyt kirúgják az MTV-től, ha a Nirvana a **Rape Me** című számot játssza. Az MTV szerkesztőit láthatóan meglepte, mikor a műsor előtti napon a Nirvana is megjelent az utolsó próbán. Amikor Kurt belépett a terembe, minden szem rá szegeződött, ő pedig amint leért, kézen fogta Finnertyt, kihívóan középre sétált vele, túlzó színpadiassággal lóbálva a kezüket, mint két óvodás egy kiránduláson. Az egész előadást az MTV fejesének szánta: így adta tudtukra, hogy ha kirúgják a lányt, nem fog játszani a bulijukon.

Ez a próba eseménytelenül telt el. A banda a Lithiumot játszotta, méghozzá nagyszerűen, s az MTV stábja lelkesen tapsolt, mikor befejezték, talán kicsit túl lelkesen is. Mégis miközben mindenki a show kezdetét várta, az a pletyka terjedt el a stábban, hogy amint élőben lesznek, Kurt a Rape Me című számot fogja játszani. Ugyanolyan feszültség vibrált a levegőben, mint a legjelentősebb Nirvana-koncertek előtt, amiktől Kurt mindig szárnyakat kapott.

A színpalak mögött közben drámai események készülődtek. Kurt, Courtney, Jackie dadus és Finnerty ott ücsörögtek Francesszel, mikor arra sétált Axl Rose, modell barátnője, Stephanie Seymour kezét fogva. – Hé, Axl – intett oda neki Courtney olyan hangon, ami emlékeztetett Blanche Dubois-ra –, leszel a gyerekünk keresztapja? – Rose tudomást sem vett róla, de odafordult Kurthöz, aki Francest lovagoltatta a térdén, és odahajolt, egész közel az arcához. Axl nyakán akkorára dagadt az ér, mint egy kerti locsolócső, és ráordított: – Fogd vissza a lotyódat, vagy a padlón kötsz ki!

Az az ötlet, hogy bárki is irányítsa Courtneyt, olyan nevetséges volt, hogy Kurt arcán hatalmas vigyor terült szét. Önkéntelenül is hahotázni kezdett volna, ha erős önvédelmi ösztöne nem lép közbe. Odafordult Courtneyhez, és robotszerű hangon azt mondta: „Oké, lotyó, fogd be!” Ez mindenkiből vihogás! váltott ki, aki hallótávolságon belül volt, Rose-t és Seymourt kivéve. Seymour, talán hogy mentse a méltóságát, saját maga kezdett új konfrontációba,

megkérdezve Courtneyt annyi szarkazmussal, amennyi csak telt tőle: „Te modell vagy?” Love, aki három héttel ezelőtt hozta világra gyermekét, bárkivel (különösen Stephanie Seymourral) szemben egyedülállóan gyors volt az ilyesfajta párbajban, most sem késlekedett a visszavágással: „Nem. És te? Agysebész vagy?” Rose és Seymour szó nélkül elviharzott.

Aztán eljött az idő, hogy a Nirvana színpadra lépjen. Az MTV főnökei már előálltak egy B tervvel arra az esetre, ha Kurt rá akarná szedni őket. Az adásmérnököket utasították, hogy amennyiben a banda a Rape Me című számot kezdi játszani, azonnal adjanak reklámot. Az egyetlen probléma az volt, hogy a fülkében senki sem tudta, hogyan is hangzik a még kiadatlan Rape Me. A műsor elkezdődött, és a Nirvana színpadra lépett. Hirtelen kínos csend támadt, Kurt, Krist és Dave pedig összenéztek. Kurt az ilyen pillanatokért élt – a hosszú órák alatt, mikor ifjúkorában logókat rajzolgatott a bandának a jegyzetfüzetébe, és vég nélkül az MTV-t bámulta, volt alkalma felkészülni rá. Tudta, hogy sosem okozhat csalódást a közönségnek, álljon az akár tizenéves kölykökből a Community World Theaterben, akár MTV-fejesekből a VIP-páholyban. Lassan kezdett hozzá, találomra pengetve a gitárját. Eleinte nem volt világos, mit fog játszani, de aztán Krist belépett a basszussal, s a teremben és a képernyők előtt mindenki a Rape Me nyitó akkordjait hallotta. A tévénézők viszont nem láthatták, ahogy egy MTV-s szerkesztő rohan az irányítókocsi felé. Mielőtt azonban lekeverhették volna őket, a Nirvana átváltott a Lithium első hangjaira. – Azért csináltuk, hogy felbasszuk az agyukat – mesélte Krist. Kevesebb mint húsz másodperc volt (az MTV kihagyta a műsor ismétlésénél), de ez volt a Nirvana egyik legnagyobb pillanata. Amint a szám véget ért, Krist feldobta basszgitárját a levegőbe, amely aztán pont a homlokán landolt. Letámolygolt a színpadról, aztán összeesett, sokan azt hitték, meghalt. Mikor azonban Finnerty rátalált a színpad mögött, már jól volt és nevetett.

Mikor a Nirvana a legjobb alternatív zenei videó díját nyerte el, egy Michael Jackson-imitátort küldtek, hogy átvegye. Mindhárom bandatag megjelent viszont, mikor az év felfedezettje díját kapták, és Kurt azt mondta: „Tudják, elég nehéz mindent elhinni, amit olvas az ember” a *Vanity Fair* cikkére utalva; valósággal a mániájává vált, hogy minden lehetséges fórumon cáfolja a cikket. Lévén már két hete tiszta, üde arcszíne és olyan tiszta tekintete volt, mint egy prédikátornak. Később, mikor Eric Clapton a „Tears in Heaven”-t játszotta, Finnerty és Courtney megpróbálták rávenni Kurtöt, hogy Eddie Vedderrel lassúzzon. Mikor a nők egymáshoz szorították őket, Kurt megragadta riválisát, és úgy táncolt vele, mint egy félszeg tinédzser az érettségibálon.

Időközben Novoselicnek meggyűlt a baja Duff McKagannal, a Guns N' Rosesból, és két testőrrel, akik mindenáron balhét akartak. Krist, Courtney és Frances a banda lakókocsijában voltak, amelyet a testőrök sikertelenül próbáltak feldönteni. Kurt kimaradt az egészből, mert vissza kellett érnie az Exodusba. – Elég vicces volt, amit csináltál – mondta neki Finnerty, miközben Kurt beszállt a kocsiba és indulni készült. – Ja – felelte Kurt. Úgy mosolygott, mint egy kisfiú,

aki zavarba hozta a tanárát, de megúsza, s másnap újra kezdheti a bosszantást.

Egy héttel az MTV díjátadása után Kurt Alta Loma-i otthonában beszélgetett Robert Hilburnnel a *Los Angeles Times*től. Hat hónapja ez volt az első nagyobb interjúja. Szintén ez volt az első alkalom, mikor nagyjából őszintén beszélt valakinek a sajtótól drogfüggőségéről – a megjelent anyag legalább fele a droggal és betegségével folytatott küzdelmeiről szólt. Kurt beismerte, hogy vannak gondjai a heroinnal, de elbagatellizálta annak mértékét. Azt mondta, ami igaz is volt, hogy csak felszínes tapasztalatai voltak a narkotikumokkal a *Nevermind* felvétele előtt, mikor azonban az azt követő drogozásról beszélt, jócskán kevesebbet vallott be, „kis szokás”-nak nevezte, függőségi időszakát pedig „három hét”-re csökkentette. Naplója szavait idézve azt mondta, „a drogot választottam”.

Az egészségéről és az életéről adott magyarázatai többségére hatással volt Frances jelenléte, akit az interjú alatt a karjaiban tartott. – Nem akarom, hogy ha majd felnő a lányom, egy nap húzzák a kölykök az iskolában... Nem akarom, hogy az emberek azt mondják majd neki, hogy a szülei narkósok voltak – mondta. – Tudtam, hogy ha gyerekem lesz, az mindent felülmúl majd, és ez így is van... El sem mondhatom, mennyit változott a hozzáállásom, mióta Frances megszületett. Karjaimban tartani a kicsimet, ez a legjobb drog a világon.

Beszélt arról is, mennyire közel került ahhoz, hogy otthagyja a Nirvanát, de azt mondta, a banda most szilárd alapokon áll. Új albumot terveztek, „egy igazán vad lemezt”, és utalt arra, hogy talán újra turnézni indulnak. De egy hosszú turné ötletét elvetette, arra hivatkozva, hogy törekeny egészségi állapota ezt nem tenné lehetővé számára. – Meglehet, hogy többé nem megyünk hosszú koncertkörútra – mondta Hilburnnek. – Nem akarom feláldozni magam vagy a családomat.

Az interjú érzelmi áttörés volt: azzal, hogy őszinte tudott lenni a drogfüggésével kapcsolatban, megszabadult az ehhez fűződő szégyen egy részétől. Mikor azt tapasztalta, hogy üdvözik az őszinteségét ahelyett, hogy kerülnék, olyan embernek érezte magát, akit nyilvános kivégzésre ítélték, de az utolsó pillanatban kegyelmet kap. Röviddel Hilburn cikkének megjelenése után így reflektált naplójában élete pillanatnyi állapotáról:

Néha azon tűnődöm, nagyon is meglehet, hogy én vagyok a legszerencsésebb fiú a világon. Bizonyos okból rengeteg jó dologgal meg vagyok áldva az elmúlt néhány évben, és nem igazán hiszem, hogy ezeket a csecsebecséket és ajándékokat annak a ténynek köszönhetném, hogy kritikusan üdvözölt, nemzetközileg imádott tinédzserideál, félistenszerű szöke frontember vagyok, aki rejtélyesen őszinte. Eldadogott szónoklat, beszédhibásan elmondott díjátvevő szöveg, aranyfiú, rocksztár, aki végül, legvégül azért csak kimászott a szarból nyúlós, két hónapos drogozása vonatkozásában, és azzal a klasszikus dumával nyűgözi le a világot: „Nem tarthatom tovább titokban, mert fáj nekem, ha magánéletem bármely részét elrejttem imádó, törődő, »úgy gondolunk rád, mint a mi közös tulajdonban

lévő rajzfilmfiguránkra, de azért szeretünk» rajongóim előtt. » Igen, gyermekeim, egy totál elbaszott, rémes alak szavaival, aki a világ nevében beszél: „Tényleg értékeljük, hogy végül beismerted azt, amivel vádolunk, hallanunk kellett, mert aggódtunk, mert a munkahelyünkön, az iskoláinkban és a bulijainkon keringő alattomos pletykák, viccelődések és spekulációk már nagyon is, hm, kimerültek.”

19.

A LEGENDÁS VÁLÁS

SEATTLE, WASHINGTON

1992. szeptember – 1993. január

Ez a legendás válás egy dögunalom.

A Serve the Servantsból

Két nappal az MTV díjátadása után Kurt, Courtney és Frances – Jamie és Jackie társaságában – Seattle-be érkezett, ahol a Nirvana a zenei cenzúra törvényjavaslatának Washington állambeli törvénybe iktatása ellen rendezett jótékonyági koncert díszvendégeként lépett fel. Előző éjszaka Portlandben játszottak, egy, a homoszexuálisok jogainak védelmére rendezett koncerten. A banda döntései, hogy jótékony célú koncertjeiken kik mellett kötelezik el magukat (többnyire a melegek és az abortusz mellett) olyan terhekkel jártak, melyekre Kurt nem számított: most már halálos fenyegetéseket is kapott. – Többnyire abortusz ellen tiltakozók voltak – mesélte Alex MacLeod. – Fémdetektorokat állítottunk be. – Az egyik telefonáló figyelmeztette Kurtöt, hogy abban a pillanatban, amint színpadra lép, lelőhetik. Ez elég ijesztő kilátás volt, de hasonlóan ijesztő volt újra Seattle-ben lenni, ahol először találkozott a családjával a baba születése óta.

Mikor Kurt megérkezett a tizenhatezer férőhelyes Seattle Center Coliseum-ba, ahol minden jegy elkelt, Wendy, Kim és a féltestvére, Brianne már az öltözőjében várták. Most először látták Kurtöt Francesszel. – Annyira izgatott volt, és olyan jó apa – emlékezett Kim. – Egyszerűen rajongott Francesért, annyira szerette. Bármit megtett volna, hogy mosolyt csaljon az arcára, vagy hogy megnevettesse.

Míg családja Francesen csüggött, Kurt meghallgatta a legújabb híreket a turnémenedzsertől. Még több halálos fenyegetés érkezett; a Fitz of Depressionnek problémái voltak a beállásnál (Kurt természetesen ragaszkodott ahhoz, hogy ők kezdjenek); tucatnyi riporter akart interjút készíteni vele. Kurt végül széttárta a karjait. Mégis, épp mikor azt hitte, már minden problémán túl van, Kim kétségbeesve rohant hozzá egy olyan hírrel, amelyre Kurt nem számított. – Itt van apa! – jelentette. – Mi a *faszt* keres itt? – átkozódott Kurt. Donnak sikerült hátrajutnia a színpad mögé, felmutatva jogosítványát és benzinkutas-igazolványát egy biztonsági őrnek. – Nincs semmi baj – nyugtatta Kim. – Azt mondtam neki, hogy senkit nem engednek be az öltözőkbe. – Ez persze nem volt igaz, hisz még a legjelentéktelenebb Sub Pop-bandák is ott lófráltak, és itták az ingyensört. Kim figyelmeztette a biztonsági főnököt, hogy ne engedje Dont a fia közelébe. Kurt nyolc éve nem látta az apját, és beszélni is 1991 februárjában beszélt vele utoljára. Don megpróbált kapcsolatba lépni vele,

de annyira eltávolodtak egymástól, hogy még fia telefonszámát sem tudta, bár üzeneteket hagyott a szomszédoknál és a lemezkiadók recepciósaínál.

Don mégis bejutott az öltözőbe Kurt féltestvérével, Chaddel. – Ó, szia, apa – üdvözölte Kurt, de még a hangszíne is megváltozott abbéli igyekezetében, hogy elrejtse a haragját. Egy évtized óta most először volt egy szobában a négy Cobain – Don, Wendy, Kurt és Kim. A család most két mostohatestvérrel, Courtneyvel és Kurt néhány alkalmazottjával egészült ki. A háromhetes Frances Bean Cobain – aki gügyögött, amint kézről kézre adták a rokonok – volt az egyetlen, aki nem érezte a feszültséget; mindenki más úgy érezte magát, mintha egy különösen vérmes bokszmeccs előtt a súlyát mérnék.

A Cobain család szappanoperája nem okozott csalódást a nézőknek. Mikor Don meglátta Wendyt karján Franceszel, így köszöntötte: – Nos, hello, nagymama – olyan hangsúllyal ejtve ki a nagymama szót, mintha sértés lenne. – Milyen érzés *nagymamának* lenni? – Ó, nagyszerű, *nagypapa* – felelte Wendy ugyanabban a szarkasztikus hangnemben. – Egyszerűen imádom, *nagypapa*. – Ami sok családban humoros vagy érzelmes társalgás lett volna, náluk kényelmetlen konfrontációvá alakult. Több mint tizennyolc év telt el azóta, mióta Don és Wendy elváltak, a család érzelmileg mégis hirtelen a East First Street 1210.-ben találta magát, Aberdeenben, és az anya és apa közötti kapcsolat semmit sem változott. Kurt számára olyan volt, mintha a régi családban szerzett sebeivel csatlakozna az újhoz. – Azt éreztük: „Ó, istenem, ne legyen már ez megint” – emlékezett vissza Kim. Az egyetlen különbség Kurt szerepében mutatkozott; már nem volt az a szerencsétlen kisfiú. Tizenhatezer rajongóval, akik odakinn rá váraкоztak, ő lett a pátriárka.

Courtney sosem látta Dont korábban, és elállt a szava, mikor észrevette, mennyire hasonlít rá a fia. Don olyan durván jóképű volt, mint egy középkorú Steve McQueen. De Kurtnek is akadt egy-két megjegyzése, különösen idősebb hasonmása számára: – Fogd már be, bassza meg! – kiabált az apjára olyan erélyesen, ahogy még életében soha, olyan durva szavakat használva, amiért gyerekkorában kapott volna. – Ne beszélj így vele. Ne alázd meg!

Wendy, Kim, Courtney és Brianne gyorsan kimentek a szobából. – Jézusom, milyen öregnek nézel ki – mondta Kurt az apjának, mikor lecsillapodott. Azonnal azt feltételezte, hogy Don pénzt jött kérni. – Nem akartam semmit – mesélte Don. – Csak kapcsolatot akartam teremteni vele. Azt mondtam: „Ha boldog vagy, jól érzed magad, nagyszerű. Csak tudjunk egymásról.”

Kurt dedikált egy plakátot féltestvérének, Chadnek, akit – Don legnagyobb megrökönyödésére – mindenkinek mint féltestvérét mutatott be –, majd azt mondta apjának, hogy mennie kell: színpadra kellett állnia a Nirvanával, és már késésben volt. Miközben a produkciós menedzser, Jeff Mason a színpad felé kísért, Kurtnek alig néhány másodperce jutott arra, hogy maga mögött hagyja a családját, és újra „Kurdt Kobain”, a rocksztár, önmaga másik énje legyen. Annak a koncertteremnek a színpadára készült kimenni, ahol élete első

koncertjén Sammy Hagart és a Quarterflasht látta tíz évvel ezelőtt, bár most úgy tűnt, mintha egy örökkévalóság telt volna el közben. Mason és Kurt mindig arra használták ezt a rövid sétát, hogy szót váltsanak a show részleteiről, vagy megbeszéljék benyomásaikat – ez viszont azon ritka alkalmak egyike volt, mikor Kurt teljes csendben bandukolt a rivaldafény felé.

Maga a koncert fenomenális volt, a legjobb, amit a Nirvana valaha is adott Seattle-ben. A Reading fesztivál nehézkessége a múlté volt, Kurt pedig olyan embernek tűnt, akit éget a vágy, hogy a még nem hívókat is meghódítsa. Kölykök százai szörföltek a tömegben, átzuhogva a barikádokon, mint a lemmingek a sziklákon. Két dal között Krist elmesélte azt a történetet, mikor „egy életre kitiltották” a Coliseum-ból, mert berúgott egy Neil Young-koncerten: a színpalak mögött talált egy képet magáról egy tablón, melyen azok szerepeltek, akiket soha nem lehet beengedni.

A koncert után Kurt minden interjút visszautasított, egyet kivéve: a *Monk* című, rendszertelenül megjelenő utazási magazin kérelmét. Mikor Jim Crotty a *Monktól* és Michael Lane átvergődtek magukat Kurt öltözőjéhez, azt elhagyatottan találták, csak Kurt volt ott Francesszel. – Olyan érzés volt – idézte fel Crotty –, mint amikor a dalai lámával találkoztam: mikor olyan emberrel kerülsz szembe, akinek minden mozdulatát ennyire figyelemmel kísérik, észreveszed, hogy saját elmédben is hihetetlen fontosságot kap. Odakint hatalmas a felfordulás, és mikor kinyitod az ajtót, ott találsz egy üres szobában Kurt Cobaint, karjában egy gyermekkel. Érzékenynek, kiszolgáltatottnak, sérülékenynek és gyengédnek tűnt, ahogyan karjában tartotta a gyermeket.

Míg a Hilburn-interjú komoly hangulatban készült, ez a beszélgetés Kurt életének legnagyobb mítoszteremtő alkalmaként volt. Mikor Aberdeenről kérdezték, elmesélt egy történetet arról, hogyan menekült el a városból: „Elemlámpákkal üldöztek fel az Aberdeen-kastélyhoz, mint egy Frankenstein szörnyet. Egy hőlégballonnal sikerült megmenekülnöm.” Mikor Crotty megkérdezte, az emlékeiben él-e valamilyen „jelentős hely Aberdeenben”, azt felelte: „a híd alatt”. Kedvenc eledelként a „vizet és a rizst” nevezte meg. Mikor arról faggatták, hisz-e a reinkarnációban, ezt válaszolta: „Ha tényleg hitvány alak vagy, légyként fogsz visszatérni, és kakát eszel majd.” Mikor pedig Crotty azt kérdezte tőle, mi lenne a címe önéletrajzának, azt mondta: „Nem gondolkodtam, írta Kurt Cobain.”

Azon az őszön Kurt és Courtney – Frances, Jamie és Jackie társaságában – legtöbb idejüket Seattle-ben töltötték, s a Sorrentóban és az Innben laktak, a piac mellett, meg néhány más négycsillagos szállodában. „Simon Ritchie” néven jelentkeztek be, ami Sid Vicious valódi neve volt. Nem sokkal korábban vettek egy négy és fél hektáros telken fekvő, 300 000 dolláros házat Carnation közelében, harminc mérföldnyire Seattle-től. A ház – melyen keresztül nőtt egy fa – olyan lepusztult volt, hogy új épület tervezésébe kezdtek a birtokon.

Mialatt Seattle-ben voltak, Kurt megtudta, hogy két angol nő a felhatalmazása nélkül az életrajzát írja. A *Vanity Fair*-portré rossz tapasztalatai

következtében Kurt teljesen kikelt magából, mikor megtudta, hogy Judy nénikéjét már meg is interjúvolták a könyvhöz. Október 22-én Kurt, Courtney, Judy néni és Dave Grohl felhívták Victoria Clarke társszerzőt, és egyre fenyegetőbb hangvételű üzeneteket hagytak számára. „Ha ebben a könyvben bármi megjelenik, ami sértené a feleségemet, kibaszottul megjárja” – figyelmeztette Kurt. Egy másik üzenetben így dühöngött: „Szart sem érdekel, ha felveszik, hogy megfenyegettem. Úgy hiszem, van rá néhány százezer dollárom, hogy kicsináljam, bár meglehet, hogy először a törvényes úttal próbálkozom.” Az üzenetekkel megtelt egy kazetta, amelyet a nő átadott a rendőrségnek. Mikor a *New York Times* a fenyegetésekről kérdezte, Danny Goldberg azt mondta: „Kurt abszolúte tagadja, hogy ő vagy a banda bármely tagja ilyen telefonhívásokat bonyolított volna le.” Később azonban Kurt elismerte, hogy ő volt az. Levelet is írt Clarke-nak (de sosem küldte el), melyben olyan gyűlölködő és fenyegető sorok szerepeltek, mint: „Mindketten förtelmesen féltékenyek és mindketten förtelmesen randák. Nem a bandámról akarnak könyvet írni, hanem arról, mennyire féltékenyek az én okos, gyönyörű, szexi és tehetséges feleségemre, mely tulajdonságok egyikükről sem mondhatók el. Ha a feleségemmel kapcsolatban csak egyetlenegy bulvárszerű, negatív megjegyzés vagy megállapítás megjelenik a könyvükben, én boldogan (boldogabban, mint bármi mást egész életemben) szánom életem minden kibaszott ébren töltött óráját arra, hogy a magukét elviselhetetlenné tegyem. Ha ez nem lenne elég, nos, ne felejtsek el, hogy a maffiának dolgozom.”

Amikor az ügy pár hónappal később szóba került, Kurt még mindig vért kívánt: – Ha kisémmiznek, és elvesztem a családomat, nem habozok bosszút állni azokon, akik kibasztak velem – mondta Micheal Azerradnak. – Erre mindig készen állok. Volt már olyan, hogy egy dührohamomban meg akartam ölni valakit... Ha az emberek fölöslegesen baszakodnak velem, hát nem tehetek róla, de legszívesebben szarrá verném őket. – Egy hónapja még ő kapott halálos fenyegetéseket; most már ő fenyegetett másokat.

A késő éjszakai telefonhívások mindennapossá váltak, bár legtöbbjük alig leplezett segélykérés volt. Jogászatól a stáb tagjaiig mindenkit felhívott hajnali 4-kor. Egyszer felhívta Mari nénikéjét hajnali fél háromkor egy üzleti ajánlattal: egy albumot akart kiadni neki. – Gondoltam, élhetnék is a hatalmammal, ha már egyszer van – magyarázta.

Kurt Jesse Reedet is gyakran felhívta az éjszaka közepén – tudta, hogy Jesseben mindig rokonszenvező hallgatóra talál. Kurt kapcsolata a barátaival szép lassan átalakult, melynek oka egyrészt növekvő hírneve, másrészt növekvő drogfogyasztása volt. Kurt és Dylan közelebb álltak egymáshoz, mint bármikor, de sok régi barátja elmaradt mellőle – a legtöbben egyszerűen nem tudtak kapcsolatba lépni vele a hírnév falai és utazási beosztása miatt. Egykori barátai arra panaszkodtak, hogy Courtney közéjük állt: néha mikor telefonáltak, letette a kagylót, mert azt hitte, drogos haverok, és meg akarta védeni Kurtöt tőlük.

Kurt egyre inkább függött azoktól, akiket tanácsadásért és barátságukért

alkalmazott. Egyik menedzsere, Danny Goldberg mind fontosabb szerepet töltött be, mint ahogy Alex MacLeod és Jeff Mason is. Bizalma azonban ritkán terjedt ki a Nirvana többi tagjára. Krist és Kurt kapcsolata megváltozott az esküvő óta: bár beszélgettek a banda ügyeiről, a közösen töltött napoknak vége szakadt. – Nagyokat veszekedtünk telefonon keresztül Kurttel – mesélte Krist –, és az egyik ilyen beszélgetés végén Kurt azt mondta: „Nos, a dolgok jobbra fordulnak majd.” Én meg azt feleltem: „Igen, a dolgok jobbra fordulnak majd.” Ebben egyetértettünk, csak hogy jobban érezzük magunkat. – S noha Dave és Kurt olyanok voltak, mint a testvérek, míg együtt laktak, 1992 végén Kurt többször is azzal fenyegette Grohlt, hogy kirúgja a bandából, amikor a dobos olyasmit tett a színpadon vagy azon kívül, ami neki nem tetszett.

Kurt szokatlan barátságokat is kötött, egyiket 1992-ben Buddy Arnolddal, aki saját leírása szerint egy „vén szivar-zsidó-jazzdobos-exnarkós” volt. Arnold volt a vezetője a „zenészeket támogató programnak”, mely kezeléseket biztosított a beutalt muzsikuskoknak. Első találkozásuk alkalmával, 1992-ben Kurt gyanakvással tekintett a kopasz, sovány, idős emberre, és megkérdezte tőle: – Használtál valaha drogokat? – Csakis heroint, és azt is csak 31 évig – felelte Arnold. Ezzel azonnal elnyerte Kurt rokonszenvét. Mikor Los Angelesben járt, mindig benézett Arnoldhoz, a kezelésről azonban csak ritkán volt hajlandó beszélgetni: főként Charlie Parkerről, Billie Holidayról és a többi legendáról szeretett volna hallani, akik hajdan Arnold ismerősei voltak. Arnold megpróbált intő történeteket illeszteni mondókájába arról, hogyan tette tönkre őket a drog. Kurt udvariasan meghallgatta, de mindig visszafordította beszélgetésüket a nagy legendákra.

Október 24-én Kurt, Krist és Dave nekiláttak következő albumuk elkészítésének. Úgy határoztak, hogy a demo felvételéhez visszatérnek Jack Endinóhoz, s ugyanazon a keverőpulton dolgoznak, amit a *Bleach*hez is használtak. Bár hat számon dolgoztak, csak a Rape Me-vel jutottak valamennyire. A munka második éjszakáján Courtney és Frances is csatlakozott hozzájuk; a Rape Me végső vokálját Kurt Francesszel az ölében énekelte fel. A munka akkor ért véget, mikor beállított hozzájuk egy halálosan beteg, tizenhét éves srác a Kívánj Valamit Alapítványtól, akinek vettek egy pizzát.

Az októbert ötvenezres tömeg előtt adott koncerttel zárták Buenos Airesben, Argentínában. Egy-egy nagyobb előadásért hatalmas összegeket kínáltak nekik, és Kurt alkalmanként elfogadta a felkéréseket. Ez a fellépés azonban a közönség és a banda számára is fájdalmasan végződött: a Nirvana belekezdett ugyan a Teen Spirit nyitó akkordjaiba, de a dalt nem játszották el, a tömeg pedig majdnem fellázadt csalódottságában. Kurtnek Frances is nagyon hiányzott – ez volt az első útja nélküle.

November elején Kurt és Courtney beköltöztek a Four Seasons Olympic Hotelbe Seattle-ben, mégpedig „Bill Baily” néven, ami Axl Rose valódi neve volt. Majd két hónapig maradtak, és számlájuk már 36 000 dollárra rúgott, mikor a puccos szálloda kirúgta őket. A végén minden luxusszállóból kirúgták

őket Seattle-ben, így arra kényszerültek, hogy szerényebb hotelekben lakjanak. Általában nem a drog sodorta őket bajba, hanem az a szokásuk, hogy az otthelyezett cigarettákkal kiegészítik a szőnyeget, és nem hagyták, hogy a szobaszerviz takarítson náluk. – Mindig nagy borraivalókat adtam a szobalányoknak – mondta Jackie Farry –, mégis mindig eljutottunk addig a pontig, mikor a hotel vezetése azt mondta: „Köszönjük, de ebből az üzletből nem kérünk.”

A Four Seasons Garden étteremben Courtney interjút adott a *The Rockett*-ról Gillian Gaarnak, egy héttel a hálaadás napja előtt. Courtney többnyire a kiadás előtt álló Hole-albumról beszélt, de a férjével kapcsolatban is tett egy megjegyzést: „Ez az egész koncepció egy gyenge emberről, aki képtelen döntéseket hozni – meghallgatták valaha is az albumát? Meghallgatták valaha az én albumomat? Két olyan emberről van szó, akik egyáltalán nem ostobák.”

Támadta a rockvilág szexizmusát is, melyben „egy nő természetesen csak puncijával érhet el valamit. Egy férfinak az is elég, ha jó dalokat játszik.”

A *The Rocket*-interjú volt egy nagyobb kárrendezési kampány első része – a pár úgy érezte, a *Vanity Fair* cikke annyira megbélyegezte őket, hogy örültek a velük szimpatizáló újságírók interjúkérelmeinek. A *Spin* felkérte Jonathan Ponemant a Sub Poptól, hogy portrét írjon róluk, aki írásában, mely a „Családi értékek” címet kapta, szerető, sőt túlzottan is aggódó szülők képét festette le. „Tudtuk, hogy mi képesek leszünk megadni (Francesnek), amit mi nem kaptunk meg, lojalitást és együttérzést, bátorítást. Tudtuk, hogy képesek leszünk igazi otthont teremteni a számára, és rohadtul elkényeztetjük” – mondta Courtney Ponemannak. A cikknél is hatásosabbak voltak azonban a mellékelt fotók, melyeken Kurt és Courtney a gyermekükkel játszanak. A képek egy figyelemre méltóan szép családot ábrázolnak, Frances pedig gyönyörű kisbaba volt, akiről látszott, hogy egészséges és mindent megkap.

Október folyamán Kurt rengeteg időt töltött azzal, hogy megszállott módjára lemezborító-szövegeket gyártott az *Incesticide*-hez⁸⁸ egy korábbi, B oldalakból álló albumhoz, melyet még karácsony előtt ki akartak adni.^{[88} Vértartozás] A lemezborítót is megfestette; egy kisbaba csimpaszkodik bele földönkívüli szülőjébe, aki közben pipacsokat bámul. Legalább húsz különböző vázlatot készített a lemezborító szövegéhez, ezt a lehetőséget használva fel arra, hogy visszavágjon azoknak, akik ellenségei egyre hosszabb listáján szerepeltek. Egyik vázlatában Kurt a mások által róla kialakított képet vonta kétségbe: „Egy nagy baszdmeg azoknak, akik vették maguknak a bátorságot, hogy kijelentsék, annyira naiv és ostoba vagyok, hogy hagyom, hogy kihasználjanak és manipuláljanak.”

Az év októberében Kurt menedzserei azt javasolták, adják ki Kurt hivatalos életrajzát, mely elejét veheti a további támadó hangú cikkek megjelenésének. Kurt egyetértett az ötlettel, úgy érezte, hogy ha maga mesélné el élete történetét – még ha az ellentmondásos is –, az kedvezőbb színben tüntetné fel. A Gold Mountain megkereste Michael Azerradot, aki októberben hozzá is kezdett a

könyvhöz, Kurt segítségével. Kurt még egy olajfestményt is készített a könyv borítójára, de végül azt nem használták fel. Azon az őszen interjúsorozatot készítettek Azerraddal, s bár többnyire az igazat mondta, mint a Hilburn-interjúban, sokszor inkább vidámabb események felé vezette a szerzőt, s mellőzték a sötétebb részeket. Azerrad könyve tartalmazta Kurt őszinte beismerését drogproblémáival kapcsolatban, bár függőségének mértékét elbagatellizálta. Amikor Kurt elolvasta a végleges kéziratot, csak két ténybeli változtatást tett, de saját mitikus történeteit, a puskák a folyóban sztoritól a híd alatt töltött időig, benne hagyta.

November második hetében Kurtöt fotózásra hívta a *Monk* – őt választották seattle-i kiadásuk címlapjára. Egyedül érkezett Charlie Hoselton stúdiójába, és tőle szokatlan módon teljesen együttműködőnek bizonyult. – A helyzet a következő – mondta Hoseltonnak. – Addig maradok, ameddig akarja, azt csinálom, amit mond, ha megtesz nekem két dolgot: kapcsolja ki a telefonját, és ne engedjen be senkit, bárki kopogtat is. – Courtney már négyszer hívta fel a stúdiót Kurtöt keresve. A *Monk* szerkesztői rávették Kurtöt, hogy öltözzön favágónak, és álljon pózba egy láncfűrészsel. A felvételek során, mikor Kurt kimerészkedett a stúdióból, és Hoselton arra kérte, álljon a presszógép elé, Kurt jobbat talált ki – félretolta a presszóst, és maga készített kávé.

Egy hónappal később, mikor Kurt a *The Advocate*, egy meleghetilap számára adott interjút, a szerző, Kevin Allman rendkívül házias párnak találta őket – Courtney épp babakocsiba rakta Francest, és sétálni készült vele. Mikor Allman megjegyezte, hogy a legkevésbé sem emlékeztetnek a Sid és Nancy párosra, Kurt így felelt: „Egyszerűen megdöbbenő, hogy a rock 'n' roll történetének ezen a pontján az emberek még mindig azt várják, hogy rockideáljaik olyan a klasszikus rockarchetípusoknak megfelelően éljenek, mint Sid és Nancy. Az a feltételezés, hogy olyanok vagyunk, mint ők, csak mert heroinoztunk egy ideig, meglehetősen sértő.” Az interjú igen alapos volt, és Kurt bölcsen igyekezett elnyerni a hetilap olvasóközönségének szimpátiáját. Füllentett, mikor azt állította, hogy Aberdeenben letartóztatták, amiért a falra sprayzte, „Homoszex mindenekfelett”, és arról beszélt, mennyire támogatja a homoszexuálisok jogaiért való küzdelmet. Újra elmesélte az Axl Rose-sztorit, mely az MTV díjátadóján történt, de itt is túlzott, mikor azt állította, hogy Axlt „ötven hatalmas, gigantikus, agyhalott fajankó testőr kíséri, akik gyilkolni is képesek”. Mikor a heroinról kérdezték, Kurt elismerte, hogy egyszer megküzdött a droggal, a pletykák azonban azóta is folytatódnak, mert „én egy sovány ember vagyok. Mindenki azt gondolja, hogy megint drogozunk, még azok is, akikkel együtt dolgozunk. Azt hiszem, életem hátralévő részében nem szabadulok ettől.”

Elismerte, hogy az elmúlt éve volt élete legkevésbé termékeny időszaka. Viszont legalább olvasott, mondta, például Patrick Süskind könyvét, *A parfümöt*⁸⁹ másodszor is; valamint kinyilvánította Camille Paglia művei iránti rajongását (egyike Courtney tetten érhető befolyásának). [⁸⁹ A XVIII. századi Franciaországban játszódó történet egy nyomorult fiúról szól, aki szellemileg

visszamaradott, de az illatok zsenije. Számára a világ nem színekből, hangokból vagy tapintható dolgokból áll, hanem szagokból, s elhatározza, hogy elkészíti a világ legtökéletesebb parfümjét, amelyet, mint rájön, csak egy módon valósíthat meg: szűzlányok lenyúzott bőrének az illatesszenciájával.]

Beszélt a festésről, és hogy újabban fő művészi kifejezési formája a babakészítés. – Egy babagyűjtőknek szóló magazinból veszem az ötleteket. Agyagbabák. Kiégetem, aztán jó öregre maszkírozom és felöltöztetem őket. – Végszó gyanánt olyasmit mondott, ami nem illik egy huszonöt éves ifjú szájába: – Nincs jogom elítélni semmit.

November közepén a Los Angeles-i bíróság visszavonta Cobainékre rótt korlátozásait, és Courtney testvére, Jamie elutazott. A három hónap alatt, míg Francesre felügyelt, szigorú főnöknek bizonyult, s ritkán hagyta Kurtöt és Courtneyt egyedül a lányukkal, felügyelet nélkül. Mikor Jamie elment, Jackie vette át a szigorú felügyelő szerepét, távol tartva Frances a szüleitől, mikor be voltak löve. Legtöbbször Jackie ügyelt a pelenkacserére és az etetésre, bár gyakran tette oda Frances a szüleihez egy teli cumisüveggel, mikor lefekvésre került a sor. – Kurt olykor azt mondta: „Muszáj látnom” – idézte Farry. – És akkor bevittem hozzá a kicsit, de ha nem volt megfelelő állapotban, mert elbóbiskolt, akkor visszavittem. – Józanon azonban Kurt és Courtney gyengéd és odaadó szülők voltak.

1992 utolsó hónapjában Kurt sok számot véglegesített következő albumára – amelynek még mindig a *Gyűlölöm magam és meg akarok halni* címet szánta –, túlnyomórészt régi és új családjáról. Az apjával történt találkozás azóta is kísértette Kurtöt, s legújabb dalciklusának Don lett a központi karaktere. A *Serve the Servants* című számban Kurt legönéletrajzibb szövegét írta meg, s a *Nevermind* körül kialakult mániára való közvetlen utalással kezdte: „A tinédzserfélelmek jól fizetnek/De én már öreg vagyok és unott.” Kritikusait is megpiszkálta („önjelölt bírák ítékeznek”), és az is sorra került, ahogy Courtneyvel bánt a sajtó („ha úszik, tán nem is boszorkány”). A legtöbb szám azonban Donról szólt, egyikben az elhíresült mondat: „Mindig egy apát akartam /de csak egy faterom volt”. A refrénben Kurt lekicsinylően fogalmaz élete legmeghatározóbb eseményéről: „Az a legendás válás egy dögunalom.” Mikor elénekelte a dalt, úgy adta elő ezt a mondatot, mintha valami elcsépelt frázis lenne, de a szöveg legelső vázlatában kétszer akkora betűkkel írta le, mint a többi, és háromszor húzta alá.

Bár egyáltalán nem volt szükség magyarázatra, Kurt terjedelmes megjegyzést fűzött a dalhoz a lemezborítón. „Gondolom, ez a szám az apámnak szól, aki képtelen a szeretet szintjén kommunikálni, amit pedig mindig is vártam tőle. Elhatároztam, hogy a magam módján adom tudtára apámnak, hogy nem gyűlölöm őt. Egyszerűen nincs mit mondanom neki, és semmi szükségem apa-fiú kapcsolatra egy olyan emberrel, akivel semmi kedvem együtt tölteni egy unalmas karácsonyt. Más szavakkal: szeretlek, nem gyűlöllek; nem akarok beszélni veled” – írta. Ennek megírása után Kurtnek újabb gondolatai támadtak

– de legtöbbjét kihúzta.

Kurt egy el nem küldött levelet is írt Donnak a következő tavasszal, azzal kapcsolatban, hogyan változtatta meg őt Frances.

Hét hónappal ezelőtt olyan helyzetbe hoztam magam, mely a létező legnagyobb felelősséget rója az emberre. Olyan felelősséget, amelyet nem lehet parancsba adni. Ha egy tévéműsorban azt látom, hogy gyerekek halnak meg, vagy ha olyan szülő vallomását hallom, aki nemrég veszítette el a gyermekét, nem tehetek róla, de mindig sírnom kell. Mindennap kísért az a gondolat, hogy elveszíthetem a kicsit. Már az is elbátortalanít, ha beültetem az autóba, mert félek, hogy esetleg baleset ér minket. Esküszöm, hogy ha valaha hasonló helyzetben találnám magam, mint amilyenben te voltál (tudniillik a válás), utolsó leheletemig harcolnék azért, hogy továbbra is gondoskodhassak a gyerekről. Mindent elkövetnék, hogy a tudtára adjam, jobban szeretem őt, mint önmagamat. Nem azért, mert ez egy apa kötelessége, hanem mert így akarom. Szeretetből. És ha Courtney és én oda jutnánk, hogy egymás agyára megyünk, mindketten elég felnőttek és felelősségteljesek leszünk ahhoz, hogy normálisan viselkedjünk egymással, ha a gyerek is velünk van. Tudom, hogy te éveken át úgy érezted, anyánk valamiféle agymosást hajtott végre Kimen és rajtam, hogy gyűlöljünk téged. Nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy ez mennyire nem így van, és azt hiszem, nagyon lusta és kényelmes kifogás arra, hogy nem próbálkoztál keményebben, hogy eleget tegyél apai kötelességeidnek. Képtelen vagyok olyasmire emlékezni, hogy anyám bármikor is rosszat mondott volna rólad, egészen a középiskola utolsó két évéig. Ez az az időszak volt, mikor eljutottam a saját felismeréseimhez anélkül, hogy szükségem lett volna anyám beavatkozására. Ő mégis észrevette az irántad és a családot iránt érzett megvetésemet, maga is ennek megfelelően viselkedett, kihasználva a lehetőséget, hogy szabad folyást engedhet a veled szemben felgyülemlett dühének. Minden alkalommal, amikor szidott téged, tudtára adtam, mennyire nem értékelem ezt, és milyen szükségtelennek tartom. Sosem álltam egyikőtök oldalára sem, mert miközben felnőttem, mindkettőtök iránt megvetést éreztem.

Ennél is árulkodóbb az a kollázs, amelyet Kurt készített a naplójában. Kivette Don fényképét az iskolai évkönyvből, és odaragasztotta ügynöke, Gary Gersh képe mellé. Don képe fölé odaírta: „régi apa” és a következő feliratot mellékelte: „Zálogba adatta velem az első gitáromat. Ragaszkodott ahhoz, hogy inkább sportoljak.” Gersh fölé pedig ezt írta: „új apa” – megjegyzés nélkül. A kollázs alá Kurt egy csomó, régi orvosi könyvekből kivágott képet ragasztott, melyeken deformált testek szerepeltek, és feliratozta: „Kurdt Kobain számtalan hangulata”. A „baba”-hangulat alá egy retardált férfi képét tette; a „húgyos” alá egy férfi képe került, aki összevizezte magát; egy sovány fickó képe alá ezt írta: „zsarnok” – hogy ábrázolja a hangulatát. Az egyetlen normális ember esetében átalakította a férfi ingét, amelyen így ez volt olvasható: „B(r)atmobü”, és rajzolt egy fecskendő a „pimasz” hangulat jellemzésére.

Kurt és Courtney azzal fejezték be az 1992-es évet, hogy szilveszter este

elmentek az RKCNDY klubba megnézni a Supersuckerst. Kurt összefutott Jeff Holmessel, egy helyi jegyügynökkel. Csevegtek egy kicsit a zenéről, és mikor szóba került a Meat Puppets, Holmes azt mondta Kurtnek, hogy ismeri a bandát. Fel is hívta Curt Kirkwoodot, és átadta a kagylót Kurtnek. Ez volt a kezdete a Nirvana és a Meat Puppets közötti barátságnak, mely végül együttműködéshez vezetett.

Az év vége közeledtével Kurt és Courtney összeállították azok listáját, akiknek karácsonyi üdvözlőlapot akartak küldeni. Belevették az összes szokásos számba vehető ismerőst, és néhány kevésbé szokványosat is: Eddie Veddert, Axl Rose-t és Joe Strummert. Strummer nevéhez érve Courtney azt javasolta, írják azt: „Kösz, hogy ránk uszítottad a barátodat, Lynn Hirschberget, ő igazán olyan kibaszottul édes és becsületes. Add át neki legjobb kívánságainkat, jó?” A lapot aztán Susan Silvernek, a Soundgarden menedzserének küldték el, akit „kedvenc belső forrásunk”-nak tituláltak, mert azt gyanították – helytelenül – hogy tőle származtak a *Vanity Fair* idézetei.

Karácsonyi listájukon szerepelt két olyan ember is, akiket a pár igazán közel állónak érzett – dr. Paul Crane, aki Francest segített világra hozni és dr. Robert Fermont. Valójában a Gold Mountain könyvelése szerint Cobainék 1992 január elseje és augusztus 30-a között 75 932 dollár 8 centet költöttek orvosi számlákra. Ennek majd a fele ment az orvosokhoz, beleértve drogkezeléseiket is; dr. Michael Horowitz például – akit Courtney később beperelt, azt állítva, hogy orvosi jelentéseit átadta a sajtónak – egyedül 24 000 dollárt vágott zsebre. Dr. Fermont 8500 dollárt kapott a kezeléseikért és a buprenorphine-ért, amelyet adott nekik. Néhány számla a rehabilitáció előtti időszakból származott, és „dr. Boldogság” tiszteletdíja szerepelt rajtuk, amelyet narkotikumok felírásáért kapott. Kurt végül sokat keresett a *Nevermind*-dal (az album addigra nyolcmillió példányban kelt el); ezek az orvosi számlák bizonyítják, mennyit emésztett fel 1992-ben az egészségükért folytatott küzdelem.

Kurt több pénzügyi részletet is feltárt az Adwocate-interjúban: 1992-ben több mint egymillió dollárt keresett, melyből „380 000 ment adókra, 300 000 ment a (Carnation) ház megvásárlására, a többit pedig elvitték az orvosok, jogászok, személyes kiadásaink pedig 80 000 dollárt tettek ki. Ez tartalmazta az autóbérléseket, az ennivalót, mindent. Ez nem túl sok; Axl Rose egész biztosan nem ennyit költ egy év alatt.” Jogi kiadásaik 200 000 dollárra rúgtak. Bár Kurt bevételei hihetetlenül sokat emelkedtek az elmúlt évhez képest, ugyanolyan gyorsan el is költötte a pénzt, mint amilyen gyorsan megkereste.

Két héttel karácsony előtt kiadták az *Incesticide* című, B oldalakból és kimaradt számokból álló Nirvana-válogatást. Az 51. helyen került fel a *Billboard*-listára, ami elég figyelemre méltó helyezés, tekintve hogy az anyag nem volt új. Két hónapon belül félmillió példányt adtak el belőle, mégpedig különösebb promóciós erőfeszítések és turné nélkül.

Januárban a Nirvana csupán két fellépést vállalt, két óriási megastadionban,

Brazíliában, hatalmas gázsiért. A január 16-ai fellépés Sao Paulóban vonzotta a legnagyobb tömeget, mely előtt a Nirvana valaha is játszott – száztízezer ember –, s a stáb és a banda emlékezetében is úgy maradt meg, mint életük legeslegrosszabb koncertje. Régen próbáltak, és Kurt ideges volt; s hogy a helyzet még rosszabb legyen, a gyógyszereire töményét ivott, úgyhogy alig találta meg az akkordokat.

Műsorukon több átirat szerepelt, mint ahány Nirvana-dal. Eljátszották Terry Jacks „Seasons in The Sun” című számát, a „Kids in America”-t Kim Wilde-től, a Clash „Should I Stay or Should I Go”-ját és a „Rio”-t a Duran Durantól. Egy Queen-átirat szövegét, a „We Will Rock You”-t Kurt úgy énekelte: „We will fuck you”⁹⁰. [⁹⁰ We Will Rock You – megmozgatunk; We Will Fuck You – megbaszunk] Az előadás harmincadik percében Krist Kurthöz vágta a gitárját, és leviharzott a színpadról. – A tévedések vígjátéka volt – emlékezett Earnie Bailey gitártanár. – Mindenki gyümölcsökkel kezdte dobálni őket, akár egy klasszikus kabaréban. Azon tűnődünk, vajon sikerül-e kijutnunk innen anélkül, hogy felborítanak a furgont. – Végül megtalálták Krist-t, és a stáb visszacipelte a színpadra; ha a banda nem játszik negyvenöt percet, nem teljesítik a szerződésüket, ami azt jelenti, hogy nem kapják meg a pénzt. De ami azt illeti, még a hatalmas csekk sem fedezte az együttes által tönkretett felszerelés költségeit. Krist később úgy jellemezte a koncertet, mint „mentális összeomlást”, egy braziliai magazin azonban kevésbé volt finom: „Egyáltalán nem az *igazi* Nirvana voltak; inkább azt mondhatnánk, a depressziós Cobain zajongott a gitárjával.”

Kurt *valóban* depressziós volt, s azon a héten egészen az öngyilkosságig jutott. A bandának még volt egy hete a következő, riói fellépés előtt, s az eredeti terv az volt, hogy közben új albumukon dolgoznak. Mikor azonban bejelentkeztek egy sokemeletes riói szállodába, Kurt egy Courtneyvel folytatott veszekedés után azzal fenyegetőzött, hogy leveti magát az emeletről. – Azt hittem, ki fog ugrani az ablakon – emlékezett vissza Jeff Mason. Végül Mason és Alex MacLeod megfogták, és elvitték egy másik hotelbe. – Egyik szállodából a másikba mentünk, de mindegyiket ott kellett hagynunk, mert akármelyik szobába mentünk, mindegyiknek volt erkélye, ő meg leugrott volna – magyarázta Mason. Végül MacLeod talált egy földszinti szobát, ami nem könnyű feladat Rióban. Míg a banda többi tagja egy luxushotelben aludt, Kurt egy egyszerű koszfészekben szállt meg.

Kurt reményvesztettségét főként a drogelvonnás okozta. A turnén képtelen volt megszökni a többi bandatag és a stáb vigyázó szemei elől, hogy belője magát, legalábbis szégyenkezett volna miatta. Még amikor sikerült is meglógnia a fokozott megfigyelés alól, élete egyik legnagyobb félelme az volt, hogy letartóztatják, miközben drogot vásárol, és megírják az újságok. A rockkritikusok spekulálhatnak róla, hányadán áll a szerrel, bármikor letagadhatja, vagy ahogy az interjúkban tette, hivatkozhat arra, hogy ez már a múlté. De a letartóztatást semmilyen tagadás sem teheti semmissé. Hogy

csökkentse a heroin utáni vágyát, mindent bevett, ami toxikus volt – tablettákat vagy italt – bár ez sokkal kevésbé hatott.

A földszintes szállodában töltött éjszaka, úgy tűnt, segít, és másnap reggel Kurt kipihenten állított be a stúdióba, munkára készen. Először játszotta el a Heart-Shaped Box⁹¹ című számot, Courtneyvel közös munkájuk gyümölcsét. [⁹¹Szív alakú doboz] Amint hozzákezdett a felvételekhez, megszabadult melankóliájától. – Voltak zeneileg nagyon pozitív pillanatok – figyelte meg Mason. Mikor a Nirvana szünetet tartott, Courtney és a Hole dobosa dolgoztak a Love-számokon.

A brazil út újabb hatalmas koncerttel zárult január 23-an, a riói Apoetose stadionban. Ez a koncert már professzionálisabb volt, mint a Sao Pauló-i, és először mutatták be a Heart-Shaped Box és a Scentless Apprentice⁹² című számokat, mely utóbbi ebben a formájában tizenhét percig tartott. Mikor másnap hazarepültek, Kurt és a többiek egyaránt optimistán várták új albumuk előkészítő munkálatait.[⁹² Szagtalan tanonc]

20.

SZÍV ALAKÚ KOPORSÓ

SEATTLE, WASHINGTON

1993. január – 1993. augusztus

Hetekre eltemetnek egy szív alakú koporsóban.

A Heart-Shaped Box egy korai változata

A „Gyűlölöm magam és meg akarok halni” mondat egy ideje már jelen volt Kurt szóbeli és írott repertoárjában. Mint sok dalszövegét vagy az interjúk során elejtett megjegyzéseit, ezt a mondatot is előbb tucatnyiszor ízlelgette, tesztelte a naplójában. A mondat először 1992 közepén jelent meg írásaiban, egy rimes verspárokról készített listán, és bár semmit sem talált, ami erre rímelve, egyre csak forgatta agyában, mint egy tudós, aki az áttörést hozó képletet keresi. 1992 közepén a mondat szinte rögeszméjévé vált, interjúiban és barátainak is elmondta, hogy ez lesz a következő album címe. A legjobb esetben is akasztófahumor volt.

Ami viszont egyáltalán nem volt vicc, az öngyűlöletének kifejeződése, mely folyamatosan felmerült a naplójában, beleértve egy verset, mely egyik gyermekkori graffitijére emlékeztetett: „Gyűlöllek. Gyűlölöm őket. De leginkább önmagam gyűlölöm.” Egy másik Jack Kerouac-stílusú mondatában, mely ebből az időszakból származik, úgy írt gyomorfájdalmairól, mintha az valami átok lenne: „Görcsösen hánytam, míg a gyomrom végül szó szerint kifordult, hogy megmutassa a finom hajszálidegeket, melyeket úgy tartottam és neveltem, mint a gyermekeimet; valamennyit körítéssel láttam el és bepácoltam, mintha Isten megbaszott volna, és belém helyezte volna ezeket az értékes kis tojásokat, én meg győzedelmes páva módjára parádézni körülöttem, egy kurva anyai büszkeségével, aki megszabadult az ismételt erőszak és kínzás elviselésének kötelességétől, és olyan méltóságteljesebb munkához segítette, mint a mindennapi öregedés és a jó öreg, egészséges prostitúció.” Az „Isten megbaszott” kifejezés gyakran bukkant fel, és minden humor nélkül – ez Kurt fizikai és érzelmi küzdelmeire adott egyéni magyarázata volt.

Csak miután Krist meggyőzte arról, hogy a „Gyűlölöm magam és meg akarok halni” címmel a Nirvana pereskedéseknek teheti ki magát, kezdett Kurt mást is fontolóra venni. Váltogatta a lehetséges címeket, először a „Verse, Chorus, Verse”⁹³ címre gondolt, majd végül az *In Utero*⁹⁴ mellett kötött ki, amely Courtney egyik költeményében szerepelt.[⁹³ Vers, refrén, vers][⁹⁴ Méhen belül]

Kurt 1992-ben írt dalai közül sokat a házasságuk ihletett. „Egymásból élünk” – írta a *Milk It*⁹⁵ című számban, e mondatban összegezve alkotói és érzelmi egyesülésüket.[⁹⁵ Fejd meg] Ahogy az már két művész házassága esetén lenni szokott, lassacskán hasonlónak vált a gondolkodásuk, megosztották egymással

ötleteiket, és szerkesztőnek használták a másikat. Naplójukon is osztoztak: Kurt leírt egy mondatot, amelyhez Courtney rímelő sort illesztett. Kurt elolvasta Courtney írásait, és fordítva, s mindkettőjükre hatással voltak a másik tünődései. Courtney tradicionálisabb szövegíró volt, pontosabban kidolgozott, kevésbé homályos mondatokkal, s érzékenysége nagyban hatott többek között a **Heart-Shaped Boxra** és a **Pennyroyal Tea-re**⁹⁶. [⁹⁶ Csombormenta tea] Kurtöt igényesebb íróvá tette, s korántsem véletlen, hogy az említett két szám talán a Nirvana legkidolgozottabb munkája: több odafigyeléssel készültek, mint az egész *Nevermind* album.

Courtney mégis karakterként játszotta a legnagyobb szerepet Kurt dalaiban – ahogy a *Nevermind* többnyire Tobiról szólt, az ***In Uterót*** Don, Courtney és Frances formálta. A **Heart-Shaped Box** természetesen Courtney első ajándékára, a csipkés selyemdobozra utalt, a dal egyik mondata azonban „örökké tartozom felbecsülhetetlen tanácsaidért”, Kurt egyik, a lánynak szóló üzenetéből származik. „Örökké hálás leszek felbecsülhetetlen véleményedért és tanácsaidért” – írta, és a mondat leírva őszintébbnek tűnt, mint amikor elénekelte. Az album Kurt ajándéka volt Courtneynek – viszonzta a szív alakú dobozt, zenei formában. Bár nem volt szerelmi szimbólum, a **Heart-Shaped Box** számos változáson ment keresztül, s Kurt eredetileg a „Heart-Shaped Coffin” címet adta neki, mely a „Hetekre eltemetnek egy szív alakú koporsóban” mondatot is tartalmazta. Courtney azonban úgy vélte, ez túlságosan sötét. Kapcsolatukra mégis az volt a jellemző, hogy mindketlen a korlátok túllépésére ösztönözték a másikat, és az új dalok művészi hatása mindkettőjük számára egyaránt hiúsági kérdés volt.

Mielőtt a stúdióba ment, Kurt egy tizennyolc dalból álló listát állított össze: erről tizenkettő rá is került a végleges albumra, címeiket azonban igencsak megváltoztatták. A **Radio Friendly Unit Shifter**⁹⁷ című szám **Nine Month Media Blackout**⁹⁸-ként kezdte pályafutását, Kurt alig leplezett válaszaként a *Vanity Fair* cikkére. [⁹⁷ Rádióbarát egységváltó][⁹⁸ Kilenc hónap médiaszünet] Az **All Apologies** eredetileg „La, La, La... La” volt, a **Moist Vagina**⁹⁹, egy B oldalas szám pedig sokkal leíróbb címet kapott: „Moist vagina, and then she blew him like he's never been blown, brains stuck all over the wall”¹⁰⁰ [⁹⁹ Nedves vagina] [¹⁰⁰ „Nedves vagina, aztán a lány leszopta őt, így sosem szállt még el senkitől, az agya körös-körül felkenődött a falra”]

A banda Valentin-napon repült Minnesotába, hogy nekilásson az új albumnak. Ritka és nyers hangzást kerestek, így Steve Albinire esett a választásuk – Kurt szándékai közt az is szerepelt, hogy olyan messzire kerüljön a *Nevermindtől*, amennyire csak lehet. Albini hajdan maga is a nagy hatású Big Black punkbandában játszott, s annak idején, még 1987-ben Kurt Seattle-be utazott, hogy megnézhesse az ósdi erőműben utoljára fellépő Big Blacket. Tinédzserként Kurt bálványozta Albinit, bár felnőttként legfeljebb munkakapcsolat alakult ki közöttük. Albini elég jól kijött a banda többi tagjával, Courtney azonban később úgy jellemezte, mint „pszichotikus szörnyeteg”-et.

Courtney azzal vágott vissza, hogy szerint Albin csak akkor találna vonzónak őt, ha „távol-keleti lennék, csellóznék, nagy melleim lennének és kis karika fülbevalóm, fekete garbót viselnék és ahhoz illő cuccokat, és sosem szólnék egy szót sem.”

A Gold Mountain azért választotta a Pachyderm stúdiót Cannon Fallsban, Minnesotában, mert úgy vélték, a vidéki környezetben minimalizálhatják a figyelmüket elvonó tényezőket. Jól számítottak: a munka hatodik napjára – február 20-ára, Kurt 26. születésnapjára – a banda az összes szám alapjának felvételét befejezte. Mikor nem dolgoztak, Eddie Veddert hívták kézi kapcsolású telefonon, és beutaztak az egyóránnyira lévő Minneapolisba. A városban Kurt legújabb gyűjtőszendvélyének hódolva átkutatta a Mall of America¹⁰¹ „üzleteit az Átlátszó Ember műanyag anatómiai modellje után, amely az ember belső szerveit mutatja.”^[101] Bevásárlóközpont] Mikor befejezték a lemezt, tizenkét nappal a munka megkezdése után, a banda tagjai nadrágjuk felgyűjtásával ünnepeltek. – A végső keveréseket hallgattuk – mesélte Pat Whalen, egy barátjuk, aki benézett hozzájuk. – Mindenki oldószert öntött a nadrágjára, meggyújtotta, aztán egyik nadrágról a másikra adták tovább a lángot, egyik embertől a másikig. – Közben magukon hagyták a nadrágot, de hogy mégse égjenek meg, sört öntöttek egymásra, amint a láng a lábukhoz ért.

Az albumot fele annyi idő alatt vették fel, mint a *Nevermind*ot – A dolgok kezdtek beindulni – mesélte Krist. – A magánügyeit mindenki otthon hagyta. És nagy győzelem volt: ez a kedvenc Nirvana-lemezem. – Novoselic álláspontját sok kritikus, sőt Kurt is osztotta, aki úgy vélte, ez volt élete legnagyobb erőfeszítése. Kezdetben Kurt a Pennyroyal Tea című számban látta az első kislemezt: Beatles-hangzású zenei háttérrel ötvözött a Nirvana által tökélyre vitt lassú-gyors tempóváltással. A cím egy abortuszra használt gyógynövényre utal. Bár Courtney szövege határozta meg a hangnemét, a szám Kurt gyomrának tényszerű leírásával végződik: „meleg tejen és hashajtókon élek, cseresznyeízű antacidákon.”

Az *In Utero*n is számos gyors rockszám szerepel, de ezek is lírai mélységűek. A Very Ape¹⁰² és a Radio Friendly Unit Shifter zenei háttéréül ugyanaz a zakatoló aláfestés szolgál, mint ami a kosárlabdameccsek három másodperces szünetei alatt hallható, a szövegük mégis annyira csavaros, hogy egyetemi dolgozatokat és internetes vitákat inspirált.^[102] Micsoda majom] A **Milk It** egy húzós punkrockdal, amit a banda egyszer vett csak fel, Kurt mégis napokon át javígtatta a szövegét. „Az ő teje az én szarom/az én szarom az ő teje” megfogalmazással Kurt a maga bizarr módján feleségéhez fűződő kapcsolatát fejezte ki. A dal rehabilitációjára is utal: („az illatod még itt lebeg, ahol meggyógyulnom sikerült”), és egy olyan gondolatot is felelevenített, melyet középiskolás kora óta kerülgetett, és számos dalban meg is fogalmazott: „Nézd az öngyilkosság derűs oldalát.” A Dumbhoz írt, de fel nem használt lemezborító szövegében a drogfüggéshez vezető utat fejtegette: „Az a sok fű meg az a sok ártalmatlan, állítólag függőséget nem okozó joint megviselte az

idegrendszeremet, tönkretette a memóriámat, sokszor a legszívesebben kiloccsantottam volna az agyam. Sosem voltam elég erős, úgyhogy mindig feljebb másztam a bódulat létráján.”

De az album egyetlen száma sem fogható a Heart-Shaped Boxhoz. „A rákodra vagyok éhes, ahogy sötétre válsz” – énekelte Kurt, s a pop történetében valószínűleg egyetlen szövegíró sem talált még ilyen csavaros kifejezési módot arra, hogy elmondja: „Szeretlek”. A „Dobd le a köldökszínórodat, hogy visszamászhaszak” mondattal fejezte be Kurt legtranszcendensebb dalát, egy olyan könyörgéssel, mely ugyanúgy szólhatott Courtneynek, az anyjának, a lányának, önmagának vagy talán – ami a legvalószínűbb – Istennek. Kiadatlan lemezborítójában adott magyarázata teljesen szétesik (a legtöbb sort ki is húzta), bár érinti benne az *Óz, a nagy varázslót*, az *Én, Claudius*, Leonardo da Vincit, a hím tengeri csikókat (akik kicsinyeiket hordják), a vadnyugat rasszizmusát és Camille Pagliát. Mint minden igazi műalkotást, a **Heart-Shaped Boxot** is lehetetlen kategóriákba sorolni, számos értelmezési lehetőséget kínál a hallgatónak, mint ahogy nyilvánvalóan magának a szerzőnek is.

Hogy mit is jelentett a **Heart-Shaped Box** Kurtnek, az leginkább a szám videoklipjéhez írt utasításaiból sejthető. A klipet William S. Burroughs szereplésével képzelte el, úgyhogy levelet írt neki, melyben könyörgött, hogy vállalja el a szerepet. „Belátom, hogy a sajtóban megjelent történetek, melyek drogfüggésemet taglalták, talán arra a gondolatra juttatták, hogy az életünk közti párhuzam megvonása sarkallja ezt a felkérést. Biztosíthatom, hogy nem erről van szó” – írta. De az, hogy Kurt mit is akart pontosan az író szerepeltetésével, nem tisztázódott; hogy rávegye Burroughst a közreműködésre, még azt is felajánlotta, hogy eltakarják az író arcát, így rajta kívül senki más nem fog tudni részvételéről. Burroughs azonban visszautasította a felkérést.

Az *In Utero* album és a **Heart-Shaped Box** videója egyaránt megszállottan alkalmazta a születés, a halál, a szexualitás, a betegségek és a függés képeit. A videóhoz számos változat készült, és Kurt azon csatározott a rendezővel, Kevin Kerslake-kel, hogy eredetileg kitől származtak az ötletek, míg végül a rendező beperelte Kurtöt és a Nirvanát. A klip végső változatát Anton Corbijn szerkesztette meg, melyben a Kurt gyarapodó babagyűjteményéről készült felvételek is szerepeltek. A kiadott videó központi figurája egy narkós kinézetű, idősödő, pápának öltözött Jézus, méghozzá Mikulás-süvegben, akit egy mákmezőn feszítenek keresztre. Egy fáról magzat lóg le, majd egy infúziós üvegbe gyömöszölve jelenik meg újra, mely a közben kórházi szobába költözött Jézust táplálja. Krist, Dave és Kurt egy kórházi szobában várják, hogy Jézus felépüljön. Feltűnik egy hatalmas szív, melyben keresztrejtvény látható, aztán egy árja lány, kinek fehér, KKK-s¹⁰³ csuklyája feketévé válik.[¹⁰³ Ku Klux Klan – fajgyűlölő szervezet] Mindezen képek közben Kurt arca tölti be a kamerát. A videó egészen megdöbbentő, annál is inkább, mert Kurt elárulta a barátainak, hogy a felhasznált képek többsége az álmaiból ered.

Március első hetében Kurt, Courtney és Frances beköltöztek egy havi 2000

dolláros bérleti díjú házba a Lakeside Avenue 11301. szám alá, Északnyugat-Seattle-ben. Modern, háromszintes ház volt, épp a Washington-tó fölött, kilátással a Rainier-hegyre és a Cascade-hegységre. Hatalmas lakás volt; több mint négyszázötven négyzetméteres lakóterületével nagyobb, mint Kurt eddigi otthonai együttvéve. Cobainék azonban hamar megtöltötték a házat – egy egész szoba lett Kurt festőműhelye, sarkokat alakítottak ki a vendégek és a dadák számára, a második szinten lévő fürdőszobát Kurt MTV-s díjai díszítették. A dupla garázsban Kurt régi Valiantja mellett most egy szürke, 1986-os Volvo 240 DL állt, melyről Kurt büszkén állította a barátainak, hogy az eddig készült legbiztonságosabb családi autó.

Beköltözésük után nem sokkalvéget ért Kurt és Courtney családszolgálatlaltal vívott csatározása. Bár Cobainék betartották a bírósági határozatokat, még mindig attól féltek, hogy elveszik tőlük Frances. A seattle-i költözés stratégiai lépés volt a játszmában – Courtney tudta, az államközi megállapodások lehetetlenné teszik, hogy a Los Angeles-i bíróság Seattle-ben is ellenőrzése alatt tartsa őket. Márciusban egy Mary Brown nevű szociális munkás repült L. A.-ból Seattle-be, hogy megvizsgálja Frances új körülményeit. Szakvéleményében azt ajánlotta, hogy a bíróság ejtse az ügyet, s javaslatát végül elfogadták. – Kurt egészen boldog volt – idézte fel Neal Hersh, az ügyvéd. Március 25-én, alig egy héttel Frances hét hónapos születésnapja után a kicsi végre törvényesen is visszakerült szülei gondnoksága alá, mégpedig felügyelet nélkül. Ennek azonban borsos ára volt: 240 000 dollárt költöttek jogászokra.

Frances a vizsgálat egész ideje alatt a szüleivel volt, bár Jamie-nek vagy Jackie-nek is jelen kellett lennie, hogy eleget tegyenek a bíróság döntésének. Jackie életmentő szerepet töltött be dadusként, de 1993 elejére már nagyon kimerült. Szolgálati ideje alatt alig-alig kapott néhány nap kimenőt, bár az új lakásban szigorúbb munkafeltételeket sikerült foganatosítania: ragaszkodott például ahhoz, hogy ha Frances felébred éjszaka, reggel hétig a szülei foglalkozzanak vele. Farrynek a különböző lemezkiadók gyakori telefonhívásait is fogadnia kellett, melyeket Kurt igyekezett kikerülni: – Egy csomóan telefonáltak, és azt kérték: „Megmondaná Kurtnek, hogy hívjon vissza?” Én meg azt feleltem: „megmondom”, de tudtam, hogy nem fogja visszahívni őket. Egyszerűen nem akart foglalkozni azokkal a dolgokkal, amiket az élet kényszerített rá. Csak Courtneyvel akart lógni, és ki akarta zárni a világot. – Farry bejelentette, hogy áprilisban elmegy.

Jackie rengeteg hivatásos dadussal tárgyalt, akik helyébe léphetnének, de nyilvánvaló volt, hogy legtöbbjük nem illik bele a Cobain-ház légkörébe. – Azt kérdezték: „Mikor kell etetni?” – mesélte Farry. – Nekem pedig el kellett magyaráznom, hogy ebben a házban a dolgok nem egészen így történnek. – Végül Courtney Michael „Cali” DeWittet, egy húszéves, hajdani Hole-turnémunkást vett fel új dadusnak. Fiatal kora ellenére Cali kitűnően bánt Francesszel, aki az első pillanattól kezdve ragaszkodott hozzá. Kiegészítő munkaerőként Cobainék részmunkaidőben alkalmazták még barátjuk, Nils

Bernstein anyját, Ingrid Bernsteint.

1993 áprilisa a Nirvana és a Hole számára is zsúfolt hónap volt. A Hole kiadta a „Beautiful Son”¹⁰⁴ című számot, melyet Courtney írt Kurtról, a borítóhoz pedig gyermekkori fényképét használták fel.^[104 Gyönyörű gyermek] A Nirvana eközben a San Franciscó-i Cow Palace-ban lépett fel egy jótékonysági koncerten, melyet a boszniai háború áldozataira emlékezve rendeztek, ami Novoselic szívügye volt, horvát származása miatt. Hat hónapja ez volt a Nirvana első koncertje az Egyesült Államokban, így arra is felhasználták, hogy bemutassák kiadás előtt álló új albumuk számait. Nyolc számot játszottak az In Utero tizenkét dalából, legtöbbjüket most első ízben adták elő koncerten. Kurt úgy határozott, hogy változtat szokásos pozícióján, s a színpad bal oldala helyett a jobb oldalon helyezkedett el – olyan volt, mintha át akarná formálni a banda arculatát. A dolog működött, és leghűségesebb rajongóik úgy emlékeztek vissza erre a fellépésre, mint a Nirvana egyik legjobb koncertjére.

Bár az In Utero már elkészült, még mindig kiadásra várt, s a gyártásával kapcsolatban áprilisban lezajlott vita mindenre árnyékot vetett, amit a banda azon a tavaszon csinált. A banda Albinihez fordult, mert nyersebb hangzást akartak, de végleges keverését mégis túl kopárnak találták. Ennek híre visszajutott Albini fülébe, aki áprilisban azt nyilatkozta a *Chicago Tribune*-től Greg Kotnak: „Geffen és a Nirvana menedzsmentje gyűlöli ezt az albumot... Nem fűzök sok reményt ahhoz, hogy kiadják.” Kurt saját sajtóközleménnyel válaszolt: „A kiadónktól semmilyen nyomás nem nehezedett ránk a lemez megváltoztatása érdekében.” Az ellentétek azonban továbbra is fennálltak, és Kurt elérte, hogy a DGC egy teljes oldalas hirdetést jelentessen meg a *Billboard*-ban, tagadva mindazokat a vádakát, melyek szerint a kiadó elutasította az albumot. Ennek ellenére azonban a kiadónál a legtöbben valóban túlságosan durvának tartották az albumot, és májusban felkérték Scott Littet, hogy kicsit tegye rádióképesebbé a **Heart-Shaped Box**ot és az **All Apologiest**. Amint Kurt olyan problémával került szembe, mely befolyásolhatta albuma sikerét, ismét csak olyan döntést hozott, mellyel a legkisebb ellenállást és a legnagyobb példányszámot választotta.

Ez persze nem tartotta vissza attól, hogy csendben füstölögjön. Bár továbbra is azt nyilatkozta a riportereknek, hogy Litt új keverése tetszik neki, Albini pedig nagyszerű munkát végzett (egymásnak ellentmondó állítások), naplójában körvonalazott egy arra vonatkozó tervet, hogy pontosan abban a formában adja ki az albumot, amit ő akar. Először az „I Hate Myself and I Want to Die” címen az Albini-féle változatot adja ki, de csak bakelitlemezen, kazettán, és egy nyolcszámos szalagon. A művelet következő fázisa egy hónappal később következett volna. „A goromba, kompromisszumra képtelen bakelitre, kazettára és a csak nyolc számot tartalmazó szalagra vonatkozó sok gyatra ismertető és interjú után kiadjuk az újrakevert változatot »Verse, Chorus, Verse” címen.» Kurt egy matricát is rá akart ragasztani, amelyen az lett volna

olvasható: „Rádióbarát, egységváltó, kompromisszumos változat”. Cseppet sem meglepő, hogy a DGC elutasította Kurt terveit. Az *In Utero* újramevert változatának megjelenését szeptemberre időzítették.

Május első vasárnapján reggel kilenckor hívás érkezett a King megyei sürgősségi ügyeletre a Cobain-házból drogtúladagolással kapcsolatban. Mikor a rendőrség és a mentők megérkeztek, Kurtöt a nappali kanapéján találták, amint Hamletről gagyog. A rendőrök szerint „a drogtúladagolás szimptomáival kapcsolatba hozható” tüneteket mutatott. „Az áldozat, Mr. Cobain tudatánál volt, és képes volt válaszolni a neki feltett kérdésekre, de szemmel láthatóan legyengült.”

Kurt alig néhány perccel a rendőrség érkezése előtt elkékült, és ismét halottnak tűnt. Courtney azt mondta a rendőröknek, hogy Kurt egy barátjánál járt, ahol „30-40 dollár értékű heroint lőtt be magának”. Aztán hazahajtott, s mikor összetűzésbe került Courtneyvel a dolog miatt, bezárkózott a szobájába az emeleten. Courtney megfenyegette, hogy hívja a rendőrséget vagy a családját, de erre sem válaszolt, így a második fenyegetéssel kezdte. Wendy az első csöngetésre sikerült elérnie, aki Kurt húgával együtt azonnal kocsiba vágta magát, és „odarepítettük a seggünket” – ahogy Kim fogalmazott.

A két és fél óra alatt, míg Wendy és Kim megtették az utat Aberdeentől Seattle-ig, Kurt állapota romlott. Mire megérkeztek, Kurt hányt és sokkot kapott. Nem akarta, hogy felhívják a 911-et – amit alig tudott elmondani nekik, mert nehezebb esett a beszéd –, mert inkább meghal, mint hogy azt olvassa az újságokban, hogy túladagolta magát és letartóztatták. Courtney hidegvízzel locsolgatta, sétáltatta a ház körül, Váliumot adott neki, s végül Narcan-injekciót, amelyet a heroin ellensúlyozására használtak, de egyik módszer sem használt igazán (a Narcan birtoklása ráadásul illegális volt, de mindig beszájoltak belőle ilyen alkalmakra). Wendy dörzsölgetni próbálta Kurt hátát – ez volt az ő módszere fia megnyugtatóására –, de a herointól feszesebbé váltak az izmai, mint egy begipszelt próbabábnak. – Iszonyú volt – idézte fel Kim. – Végül orvost kellett hívnunk, mert kékülni kezdett. – Mikor a rendőrség megérkezett, azt találták, hogy „állapota fokozatosan romlott, addig a pontig, míg remegett, a teste felhevült, magánkívül volt és összefüggéstelenül beszélt”.

A mentőautóban úgy tűnt, a krízis alábbhagy. Kim követte a mentőautót a Harborview kórházba, ahol a dolgok meglehetősen abszurd fordulatot vettek. – Nagyszerű hangulatban volt – mesélte Kim. – A zsúfolt kórház folyosóján feküdt, infúzió csöpögött a karjába, benne a drog hatását ellensúlyozó szerek. Ő meg csak feküdt ott, és Shakespeare-ről kezdett beszélni. Aztán elbóbiskolt, öt perccel később azonban ugyanott folytatta a velem kezdett beszélgetést.

Részben azért esett Kimre a választás, hogy elkísérje Kurtöt, mert Courtney ki akarta dobni Kurt maradék heroinját, de nem találta. Mikor Kurt ismét magához tért, Kim megkérdezte tőle, hová tette. – A fürdőköpeny zsebében van, ott lóg a lépcsőházban – vallotta be Kurt, mielőtt ismét elájult volna. Kim a telefonhoz rohant, hogy értesítse Courtneyt, de addigra már ő is megtalálta.

Mikor Kim visszatért Kurt mellé, az újra magához tért, és ragaszkodott hozzá, hogy ne árulja el Courtneynek, hová tette a heroint.

Három órával a Narcan után Kurt készen állt arra, hogy hazatérjen. – Amikor elhagyhatta a kórházat, nem tudtam elég gyorsan meggyújtani a cigarettáját – mondta Kim. Iszonyatosan szomorúvá tette az, aminek tanúja volt, bár ez a halállal játszott mérkőzés olykor már-már komikus volt: a túladagolás hétköznapi dologgá vált Kurt számára, a játék részévé, örültségében is normalitássá. Ahogy a rendőrségi jegyzőkönyv is rögzítette, Courtney elmondta az epizóddal kapcsolatos nagyobb, szomorúbb igazságot a rendőrtisztnek: „Ilyen eset már máskor is előfordult Cobain áldozattal.”

A heroin Kurt mindennapi létezésének részévé vált. Különösen központi szerepet játszott olyankor, ha nem kötötték le a banda ügyei, vagy Courtney és Frances is távol voltak. 1993 nyarára szinte mindennapos használóvá vált, amikor pedig nem lőtte be magát, elvonási tünetei voltak, és lármásan panaszkodott. Ebben az időszakban funkcionális függősége erősebb volt, mint a múltban, de még így is nagyobb mennyiségű drogot használt, mint a legtöbb függő. Még Dylan, aki maga is függő volt, túlzásnak találta Kurt adagját. – Az biztos, hogy nagy adagokat használt – emlékezett vissza Dylan. – Mikor én belőttem magam, azt akartam, hogy repüljek, de még képes legyek csinálni valamit. Ő azonban mindig annyit akart belőni magának, hogy utána mindenre képtelen legyen. Mindig többet akart, mint amennyire szüksége lett volna. – Kurt meg akart szökni, s ez minél gyorsabban következett be és minél alkalmatlanabbá tette mindenre, annál jobban megfelelt neki. Ennek eredményeként sokszor túladagolta magát, és gyakran halálközeli állapotba került, egyedül 1993-ban vagy tucatszor.

Kurt egyre erősödő függősége szemben állt Courtney erőfeszítéseivel, hogy tiszta maradjon. Késő tavasszal Courtney egy médiumhoz fordult, hogy segítsen neki megszabadulni a drogoktól. Kurt nem is akarta kifizetni a médium számláit, és kinevette azt a tanácsát, hogy mindkettejüknek meg kell szabadulniuk „minden méregtől”. Courtney azonban komolyan vette, megpróbált leszokni a cigarettáról, mindennap frissen facsart gyümölcsleveket ivott, és eljárt a névtelen narkósokhoz. Kurt eleinte kigúnyolta a feleségét, később azonban maga bátorította, hogy látogasson el ezekre a találkozókra, ha másért nem, hát azért, hogy neki több alkalma legyen belőni magát.

Június elsején Courtney megszervezett egy találkozót a lakeside-i házban. Megjelent Krist, Nils Bernstein barátjuk, Jane Billig a Gold Mountaintól, Wendy és Kurt mostohaapja, Pat O'Connor. Először Kurt arra sem volt hajlandó, hogy kijöjjön a szobájából, és találkozzon velük. Mikor mégis kijött, kiabálni kezdtek egymással Courtneyvel. Kurt dührohamában felkapott egy piros Sanford Magic Markert, és felfirkálta az előszobafalra: „Egyikőtök sem fogja megismerni soha a valódi szándékomat.” – Nyilvánvaló volt, hogy nem enged minket közel magához – mesélte Bernstein. A gyülekezet hosszú litániában sorolta fel az okokat, amiért Kurtnek abba kellene hagynia a drogozást.

Leggyakrabban természetesen a lányát említették. Wendy azt mondta, veszélyben az egészsége. Krist azzal érvelt, ő maga is leszokott a piáról. Mikor Pat O'Connor osztotta meg vele saját, az alkohollal folytatott küzdelmeit, Kurt nem szólt egy szót sem, csak az edzőcipőjét bámulta. – Le lehetett olvasni Kurt arcáról, hogy mire gondol: „A ti életekben semmi sincs, aminek bármi köze lehetne az én életemhez” – idézte fel Bernstein. – Azt gondoltam magamban, ez így nem fog menni. – Mikor Kurt sértetten visszavonult a hálószobába, a társaság arról kezdett vitatkozni, hogy ki hibáztatható Kurt drogproblémái miatt. Azoknak, akik a legközelebb álltak hozzá, könnyebb volt egymást hibáztatniuk, mint rá hárítani a felelősséget.

Kurt egyre inkább magába fordult azon a nyáron; a barátai viccből ráragasztották a Rapunzel nevet, olyan ritkán jött le a szobájából. Anyja azon kevesek közé tartozott, akikre hallgatott, s Courtney egyre gyakrabban használta Wendyt közvetítőként. Kurt még mindig kétségbeesetten vágyott arra, hogy anyáskodjanak vele, s ahogy elzárkózott a világtól, már-már csecsemőkorba húzódtott vissza. Wendy meg tudta nyugtatni azzal, ha a haját simogatta, és azt mondogatta neki, hogy minden rendben lesz. – Volt olyan, mikor odafönt elbóbiskolt, és senki, se Courtney, se más nem mehetett a közelébe – mondta Bernstein. – Az anyja azonban bemehetett, őt nem zavarta ki. Azt hiszem, kémiai depresszió volt. – A depresszió végig jelen volt Wendy családjában, s bár számos barátja javasolta Kurtnek, hogy kezeltesse magát, ő úgy döntött, nem törődik a kérésükkel, inkább gyógyítja magát drogokkal. Igazság szerint mindenkinek nehéz feladatot jelentett, hogy bármilyen tevékenységre is rábírja: ha a Nirvana világát egy kis országnak tekintjük, Kurt volt a király. Kevesen merték megkérdőjelezni a király mentális egészségét, mert féltek a birodalomból való száműzetéstől.

Június 4-én, egy újabb rettenetes napon Courtney kihívta Kurthöz a rendőrséget. Mikor a rendőrök megérkeztek, elmondta nekik, hogy „a háztartásban lévő puskákról veszekedtek”, ő az arcába vágott egy pohár dzsúszot, Kurt pedig ellökte őt. „Amikor Cobain a padlóra lökte Love-ot, fojtogatni kezdte, horzsolásokat hagyva a nyakán” – szól a rendőrségi jegyzőkönyv. Minthogy a seattle-i törvény előírja, hogy bármely otthoni veszekedésnél legalább az egyik felet le kell tartóztatni, Kurt és Courtney most azon kezdett veszekedni, hogy melyikük legyen az, minthogy mindketten pályáztak erre az „elismerésre”. Kurt ragaszkodott ahhoz, hogy ő menjen a börtönbe – egy passzív-agresszív személynek ez kiváló lehetőséget adott volna, hogy érzelmileg visszavonuljon, és közben játszhassa a mártírt. Végül ő győzött. Az északi negyedbe szállították, és felvették a King megyei börtönbe. A rendőrség lefoglalta a házban lévő tekintélyes muníció- és fegyvergyűjteményt, köztük egy 38-as pisztolyt és egy Colt típusú, AR-15-ös félautomata támadókarabélyt.

Annak a napnak az eseményei azonban valójában a házasságukon belüli egyre növekvő feszültséget illusztrálták. Mint egy Raymond Carver-novella két szereplője esetében, náluk is abból álltak a csatározások, hogy célba vették

egymás gyenge pontjait, s Kurt aznap szándékosan Courtney és a médium előtt bonyolította le a drogbeszerzést. – Természetesen *olyan* drogot kellett találnia, amivel az örületbe kerget – idézte fel Courtney. – így esett a választása a crackre. Hatalmas alakítást kerekített abból, hogyan szerez meg és próbál ki *tíz dollár értékű* „rock”-ot.

Hogy csőbe húzza feleségét, Kurt úgy tett, mintha „a század drogüzletét bonyolítaná le”, s újra meg újra felhívta a dílert. Courtney dühbe gurult, amint elképzelte Kurtot a házukban a finomított kokainnal, és nem a poharat vágta hozzá, ahogy a rendőrségi jelentésben áll, hanem magát a gyümölcsprést. Nem volt nagy harc – a kettejük közti fizikai küzdelmek általában döntetlennel végződtek, mint első birkózásuk a Portland klub padlóján. Courtney mindenképpen kihívta volna a rendőrséget, mert úgy okoskodott, még mindig jobb, ha Kurt a börtönben van, mintha felgyújtja a házat kokainfinomítás közben. – Biztos vagyok benne, hogy Kurt végül valahogyan valahol hozzájutott a crackjéhez, de én soha nem bukkantam a nyomára – mondta. Kurt mindössze három órát töltött a börtönben, és még aznap éjjel szabadon engedték 950 dollár óvadék ellenében. A vádak később ejtették.

A letartóztatás után gyorsan elsimították a nézeteltéréseiket, és a baj, ahogy már annyiszor megesett velük, megint csak közelebb hozta őket egymáshoz. Hálósobájuk falára – egy szív közepébe – Courtney a következő graffitit írta: „Jobban teszed, ha szeretsz, te disznó!” Egy hónappal a csata után Kurt úgy jellemezte kapcsolatukat Gavin Edwardsnak a *Detailstől*, mint „az érzelmek kerengő dervise, mely egyszerre foglal magába minden szélsőséget, a csatározást és a szerelmet is. Ha dühös vagyok rá, kiabálok vele, és ez így egészséges.” Mindketten mesterei voltak annak, hogy próbára tegyék a másik tűrőképességét – Kurt mást se csinált egész gyerekkorában –, és ha bármikor feldühítette Courtneyt, tudta, hogy vissza kell őt hódítania, általában szerelmes levelekkel. Az egyik ilyen cetli így kezdődik: „Courtney, mikor azt mondom, szeretlek, nem szégyellem magam, és soha senki, senki sem kerülhet még a közelébe sem, hogy megfélemlítéssel vagy rábeszéléssel stb. elérje, hogy máshogy érezzek. Magamon visellek. Szétterítelek, ahogy a páva tárja szét a tollait, de gyakran csak annyira figyelek rád, mint akit fejbe löttek.” A szövegben elítélte magát, s úgy írja le, mint aki „olyan keményfejű, mint a cement”, de egyben emlékeztette is Courtneyt házassági fogadalmára: „Büszkén parádézok körülötted, mint a gyűrű az ujjamon, mely tiszta, szennyezetlen fém.”

Két héttel Kurt családon belüli erőszak miatt történt letartóztatása után Neal Karlen állított be Cobainékhez, hogy interjút készítsen Courtneyvel a *New York Times* számára. Kopogtatására Kurt nyitott ajtót Francessel a karján, és közölte, hogy felesége az „n. n.-találkozón” van. Behívta Karlent, leültek, és tévét néztek. – Hatalmas ház volt – emlékezett Karlen –, de mindenütt cigarettacsikkok hevertek elnyomva a tányérokra, és szörnyen pocsék volt a bútor. A nappaliban egy óriási, többméteres tévékészülék állt. Olyan volt, mintha valaki bement volna az üzletbe, és azt mondta volna: „A legnagyobb

tévét kérem, amely csak a katalógusban szerepel.”

A tévében a Beavis és Buttheadnek, az MTV legnépszerűbb műsorának a legújabb epizódja ment. – Én ismerem Beavist és Buttheadet – mondta Kurt Karlennek. – Ilyen emberek között nőtem fel, felismerem őket. – Nagy meglepetésükre a Smells Like Teen Spirit következett. – Oké – kiáltott fel Kurt. – Lássuk, mit gondolnak rólunk. – Mikor a két rajzfilmfigura feltartott hüvelykujjal adózott a Nirvanának, úgy tűnt, Kurtnek ez őszintén legyezgeti a hiúságát. – *Tetszettünk* nekik!

Amikor végszóra, Courtney is hazaért, megcsókolta Kurtöt, meglovagoltatta kicsit a térdén Francest, és igazán csak enyhe szarkazmussal mondta: – Ó, a tökéletes család, épp mint egy Norman Rockwell-képen. – Még Karlen is megdöbbenett a családi légkör. – Egyfolytában az jutott eszembe, hogy olyanok, mint Fred és Ethel Mertz – mesélte. – Kurt, zsebre dugott kezével, Fredre hasonlított, míg Ethel a háztartást vezette. – Karlen ráadásul olyan napon jött, mikor Kurt szemei tiszták voltak. – Elég narkóst láttam ahhoz, hogy meg tudjam ítélni, tiszta.

Ami azt illeti, Courtney nem akart nyilatkozni a *New York Times*nak, de valóban hangot akart adni véleményének azzal a könyvvel kapcsolatban, amit Karlen írt a Babes in Toyland¹⁰⁵ együttesről.[¹⁰⁵ Babák Játékországban] Beszélgetésük órákon át tartott, és Kurt gyakran közbeszólt Courtney noszogatására. – Nem is volt olyan passzív, mint amilyennek az emberek tartják – figyelte meg Karlen. Courtney úgy állította be Kurtöt, mint aki a punkttörténet szakértője; amikor mondott valamit, amihez szüksége volt egy névre vagy egy dátumra, Kurtöt kérdezte, ő pedig tévedhetetlenül tudta a választ. – Olyan volt, mintha egy kvízműsört néznék, melyben a professzorhoz fordulnak a pontos adatokért – jegyezte meg Karlen.

Kurtöt ekkor a saját dilemmája foglalkoztatta: azon tűnődött, megvegyen-e egy gitárt, mely valaha a Leadbellyé volt. 55 000 dollárért árulták, ő pedig nem tudta eldönteni, hogy ha megveszi, az „punkgesztus” vagy „antipunkgesztus”. Karlen egyedül akkor tapasztalt némi feszültséget kettejük között, mikor Courtney egy Mary Lou Lord-albumra bukkant Kurt lemezgyűjteményében. Ez arra készítette Courtneyt, hogy elmeséljen egy történetet arról, mint hajkurászta Lordot Los Angeles utcáin, azzal fenyegetőzve, hogy megveri. Kurt csendben maradt, és ez volt az egyetlen alkalom, mikor Karlen úgy gondolta, Kurt úgy viselkedik, „mint egy sokat szenvedett férj”.

Courtney értekezése a punkrockról még azután is órákig tartott, hogy Kurt aludni ment. Karlen végül ott töltötte az éjszakát az egyik vendégszobában. Az egyetlen bizonyítékot arról, hogy ez mégsem egy normális háztartás, a reggel szolgáltatta: Kurt lement reggelit készíteni, de semmi sem volt otthon. Jó néhány percig keresgélt, majd egy tálcára tett néhány kekszet, és közölte, hogy ez a reggeli.

A Hole, hosszú hónapok után, július elsején adta első koncertjét Seattle-ben, az Off-Rampben. Courtney új hangszerekkel látta el a bandát, és egy

angliai turnéra, valamint egy új lemez felvételére készültek. Kurt is eljött a fellépésre, de rossz bőrben volt. – Annyira kivolt, hogy alig tudott felállni – emlékezett Michelle Underwood a klubtól. – Segítenünk kellett neki, hogy körbe tudjon nézni. Úgy tűnt, nagyon izgul Courtneyért. – Kikészítette az idegeit, hogy a *Seattle Times* a fellépés napján megjelentetett egy történetet az egy hónappal korábbi otthoni incidensről, és Kurt letartóztatásáról. Courtney így poénkodott a színpadon: „Az összes pénzt, amelyet ma este befizettetek, felajánljuk a Családon Belüli Erőszaknak Áldozatul Esett Feleségek Alapítványának. *Na nem!*” Később visszatért a témához: „A családon belüli erőszak nem olyasmi, amely valaha is megtörtént velem. Csak szeretnék kiállni a férjem mellett. Ez a történet nem igaz. Sosem azok. Miért van az, hogy minden kibaszott alkalommal, ha megiszunk egy kibaszott üveg sört, az benne van a kibaszott hírekben?” A nagy izgalom ellenére a műsor lenyűgöző volt, s Courtney most először megnyerte a seattle-i közönséget.

A Hole fellépése negyed kettőkor ért véget, ez azonban nem jelentette Cobainék estéjének is a végét. Brian Willis jött hátra a színpad mögé, és megkérdezte, nyilatkozna-e Courtney az *NME*-nek. Courtney meghívta őt magukhoz, de szinte az egész interjút Kurt lemezének reklámozására használta fel. Még le is játszotta Willisnek az *In Utero*-t, amit most első ízben hallott újságíró. Teljesen a hatása alá került. Ezt írta róla: „Ha Freud hallhatná, összevizené magát a gyönyörűségtől...” „Egy album, mely iróniával és meglátásokkal terhes. Az *In Utero* Kurt visszavágása.”

Willis lemezhallgatását megzavarta Kurt, mikor bejött a szobába, és jelentette: „Épp most szerepeltünk az MTV híreiben. A *Seattle Times* sztorijáról beszéltek, meg arról, hogy a Hole épp most kezdte el világ körüli koncertkörútját Seattle-ben, az Off-Rampben.” Ezzel Kurt nekilátott, és harapnivalót készített, amely angol teasüteményből és forró csokoládéból állt. Aztán felült a konyhai pultra, és nézte, hogyan kel fel a nap. Mikor Willis megírta e késő éjszakai eseményeket az *NME* számára, egy kis lélekelemzéssel fejezte be cikkét: „Olyan emberként, aki annyi szarságon ment keresztül az eltelt két évben, akinek újra meg újra meghurcolták a nevét, aki egy olyan lemez kiadása előtt áll, melyet az egész rockvilág hallani akar, akire megdöbbenő figyelem és nyomás nehezedik, Kurt Cobain figyelemre méltóan elégedett ember.”

21.

OK A MOSOLYRA

SEATTLE, WASHINGTON

1993. augusztus –1993. november

Isten megátkozott, Jézus baszott

*Krisztus, Mindenható, szeress engem, engem, engem,
mehetnének kísérleti*

*alapon, azt sem bánom, ha amolyan „kint is vagyok,
bent is vagyok” tömeg, de szükségem van a tömegre,
egy csapatra, egy okra, hogy mosolyoghassak*

Naplórészlet

Mint minden kisgyermekes amerikai család, Kurt és Courtney is vett egy videokamerát. Bár Kurt gitárt tudott eszközálni egy darab fából és néhány drótból, képtelen volt rájönni, hogyan kell berakni az elemet, így a kamerát mindig csak olyankor használták, ha konnektor is volt a közelben. Ezért egyetlen videokazettán örökítették meg első közös karácsonyukat 1992 decemberében, és Frances totyogós felvételeit egészen 1994 márciusáig.

A kazettán néhány Nirvana-koncert jelenetei is láthatók, valamint olyan részletek, mikor a banda a színpadon kívül bulizik. Egy rövid részlet azt a pillanatot kapta el, mikor Kurt, Courtney, Dave, Krist és Frances a Pachyderm stúdióban ülnek, és az **All Apologies** első visszajátszását hallgatják, mindannyian csatától megfáradt harcosok benyomását keltve az egyhetes stúdiómunka után. A kazetta java része azonban Frances fejlődésének pillanatait és barátaikkal való találkozásait tartalmazza: láthatjuk, amint körbemássza Mark Lanegant, és gügyög, miközben Mark Arm altatódalt énekel neki. Akad néhány humoros felvétel, mint amikor Kurt megemelte a kicsi fenekét, és közben a fingás hangját utánozta, vagy amikor szerenádott a babának, előadva a „Seasons in the Sun” a cappella változatát. Frances gyönyörű baba volt, olyan fotogén, mint a szülei, apja igéző szemeit és anyja magas arccsontját örökölte. Kurt imádta őt, s a videó azt a szentimentális oldalát is megörökíti, amit a nyilvánosság ritkán láthatott – az a pillantás, amelyet e gyengéd pillanatokban vetett Francesre és Courtneyre, a hamisítatlan, tiszta szeretet pillantása. Bár ők voltak a rock 'n' roll leghíresebb családja, a legtöbb felvétel ugyanúgy készülhetett volna bármely más otthonban.

A kazetta egy részlete azonban egészen kilóg a többi közül, azt mutatja, milyen szélsőségesen különbözőek voltak. A felvétel, amelyet Courtney készített carnationi házuk fürdőszobájában, azzal kezdődik, hogy Kurt fürdeti Franceset; bordó házikabátjában úgy néz ki, mint egy jóképű, vidéki nagybirtokos. Ahogy felemeli Franceset, a kicsi úgy lebeg a kád fölött, mint egy

repülőgép, és önkéntelenül is prüszköl, annyira élvezi a helyzetet. Kurt arcán azt a fültől fülíg mosolyt láthatjuk, amelyet állóképen sosem tudtak elkapni – a legközelebb az a fotográfus került ehhez, aki Don, Wendy és Kim társaságában örökítette meg, még Aberdeenben. A videón Kurt pontosan annak látszik, ami: egy gondoskodó, odaadó apa, gyönyörű kislányától elbűvölve, és semmi más nem akar az élettől, mint repülőgépeket játszani vele, hogy szárnyaljon a kád felett, és zuhanóbombázást végezzen a sárga műanyag kacsával. Kurt Donald kacsá hangján beszél Franceshez – ahogy a húgával, Kimmel tette, mikor kicsi volt –, ő pedig kacag és csacsog, azzal a tökéletes, zavartalan örömmel, amely a nyolc hónaposok kiváltsága.

Aztán a kamera a lefolyó felé fordul, s a hangulat egy szempillantás alatt megváltozik. A mosdó mellett jobbra vagy húsz centire ott a falra erősített fogkefétartó – az a fehér porcelán fogkefétartó, amely az amerikai otthonok 90 százalékában megtalálható. Amitől mégis olyan figyelemre méltó ez a felvétel, az az, hogy a tartóban nem fogkefét, hanem injekciós tűt látunk. Ez annyira megdöbbentő és nem oda illő tárgy egy fürdőszobában, hogy a legtöbb szemlélő észre sem venné. De ott van, ünnepélyesen áll a tartóban, túlvél felfelé, mint szomorú és tragikus figyelmeztetés, hogy bármennyire átlagosnak tűnik is a család kívülről, kísérteteik még a leggyengédebb pillanatokban sem hagyják magukra őket.

1993 júliusára Kurt függősége teljesen rutinszerűvé, a Cobain-ház normális életének részévé vált, a dolgok e körül forogtak. A hasonlat, amelyet gyakran használnak annak ábrázolására, hogy milyen szerepet tölt be a családon belüli alkoholizmus – mintha egy féltonnás elefánt állna a nappali közepén –, esetükben olyan nyilvánvalónak tűnt, hogy senki sem bajlódott a kimondásával. Az lett a status quo, hogy Kurt a nap folyamán kiüti magát; úgy fogadták, mint Seattle-ben az esőt. Még gyermekének megszületése és a bíróság által elrendelt kezelés is csak ideiglenesen térítette el ettől. Bár heteken át metadonon és buprenorphine-on élt, nem volt elég hosszú ideig tiszta a narkotikumoktól ahhoz, hogy a majd egy év alatt megtisztuljon a mérgektől.

Egyfajta örült logika szerint, mely a drog csapdájába ragadt családokat jellemzi, szinte még jobbnak is tűnt, mikor belötte magát: ezzel ellentétben az állt ugyanis, hogy kibírhatatlanul viselkedett, ha az elvonás fizikai fájdalmaitól szenvedett. Ennek az elméletnek ugyan csak kevesen adtak hangot – nevezetesen hogy a Kurt körül forgó rendszer stabilabban működik, mikor drogozik, mint amikor tartózkodik tőle –, maga Kurt nyíltan állította. Naplójában azzal érvelt, hogy ha már úgy érzi magát, mint egy elvonáson lévő narkós, ezzel az erővel akár gyakorló junkie is lehet. Voltak olyan barátai, akik egyetértettek ezzel: – Ez az egész „vegyük rá, hogy abbahagyja (elmélet)” teljesen abszurd volt, és csak ártott Kurtnek – vélekedett Dylan Carlson. – A drog akkor válik problémává, ha befolyásolja azt a képességet, hogy mondjuk háza vagy állása legyen az embernek. Amíg ilyen természetű problémává nem válik, addig hagyni kell az embert, s majd ő magától eljut a saját érzelmi

mélységeihez, nem lehet ehhez a mélyponthoz üzni... Semmi oka nem volt rá, hogy *ne* drogozzon.

1993 nyarára a függés olyan lencsévé vált, mely Kurt életének minden mozzanatát eltorzította. Bár látszólag boldogabb volt a drog hatása alatt, a függőség örületes ellentmondása, hogy belülről lelkifurdalással gyötri az embert. Naplója sirámokkal van tele, hogy képtelen józan maradni. Úgy érezte, mindenki elítéli, s megérzése helyes is volt: minden alkalommal, ha találkozott zenésztársaival, a családjával, menedzsereivel vagy a stábbal, azok gyorsan felmérték, hogy épp el van-e szállva, vagy sem. Ezt a tíz másodperces áttekintést mindennap tucatnyiszor átélte, s dühbe gurult, ha azt feltételezték, hogy drogozott, mikor tiszta volt. Úgy érezte, működőképes drogos (képes volt drogosan játszani), így gyűlölte az állandó vizsgálgatást, s mikor enyhült az ellenőrzés, egyre több és több időt töltött narkós barátaival.

1993-ra azonban már a drog sem működött olyan jól, mint korábban. Kurt ráébredt a drog valóságára, amely mérhetetlenül távol volt attól a varázslattól, amelyről egykor William S. Burroughs könyvében olvasott, és még a függőség elszigetelt szubkultúrájában is kívülállónak érezte magát. Egy ebből az időszakból származó naplórészlet arról árulkodik, milyen kétségbeesetten könyörgött barátságért és végső soron a megváltásért:

Barátok, akikkel beszélgethetek, és kimozdulhatok és szórakozhatok, amiről mindig is álmodtam, beszélhetnék könyvekről, politikáról, és éjszakánként vandálkodhatnánk, akarjátok? Hm? Hé, tépem a hajam, és képtelen vagyok abbahagyni. Kérlek! Isten megátkozott, Jézus kibaszott Krisztus, Mindenható, szeress engem, engem, engem, mehetnének kísérleti alapon, azt sem bánom, ha amolyan „kint is vagyok, bent is vagyok” tömeg, de szükségem van a tömegre, egy csapatra, egy okra, hogy mosolyoghassak. Nem fojtanalak meg, ó, szart, szart, kérlek, nincs ott senki? Valaki, bárki, Isten, segíts nekem, segíts, kérlek. Azt akarom, hogy elfogadjanak. Bármilyen ruhát felveszek, amit csak akarsz! Belefáradtam a sírásba és az álmodozásba, annyira, de annyira egyedül vagyok. Tényleg nincs ott senki? Kérlek, segíts. SEGÍTS!

Azon a nyáron íróasztalára borulva holtan találták Beverly Hills-i irodájában a Kurt rehabilitációját végző orvost, a hatvanéves Robert Fermonatot. A halál okaként a szívinfarktust nevezték meg, de Fermont fia, Marc azt állította, hogy öngyilkosság volt, amelyet apja túladagolással követett el, minthogy visszaesett, és ismét drogfüggő lett. Halála előtt a kaliforniai orvosi kamara vizsgálatot folytatott Fermont ellen, és el is ítélték súlyos gondatlanságért és szakszerűtlen magatartásért, mert túlzásba vitte a buprenorphine felírását pácienseinek. Fermont kétségtelenül bőséges buprenorphine-adagot biztosított főként híres pácienseinek – Kurtnek is kartonszámra adta.

1993. július 17-én, majd két év után a *Nevermind* végül lekerült a *Billboard*-listáról. Azon a héten a banda New Yorkba ment, hogy eleget tegyenek a sajtó felkéréseinek, és egy meglepetéskoncertet adjanak a New

Music Seminar programjában. A fellépés előtti este Kurt interjút adott Ion Savage-nek, az *Angol álmok* szerzőjének. Talán mert csodálta Savage könyvét, Kurt különösen nyitottan beszélt a családjáról, szülei válását úgy írta le, mint ami miatt „szégyellte” magát, és sóvárgott az után, amit elveszített:

„Kétségbeesetten vágytam a klasszikus, tudja, a tipikus családra. Anya, apa. Szükségem volt erre a biztonságra.” És mikor Savage megkérdezte, megérti-e Kurt, hogy a nagyfokú elidegenedés erőszakhoz vezethet, igenlő választ adott: „Igen, határozottan látom, hogyan juthat el egy ember addig a pontig, mikor mentális állapota annyira megromlik, hogy ilyet képes tenni. Én is eljutottam addig a pontig, hogy fantáziáltam ilyesmiről, de biztos vagyok benne, hogy inkább az öngyilkosságot választanám.” Az öngyilkosság gondolata gyakorlatilag Kurt minden, 1993-ban adott interjújában szerepel.

Mikor feltette Kurtnek az elkerülhetetlen kérdést a heroinnal kapcsolatban, Kurt az elkerülhetetlen hazugsággal válaszolt: múlt időben beszélt róla, azt mondta, heroinozott „vagy egy évig, olykor-olykor”, és azt állította, hogy csakis gyomorfájdalmai miatt csinálta. Ekkor Savage is áttért a gyomorbántalmak kérdésére, de Kurt azt mondta, már megszűntek: „Azt hiszem, pszichoszomatikus dolog volt.” Savage különösen joviálisnak találta Kurtöt akkor este. „Nem éreztem magam ilyen optimistának, a szüleim válása óta”-magyarázta.

Tizenkét órával később Kurt szállodája fürdőszobájának padlóján feküdt, megint túlادagolta magát. – Az ajkai kékek voltak, a szemei pedig mintha teljesen visszafordultak volna a fejébe – idézte fel a publicista, Anton Brookes, aki azok között volt, akik Kurthöz rohantak. – Élettelen volt. A karjából még mindig kiállt a tű. – Brookes megdöbbsent azt a szakszerűséget látva, amellyel Courtney és Cali mint tapasztalt elsősegélynyújtók akcióba léptek – módszerességük azt a benyomást keltette, mintha mindennap ezt csinálnák. Míg Courtney Kurt életfunkcióit ellenőrizte, Cali felemelte, és erőteljesen a solar plexusra ütött. – Megütötte, de nem kapott semmi visszajelzést, úgyhogy megismételte. Aztán Kurt lassacskán magához tért. – Ennek, valamint az arcába locsolt hideg víznek a hatására Kurt ismét lélegezni kezdett. Mikor a nagy zajra a hotel biztonsági emberei is megjelentek, Brookesnak le kellett fizetnie őket, hogy ne hívják a rendőrséget. Brookes, Courtney és Cali megragadták a még mindig tántorgó Kurtöt, és kivitték. – Sétáltatni kezdtük – mesélte Brookes –, de eleinte nem mozdítottak a lábai. – Mikor Kurt végül ismét képes volt beszélni, erősködött, hogy nem akar kórházba menni.

Némi kávé és enniivaló után Kurt teljesen magához tért, de még mindig el volt szállva. Visszament a hotelbe, ahol menetrend szerint egy masszázs várt rá a szobájában. Míg Kurtöt masszírozták, Brookes felkapta a heroinos zacskókat a földről, és az egészet lehúzta a vécében. Ironikus, hogy kevesebb mint három órával azután, hogy kómában volt a fürdőszobában, Kurt ismét interjút adott, és tagadta, hogy drogokat használna. Az aznap esti beálláson még mindig jócskán fel volt dobva – talán egy olyan adagnak köszönhetően, amely elkerülte őrzői

figyelmét. – Elégé hulla volt közvetlenül a koncert előtt – mesélte Craig Montgomery, a hangmérnökük. David Yow, a nyitó banda, a Jesus Lizard tagja odament csevegni Kurthöz a műsor előtt. – Kurt nem tudott beszélni. Csak motyogott. Azt kérdeztem tőle: „Hogy vagy?” Ő meg azt felelte: „dubodoltkat”. – Ahogy az már nagyon is megszokott volt, Kurt korábbi gyengesége ellenére a színpadon újra rendbe jött, a műsor pedig maga volt a csoda. A banda Lori Goldston csellóssal egészült ki, s most első alkalommal szerepeltetett műsorában akusztikus betéteket.

A Nirvana azon a héten visszament Seattle-be, ahol jótékonyági koncertet adtak, hogy támogassák a meggyilkolt helyi énekes, Mia Zapata gyilkosai után folytatott nyomozást. Azon a héten Kurt, Courtney, Krist és Dave különös éjszakát töltöttek együtt a Coliseumban, az Aerosmith társaságában. Steven Tyler az Aerosmithből félrevonta Kurtöt a színpad mögött, és beszámolt neki saját tapasztalatairól a tizenkét lépéses rehabilitációs csoporttal kapcsolatban. – Nem prédikált – emlékezett vissza Krist –, csak megosztotta vele hasonló jellegű tapasztalatait. Megpróbált egy kis bátorítást adni neki. – Kurt, most az egyszer úgy tűnt, figyelmesen hallgatja, bár válaszul alig mondott valamit.

Ugyanazon a héten, szintén a Seattle Centerben, Kurt interjút adott a *New York Times*nek, mégpedig a Space Needle tetején. A helyszínt Kurt választotta, mert még sosem járt Seattle e leghíresebb nevezetességében. Újabban ragaszkodott ahhoz, hogy interjúin a DGC képviselője is jelen legyen, és felvételt készítsen a beszélgetésekről; azt remélte, így elkerülheti a pontatlan idézeteket. Jelen beszélgetése John Parelesszel – valamennyi 1993-ban adott interjújához hasonlóan – olyan volt, mint egy terápiás foglalkozás, melyen sorra kerültek a szülei, a felesége és dalszövegei jelentősége. Annyira kitárulkozott, hogy Pareles bölcsen felfigyelt az ellentmondásokra: „Cobain ellentétek között vergődik. Egyszerre elővigyázatos és könnyelműen óvatlan, őszinte és szarkasztikus, érzékeny és közönyös, tudatában van népszerűségének, és megpróbál tudomást sem venni róla.”

Szeptember első hetében Kurt és Courtney két hétre Los Angelesbe mentek. Költözésük óta most először tértek vissza hosszabb időre. Részt vettek az MTV 1993-as Music Video Award díjkiosztóján, ahol a Nirvana elnyerte a legjobb alternatív videó díját az In Bloom klipjével. Aznap este nem léptek fel, így ezúttal nyoma sem volt az elmúlt év hisztériájának. Az év folyamán nagy változások történtek a zeneiparban, bár a Nirvana többnyire kimaradt ezekből. Noha az *In Uteró*t nagy várakozás előzte meg, már nem a Nirvana volt a világ első számú rockzenekara, legalábbis nem kereskedelmi szempontból. Ez a megtisztelő cím akkoriban már a Pearl Jamet illette.

Azon a héten Kurt és Courtney megjelentek a „Rock az erőszak ellen” jótékonyági esten egy hollywoodi klubban, a Lingerie-ben. Courtney szólóénekesként szerepelt a műsoron, de a „Doll Parts” és a „Miss World” eléneklése után színpadra hívta „férjét, Yokót”, és Kurt csatlakozott hozzá. Együtt énekelték el a Pennyroyal Tea című számukat, és egy Leadbelly-

feldolgozást, a „Where Did You Sleep Last Night?”-ot. Ez volt az egyetlen alkalom, hogy együtt léptek közönség elé.

Az *In Utero* végül szeptember 14-én jelent meg Angliában, és szeptember 21-én az Egyesült Államokban, ahol rögtön első helyre került a listákra, mert már a legelső héten száznyolcvanezer darab kelt el belőle. Mégpedig annak ellenére ért el ilyen eladási mutatókat, hogy sem a Wal-Mart, sem a Kmart nem forgalmazta: mindkét áruházlánc tiltakozott a Rape Me című szám, és Kurtnek a hátsó lemezborítón szereplő magzatkollázs ellen. Mikor menedzserei felhívták a hírről, Kurt beleegyezett a változtatásokba, hogy az album ezekben az üzletekben is kapható legyen. – Mikor kölyök voltam, én csak a Wal-Mart-ba járhattam – magyarázta Danny Goldbergnek. – Azt akarom, hogy a srácok hozzájuthassanak az albumhoz. Azt teszem, amit az áruházláncok akarnak. – Goldberg meglepődött, de tudta, hogy el kell fogadnia, amit Kurt mond. – Ilyenkor senki még csak nem is álmodhatott arról, hogy nemet mondjon neki. Senki sem volt képes arra, hogy bármire is rávegye.

Kurt összetűzésbe került menedzsereivel a koncertek időpontja miatt. 1993 elejétől kezdve kitarzott amellett, hogy nem megy turnéra. Noha a rocktörténelemben előfordult már ilyen, a turné elmaradása jelentősen csökkentette volna az album esélyeit, hogy a listák élére kerüljön. Kurt elsőprő és rendíthetetlen többséggel állt szemben: munkatársai közül mindenki – menedzsereitől a stábon át az együttes többi tagjáig – a turnézásból kereste a legnagyobb pénzeket, úgyhogy igyekeztek rávenni, gondolja át újra döntését. Mikor azonban megtárgyalta a dolgot jogászával, Rosemary Carroll-lal, hajthatatlannak tűnt. – Azt mondta, nem akar menni – idézte fel Carroll. – De őszintén szólva, nagy nyomás nehezedett rá.

Főként a menedzsment igyekezett hatni rá, de a nélkülözéstől való saját félelme is nyomasztotta. Bár vagyonosabb volt, mint azt valaha is lehetségesnek tartotta volna, egy világ körüli turné azért mégiscsak sokat hozott volna a konyhára. Danny Goldberg küldött neki egy feljegyzést 1993 februárjában, melyben a következő tizennyolc hónap várható bevételeit részletezte. „A Nirvana eddigi bevétele valamivel másfél millió dollár fölött van” – a feljegyzés eme megállapítása a dalszövegekből származó bevételekre vonatkozott. „Úgy hiszem, az elkövetkezendő néhány évben folyamatban lévő kifizetések újabb hárommillió dollár körüli bevételt hozhatnak.” Goldberg úgy kalkulált, hogy Kurt 1993-as jövedelme az adók levonása után 1,4 millió dollár a dalszövegek jogdíjából, 200 000 az új album várható kétmillió példányszámú eladásából, s ha a Nirvana turnéra indul, az újabb 600 000 dollárt jelentene az ehhez kapcsolódó eladásokból és a koncertek bevételeiből. Goldberg szerint azonban még ezek is óvatos becslések: „Személy szerint úgy vélem, a következő tizennyolc hónap bevételei ennek a duplájára vagy többre is rúghatnak, az ésszerű családi tervezéshez azonban biztonságosabbnak tartom, ha kétmillióval számolunk, amelyből szépen bebútorozhatod a lakásodat, és még jelentős félretett pénzecske is marad.” Kurt, korábbi tiltakozása ellenére, beleegyezett a

turnéba.

Szeptember 25-én a Nirvana újra New Yorkban tűnt fel, hogy ismét szerepeljen a *Saturday Night Live* show-ban. A Heart-Shaped Box és a Rape Me című számokat játszották, s bár előadásuk kőkemény volt, ezúttal nem érződött az első látogatásukat kísérő feszültség. Ez alkalommal Goldston csellójátéka mellett Georg Ruthenberggel, a Germs egykori gitárosával, művésznéven Pat Smearrel egészült ki a zenekar. Smear nyolc évvel volt idősebb Kurtnél, és hosszú, tragikus narkósmúlt állt a háta mögött, csakúgy, mint Darby Crashnek, aki szintén a Genns tagja volt. Smear olyan ember benyomását keltette, akit semmi sem hoz ki a sodrából, fanyar humora jókedvre derítette a bandát, megbízható játéka pedig segített Kurtnek, hogy kevesebbet idegeskedjen a színpadon.

Egy héttel az *In Utero*-turné kezdete előtt Kurt Atlantába repült, hogy meglátogassa Courtneyt, aki a Hole albumának felvételein dolgozott. A stúdióban Sean Slade és Paul Kolderie zenei rendezők lejátszották neki a lemez már elkészült számait. Kurt büszke volt Courtney teljesítményére, és dicsérte szövegírói tudását.

A nap folyamán Courtney megkérte Kurtöt, hogy vegyen részt néhány befejezetlen szám háttérvokáljában. Ő először tiltakozott, később azonban belement. Slade és Kolderie számára nyilvánvalóvá vált, hogy Kurt nem igazán ismeri az anyagot. – Courtney ilyeneket mondott: „Gyerünk, énekelj rá erre” – idézte fel Kolderie. – Kurt meg folyton azt hajtogatta: „Hadd hallgassam meg. Hogy énekeljek valamit, ha még nem is hallottam?” Courtney meg azt mondta: „Hát akkor csak üvölsz, mint a sakál.” – Az eredmény nem volt igazán meggyőző, úgyhogy a végleges keverésnél csak egyetlen számban használták fel Kurt vokálját. Ettől függetlenül Kurt egészen felengedett, s mikor a munka hivatalos része véget ért, egy kis örömjátékba kezdtek. Ő a dobok mögé ült, Eric Erlandson és Courtney gitárt ragadtak, Slade pedig a basszust játszotta. – Jó kis buli volt – emlékezett vissza Slade.

Kurt visszatért Seattle-be, hogy egy héttel később Phoenixbe menjen, a Nirvana közelebbi turnéjának próbájára. A Truly nevű banda is ugyanazon a Los Angelesbe tartó csatlakozó járaton utazott, és Kurt boldog volt, hogy találkozott régi barátaival, Robert Rothtal és Mark Pickerellel. Pickerel végül Kurt és Krist ülése mellett kötött ki – Grohl a fülke elejében foglalt helyet –, és kissé zavarba jött attól, hogy a *Details* egy számát szorongatta, melynek címlapján a Nirvana szerepelt. Kurt kikapta a kezéből, és gyorsan elolvasta a cikket. – Felkavarta a cikk – mesélte Pickerel. Kurtnek nem tetszett, amiket Grohl nyilatkozott. – Egyre inkább belelovalta magát – mondta Pickerel. Néhány perces, zavaros szónoklata végén Kurt kijelentette, hogy következő albumához „új embereket akarok bevonni, hogy egy eltérő hangzású felvételt készíthessünk”. Azon az őszön többször is visszatért ehhez a témához, azzal fenyegetve bandatársait, hogy kirúgja őket.

Az *In Utero*-turné Phoenixben indult, egy tizenötezer férőhelyes

helyszínen, ahol előző este Billy Ray Cyrus lépett fel. Ez volt a Nirvana legnagyobb léptékű turnéja, gondosan kidolgozott színpadképekkel. Mikor az MTV azt kérdezte Kurttól, vajon ezúttal nagy stadionokban lép-e fel a banda, Kurt gyakorlatias választ adott, a show növekvő produkciós költségeire hivatkozva: „Ha csak klubokban játszanánk, gödörbe juttatnánk magunkat. Messze nem vagyunk olyan gazdagok, mint amilyennek tartanak minket.” Mikor az *USA Today* negatív beszámolót közölt a debütálásról („A kreatív anarchia ócska előadóművészetté fajult” – írta Edna Gunderson), Smear azzal szerelte le Kurt dührohamát, hogy megjegyezte: „Azt a kibaszott... tisztán fogják az adást. Ez a legviccesebb dolog, amelyet valaha is olvastam.” Még Kurtnek is nevetnie kellett.

Courtney könyörgött Kurtnek, hogy ne olvassa el a rá vonatkozó beszámolókat, ő azonban megszállottan keresgélte őket, még a vidéki lapokat is átböngészte. Egyre paranoiásabb volt a médiával kapcsolatban, s újabban csak úgy adott interjút, ha előtte átvizsgálták a szerző korábbi munkáit. Az iowai Davenportban azonban abban a kocsiiban kötött ki fellépése után, melyben ott ült Jim Merlis, a *Rolling Stone* publicistája is. Kurtnek fogalma sem volt arról, hogy újságíró van a közelében, és elirányította Merlist egy Taco-Bell-szerű gyorsétterembe. Az étterem tömve volt a koncertről érkező kölykökkel, akik döbbsen látták, amint Kurt Cobain is ott áll a sorban, és burritót rendel. – Az iskolában a Taco-nap volt a kedvenc napom – közölte mindenkivel, aki hallótávolságban volt. A sztori, természetesen, a sajtóban kötött ki.

A turné első hete alatt Alex MacLeod elvitte Kurtot Lawrence-be, Kansasbe, hogy találkozhasson William S. Burroughs-zal. Előző évben Kurt kiadott egy kislemezt Burroughs-zal *The Priest They Called Him*¹⁰⁶ címmel a T/K Kiadónál, és úgy fejezték be a felvételt, hogy oda-vissza küldözgették a kazettákat.^[106] Úgy hívták: – a pap]

– A Williammel való találkozás nagy dolog volt számára – mesélte MacLeod. – Olyasmi, amiről sosem hitte volna, hogy megtörténhet. – Jó pár órán át beszélgettek, de Burroughs később azt állította, hogy a drog témája nem került szóba. Mikor Kurt elment, Burroughs megjegyezte az asszisztensének: – Valami nincs rendben a fiúval; rosszalló képet vág minden ok nélkül.

Három nappal később Chicagóban a banda úgy fejezte be a koncertet, hogy nem játszották el a **Smells Like Teen Spirit** című számot, úgyhogy kifütyülték őket. Kurt a fellépés után interjút adott David Fricke-nek a *Rolling Stonetól*, s így kezdett hozzá: – Örülök, hogy a turné legszarabb előadására sikerült eljönnie. – Kurt Fricke-nek adott interjúja olyan tökéletesen leírta a benne uralkodó érzelmi zűrzavart, hogy akár a *Psychology Todayben*¹⁰⁷ is megjelenhetett volna.^[107] Korunk pszichológiája] Beszélt a depressziójáról, a családjáról, hírnevéről és gyomorproblémáiról. – Ha valaki öt éven keresztül együtt él a fájdalommal – mondta Fricke-nek –, mire az öt év eltelik, szó szerint beleőrül. Olyan skizofrén voltam, mint mikor egy csuromvizes macskát még ütnek is. – Azt nyilatkozta, nagyjából már meggyógyult a gyomra, és beismerte,

hogy előző este egy egész Chicago pizzát bevágott. Azt is elárulta, hogy gyomorfájdalmai legrosszabb pillanataiban „mindennap meg akartam ölni magam. Sokszor nagyon közel kerültem hozzá.” Mikor a lányával kapcsolatos reményeiről beszélt, a következőképp érvelt: – Nem hinném, hogy Courtney és én annyira elbaszottak lennénk. Mindketten egész életünkben hiányoltuk a szeretetet, és olyan nagy szükségünk van rá, hogy ha létezhet bármilyen cél előttünk, az pont az, hogy Francesnek annyi szeretetet és annyi támogatást adhassunk, amennyit csak bírunk.

Chicago után a koncertek jobban sikerültek, ahogy Kurt hangulata is javult. – Felszálló ágba kerültünk – mesélte Novoselic. Mindannyian szívesen játszották az *In Utero* anyagát, s bevették a műsorba a „Where Did You Sleep Last Night?”-ot és egy „Jesus Wants Me for a Sunbeam” című gospelt is. A turné bizonyos szakaszain a tizennégy hónapos Frances is az apjával utazott, s Kurt boldogabbnak tűnt, ha a közelében volt. Október végén a Meat Puppets nyitotta meg hét koncertjüket, így Kurt együtt lehetett régi bálványával, Curt és Cris Kirkwooddal.

A Nirvana egy ideje már tárgyalásokat folytatott az MTV-vel arról, hogy fellépnek a csatorna *Unplugged* műsorában. Kurt akkor egyezett bele az ötletbe, mikor a Meat Puppetsszel turnéztak. Meghívta a Kirkwoodokat is, hogy csatlakozzanak a show-hoz, úgy számítva, hogy támogató jelenlétük a bandára is jó hatással lesz majd. Az, hogy ilyen lecsupaszított műsort adjanak, idegessé tette Kurtöt, és már előre sokkal jobban aggódott, mint bármikor, mióta a banda először debütált a Raymond-bulin. – Kurt tényleg, igazán ideges volt – emlékezett Novoselic. A többiek ennél egyértelműbben fogalmaztak: – Rettegett – mondta a produkciós menedzser, Jeff Mason.

November második hetében érkeztek New Yorkba, és egy New Jersey-i hangstúdióban kezdtek próbálni. De most is, mint mindig, ha a banda az MTV-vel dolgozott, több idő ment el a tárgyalásokra, mint a tényleges próbákra. A Kirkwoodok többnyire csak ücsörögtek és várakoztak; ráadásul a Nirvana-menedzsment óva intette őket attól, hogy marihuánát szívjanak Kurt jelenlétében. Ezt különösen kellemetlennek érezték, mert Kurt minden próbáról elkésett, és szemmel láthatóan igen fel volt dobva. – Amikor megjelent, úgy nézett ki, mint valami Jacob Marley-látomás – jegyezte meg Curt Kirkwood –, tetőtől talpig flanelben, darabokból összevarrt kalapban. Úgy nézett ki, mint egy kicsi, öreg farmer. Azt hitte, *ebben* az álruhában beleillik majd az itteniek, a New York-iak közé.

Bár Kurt beleegyezett a szereplésbe, nem akarta, hogy az ő *Unpluggedja* is olyan legyen, mint a többieké a sorozatban. Az MTV azonban ennek pont az ellenkezőjét gondolta, így a vita veszekedéssé fajult. A felvétel előtti napon Kurt bejelentette, hogy ő nem játszik. Az MTV azonban már hozzászólt a trükkjeihez. – Csak azért csinálta, hogy felbosszantson minket – mondta Amy Finnerty. – Élvezte a hatalmát.

A műsor délutánján Kurt fenyegetőzéseire ellenére megjelent, de ideges volt

és visszahúzódó. – Egy mosoly, egy vicc, egy tréfa nem hagyta el az ajkát – erősítette meg Jeff Mason is. – Így mindenki inkább nagyon, mint kicsit aggódott az előadás miatt. – Curt Kirkwood azért nyugtalankodott, mert nem próbálták el az egész műsort. – Átvettük néhányszor a számokat, de magát a műsort egyetlenegyszer sem. Nem játszottunk végig úgy, hogy mindenki csak erre koncentrál. – Finnertyt aggasztotta, hogy Kurt a kanapén fekve panaszkodik, hogy milyen rosszul érzi magát. Mikor azt mondta, Kentucky Fried Chickent akar, Finnerty azonnal elküldött valakit, hogy szerezzen.

Valójában azonban többre volt szüksége, mint a KFC. A Nirvana-stáb egyik tagja szólt Finnertynek, hogy Kurt hány, és megkérdezte, tudna-e „szerezni valamit”, ami kisegítené. – Azt mondták – mesélte Finnerty – hogy nem lesz képes megcsinálni a műsort, ha nem *segítjük* ki ebből. Én meg: „Soha életemben nem használtam heroint, fogalmam sincs, honnan kerítsek.” – Az a javaslat hangzott el, hogy a Valium átsegítené Kurtöt a dolgon, így Finnerty megkért egy másik MTV-st, hogy kerítsen egy adagot egy megvesztegethető gyógyszerésztől. Mikor Finnerty átadta szerzeményét Alex MacLeodnak, ő visszaadta. – Ez túl erős, neki öt milligrammos Valiumra van szüksége. – Végül aztán egy idegen küldönc tűnt fel egy olyan szállítmánnyal, amelyet Kurt maga rendelt.

Így mégis nekiült, és részt vett egy rövid beálláson és a zárás próbáján. Feszült volt az akusztikus felállás miatt, és rettegett. Az volt a legnagyobb félelme, hogy a műsor közben pánikba esik, és tönkreteszi a felvételt. – Meg tudod oldani – kérdezte Finnertyt –, hogy mindenki, aki szeret engem, elől üljön? – Finnerty átrendezte a közönséget, hogy Janet Billig és Kurt néhány segítőtársa az első sorban foglaljanak helyet. Kurtöt azonban még ez sem nyugtatta meg: megállította a beállást, és újra így szólt Finnertyhez: – Félek. – Megkérdezte, hogy akkor is tapsolni fognak-e, ha nem játszanak jól. – Persze hogy tapsolni fogunk neked – mondta Finnerty. Aztán ahhoz ragaszkodott, hogy Finnerty úgy üljön, hogy láthassa. Később azzal jött, hogy tudna-e szerezni valaki a gyártásból neki lombfűrészhez használt olajat; ő ugyan nem próbálta még ez idáig, de látta, hogy Mari nénikéje használt ilyet az akusztikus gitárjához, mikor ő kissrác volt.

A színpad mögött a műsor elkezdésére várva Kurt még mindig zavartnak tűnt. Hogy felvidítsa, Curt Kirkwood megeresztett egy viccet, amellyel ők gyakran szórakoztatták egymást: Kirkwood levakarta az éttermekben az asztalok alá ragasztott rágógumikat, és rágni kezdte őket. – Elbaszott egy alak vagy – jelentette ki Kurt. Már a színpadra készülve Kirkwood kivett egy adag rágót a szájából, és felajánlotta Kurtnek a felét; ez a geg csalta az első mosolyt Kurt arcára aznap.

Mire azonban a kamerák munkához láttak, a mosoly nem volt sehol. Kurt arckifejezése leginkább egy temetkezési vállalkozóéra emlékeztetett, ami illetett is az alkalomhoz, mivel a díszlet egy hátborzongató fekete misét idézett. Kurt ábrándos liliomokat, fekete gyertyákat és egy kristálycsillárt javasolt. Mikor az

Unplugged producere, Alex Coletti megkérdezte: „Úgy érted, mint egy temetésen?”, Kurt azt felelte, hogy pontosan erre gondolt. Tizennégy számból álló műsort állított össze, melyből hat átírat volt; a halál a hat számból ötben szerepelt.

Kurt savanyú arckifejezése és enyhén vörös szemei ellenére is jóképű volt. Mister Rogers pulóvert viselt, s bár a haját legalább egy hete nem mosta, kisfiúsnak tűnt. Az *About a Girl* című számmal kezdtek, amelyet ezúttal feltűnően más felfogásban adtak elő, levették a hangerőt, hogy a hangsúly az alapmelódián és a szövegen legyen. Nem volt egészen *Unplugged*, mert a Nirvana erősítőket és dobokat használt, bár Grohl csak ujjbeggyel és seprével ütött. Jeff Mason ezért találóbb címet javasolt: „tompított Nirvana”.

Kurt érzelmi teljesítménye viszont cseppet sem volt visszafogott. A következő szám a *Come As You Are* volt, aztán a „Jesus Wants Me for a Sunbeam” kísérteties előadása, Novoselickel tangóharmonikán. Kurt csak ekkor, a harmadik szám után szólt a közönséghez. – Garantált, hogy a következő számot jól elkúrom majd – közölte egy David Bowie-szám, a „The Man Who Sold the World” előtt. A szám gond nélkül lement, s mielőtt a következőbe fogtak volna, már volt annyira felszabadult, hogy azon viccelődjön, ha elrontja „akkor ezek az emberek kénytelenek lesznek várni”. A stáb megkönnyebbült sóhaja szinte hallható volt. Az este folyamán most először úgy tűnt, Kurt valóban jelen van, bár a közönséget nem szólította meg közvetlenül, hanem úgy beszélt róluk, hogy „ők” meg „azok”.

Kurt feszültsége a tömegben is testet öltött: visszafogottak voltak és természetellenesek, egy jelre vártak, mely bizonyítja, hogy végre ellazulhatnak. Ez ugyan nem történt meg, de a helyiségben uralkodó feszültség – amilyen a bajnoki mérkőzések alatt szokott lenni – segített, hogy a műsor még emlékezetesebb legyen. Mikor a Pennyroyal Tea került sorra, Kurt a bandához fordult és megkérdezte: – Egyedül csináljam, vagy mi? – Ennek a számnak a próbáját ugyanis még soha nem sikerült befejezniük. – Csináld egyedül – javasolta Grohl. És Kurt meg is tette, bár a szám felénél úgy tűnt, megakad. Túl kicsi levegőt vett, és a „meleg tej és hashajtók” sornál elfogyott a levegője, és elcsuklott a hangja, de pont ez a döntése – hogy hagyta megtörni a hangját – adott neki erőt ahhoz, hogy folytatni tudja. A hatás figyelemre méltó volt: mintha egy nagy operaénekest figyelnének, amint betegségével küszködve mégiscsak befejezi az áriát, inkább érzelmeire bízva a dalt, mint hogy pontosan kiénekelje a hangjegyeket. Jó pár pillanatban tűnt úgy, mintha egy angyal szárnyának súlyától is összeomlana, a dal azonban a segítségére volt: a szavak és a dallam annyira belülről jöttek, hogy akár félholtan is elénekelhette volna őket, még akkor is hatásosak lettek volna. Ez volt Kurt legnagyobb pillanata a színpadon, s mint karrierjének minden kiemelkedő pillanata, ez is akkor következett be, mikor épp elbukni látszott.

A Pennyroyal Tea után következő dalok már nem sokat számítottak, bár Kurt minden egyes dal után egyre magabiztosabb lett. Egyszer még mosolygott

is, mikor a közönség a Rape Me című számot kérte, s így viccelődött: „Ó, nem hinném, hogy az MTV megengedné nekünk, hogy eljátsszuk.” Tíz szám után színpadra szólította a Kirkwoodokat, úgy mutatva be őket, mint „a Fűtykös testvérek”, és három számot adtak elő szerzeményeikből, az ő kíséretükkel.

Befejezésül Kurt a Leadbelly „Where Did You Sleep Last Night?” című számát választotta, s a dal előadása előtt elmesélte, hogyan akarta megvenni Leadbelly gitárját, bár ezúttal drasztikusan magasabb árat, 500 000 dollárt nevezett meg, tízszer annyit, mint három hónappal azelőtt. Noha Kurt minden történet elmesélésekor hajlamos volt túlzásokba esni, a dalok felkonferálása mégis visszafogott, egyszerű, könnyed volt. A számot lehunyt szemmel énekelte, s mikor megtört a hangja, a jajgatásból elemi üvöltésbe csapott, mely úgy tűnt, sosem ér véget. Lenyűgöző volt.

Mikor lejött a színpadról, egy újabb veszekedés várta az MTV stábjával, akik ráadást akartak. Kurt azonban tudta, képtelen lenne felülmúlni azt, amit eddig csinált. – Az utolsó szám előtt olyan volt az arca – emlékezett vissza Finnerty –, mintha már csak pislákolna benne az élet. – A banda a színpad mögött az előadástól ragyogó hangulatba került, bár Kurt még mindig bizonytalannak tűnt. Krist odafordult hozzá: – Jó voltál, kisfiam! – Janet Billig annyira megindítónak találta a helyzetet, hogy könnyezett. – Azt mondtam neki, hogy ez volt az ő *bar micvója*, karrierje meghatározó pillanata, s most vált önmagává – mesélte. Kurtnek tetszett a hasonlat, mégis mikor gitárjátékát dicsérte, azt már túl soknak találta. Ledorongolta, kijelentve, hogy ő „szar gitáros” és hogy a lány soha többé ne dicsérje.

Kurt Finnertyvel maradt, kihagyva a felvételt követő bulit. Önbizalma még a kimagasló előadás után sem emelkedett. Így panaszkodott: – Senkinek sem tetszett. – Mikor Finnerty azt mondta, hogy hihetetlen jó buli volt, mindenkinek nagyon tetszett, Kurt azt kifogásolta, hogy a közönség nem ugrált fel a székeiről, ahogy az ő fellépésein szokás. – Csak ültek ott, csendben – morogta.

Finnerty meglegelte: – Kurt, azt gondolják, te vagy Jézus Krisztus. Legtöbbjüknek még sosem volt lehetősége ennyire közelről látni téged. Teljesen megfogtad őket. – Erre már Kurt is megenyhült, és azt mondta, fel akarja hívni Courtneyt. Ahogy beszálltak a hotel liftjébe, Kurt oldalba bökte Finnertyt, és tréfásan kérkedett: – Tényleg kibaszott jó voltam ma este, ugye? – Ez volt az egyetlen alkalom, hogy Finnerty hallotta, amint Kurt elismeri saját képességeit.

Egy olyan esemény azonban, mely két nappal az *Unplugged* felvétele előtt történt, sokkal nagyobb hatással volt Kurtre, mint bármi az MTV-nél. November 17-én délután a banda elhagyta New York-i hoteljét, hogy az *Unplugged* próbájára menjen. Ahogy Kurt áthaladt az előcsarnokon, három rajongója közelített felé, CD-kkel a kezükben, hogy autogramot kérjenek. Kurt azonban oda se figyelt rájuk, csak ment tovább a várakozó kocsira felé, két kezével eltakarva az arcát, ahogy a bűnözők szokták, mikor nem akarják, hogy lefényképezzék őket, amint elhagyják a tárgyalótermet. A három rajongó meglepettnek tűnt, hogy Kurt ennyire elutasító, bár ahogy a csellós, Lori

Goldston visszaemlékezett: „Volt a viselkedésükben valami, ami arra utalt, hogy talán mégsem annyira csalódottak. Bár nem kaptak autogramot, Kurt közelébe jutottak, és valójában ez volt a fontos nekik.” Rejtélyes hősüktől még egy „basszátok meg” is elég indok volt az ünnepléshez.

A banda ugyan már beszállt a furgonba, a stáb egyik tagja azonban még késlekedett, így várniuk kellett. Nyilvánvaló volt, hogy ha a furgon még három napig ott áll, a rajongók se mozdulnak addig onnan, csak hogy bámulhassák Kurtöt, aki pedig feléjük sem nézett. Miközben vártak, Krist odaszólt Kurtnek: „Hé, az a srác seggfejnek nevezett.” Novoselic valószínűleg csak tréfált, a jelenlévők közül senki sem hallott egyetlen becsmérő szót sem. A hiányzó ember végre megérkezett, s a sofőr beindította az autót.

Abban a pillanatban azonban, ahogy az autó nekiódult, Kurt felkiáltott: „Állj!”, teli tüdőből, ahogy az ember „tüzet” kiált az első lángok láttán. A sofőr rátaposott a fékre; Kurt pedig letekerte az ablakot. A járdán várakozó rajongókat szinte odaszögezte, hogy tudomást vett a jelenlétükről, s talán azt hitték, végre megkapják értékes autogramját. Kurt azonban nem a kezét nyújtotta ki az ablakon, hanem egész, sovány testével megpróbált kibújni rajta, mint Leonardo DiCaprio a *Titanicban*. Mikor már eléggé kihajolt, ívbe hajlította a hátát, és tüdeje legmélyebb zugából kieresztett egy hatalmas adag váladékot, amely szállt-szállt a levegőben, majd (mint egy lassított felvételen) egy férfi homlokán landolt, aki kezében a *Nevermind* egy példányát tartotta, az eladott nyolcmillió darab egyikét.

22.

A COBAIN-KÓR

SEATTLE, WASHINGTON

1993. november –1994. március

Dupla albumunk címe pedig: Cobain-kór.

Rockopera a gyomor nedvhányásról.

Naplórészlet

Az *Unplugged* napján Kurt hangulatát egy titok is befolyásolta: kiújultak a gyomorpanaszai, újra epét és vért hányt. Visszatért a doki-ruletthez, s mindkét parton, illetve a turné minden állomásán számtalan specialistát keresett fel. Betegségével kapcsolatban jó pár eltérő véleményt kapott – néhányan az irritatív bélműködés mellett foglaltak állást, a diagnózis azonban mindig bizonytalan maradt, s a Crohn-kór-teszt végeredménye is negatív volt – egyetlen kezelés sem hozott enyhülést. Még mindig a heroinra esküdött, bár kérdés, elég sokáig tiszta maradt-e, hogy kiderüljön: a heroin a probléma vagy a gyógymód.

Az *Unplugged* reggelén Kurt egy órát töltött azzal, hogy egy étkezési szokásaival kapcsolatos orvosi kérdőívet töltött ki. Ebben ismét előadta az egy életen át tartó éhezés történetét, fizikai és spirituális értelemben egyaránt. Azt írta, hogy kedvenc íze a „málna-csokoládé”, leginkább pedig a „brokkolispenót-gomba” íze utálja. Mikor megkérdezték, melyik volt a kedvenc, anyja által készített étel, válaszában a „sült hús, krumpli, répa, pizza” menüt nevezte meg. Arra a kérdésre: „Mit adott a kutyának az asztal alatt?”, így felelt: „Mostohaanya-kaját.” Kedvenc rendelhető ételeként a Taco Bellt és a vékony tésztájú pepperoni pizzát nevezte meg. Bevallotta, hogy ki nem állhatja az indiai konyhát. Mikor a kérdőív általános egészségi állapota felől érdeklődött, nem említette drogfüggését, egyszerűen beírta: „gyomorfájdalmak”. Edzés gyanánt egyetlen fizikai aktivitást említett: a fellépéseket. Arra a kérdésre pedig: „Szeret-e a szabadban tartózkodni?” csupán annyit írt: „Ó, kérem!”.

Emésztési és bélműködési problémáinak folyamatát a naplójában rögzítette, oldalakon át taglalva a legapróbb részleteket is, mint az endoszkópos vizsgálat leírása (egy olyan eljárás, melynek során parányi videokamerát juttatnak a torkon át a belekbe; ezt háromszor csinálták végig vele). Gyomra egyszerre volt számára a szenvedés és bizonyos értelemben a szórakozás forrása is. „Kérlek, Uram, francba a lemezsikerekkel, csak add, hogy ezt a megmagyarázhatatlan és fura gyomorbajt rólam nevezzék el. Dupla albumunk címe pedig: Cobain-kór. Rockopera a gyomornedvhányásról, arról, hogy milyen is anorexiás határesetnek lenni, egy auschwitz grunge-srácnak, mellékelve egy endoszkópos videofelvétel!” – írta egyik alkalommal.

Míg az *Unplugged* érzelmi csúcspont volt, tíz nappal később Atlantában

fizikai mélyponthoz érkezett, s az öltözőpadlón feküdt, kezét a gyomrára szorítva. A turné kiszolgálószemélyzete figyelmen kívül hagyta, hogy Kurt Kraft makarónit kért sajttal, s helyette kagylótésztából, sajtból és jalapeno¹⁰⁸ borsból összekotyvasztottak neki egy tányér valamit.[¹⁰⁸ Csípős mexikói paprikaféleség] Courtney fogta a tányért, odavitte John Silvához, és azt kérdezte: „Mi a francot keres a jalapeno és a számsajt a makaróniban?” Miközben úgy tartotta a tányért, mint egy pincéernő, egy papírt lobogtatott, melyen Kurt neve mellett ott állt nagybetűvel: „*csak* Kraft makaróni, sajttal”. Hogy mondanivalójának hangsúlyt adjon, a tányér ételt belevágta a szemetesbe. – Nem érdekelte, mit gondol róla Silva, csak gondoskodni akart arról, hogy Kurt azt az ételt kapja, amelyet meg is ehet – mondta Jim Barber, aki szintén a szobában volt. – Azt mondta Johnnak: „Miért nem hagyja, hogy Kurt az legyen, aki?” – Hogy tovább illusztrálja álláspontját, Courtney kényszerítette Silvát, hogy vegye szemügyre Kurt hányadékát, amely véres volt. Mikor elhagyta a szobát, Silva Barberhez fordult, és így szólt: – Látod, mit kell elviselnem?

A Kurt és a menedzserei közötti kapcsolat annyira megromlott, hogy a Nirvana már egy rosszul működő családra emlékeztetett – ami azt illeti, valóban hasonlított Kurt saját családjára, melyben zenésztársai játszották a féltestvérek, menedzserei pedig a szülők szerepét. – Kurt utálta Johnt – mesélte egy volt Gold Mountain-alkalmazott; talán mert Silva kicsit az apjára emlékeztette. 1993 végére Kurtnek a Gold Mountainnel szemben táplált bizalmatlansága annyira megerősödött, hogy rendszeresen megbízta Dylan Carlson, nézze át a pénzügyi kimutatásokat, mert úgy érzi, becsapják; megbeszéléseit pedig általában Michael Meisellel, Silva asszisztensével intézte. Silva a maga részéről nyíltan úgy emlegette leghíresebb partnerét: „egy narkós”, ami ugyan jogos volt, mégsem tűnt túlzottan lojálisnak. Az is igaz, hogy Silva – ahogy Kurt életének minden más szereplője, Courtneyt is beleértve – egyszerűen tanácstalanul állt azzal a problémával szemben, mit is tehetne Kurt függősége ügyében. Vajon többet ér a kemény szeretet, mint az elfogadás? Többet használ a megszégyenítés, mint a bátorítás?

Kurt másik menedzsere, Danny Goldberg a Led Zeppelin sajtóügynökeként tevékenykedett az együttes kicsapongásainak csúcsán, így az olyan feladatok, mint egy drogrehabilitációs orvos előkerítése, többnyire rá jutottak. Kurt lassacskán apafigurát látott Danny személyében, akkor is, ha úgy érezte, hogy Danny vállalata, a Gold Mountain kiszúr vele. Kapcsolatukat kissé zavarta, hogy Goldberg felesége, Rosemary Carroll egyaránt volt Kurt és Courtney ügyvédje. Elégé belterjes helyzet volt, olyan, amittől az emberek sandán néztek rájuk. – Nem hinném, hogy ez általában véve Kurt hasznára vált, és ezt anélkül mondom, hogy kommentálnám (Carroll) ügyvédi képességeit – jegyezte meg Alan Mintz, Cobainék korábbi ügyvédje.

Ettől függetlenül kétségtelen volt, hogy Kurt mindkettejükben, Rosemaryben és Dannyben is megbízik. Nem sokkal Frances születése után papírra vetette végrendeletét (bár sosem írta alá), melyben kijelentette, hogy

Courtney halála esetén azt akarja, hogy Danny és Rosemary legyenek Frances nevelőszülei. Utánuk testvérére, Kimre szállt volna a kötelesség, őt követően Kurt listát állított össze azokról, akiket alkalmasnak talált a gyámságra: Janet Billig, Eric Erlandson a Hole-ból, Jackie Farry, a korábbi dadus és Nikki McClure, Kurt régi szomszédja, akivel már több mint egy éve nem beszélt. A sikerlista kilencedik helyén – vagyis ha Courtney, Rosemary, Danny, Kim, Janet, Eric, Jackie és Nikki már mind meghaltak, és nem vállalhatták Francis felnevelésének felelősségét – következett Wendy O'Connor, Kurt anyja. Kurt azt is leírta, hogy Frances semmilyen körülmények között sem – még ha egyetlen élő rokona sem marad – adható oda az apjának vagy Courtney családjának.

Az *In Utero*-turné egyesült államokbeli része még egy hónapig tartott az *Unplugged* után, s december 10-én értek a Minnesota állambeli St. Paulba. A Nirvanára egy újabb MTV-s tévéfelvétel várt azon a hétvégén, s Kurt úgy határozott, hogy békét köt a hálózattal: meghívta Finnertyt és Kurt Lodert, hogy interjút adjon nekik. A felvétel alatt a banda berúgott, és kicsi a rakást játszottak, míg fel nem borították a kamerát. – Sosem került adásba – mondta Finnerty –, mert mindenki, beleértve Kurt Lodert is, annyira kikészült a vörösborból, hogy a felvétel használhatatlan volt. – Később Novoselic és Loder szétverték a hotelszobát, összetörték a tévét, és bútordarabokat dobáltak ki a folyosóra. A hotel 11799 dollár értékű kárt próbált később behajtani rajtuk – sikertelenül.

Három nappal később felvételt készített velük az MTV *Live and Loud* című műsora Seattle-ben. A program egy kisebb közönség előtt filmezte a Nirvana játékát, és kellékeket is beállítottak, hogy úgy nézzen ki, mintha szilveszter este volna, amikor majd a programot sugározzák. Az előadás után Kurt meghívta Alice Wheelert, a fotóst szállodájába, a Four Seasonsbe egy kis beszélgetésre. Bifszteket rendelt a szobaszerviztól, és azt mondta: „az MTV fizeti”. Gyözködte Wheelert, hogy látogassa meg őket új házukban, amelyet most vettek Courtneyvel, de nem jutott eszébe a cím. Azt javasolta a nőnek, ahogy mostanában a legtöbb barátjának, hogy a Gold Mountainen keresztül lépjen vele kapcsolatba. Az, hogy mindenkinek a menedzsment telefonszámát adta meg, azzal a következménnyel járt, hogy még jobban elszigetelődött: sok régi barátja mesélte, hogy felhívták a Gold Mountaint, de Kurt sosem jelzett vissza, így végül elveszítettek vele minden kapcsolatot.

Egy héttel később, mikor a turné Denverbe ért, Kurt újra találkozott John Robinsonnal a Fluidból. Mikor Robinson elmesélte, hogy a Fluid felbomlott, Kurt minden részletet tudni akart; olyan benyomást keltett, mintha ötleteket akarna kapni, hogyan oszlassa fel a Nirvanát. Robinson megemlítette, hogy dalokat kezdett írni zongorán, és egy friss, nagyszabású albumot akar készíteni vonósokkal és fűvósokkal. – Ó – kiáltott fel Kurt –, én is pontosan ezt akarom csinálni! – Kijelentette, hogy már beszélt Mark Lanegannel egy hasonló ötletről, és meghívta Robinsont, hogy szálljon be kettőjük mellé, ha majd a hosszú turné véget ér. Azt is elmondta neki, hogy dolgozni akar Michael Stipe-pal az R. E. M.-ből.

Karácsonykor végre szüneteltették a körutat, és Kurt Arizonába repült, hogy néhány napot töltsenek a Canyon Ranch gyógyfürdőben, Tucson mellett. Courtney egy videokazettát adott Kurtnek karácsonyi ajándék gyanánt, melyen Ken Burns sorozata, *A polgárháború* szerepelt, mely megragadta Kurtöt. A gyógyfürdőben Kurt a saját kezébe vette detoxprogramját, bár mindennap felkereste dr. Daniel Bakert, a szálló orvosát. A terapeuta olyan kijelentést tett állapotával kapcsolatban, mely ettől kezdve sokáig foglalkoztatta Kurtöt: vagy józan marad, vagy meghal. Sokan mondták már el ugyanezt, de Kurt eddig mindig elengedte a füle mellett, most először azonban tényleg felfogta.

A józanság és a szerek hatása alatti létezés közti különbséget mi sem bizonyította jobban, mint december 30-a, mikor a Nirvana koncertet adott a Great Western Forumban, Los Angeles mellett. A filmes Dave Markey azon az éjszakán is forgatott, és a részegség olyan szélsőséges esetét figyelte meg, hogy szánalmában levette válláról a kamerát. Ezúttal nem Kurt volt ilyen állapotban – Eddie Van Halen. A híres gitáros a színpad mögött részegen, térden állva könyörgött Kristnek, hadd játsszon velük. Kurt akkor érkezett oda, mikor hajdani ideálja épp összeesett, ajkait úgy biggyesztve, mint egy ünnepezt Dean Martin egy rossz Rat-Pack-paródiában. – Nem, nem játszhatok velünk – jelentette ki Kurt kerek pereg. – Nincs fölösleges gitárunk.

Van Halen nem fogta fel a nyilvánvaló hazugságot, és Pat Smear felé mutatva így kiáltott fel: – Akkor hadd játsszak a mexikói gitárján. Micsoda ő, mexikói? Fekete? – Kurt nem akart hinni a fülének. – Eddie rasszista, homokosgyűlölő dumát nyomott – jegyezte meg Dave Markey. – Az egész teljesen valószerűtlen volt. – Kurt méregbe gurult, végül aztán csak összehozta a választ: – Tudod mit, *játszhatsz* – ígérte. – Felmehetsz a színpadra, a mi ráadásunk *után*. Csak menj ki, és szólózz magad! – s azzal elviharzott.

Ahogy 1993 a végéhez közeledett, Kurt számos alkalommal mérlegelte az év jelentőségét. Levelet fogalmazott a *The Advocate*-nak, megköszönve nekik, hogy leközltek a vele készült interjút, és összegezte teljesítményét: „Gyümölcsöző év volt. A Nirvana befejezett egy újabb albumot (melyre elég büszkék vagyunk, bár elég szart kaptunk a fejünkre azoktól, akik azt állították – a megjelenése előtt –, hogy kereskedelmi öngyilkosságot követünk el). A lányom, Frances, angyali boldogság, megtanította nekem, hogy az egész emberiséggel szemben toleránsabb legyek.”

Tobi Vailnek is írt levelet, bár természetesen nem küldte el. Tobi még mindig reménykedett abban, hogy elkészítik közös felvételüket, amelyről oly sokat beszéltek, és ez meggyőzte Kurtöt arról – aki még mindig szenvedett a hajdani visszautasítástól –, hogy a lány csak saját karrierje építése miatt érdeklődik iránta. Keserű levelet írt neki: „Addig szedj ki belőlük minden fillért, amíg szép és fiatal vagy, amíg még odafigyelnek rád, amíg még lángra lobbantod őket.” Az *In Uteróval* kapcsolatban kijelentette: „Egyetlen dal sem szól rólad. Nem, nem vagyok a fiúd. Nem, nem írok dalokat rólad, kivéve a **Lounge Act** című számot, amelyet csak akkor játszok, ha a feleségem nincs a

közelben.” Kurt még mindig haragudott a lányra, amiért az annak idején elutasította. Nem csak ezek voltak a Tobinak szóló csípős megjegyzései: egy másik el nem küldött levéltöredékben a pokolba kívánta őt, Calvint és Olympiát:

A múlt évben vagy ötmillió dollárt kerestem, de egy árva centet sem adok annak az elitista kis seggfej Calvin Johnsonnak. De nem ám! Együtt dolgoztam egyik ideálommal, William Burroughs-zal, és ennél klasszabbul már nem is érezhettem volna magam. Egy évre L. A.-be költöztem, és mire visszajöttem, a legjobb barátaim közül hárman totál heroinfüggők lettek. Megtanultam utálni a riot grrrl-t, azt a mozgalmat, melynek a megszületésénél szinte bábáskodtam, mert azt a lányt dugtam, aki az első grrrl-stílusú fanzint létrehozta, most meg abból él, hogy valaha velem kéfélt. Nem mondhatnám, hogy marha nagy szám volt, de ahhoz elég, hogy most kiaknázhassa. Ez oké, mert pár évvel ezelőtt úgy döntöttem, hagyom, hogy fehér férfiak testületesen kiaknázzák a lehetőségeimet, mert ezt én szeretem. Jó érzés. És egyetlen kibaszott dollárral sem fogom támogatni a kibaszott indie fasiszta rezsimet. Tőlem koplalhatnak. Egyék meg a lemezeiket. Mindenki egye meg, amit főzött. Én még évek múlva is képes leszek eladni az én tehetségtelen, csöppet sem zseniális seggemet, kultikus státusomra alapozva.

Január elején Kurt és Courtney beköltöztek új házukba a Lake Washington Boulevard East 171. szám alá, az elegáns Denny-Blaine-be, Seattle legrégebb és legelőkelőbb negyedébe. Új otthonuk a tó fölött, a domboldalba helyezkedett el, vízparti birtokok és a századfordulón épült villák szomszédságában. Az utca túloldalán, a velük szemközt lévő ház elé franciául volt kiírva: „Tilos parkolni”, a szomszéd ház tulajdonosa pedig Howard Schultz, a Starbucks vezérigazgatója volt. Bár az R. E. M. tagjának, Peter Bucksnak is volt egy háza néhány tömbnyire tőlük, ő és Cobainék voltak a kivételek: a környéket egyébként régi, gazdag családok leszármazottai és társadalmi előkelőségek lakták, akik után középületeket szokás elnevezni.

Az ő házukat 1902-ben Elbert Blaine építtette – akiről a környék a nevéet kapta –, aki a legszebb és legnagyobb területet megtartotta magának: majd félhektárnyi, buján burjánzó föld, rododendronokkal, japán juharfákkal, somfákkal, bürökkel és magnóliafákkal. Pompás birtok volt, bár közvetlenül egy kis városi park határolta, amitől kissé veszített a környék házaira oly jellemző elszigeteltségéből.

Kurték háza maga 724 négyzetméter alapterületű, háromszintes, ötkandallós, öt hálósobás, monolit épület volt. Csúcsaival és szürke hasított zsindeleyével jobban illett volna a Maine-be, ahol akár egy visszavonult államelnök hétvégi házána is megfelelt volna. Mint a nagy, régi házak általában, ez is fölöttébb huzatos volt, bár a konyhát határozott meghittség jellemezte – alaposan átalakították, s egy rozsdamentes acélból készült Traulson hűtőszekrényt és egy Thermador sütőt állítottak be, a padlót pedig tölgyfával

borították. A földszinten rendezték be a nappalit, az ebédlőt, a konyhát és a könyvtárat, amely egyben Cali dada hálósobájául is szolgált. A második szinten volt Francis hálósobája, két vendégszoba és egy lakosztály saját fürdőszobával, melyből nagyszerű kilátás nyílt a tóra. A felső szint egyetlen hatalmas, fűtetlen padlásszobából állt, az alagsorban pedig egy újabb hálósoba mellett, jó pár beugróból álló, gyengén megvilágított raktárhelyiségek húzódtak meg. Cobainék 1 130 000 dollárt fizettek a házért; egymillió dollár kölcsönt vettek fel a Chase Manhattan banktól, melynek havi részletei 7000 dollárt tettek ki, adója pedig 10 000 dollár volt évente. A ház hátsó részében egy elkülönített építmény állt, mely egy üvegháznak és a garáznak adott helyet. Kurt Valiantja – mely egykor egyetlen otthona volt – most szintén otthonra talált a garázsban.

A család minden tagjának jutott a házban egy önálló, saját kis sarok: az északi udvar Frances játszótere lett, amelyet egy kötelekből álló mászóka tett teljessé; Courtney teáscsésze-gyűjteménye a konyhában került kiállításra, fehérnemű-kollekciója egy egész szekrényt elfoglalt a hálósobában; Kurt aranylemezeiért kapott díjainak pedig az alagsorban találtak helyet – nem állították ki őket, csak ott tárolták. Egy földszinti alkóvban egy teljesen felöltöztetett próbababa állt, mint valami idegen, hullaszerű őrszem. Kurt nem szerette a nagy tereket, s a házban a lakosztály hálósobájának beépített szekrénye volt a kedvenc helye – ott gitározott.

Kurt hamarosan új búvóhelyet talált magának. Mielőtt az *In Utero*-turné Európába indult, volt még egy hónap szünete, s úgy tűnt, tudatosan elhatározta, hogy a pihenőből annyi időt tölt Dylannel drogozva, amennyit csak lehet. Kapcsolatuk mindamellett jóval mélyebb volt a közös függőségénél: Kurt igazán szerette Dylant, Jesse Reedet kivéve egyetlen barátja sem állt közelebb hozzá. Dylan Kurt azon kiszámú barátai közé tartozott, akiket szívesen láttak a Lake Washington-i házban – Courtney nem nagyon tilthatta ki, hisz olykor, ha ő is visszaesett és drog kellett neki, Dylan volt a fő szállítója. Szinte komikus jelenetek adódtak, mikor Dylan egyaránt szolgált a férj és a feleség, futaraként: Kurt felhívta drogért, míg Courtney a másik vonalban várakozott, hogy megszerezze tőle a saját adagját, s mindketten arra kérték, ne árulja el őket a másikat.

1994-re a dadusuk, Cali is igencsak rászokott a kokainra. Továbbra is fizették, hisz szinte családtagnak számított, Frances felügyeletét azonban egyre gyakrabban bízták másra, és tárgyalni kezdtek Jackie Farryvel a visszatéréséről. A bevásárlást többnyire még mindig Cali intézte (mélyhűtött Totino minipizzákat vett Kurtnek, és Marie Callender pitéket Courtneynek), mivel azon ritka alkalmakkor, mikor Cobainék maguk mentek bevásárolni, nem igazán boldogultak a feladattal. Januárban Larry Reid épp Kurt és Courtney mögött sétált a Roger Thriftway fűszerüzletben: „Mindenfélét bedobáltak a kosarukba, de teljesen esetlegesen, fogalmuk sem volt, mit vesznek. Fura volt: vettek ételízesítőt, ketchupot, ilyesmiket. Mintha valaki hirtelen megvakulna, és az üzletben csak úgy, mindenfélét beledobálna a kosarába.”

Mikor Courtney megpróbálta kitiltani a házból a drogdílereket, Kurt rábeszélte a barátait, hogy a bokrokba rejtsek el a szállítmányt. Kurt drogfogyasztása egyre nőtt: ha nem talált heroint, akkor kokaint vagy metamfetamint adott be magának, vagy olyan, receptre kapható narkotikumokat használt, mint a Percodan, amelyet egyszerűen megvett az utcán. Ha minden más forrása elapadt, nagy adag benzodiazepint vitt be a szervezetébe Valium vagy más nyugtatók formájában; ezek csökkentették a heroinmegvonás tüneteit. Minden arra irányuló kísérlet, hogy abbamaradjon a drogok áramlása a Lake Washington Boulevard 171.-be, csak annyi sikerrel járt, mint mikor egy vízvezeték-szerelő megpróbál bedugaszolni egy golyók lyuggatta csövet: ahogy az egyik lyukat betömi, folyni kezd egy másik.

A Nirvana e viszontagságok közepette is az európai turnét tervezte és próbákat tartott, bár Kurt ritkán jelent meg ezeken. Felajánlották nekik, hogy ők legyenek az 1994-es Lollapalooza fesztivál díszvendégei. Kurt környezetében mindenki, menedzsereitől a banda többi tagjáig úgy gondolta, hogy a Nirvana nem hagyhat ki egy ilyen lehetőséget, Kurtnek azonban már elege volt a turnéból. Ellenállása feldühítette Courtneyt, aki úgy gondolta, el kell vállalnia a turnét, hogy megszilárdítsa jövőendő pénzügyi helyzetüket. Az ezzel vagy más lehetőségekkel kapcsolatos vitáik általában kiabáláshoz és dühödt veszekedésekhez vezettek kettejük között.

Január utolsó hetében Wendy hívta fel Kurtöt, hogy beszámoljon neki arról: a tíz éve tartó üvöltőmérközéseik Pat O'Connorról végül véget értek – elváltak. Kurt, bár együtt érzett vele, hisz hallotta hangjában a szomorúságot, mégis örömmel fogadta a hírt, hogy hajdani riválisa, aki egykor teljes mértékben magáénak tudhatta Wendy figyelmét, most végre kiesett a piksziszből. De a jó hírt egy másik is kísérte, ami elszomorította: imádott nagyanja, Iris szívpanaszokkal bajlódott, és kórházba kellett mennie Seattle-be, hogy kivizsgálják és kezeljék.

Leland felhívta Kurtöt, mikor Iris bekerült a kórházba, Seattle-ben. Kurt száz dollárért vett orchideát, és félelmek közt látogatott el a svéd kórházba. Nem volt könnyű ilyen gyengének látnia Irist; egész gyermekkorában ő volt az egyedüli stabil erő, akire mindig támaszkodhatott, s halálának gondolata jobban rémisztette Kurtöt, mint a sajátjáé. Órákon át ült mellette. Egyszer az ágy mellett megszólalt a telefon: az apja volt. Don hangját hallva Kurt felállt, és ki akart menni a szobából, nagyanja azonban, még ebben az állapotában is, megragadta a kezét, és odaadta neki a kagylót. Bármennyire is szerette volna elkerülni, hogy beszélnie kelljen az apjával, nem tagadhatta meg haldokló nagyanja kérését.

Kurt és Don most beszéltek egymással először az óta a szörnyű találkozás óta a seattle-i koncerten. A beszélgetés többnyire Irisről szólt; az orvos arra számított, hogy túljut jelenlegi betegségén, szív baja azonban ennek ellenére gyógyíthatatlan volt. Mégis úgy tűnt, hogy rövid beszélgetésük alatt apa és fia között ledőlt a fal talán annak köszönhetően, hogy Kurt ugyanazt a félelmet fedezte fel Don hangjában, mint amit ő maga is érzett. Mielőtt letette a kagylót,

Kurt megadta apjának az otthoni telefonszámát, és megkérte, hogy hívja fel.

Hamarosan találkozunk kell – mondta Kurt, mielőtt letette, és a nagyanyjára nézett aki mosolygott. – Tudom, hogy egy csomó szar anyámtól származik mondta Írisnek és Lelandnak. – Tudom, hogy sok minden marhaság volt.

1994 januárjában Leland személyisége drámai változáson ment át; Kurt fájdalmasan tapasztalta, hogy milyen alázatossá és rémültté vált. Bár sok veszteséget kellett elviselnie (megélte apja korai halálat, és bátyjai öngyilkosságát), úgy tűnt felesége betegsége, aki negyvenkilenc éve volt társa, jelenti a legnagyobb megpróbáltatást számára. Kurt meghívta nagyapját, hogy töltse náluk az éjszakát s mikor a két Cobain megérkezett, Courtney egy szál kombinében fogadta őket. Ez megszokott öltözködés volt egy előadó számára, aki az alsóruhát a divatról alkotott véleménye kifejezésére használta, a konzervatív Leland azonban zavarónak találta: „Nem volt rajta bugyi; csöppet se volt úrinő.” Leland Calival is összefutott a nappaliban, és döbbenet hallotta, hogy ez a hosszú hajú, belőtt fiatalember Frances egyik dadusa.

Courtneynek el kellett mennie egy megbeszélésre, úgyhogy Kurt a kedvenc éttermébe az International House of Pancakesbe¹⁰⁹ vitte a nagyapját.

[¹⁰⁹Nemzetközi palacsintaház] Kurt a sörrel készített bifszteket ajánlotta, úgyhogy mindketten azt rendelték. Evés közben közelgő európai turnéjuk útvonalát vizsgálta. A bandára harmincnyolc fellépés várt tizenhat országban, nem egészen két hónap alatt. Bár nem volt olyan fárasztó turné, mint a „Heavier Than Heaven Taddal, Kurt mégis kimerítőbbnek találta. Az volt a szándéka, hogy félidőben szabadságot vesz ki s turistaként néz körül Courtneyvel és Francesszel Európában. Kun azt mondta Lelandnek, hogy ha visszajöttek, egy horgászutat akar tenni. Míg vacsoráztak háromszor szakították félbe Kurtöt más vendégek, hogy autogramot kérjenek tőle. – Aláírta azt, amit elé tettek, sőt megkérdezte, hogy mit írjon alá – figyelte meg Leland. – De aztán elmondta nekem, hogy nem szereti ezt csinálni.

Útban hazafelé Kurt megkérte Lelandet, hadd vezesse Ford furgonját, és elmondta nagyapjának, hogy ő is hasonló modellt akar venni. Abban a hónap már el is ment autókat nézni, és vett egy fekete Lexust. Jennifer Adamson, Cali egyik barátnője emlékezett rá, hogy Kurt megállt a lakásánál, hogy dicsekedjen vele: „Courtney meg akarta venni, de Kurt túlságosan flancosnak találta, és a színe sem tetszett neki. Úgyhogy végül visszavitték. „Courtney később így írt erről egy e-mailben: „Egy nap elmentünk, és megvettünk egy igazán drága fekete autót, körbefurikáztunk vele, mindenki megbámult, amitől olyan megalázottnak éreztük magunkat, mintha kiárusítottuk volna magunkat – úgyhogy a megvételétől számított tizenkilenc órán belül vissza is vittük.”

Január utolsó hetében a Nirvana felvételre ment a Robert Lang stúdióba, Észak-Seattle-be. Az első alkalommal Kurt az ismételt telefonhívások ellenére sem jelent meg. Courtney már elutazott a tengerentúlra a Hole-lal, a Cobain-házban pedig senki sem vette fel a telefont. Novoselic és Grohl arra használták a

stúdióidőt, hogy Dave néhány számán dolgoztak. Kurt másnap sem került elő, harmadnap azonban megérkezett, bár egy szóval sem említette, mi okozta kétnapos távolmaradását. A zenekari demokrácia már rég nem létezett, Krist és Dave pedig belefáradtak a várakozásba, s már azt is csodának tekintették, hogy Kurt egyáltalán részt vállal a felvételi munkálatokból.

A harmadik napon tíz egész órát dolgoztak, mely idő alatt mérsékelt elvárásaik ellenére tizenegy szám alapjait sikerült felvenniük. A délelőtti folyamán egy fekete kiscica sétált be a stúdióba. A cica Kurtöt gyerekkori kedvencére, Puffra emlékeztette, így megjelenése sokat javított hangulatán. Grohl több szerzeményét is felvették (mely felvételeket végül a Foo Fighters fejezett be), Kurt ezekben a számokban a dobnál foglalt helyet. Kurt egyik dalának, amelyet akkor vettek fel, a **Skid-marks**¹¹⁰ címet adták, utalva a beszennyezett alsónadrágra; Kurt sosem szabadult meg az emberi ürülék iránt érzett megszállottságától.^[110 Far-jelek] Egy másik szám címe a **Butterfly**¹¹¹ lett, de ennek, a legtöbb új dalhoz hasonlóan, nem volt szövege, és Kurt még nem is öntötte végleges formába.^[111 Pillangó]

Kurt egyetlen kompozícióját egészítette ki vokál, s ez az a szám, mely talán egész életművének legkimagaslóbb teljesítménye. Ennek a szerzeményének később a **You Know You're Right**¹¹² címet adta, de azon egyetlen alkalommal, amikor élőben hangzott el (1993. október 23-án Chicagóban), az **On the Mountain**¹¹³ címen szerepelt.^[112 Tudod, igazad van]^[113 A hegyen] Zeneileg ugyanaz a lágy-kemény dinamizmus jellemezte, mint a **Heart-Shaped Box** című számot, a csendes verssorokat Kurt üvöltésének hangos refrénje követi. – Gyorsan összedobtuk – emlékezett vissza Krist. – Kurt találta ki a gitárfutamot, ezt bedobta, mi meg megcsináltuk. Nirvanizáltuk.

A verssorok lírai szempontból igényesen kidolgozottak, a kísértetiesen szép és kínzó refrénnel: „Tudod, igazad van.” Az első versszakban egy kijelentéslista szerepel: „Sosem zavarnálak / Sosem ígéretnék / Ha megint kimondanám azt a szót / Elköltöznék innen.” Egy rímpár – mely csak Kurt Cobain-től származhat – így szól: „Térdig járok a húgyban / Ez lesz, mindig tudtam.” A második versszak már egy nőről szól („Csak magát akarja szeretni”), és két olyan sorral zárul, mely valószínűleg szarkasztikusan értendő: „A dolgok sose mentek ilyen klasszul / És én sose voltam ilyen jól.” A refrén panaszos jajszava nem is lehetne világosabb: „Fáj” – sírja, majd tíz másodpercig tartva ki a szót, négy szótagúvá nyújtva, az el nem múló fájdalom benyomását keltve.

A munka befejeztével Kurt keresni kezdte a fekete cicát, de az addigra eltűnt. Kora estére fejezték be a munkát, és a banda vacsorázni indult, hogy megünnepeljék, milyen sokat dolgoztak. Kurt emelkedett hangulatban volt, és azt mondta Robert Langnak, hogy hosszabb időre ki akarja venni a stúdiót, ha visszajöttek Európából.

Kurt másnap felhívta az apját. Több mint egy órán át beszélgettek, egy évtized óta ez volt a leghosszabb társalgás a két Cobain között. Beszéltek Irisről és várható állapotáról – az orvosok visszaküldték Montesánoba – és saját

családjukról. Don azt mondta, szeretné látni Francest, Kurt pedig büszkén sorolta el mindazt, amit kislánya az utóbbi időben mondott vagy tett. Ami saját feszült kapcsolatukat illeti, mindketten ügyeltek, nehogy hangot adjanak egymás iránt érzett csalódottságuknak, Don mégis képes volt kiejteni azt a pár szót, mellyel oly régóta adós volt: – Szeretlek, Kurt – mondta a fiának. – Én is szeretlek, apa – felelte Kurt. Beszélgetésük végén Kurt meghívta apját, hogy látogassa meg őket az új házban, ha majd visszatér a turnéről. Mikor Don letette a kagylót, Jenny Cobain szokatlan látvány tanúja volt: általában sztoikus férje könnyezett.

Két nappal később Kurt Franciaországba repült. A Nirvana első tervbe vett fellépése egy varietéshow volt, és Kurt olyan megoldással állt elő, mellyel megőrizhették méltóságukat: fekete, hajszálcsíkos öltönyt vettek – amit ő „furmányos szerelésüknek” nevezett. Mikor a show elkezdődött, ebben az öltözékben játszották el a szokásos módon három számukat, aminek olyan hatása volt, mint egy kabarétréfának. Párizsban a banda egy fotózáson vett részt Youri Lenquette fotóssal; az egyik képen Kurt tréfaképp egy fegyvert tart a fejéhez. Akik közel álltak hozzá, már a turné e kezdeti szakaszában is változást vettek észre Kurt viselkedésében. – Akkoriban teljesen zavart volt – idézte fel Shelli Novoselic. – Szomorú volt. Olyan elhasznátnak tűnt. – A turné során Kurt másik buszban utazott, mint Novoselic és Grohl, Shelli azonban úgy látta, kapcsolatuk javult valamit: – A légkör közel nem volt olyan feszült, mint az előző turnén, bár az is lehet, hogy mindenki számára ez a hangulat vált normálissá.

A következő fellépéseik Portugáliában és Madridban vártak rájuk. Mire Spanyolországba értek – a harmincnyolc fellépésből mindössze a harmadikhoz – , Kurt már halasztásról beszélt. Dühösen hívta fel Courtneyt. – Mindent és mindenkit gyűlölt – mesélte Love David Fricke-nek. – Gyűlölt, gyűlölt, gyűlölt... Madridban történt, amikor átsétált a közönségen. A srácok alufóliából szívták a heroint, és odaszóltak neki: „Kurt, kérsz?”, és feltartott hüvelykujjukkal üdvözölték. Sírva hívott fel... Nem akart narkósideal lenni.

Courtneyvel sem akart szakítani, de minthogy telefonon keresztül is egyre többet veszekedtek – főleg Kurt droghasználatán –, valamint a turné alatti kényszerű távollétük miatt, Kurt félt, hogy mégis szakítás lesz a vége. Azt akarta, hogy Courtney a turné alatt is mellette legyen, neki azonban saját albuma utómunkálatain kellett dolgoznia. Kurt elment Jeff Masonhoz, és megkérdezte, mi történik, ha lemondja a turnét: Mason közölte, hogy az utólagos lemondás esetén minden elmaradt fellépés szervezői kártérítési igénnyel léphetnek fel, kivéve ha a lemondás oka betegség. Kurt ebbe kapaszkodott, és másnap a buszban azon poénkodott, hogy mivel biztosításuk csak betegségre vonatkozik, akkor is játszaniuk kéne, ha meghal.

Bár Kurtöt teljesen elkésérítette, hogy az európai tinédzserek drogszimbólumot látnak benne, a rajta úrrá lett aggodalom szintén a drogozás következménye volt. Seattle-ben tudta, hol találjon drogot, és a drog is tudta,

hogyan találja meg őt. Itt azonban ha talált is droghoz vezető kapcsolatot, rettegett attól, hogy letartóztatják a határátkelésnél. Ezért inkább egy londoni orvos szolgálatait vette igénybe, akinek nevét a felírható legális, mégis hatásos narkotikumokhoz való liberális viszonyulása tette közismertté. Ha a turné során bajba került, mindössze londoni orvosát kellett felhívnia, aki minden további felesleges kérdezősködés nélkül azonnal kiállította a recepteket, s a szállítmányt nemzetközi futár vitte késedelem nélkül Kurthöz.

Február huszadikát, azt a napot, mikor Kurt huszonhét éves lett, úton töltötték. John Silva tréfából egy karton cigarettát adott neki ajándékba. Kurt és Courtney négy nappal később ünnepelték második házassági évfordulójukat, de Kurt Milánóban volt, Courtneyt pedig Londonban tartotta fel a sajtó az albumukkal kapcsolatban. Telefonon beszéltek egymással, és úgy tervezték, hogy az ünneplést elhalasztják egy héttel, mikor majd újra együtt lehetnek.

Február 25-én, milánói tartózkodásuk második éjszakáján valami megváltozott Kurtben. Már nemcsak depressziósnak tűnt; a bukás légköre vette körül. Aznap felkereste Krist-t, és közölte vele, hogy le akarja mondani a turnét. – Mondott valami marhaságot, valami abszurd okot, hogy miért is akarja felrúgni az egészet – mesélte Novoselic. Kurt a gyomrára panaszkodott, bár Krist több százszor hallotta már ezt a kifogást. Krist megkérdezte, miért egyezett bele a turnéba egyáltalán, és figyelmeztette, hogy a lemondás több százezer dollárjukba kerül. – Valami történt a magánéletében, valami, ami igazán gyötörte – figyelte meg Krist. – Valamilyen furcsa helyzetben volt. – Kurt azonban nem osztotta meg a részleteket Kristtel, már jó ideje nem beszélt régi barátjával a magánéletéről.

Aznap éjjel Kurt nem mondta le a turnét, de Novoselic szerint ennek az volt a magyarázata, hogy másnap Szlovéniában léptek fel, s a műsorra Novoselic számos rokona készült. – Miattam tartott ki – mesélte Krist. – De azt hiszem, már döntött. – Szlovéniai tartózkodásuk három napja alatt a banda az országban utazgatott, Kurt azonban a szobájában maradt. Novoselic ekkoriban olvasta Alekszandr Szolzsenyicin: *Iván Gyenyiszovics egy napja* című regényét, s elmesélte a cselekményt Kurtnek, mert azt gondolta, ezzel eltereli majd a figyelmét: – Egy fickóról szól, aki a Gulagon van, mégis minden új napot megünnepel. – Kurt csak ennyit válaszolt: – Úristen, és mégis élni akar! Minek?

Mire a banda Münchenbe érkezett, hogy március elsejei kezdéssel bepótolják két elmaradt fellépésüket a Terminal Einzban, Kurt arra panaszkodott, hogy beteg. Meglepő módon felhívta ötvenkét éves unokatestvérét, Art Cobaint Aberdeenben, akit az éjszaka közepén ébresztett fel. Art majd húsz éve nem is látta Kurtöt, és sosem álltak közel egymáshoz, de mégis örömmel hallgatta. – Kezdett nagyon elege lenni abból az életmódból – mondta Art a *People* magazinnak. Art meghívta Kurtöt a Cobain család közelgő találkozójára, ha visszatért Európából.

Mindenki, aki látta aznap Kurtöt, a belőle áradó kétségbeesésről és pánikról számolt be. A már meglévő bajok mellé társult a helyszín, ahol játszottak: egy

elhagyatott reptéri terminált alakítottak át klubbá, s az akusztikája rettenetes volt. A beállásnál Kurt előleget kért Jeff Masontól a napidíjából, és közölte: – A műsorra itt leszek. – Mason csodálkozott, hogy Kurt elmegy, hisz mindaddig a betegségére panaszkodott, így, megkérdezte tőle, hová tart. – Az állomásra megyek – felelte Kurt. A turné valamennyi résztvevője számára világos volt, mit is jelent ez; Kurt akár nyíltan bejelentette volna: – Megyek drogért.

Mikor jó pár óra múlva visszatért, a hangulata mit sem javult. A színpad mögött felhívta Courtneyt, s beszélgetésük veszekedéssé fajult, ahogy az elmúlt hét során szinte minden más beszélgetésük is. Ezek után Kurt felhívta Rosemary Carrollt, és közölte vele, hogy el akar válni. Mikor letette a telefont, ott állt a színpad szélén, és figyelte az előadás megnyitóját. A Nirvana előzenekarait mindig Kurt választotta ki, ezúttal a Melvinst. „Ez az, amit kerestem” – írta naplójába még 1983-ban, mikor először látta az együttest, akik megváltoztatták az életét. Sok szempontból jobban szerette a Melvinst, mint magát a Nirvanát: ők hozták el számára a megváltást, mikor megváltásra volt szüksége. Mindössze tizenegy év telt el az óta a sorsfordító nap óta, ott a Montesano Thriftway parkolójában, de mennyi minden megváltozott azóta az életében. Müncheni fellépésük azonban csak nosztalgikussá tette.

Amikor a Melvins befejezte, Kurt bevonult az öltözőjükbe, és minden problémáját Buzz Osborne-ra zúdította. Buzz még sosem látta Kurtot ennyire zavarodottnak, még akkor sem, mikor középiskolás korában Wendy kirúgta őt otthonról. Kurt kijelentette, hogy fel akarja oszlatni a bandát, kirúgni a menedzsmantjét, és elválni Courtneytól. Azt mondta Buzznak: – Az egész szülőbarnak kell csinálnom. – Visszagondolva – jegyezte meg Buzz – úgy látom, az egész életéről beszélt.

Hetven perccel később véget ért a Nirvana műsora, Kurt idő előtt fejezte be. Állandó műsoruk volt, ez alkalommal azonban Kurt furcsamód két Cars-átdolgozást is belevett a programba (a „My Best Friend's Girl”¹¹⁴ és a „Moving in Stereo”¹¹⁵ című számokat), s a második után egyszerűen lement a színpadról. [¹¹⁴ A legjobb barátom csaja][¹¹⁵ Sztereóban utazva] A színpad mögött megragadta ügynökét, Don Mullert, aki történetesen épp ott volt a koncerten, és közölte vele: „Ennyi volt. Lemondom a többi fellépést.” Már csak két koncert volt hátra a turné tervezett szünete előtt, amelyeket Mullernek sikerült lemondania.

Másnap Kurt felkeresett egy orvost, aki aláírt egy papírt (amely a biztosításukhoz kellett), igazolva, hogy túl beteg ahhoz, hogy folytatni tudja az előadásokat. Az orvos két hónapnyi szünetet javasolt. Novoselic azonban a diagnózis ellenére is úgy gondolta, a betegség csak megjátszott: „Egyszerűen kiégett.” Krist és a stáb jó néhány tagja visszarepült Seattle-be, de úgy tervezték, március 22-ére, a turné következő szakaszára visszatérnek. Kurt Rómába tartott, ahol Courtneyvel és Francesszal volt találkája.

Március 3-án Kurt bejelentkezett Róma ötcsillagos szállodája, a Hotel Excelsior 541-es szobájába. Courtney és Frances érkezését aznap késő éjjelre

várta. A nap folyamán Pat Smearrel bolyongott a városban, meglátogatták a leghíresebb turistalátványosságokat, de főként olyasmiket gyűjtött, amit megfelelő ajándéknak gondolt, hogy megünnepeljék romantikus egymásra találásukat; Courtneyvel már huszonhat napja voltak távol egymástól, mely egész kapcsolatuk leghosszabb elválása volt. – Elment a Vatikánba, és gyertyadarabokat lopott, nagyokat – mesélte Courtney. – Még a Colosseumból is letört nekem egy darabot. – További ajándék gyanánt egy tucat vörös rózsát, néhány fehérneműt, egy rózsafüzért a Vatikánból és egy háromkarátos gyémánt fülbevalót vásárolt. Egy londonert is elküldött, hogy írasson fel neki Rohypnolt, egy olyan nyugtatót, mely enyhíti a heroinelvonás tüneteit.

Love csak sokkal később érkezett, mint ahogy várta, mert a sajtónak nyilatkozott Londonban közlő albumával kapcsolatban. Az egyik ilyen interjú során Courtney az újságíró előtt vett be Rohypnolt. „Tudom, hogy ez egy ellenőrzött anyag. Az orvosomtól kaptam, olyan, mint a Valium” – mondta a *Select* munkatársának. Courtney ugyanazt a londoni orvost kereste fel, akit Kurt is. Mikor Courtney és Frances végre Rómába érkeztek, a család, a dadusok és Smear melegen köszöntötték egymást, és pezsgőt rendeltek, hogy a viszontlátást megünnepeljék – Kurt azonban egy kortyot sem ivott. Kis idő elteltével Cali és egy új dadus a szobájába vitték Franceset, Smear pedig elment. Mikor végre egyedül maradtak, Kurt és Courtney szerelmeskedni kezdtek, de Courtney nagyon kimerült volt az úttól és a Rohypnoltól is leragadtak a szemei. Kurt szeretkezni akart, mint Courtney később beszámolt a történekről, ő azonban túlságosan fáradt volt. – Még ha nem is volt kedvem hozzá – mondta később David Fricke-nek –, ott kellett volna feküdnöm mellette. Semmi másra nem volt szüksége, csak hogy lefeküdjünk.

Courtney reggel hatkor ébredt fel, és Kurtöt a padlón fekvé találta, fehérén, mint egy szellem, s az egyik orrlyukából vér szivárgott. Teljesen fel volt öltözve, barna kordkabátját viselte, és vagy ezerdollárnyi bankjegy volt a jobb kezében. Courtney több mint tucatnyiszor látta már Kurtöt halálközeli állapotban herointúladagolástól, de ez nem az volt. Talált viszont egy háromoldalas levelet szorosra zárt, teljesen kihűlt bal kezében.

23.

MINT HAMLET

SEATTLE, WASHINGTON

1994 márciusa

Mint Hamletnek, nekem is élet és

halál között kell választanom.

Részlet római búcsúleveléből

Amikor Kurt nekiült, hogy megfogalmazza búcsúlevelét az Excelsior Hotelben, Shakespeare és a dán királyfi járt az eszében. Két hónappal korábban, mikor ismét megpróbált leszokni Canyon Ranchben, orvosa figyelmeztette, hogy vagy a függőség mellett dönt, ami végső soron a pusztulásához vezet, vagy tiszta marad, s ezzel a döntésével magát a létezését választja. Kurt akkor így felelt: „Úgy érti, mint Hamlet?”

Római búcsúlevelében Kurt Shakespeare leghíresebb alakját idézte: „Dr. Baker azt mondja, hogy mint Hamletnek, nekem is élet és halál között kell választanom. Én a halált választom.” A levél többi részében arról szólt, mennyire beteg már a turnéktól, és hogy Courtney nem szereti őt többé. Ez utóbbi állítását azzal erősítette meg, hogy megvádolta feleségét: megcsalta Billy Corgannel, akire mindig is féltékeny volt. Egy beszélgetésükben a hét folyamán Courtney megemlítette, hogy Billy Corgan meghívta, utazzanak együtt vakációzni. A lány visszautasította, de Kurt valamiféle fenyegetést érzett a meghívásban, és élénk fantáziája teljesen elragadta. „Inkább meghalok, semmint végig kelljen élnem egy újabb válást” – írta, s ezzel szülei válaszára utalt.

Mikor Courtney felfedezte Kurt élettelen testét, azonnal hívta a recepciót, és Kurtöt az Umberto I kórházba vitték. Love két üres levél Rohypnol talált Kurt mellett – hatvan darabot vett be az aszpirin nagyságú tablettából, egyenként bontva ki a műanyag-alufólia csomagolásból. A Rohypnol tízszer erősebb, mint a Valium, s a kombinált hatás elég erős volt ahhoz, hogy a halál kapujába kerüljön. – Tényleg halott volt – mesélte később Love. – Szabályosan halott. – Mégis miután kimosták a gyomrát, halvány pulzust lehetett tapintani nála, bár még mindig kómában volt. Az orvosok azt mondták Courtneynek, hogy minden a szerencsén múlik. Talán minden utóhatás nélkül magához tér, lehet, hogy agykárosodást szenved, és az is lehet, hogy meghal. Virrasztása közben Courtney taxiba vágta magát, és a Vatikánba hajtatott; rózsafüzéreket vásárolt, majd térdre hullva imádkozott. Felhívta Kurt családját Grays Harborben, és ők is imádkoztak érte.

Később a nap folyamán a CNN adását megszakítva közölte, hogy Kurt túladagolás következtében meghalt. Krist és Shelli azonnal felhívták a Gold Mountaint, melynek képviselője megerősítette a szomorú hírt. E korai

beszámolók legtöbbje David Geffen irodájából származott – egy női hang, aki Courtneyként mutatkozott be, üzenetet hagyott a kiadó vezetőjének, mely szerint Kurt meghalt. Egyórai pánik és gyász után kiderült, hogy a telefonáló egy imitátor volt.

Miután amerikai barátaival közölték halálhírét, Kurt húsz óra eltelte után először életjeleket adott. Csövek lógtak ki a szájából, úgyhogy Courtney egy jegyzetfüzetet és ceruzát adott neki, ő pedig ezt írta: „Baszd meg”, majd: „Szedd ki ezeket a kibaszott csöveket az orromból.” Mikor végre beszélni tudott, eperturmixot kért. Ahogy állapota stabilizálódott, Courtney átvitette az amerikai kórházba, mert úgy gondolta, ott jobb ellátásban részesül.

Másnap dr. Osvaldo Galletta sajtókonferenciát tartott, melyen bejelentette: „Kurt Cobain állapota egyértelműen és jelentősen javul. Tegnap kómában, légzőszervi összeomlás állapotában vitték át a római amerikai kórházba. Ma magához tért farmakológiai kómájából, amelyet nem narkotikumok, hanem az alkohol és a nyugtatók együttes hatása okozott, mely utóbbit az orvosa írta fel számára.” Courtney azt mondta a riportereknek, hogy Kurt nem szabadul meg tőle ilyen könnyen. „A pokolba is követem.”

Mikor Kurt magához tért, ugyanabban az evilági pokolban találta magát, ahonnan menekülni próbált. Semmi sem változott. Minden problémája vele maradt, sőt ezek most csak hangsúlyosabbá váltak a nagy publicitású kegyvesztettség felett érzett szégyen miatt. Mindig félt a letartóztatástól; ennél már csak a túlادagolás és a CNN-en elhangzott halálhíre lehetett rosszabb.

Halálközeli élménye és a húsz, kómában eltöltött óra ellenére még mindig sóvárgott az ópiátok után. Később azzal hengegett, hogy egy díler meglátogatta kórházi szobájában, és heroint adott neki az infúzióba csempészeve; Seattle-be is telefonált, és elrendezte, hogy háza kertjében, a bokorba rejtve hagyjanak ott neki egy gramm heroint.

Otthon, Aberdeenben Wendy nagyon megkönnyebbült, mikor hallotta, hogy Kurt jobban van. Wendy azt nyilatkozta az *Aberdeen Daily World*nek, hogy fia „olyan hivatást űz, melyhez nincs meg benne a kellő kitartás”. Azt mondta Claude Iosso riporternak, hogy addig volt képes kezelni a híreket, míg egy pillantást nem vetett a falra. „Megláttam a fiam képét, néztem a szemeit, és kész voltam. Nem akartam elveszíteni a fiamat.” Abban az évben Wendynek is egészségügyi problémái adódtak: meg kellett küzdenie a mellrákkal.

Kurt március 8-án hagyta el a kórházat, és négy nappal később hazarepült Seattle-be. A repülőn olyan hangosan kért Rohypnolt, hogy a többi utas is hallhatta: Courtney azt mondta neki, hogy mind elfogyott. Mikor megérkeztek a Sea-Tac repülőtérre, tolószékben hozták le a gépről, „szörnyű állapotban” – Travis Myers, egy vámtiszt szerint. Mégis mikor Myers autogramot kért tőle, Kurt beleegyezett, és ezt írta: „Hé, Travis, semmi cannabis”. Amerikában lényegében elmaradt az az alapos vizsgálat, amelytől tartott, mert a Gold Mountain hivatalos nyilatkozatban jelentette ki, hogy a római eset véletlen túlادagolás következtében történt – csak alig néhányan tudták, hogy hatvan

tablettát vett be és búcsúlevelet hagyott. Kurt még legjobb barátjának, Dylannek sem mondta el az igazságot. – Azt hittem, véletlen túlادagolás volt, hisz ez volt a hivatalos álláspont, és hihetőnek is tűnt – mesélte Dylan. Még Novoselicnek és Grohlnak is ezt mondták. Kurt környezetében mindenki tanúja volt már, hogyan adagolja túl magát; a legtöbben már rég belenyugodtak abba, hogy egy nap droghasználata az életébe kerül majd.

Az európai turnét elhalasztották, a bandának és a stábnak azonban azt mondták, készüljenek a Lollapaloozára. Kurt sosem akart játszani ezen a fesztiválon, s még alá sem írta a szerződést, a menedzsment azonban azt feltételezte, hogy beadja majd a derekát. – A Nirvana megerősítette, hogy részt vesznek az 1994-es Lollapalooza fesztiválon – közölte Marc Geiger, a rendezvény egyik szponzora. – Pillanatnyilag még semmi sincs aláírva, de határozottan megerősítették, és dolgozunk a szerződések elkészítésén. – A Nirvana a bevételből körülbelül nyolcmillió dollárt kapott volna.

Kurt úgy érezte, az ajánlat nem fair; nem akart fesztiválon színpadra lépni, és egyáltalán nem akart turnézni. Courtney viszont úgy vélte, el kellene fogadnia ezt a pénzt, s azzal érvelt, hogy a Nirvana karrierjének reklámra van szüksége. – Kurtöt azzal is fenyegették, hogy perbe fogják az elmaradt európai turné miatt – idézte fel Dylan. – És azt hiszem, úgy érezte, hogy anyagilag csődben van. – Rosemary Carroll emlékezett arra, hogy Kurt határozottan kijelentette, nem akar játszani a fesztiválon. – Körülötte gyakorlatilag mindenki, a magán- és a szakmai életében egyaránt, azt mondta neki, hogy játszania kell – mondta. Kurt ezt a helyzetet is úgy kezelte, mint általában a konfliktusokat: háráította, míg halogatásával végül ellehetetlenítette a dolgot. – Nem a drogokat, hanem az emberekkel való kapcsolatot vonta meg magától – emlékezett Carroll. – Olyan, nehéz időszak volt ez a számára, mikor, azt hiszem, mindenki azonnal a drogozására fogta, ha nem kapta meg tőle azt, amit akart.

A drogok azonban valóban jelen voltak, mégpedig nagyobb mennyiségben, mint eddig bármikor. Courtney egy darabig abban reménykedett, hogy a római eset megijeszti Kurtöt (ő halálra rémült), így az, hogy Kurt folytatta a mértéktelen drogozást, megdöbbenette. – Teljesen kiakadtam – mondta David Fricke-nek. Úgy határozott, hogy drákói rendszabályokat vezet be, melyek reményei szerint tisztán tartja majd Kurtöt, Calit és önmagát is: ragaszkodott ahhoz, hogy a házban senki sem használhat drogot. Kurt válaszlépése egyszerű és tipikus volt: elhagyta 1,13 millió dollárt érő otthonát, és napi 18 dollárért bejelentkezett egy éjszakai motelbe a lepusztult Aurora Avenue-n. Függsége legrosszabb pillanataiban gyakorta visszatért az ilyen sötét helyekre, s a legtöbb esetben még azzal sem törődött, hogy álnéven jelentkezzen be. Gyakran látogatott helyei voltak a Seattle Inn, a Crest, a Close-In, az A-1 és a Marco Polo, mindig készpénzzel fizetett, és szobája magányában órákon át szunyókált. Jobban kedvelte az észak-seattle-i létesítményeket: ezek ugyan távol estek az otthonától, de közelebb voltak egyik kedvenc díleréhez. Egy éjjel nem ment haza, és Courtney pánikba esett, hogy talán túlادagolta magát. Azonnal feladta

addigi politikáját. – Bárcsak olyan tudtam volna maradni, mint addig, olyan toleráns – mondta később David Fricke-nek.

Kurtöt azonban nemcsak Courtney csalódottsága hajtotta; valami megváltozott benne. Novoselic azon tűnődött, vajon a kóma nem okozott-e nála mégis agykárosodást. – Senkire sem hallgatott – emlékezett vissza Krist. – Annyira kivolt. – Dylan is változást vett észre: – Nem volt olyan eleven. Korábban sokkal színesebb volt; utána olyan szürkének tűnt.

Egy héttel a római eset után telefonált Kurt apja, és rövid, de kellemes beszélgetés zajlott le közöttük. Meghívta apját, hogy látogassa meg őket, de amikor Don megérkezett, senki sem volt otthon. Másnap felhívta, és elfoglaltságára hivatkozva bocsánatot kért tőle. Mégis mikor két nappal később apja visszatért, Cali ismét csak azt közölte vele, hogy Kurt nincs otthon. Igazság szerint azonban Kurt otthon volt, csak belötte magát, és nem akarta, hogy apja ilyen állapotban lássa. Mikor legközelebb beszéltek, Kurt megígérte, hogy azonnal telefonál, amint kicsit felszabadul karrierje zsúfolt kötelezettségei alól.

A karrier azonban – legalábbis ami a Nirvanát illeti – március második hetében véget ért. Kurt azon döntései, hogy lemondja a turnét, nem fogadja el a lollapaloozai meghívást, és nem vesz részt a próbákon, végül megerősítették azt, aminek fenyegető közeledtét Novoselic és Grohl már régóta érezték. – A banda feloszlott – idézte fel Krist. Kurt egyetlen zenei projekttel foglalkozott, amit az R. E. M.-ből Michael Stipe-pal tervezett. Stipe egészen addig elment, hogy repülőjegyet küldött Kurtnek, hogy Atlantába utazzon egy közös felvételre, amelyet március közepére terveztek. Kurt az utolsó pillanatban ezt is lemondta.

Március 12-én egy rendőrautót küldtek a Lake Washington-i házhoz, miután valaki feltárcsázta a 911-et, de letette a kagylót. Courtney nyitott ajtót, és bocsánatkérően közölte, hogy veszekedtek, de már rendeződött a helyzet. Kurt azt mondta a rendőrtisztnek, hogy házasságában „sok a feszültség”. Azt mondta, „terápiára kellene mennünk”.

Március 18-án Kurt ismét öngyilkossággal fenyegetőzött, és bezárkózott a hálószobába. Courtney hiába rugdosta az ajtót, képtelen volt betörni. Kurt végül maga nyitotta ki, hogy Courtney meglássa a padlón heverő jó pár fegyvert. A lány megragadott egy 38-as pisztolyt, és a saját homlokához szorította: – Most azonnal meghúzom a ravaszt – fenyegetőzött. – Nem bírom ki, hogy megint holtan lássalak. – Ugyanaz az orosz rulett volt, amelyet 1992-ben játszottak a Cedars-Sinai Kórházban. Kurt kiabált: – Ezzel ne játssz! Nem érted, el fog sülni! – S ezzel elvette Courtneytól a fegyvert. Néhány perccel később azonban ismét kizárta a lányt, és megint azzal fenyegetőzött, hogy megöli magát. Courtney hívta a 911-et, s percek alatt ott volt két rendőr.

Edwards őrmester azt írta hivatalos jelentésében, hogy Kurt kijelentette: „nem állt szándékában öngyilkosnak lenni, és nem akart kárt tenni magában... Kijelentette, hogy azért zárkózott be a szobába, hogy távol tartsa magát Courtneytól.” Amint a rendőrség megérkezett, Courtney is megpróbálta elbátortatlanni a történeteket, hogy Kurt elkerülhesse a letartóztatást. A

biztonság kedvéért azonban megmutatta a fegyvereket, s a rendőrség három pisztolyt és egy Colt AR-15-ös félautomata lőfegyvert foglalt le, melyeket egy hónappal az előző nyáron történt incidens, az első családon belüli erőszak megtörténte után visszaadtak Kurtnek. A rendőrség huszonöt doboz lőszert és egy üveg „fehér tablettát” is lefoglalt – melyről később kiderült, hogy Klonopin, egy benzodiazepine, amelyet elsősorban rohamok megfékezésére használnak. Kurt nagy adagokban szedte ezt a nyugtatót, ami segített a megvonási tünetek kezelésében, de paranoiddá, mániakussá tette, és téveszméket váltott ki belőle. Ez a gyógyszer nem volt felírva: Kurt inkább az utcán szerezte be. A rendőrök levitték Kurtöt a városba, de hivatalosan nem vették őrizetbe.

Ian Dickson a Pine Streeten sétált aznap éjjel, és az egyik utcasarkon belefutott Kurtbe. Mikor Dickson megkérdezte, mit csinál Kurt errefelé, ezt felelte: – Courtney letartóztatott. Épp most jöttem ki a börtönből. – Elmesélte a veszekedést, de a fegyverekről hallgatott. – Azt mondta, amolyan szerelmi csatározás volt – mesélte Dickson –, és azért ténfereg itt, mert ő tényleg szereti Courtneyt. – Együtt mentek el a Piccora Pizzához, ahol Kurt arra panaszkodott, hogy le van égve. – 100 dollárt akart kölcsönkérni, és megkérdezte, ott maradhat-e nálam éjszakára – idézte fel Dickson. – Arról beszélt, hogy megkéri az anyját, hogy küldjön neki egy kis pénzt. – Kurt ekkor, arra hivatkozva, hogy telefonálnia kell, hirtelen elment.

Négy nappal később Kurt és Courtney ismét összevesztek, mikor taxiba ültek, hogy felkeressék az Amerikai Álom autókereskedést. Courtney rá akarta beszélni Kurtöt, hogy fontoljon meg egy másik Lexust, Kurtnek azonban más elképzelései voltak; végül egy 1965-ös, égszínkéék Dodge Dartot vett 2500 dollárért. Megbízható, öreg Valiantjára pedig kitette az „eladó” címkét.

Nem igazán volt szüksége autóra, hisz szinte egész márciusban túlságosan ki volt készülve ahhoz, hogy vezessen. Amint fogyasztása egyre nőtt, azt vette észre, hogy megszokott dílerei nem akarnak eladni neki: senki sem akart bajt hozni a fejére azzal, hogy egy ilyen híres narkós az ő kapualjában haljon meg. Új dílert talált Caitlin Moore személyében, aki a 11. utca és a Denny Way kereszteződésében lakott, és hajlandó volt „speedballs”-t adni neki, a heroin és kokain keverékét. Ez ugyan nem a Kurt által kedvelt hatást váltotta ki, de Moore megengedte rocksztár kliensének, hogy a lakásán adja be magának a szert, ami életbe vágó volt, mert Kurt már üldözöttnek érezte magát otthon.

Mikor nem Moore-nál volt vagy a Taco Time-ban a Madisonon – ez volt a kedvenc helye, ahol burritót vehetett –, gyakran Cali barátnője, Jennifer Adamson lakásán lehetett megtalálni. Jennifer félelemmel vegyes tisztelettel szemlélte, amint a világ egyik leghíresebb rocksztárja ott ücsörög a kanapéján, sokszor drogosan, más alkalmakkor azonban csak az időt ütötte agyon. – Ott ült a nappalimban, abban a fülvédős sapkában, és magazinokat olvasott – mondta. – Az emberek jöttek és mentek; nálam mindig elég nagy volt a mozgás. Senki sem tudta, hogy ott van, és senki sem ismerte fel. – Kurt a narkó-kultúra világában végre megtalálta azt a névtelenséget, amelyre máshol nem sok esélye volt.

Ahogy Jennifer jobban megismerte Kurtöt, megdöbbenette, milyen magányos. Azt mondta neki és Calinak: „Ti vagytok, srácok, az egyedüli barátaim.”

Courtney nem nagyon tudta, hogyan fékezhetné meg Kurtöt, s a legtöbb beszélgetésük veszekedésbe torkollt. – Egyre többet veszekedtek – figyelte meg Jennifer. – Világos volt, hogy Kurt kétségbeesése legsötétebb pillanataiban nem nyúl Courtney után, bár ami azt illeti, más után sem.

Ahogy Kurt távolodott Courtneytól, úgy közeledett Dylanhez, ha másért nem, hát azért, mert ő sosem prédikált neki arról, hogy le kellene szoknia. Azon a tavaszon egyik éjjel ők ketten azzal szilárdították meg barátságukat, hogy elkötöttek egy autót, és Kurt carnationi birtokán az árokba fordították. – Van egy milliomos férjem – mondta Courtney –, aki kocsit jár lopni.

A római eset után még Kurt drogos haverjai is észrevették, hogy egyre kétségbeesettebben nyúl a drogokhoz. – A legtöbb ember ha heroint ad be magának, odafigyel a mennyiségre – mesélte Jennifer. – Úgy gondolják, biztosnak kell lenniük abban, hogy nem használnak túl nagy adagot. Kurt azonban sosem gondolt erre; soha egy kicsit sem láttam tétovázni. Tényleg nem érdekelte, hogy megöli-e magát; a dolgokat az is elrendezné. – Jennifer félni kezdett attól, hogy Kurt az ő lakásában lövi túl magát. – Megdöbbenő volt, hogy egy ilyen kis termetű ember, egy ilyen apró srác mennyit bír ki. Egyszerűen nem tehetél elég sokat a fecskendőjébe. – Március harmadik hetében figyelmeztette Kurtöt, hogy az életével játszik, válasza azonban még jobban megrémítette: – Azt mondta, föbe lövi magát. Aztán félig vicces hangnemben hozzátette: „Ez lesz az, ahogy majd meghalok.”

Március harmadik hetére Kurt teljesen megváltozott, és mint az imádott Hamlet örülete az ötödik felvonásban, az övé sem csillapodott. A drogok és annak kombinációja, amit környezetében sokan élethosszig tartó, diagnosztizálatlan depressziónak tartottak, örületbe kergette. Még a heroin is cserbenhagyta: arról számolt be, hogy többé nem működik hatásos fájdalomcsillapítóként; a gyomra továbbra is kínoztta. Courtney és Kurt menedzserei úgy határoztak, hogy akár kényszerítik is a kezelésre. Kurt esetében mindenki tisztában volt azzal, hogy ez a végső elkeseredésükben hozott döntés nem sok eséllyel kecsegtet, hogy megváltoztassa Kurtöt – annyi beavatkozáson ment már keresztül, hogy ezúttal sem számítottak túl sok sikerre. Legalább féltucatnyi drogelvonó intézetben járt, de egyik kezelés sem tartott tovább néhány hétnél. Courtney azonban úgy látta, hogy egy ilyen fizikai beavatkozás legalább *valami*, amit tehetnek. Mint oly sok családban, melyben a drog jelen van, a Kurt környezetében élők is egyre reménytelenebbnek érezték a helyzetet.

Danny Goldberg felkereste Steven Chatoff doktort a Step rehabilitációs központból. – Telefonbeszélgetéseket kezdtem Kurttel, melyek során azt tapasztaltam, hogy nagyon, nagyon terhelt – idézte fel Chatoff. – Igen sok heroint használt vagy másfajta fájdalomcsillapítókat. De amikor kissé összeszedettebb volt, amikor nem volt annyira súlyos és komor állapotban, néhány gyermekkori problémáját, jelenleg megoldatlan családi kérdéseit és az

átélt fájdalmakat is megbeszéltük. Nagyon sokat szenvedett a gyomrától, ennek kezelésére használta a narkotikumokat. – Chatoff úgy érezte, hogy Kurt függőségének hátterében „poszttraumatikus stresszrendellenesség vagy a depressziós rendellenességek más formája húzódik meg”. Egy kórházi befekvéssel járó kezelési programot javasolt. Chatoff úgy írta le Kurt korábbi rehabilitációs kezeléseit, mint „detox, fényezés, ragyogás”, azt sugallva, hogy egyedül Kurt kijózanítása volt a céljuk, a háttérben húzódó problémák megoldására már nem fordítottak figyelmet.

Chatoff meglepően együttműködőnek találta Kurtöt, legalábbis a kezdeti időkben. – Egyetértett azzal, hogy szüksége van a kórházi kezelésre; hogy dolgoznia kell „pszichikus fájdalmain”, ahogy ő fogalmazott. – Egyvalamit azonban nem ismert el (és akkor még a menedzsment sem mondta el Chatoffnak), mégpedig hogy Rómában valóban öngyilkossági kísérlet történt; Chatoff azt hitte el, amit az újságokban olvasott, hogy véletlen túlادagolás volt.

Kurt megosztotta Dylannel súlyos kételyeit azzal kapcsolatban, hogy segíthet-e a rehabilitáció. Fél tucat rehabilitációs kísérlettel a háta mögött tisztában volt azzal, hogy a visszaeső betegeknek rosszabbak az esélyeik. Bár előfordultak olyan röpké pillanatok is, mikor hajlandónak mutatkozott arra, hogy ismét elviselje az elvonás fájdalmait, általában egyáltalán nem akarta abbahagyni a drogozást. Jackie Farry jól emlékszik arra, amikor elment Kurtért egy 2000 dolláros rehabilitációs nap végén, csak hogy Kurt el irányítsa egy házhoz, ahol feltételezése szerint egy díler lakott. Más alkalmakkor csak menedzserei, felesége vagy a bíróság ultimátuma miatt jelent meg a kezelésen, de a végeredmény mindig ugyanaz volt: megint csak visszatért a droghoz.

Chatoff március 21-ére tervezte a beavatkozást, de mielőtt az érintettek egybegyűlhettek volna, Kurt fülest kapott, és a találkozót lemondták. Novoselic beismerte, hogy ő tájékoztatta Kurtöt, mert úgy érezte, a találkozó visszafelé sülné el, és Kurt elmenekülne. – Olyan rosszul éreztem magam miatta – idézte fel Krist. – Annyira kész volt. Tudtam, hogy úgysem hallgatna ránk. – Krist a római eset óta azon a héten látta először Kurtöt a Marco Polo motelben az Aurora Avenue-n. – Ott ütött tábort. Teljesen magánkívül volt. Annyira hátborzongató volt. Összevissza beszélt: „Krist, hol tudok venni egy motort?” Én meg: „Bassza meg, mi a fenéről beszélsz? Nem akarsz te motort venni. El kell innen menned, a fenébe is.” – Krist megpróbálta rávenni Kurtöt, hogy menjenek el együtt vakációzni, csak ők ketten, beszéljék át a dolgokat, de Kurt visszautasította. – Annyira csendes volt. Egyszerűen minden kapcsolatától elidegenedett. Senkivel sem volt többé kapcsolatban.

Kurt panaszkodott, hogy éhes, így Krist felajánlotta, meghívja vacsorázni egy elegáns étterembe. Kurt azonban ragaszkodott hozzá, hogy Jack in the Box hamburgert akar enni. Miközben Novoselic a Jack in the Box felé hajtott a közeli U negyedben, Kurt tiltakozni kezdett: – Az ő hamburgerük túl zsíros.

Menjünk inkább a Capitol Hillbe, ott jobb a kaja. – Novoselic csak akkor jött rá, hogy Kurt egyáltalán nem akar hamburgert enni, mikor odaértek a

Capitol Hillhez: egyszerűen felhasználta régi barátját, hogy vigye el egy újabb adag drogért. – Épp ott volt a dílere. Csak azt a kibaszott önkívületet akarta. Nem lehetett beszélni vele. Meg akart szökni. Meg akart halni, ezt akarta. – A két férfi kiabálni kezdett egymással, és Kurt elrohant.

Ismét új tanácsadót vontak be David Burr személyében, és a hét második felére egy újabb találkozót terveztek. Danny Goldberg emlékezett rá, hogy Courtney telefonon kérte meg: „El kell jönnöd. Attól félek, hogy megöli magát, vagy nekiesik valakinek.” Burr péntekre, március 25-re tervezte a találkozót. Hogy biztos legyen abban, hogy Kurt nem lép meg, Courtney kiszúrta a Volvo és a Dart kerekeit; a Valiant kerekei olyan tükörsimák voltak, hogy azt gondolta, Kurt azt úgysem merné elvinni.

A találkozó valóban meglepte Kurtöt, bár az időzítés nem volt túl szerencsés: Kurt és Dylan épp belőtték magukat. – Kurt és én egész éjjel buliztunk – magyarázta Dylan. – Mindketten épp akkor ébredtünk fel, és megejtettünk egy ébresztőlövést, s ahogy lementünk, ott találtuk azt a tengernyi embert, akik azért jöttek, hogy megütközzenek vele. – Kurt rettentő dühös volt, úgy viselkedett, mint egy frissen ketrecbe zárt vadállat. Első reakciója az volt, hogy felkapta a szemetest, és hozzávágta Dylanhez, mert azt hitte, szándékosan csalogatta haza. Dylan mondta, hogy nem volt benne a dologban, és rá akarta venni Kurtöt, hogy menjenek el. Kurt azonban maradt, és szembenézett menedzsereivel, barátaival és zenésztársaival, akik mind ott ültek a szobában. Az egész olyan volt, mintha tárgyaláson lenne, s mint egy bűnbánó bűnöző a fő tárgyaláson, egész idő alatt a földre szegezte tekintetét.

Ott volt Courtney; Danny Goldberg, John Silva és Janet Billig a Gold Mountaintől; Mark Kates és Gary Gersh a lemezkiadótól; Pat Smear a bandából; Cali, a dadus, és a konzultáns, David Burr. Kurt anyja csak azért nem volt ott, mert ő vigyázott Francesre Aberdeenben. A résztvevők közül sokan hajnalban repültek Seattle-be, csak a találkozó kedvéért. Egymás után mindenki felsorolta, szerinte miért kell Kurtnek felhagynia a drogokkal, és miért kell alávetnie magát a kezelésnek. Minden megszólaló egy fenyegetéssel fejezte be a mondókáját, előadva azt, amivel Kurtnek szembe kell néznie, ha nem egyezik bele a kezelésbe. Danny, John és Janet azt mondták, nem dolgoznak vele többé; Gary Gersh azt helyezte kilátásba, hogy a Geffen kirúgja a Nirvanát; Smear azt mondta, fel fog bomlani a Nirvana; Courtney pedig kijelentette, hogy elválík tőle. Kurt egész idő alatt egy szót sem szólt. Már régóta számított minderre, s maga is minden pillanatban azt latolgatta, hogy elszakítja ezeket a kötelékeket.

Bár Burr mindenkinek megmondta, hogy „konfrontálódniuk kell Kurttel”, a jelenlévők közül kevesen voltak képesek erre. – Mindenki annyira tartott Kurttól – jegyezte meg Goldberg. – Olyan aurája volt, hogy még én magam is úgy éreztem, mintha tojáshéjon sétálnék, és nem akartam rosszat mondani. Olyan erőteljes volt, annyi energia sugárzott belőle, hogy a többiek tiszteletük jeléül egyszerűen egy szót sem szóltak hozzá. Csak lézengtek ott, és háttérben maradtak. – A legtöbbet maga Burr beszélt, aki megpróbálta szakavatottan

vezetni a beszélgetést, ebben az esetben azonban Kurt Cobain volt a páciens, akinek esze ágában sem volt hallgatni rá: függősége túlságosan elhatalmasodott, és olyan falat vont köré, amelyen semmi sem hatolt át.

A valódi dráma akkor kezdődött, mikor Courtneyre került a sor. A szobában tartózkodók közül messze ő volt a legszókimondóbb, bár neki volt a legtöbb vesztenivalója. Könyörgött Kurtnek, hogy kezeltesse magát, esedezve kérte: „Ennek véget kell vetni!... Legyél jó apa!” Aztán az utolsó aduját is bevetette, amelyről tudta, hogy a legnagyobb fájdalmat okozza: ha elválnak, és Kurt nem változtat a függőségén, láthatási jogát is korlátozzák.

Miután Kurt kivételével már mindenki beszélt, csend borult rájuk, mint egy John Wayne-filmben a nagy csata előtt. Kurt lassan felemelte a tekintetét, és rosszindulatúan végigjártatta a jelenlévőkön. Farkasszemet nézett velük, míg mindenki elfordult, senki sem állta a pillantását. Mikor végre megszólalt, dühében szinte köpte a szavakat. – Ki a *fasznak* képzelitek magatokat, hogy ezt mondjátok nekem? – üvöltötte. Mindenki sorra került a szobában, aprólékosan felidézte azokat az eseteket, mikor az ő drogozásuk tanúja volt. Danny Goldberg azt válaszolta Kurtnek, hogy valamennyien az ő egészsége miatt aggódnak, nem valaki másé miatt. – Hogy tudnánk akár beszélgetni veled, mikor ki vagy ütve? – könyörgött neki. – Tisztulj ki egy kicsit, akkor legalább beszélhetünk a dologról. – Kurt egyre dühösebb lett, s mivel ügyesen bánt a szavakkal, mindenkit bonckés alá vett a szobában, mindenkit a legérzékenyebb pontján támadott meg. Janet Billiget „kövér disznónak”, a többieket pedig képmutatónak nevezte. Egy hirtelen mozdulattal felkapta a Yellow Pagest, és fellapozta a pszichiáterek oldalait. – Itt senkiben sem bízom – jelentette ki. – Majd találok én pszichiátert a Yellow Pagesben, akiben megbízhatok.

Legörültebb haragját Courtneynek tartogatta. – Azzal állt elő, hogy Courtney elbaszottabb állapotban van, mint ő – idézte fel Goldberg. Courtneyvel szemben mutatott haragja akkor hagyott alább, mikor közölték vele, hogy a lány Los Angelesbe repül elvonókúrára. Unszták, hogy csatlakozzon hozzá, ő azonban elutasította ezt, és tovább hívogatta a pszichiátereket, de csak üzenetrögzítők fogadták hívásait. Courtney maga is teljesen kész volt – a találkozó és az eltelt három hét, mikor mindennap azt a hírt várta, hogy Kurt túllőtte magát, nem múltak el következmények nélkül. Segíteni kellett neki, hogy be tudjon szállni a kocsiba, s Kurtnek még egy utolsó alkalma nyílt rá, hogy vele tartson. Kurt most sem élt a lehetőséggel, és megszállottan lapozgatta a Yellow Pagest. – Meg sem csókolhattam, el sem búcsúzhattam a férjemtől – mesélte később Love David Fricke-nek.

Kurt erősködött, hogy a szobában senkinek sincs joga megítélni őt. Smear társaságában az alagsorba ment, kijelentve, hogy semmi mást nem akar, csak gitározni egy kicsit. A jelenlévők lassan szedelőzködni kezdtek; legtöbbjüknek el kellett érnie a gépét vissza Los Angelesbe vagy New Yorkba. Estére már Burr és Smear is elmentek, Kurt pedig magára maradt azzal az ürességgel, amely legtöbbször egyedüli társa volt. A nap hátralévő részét a dilerénél töltötte, az

aznap történetekre panaszkodva. A díler később elmondta egy újságírónak, hogy Kurt megkérdezte tőle: „Hol vannak a barátaim, mikor szükségem lenne rájuk? Miért fordulnak mind ellenem?”

Másnap Jackie Farry visszatért Cobainékhez, és Los Angelesbe vitte Francest, hogy a kicsi Courtney közelében legyen. Kurt anyja és húga Seattle-be mentek Courtney ösztönzésére, hogy beszélni próbáljanak vele. Ez sem sikerült jobban, mint az előző közbenjárás, s mindannyian fájó szívvel és a vereség érzésével kerültek ki belőle. Kurt szemmel láthatóan be volt löve, s Wendy és Kim számára gyötrelmes volt ilyen állapotban látni őt. Nem figyelt rájuk; elértek ahhoz a ponthoz, mikor már semmi megbeszéltnivaló nem maradt. Mikor anyja és lánya menni készültek (mindketten könnyeztek), Kim, aki mindig is a legközvetlenebb volt a családban, még egy kérdést tett fel bátyjának, aki az ajtóban állt: „Tényleg ennyire gyűlölsz bennünket?” Zokogott, ahogy ezt kérdezte, ami valószínűleg megdöbbsentette Kurtöt. Mindig is Kim volt a „kemény legény” a családban, aki soha nem sírt. Most pedig itt állt az ő háza kapujában, és miatta sírt. – Ó, igen – felelte olyan szarkasztikus hangnemben, amelyet Kim még sosem hallott tőle. – Ó, igen. *Tényleg* gyűlöllek benneteket. *Gyűlöllek* benneteket. – Kim egy szót sem tudott kinyögni, mennie kellett.

Los Angelesben Courtney bejelentkezett a Peninsula Hotelbe, hogy alávesse magát a „hoteldetox” nevű kezelésnek, melyről ellentmondásos vélemények láttak napvilágot. Naponta többször találkozott hotellakosztályában a drogtanácsadóval; ily módon próbálták elkerülni a nyilvános kezelésre járók bámészkodását. Próbálta hívni a seattle-i házat, de senki nem vette fel a telefont.

Ahogy gyanította is, Kurt valóban a drog miatt nem volt otthon. Most már egyedül volt a házban Calival. A nap folyamán megjelent dílerénél, de annyi heroint vett és lőtt be magának, hogy az nem adott el neki többet: úgy tettek, mintha aggódtak volna az egészségeért, de valóban félték, hogy ha az ő anyagukkal adagolja túl magát, rájuk hozza a rendőrséget. – Nem ismert semmi mértéket – mesélte Rob Morfitt, aki sok embert ismert, aki találkozott Kurttel azon a hétvégén. – Csavargott, és eszméletlenül kiütötte magát. – Kurt normál gondatlanságát halálvágy váltotta fel, ami még a legelvetemültebb, legcinikusabb narkósokat is megrémítette. Drogozása utolsó néhány hónapjában rendszeresen közös tűt használt más narkósokkal, fittyet hányva minden veszélyre, amelyet az AIDS- és hepatitisfertőzés jelent. A fekete heroin gyakran okozott tályogokat a tisztátalan kezelés miatt, ami önmagában véve is potenciális veszélyforrás volt.

Ugyanaznap más drogosokat zsarolt, hogy szerezzenek neki heroint, s megígérte, hogy visszaadja majd. Mikor a lakásban szétosztották a drogot, és megfőzték, Kurt fecskendője olyan fekete volt, mint a szén – nem használt elég vizet a hígításhoz. Sorstársai elrettenve nézték, ahogy beadja magának, és szinte azonnal jelentkeztek rajta a túlادagolás jelei. Mikor Kurt levegő után kezdett kapkodni, a lakásban kitört a pánik: ha ott hal meg, a rendőrség is kiszáll. A házigazdák közölték vele, hogy mennie kell, de mivel nem volt mozgásképes

állapotban, megfogták és kirakták a szűrét. Valiantja ott parkolt az utcán, úgyhogy bepakolták a hátsó ülésre. Valaki felajánlotta, hogy hívja a 911-et, de Kurt annyira még magánál volt, hogy meghallja és rázza a fejét. Aztán magára hagyták, mert úgy gondolták, ha meg akar halni, az legyen az ő gondja.

Idáig fajult a helyzet: generációjának leghíresebb rocksztárja ott feküdt egy autó hátsó ülésén, képtelenül arra, hogy beszéljen, képtelenül arra, hogy megmozduljon, ismét csak alig kerülve el a halált. Sok-sok éjszakát töltött el az autóban – ez is volt olyan megbízható és meghitt otthona, mint bármelyik más –, és meghalni is volt olyan jó hely, mint bármelyik másik. A hátsó ablakban egy kartonpapírra írva ott állt: „eladó”, mellette Kurt otthoni telefonszáma.

Kurt nem halt meg azon a hétvégén. Megcsúfolva az orvostudományt, ismét egy olyan adag heroint élt túl, mely a legtöbb embert megölte volna. Mikor másnap magához tért a kocsiban, újra érzelmi és fizikai kínok között találta magát. Semmi mást nem akart, mint megszabadulni minden fájdalomtól. De ekkor már a heroin sem segített.

Otthon rengeteg üzenet várta Courtneytól, és egy új pszichiáter, dr. Steven Scappa is többször hívta, akit Buddy Arnold ajánlott. Kurt visszahívta Scappát, és hosszú beszélgetésbe kezdtek. Úgy tűnt, Scappával szemben engedékenyebb és kommunikatívabb, mint más orvosokkal. Azon a hétfőn Rosemary Carroll is felhívta, és megpróbálta rábeszélni a kezelésre. – Azzal, hogy nem vagy hajlandó irányítani az életedet, nagyon megkönnyíted egy csomó embernek, hogy teljesen negatív képet fessenek rólad – mondta neki –, lehetővé teszed, hogy ők irányítsanak téged. Ha elmész a kezelésre, kevesebb lehetőséget adsz nekik, radikálisan csökkented a muníciójukat. Lehet, hogy úgy tűnik, ennek semmi értelme, és lehet, hogy nem hangzik logikusnak, pedig így van. Úgyhogy menj, és nézz szembe ezzel a dologgal. A problémákat is könnyebb lesz kezelni, ha kijöttél. Alapot ad neked, amelyen megvetheted a lábad. – Kurt így felelt: – Tudom. – Azt mondta Carrollnak, még egyszer utoljára megpróbálja a kezelést.

Keddre helyet foglaltak Kurtnek a Los Angelesbe tartó járatra, és Krist-t bízták meg azzal, hogy kivigye Kurtöt a reptérre. Mikor Kurt megérkezett Krist lakására, nyilvánvaló volt, hogy nem akar elmenni. A huszonöt perces autótút alatt végig zokogott, kiabált és ordított. A Tukwila lehajtó előtt, az autópályán megpróbálta kinyitni az ajtót és kiugrani a mozgó kocsiból. Krist el sem akarta hinni, hogy ez megtörténhet, hosszú karjaival azonban sikerült elkapnia Kurtöt, és egy kézzel tartotta, még akkor is, amikor a kocsi hirtelen megfarolt. Néhány perccel később beértek a reptérre, Kurt állapota azonban mit sem javult: Kristnek a gallérjánál fogva kellett megragadnia, mint egy iskolamesternek, mikor az igazgató irodájába hurcol egy elvetemült verekedőt. A főterminálon jártak, mikor Kurt Krist arcába vágott, és meg akart lógni. Krist nekiesett, és ökölharc kezdődött köztük. A két régi barát a zsúfolt reptéri terminál padlóján hempergett, átkozva és püfölve egymást, mint két részeg egy aberdeeni kocsmái verekedésben. Kurt végül kiszabadult barátja szorításából, és üvöltve rohant át az épületen: – Baszd meg! – kiabálta a megdöbbszent utasok pillantásától kísérvé.

Az utolsó, amit Krist Kurtból látott, az volt, ahogy szőke fürtjei eltűnnek a sarkon.

Krist egyedül hajtott vissza Seattle-be, zokogva. – Kristben hihetetlen nagy szeretet volt Kurt iránt – mesélte Shelli. – Bennem is. Olyan volt, mintha egy család lennénk. Fél életén keresztül ismertem. – Tinédzserkorukban Shelli ingyen Big Maceket csúsztatott Kurt kezébe a pult mögül az aberdeeni McDonald's-ban. Még 1989-ben Kurt, Tracy, Krist és Shelli néhány hétig ugyanazon a dupla ágyon osztoztak, és felváltva aludtak. Kurt egyszer a házuk mögötti furgonban lakott, és Shelli vitt ki neki takarókat, nehogy halálra fagyjon. Krist és Kurt sok-sok ezer kilométert utaztak együtt, és olyan dolgokat beszéltek meg egymással, amit senki más emberfiának el nem mondtak volna. Azon a kedd éjszakán azonban Krist azt mondta Shellinek, a szíve mélyén tudja, hogy Kurtöt soha többé nem látja viszont élve, és igaza lett.

Még aznap éjjel Kurt többször is beszélt Scappával, és Courtneyvel is beszélgetett, amire úgy emlékezett vissza, mint kellemes társalgásra. Közben elbóbiskolt, a végén azonban – Kristtel szemben tanúsított magatartása ellenére – ismét beleegyezett, hogy részt vegyen a kezelésen. Másnapra ismét helyet foglaltak neki a repülőjáratra.

Mikor lemondóan beleegyezett abba, hogy elmenjen, Kurt is azt tette, amit a legtöbb drogfüggő tett volna a kezelés előtt: megpróbált a lehető legtöbb heroinhoz hozzájutni, hátha marad belőle valami a szervezetében a megvonás szörnyű napjaira is. Másnap délután Kurt Dylanhez hajtott, hogy egy szívességet kérjen tőle: venni akart egy fegyvert, hogy „megvédje magát a csavargóktól”, mivel a legutóbbi alkalommal a rendőrség minden fegyverét lefoglalta, és arra gondolt, vajon Dylan megvenné-e neki. Dylan elfogadta ezt a logikát, bár Washington államban a huzagolt lőfegyverek nem estek nyilvántartási kötelezettség alá. A Stan Baker sportboltba hajtottak, a Lake City Way 10000.-be. – Ha Kurt öngyilkos hangulatban is volt – idézte fel később Dylan –, előttem aztán titkolta. – Odabent Kurt rámutatott egy Remington M-II-es, 20-as kaliberű vadászpuskára. Dylan egy doboz lőszerrel kiegészítve megvette, s készpénzben fizetett 308 dollár 37 centet, amelyet Kurt adott a kezébe. Miután megvették a fegyvert, Kurt hazament.

Éjjel Harvey Ottinger, a Washington Lake Limousine Service sofőrje a rendelés adott időpontjában leparkolt a Lake Washington-i ház előtt. Egy órát várt, míg végre feltűnt Kurt, egy kis iskolatáskával a kezében. A reptér felé menet Kurtnek eszébe jutott, hogy a csomagjában felejtett egy doboz töltényt, és megkérdezte a sofőrt, rábízhatná-e. A sofőr igent mondott, s mikor megérkeztek a Sea-Tacra, Kurt kiszállt az autóból, és elsietett, hogy elérje a Los Angelesbe tartó gépet.

24.

ANGYALHAJ

LOS ANGELES, KALIFORNIA – SEATTLE, WASHINGTON

1994. március 30.– április 6.

Megsebez az angyalhaj és a babák lehelete
Részlet a Heart-Shaped Box című számból

Az LAX-en Pat Smear és a Gold Mountaintól Michael Meisel várták Kurtöt, és rögtön az Exodus Recovery Centerbe vitték, amely a Daniel Freeman Marina kórház részeként üzemelt, Marina Del Reyben. Kurt ismerte a helyet, ugyanide járt 1992-ben is. A rehabilitációs központ nevét az ide járó rocksztárok tették híressé – Joe Walsh az Eaglesből épp Kurt érkezése előtt távozott, Gibby Haynes, a Butthole Surfers tagja pedig vele egy időben tartózkodott ott. Kurt egy huszonnyolc napos programra jelentkezett be.

A húszágyas épületben a 206-os szobát kapta. Egy nővér rögtön az első este negyvenperces bejelentkező beszélgetést folytatott vele. Mikor ezzel végezett, lement a közös társalgóba, és egyik tinédzserkori bálványa, Haynes mellett foglalt helyet. – Mindenki egy „névtelen kokainisták találkozó”-ra készült, Kurt azonban azt mondta, ő az Exodusban marad, mert csak most érkezett – idézte fel Haynes. – Betegnek nézett ki, látszott, hogy elege van már a betegségből, és nagyon fáradtnak tűnt.

Csütörtök reggel Kurt megkezdte kezelési programját, amely csoportterápiából, megbeszélésekből és egyéni terápiából állt tanácsadójával, Nial Stimsonnal. – Kereken tagadta, hogy heroinproblémája lenne – mondta Stimson. – Megkérdeztem tőle, felfogta-e az olaszországi eset súlyát: „Ember, majdnem meghaltál! Ezt komolyan kell vened. A drog odáig juttatott, hogy majdnem az életedbe került. Felfogtad ennek a súlyát?” Kurt pedig csak ennyit válaszolt: „Megértettem. Csak ki akarok tisztulni, és kikerülni innen.” – Stimsont sem informálták arról, hogy a római eset öngyilkossági kísérlet volt. Ennek megfelelően Kurt normál szobát kapott az Exodusban, bár alig néhány méterre a kórház zárt pszichiátriai részlegétől.

Courtney többször is felhívta az Exodust, de hiába veszekedett az alkalmazottakkal, azt mondták neki, Kurt nem elérhető. Stimsonnal folytatott beszélgetései során Kurt alig említette Courtneyvel folytatott csatározásait. Ehelyett arról beszélt, mennyire aggasztja, hogy elveszítheti azt a pert, amelyet Kevin Kerslake, a Heart-Shaped Box videoklipjének eredeti rendezője indított ellene. Kerslake keresetet nyújtott be március 9-én, azt állítva, hogy a klip legtöbb ötlete tőle származik, nem Kurttól. Kurt azt mondta tanácsadójának, hogy mióta Kerslake beadta keresetét, szinte másra se gondol, mert fél, hogy anyagilag teljesen tönkreteszi ez az ügy. – Azt mondta, attól fél a legjobban, hogy ha elveszíti a pert, elveszítheti a házáat – mondta Stimson.

Még ugyanaznap, tehát csütörtök délután Jackie Farry látogatta meg Kurtöt, és bevitte hozzá Frances – Courtney nem tartott velük, mert orvosa úgy vélte, jobb, ha Kurt józanságának első perceiben távol marad tőle. Frances tizenkilenc hónapos volt akkor; Kurt játszott vele, de Farry észrevette, hogy lélekben nincs jelen igazán, amit a megvonás tüneteinek enyhítésére adott gyógyszerek hatásának tulajdonított. Farryval folytatott beszélgetésében Kurt nem említette a Kerslake-pert, viszont felhozta Lollapaloozával kapcsolatos veszekedéseiket Courtneyvel. Jackie és Frances nem maradtak sokáig, de megígérték, hogy másnap újra eljönnek.

Péntek délelőtt meg is jelentek, és Jackie meglepően nyugodtnak látta Kurtöt. – Hihetetlenül jókedve volt, amit egyszerűen nem értettem – mesélte Farry. – Azt gondoltam magamban, ó, Istenem, talán most igaz lehet. Szemérmetlenül hízelgett, mindenféle hihetetlen bókokat mondott nekem, és igazán pozitív volt. Ez nem volt jellemző rá... hogy ücsörög ott, és megpróbálja nagyszerűnek lefesteni a világot. Általában inkább ingerlékeny és rosszkedvű volt. De úgy reméltem, hogy huszonnégy óra máris ekkora változást hozott. – Farry beszélt Kurtnek egy tévéműsorra vonatkozó terveiről, ő pedig, tőle szokatlan módon, bátorította, kijelentve, hogy „nagyszerű híresség” lenne belőle, mert „nincs annyira elszállva”.

Kurt hangulatváltozása nem riadóztatta Farryt – egyszerűen azt feltételezte, hogy a gyógyszerek hatása alatt áll. Első látogatásához képest most Franceszel is sokkal aktívabb volt, a levegőbe dobálta, hogy megkacagtassa. Farry egy rövid időre lement az előcsarnokba, gondolta, egyedül hagyja egy kicsit apát és lányát. Mikor visszatért, Frances éppen Kurt nyakában ült, az apja a hátát paskolta, és gyöngéden sugdosott a fülébe. Farry felvette Frances, és azt mondta Kurtnek, másnap újra meglátogatják. Kurt az ajtóig kísérté őket, lánya szemébe nézett, és azt mondta: „Viszlát.”

Kora délután Kurt az Exodus mögötti dohányzóban üldögélt, és Gibbyvel társalgott. A visszaeső rehabosok – mindketten azok voltak – egyfajta akasztófahumormmal viszonyultak a kezelésekhöz, s ők ketten mások problémáiról pletykáltak, melyek súlyosabbak voltak az övéiknél. Az egyik dobosnak például olyan súlyos tályoga volt, hogy le kellett vágni a karját. Gibby azon viccelődött, milyen szerencse, hogy ő csak énekes, amin Kurt hosszan nevetett. Egy közös ismerősükön is kacagtak, aki úgy szökött meg az Exodusból, hogy átugrotta a hátsó falat, ami teljesen sürgősségtelen volt, hiszen nem zárták a bejárati ajtót. – Kurt és én sokat röhögtünk azon, micsoda tökfey volt, hogy a falon át szökött meg – idézte fel Haynes.

Délután Pat Smear és Joe „Mama” Nitzburg látogatták meg Kurtöt. „Mama” Courtney művészbárátja volt, aki maga is átesett már egy drogelsonókúrán. Az előző évben emberbaráti indíttatásból, amely sosem kapott publicitást, Kurt kifizette Mama művészeti iskolájának tandíját, mikor megtagadták tőle a pénzügyi támogatást. Courtney levelet is küldött Mamával az Exodusba, egy kis édesség és egy fanzin kíséretében, melyről úgy vélte, tetszeni

fog majd Kurtnek. Mamát meglepte, milyen értelmes volt Kurt egy napi józanság után. – Jól nézel ki; hogy érzed magad? – kérdezte. – Nem olyan rosszul – hangzott Kurt lapos válasza.

Mindhárman visszamentek a teraszra, hogy Kurt rágyújthasson. Gibby még mindig ott volt, és most is a falon való átugráson viccelődött. Majd egy órát beszélgettek, de többnyire semmitmondó témákról. Kurt mindig is művészeti iskolába akart járni, és azt mondta Mamának, irigyli. Mama azzal a benyomással távozott, hogy Kurt derűs és nyugodt: – Bármilyen bántotta is, úgy tűnt, már békét kötött vele. – Pat és Joe délután öt körül mentek el, s búcsúzáskor Mama azt mondta Kurtnek, meglátogatják még. – Azt a benyomást keltette, amelyet elvársz egy drogfüggőtől a rehabilitáción – jegyezte meg Mama –, a „nem élhetek így tovább, feladom” benyomását.

Azon a péntek délután Courtney újra meg újra megpróbálta felhívni, míg végre sikerült akkor telefonálnia, amikor Kurt a közelben volt, és rövid beszélgetés zajlott le közöttük. – Bármilyen történjen is – mondta Kurt –, azt akarom, hogy tudd, igazán nagyszerű albumot csináltál. – Courtney furcsának találta, hogy erről beszél, hisz az album megjelenéséig még legalább egy hét volt hátra. – Hogy érted? – kérdezett vissza, mert zavarta a Kurt hangjában bujkáló melodramatikus árnyalat. – Csak emlékezz rá, bármilyen van is, hogy szeretlek. – S ezzel letette a kagylót.

Aznap este 7 óra 23-kor Michael Meisel szobatársa vette fel a telefont. Kurt volt az. – Michael már elment – mondta a szobatárs, és megkérdezte: – Visszahívjon? – Kurt azt felelte, hogy nem lesz telefonközelben. Két perccel később kísértelt az Exodus hátsó bejáratán, és megmászta azt a háromméteres falat, melyről ő és Gibby egész nap viccelődtek.

Egy szál ruhában távozott az Exodusból. A szobájában hagyott néhány inget, és egy nemrég megkezdett naplót, amely négy új dal csíráját is tartalmazta. Huszonhét éves korára több mint két tucat spirálfüzetet írt tele, de 1994-ben már ritkán vetette papírra a gondolatait. Mialatt azonban az Exodusban volt, kitöltött egy Rorschach-féle tesztet, mely tucatnyi szó illusztrálására szólította fel; a végeredmény olyan többé-kevésbé összefüggő, rajzokkal kiegészített szóáradat lett, mint a naplói voltak. Az a típusú gyakorlat volt, amelyet Kurt egész életén át tökéletesített, mióta csak nagyapja kétségbe vonta, hogy le tudja rajzolni Miki egeret.

Mikor a távolságtartás szót kellett illusztrálnia, két haragos szemet rajzolt, köztük vörös lángokkal. A féltékenységről szóló rajza egy lábakkal ellátott náci szimbólum volt. A magányos ábrázolására egy szűk utcát rajzolt, melyet az oldalain álló, két hatalmas felhőkarcoló törpített el. A fájdalom számára egy hátgerinc volt, melyhez egy agy és egy szív kapcsolódott: kicsit emlékeztetett az *In Utero* hátoldalára. A biztonság ábrázolására körben ülő barátokat rajzolt, a megadás mellett pedig egy férfit látunk, akiből ragyogó fény árad. A levertség mellé egy esernyőt rajzolt, amelyet nyakkendők vesznek körül. Az eltökélt illusztrálására egy lábat rajzolt, amint rálép egy fecskendőre. A gyakorlat utolsó

oldalán pedig a feladás ábrázolására egy egészen parányi, hangya nagyságú, kis figurát rajzolt egy hatalmas tájképre.

Két órával azután, hogy átugrott a kerítésen, Kurt a hitelkártyájával fizetett, és egy első osztályú jegyet vett a Delta Flight 788-as járatára Seattle-be.

Beszállás előtt felhívta a Seattle Limousine-t, és elintézte, hogy várják a reptéren – külön hangsúlyozta, hogy ne limót küldjenek. Arra is tett egy kísérletet, hogy felhívja Courtneyt, de ő nem volt bent, úgyhogy csak annyit kért, mondják meg neki, hogy hívta.

Courtney addigra már egész Los Angeles felkutatta utána, mivel alighogy meghallotta, hogy elhagyta az Exodust, meg volt győződve arról, hogy drogot vesz, és talán megint túladagolja magát. – Hisztérikus volt – emlékezett Joe Mama. Courtney sorra hívogatta a drogдилereket, és azt kérdezte, ott van-e Kurt, de mert nem bízott meg bennük, fel is kereste őket. Elhatározta, elterjeszti, hogy ő adagolta túl magát, hátha Kurt fülébe jut és megkeresi őt. A magából teljesen kikelt Courtney – háromnapi józanság után – megint csak a dilerek jól ismert tanyáin találta magát, és vissza is esett.

Eközben Kurt a repülőn ült. A véletlen úgy hozta, hogy pont Duff MacKagan mellé szolt a jegye a Guns N' Roses együttesből. MacKagan karrierje kezdetén jó pár északnyugati punkbandában játszott. A Nirvana és a Guns N' Roses között fennálló rossz viszony ellenére úgy tűnt, Kurt örül a találkozásnak. Bevallotta, hogy otthagyta a rehabilitációt; Duff azt mondta, megérti, mert ő maga is volt heroinelvonón. MacKagan azonban érezte, hogy valami nem stimmel. – Minden idegszállammal éreztem, hogy valami nincs rendben. – Közös barátokról csevegtek, de beszélgetésükben valami sóvár vágyakozás is jelen volt; mindketten Los Angelesből tartottak északnyugat felé. – Arról beszéltünk, milyen érzés hazamenni – mesélte MacKagan. – Azt mondta, pontosan ezt teszi: „hazamegyek”. – Kurt ezt úgy mondta, mint aki éveket volt távol, nem három napot. Mikor a repülő leszállt Seattle-ben, MacKagan meg akarta kérdezni Kurtöt, hazavigye-e, de mire hátrafordult, Kurt eltűnt.

Április 2-án, szombat hajnalban háromnegyed kettőkor ért haza. Ha aludt is valamennyit, nem lehetett túl sok. Hat óra tájban, mikor hajnalodni kezdett, lement Cali szobájába a földszintre. Cali otthon volt, a barátnője, Jessica Hopper társaságában, akinek tavaszi szünete volt a minneapolis bentlakásos iskolában. Cali párhuzamosan randevúzott Jessicával és Jennifer Adamsonnal (korábban az Oscar-díjra jelölt színésznővel, Juliette Lewisszal járt). Bár Jessica jóval fiatalabb volt a fiúnál és absztinens (sem drogot, sem alkoholt nem fogyasztott), mégis imádta Calit.

Cali teljesen kinyúlt szombat reggelre a kokaintól. Előző éjjel megpróbálta befűteni a hatalmas házat, de kifogyott a fűtőolaj. A teljesen belőtt Cali meggyújtott odakint egy hasábfát, majd megpróbálta bevinni, de a nappaliban elejtette. Ahogy drogfogyasztása egyre súlyosabbá vált, dadusi teendőit pedig megnyirbálták, Cali lett a Cobain-ház „Kato Kaelin”-ja. – Akkor már semmi más dolga nem volt Calinak – jegyezte meg Jessica –, mint segíteni beszerezni a

drogokat, és ügyelni, hogy Kurt ne haljon meg.

Azon a reggelen tehát Kurt bement Cali szobájába, és leült az ágy szélére. Jessica felébredt, Cali azonban nem. – „Hé, skinhead lány” – énekelte Kurt egy punknóta szövegét idézve. Jessica könyörgött Kurtnek: – Hívd fel Courtneyt! Fel kell hívnod, teljesen kivan. – Felvett egy cetlit az asztalról, Kurt kezébe nyomta a számot, és figyelte, ahogy a Peninsula Hotelt tárcsázza. A telefonos közölte vele, hogy Courtney nem fogad hívásokat. – A férje vagyok. Kapcsolja! – követelte Kurt, de elfelejtette a megbeszélt jelszót, amellyel elérhetné Courtneyt. Azt ismételte, „a férje vagyok”, de a hotel központosa nem kapcsolta. Idegesen letette a kagylót. Cali egy pillanatra felébredt, s amint meglátta Kurtöt, mondta neki, hogy hívja fel Courtneyt.

Minthogy Cali újra elaludt, Jessica és Kurt némán ültek néhány percre, és nézték az MTV-t. Kurt mosolygott, mikor a Meat Puppets egyik videoklipjét adták. Öt perccel később újra felhívta a szállodát, de most sem kapcsolták Courtneyt. Míg figyelte, ahogy Kurt a *Puncture* magazint lapozgatja, Jessica is elaludt.

Húsz perccel később Kurt felhívta a Graytop taxit. Azt mondta a sofőrnek: „nemrégiben kiraboltak, és töltényekre van szükségem”. Lementek a belvárosba, de szombat reggel fél nyolc lévén a sportboltok zárva voltak. Kurt megkérte a sofőrt, vigye az Aurora és a 145. utca sarkára, mert éhes. Az a legvalószínűbb, hogy Kurt a Crest vagy a Quest motelbe jelentkezett be, hisz mindkét helyen járt már – közel voltak a dílereihez. Aznap elment a Seattle Guns boltba is, és egy doboz húszas kaliberű töltényt vásárolt.

Eközben a Cobain-házban minden tíz percben megszólalt a telefon, de Cali nem merte felvenni, mert gondolta, hogy Courtney az. Mikor mégis felvette, azt mondta neki, hogy nem látta Kurtöt. Még mindig kába volt a drogoktól, úgyhogy azt hitte, álmában látta Kurtöt az ágya mellett állni. Cali és Jessica veszekedtek a drog miatt, és Cali dührohamában azt mondta a lánynak, repüljön haza a kora reggeli járattal. A repülőjegy rendeléséhez megpróbálta felhasználni a 100 000 dollárnyi keretű Mastercard hitelkártyát, amelyet Kurt hagyott ott neki, de az átutalást nem hagyták jóvá. Felhívta Courtneyt, hogy elpanaszolja, aki azt mondta neki, hogy ő tiltotta le a kártyát, abban bízva, hogy így megtudhatják Kurt hollétét. Mivel Jessica rosszul érezte magát, lefeküdt, s a következő két napot többnyire ágyban töltötte. Aludni próbált, és igyekezett nem hallani a telefont, amely megállás nélkül csöngött.

A következő két nap folyamán Kurt feltűnt itt-ott. Vasárnap este a Cactus étteremben látták, amint egy nővel, valószínűleg az egyik dílerével, Caitlin Moore-ral és egy azonosítatlan férfival vacsorázott. Amint Kurt megette az ételt, kinyalta a tányérját, ami felkeltette a többi vendég figyelmét. Mikor hozták a számlát, a hitelkártyája nem volt érvényes. – Mintha sebet kapott volna, úgy fogadta, hogy letiltották a hitelkártyáját – figyelte meg Ginny Heller, aki szintén az étteremben tartózkodott. – Ott állt a pénztárnál, és megpróbált kitölteni egy csekket, de úgy nézett ki, mintha valami fájdalmas procedúrán esne át. – Kurt

rögtön előállt egy történettel arról, hogy ellopták a hitelkártyáját.

Azon a vasárnapon Courtney addig hívogatta a Yellow Pagesből a magándetektíveket, míg talált egyet, aki hétvégén is dolgozott. Tom Grant és asszisztense, Ben Klugman felkeresték őt a Peninsulában aznap délután. Azt mondta, a férje megszökött a rehabilitációról, aggódik az egészségeért, és megkérte őket, hogy figyeljék Caitlin Moore, a díler lakását, ahol szerintre lennie kellett. Grant továbbadta a megbízást egy seattle-i kollégájának, megadva Caitlin Moore lakásának és Dylan Carlson házának címét. Vasárnap késő estére a figyelőszolgálat megkezdte működését. A magándetektívek azonban nem figyeltették azonnal a Lake Washington-i házat, sem Cobainék carnationi házat, ahol akkoriban Kurt húga, Kim lakott. Courtney feltételezte, Cali azonnal hívná, ha Kurt feltűnne otthon.

Hétfőn kora reggel Cali és Jessica épp egy újabb veszekedés kellős közepén tartottak, mikor megszólalt a telefon. Cali rákiáltott Jessicára: – Ne vedd fel! Úgyis Courtney az, és mi nem tudunk semmit Kurtról. – Jessica megkérdezte Calit, beszélt-e Kurttel, amióta utoljára látta. – Hogy érted azt, hogy amióta láttam? – kérdezte Cali tágra nyílt szemekkel. Jessica felidézte a szombat este történeteket, úgyhogy Cali végül megmondta Courtneynek, hogy Kurt valóban járt a házban szombaton.

Los Angelesben Courtney ismét megpróbált nyilatkozni a sajtónak, annak ellenére, hogy megint hoteldetoxon volt. Hétfőn találkozott Robert Hilburn-nel a *Los Angeles Timestól*, hogy a Hole új albumáról, a *Live Through This*-ről¹¹⁶ beszéljen.[¹¹⁶ Ezt éld túl!] Az egész interjút végigzokogta, kisasztalán pedig a névtelen narkósok kézikönyve hevert. Hilburn cikke azzal az alcímmel kezdődött: „Épp mikor Courtney Love-nak minden figyelmét a Hole-ra és saját karrierjére kellene fordítania, nem tehet mást, mint a férjéért aggódik.” – Tudom, hogy ez életem legboldogabb időszaka kellene hogy legyen – mondta Love –, és voltak is olyan pillanatok, mikor éreztem ezt a boldogságot. Most azonban nem érzem. Azt hiszem, sok nehéz pillanaton mentem keresztül az évek során, de ez most a legkeményebb.

És ez a nap még keményebbé vált. Az interjú után Courtney felhívta Dylant, aki kijelentette, hogy aznap még nem hallott Kurtról. Courtney azt gondolta, Dylan hazudik, és mindenféle keresztkérdéseket tett fel. Azonban Courtney minden próbálkozása hatástalan maradt Dylanre, és kereken megmondta: „Akkor láttam utoljára, mikor Los Angelesbe készült, és megvettük azt a fegyvert.” Courtney ekkor hallott először a fegyverről, és azonnal hisztérikussá vált. Felhívta a seattle-i rendőrséget, és eltűnt személyről tett bejelentést, azt állítva, hogy ő Kurt anyja. A jelentés így szólt: „Mr. Cobain megszökött egy kaliforniai létesítményből, és visszarepült Seattle-be. Vásárolt egy lőfegyvert is, és lehetséges, hogy öngyilkossági szándékai vannak. Mr. Cobain tartózkodhat a (Caitlin Moore lakcíme) helyszínen, narkotikumokért.” A jelentés szerint Kurt „nem veszélyes”, de „felfegyverzett”. Courtney megkérte a rendőröket, hogy ellenőrizzék a Lake Washington-i házat, mire többször is arra

hajtottak, de semmilyen mozgást nem észleltek. Hétfőn Courtney újra találkozott Tom Granttel, és megkérte, hogy ellenőrizték azokat a hoteleket, melyekben Kurt gyakran megfordult. A seattle-i nyomozók fel is keresték ezeket a helyeket, Kurtöt azonban nem találták.

Hétfő éjjel Cali elment otthonról, Jessicát egyedül hagyva a szobájában. Éjfél körül a lány zajt hallott. – Lépteket hallottam fönt, az előszobában – idézte fel a történeteket. – Céltudatosan haladtak, tudja, nem olyan toporgásféle volt, így azt gondoltam, Kurt az. – Belekiabált egy „helló”-t a sötétbe, de nem érkezett válasz, úgyhogy visszatért Cali hálósobájába. Courtney kioktatta Calit és Jessicát, hogy „személyzetként” csak maradjanak Cali hálósobájában. Cali nem jött haza, csak három után, és Jessicával együtt másnap reggelig aludt.

Kedden délután Courtney elküldte Eric Erlandson, a Hole egyik tagját a Lake Washington-i házba, hogy nézze meg, ott van-e Kurt. – Beviharzott a házba, olyan volt, mint derült égből a villámcsapás, és rettentő dühös volt Calira – idézte fel Jessica. – Segítenetek kell megkeresni – rendelkezett. Erlandson azt mondta nekik, kutassanak át minden zugot, mert Kurt elrejtett valahol egy lőfegyvert. Külön ragaszkodott ahhoz, hogy átvizsgálják a nagy fürdőszoba szekrényének hátulját, amelyet Courtney szerint Kurt használni szokott. A rejtékhelyet meg is találták, de fegyver nem volt benne. Szintén átkutatták a matracokba vágott lyukakat, ahová Kurt a drogot szokta eldugni, de ezúttal üresek voltak. Senkinek sem jutott eszébe, hogy az üvegház és a garázst is átnézzék, Erlandson pedig elsietett a carnationi házhoz.

Kedd reggelre Courtney telefoninterjút beszélt meg a *The Rocket* munkatársával. Erlandson felhívta a lapot, és közölte velük, hogy az interjút el kell halasztani, és Courtney minden más interjút is lemondta arra a hétre. Valóban nem volt egy perce sem: egyfolytában a telefon mellett ült, és próbált találni valakit, aki látta Kurtöt szombat óta. Dylant zaklatta, mert még mindig meg volt győződve róla, hogy titkol valamit, de úgy tűnt, ő ugyanolyan tanácstalan Kurt hollétét illetően, mint maga Courtney.

Április 6-án, szerdán reggel Jessica Hopper taxit hívott, hogy a reptérre menjen. Még mindig betegnek érezte magát: látogatása idején semmilyen ennivaló nem volt a Cobain-házban, csak banán és üdítők, és olyan hideg volt, hogy alig mozdult ki Cali ágyából. Miközben a kapu felé igyekezett a hosszú bekötőúton, hányt.

Courtney továbbra is hívogatta az otthoni számot, de hívásaira senki sem válaszolt. Szerdán reggel azt mondta Grantnak, hogy szerinte Cali bújtatja Kurtöt. Grant aznap éjjel Seattle-be repült, felvette Dylant, és együtt mentek el Caitlin Moore lakására, a Marco Pólóba, a Seattle-Innbe és a Crestbe, de nem bukkantak Kurt nyomára. Csütörtökön hajnali negyed háromkor a konyhaablakon bejutva ellenőrizték a Lake Washington-i házat. A külső hőmérséklet hét fokra csökkent, de úgy tűnt, bent még hidegebb van, mint kint. Szobáról szobára haladtak, a nagy hálósobában vetetlen találták az ágyat, de érintésre hideg volt. A tévében az MTV ment, de le volt véve a hang. Mivel

semmi nyomát sem látták Kurtnek, háromkor elmentek anélkül, hogy átkutatták volna a kertet és a garázst.

Csütörtök délután Courtney végre utolérte Calit Jennifer Adamson lakásán – Cali oda ment át, mert félt a Cobain-házban. Courtney nagyon dühös volt, és azt követelte, hogy menjen vissza a házba és keresse meg Kurtöt. Úgyhogy Cali és Jennifer együtt indultak el, és magukkal vitték egy barátjukat, Bonnie Dillardot is, aki látni akarta, hogyan él egy híres rocksztár. Alkonyodott, mire odaértek, Cali pedig arra panaszkodott, milyen kísérteties a sötét ház. Azt mondta Jennifernek, nem akar bemenni, de tudta, hogy Courtney iszonyúan haragudna.

Beléptek a házba, és újra átkutatták az egészet, mindenhol felkapcsolva a villanyokat. Cali és Jennifer egymás kezét fogva lépett be minden újabb szobába. – Őszintén szólva – mesélte Jennifer –, minden percben azt vártuk, hogy a holttestére bukkanunk. – Bár a ház állítólag Cali otthona is volt, mégis a padló minden recsenésére ugrott egyet, mint egy Vincent Price-film egyik szereplője, mikor egy denevér elrepül a harangtoronyból. Minden szintet átkutattak, még a harmadik emeleti padlásteret is.

Jennifer és Dillard sürgették Calit, hogy azonnal induljanak, amint az utolsó szobát is megnézték. Lassan beesteledett, és a furcsa, tornyos házat (mely még napfényben is elég túlvilági volt) hosszú árnyak töltötték be a félhomályban. Cali kis habozás után levelet hagyott Kurtnek: „Kurt, nem hinném, hogy sikerül itt járnod anélkül, hogy észrevenném. Szemét seggfej vagy, hogy nem hívod fel Courtneyt, vagy legalább nem tudatod vele, hogy rendben vagy. Megszakad a szíve, Kurt, és ma reggel újabb balesete volt, úgyhogy megint kórházban van. Ő a feleséged, és szeret téged, és van egy közös gyereketek. Szedd össze magad, és legalább azt mondd meg neki, hogy jól vagy, vagy meg fog halni. Ez nem fair, ember! Csinálj valamit, most, azonnal.” A levelet a fölépcsőn hagyta.

A trió megkönnyebbült sóhajjal szállt vissza az autóba, és elindultak lefelé a hosszú bekötőúton. Cali és Jennifer ült elől, Dillard hátul. Ahogy ráfordultak a Lake Washington Boulevard-ra, Dillard tévován megszólalt: – Tudjátok, ööö, utálok ezt mondani, de ahogy a bekötőúton jöttünk, azt hiszem, láttam valamit a garázs felett. – Jennifer és Cali rémülten néztek össze, mindketten nyomorultul érezték magukat. – Nem tudom – folytatta Dillard. – Csak láttam ott fönt egy árnyékot. – És miért nem szóltál? – csattant fel Jennifer. – Hát, nem is tudom – magyarázkodott Dillard. – Azt hittem, csak képzelem. – Jennifer jól tudta, milyen babonás Dillard, úgyhogy továbbhajtott a város felé. – Hát, nekem ennyi éppen elég volt – jelentette ki. – Nem megyek vissza.

Két nappal korábban, kedden, április 5-én, mielőtt hajnalodott volna, Kurt Cobain a saját ágyában ébredt. A párnán még mindig érezhető volt Courtney parfümje. Először akkor lélegezte be ezt az illatot, mikor a lány elküldte neki a selyemcsipkés, szív alakú dobozt, alig három rövid évvel ezelőtt: órákon át szagolgatta a dobozt, és azt képzelte, hogy a lány intim testrészeinek érintését

érzi rajta. A hálósobában azon a kedden Courtney illata a főzött heroin halványan fanyar szagával keveredett; ez is izgató volt számára.

A házban hideg volt, úgyhogy ruhában aludt, még barna kordbársony kabátját is magán hagyta. A kartondobozokban kint töltött éjszakákhoz képest nem is volt olyan rettenetes. Kényelmes, „féljapán” pólóját viselte (mely egy baltimore-i punkegyüttest reklámozott), kedvenc Levi'sét, és az ágy szélén ülve felvette egyetlen pár cipőjét – a Converse edzőcipőt.

Ment a tévé, az MTV csatornájára volt állítva, de a hangot levette. A sztereóberendezéshez ment, és feltette az R. E. M. *Automatic for the People* című lemezét, de lehalkította, úgyhogy Stipe hangja baráti suttogásként hangzott a háttérben. Rágyújtott egy Camel lightra, és visszacipőlt az ágyra egy nagyméretű jegyzetfüzettel a mellén és egy vékony hegyű, piros tollal. Az üres papírtól egy pillanatra megdermedt, de ez nem írói ötlet hiány volt: hetek, hónapok, évek, évtizedek óta fogalmazta ezeket a szavakat. Csak azért állt meg, mert még ez a nagyméretű papír is olyan kicsinek, olyan végesnek tűnt.

Már megírt egy hosszú, személyes levelet a feleségének és a lányának, amelyet még az Exodusban vetett papírra; a levelet elhozta magával vissza Seattle-be, és a parfümillatú párnákra tette. „Tudod, hogy szeretlek. Szeretem Francest. Nagyon sajnálom. Kérlek, ne kövess. Sajnálom, sajnálom, sajnálom” – írta benne. Újra meg újra megismételte: „Sajnálom.” Egy egész oldalt írt tele védekezésével. „Itt leszek. Megvédelek benneteket. Nem tudom, hová megyek. De itt képtelen vagyok tovább maradni” – folytatta.

Ezt a levelet is elég nehéz volt megírni, de tudta, hogy a második levél megírása ugyanolyan fontos, és óvatosan kellett bánnia a szavakkal. Boddah-nak címezte, gyermekkorai képzeletbeli barátjának. Apró, finom betűket rajzolt, és egyenes sorban írt a sima lapon is. Módszeresen szerkesztette egymás mellé a szavakat, ügyelve arra, hogy minden érthető és könnyen olvasható legyen. Miközben írt, a tévé képernyője szolgáltatotta a világosságot, hisz a nap még felkelőben volt.

Egy gyakorlott idióta nyelvével szólva, aki nyilvánvalóan inkább lenne egy elpuhult, infantilis panaszkodó. Ezt a levelet egyszerű megérteni. Mint a punkrock százegy irányának összes figyelmeztetését az évek folyamán. Amióta először megismertem a mondjuk így, függetlenség etikáját, és a ti közösségetek felkarolása óta minden nagyon is igaznak bizonyult. Már túlságosan sok év telt el azóta, hogy akár a zene hallgatása, akár megkomponálása, akár az olvasás vagy írás lelkesedést váltson ki belőlem. Emiatt oly mértékben bűnösnek érzem magam, hogy azt a szavak képtelenek kifejezni. Amikor például lejövünk a színpadról és kialszanak a fények, és a tömeg mániákusan üvölteni kezd, nincs már hatással rám, legalábbis nem úgy, ahogy Freddie Mercuryra hatott, aki úgy tűnt, imádja, örömet leli a tömeg szeretetében és csodálatában. Amit én teljes szívemből csodálok és irigylek. A helyzet az, hogy nem bolondíthatlak benneteket. Egyikőtöket sem. Egyszerűen nem lenne fair, sem veletek, sem

önmagammal szemben. A legrosszabb, amit el tudok képzelni, az lenne, ha átvágnám az embereket azzal, hogy azt hazudom, mintha száz százalékgig élvezném, amit csinálok. Néha úgy érzem, mintha belépőkártyát kéne blokkolnom, mikor a színpadra lépek. Mindent megpróbáltam, ami az erőmből tellett, hogy értékeljem, és így is van, Isten a tanúm, értékelem, de ez nem elég. Értékelem azt a tényt, hogy én és mi rengeteg emberre voltunk hatással és szórakoztattuk őket. Talán én is egy olyan nárcista vagyok, aki csak akkor képes értékelni a dolgokat, ha már véget értek. Túlságosan érzékeny vagyok. Kicsit érzéketlenebbnek kellene lennem ahhoz, hogy visszanyerjem azt a lelkesedést, amelyei gyerekkoromban éreztem. Az utolsó három turnénkon már sokkal jobban képes voltam becsülni minden embert, akit személyesen ismertem, ahogy azokat is, akik a zenénk rajongói, de így is képtelen vagyok túllépni a frusztráción, a büntudaton és az együttérzésen, amelyet mindenkivel szemben érzek. Mindannyiunkban ott a jó, és azt hiszem, egyszerűen túlságosan szeretem az embereket. Annyira, hogy ez kibaszott szomorúvá tesz. A kis szomorú, érzékeny, méltánytalan, Halak, jézus-ember! Miért nem élvezem, csak úgy? Nem tudom. A feleségem egy istennő, aki megszenved az ambícióért és az empátiáért, a lányom pedig túlságosan is emlékeztet arra, ami egykor voltam. Telve szeretettel és örömmel, mindenkit megcsókol, akivel csak találkozik, mert mindenki jó, és senki sem fogja őt bántani. És ez annyira megrémít engem, hogy szinte lebénulok. Nem bírom elviselni azt a gondolatot, hogy Frances olyan nyomorult, önpusztító, halott rockerré válik, mint ami belőlem lett. Sikeres lettem, megcsináltam, és hálás vagyok, de hétéves korom óta gyűlölöm az embereket úgy általában. Csak azért, mert úgy tűnik, olyan könnyen boldogulnak, és azért, mert van bennem empátia. Empátia! Csak azért, mert van bennem szeretet, és túl sokat érzek az emberek iránt, azt hiszem. Égő, émelygő gyomrom legmélyéről mondok köszönetet minden leveletekért és aggódásotokért, amelyeket az elmúlt évek alatt kaptam. Túlságosan szeszélyes, kiszámíthatatlan kisbaba vagyok. Nincs már bennem szenvedély, és emlékezzetek rá: jobb kiégni, mint megfakulni.

Mikor letette a tollat, az oldalból alig öt centi maradt üresen. Három cigarettát szívott el, míg megírta. Nem jöttek könnyedén a szavak, némelyeket helytelenül betűzött, és voltak félbehagyott mondatai is. Ezúttal nem volt ideje arra, hogy hússzor is átírja mondandóját, ahogy azt sok levéllel megtette a naplójában: odakint egyre világosabb lett, s cselekednie kellett, mielőtt a világ felébredne. Úgy írta alá: „Szeretet, béke, empátia. Kurt Cobain”, igazi aláírás helyett nyomtatott betűkkel. Kétszer is aláhúzta az „empátia” szót: összesen ötször használta a levélben. Még egy sort írt: „Frances és Courtney, ott leszek az oltárotokon” – s azzal a bal kabátzsebébe tette a levelet és a tollat. A sztereóberendezésen Stipe az „Ember a Holdon”-t énekelte. Kurt mindig is szerette Andy Kaufmant – Latka-imitációjával a *Taxi*-ből Kurt mindig megnevettette barátait még a felső tagozatban, Montesano-ban.

Felkelt az ágyból, és belépett a beépített szekrénybe, melynek elmozdította az egyik hátsó elemét. A titkos kis zugból elővett egy bézsszínű, nejlon fegyvertokot, egy doboz lövedéket a fegyverhez, és a Tom Moore szivardobozt. Visszahelyezte a hátsó elemet, a töltényeket a zsebébe tette, megfogta a szivardobozt, s óvatosan bal karjára fektette a nehéz fegyvert. Az előszobaszekrényből elővett két törülközőt; neki nem volt ugyan szüksége ezekre, de majd valakinek lesz. Empátia. Csendesen lépkedett lefelé a széles lépcső tizenkilenc fokán. Csak néhány lépésnyire haladt el Cali szobájától, és nem akarta, hogy bárki is észrevegye. Mindent végiggondolt, az egészet ugyanazzal az előrelátással tervezte meg, mint albumai borítóit és videoklipjeit. Vér lesz majd, sok vér és mocsok, amit nem akart a házban. S legfőképpen nem akart kísérteni a házban, nem akart olyan rémálmokat hagyni a lányára, mint amilyenek őt kínozták.

Ahogy a konyha felé tartott, elhaladt az ajtófélfá mellett, amelyen Courtneyvel együtt Frances növekedését követték nyomon. Most csak egyetlen vonás látszódott rajta, egy halvány, ceruzával húzott jel Frances neve mellett, hetvenkilenc centire a földtől. Kurt már nem fogja látni a jel emelkedését, de meg volt győződve arról, hogy a lányának jobb élete lesz nélküle.

A konyhában kinyitotta a 10 000 dolláros Traulson hűtőszekrény ajtaját, és kivett egy doboz Barq'-féle fűszersört, miközben ügyelt, nehogy elejtse a fegyvert. Fura felszerelésével – fűszersör, törülközők, egy doboz heroin és a fegyver, amelyet később ebben a bizarr összeállításban mind megtaláltak – kinyitotta a hátsó udvarra vezető ajtót, és átsétált a kis teraszon. Hajnalodott, a köd alacsonyan ült a vidék fölött. Többnyire Aberdeenben is ilyenek voltak a reggelek: nyirkosak, nedvesek, nyúlósak. Sosem látja többé Aberdeent; soha többé nem mászik fel a domb tetején álló víztoronyra; sosem veszi már meg azt a farmot Grays Harbor megyében, amelyről annyit álmodoztak. Soha többé nem ébred fel egy kórház várótermében, ahol úgy kell tennie, mintha egy hozzátartozó látogató lenne, csak hogy meleg helyen aludhasson. Sosem látja viszont az anyját, a húgát, az apját, a feleségét vagy a lányát. Megtette az üvegházba vezető húsz lépést, felment a falépcsőkön, és kinyitotta a hátsó üvegajtókat. A padlót linóleum borította: könnyű lesz feltakarítani. Empátia.

Leült az egy helyiségből álló épület padlójára, és kinézett a bejárati ajtón. Itt nem láthatta meg senki, hacsak fel nem mászott a birtoka mögött álló fákra, ami nem volt túl valószínű. Nem akart olyan elcseszett lövést, amely után élőhalott maradna, még több fájdalommal, mint eddig. Két nagybátyja és egy dédapja megtették már ugyanezt a rettenetes lépést, és ha nekik sikerült úgy meghúzni a ravaszt, ahogy kell, akkor biztos volt benne, hogy neki is menni fog. „Öngyilkos génjei” voltak – ahogy hajdan Grays Harborban viccelődött a barátaival. Soha többé nem akart belülről látni egy kórházat, soha többé nem akarta, hogy egy fehér köpenyes orvos szurkálja, soha többé nem akarta, hogy fájó gyomrába letuszkoljanak egy endoszkópot. Mindezt befejezte, végzett a gyomrával is; ennél jobban már nem is végezhetett volna. Mint egy nagy

filmrendező, a legapróbb részletekig megtervezte ezt a pillanatot, rendezőként és színészként is elpróbálta a jelenetet. Az évek során számos kosztümös próbát is tartott, több közeli kísérletet is, melyek majdnem a célba juttatták, hol véletlenül, hol pedig szántszándékkal, mint Rómában. Az agya hátsó részében mindig is ott bujkált ez a gondolat, mint egy becses gyógyír, mint egyetlen gyógymód a fájdalomra, mely sehogy sem akar eltűnni. Nem a szükségétől: a fájdalomtól akart szabadulni.

Ott ült, és hosszú percekig ezeken a dolgokon gondolkodott. Elszívott öt Camel lightot, s közben kortyolgatott a söréből. Elővette zsebéből a búcsúlevelet. Volt még rajta egy kis szabad hely. Maga elé tette a linóleumra. Nagyobb betűkkel kellett írnia, s a felszín miatt a sorok sem sikerültek egyenesre. Sikerült odakaparnia még néhány szót: „Kérlek, Courtney, csináld tovább, Francesért, az ő életéért, mely sokkal boldogabb lesz nélkülem. Szeretlek. Szeretlek.” Ezekkel a szavakkal, melyeket nagyobb betűkkel írt, mint az összes többit, fejezte be a lapot. A papírt egy halom virágföld tetejére helyezte, s átszúrta a tollat a közepén, mely karóként a föld fölött tartotta a papírt.

Kivette a fegyvert a nejlontasakból. Óvatosan összehajtotta a tokot, ahogy egy jólnevelt kisfiú hajtogatja össze ünneplőruháját a vasárnapi templom után. Levette a kabátját, a tasak tetejére fektette, a törülközőket pedig az egész kupac tetejére tette. Ó, az empátia édes ajándék. A csaphoz ment, és engedett egy kis vizet a drog felfőzéséhez. Kinyitotta a huszonöt töltényt tartalmazó dobozt, kivett belőle hármát, és a fegyver tölténytárába tette. Felhúzta a Remingtonot, így a csőbe jutott egy töltény. Kibiztosította a fegyvert.

Elszívta az utolsó Camel lightot. Kortyolt egyet a sörből. Odakint egy borús nap vette kezdetét – ugyanolyan nap, mint amilyen a világra jött, pontosan huszonhét évvel, egy hónappal és tizenhat nappal ezelőtt. Egyszer megpróbálta leírni a naplójába élete első pillanatának történetét: „Az első emlékem egy halvány zöldeskék csempepadló, és egy nagyon erős kéz a bokámnál fogva tart. Ez az erőszak világossá tette előttem, hogy már nem a vízben vagyok, és nem is mehetek vissza. Rugdosni próbáltam, ficáncolni, visszajutni a lyukba, de ő csak tartott ott engem, kiszakítva anyám vaginájából. Olyan volt, mintha kötekedne velem, éreztem, amint a nedvesség és a vér elpárolog, és megfeszíti a bőrömet. A valóság oxigén volt, ami engem emésztett fel, és a steril szaga annak, hogy sosem bújhatok vissza abba a lyukba, a rettenet, mely soha meg nem ismételhető. Ennek tudata vigaszt jelentett, úgyhogy nekiláttam első rituálémnak, ahogy a későbbiekben is kezeltem a dolgokat: azért sem sírtam.”

Felvette a szivardobozt, és kivett belőle egy kis műanyag zacskót, melyben 100 dollár értékű mexikói fekete heroin volt – egy csomó heroin. Kivette a felét, egy radír méretű kenetet, és a kanálba helyezte. Módszeresen, gyakorlott mozdulatokkal készítette elő a fecskendőbe szívandó heroint, s valamivel a könyék hajlata fölött, közel a tetovált „K”-hoz, beadta magának. Mindent

visszatett a dobozba, és érezte, ahogy lebegni kezd, gyorsan sodródva tova ettől a világtól. A dzsainizmus azt tanítja, hogy harminc mennyország és hét pokol létezik, s minden réteg áthúzódik az életünkön; ha van egy kis szerencséje, ez már a hetedik, utolsó pokol lesz. Mindent eltett, érezte, amint egyre gyorsabban sodródik, lélegzése pedig egyre lassul. Most már sietnie kellett: a dolgok bizonytalanná váltak, mindent zöldeskék színárnyalat keretezett. Felvette a nehéz lőfegyvert, és a szájpaddlásához illesztette. Hangos lesz: ebben biztos volt. És akkor vége lett.

EPILÓGUS – EGY LEONARD GOHEN-UTÓKOR¹¹⁷

SEATTLE, WASHINGTON

1994. Április-1999. május

*Adjatok egy Leonard Cohen-utókort, hogy
sóhajom örökké tartson.*

Részlet a Pennyroyal Tea című számból

[¹¹⁷ szójáték: afterworld – utókor; afterword – utószó]

Pénteken, április 8-án kora reggel egy villanyszerelő, Garry Smith érkezett a Lake Washington Boulevard 171. alá. Smith jó néhány más munkással együtt csütörtök óta dolgozott a házban; egy új biztonsági rendszert állítottak be. A rendőrség már kétszer is járt ott, és megkérte a munkásokat, értesítsék őket, ha Kurt megérkezne. Pénteken 8.40-kor Smith az üvegház közelében járt és bepillantott. – Ott láttam egy testet feküdni a földön – nyilatkozta később egy napilapnak. – Azt gondoltam, talán egy próbababa. Aztán észrevettem, hogy vér szivárog a jobb füléből. Megláttam egy puskát a mellkasán, az álla irányába mutatott a csöve. – Smith értesítette a rendőrséget, aztán felhívta a cégét. A vállalat diszpécserének egyik barátja vette a bátorságot, és telefonált a KXXR rádióállomásnak. – Hé, srácok, ezért a hírért jöttök nekem néhány jó kis Pink Floyd-jeggyel – mondta Marty Riemer DJ-nek. A rendőrség megerősítette, hogy egy fiatal férfi holttestére bukkantak a Cobain-házban, így a KXXR leadta a sztorit. Bár a rendőrség nem azonosította az elhunytat, a legelső híradások arra következtettek, hogy Kurt az. Húsz percen belül zokogó telefonáló jelentkezett a KXXR-nél, Kim Cobain, aki Kurt húgának mondta magát, és dühösen azt kérdezte, miért közölnek ilyen megtévesztő pletykát. Azt mondták neki, hívja fel a rendőrséget.

Kim így is tett, és miután meghallotta a hírt, felhívta az anyját. Nem sokkal később az *Aberdeen Daily World* riportere jelent meg Wendy küszöbén. Wendy szavait az *Associated Press* táviratozta szét, és az egész világon megjelent nyomtatásban: „Most hát csatlakozott ehhez az idióta klubhoz. Mondtam neki, hogy ne lépjen be ebbe a hülye társaságba.” Arra az egybeesésre utalt, hogy Jimi Hendrix, Janis Joplin, Jim Morrison és Kurt valamennyien huszonhét éves korukban haltak meg. De mondott még valami mást is, ami egyetlen lapban sem jelent meg – bár egyetlen szülőnek sem volt szüksége, aki hallotta Kurt halálhírét, hogy elolvassa ezt, ahhoz, hogy megértse átélt veszteségét. Az interjú végén Wendy azt mondta egyetlen fiáról: „Sosem ölelhetem át újra. Nem tudom, mit tegyek. Nem tudom, hová menjek.”

Don a rádióból értesült fia haláláról – de túlságosan megtört volt ahhoz, hogy bármilyen riporterrel beszéljen. Leland és Iris a tévében hallották a hírt. Irisnak le kellett dőlnie, mikor megtudta – nem volt biztos abban, hogy gyenge

szíve nem mondja-e fel a szolgálatot.

Időközben Los Angelesben Courtney szintén az Exodus páciense lett, csütörtök este jelentkezett be. Aznap letartóztatták a Peninsula Hotelben, miután a „hányadokkal és vérrel fröcskölt” szobájába kiszállt rendőrség talált egy fecskendőt, egy üres receptkönyvet és egy kis csomagot, amelyet heroinnak gondoltak (az anyagról később kiderült, hogy hindu jószerencsehamu). Miután 10000 dolláros óvadék ellenében elengedték, bejelentkezett a kórházi kezelésre, feladva a hoteldetox-módszert.

Péntek reggel Rosemary Carroll érkezett az Exodusba. Mikor Courtney meglátta Rosemary arckifejezését, szavak nélkül is azonnal tudta, mi történt. A két nő hosszú másodpercekig némán nézte egymást, míg Courtney végül egy egyszerű kérdést tett fel: „Hogyan?”

Courtney egy Learjet gépen hagyta el Los Angeles Francessel, Rosemary-vel, Eric Erlandsonnal és Jackie Farry dadussal. Mikor megérkeztek a Lake Washington-i házba, azt már megszállták a televíziós stábok. Love azonnal magántestőrséget alkalmazott, akik kordont állítottak fel az üvegház körül, hogy távol tartsák a kíváncsiskodó médiát. De még ennek felállítása előtt a *Seattle Times* fotósa, Tom Reese elkattintott néhány felvételt az üvegházról a kerítés résein keresztül. – Azt hittem, talán nem is ő az – emlékezett vissza Reese –, hogy bárki lehet az. De amikor megláttam az edzőcipőt, már tudtam.

Reese felvételén, mely a *Seattle Times* szombati kiadásának címlapjára került, az üvegajtón át látható kép tárul elénk: Kurt testének alsó fele, kiegyenesített lábai, edzőcipője és ökölbe szorult keze egy szivardoboz mellett.

Délutánra a King megyei törvényszéki orvos szakértő hivatalának közleménye megerősítette azt, amit már mindenki tudott: „A boncolás eredménye kimutatta, hogy Kurt Cobain halálát löfegyvertől elszenvedett fejsérülés okozta, s ez idő szerint úgy véljük, a sebesülés nyilvánvalóan önkéntesleg történt.” A boncolást végző dr. Nicolas Hartshorne számára ez az érzelmeit különösen próbára tevő feladat volt, mert Hartshorne hajdan, főiskolás korában szervezett egy Nirvana-koncertet. – A jelentésben „nyilvánvaló” önkénteségről beszéltünk, hogy minden i-re felkerülhessen a pont – emlékezett Hartshorne. – Abszolúte semmi sem volt, ami másra utalt volna, mint az öngyilkosság. – Mégis Kurt hírnevének és a média figyelmének következtében a seattle-i rendőrség még negyven napig nem zárta le az ügyet, s több mint kétszáz órát fordítottak Kurt barátainak és családtagjainak kikérdezésére.

Az ellenkező értelmű szöveg ellenére a holttest felismerhető volt, bár elég szörnyű látványt nyújtott: a fegyver töltényéből származó sörétek százai egész fejét szétszakították és eltorzították. A rendőrség levette a test ujjlenyomatát, amely teljesen megegyezett a korábban, a családon belüli erőszak esete alkalmával már nyilvántartásba vett ujjlenyomattal. Bár a fegyver későbbi elemzése során azt állapították meg, hogy „a levett rejtett nyomokat tartalmazó négy kartotéklap között nem volt tisztán olvasható ujjlenyomat”, Hartshorne azt mondta, a puskán azért nem volt használható nyom, mert a hullamerevség

beállta után kellett lefeszíteni róla Kurt ujjait. – Tudom, hogy rajta vannak az ujjlenyomatai, mert a kezében tartotta a fegyvert – magyarázta Hartshorne. A halál beálltának időpontját április 5-ében állapították meg, bár tévedhettek huszonnégy órát ide vagy oda. Kurt minden valószínűség szerint már holtan feküdt az üvegházban, miközben a főépületben még több alkalommal keresték.

A boncolás benzodiazepine-ek (nyugtatók) és heroin nyomát mutatta ki Kurt vérében. Az észlelt heroinszint olyan magas volt, hogy még Kurt sem – aki pedig közismerten abnormális adagokat használt – élhette volna túl sokkal tovább, mint a ravasz meghúzása. Kurt igen figyelemre méltó bravúrt vitt véghez, ami emlékeztetett Burle bácsikája cselekedetére (egyszerre lőtte át a fejét és az alhasát), és dédapja, John Irving tettére is (felvágta a hasát, majd később felszakította a sebet): Kurtnek is sikerült kétszeresen megölnie magát, két olyan módszert használva, melyek külön-külön is végzetesek lettek volna.

Courtney vigasztalhatatlan volt. Ragaszkodott hozzá, hogy a rendőrség odaadja neki Kurt kordbársony kabátját, s azt viselte. Mikor a nyomozók végre elhagyták a helyszínt, és csak a testőrei látták, ő is megtette Kurt utolsó lépéseit, belépett az üvegházba (amelyet még nem takarítottak ki), és belemártotta az ujját Kurt vérébe. A padlón térdelve imádkozott, sírt és jajveszékelt, véráztatta kezeit az égre emelte, és azt kiáltozta: „Miért?” Megtalálta Kurt koponyájának egy kis maradványát, melyre néhány szál haj tapadt. Samponnal mosogatta a hátborzongató emléket, és aztán ő is drogokkal próbálta enyhíteni fájdalmát.

Aznap éjjel magára vette Kurt ruháit, mert érezte rajtuk az illatát. Wendy is megérkezett, és anya és menyé ugyanabban az ágyban aludtak, egész éjjel átölelve egymást.

Szombaton, április 9-én Jeff Masont kérték meg, hogy vigye el Courtneyt a halottasházba, hogy utoljára megnézzék Kurt holttestét, mielőtt elhamvasztják; korábban már kérvényezte, hogy készítsenek gipszlenyomatot a kezéről. Grohl is meghívták, de ő nem ment, Krist azonban megérkezett, még jóval Courtney előtt. Néhány magányos pillanatot töltött régi barátjával, és zokogva, megtörtén állt. Mikor elment, Courtneyt és Masont vezették be a ravatalozóhelyiségbe. Kurt egy asztalon feküdt, a legjobb ruhájában, szemeit már lezárták. Tíz napja ez volt az első alkalom, hogy Courtney együtt lehetett a férjével, s egyben ez volt az utolsó alkalom, hogy fizikailag találkozhattak. Simogatta az arcát, beszélt hozzá, és levágott egy tincset a hajából. Aztán lehúzta a nadrágját, és levágott pár szálat a szeméremszőrzetéből – imádott fanszőrzetéből, melynek kinövésére Kurt serdülőként oly sokáig várt, s amit valahogyan meg kellett őrizni. Végül felmászott rá, elhelyezkedett lovaglólülésben, fejét a mellkasára hajtotta és zokogott: „Miért? Miért? Miért?”

Aznap kezdtek megérkezni a barátok is, hogy enyhülést nyújtsanak Courtneynek, sokan drogot is hoztak, amelyet ő válogatás nélkül bevett. A drogok és a bánat hatására alig volt ésnél. Minden öt percben riporterek telefonáltak, s bár nem nagyon volt beszédképes állapotban, olykor átvette a telefont, de csak azért, hogy kérdéseket tegyen fel, nem azért, hogy válaszoljon

rájuk. „*Miért tette ezt Kurt? Hol volt az elmúlt héten?*” Mint oly sok gyász sújtotta szerelmes, ő is az apró részletekbe kapaszkodott, hogy elterelje figyelmét a veszteségről. Két órán át beszélgetett Gene Stouttal, a *Post-Intelligencer* riporterével, tűnődve, elmerengve, és kijelentette: „Én kemény vagyok, és bármit képes vagyok elviselni. De ezt nem.” Kurt halálhíre a *New York Times* első oldalára került, többtucatnyi tévériporter és újságíró utazott Seattle-be és próbálták összerakni a sztorit, forrásokat kerestek, akik beszélnek a médiának. A legtöbben azonban arról elmélkedtek cikkeikben, mit is jelentett Kurt a generációja számára. Mi mást mondhattak volna?

A temetést is el kellett rendezni. Susan Silver lépett a Soundgarden-től, megrendezett egy zárt körű templomi búcsúztatást és azzal párhuzamosan egy nyilvános gyertyás virrasztást a Seattle Centerben. Azon a hétvégén lassú menetben érkeztek a barátok a Lake Washington-i házba – mindenki teljesen zavarodottnak tűnt, próbálták felfogni a felfoghatatlant. Gyászukhoz még fizikai kényelmetlenség is társult: mikor Jeff Mason megérkezett, teljesen üresen találta az olajtartályokat. Hogy felfűtsék a hatalmas házat, limuzinokat küldött szét, hogy gyújtóست vegyenek a Safewayben. – Székeket törtem össze, mert a kandalló begyújtása volt az egyetlen lehetőség, hogy meleget csináljunk a házban – idézte fel. Courtney odafent volt a hálósobában, Kurt ruháiba bugyolálva, s azt az üzenetet vette fel, amelyet majd a nyilvános megemlékezésen játszottak le.

A nyilvános virrasztás vasárnap délután kezdődött a Seattle Center zászlópavilonjában. Vagy hétezeren jöttek el gyertyákkal, virágokkal, házilag készített feliratokkal, néhányan pedig flanelingeket gyűjtöttek meg. Egy öngyilkossággal foglalkozó tanácsadó beszélt, s arra ösztönözte a kétségbeesett tinédzsereket, hogy kérjenek segítséget, míg a helyi dj-k emlékeiket osztották meg a tömeggel. Krist rövid üzenetét is lejátszották:

Emlékezünk Kurtre azért, ami volt: törődő, nagylelkű és kedves. Őrizzük meg magunkkal a zenét. A zene mindig velünk lesz, örökre. Kurtnek a rajongóival szemben vallott etikája a punkrock-gondolkodásmódban gyökerezett: egy banda sem különleges; nincsenek kiváltságos előadók. Ha van egy gitárod és nagy a szíved, csak vágj bele, és gondold komolyan – te vagy a szupersztár. Csatlakozz abba a hangnembe és ritmusba, amely univerzálisan emberi. Zene. A francba, használd dobnak a gitárod. Csak kapd el a ritmust, és hagyd, hogy kiáradjon szívedből. Ez az a szint, amelyen Kurt beszélt hozzánk: a szívünk szintje. És ez az, ahol mindig ott lesz a zene, mindörökre.

Ezt követően Courtney felvételét játszották le. Késő éjjel vette fel közös ágyukban. Így kezdte:

Nem tudom, mit mondjak. Ugyanazt érzem, amit ti, srácok. Itt ülök ebben a szobában, ahol ő gitározott és énekelt, és ha nem úgy gondoljátok,

hogy megtiszteltetés volt nekem mellette lenni, akkor örültek vagytok. Egyébként hátrahagyott egy üzenetet. Inkább olyan, mint egy kibaszott szerkesztőnek szóló levél. Nem tudom, mi történt. Úgy értem, meg kellett történnie, de történhetett volna akkor, mikor negyvenéves lett volna. Mindig azt mondta, hogy mindenkit túlél majd, hogy százhusz évig fog élni. Nem olvasom fel a teljes levelet, mert az egész kibaszottul nem tartozik rátok. Bizonyos része azonban nektek szól. Nem igazán hinném, hogy ha felolvasom ezt, azzal megfosztanám őt a méltóságától, főként hogy többnyire nektek címezte. Mekkora egy seggfej. Azt akarom, hogy mind kiáltsátok, igazán hangosan: „seggfej”.

S a tömeg azt üvöltötte: „seggfej”.

S aztán Courtney felolvasta a búcsúüzenetet. A következő tíz perc során Kurt utolsó szavait a saját mondandójával keverte, kommentálva az elhangzottakat. Mikor azt a részt olvasta, ahol Kurt Freddie Mercury-t említi, így kiáltott: – Kurt, baszd meg, és akkor mi van?

Akkor ne legyél rock sztár, te seggfej! – Mikor azt írta: „túlságosan szeretem”, feltette a kérdést: – Akkor mi a faszért nem *maradtál*? – S mikor azt a mondatát idézte, hogy „érzékeny, méltánytalan, Halak, Jézus-ember” felzokogott: – Fogd be! Te rohadék. Miért nem élvezted, csak úgy? – Bár a tömegnek (és a médiának) olvasta fel a levelet, úgy beszélt, mintha egyedül Kurt hallgatná. A vége felé, mielőtt felolvasta volna a Kurt által idézett Neil Young-mondatot, felszólította hallgatóságát: – És ne emlékezzetek erre, mert ez egy *kibaszott hazugság*: „Jobb kiégni, mint megfakulni.” Úristen, mekkora *seggfej* vagy! – Befejezte a levelet, és hozzátette:

Csak emlékezzetek rá: ez az egész egy nagy lószar! De azt akarom, hogy valamit jegyezzetek meg: a nyolcvanas évek „kemény szeretete” egy nagy marhaság, nem működik. Nem valódi. Nem működik. Hagynom kellett volna, mindannyiunknak hagynunk kellett volna, hadd maradjon kábult. Hagynunk kellett volna azt, amitől jobban érezte magát, amitől nem fáj a gyomra, hagynunk kellett volna, ahelyett hogy megpróbáljuk lenyúzni a bőrét. Menjetek haza, és mondjátok meg a szüleiteknek: „Soha többé ne próbáljatok ezzel a keményszeretet-marhasággal jönni nekem, mert a fenébe is, nem működik.” Ezt gondolom, itt fekszem az ágyunkon, és igazán sajnálom, és ugyanúgy érzek, mint ti. Igazán sajnálom, srácok. Nem tudom, mit tehettem volna. Bárcsak itt lettem volna. Bárcsak ne hallgattam volna másokra. De megtettem. Minden éjjel az anyjával alszom, és reggel felébredek, és azt gondolom, hogy ő az, mert a testük hasonló. Most mennem kell. Csak mondjátok meg neki, hogy egy balfasz, oké? Csak mondjátok: „Balfasz vagy, egy balfasz.” És azt, hogy szeretitek őt.

Miközben Courtney nem mindennapi felvételét lejátszották a Seattle Centerben, a város másik végén vagy hetven ember gyűlt össze a Unity Church

of Truth¹¹⁸ templomnál, a zárt körű búcsúztatáson.[¹¹⁸ Az igazság egységének temploma]

– Nem volt idő, hogy összeállítsuk a programot vagy meghívókat küldjünk szét – mesélte a szertartást vezető Stephen Towles tiszteletes. A legtöbb jelenlévőt telefonon értesítették az előző éjszaka folyamán. Kurt számos közeli barátjáról – köztük Jesse Reedről is – megfeledkeztek, vagy nem értek ide ilyen rövid idő alatt. A társaságban ott voltak a Gold Mountain képviselői, s olimpiai barátai is jó pár autót megtöltöttek. Bob Hunter, Kurt egykori művészettanára is az Aberdeenből érkező kevesek között volt. Még Kurt volt barátnője, Mary Lou Lord is eljött, és leült hátul. Courtney és Frances elöl ültek, Wendy és Kim között: úgy tűnt, egyedül a Cobain lányok akadályozták meg, hogy Courtney ott helyben összeessen. Don, Jenny és Leland is eljött; Iris túlságosan beteg volt. Tracy Marander is ott volt, ugyanolyan felkavartan, mint a család – állt olyan közel Kurthöz, mint egy vérrokon.

A gyászolókat a templomban Kurt hatéves korában készült, a padokra helyezett fényképei fogadták. Towles a 23. zsoltárral kezdte a szertartást, aztán azt mondta: „Ahogy a szél sír a mindenségen át, úgy veszi szárnyára az idő a hódítók és a kisemberek nevét és tetteit egyaránt. Mindaz, ami vagyunk, megmarad azok emlékezetében, akikkel röpke földi létünk során találkozunk. Azért vagyunk itt, hogy emlékezzünk, és elbocsássuk Kurt Cobaint, aki rövid élete alatt oly sok mindent elért.” Towles felidézte az Arany Buddha történetét, aki hosszú éveket töltött agyagbevonat mögé rejtve, míg valódi értéke napvilágra került, majd *Az utazó* című verssel folytatta. Aztán arra kérte a gyülekezetet, vegyenek fontolóra néhány kérdést, melyeket úgy szerkesztett meg, hogy eltűnődhessenek az elhunytan. Megkérdezte: „Volt vele elrendezetlen ügyetek?” Ha Towles azt kéri, jelentkezzen, akinek volt, a helyiségben kezek erdeje emelkedett volna a magasba.

Towles felkérte őket, jöjjenek előre, és osszák meg egymással emlékeiket. Bruce Pavitt szólt először a Sub Poptól, és azt mondta: „Szeretlek téged. Tisztellek téged. Persze pár nappal elkéstem ezt kimondani.” Dylan Carlson egy buddhista szövegből olvasott fel. Krist előkészített jegyzeteit olvasta fel, hasonlót magnóra vett gondolataihoz.

Danny Goldberg Kurt ellentmondásairól beszélt, hogy mennyit mondogatta, gyűlöli a hírnevet, mégis hogy panaszkodott, amikor nem játszották eleget a klipjeit. Goldberg azt mondta, Kurt Courtney iránt érzett szerelme „volt az egyik, ami mozgásban tartotta”, folyamatos depressziója ellenére is. Goldberg Aberdeentről is beszélt, bár New York-i nézőpontból: „Kurt egy olyan kisvárosból jött, melyről soha senki nem hallott, és megváltoztatta a világot.”

Ekkor Courtney állt fel, és felolvasta Kurt búcsúüzenetét. Kiabált, sírt, könnyezett, s Kurt mondatai közé a Bibliából, Jób könyvéből származó részleteket kevert. Befejezésül Boddah-ról beszélt, arról, milyen sokat jelentett Kurtnek ez az elképzelt barát. A teremben szinte senki sem tudta, kiről is beszél, de Kurt gyermekkori barátjának felidézése is elég volt ahhoz, hogy Wendy,

Don, Kim, Jenny és Leland csendesen zokogni kezdjen. Towles tiszteletes a Máté evangélium 5:43 soraival fejezte be a szertartást.

A mise véget ért, s a jelenlévők közti feszültség azonnal érezhetővé vált. Mary Lou Lord az életét féltve távozott, Don és Wendy alig szóltak egymáshoz. Kurt egyik olympiai barátját pedig annyira felháborította Goldberg beszéde, hogy már másnap faxon küldözgette körbe annak paródiáját. A barátok és hozzátartozók közti megosztottság azonban sehol sem volt annyira nyilvánvaló, mint a szertartást követő két, egymással versengő halottvirrasztás megszervezése körül. Az egyiket Krist és Shelli lakásán tartották, a másikat Courtney-nél. Courtney később érkezett a nála rendezett összejövetelre, mert a szertartást követően elment a gyertyafényes virrasztásra. Ott szétszította a rajongók között Kurt néhány ruhadarabját, akik döbbenten látták, hogy Courtney a kezében szorongatja Kurt búcsúlevelét. – Hihetetlen volt – mesélte az egyik biztonsági őr, James Kirk. – Nem is volt műanyag borítóban, vagy ilyesmi. Mutogatta a kölyköknek, és azt mondta: „Úgy sajnálom.” – Hazafelé Courtney megállt egy rádióállomásnál, a KNDD-nél, és műsoridőt követelt. – Azt akarom, hogy Kurtöt sugározzanak, vegyék le Billy Corgan lemezeit, és játsszák Kurt számait – közölte. Az adó udvariasan elutasította.

Egy héttel később Courtney megkapta a Kurt hamvait tartalmazó urnát. Kivett belőle egy maroknyit, és a ház előtt álló fűzfa alá temette. Májusban egy játékmackó-hátizsákba tette a többit, és elutazott a New York melletti Ithaca közelében lévő Namgyal buddhista kolostorba, ahol azt remélte, a hamvak megszentelést, ő maga pedig feloldozást és bűnbocsánatot nyer. Egy szerzetes megáldotta a maradványokat, egy maroknyi felhasználásával pedig tsatsa- emlékművet készített.

Kurt maradványainak legnagyobb része 1997-ig a Lake Washington Boulevard 171. alatt maradt, amikor is Courtney eladta a házat. Francesszal és Kurt urnájával Beverly Hillsbe költözött, de mielőtt eladta volna a házat, volt egy kikötése, melyhez ragaszkodott: egy nap visszajön és magával viszi a fűzfát.

Öt évvel Kurt öngyilkossága után, 1999. május 31-én, az emlékezés napján Wendy búcsúszertartást rendezett a fia emlékére. A terv az volt, hogy Frances a Wendy háza mögött folyó patakba szórja Kurt hamvait, miközben egy buddhista szerzetes imádságokat mond. Courtney és Frances akkor már északnyugaton vakációztak. Kurt halála után Courtney nagyon közel került Wendyhez, és vett neki egy Olympia határában fekvő telken álló, 400 000 dolláros házat. Ennek a háznak a háta mögé tervezték a szertartást, melyre csak maroknyi családtagot és barátot hívtak meg. Bár Wendy maga nem hívta Dont, Courtney menedzsere meginvitálta a férfit, aki el is jött. A családi viszály azonban folytatódott: Lelandet, aki mindössze harmincpercnyi távolságra lakott – és napjait többnyire egyedül töltötte Iris 1997-ben bekövetkezett halála óta –, nem hívták meg. Courtney meghívta Tracy Marandert, aki ott is volt, hogy végső búcsút vegyen Kurttól. Mikor Tracy megérkezett és meglátta Franceset, elámult a kislány

szépsége láttán – mezítláb volt, lila ruhácskában, a szemei pedig döbbenetesen hasonlítottak annak a fiúnak a szemére, akit egykor Tracy annyira szeretett. Ez a gondolat Courtney fejében is nap mint nap megfordult.

A Kurt halála óta eltelt évek során sokan javasolták, hogy állítsanak fel egy emlékművet Aberdeenben, s úgy vélték, szülőhelye alkalmas helyszínül szolgálhatna hamvai végső nyughelyéül is. Ha Kurt földi maradványait mítoszteremtő hídja alatt szórnák szét, az egyfajta nyers igazságtétel és szó szerinti ironia lenne: végre valóban a híd alatt aludna.

Ehelyett azonban a buddhista szerzetes kántálása közepette a hatéves Frances Bean Cobain a McLane-patakba szórta apja hamvait, ahol tovalebegett a víz felszínén, majd feloldódott benne. Sok szempontból ez is találó nyugvóhely. Kurt Olympiában talált rá igazi művészi műzsájára, alig öt mérföldnyire innen, egy nyúlvillelettől bűzlő, koszos, kis lakásban, ahol egész nap dalait írta. Dalai túléltek Kurtöt, sőt legsötétebb démonait is. Ahogy alkalmi nevelőapja, Dave Reed egyszer megjegyezte, Kurt életének legjobb összegzését adva: „Az elszántság igen, a bátorság azonban nem volt meg benne ahhoz, hogy önmaga legyen. Ha önmagad vagy, nem tévedhetsz, hisz nem követhetsz el hibát, ha az emberek önmagadért szeretnek. Kurtnek azonban nem számított, mennyire szeretik az emberek; egyszerűen ő nem szerette eléggé magát.”

De a sors szeszélye folytán a Cobain család történetének egyik epizódja is összekapcsolta a föld, a víz és a levegő eme darabkáját Kurt fizikai maradványaival: épp a dombon túl, alig tíz mérföldnyi távolságra innen, ahol a McLane-patak és a környék valamennyi más forrása is eredt, emelkedett a kis washingtoni hegyvonulat, mely a fekete dombok néven ismert. Itt történt évekkel ezelőtt, hogy egy fiatal család jött ide szánkózni, kevéssel az után, hogy leesett az első hó. Camarójukkal lehajtottak a kétsávos útra, elhaladtak a kis fakitermelő városka, Porter mellett, fel egy vicces kis dombra, melynek Fuzzy Top Mountain volt a neve. Az autóban ott ült az anya, apa, egy pici kislány és egy hatéves kisfiú, ugyanolyan tündéri kék szemekkel, mint Frances Bean Cobain szemei. A kisfiú a világon semmit sem szeretett jobban, mint szánkózni a családjával, és Aberdeentől egész úton könnyörgött az apjának, hogy hajtson gyorsabban, mert nem bírta már várni. Mikor a Camaro végre leparkolt a Fuzzy Top csúcsa mellett, a kisfiú kivágtatott, felkapta Flexible Flyer szánkóját, futó rajtot vett a hegytetőről, és úgy száguldott, mintha röpte egyedül képes lenne megállítani az időt. A domb aljában magasra emelte egyujjas kesztyűbe bújtatott kezét, lelkesen integetett a családjának, széles, boldog mosoly áradt szét az arcán, és kék szeme ragyogott a téli napfényben.

FORRÁSJEGYZÉK

Ezt a könyvet négy évig írtam, és több mint négyszáz interjút készítettem. A legtöbb interjú személyes beszélgetés alkalmával történt, és magnófelvétel is készült róluk, néhányat azonban telefonon keresztül bonyolítottunk le, vagy e-mailt váltottunk, sőt néhány beszélgetésre egyenesen a börtön beszélőüvegén keresztül került sor. Hogy elkerüljünk ötvenoldali forrásjegyzetet, melyen az olvasható: „interjúrészlet a szerzővel”, minden fejezet interjúalanyaim listájával kezdődik, a szövegben való előfordulásuk sorrendjében. Legtöbb alanyomat idézem a szövegben, sok más forrás eredete és nevesítése nem került be a kéziratba, segítségük és emlékeik azonban nélkülözhetetlenek bizonyultak a történet összeillesztésében. A számos, itt felsorolt név mellett meg kell említenem kollégáimat, akik rengeteg forrást bocsátottak rendelkezésemre, és támogatást nyújtottak. Remélem, mindannyian szerepelnek a végén következő köszönetnyilvánításban.

Előszó: A mennyeknél súlyosabb

13. oldal „Reggel hétkor ébredtem fel”: E-mail Courtney Love-től C. R. Crossnak, 1999.

15. oldal „Nem úgy nézett ki, mint aki túllőtte magát”: U.o.

1.fejezet Először kiabált

A szerző interjúi: Don Cobain, 1999; Mari (Fradenburg) Earl, 1998, 1999, 2000; Rod és Dres Herling, 1999; Brandon Ford, 2000; Tony Hirschman, 1999; Leland Cobain, 1998, 1999, 2000; Shirley De-Renzo, 1999; Colleen Vekich, 1999; Dorothy Vekich, 1999; Michael Vilt, 1999; James Ultican, 1999; Norma Ultican, 1999; Kendall Williams, 1999; és Kim Cobain, 2000. Hilary Richrod az Aberdeen Timberland Könyvtártól, valamint Leland Cobain nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak Grays Harbor megye történetének megismeréséhez, s végtelenül hálás vagyok mindkettőjüknek széles körű támogatásukért.

1.fejezet Gyűlölöm anyát, gyűlölöm apát

A szerző interjúi: Don Cobain, Leland Cobain, Kim Cobain, Gary Cobain, 1999; Mari Earl, StanTargus, 1999; Steve Shillinger, 1999; Jenny Cobain, 1999; Lisa Rock, 1999; Danin Neathery, 1999; Courtney Love, 1998, 1999, 2000, 2001; John Fields, 1999; Roni Toyra, 1998; John Briskow, 1999; Lois Stopsen, 2000; Rod Marsh, 2001; Miro Jungum, 1998; és James Westby, 2000.

26. oldal „Igazán jó gyerekkorom volt”: „Family Values”, Jonathan Poneman, *Spin*, 1992. december.

32. oldal „Iris Cobain egyszer így jellemezte az 1976-os évet”: Christopher Sandford, *Kurt Cobain*, (Carroll & Graf 1996) 30. oldal

3. fejezet A hónap húspogácsája

A szerző interjúi: Don Cobain, Tim Nelson, 1999; Bill Burghardt, 1999; Leland Cobain, Rod Marsh, Roni Toyra, Jenny Cobain, Kim Cobain, John Fields, James Westby, Mike Bartlett, 1999; Scott Cokely, 1999; Teri Zillyett, 1999; Beverly Cobain, 1999; Trevor Briggs, 1999; Mari Earl és Jim Cobain, 1998.

1. oldal A cikk forrása: *Puppy Press*, Scott Cokely engedélyével.

2. oldal „Kurt minden művészi munkája »mindig nagyon jó volt«,»: Hilary Richrod interjúja Nikki Clarkkal, 1998.

42. oldal Fields nem Kurt egyetlen barátja volt: Bill Burghardt, Mike Bartlett, Rod Marsh, Trevor Briggs és Darrin Neathery hasonló történeteket meséltek

45. oldal „Kurt később így mesélte”: Michael Azerrad, *Come as You Are: The Story of Nirvana* (Doubleday, 1993.) 21. oldal

1. fejezet Prérin döngető kolbászfű

A szerző interjúi: Don Cobain, Leland Cobain, Jim Cobain, Warren Mason, 1999; Dan McKinstry, 1999; Rick Gates, 1999; Bob Hunter, 1999; Theresa Van Camp, 1999; Mike Medak, 1999; John Fields, Kathy Utter, 2000; Shayne Lester, 2000; Mike Bartlett, Trevor Briggs, Mari Earl, Darrin Neathery, Brendan McCarroll, 1999; Kevin Hottinger, 1999; Evan Archic, 2000; Buzz Osborne, 1999; Bill Burghardt, Steve Shillinger, Andrea Vance, 1999; Jackie Hagara, 1999; Jesse Reed, 1999, 2000; Kurt Vanderhoof, 1998; Greg Hokanson, 1999; és Kim Cobain, 1999.

1. fejezet Az ösztön hatalma

A szerző interjúi: Jackie Hagara, Buzz Osborne, Krist Novoselic, 1997, 1998, 1999; Kim Cobain, Greg Hokanson, Paul White, 1999; Justine Howland, 1999; Jenny Cobain, James Westby, Beverly Cobain, Don Cobain, Jesse Reed, Dave Reed, 1999; Ethel Reed, 1999; John Green detektív, 2000; Mike Haymon detektív, 2000; Sheela Wieland, 2000; Bob Hunter, Theresa Ziniewicz, 1999; Mike Poitras, 1999; Stan Forman, 1999; Kevin Shillinger, 1999; Michael Bens detektív, 2000; Trevor Briggs, Lamont Shillinger, 1999; Steve Shillinger, Mari Earl, Shelli Novoselic, 2000; és Hilary Richrod, 1998, 1999, 2000.

1. fejezet Nem szerettem őt eléggé

A szerző interjúi: Kim Cobain, Matt Lukin, 1998; Jesse Reed, Shelli Novoselic, Tracy Marander, 1998, 1999, 2000; Steve Shillinger, Kurt Flansburg, 1999; Mark Eckert, 1999; Krist Novoselic, Ryan Aigner, 1999; Aaron Burckhard, 1999; és Dylan Carlson, 1996, 1998, 1999, 2000.

1. fejezet Leves esett a legyembe

A szerző interjúi: Kim Cobain, Krist Novoselic, Shelli Novoselic, Aaron

Burckhard, Tracy Marander, Jeff Franks, 1999; Michelle Franks, 1999; Vail Stephens, 1999; Kim Maden, 1999; és Tony Poukkula, 1999. Külön köszönet Jeff Franksnek a kutatásban nyújtott segítségével.

1. ***fejezet Újra az iskolapadban***

A szerző interjúi: Tracy Marander, Steve Lemons, 2000; Slim Moon, 1998, 1999; Jim May, 1999; John Purkey, 1999; Krist Novoselic, Ryan Aigner, Krissy Proctor, 1999; Buzz Osborne, Jack Endino, 1997, 1999; Chris Hanszek, 1998; Dave Foster, 2000; Kim Cobain, Bob Whittaker, 1999; Bradley Sweck, 1999; Argon Steel, 1999; Win Vidor, 1998; Costos Delyanis, 1999; Dawn Anderson, 1999; Shirley Carlson, 1998; Veronika Kalmár, 1999; Greg Ginn, 1998; Jason Finn, 1998; Scott Giampino, 1998; Kurt Danielson, 1999; és Rich Hansen, 1999.

98. oldal „**KOMOLY DOBOST KERESÜNK**”: *The Rocket*, 1987. október.

104. oldal „Egy igazán jó klub”: Bruce Pavitt, *The Rocket*, 1987. december.

1. ***fejezet Túl sok ember***

A szerző interjúi: Tracy Marander, Steve Shillinger, Krist Novoselic, Dave Foster, Chad Channing, 1997; Gilly Hanner, 1998; Ryan Aigner, Jan Gregor, 2000; Debbie Letterman, 1997; Chris Knab, 1998; Jack Endino, Alice Wheeler, 1997, 1999, 2000; Dawn Anderson, King Coffey, 2000; Slim Moon, John Purkey, Daniel House, 1997; Tam Ohrmund, 1999; Damon Romero, 1998; Hilary Richrod és Kim Cobain, 1999.

114. oldal „Melvins-próbák százait néztem végig”: „It May be the Devil”, Dawn Anderson, *Backlash*, 1988. szeptember. 119. oldal „A zenei tehetség megnyilvánulásának”: Grant Alden, *The Rocket*, 1998. december.

1. ***fejezet Illegális a rock 'n' roll***

A szerző interjúi: Tracy Marander, Amy Moon, 1999; Krist Novoselic, Dylan Carlson, Joe Preston, 1999; Jason Everman, 1999; Rob Kader, 1998; Chad Channing, John Robinson, 1998; J.J. Gonson, 1998; Sluggo, 1999; Michelle Vlasimsky, 1999; Síim Moon, Steve Fisk, 1999; Mark Pickerel, 1999; és Kelly Canary, 1997.

1. oldal „a rockzene utolsó hullámának”: „Hair Swinging Neanderthals,” Phil West, *The Daily*, 1989. május 5.

1. oldal „Négy srácról beszélünk”: „Sub Pop”, Everett True, *Melody Maker*, 1989. március 18.

1. oldal „A Nirvana hajója”: Gillian Gaar, *The Rocket*, 1989. július

2. oldal „Valahogy eljutottam a legvégső határig”: „Nirvana”, Al the Big Cheese, *Flipside*, 1989. június. 140. oldal „amikor Bob Dylan először látta színpadon a Nirvanát”: Chuck Crisafulli, *Teen Spirit* (Fireside, 1996), 45. oldal.

1.fejezet Cukorka, kölyökkutyák, szerelem

A szerző interjúi: Tracy Marander, Kurt Danielson, Chad Channing, Alex MacLeod, 1999; Nikki McClure, 1999; Garth Reeves, 1998; Mark Arm, 1998; Carrie Montgomery, 2000; Steve Turner, 1998; Matt Lukin, Krist Novoselic, Pleasant Gehman, 1997; Jennifer Finch, 1999; Jesse Reed, Slim Moon, Damon Romero, Stuart Hallerman, 2000; Jon Snyder, 1998; Alex Kostelnik, 1998; Maria Braganza, 1998; Greg Babior, 1998; Sluggo és J. J. Gonson, 1998.

145. oldal „Úgy érzem, hogy tanulatlan”: „Berlin Is Just a State of Mind”, Nils Bernstein, *The Rocket*, 1989. december.

152. oldal „Örült iramban nyolc dalt”: Charles R. Cross és Jim Berkenstadt, *Nevermind: Nirvana* (Schirmer Books, 1998), 32. oldal.

1.fejezet Annyira szeretlek

A szerző interjúi: Tracy Marander, Dylan Carlson, Slim Moon, Alice Wheeler, John Goodman, 1998; Tam Ormund, George Smith, 1999; Krist Novoselic, Susan Silver, 2000; Don Muller, 1998; Alan Mintz, 2000; Brett Hartman, 1998; Kim Cobain, Sally Barry, 1999; Paul Atkinson, 1998; Kevin Kennedy, 2000; Bettina Richards, 1999; Alex Kostelnik, Gordon Raphael, 1999; Ken Goes, 1998; Angee Jenkins, 1999; Nikki McClure, Jennifer Finch, Ian Dickson, 1999; és Mikey Nelson, 1998.

160. oldal „Valószínűleg ez a legőszintébb dal”: „Heaven Can't Wait”, Everett True, *Melody Maker*, 1990. december. 167. oldal „néhány személyes tapasztalatom”: „The Year's Hottest New Band Can't Stand Still”, Chris Morris, *Musician*, 1992. január.

15. fejezet A Richard Nixon könyvtár

A szerző interjúi: Jesse Reed, Krist Novoselic, Dylan Carlson, Tracy Marander, Kaz Utsunomiya, 1999; Mikey Nelson, Joe Preston, Nikki McClure, Lisa Fancher, 1997; Damon Stewart, 1997; Susan Silver, Kim Thayil, 1997; Jeff Fenster, 1997; Alan Mintz, Dave Downey, 1999; John Purkey, Kathy Hughes, 1999; Craig Montgomery, 1999; Don Cobain, Michael Vilt, Lou Ziniewicz-Fisher, 2000; Susie Tennant, 1997; Bob Whittaker, Shivaun O'Brien, 1996; és Barrett Jones, 2000.

178. oldal „Graffiti volt a falakon”: Cross és Berkenstadt, *Nevermind: Nirvana*, 58. oldal.

16.fejezet Égethetnék amerikai zászlókat

A szerző interjúi: Krist Novoselic, Ian Dickson, Danny Goldberg, 2000; Michael Lavine, 1997; Carrie Montgomery, Courtney Love, Dylan Carlson, Slim Moon, John Troutman, 1997; John Rosenfelder, 2000; Mark Kates, 1999; John Gannon, 1999; Dave Markey, 1999; és Alex MacLeod, 1999.

181. oldal „Azt gondoltam, úgy néz ki, mint Nancy Spungen”: Azerrad,

Come As You Are: The Story of Nirvana 1999, 169. oldal.

184. oldal „Mind egyaránt azt akartuk”: Wallace visszaemlékezése: Cross és Berkenstadt, *Nevermind: Nirvana*, 97. oldal.

191. oldal „Egy banda számára a legizgalmasabb időszak”: Azerrad, *Come As You Are: The Story of Nirvana* 187. oldal.

17.fejezet Amikor csak lenyeltem

A szerző interjúi: Krist Novoselic, Lisa Glatfelter-Bell, 1997; Patrick MacDonald, 1997; Susie Tennant, Jeff Ross, 1997; Bili Reid, 1997; Robert Roth, 1998; Jeff Gilbert, 1998; Kim Warnick, 1998; Jamie Brown, 1997; Scott Cokely, Mary Lou Lord, 1998; Mark Kates, Courtney Love, Marco Collins, 1997; Amy Finnerty, 1999; Peter Davis, 1999; Lori Weinstein, 1998; Rai Sandow, 1998; Tim Devon, 1998; Ashleigh Rafflower, 1999; Craig Montgomery, Carrie Montgomery, Danny Goldberg, Alison Hamamura, 1999; Jim Fouratt, 2000; Jeff Liles, 1999; Gigi Lee, 2000; Darrell Westmoreland, 1997; Kim Cobain és Steve Shillinger, 1999.

206. oldal Ezek a srácok már híresek: Charles R. Cross, *The Rocket*, 1991. november.

18.fejezet Moss fogat

A szerző interjúi: Courtney Love, Krist Novoselic, Mary Lou Lord, Alex MacLeod, Carolyn Rue, 1998; Carrie Montgomery, Ian Dickson, Nikki McClure, Jerry McCully, 1997; Bili Holdship, 1997; Jeremy Wilson, 1998; Rob Kader, Amy Finnerty, Danny Goldberg, Bob Zimmerman, 1998; Michael Lavine, Mark Kates és Kurt St. Thomas, 1999.

207. oldal „Ekkor kezdtünk tényleg beleesni egymásba”: Azerrad, *Come As You Are: The Story of Nirvana* 205. oldal.

212. oldal „Ez a levél többé-kevésbé”: *Aberdeen Daily World*, 1991. november 11.

214. oldal „Olyanok voltak, mint a sziámi ikrek”: „The Power of Love”, Dana Kennedy, *Entertainment Weekly*, 1994. augusztus 12.

214. oldal „elbóbiskol a mondat közepén”: „Spontaneous Combustion” Jerry McCully, *BAM*, 1992. január 10.

214. oldal „Megnőszölök”: U. o.

220. oldal „Drasztikusan megváltozott a hozzáállásom”: „Ain't Love Grand” Christina Kelly, *Sassy*, 1992. április.

220. oldal „Meg akarok állapodni, és biztonságban akarom érezni magam”: U. o.

19.fejezet Az a kis szörny ott belül

A szerző interjúi: Rosemary Carroll, 2000; Courtney Love, Danny

Goldberg, John Gannon, Kim Cobain, Kaz Utsunomiya, Naoko Yamano, 1998; Michic Nakatani, 1998; Atsuko Yamano, 1998; Dylan Carlson, Krist Novoselic, Shelli Novoselic, Barrelt Jones, Craig Montgomery, Jennifer Finch, Carolyn Rue, Bob Timmins, 2000; Buddy Arnold, 2000; Scan Tessier, 1998; Tim Appelo, 1998; Mari Earl, Michael Azerrad, 2000; Jackie Farry, 2001; Robert Cruger, 2000; Alan Mintz, Jesse Reed, Alex MacLeod és Anton Brookes, 2000.

222. oldal „Tudtuk, hogy nem ez a legmegfelelőbb”: Azerrad, *Come As You Are: The Story of Nirvana* 245. oldal.

224. oldal „Az én hírnevem. Haha. Ez egy fegyver”: Poppy Z. Brite, *Courtney Love, the Real Story* (Simon & Schuster, 1997), 131. oldal.

1. oldal „Csak egy egész keveset adtam be”: Azerrad, *Come As You Are: The Story of Nirvana* 251. oldal

1. oldal „Ha akkor abbahagytam volna”: U. o. 255. oldal.

1. oldal „Már inni sem iszom”: „Inside the Heart and Mind of Kurt Cobain” Michael Azerrad, *Rolling Stone*, 1992. április 16.

1. oldal „a (Nirvana) háttérbe húzódása”: Steve Hochman, *Los Angeles Times*, 1992. május 17.

234. oldal „senkiből egyszerre szupersztárok lettek”: „Love Will Tear Us Apart”, Keith Cameron, *NME*, 1992. augusztus 29.

20. fejezet Rózsavíz, pelenkaillat

A szerző interjúi: Rosemary Carroll, Courtney Love, Danny Goldberg, Kim Cobain, Neal Hersh, 2000; Anton Brookes, J.J. Gonson, Jackie Farry, Krist Novoselic, Alex MacLeod, Craig Montgomery, Buddy Arnold, Marc Fremont, Amy Finnerty és Duff McKagan, 2000.

236. oldal „Szállj ki ebből az ágyból”: Azerrad, *Come as You Are: The Story of Nirvana* 269. oldal

1. oldal „Mindjárt itt a baba”: U. o.

2. oldal „Kibaszottul féltem”: U. o.

237. oldal „Tartottam a kezemben azt az izét”: „Life After Death” David Fricke, *Rolling Stone*, 1994. december 15.

237. oldal „Majdnem meghalt”: U. o.

249. oldal „Nem akarom, hogy ha majd”: „Nirvana's Kurt Cobain” Robert Hilburn, *Los Angeles Times*, 1992. szeptember 21.

249. oldal „Meglehet, hogy többé nem megyünk”: U. o.

21. fejezet A legendás válás

A szerző interjúi: Alex MacLeod, Kim Cobain, Anthony Rhodes, 1999; Mikey Nelson, Don Cobain, Courtney Love, Jeff Mason, 2000; Krist Novoselic, Jim Crotty, 1998; Michael Lanc, 1998; Victoria Clarke, 1998; Jackie Farry, Danny Goldberg, Mari Earl, Neal Hersh, Rosemary Carroll, Jesse Reed, Karen Mason-Blair, 1998; Inger Lorre, 1999; Buddy Arnold, Jack Endino, Michael Azerrad, Charlie Hoselton, 1998; Greg Sage, 1999; Jeff Holmes, 1997; Tim

Silbaugh, 1998; Jamie Crunchbird, 1999; Earnie Bailey, 1998; Danny Mangold és Barrett Jones, 2000.

253. oldal „Elemlámpákkal üldöztek fel”: Jim Crotty, *Monk* 1993. január 14.

1. oldal „Ez az egész koncepció egy gyenge emberről”: „Love in the Afternoon”, Gillian Gaar, *The Rocket*, 1992. november.

1. oldal „Tudtuk, hogy mi képesek leszünk megadni (Francesnek)”: Poneman, *Spin*, 1992. december.

1. oldal „Egyszerűen megdöbbentő”: „The Dark Side of Kurt Cobain”, Kevin Allman, *The Advocate*, 1993. február 9.

262. oldal „Melyből 380 000 ment adókra”: U. o.

22. fejezet Szív alakú koporsó

A szerző interjúi: Krist Novoselic, Alex MacLeod, Courtney Love, Pat Whalen, 1999; Neal Hersh, Jackie Farry, Rosemary Carroll, Ingrid Bernstein, 1998; Kim Cobain, , Dylan Carlson, Jessica Hopper, 1998, 1999; Nils Bernstein, 1999; Pare Bernstein, 1999; Neal Karlen, 1998; és Michelle Underwood, 1997.

1. oldal „Geffen és a Nirvana menedzsmentje”: Greg Kot, *Chicago Tribüné*, 1993. április.

1. oldal „a drogtúladagolás szimptomáival kapcsolatba hozható” Ez és valamennyi rendőrségi feljegyzés a Seattle Police Department hivatalos jegyzőkönyveiből való.

276. oldal „az érzelmek kerengő dervise”: „Heaven Can Wait”, Gavin Edwards, *Details*, 1993. november.

278. oldal „Ha Freud hallhatná, összevizelné magát”: „Domicile on Cobain St.” Brian Willis, *NME*, 1993. július 24.

23. fejezet Ok a mosolyra

A szerző interjúi: Courtney Love, Krist Novoselic, Alex MacLeod, Dylan Carlson, Anton Brookes, Craig Montgomery, Jackie Farry, David Yow, 1998; Lori Goldston, 1998; Bob Timmins, Mark Kates, Danny Goldberg, Rosemary Carroll, Scan Slade, 1999; Paul Kolderie, 1999; Róbert Roth, Mark Pickerel, Kristic Gamer, 1999; Jim Merlis, 2000; Kim Neely, 1998; Thor Lindsey, 1998; Curt Kirkwood, 1999; Dcrrick Bostrom, 1999; Amy Finnerty, Jeff Mason és Janet Billig, 2000.

282. oldal „Fermont fia, Marc azt állította”: Marc Fermont, *The Doctor Is Out*, kiadatlan kézirat.

282. oldal „Kétségbeesetten vágytam a klasszikus”: „Howl”, John Savage, *The Guardian*, 1993. július 22.

284. oldal „Cobain ellentétek között vergődik”: „The Band That Hates to Be Loved”, Jon Pareles, *New York Times*, 1993. november 14.

287. oldal „Örülök, hogy a turné legszarabb előadására sikerült”: „Kurt Cobain”, David Fricke, *Rolling Stone*, 1994. január 27.

24.fejezet A Cobain-kór

A szerző interjúi: Courtney Love, Krist Novoselic, Jackie Farry, Alex MacLeod, Jim Barber, 2000; Dylan Carlson, Alan Mintz, Danny Goldberg, Amy Finnerty, Alice Wheeler, John Robinson, Dave Markey, Larry Reid, 1998; Rosemary Carroll, Leland Cobain, Don Cobain, Jennifer Adamson, 1999; Jenny Cobain, Shelli Novoselic, Danny Sugerman, 2000; Lexi Robbins, 1999; Bili Baillargeon, 1998; Don Mulleres Buzz Osborne, 1999.

297. oldal „Gyümölcsöző év volt. A Nirvana befejezett”: Levél a *The Advocate-nek*, 1994. január 25.

1. oldal „Mindent és mindenkit gyűlölt”: Fricke, *Rolling Stone*, 1994. december 15.

2. oldal „Kezdett nagyon elege lenni”: „Kurt Cobain”, Steve Dougherty, *People*, 1994. április 25.

307. oldal „Tudom, hogy ez egy ellenőrzött anyag”: „Love and Death”, Andrew Harrison, *Select*, 1994. április.

307. oldal „Még ha nem is volt kedvem hozzá”: Frickc, *Rolling Stone*, 1994. december 15.

25.fejezet Mint Hamlet

A szerző interjúi: Courtney Love, Jackie Farry, Krist Novoselic, Alex MacLeod, Kim Cobain, Shelli Novoselic, Leland Cobain, Travis Myers, 2000; Dylan Carlson, Rosemary Carroll, Marc Geiger, 1998; Ian Dickson, Jennifer Adamson, Danny Goldberg, Steven Chatoff, 2000; Dr. Louis Cox, 2000; Rob Morfitt, 1999; Karen Mason-Blair, Buddy Arnold, Mark Kates és Anton Brookes, 1999.

1. oldal „Tényleg halott volt, szabályosan halott.”: „The Trials of Love”, Robert Hilburn, *Los Angeles Times*, 1994. április 10.

1. oldal „Olyan hivatást űz, melyhez nincs meg benne”: Claude Iosso, *Aberdeen Daily World*, 1994. április 11.

311. oldal „Teljesen kiakadtam”: Fricke, *Rolling Stone*, 1994. december 15.

311. oldal „Bárcsak olyan tudtam volna maradni”: U. o.

318. oldal „Meg sem csókolhattam, el sem búcsúzhattam”: U. o.

26.fejezet Angyalhaj

A szerző interjúi: Courtney Love, Krist Novoselic, Dylan Carlson, Jackie Farry, Alex MacLeod, Michael Meisel, 1999; Gibby Haynes, 2000; Bob Timmins, Harold Owens, 2000; Joe „Mama” Nitzburg, 2000; Duff McKagan, Jessica Hoppcer, Ginny Heller, 1999; Bret Chatalas, 1999; Jennifer Adamson, Rosemary Carroll és Danny Goldberg, 1999. Kurt utolsó óráinak eseményeit rendőrségi jegyzőkönyvek, törvényszéki bizonyítékokról szóló jelentések és a helyszínen készült felvételek alapján állítottam össze.

328. oldal „Tudom, hogy ez életem legboldogabb időszaka kellene hogy

legyen”: Hilburn, *Los Angeles Times*, 1994. április 10.

Epilógus – Egy Leonard Cohen-utókor

A szerző interjúi: Courtney Love, Marty Riemer, 1998; Mike West, 1998; Kim Cobain, Don Cobain, Leland Cobain, Jenny Cobain, Jackie Farry, Rosemary Carroll, Tom Reese, 1998; Nikolas Hartshorne, 1999; Dave Sterling, 1998; Sharon Seldon, 1999; James Kirk, 1994; Jeff Mason, Alan Mitchel, 1999; Gene Stout, 1998; Dan Raley, 1998; Cynthia Land, 1998; Krist Novoselic, Susan Silver, Stephen Towles tiszteletes, 2000; Bob Hunter, Alice Wheeler, Tracy Marander, Dylan Carlson, Danny Goldberg, Janet Billig és Leland Cobain, 1999.

336. oldal „Ott láttam egy testet feküdni a földön”: *The Seattle Post-Intelligencer*, 1994. április 9.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Egy ilyen terjedelmű könyv megírása természeténél fogva magányos vállalkozás, mégsem fejezhettem volna be interjúalanyaim, barátok és családtagok segítségével. Őszinte köszönetemet szeretném kifejezni Kurt Cobain barátainak és családtagjainak, akik időt szakítottak arra, hogy nekiüljenek a többszöri interjúnak, melyek több alkalommal is az egész napot igénybe vették. Egy ilyen jellegű könyv létrejötte nem lett volna lehetséges a történetbe és a szerzőbe vetett bizalmuk és a téma iránti elkötelezettségük nélkül. Arról a többtucatnyi emberről is meg kell emlékezmem, kiknek neve nem szerepel a könyvben, de akik támogattak a dokumentumok, felvételek, fényképek és engedélyek megszerzésében, segítséget nyújtottak a kutatás során, és tanácsokkal láttak el. A következőkben csak néhány nevet említek meg azok közül, akik segítségével ez a könyv sosem készülhetett volna el: Joe Adkins, Shannon Aldrich, Joel Amsterdam, Joris Baas, Stephanie Ballasiotes, Paula Balzer, Jim Barber, Jennifer Barth, Ryan Teague Beckwith, Jenny Bendel, Jim Berkenstadt, Peter Blecha, Janet Billig, Jeff Burlingame, Rose Burnett, Tom Butterworth, Blaine Cartwright, John Chandler, Maura Cronin, Bettie Cross, Cathy Cross, Herb Cross, Nick Cua, Dennee Dekay, Adam DeLoach, David Desantis, Don Desantis, Dwayne DeWitt, Gail Fine, Rick Friel, Deborah Frost, Gillian Gaar, Cam Garrett, Kennedy Grey, Fred Goodman, Nancy Guppy, Joe Hadlock, Manny Hadlock, Heather Hansen, Daniel Harris, Teresa Heacock, Louise Helton, Angela Herlihy, Bili Holdship, Rasmus Holmen, Pete Howard, Josh Jacobson, Larry Jacobson, Miro Jungum, John Keister, Sharon Knolle, John Kohl, Mary Kohl, Ed Kosinski, Thirza Krohn, Robin Laananen, Michael Lavine, Lauren Lazin, Brandon Lieberman, James Lindley, Amy Lombardi, Ben London, Courtney Love, Alison Lowenstein, Cathy Maesk, Tracy Marander, Benoit Martigny, Cindy May, Jeannie McGuire, Carmen Medal, Michael Meisel, Lauren Mills, Richard Milne, Sandy Milne, Curtis Minato, Teresa Parks, Nina Pearlman, Peter Philbin, Marietta Phillips, Rebecca Polinsky, Jonathan Pont, Holly Cara Price, Bernié Ranellone, Rozz Rezabek-Wright, Patrick Robinson, a *The Rocket* magazin stábjá (1979-2000), Phil Rose, Melissa Rossi, Rex Rystedt, Gihan Salem, Robert Santelli, Kristin Schroter, Mary Schuh, Arlen Schumer, Jill Seipel, Deborah Semer, Clint Shinkle, Eric Shinkle, Martha Shinkle, Neal Shinkle, Neal Skok, Matt Smith, Kurt St. Thomas, Denise Suliivan, Sharrin Summers, Carrie Svingen, Susie Tennant, Alison Thorne, Brad Tolinski, Mitch Tuefel, Jaan Uhelszki, Andrew Uhlemann, Josh Van Camp, Alice Wheeler, Drew Whittemore, David Wilkins, Kendall Williams, Mike Ziegler és Bob Zimmerman.

Sok olyan Nirvana-rajongó volt, akik nagylelkűen olyan anyagokat és felvételeket adtak nekem kölcsön, melyek még hiányoztak a gyűjteményemből. Bármely további információforrást örömmel fogadok a charlesrcross@aol.com email-címen, s a könyvvvel kapcsolatos bármely kiegészítés felkerül a

www.charlesrcross.com weboldalra.

Szeretnék köszönetet mondani Pam Wilson-Ehrbarnak a könyvhöz készült interjúk nagy részének magnószalagról való átírásáért. Meghatározó fontosságú volt, hogy Sarah Lazin bábáskodott a könyv fölött oly sok éven át, az elképzeléstől a véglegesítésig. Peternelle van Arsdale a projekten dolgozva jóval többet tett, mint ami a kötelessége lett volna, s végig támaszom volt. Jó pár kolléga időt szakított arra, hogy átolvassa vagy meghallgassa a kéziratot annak alakulása közben, e miatt külön köszönettel tartozom Carla Desantis-nak, Joe Ehrbarnak, Eric Flannigannek, Joe Guppynak, John Keisternek, Carl Millernek, Chris Phillipsnek, Christina Shinkle-nek, Adem Tepedelennek és fiamnak, Ashlandnek.

S végül különleges köszönetemet szeretném kifejezni azoknak a zenészeknek, akik a tinédzserkoromban általam hallgatott lemezeket készítették – különösen azoknak, akik lehetővé tették a Columbia Record és a Tape Club számára, hogy felhasználhassák albumaikat –, és azoknak, akik olyan zenét hoztak létre, mely továbbra is lehetővé teszi számomra, hogy újra érezzem a „teen spirit”-et.

Charles R. Cross 2001 áprilisa